This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

6105

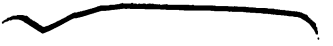

Kollar, J

WÝKLAD

čili

Přjmětky a Wyswětliwky

ku

Sláwy Dceře.

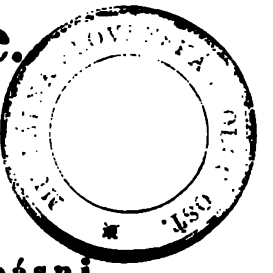

S obrazy, s mappau

a

s Přjdawkem drobnégšjch básnj rozličného obsahu,

od

Jana Kollára.

W Pešti

tiskem Trattnera a Károliho.

1832.

PG-5 [illegible]
K7 S[illegible]
~~Locked stack~~

Předmluwa.

Skladatel těchto básnj požádán byl naypersé od swých přátelů, potom i ode wzdáleněgšjch čtenářů o wýklad a obgasněnj některých mjst we Sláwy Dceře, on žádosti gegich wyhowěti se snažil, a tak powstaly pomalu tyto Přjmětky a Wyswětliwky, o nichž předkem wyznati musj, že ho aspoň trognásob wjce práce a času stály, nežli sám text, gegž wyswětlugj. On sám sice takowau báseň za nedokonalau pokládá, která komentáře potřebuge; mezi tjm předce často i tu, ne tak na spisowatele, gako na čjtatelstwo a giné okoličnosti, wina padnauti můžc. U ginych wzdělaných národů k. p. Anglů, Francauzů, byli by owšem tyto takowéto wýklady zbytečné, a bohdá že někdy i u našjch potomků budau. Ale w našem národu, gak nynj gest, potřebné gsau, ne toliko pro pospolité ale i pro učeněgšj čtenáře. Při našem zaglsté wychowáwánj, gak domácjm tak školském, neučjme se ani slawským Děginám a Starotinám, ani slawskému Bágeslowj, ani slawskému Zeměpisu, ani slawské Mluwnici a řeči, tak že nenj diwu gestli náš národ sobě samému cele cuzý gest, gsa, co do národnj wzdělanosti, gen samému sobě a náhodě zanechán. Proto w našem národu musj býti básnjř

spolu i wykladačem chceli rozumen býti. Znám, že pro mnohé čtenáře geště i tyto wýklady a wyswětliwky wyswětlowatele potřebowati budau: ale slušná wěc gest, aby i čtenář, když se mu cesta trochu proklestj, potom sám wlastnjch noh swých užjwal.

Tito zde poznačenj spisowatelé, knihy a mjsta negsau přiwedeni wšudy gako *studnice*, nýbrž častěgi gen gako pomůcky a pochodně srozumitelnosti, aneb toliko gako swědkowé, saudcowé, potwerzowatelé, osprawedliwitelé aneb obšjrněgšj wygadřitelé toho, co w básni podotknuto. Samy Znělky zrodily se nazwjce we mládeneckém wěku, pod holým nebem, na cestách, bez knih, we škole samowidnosti a zkušenosti: tyto wýklady w pozděgšjch rocech a knihownách. Někde se musela gedna wýpowěd téhož spisowatele i dwakráte na rozličných mjstech, w témž sice smyslu, ale w rozličném potahu přiwesti. Gestliby se někdo zeptal: proč tak mnoho z cuzých Neslawských pramenů wáženo? odpowěd gest, poněwádž w našj řeči málo psáno. Prawopis každému wlastnj pozanechán, odtud hned Teutsch, hned Deutsch. Zřjdka překládáno, původnj text přiwozowán djlem pro wěrnost smyslu, djlem pro uwedenj do běhu a známosti klassických, našeho národu se týkagjcjch, mjst.

Přjmětky a Wyswětliwky.

ZPĚW I.

S Á L A.

Znělka 1.

V. 1. „Miliduch.“ Historici toto gméno rozličně pjšj, *Miliduch*, *Miliduoch*, *Miliduchius*, *Miliioduch*, *Miliduohe*, *Milidruh*, *Milidruch*. Básnjř zde wywolil to, které se w letopisech nayčastěgi nacházj. O něm pjše *Naruszewicz w hist. nar. pols. T.* 1. *Ks. IV. p.* 768. „W roku 816 opisuią Kroniki Franków i Saskie wyprawę Ludwika przeciwko Syrbom, których królik imieniem *Miliduch* przed dziesięciu laty w woynie przeciwko Karlowi Wielkiemu zginął.“ Srow. *Pelcel*, *Kron. Čes. D. I. str.* 103. „Cjsař Karel Weliký wida, že sobě Čechů podmaniti nemůže, dokud Serbowé gegich sausedé přemoženi nebudau, wyprawil wogsko do gegich země. Oniť se owšem na odpor postawili, ale w bitwě přemoženi bywše i wůdce swého *Miliduch* řečeného w bitwě ztratili.“ Srow. *Annales Lauresh. ad An.* 806. „Carolus M. Carolum filium suum in terram Slavorum, qui dicuntur Sorabi et sedent super Albim fluvium cum exercitu misit, in qua expeditione *Miliduoch* Slavorum dux interfectus est.“ Zmjnka se činj o něm geště i w následugjcjch spisech: *Annal. Franc. ad A.* 806. *Eginhard ad A.* 806. *Annal. Metenses ad A.* 806.

Znělka 2.

¥. 11. „Milownice ljbých znění“ t. g. rýmů, o nichž polský básnjř *Dmochowski*, *Szt. R.* 4. takto zpjwá:

„Rym naywiększa dzisieyszych wierszów iest ozdoba,
Nie wiem, czy się wiersz komu bez rymu podoba.“

Slawská, obzwláště česká, řeč tak gest šťastná, že se we wšech poetických formách, starých i nowých, klasických i romantických swobodně hýbati může: Hexametry i Alexandriny, Pentametry i Ottawyrymy, Safické werše i Sonety, rhythmus i časoměrnost i rymowánj wšecko se w nj wýborně zdařj. Slawská řeč přewyšuge mnohé europegské gak bohactwjm tak i rozmanitostj rýmů; nebo netoliko každý kořen, a každé slowo samo w sobě, ale i každá deklinacie a konjugacie, každý počet, pád, a čas nowé rýmy gednoho a téhož slowa poskytuge, k. p. *gasný - časný*, *gasného - časného*, *gasnému - časnému* a t. d. Německá řeč, proto že se málo deklinacij a pádů w nj nacházj, má gednoxwučné a nepřigemné rýmy, které se naywjce na *en* skončugj, k. p. *leben - heben*, *werben - sterben*. Tak německy překladatel geden Petrarkůw werš takto přeložil: „*Deren Augen Heiden machen blühen*“ o němž gehq saudce prawj, že ge to „gräulich, um der fünffachen Endungen in *en*.“ — I naylepšj němečtj básnjři Göthe, Schiller, Wieland, magj předce zhusta celá dlauhé básně, we kterých žádného giného rýmu na konci weršů nenalezáme, než ustawičné *en* a *en*. *Bürger* pjše: „Der Guckuck möge zwei Drittel hohlen von dem E im Deutschen.“ — Francauské a Anglické rýmy nraží gj negen ucho ale často i oko, k. p. *Rich. Bently* užjwá w přeloženj Horáce tyto rýmy: *explore - soar*, *rites - nights*, *rise - decries*, *lie - sea* a t. d. — *Wácl. Pjsecký*, *w Dobr. Gesch. d. b. L. S.* 355. „Rým latina nerádá terpj a prostě nenáwidj, ale čeština a řečtina netoliko tjm řeč swau ozdobuge a oslaďcuge ale ji

lahodnau činj.“ A protoby u nás Slawů škoda bylo i pole rýmů newzdělåwati. Půwodcowé a učitelé rýmů negsau ani Arabowé, ani Germanowé, ani Sewerničané, gak mnozj hádagj, ale sama přjroda. Wiz *D. Jenisch Universal-hist. Überblick d. Entw. d. Mensch. Berlin* 1801. kde pjše: „Der Reim kann in gewisser Rücksicht als ein Product der Tonkunst angesehen werden. Die Arabische Dichtkunst, gewiss eine der ältesten, kennt gewissermassen nur den Reim; und die neuern Reisebeschreiber, z. B. *Pallas*, fand ihn bey einigen Nomaden-Horden in den asiatischen Steppen: *Forster* bey den Otahaiten.“ *Jak. Grimm*, *Deutsche Gramm. Götting.* 1822. *T. I. Vor. p. VII.* „Der Reim hat nur schlechte Dichter gezwängt, wahren gedient ihre Gewalt der Sprache und des Gedankens zu enthüllen.“

Co se dotýče *přjzwuku*, skladatel těchto básnj pilnėgšjm wyšetřowánjm wěci a srownáwánjm česko-slowenského nářečj s ginými to nalezol, že negen Čechům, Morawanům, Slowákům, ale i Lužičanům gak hornjm tak dolnjm, anoberž i Windům we Styrsku, a geště snad i giným Slawům, kladenj přjzwuku *na perwau każdého słowa syllabu właśtnj gest*, a sice tak, že we spogených předložkami, aneb ginými částečkami slowjch, perwá syllaba přjzwuk tratj, předložená pak částečka geg dostáwá. Tuto nauku a zásadu o přjzwuku nenašel, ale gen obnowil a zkřjsil náš Dobrowský, nebo už sto roků před njm předkládali gi *Giřj Ludowjk*, *Giřj Matthaei*, *Jan Hauptmann* a ginj. Odkud widěti, že tato zásada o přjzwukowánj perwé syllaby, w nowėgšjch časech do pochybnosti bránu býti počatá, owšem nenj toliko plod mámiwé obrazotwornosti, ale hlaubėgi tkwj w podstatě našj řečí. O Horňo-lužickém nářečj takto pjše *Matthaei*, *Wend. Gram. Budišin* 1721. *str.* 7. „Hierher gehöret nach Anweisung des sel. Herrn *Georgii Ludovici*, (in Rudimentis Grammaticae Sorabicae, MSc.) die Lineola *Hyphen* h. e. unio, seu figura grammatica, cum duo vocabula *wo̊ ir* sub unum

velut coguntur, ut uno accentu proferantur: welche wir halten fast für ein *Necessarium* in dieser Sprache, damit man also die Praeposition von dem Nomine, cui praeponitur, neutiquam vero cum eo componitur, deutlich unterscheiden, und beide mit einander gebührlich aussprechen könne. Denn obwohl in der Wendischen Sprache eine genauere Verbindung der Praeposition mit ihrem Nomine ist, als in andern Sprachen, sintemal da der Accentus Nominis zurück auf die Praeposition fällt, so sind es doch keine rechte Composita, sondern nur hyphen, sub unum scilicet Accentum redacta. Dahero deutet unsere gebrauchte lineola (—) dieses an, dass zwar die Praepositio et Nomen zwey unterschiedene Wörter seyn und bleiben, doch aber also genau mit einander verbunden seyn, dass sie wie ein Wort müssen ausgesprochen werden, und weil nach dem genuino principio Sorabico der Accent allezeit auf der ersten Sylbe, wenn gleich das Wort sechs- oder sieben-sylbig wäre, ruhet, so lautet es nach der Wendischen Mund- und Schreibart, also: *na-bok* auf die Seite, *do-domu*, *po-wećeri*, *na-poladanj* zum Ansehen, *we-Bohabojosći* in der Gottesfurcht." *Str.* 191. „Weil diese Sprache wegen des Accents sonderlich zu dem Genus Trochaicum geneigt, als sind auch solche Verse am leichtesten zu machen e. g.

Ex Trochaeis ternariis:

— ∪ | — ∪ | — ∪
Přišol je syn boži,
A nam pžines zboži,
Je so zjewil tudy,
Na zemi tak chudy.

Ex genere Heroico, da der Gesang gar prächtig klinget. e. g. — | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪ ∪ | — ∪

Nietk s-weselom chwalcže tho swiateho nadu
Kiž taiku nam s-nebes je pžiposlaw radu."

O Dolňo-lužickém nářečj pjše takto *Joh. Gottl. Hauptmann*, *Niederlaus. wend. Gramm. Lübben* 1761.

str. 30. „In der Wendischen Sprache stehet der Accent allezeit auf der ersten Sylbe, das Wort habe auch soviel Sylben, als es immer wolle, z. B. *pátawa* Gluckhenne, *nápśeśiwnik* Feind, *s bóhgabojasnoscźu* mit Gottesfurcht, *s nébohgabojasnoscźi* aus Gottlosigkeit. Auch in fremden Wörtern sezen die Wenden den Ton auf die erste Sylbe, ob er gleich in der fremden Sprache auf einer andern Sylbe stehet, als: *Cáthrina*, *Christina*, *Márija*, *pápira*, *láterna*, *párśona* u. s. w. Auch der Casus wirft seinen Ton auf die Praeposition zurück z. E. *zá-togo* für den, *sé-wśim* mit allem, *pó-tom* nach dem, *ná-nebu* im Himmel. Nicht aber *na nébu*, *do dómu*. Jedoch wirft der Casus seinen Ton nur auf die einsylbigen Praepositiones zurück, nicht aber auf die zwey- und mehrsylbigen e. g. *podlă Bohga*, bey Gott, da behält *Bohga* seinen Accent.“ — O windickém čili slowenském we Styrsku pjše *Peter Dainko*, *Lehrbuch d. wind. Spr. Grätz* 1824. *str.* 37. 38. „Die erste Sylbe eines jeden mehrsylbigen Wortes, sie mag eine Wurzel- Partikel- oder Ableitungssylbe seyn, spricht der Slowene fast immer mit vorzüglicher Erhebung und besonderem Nachdrucke aus, z. B. *délo* die Arbeit, *déte* das Kind, *národ* die Nation, *ódprem* ich eröffne, *prédgowor* die Vorrede u. s. w.“ Srowneg s témito *Pelclowu českau Gram str.* 9. §. 75—79. *str.* 209 kde prosodie od Dobrowského naweržená. Potom *Dobrow. Lehrgebäude der böhm. Sp. Prag* 1809. *str.* 10. 11. „Die erste Sylbe eines jeden Wortes spricht der Böhme mit vorzüglicher Erhebung und mit besonderm Nachdrucke aus. Der Ton hat also seinen beständigen und unveränderlichen Sitz auf der ersten Sylbe. Diesem Gesetz müssen sich auch fremde Wörter unterziehen. Wenn aber durch die Verbindung einer Praeposition oder einer andern Partikel am Anfange eines Wortes die erste Sylbe von ihrer Stelle kommt, und nun die zweyte oder dritte einnimmt, dann verliert sie auch den Ton, weil ihn die vorgesetzte Partikel bekommt. — Nach den

zweysylbigen Vorwörtern verliert die erste Sylbe des folgenden Wortes den Ton nicht.“ — Žeby toto perwé slabiky přjzwukowánj od Němců pošlo, nikdo neuwěřj, kdo zná že tito docela ginácze swau řeč přjzwukugj. A toto wšecko spolu ať slaužj k osprawedliwenj toho, proč skladatel těchto Znělek wšudy w nich přjzwuk a geho formu básnickau následowal. Tjmto zpátkem béře to, co we druhém Wydánj tohoto djla na poslednj stránce w poznamenánj w záworkách powědjno. Nedostatek caesury ať nikdo nenadwerhuge na oči; že i bez caesury předce rhythmus možný gest, o tom nás přeswědčugj gak serbské národnj zpěwy tak i staročeské w Libušině saudu a w Kralodworském Rpisu, kde žádná aneb řjdká caesura a rhythmus předce přeutěšený. Caesura, čili rozkragowánj slow w prostředku, nepatřj we slawské řeči ku přjzwuku ale k časoměře. Neradjme wšak to, aby sme podle přjzwuku hexametry dělali aneb geg wůbec we klassických metřjch užjwali. Základy přjzwuku a rýmu následugme gen w nowěgšjch romantických formách: *w Alexandrinu*, *w Ottawěrymě*, *w Sonetech*, *Balladách*, *Romancech*, *Madrigalech*, *Trioletech* a t.d. naproti tomu časoměry we klassických. Znělka bez následowánj přjzwuku a s njm spogeného řádného oddělenj slow a syllab nedobře zněge; i rým ze slow rozdjlný přjzwuk magjcjch záležegjcj, nelibě ucho udjrá k.p. slowo dwéslabičné s třislabičným nepřjgemně se rymuge ať urážj i oko i ucho, *nebesa lesa*, *hogiti piti*. Tu gest necaesura zákon a cnost. Nalezá se wšak předce často i tu caesura, totiž we wšech tři- čtyr- a wjceslabičných slowjch, k. přjkladu: *Uwi | děl sem | nayspa | nileg | šjho*, aneb kde před slowem předložka stogj, k. p. Znělka 104: *Přes o | stromu | hdge | přes o | hyby*. Buďme rádi že naše řeč měká, hebká a elastická gako zlato, do každé nádoby wolně wljti se dá, a že ge tjm panj a králowna wšech básnických forem, časů, kragin a národů.

V. 14, „Hesperidky.“ Řekowé Italii, matku Znělek, nazjwali *Hesperiau*, ponèwádž z ohledu Řecké zemè na stranè wečernj čili západnj ležj. Co do Znělky, mjsto co bychom se my sami wpustili do saudu o nj, klademe zde saudy a hlasy ginýchKrásowèdců: *Jean Paul Richter*, *Vorschule d. Aesthetik*, *Programm XII.* „Die Poesie komme zu uns wie und wo sie will, sie kleide sich wie der Teufel des Eremiten, oder wie der Jupiter der Heiden in welchen immer prosaischen, engen, dürftigen Leib; so bald sie nur wirklich darin wohnt, so sey uns dieser Maskenball willkommen. So bald ein Geist da ist, soll er auf der Welt, gleich dem Weltgeiste, jede Form annehmen, die er brauchen und tragen kann.“ — *Fr. Bouterweck*, *Aesthetik*, *Götting.* 1815. pod článkem *Sonett*: „Willkührlich ist diese Versart nicht mehr und nicht weniger, als die sapphische, oder die alcäische und so manche andere, in die der lyrische Gedanke sich doch auch fügen muss. Den schalen Spott *Boileaus* über die Sonettenform, hat längst die Erfahrung widerlegt. Man muss selbst Sonette gemacht haben, um sich zu überzeugen, dass diese peinlich scheinende Form, so bald sich nur die Phantasie an sie gewöhnt hat, den Gedanken, die ein lyrisches Empfindungsgemählde bilden sollen, auf das natürlichste entgegen kommt. Besonders für zarte und sinnige Gefühle möchte es wohl keine schönere Versart geben.“ — *Herder*, *VII. Band*, *zur schönen Liter. und Kunst*: „Sonett und Canzone. Nun müsste es wohl ein sehr barbarisches Ohr seyn, das nicht, zumal unter jenem Himmel, die Musik dieser Versarten fühlte.“ *Fried. Schlegel*, *über Sonett*: „Nur in der tiefsten Charakteristik der Gefühle kann die poetische Bedeutung dieser musikalischen Sylbenspiele und Anklänge der Phantasie gesucht und gefunden werden, nur die gesetzmässige Gleichartigkeit der aufeinander folgenden Töne wird das Allgemeine und Beharrliche in dem Wechsel der Gefühle und Leidenschaften aus-

drücken und der Reim kann so ein wichtiges Mittel für die charakteristische Tiefe der Gefühle in der Poesie werden.“ — *Eugen Baron von Vaerst*, *Hundert Sonette*, *Breslau* 1825. *Vorwort.* Poněwádž se tam negen saud o Znělkách, ale i výborné rady a náwěštj o gegich budowě a stawenj nalezagj, wytáhneme a položýjme zde co naypotřebnégšj: „Das Sonett - eine Dichtungsart, von der sich noch weit mehr sagen lässt, als dass sie seit einem Jahrtausend die Lieblingsform einer grossen poetischen Nation geworden. Das Sonett hat so viel Holdes, Einschmeichelndes, dass ein phantasiereicher Liebhaber es die Vereinigung der schönsten Form mit dem edelsten Inhalte nennen kann. Es gehört durchaus zur Poesie der Liebe, zu deren Dienst es einzig geboren ward: schon sein Gliederbau, sein reicher Reim verkünden diese Bestimmung. Denn wie der einzelne Ton den vorübergehenden Zustand, so bezeichnet jene Wiederkehr die beharrliche Eigenthümlichkeit; der Reim ist hier mehr als ein leeres Echo, wie strebt er immer neu liebend zu umarmen in künstlicher Verschränkung, kommt, wie die Liebe, immer auf das alte Grundthema zurück und scheint wie sie nicht enden zu können. — In und aus dem Sonett haucht der Geist der Liebe, der selbst, wenn er heisse Schmerzen bringt, noch viel von einem milden Blumenduft ausstreut, dessen Einathmen reizendes Vergnügen gewähren wird. Diese Weise ist aber auch keinesweges so abschreckend und so verworren, als man uns glauben machen will: was kann einfacher seyn, als zwey Theile, von denen jeder wiederum in zwey obenein ganz gleiche Unterabtheilungen zerfällt: wenn nun noch bemerkt wird, dass der erste Haupttheil aus acht Zeilen (zwey Quartinen) mit zwey Reimen, der andere aus sechs Zeilen (zwey Terzinen) mit zwey, oder nach Gefallen mit drey Reimen besteht, so ist mit wenigen Worten die, als so mühselig verschrieene, Form hinlänglich zur Anschauung gebracht. Das ganze Sonett enthält, wie

sich nunmehr von selbst ergiebt vierzehn Zeilen, wozu am schicklichsten lauter weibliche Reime genommen werden, die unbezweifelt dem sanften und weichen Charakter des Sonetts am angemessensten sind. — Anmuthig und sinnreich folgen den reichtönenden Quartinen, zwey beruhigende, mild hauchende Terzinen. Das Sonett giebt ausser dem Echo des Sylben- und des Reimklanges, die beide das Ohr fesseln und die Erwartung spannen und befriedigen, eine gefällige Art des reitzenden Wohllautes, ein Zartes, Holdseliges, einen Zauber der Form, ein schönes Verhältniss der Worte zu einander, und eine reine Musik ganz abgesehen von den poetischen Gedanken. Hierher gehört aber ein anmuthiger Buchstaben- besonders Vokalwechsel; reiche Vokalendungen schmeicheln dem Ohr, nur suche man das ewig dehnende und gedehnte *e* zu vermeiden. Eben so unangenehm kann ein vielfaches *i* werden, das *ei* ist ächzend, das *o* schon besser, das *u* ist tief und hat zugleich etwas geheimnissvolles und mystisches; das *a* ist ein herziger, prächtig tönender Vokal, der recht aus dem Innern kommt und in der Tiefe seinen Grund hat. Dergleichen Schönheiten wollen so gut, wie jede und alle, mit dem innern Sinne empfunden und aufgefasst werden; auch ist alle Theorie darüber, so wenig erschöpfend und bestimmt, wie es eine über den Blumenduft seyn würde, und der besten Erklärung der Art ergeht es wie dem Schmetterling zwischen des Knaben Fingern.“ — Srowneg geště *J. H. Voss, Kritische Blätter*, *Stutgard* 1828, *B. I. p.* 500. „Ununterbrochenes Gedeihen fand das Sonett in Italiens volltönender und reimreicher Sprache.“ — Wydawatel Sonetů *A. Mickiewicza w Lwowie* 1827. *p. X.* „Każde ziawisko iakkolwiek nayszczęśliwsze, zawsze przeciwników znayduie; sprawdzilo się to i w Niemczech; zacny Voss, nie mogąc się spoufalić z wytwornym tym kształtem eteryczněy poezyi, mocno przeciw niemu powstał, nazywaiąc go pętami i dowolnym ściśnieniem gieniiuszu a uciążliwém

ograniczeniem poety. Zapomniał on, że każda poetycka miara, każda w ogóle forma iest ujęciem w kluby i ograniczeniem materyi; nie zważał, że wielcy poeci tworząc nowé kształty niechybnie ważne ku tomu musieli miéć przyczyny.“ A sám Znělce nepřjzniwý *Boileau* předce prawj: „Un Sonnet sans défaut vaut seul un long poëme.“ — We Slawaké, rozmanitými samohláskami oplývagjcj, na rýmy bohaté, a w každém potahu zwučné řeči, tušjm nikdy neznikne takowá hádka o Znělce gako u Němců a Francauzů, aspoň by u nás cele zbytečná byla a nemjstná. W české pak řeči obzwláště gen toho šetřiti náležj, aby se zrušená rownowáha vokálů w nj obnowila, nestydaté *i* se wyměšowalo, *a o* se gi nawrátilo. We mnohých slowjch mohau se hlasnatěgšj vokály newinným způsobem, totiž od Slowáků půgčeným wyslowowánjm, geště retowati, k. p. samohláska *a*, uřadnjk (uřednjk), Jaňe (Jene), nailepšj (neylepšj), dag (deg), chowai (choweg); samohláska *o*: woz (wůz), log (lůg), lono (lůno), ostroha (ostruha), obrus (ubrus), nedostatek (nedůstatek). Anoberž i hláska *u* geště wzácnějšj má nám býti než *i*, uš (giž), pohrúžiti (pohřjžiti), surowý (sirowý), cuzý (cizj). Wiz o tom naše Pogednánj o libozwučnosti řečj wůbec obzwláště česko-slow. *w Kroku D. I. Č.* 3.

Forma Znělek zdá se nad to i naypřjhodnějšj ku smjšenym Lyricko-epickým, čili podmětno-předmětným básněm, ant každá Znělka ij wlastnj samostatnost sama pro sebe, i swazek s ginými, i potah na wyššj celek mjti může. *Chorus* u Řeků nic gineho nebyl než *Lyra* w Dramatu, čili subjectivnost w objektivnosti: pročže by se nemohla Lyra i s Eposem spogiti?

Znělka 5.

V. 1. „Ljpa.“ Strom Slawům wšechněm obzwláště milý a swatý. *Krasicki*, kde dwůr Pana Podstoliho, wzor prawého Poláka, wypisuge, takto mluwj na str. 2.

Wratis. 1825. „Na srzodku cztéry *lipy* rozležyste stały.“ A *Falib. O.* 2. „Chłopek miał *lipkę* przed swym domem.“ Kterážto wyobrazenj gistě z hlubokosti národnjho slawského žiwota čerpána gsau. — Odkudž se neščjselná gména Slawských měst a wesnic podle tohoto stromu a gemu gakoby na čest nazjwagj, která wšeobecnau lásku našeho národu k němu gako w zeradle žiwě předstawugj. Skladatel těchto básnj našel posud takowých gmen, w rozličných slawských kraginách, wýše 200. k. p. Ljpa česká (lit. krag), Ljpa stará (lit. krag), Ljpa pěkná (lit. krag), Ljpa wysoká (lit. krag), Ljpa krásná (Uhr. Nitr. st.), Lipa (wes w Morei), Lipa (Pomor. Ukrag), Lipa (w. Slez. Münsterb.), Lipa (w. Slez. opol.), Lipy (w. Slez. ğloğ), Lipa (w. hor. Sas.), Lipa (potok, hor. Sas.), Lipa (w. Lužici), Lipa (w. Slavon.), Lipa (w. Slavon. reg. Lic.), Lipa (w. stol. Požeg.), Lipa (w. stol. Salad.), Lipa (m. stol. Temeš.), Lipa (w. Kroat. Zagr.), Lipa (w. Kroat. Zagr.), Lipa (w. Krain.), Lipa (potok, Pols.), Lipa (wes i hrad, Moraw.), Lipahócz (w. Uhr. stol. Salad.), Lipan, (w. Čech. ber. kr.), Lipan (w. Čech. kŕm.), Lipany (m. Uhr. stol. Šar.), Lipar (hora w Serb.) Lipawa, (m. Kurland.), Lipawa (m. Lužic.), Lipawec (w. Krain.), Lipawic (w. Krain.), Lipe (w. Serb. Ŕr. smeder.), Lipe (w. Serb. kr. ğroč.), Lipec (w. Rus.), Lipec (hor. Sas.), Lipeckaja (w. Rus.), Lipen (w. Pomor.), Lipene (m. hor. Sas.), Lipenca (hor. Krain.), Lipendorf (w. hor. Sas.), Lipenec (w. Čech. ber.), Lipetin (w. Čech. Pelc. G. II. p. 446.), Lipetsk (m. Rus.), Lipča (m. Uhr. stol. Lipt.), Lipča (m. Uhr. stol. Zwol.), Lipča (m. Uhr. Marmar.), Lipča (werch Sedmihrad.), Lipčany (w. Mold.), Lipčice (w. Čech. čsl.), Lipče (w. Krain.), Lipian (w. Mor.), Lipica (w. Dalm.), Lipica (w. Slavon. reg. ogul.), Lipje, Liplje (w. Slawon. Sluin.), Lipje (w. Krain.), Lipik (w. Slawon. pož.), Lipina (w. Mor. hol.), Lipina (w. Mor. přer.), Lipiny (w Čech. ber.), Lipiny (m. Pols.), Lipjn (w. Čech.), Lipin (m.

Pols.), Lipina (w. čes. chrd.), Lipina (w. čes. čsl.), Lipina (w. mor. hradišt.), Lipinky (w. pols. Prus.), Lipitnica (řeka pols.) Lipke (w. hor. Sas.), Lipka (w. Mor. přer.), Lipka swiata (w. pols. Prus.), Lipka (řeka rus.), Lipkany (w. Serb.), Lipkow (Čech. chrd.) Lipkowa (w. čes. plz.), Lipky (w. rus. smolens.), Lipkowice (w. čes. lkt.), Lipljan (serb.), Liplje (w. serb.), Lipna neb Lipena (okolj w Uhr. Slowanka Dobr. Lief. II. p. 165.), Lipna (Čech. čsl.), Lipniany (w. Mor. hol.), Lipniany (w. Mor. znog.), Lipnica (w. Serb.), Lipnica (m. Pols.), Lipnica (dwě wsi w stol. Oraw. Uhr.), Lipnička (w. Čes. čsl.), Lipničky (m. Litwa.), Lipnice (w. Čes. čsl.), Lipnice (slez.), Lipnice (Mor.), Lipnica (w. Serb. kraĝui), Lipnica (w. Serb. godrun), Lipnica (m. Serb. turec.), Lipnica (w. tamž), Lipnica (w. Kroat. st. křjž.), Lipnica (w. Kro. stol. waražd.), Lipnica (w. Kro. zagr.), Lipnjk (m. Mor. přer.), Lipnik (w. Mor. znog.), Lipnik (w. Mor. gihl.), Lipnjk (w. Uhr. nitr.), Lipnik (w. Uhr. šariš.), Lipnjk (w. Uhr. spiš.), Lipnik (w. Kro. zagr.), Lipnik (w. reg. ogul.), Lipno (m. Pols.) Lipolist (w. serb.), Lipow (m. Mor. hrad.), Lipow (w. Mor. přer.), Lipow (w. Uhr. satm.), Lipowa (w. Serb.), Lipowa (krag, město, pewnost w Uhr. temeš.), Lipowa (w. Mor. hol.), Lipowa (w. Mor. hrad.), Lipowa (w Uhr. baran.), Lipowaja (dolina rus.), Lipowac (w Serb. kraĝu.), Lipowac (w. tamž.), Lipowac (w. Uhr. žel.), Lipowac (w. reg. petrov.), Lipowac (w. reg. požeg.), Lipowac (w. reg. Sluin.), Lipowac (w. tamž.), Lipowac (w. reg. gradisc.), Lipowac (w. tamž.), Lipowac (w. stol. verőcz.), Lipowac (w. tamž.), Lipowača (hora a studnice w serb.), Lipowacha (w. reg. ogul.), Lipowchani (w. reg. križ), Lipowchani (w. tamž.), Lipowé (m. Litwa), Lipowec (m. pols. w Krakow. s wězenjm pro duchownj), Lipowec (w čes. čsl.), Lipowec (w. Uhr. žel.), Lipowec (w Uhr. gemer.), Lipowec (w. Uhr. turč.), Lipowec (w. Uhr. šar.), Lipowec (w. tamž),

Lipowec (w. Slez.), Lipowe (w. reg. križ.), Lipowec (w. Kroat. waraž.), Lipowec (tři wsi Kro. zagr.), Lipowec (w. Mor. brn.), Lipowica (w Uhr. baran.), Lipowica (w. Serb.), Lipowice (w. čes.), Lipowice (pols.), Lipowja (pols.), Lipowgrad (w. Kro. zagr.), Lipowkut (rus. Saratow.), Lipowoberdo (w. reg. s. Georg.), Lipowopolye (w. reg. Ottoch.), Lipowljane (w. reg. grad.), Lipownjk (w. Uhr. nitr.), Lipownik (w. Kro. waraž.), Lipowschak (w. Kr. zagr.), Lipowskaja (rus. tobol.), Lipsko (m. Sas.), Lipsko (m. Pols. belz.), Lipsko (m. Polsk. sand.), Lipsko (m. Pols. trock.) Lipsk (m. litew. krag. nowogrod.), Lipsk (m. litew. kr. grodz.), Lipowka (w. rus.), Lipůwka (w. čes.), Lipůwka (w. mor. brn.). A *složené*: Nowolipie (předměstj we Waršawě), Prilip (serb.), Podlipouca (w. Krain.), Tři ljpy (w Čechách, ltm) a t. d. Slawowé w Pomořanech, bywše S. Ottonem od pohanského ku křesťanskému náboženstwu přiwedeni, na památku tohoto skutku a na znak swé wděčnosti zasadili *čtyry ljpy* při onné studni u města Pyric, při které roku 1124, dne 15. čerwna po perwýkráte mnoho tisjce z nich pokřestěno bylo. Wiz *Allg. Kirchen-Zeitung, v. E. Zimmermann*, 1829. *H.* 2. *p.* 193. — W Polsku se, dle *Rozmaitości Lwowskich*, 1831, celj lipowj lesowé nalezagj, w nichž ljpy sedem, osem i wjce stoletj magjcj. — Srow. *Rozličnosti Praž. Nowin*, 1832. *Čjs.* 28. „Bialowský les w Polsku gest snad gedinký z prastarých lesů w Europě. Gedle tam gsau 300, duby 600 a ljpy 515 leté.“ Srow. *F. Trnka, Společnjk* 1831. *p.* 41. „Ljpa znamenitá we Bzenské zahradě w kragi Hradišť. (w Morawě) ge tak rozkošatělá, že pod nj celý tém (pluk) kawalerie s koňmi státi může.“ I w národnjch zpěwjch oblibugj a zwelebugj Slawowé tento strom nad giné; Srow. *II. Swazek, Pjsnj swětských. r.* 1827. *Předm. XVII. a str.* 121. 122. Anoberž i we starých *přjslowjch* často zmjnku o něm činjwagj, srow. Časopis mus. 1827. Sw. II. str. 70. „*Lepšj kljn lipowý a hospodář, nežli šaffář oceliwý.*“ A opět tamž 1829. Sw. 4.

str. 58. „*Aniť prchagj co lipowj kljnowé.*“ Tamž str. 60. „*Odřel ho co ljpu.*“ str. 62. „*Z lipowého dřewa neuděláš fládrowé lžjce.* A u Slowáků: „*Otrhaný ako lipa w geseni.*“ Zdá se že Slawowé, gakožto welicj milownjci wčelařstwj a dělánj medu, tjmto zanepráznėnjm ku zwláštnj lásce a uctiwosti k tomuto wčelám milému stromu, totož ljpě, wedeni byli. Proto i naylepšj, w měsjci Lipnu z lipowého kwjtj sbjraný, med nazjwagj posawad Poláci a Rusowé *lipec*, Serbowé *lipowac*. Srow. *Karamzin*, *I. Kap. X. str.* 245. „Med, drewneje ljubimoje pitije wšech narodow Slawianskich, byl dušeju slawnych pirow jego.“ *Linhardt G. v. K. II. S.* 327. „Noch ist die Bienenzucht bei den Krainern ausserordentlich stark. Noch vor wenig Jahren wurde ein gemeiner Bauer aus Krain, Anton Janscha, ohne andere Kenntnisse, als die einheimischen der Nation, öffentlicher Lehrer der Bienenzucht in Wien. Sein *Lehrbuch von der Bienenzucht* hat wiederholte Auflagen erlebt.“— *Csaplovits, Slavonien und Croat. I. Th. S.* 135. „Bienenzucht wird häufig getrieben. Einige halten die Bienenkörbe auch auf dem Boden ihrer Häuser, und man sieht öfters, mit Verwunderung, zu allen Ritzen und Spalten der Frontseite der Dächer Bienen ein und ausfliegen.“

Znělka 7.

V. 9. „W bjlé ryze.“ Mjsto *ryza* napraw wšudy w těchto Znělkách *říza* (dlauhé raucho), od něhož rozdjlné gest slowenské *ryza*, *rydza*, česky *rez*, *rze*.

Znělka 11.

V. 4. „Zwjře“ t. g. lidé zwjřecj, tělesnj, samým chlebem žigjcj, nic duchownjho a ideálného do sebe nemagjcj, k ničemu wyššjmu se nenesaucj, rozum gen ku pohodlj těla a k pasenj břicha potřebugjcj, gakoby geg w břichu nosili.

V. 5. „Kowy“ t. g. lidé kteřjž přjliš w sebe daufagj, swé moci a schopnosti přecenjwagj, mnoho před se berau a málo gsau we stawu wykonati.

V. 7. „Kwět“ t. g. lidé pokrytštj a lichotnj, gen powerchnost ne podstatu milugjcj, kteřj pěknau twárnostj giné klamagj, gen na oko se skwěgj. „Hrobowé zbjlenj, zewniter krásnj, wniter pelnj kostj umřelčjch a wšj nečistoty.“

Znělka 12.

V. 2. „Bratrů přjchod“ t. g. *Čecha* a *Lecha*. „Libuše“ kněžna česká dcera Krokowa. „Wlasta“ aneb *Wlatislawa*, dwořanka Libušina, válku sedmiletau wedla s družicemi proti mužům na hradě Děwjně.

V. 3. „Bič neb metla božj“ t. g. Atila, powěstný wůdce Hunůw, tak se sam nazjwal „flagellum Dei.“

V. 5. „Tatry zlaté.“ Hory Tatry negen wniterně než i zewniterně tak na zlato bohaté byly, že někdy we střewách zastřelených u banské Kremnice ptáků, zwláště kuroptew a geřabic, njsto pjsku zlaté zernečka nalezeno. Wiz *Andr. Engelhart*, *Prachtwerke d. Unterwelt*, *Wien* 1828 *Th. III. p.* 4.

Znělka 14.

V. 11. „Že wše giné“ totiž zwuky, mjsto *wšecky giné* aneb *wšickni ginj zwukowé*. Krom Čechů a Poláků užjwagj slowjčko *wše*, bez přjwěsků *cek*, *cken*, *chen*, *keren*, wšickni Slawowé i we wjcném počtu. We staroslaw. nářečj má Pluralem Nomin. a Accus. in mascul. *wsi*, in foem. a neutr. *wsia*, wiz *Dobrows. Instit. Ling. Slav. p.* 506. W ruském má we wšech pohlawjch Nominativ i Accusativ pluralis rowno, totiž *wsie*, srow. *Puchmayer*, *rusk. Gram. p.* 225. Serbi dle *Wukowy* a *Grimowy* mluwnice str. 45. magj plur. Nom. a Acc. mascul. *swi*, foem. *swe*. Slowáci řjkagj:

panstwo mě na wše strany trhá a trápj. Proto této formy i w těchto Znělkách tu i tam užito, k. pr. *Znělka* 23 ỳ. 9. *Zn.* 41 ỳ. 12. *Zn.* 246 ỳ. 14. *Zn.* 248 ỳ. 8. a t. d.

Znělka 17.

ỳ. 7. „Kunice“ něm. *Kunitzburg*, hrad zbořený a wes asi hodina njže Jeny nad Sálau. „Krain“ srow. *krag*, *kraina*, kragnj na hranici wystawený hrad, též nad Sálau njže Jeny, něm. *Crainberg*. „Lobda“ *Lobeda* městečko i hrad pustý wýše Jeny asi půl mjle. Srowneg německau báseň: *Die Ruinen des Gleisbergs und der Lobdaburg vom Professor Löbenstein Löbel in fol.* Nynějšj zbořeniny hradu Lobdy a geho okolj wiz na přjpogeném zde wyobrazenj. — Sem patřj i *Sorbenburg*, wiz Nota ad Reginonem edit. Struvii ad an. 789. „Rudera arcis Soraborum Salfeldiae ad Salam adhuc conspiciuntur, olim die *Sorbenburg* dictae, vulgo der hohe Schwarm.“ Wůkol Jeny, a w celém sausedstwj na obogjch břehách Sály, nalezagj se posawád mnohé, od Slawů někdy založené i obýwané, nynj sice už změmčené, a wšak původnj slawská gména s maličkau proměnau na sobě nesaucj města, wesnice, hrady, k. p. mimo wýš gmenowané, *Gospoda*, *Welnice*, *Sorbice*, *Sorba*, *Droganice*, *Modelwice*, *Černowice*, *Kosnice*, *Kostrice*, *Priznice* (snad Březnice), *Radigast*, *Chotislaw*, *Luža*, *Wrbice* (Fröbitz), *Horba*, *Lidnice*, *Holice*, *Horšice*, *Myslewice*, *Kwetice* a t. d. — Srow. *Piscatoris*, *De Orig. jure ac util. ling. Slav. Witteb.* 1697. §. 6. „Slavica nomina pagorum, oppidorum et civitatum in Missnicis terris sunt: *Zwikow*, *Glauchow*, *Zschopau*, *Luccow*, *Zwenkow*, *Missin* (Meissen), *Mogelin* (Mügeln), *Dalin*, *Luzin* (Lützen), *Coldiz*, *Deliz*, *Oschiz*, *Groiz*, *Gruna*, *Büchin*, *Zscheila* etc.“ *Narusz. Hist. T. I. K.* 3. *st.* 406. „Potwierdza Olearyusz na karcie 303 mówiąc, iż wiele

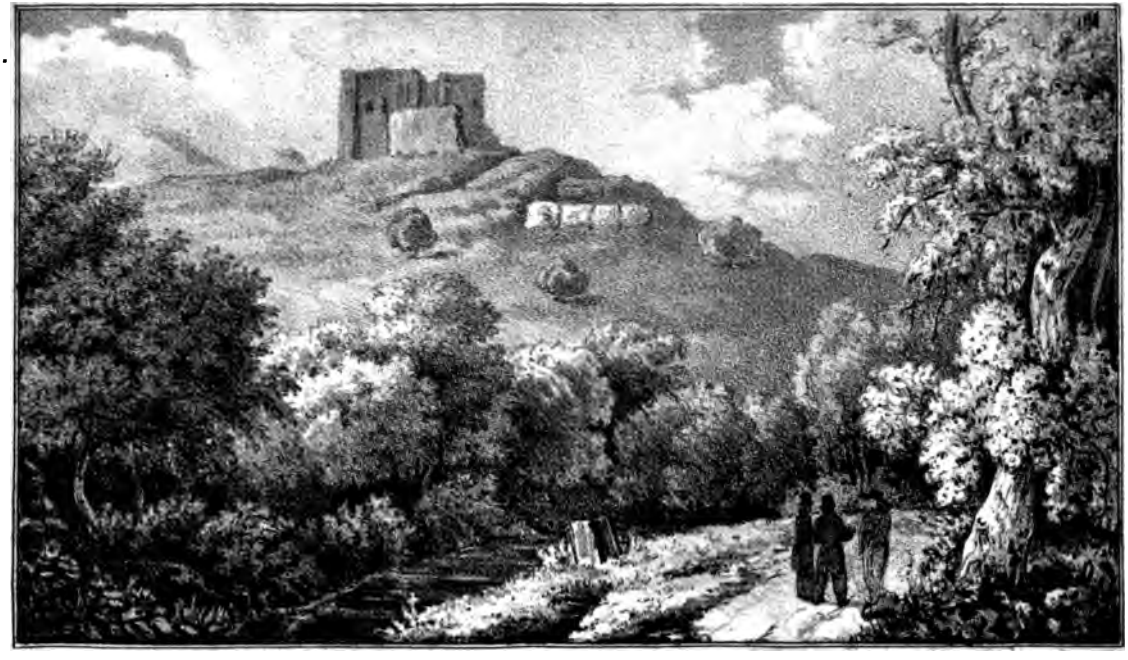

HRAD LOBDA

utrzymuie, że stolica sławnego narodu Słowaków, Serbów, było kiedyś *Salfeld* miasto. Swiadczą i inne okoliczne miasta, które lub zakladcami, lub też przezywaczami swemi Słowaków miały, te się nazywaią: *Balemoda*, *Koleda*, *Načeroda*, *Gotha*, *Jena*, *Ilmena*, *Laucha*, *Schwartzburg*, *Tuttigroda*, *Warbala*, *Wenorya* i inne. A że te miasta z przyswiadczenia dzieiopisów, acz przezwiskami trochę zniemczone, Słowaków być swemi posiadaczami gloszą." Srow. *J. C. Pfister Gesch. der Teutsch. Hamb.* 1829. *str.* 506. „Die Sorben mit ihren Unterabtheilungen auf beiden Ufern der Elbe haben sich meist an die Böhmen angeschlossen. Die wichtigen Salzwerke an der Saale, über welche vormals die Cherusker mit den Chatten blutige Kriege geführt, sind seit der Auflösung des thüringischen Reiches in ihrer Gewalt. Nach mehreren Unabhängigkeits-Versuchen wurden sie, als K. Arnulph den thüringischen Herzog Poppo, ihnen zu Gefallen, abgesetzt hätte, wieder zu Gehorsam gebracht, dass sie seinem Sohne Ludwig auf den Reichstage zu Salza 897 huldigten. Bey der Annäherung der Ungarn wollten sie jedoch lieber diesen als den Teutschen gehorchen. Die Haloren werden für ihre Nachkommen gehalten." — O *Krainburku* Srow. *Fried. Gottschalk*, *Die Ritterburgen Deutschl. B. III. S.* 314. „In der Mitte des 11 Jahrhunderts beherrschte Thüringen Graf Ludwig der Bärtige. Um sich gegen die nachbarlichen Feinde, die Slaven und Serben zu sichern, erbaute er auf den Gränzen (srow. krag.) seines Landes Bergvesten. Zu gleichem Zwecke liess er auch im J. 1046 am Ufer der Saale, welche hier sein Land von dem Feinde schied, auf einem Hügel eine Burg erbauen."

ỳ. 14. „Dervan" Knjže Sorabské. Wiz *Fredegar. C.* 68. *ad Ann.* 638. „*Dervanus* dux gentis Surbiorum (sive Soraborum), qui ex genere Slavinorum erant." — *Aimon. IV. C.* 23. „Hac victoria Vinidi animosiores redditi, in Thoringam, et circumjacentes

Francorum terras, sese effundunt; ita ut *Dervanus* dux, qui urbibus praeerat Slavorum, quae usque ad id tempus Francis paruerant, desperatis rebus, se ad caeteros transferret Slavos.“—„Mjk“ neb *Mike* knèz modly Prowe we Stargradè, wiz *Helmold L.* 1. *C.* 69. Nomen flaminis qui praeerat superstitioni eorum erat *Mike*. —„Bělboǧ“ t. g. bjlý, dobrý bůh, gemu proti postawený gest *Černiboǧ*, t. g. čert.

Znělka 19.

†. 8. „Česká Bjlá Panj.“ *Sr. Ant. Tkany, Mythol. d. Teutschen und Slaven*, II. Th. S. 189. „*Weisse Frau.* Fast in ganz Teutschland, Böhmen und Mähren kennt man die Sage von der weissen Frau, einem weiblichen Geiste in weisser Frauengestalt, mit einem Bunde Schlüssel an der Seite, und einem Wachslichte in der Hand. Die weisse Frau war, nach der Angabe älterer Schriftsteller, die Tochter Ulrichs II. von Rosenberg und Katharinens von Wartemberg, wurde um das Jahr 1420 geboren, und hiesz *Perchta*. Nach der Tradition hat sie einen Theil des Schlosses zu Neuhaus neu aufgebaut, bei diesem Baue aber die Unterthanen mit Frohndiensten sehr gedrückt: daher muss sie zur Strafe noch nach ihrem Tode unter den Lebenden wandeln. Oft kommt sie Nachts in fürstliche Kinderstuben, um wenn die Ammen oder Wärterinnen in Schlaf gefallen, die Kinder zu wiegen und herumzutragen. Sie erscheint an allen Höfen, die auf irgend eine Art mit dem Rosenbergischen Geschlechte verwandt sind, und lässt sich daher bald in Berlin, bald in London, Stockholm, Kopenhagen und andern Residenzen, vorzüglich aber zu Neuhaus und Krummau in Böhmen, und zu Telsch in Mähren sehen. Übrigens thut sie niemanden was zu Leide, neigt ihr Haupt vor dem sie Begegnenden, und geht ohne ein Wort zu sprechen vorüber.“ — Srow. *Hormayrs Taschenb.* 1830. S. 441. „Die weisse Frau

ist in Schlesischen Burgen Kynast und Kynsberg wohlbekannt, überhaupt allen Rosenbergischen Gütern heimisch, am meisten jedoch den Schlössern Teltsch, Neuhaus und Krumau. Sie zählte 19 Jahr als ihr Vater sie Hansen von Lichtenstein aus der Steyermark vermählte. Ein ausschweifender Wandel und wüthende Eifersucht verbitterte ihr Leben. Die bessere Zeit desselben verlebte sie im Lichtensteinischen Hause, in der Herrn-Gasse zu Wien. Sie liegt in der alten Lichtensteinischen Gruft, bei den Schotten. — Das Urbar von Teltsch sagt: Dass diese weisse Frau ein guter und zur ewigen Seligkeit auserwählter Geist sey; dass sie sich jeder Zeit in einem bis auf die Erde hängenden weissen Talarkleid gezeigt hat. Noch ist ihr Bild auf dem Schlosse Teltsch zu sehen."

Znělka 22.

℣. 1. „Paris" byl syn krále Trojanského Priama a Hekuby. Ty pak tři bohynė byly: *Venus* (krása), *Juno* (moc), *Minerva* (slowo, maudrost).

Znělka 24.

℣. 12. 13. „Ženstwj slawenského tahy kauzlowé." Srow. *Mauritii Strateg. L.* 2. *C.* 5. „Pudicitiae servantes Slavorum foeminae supra omnem modum erga maritos suos." A *Lew Maudrý* w *Taktice C.* 105. „Foeminae Slavorum praeter caeteras modestae feruntur. Multae enim virorum suorum mortem tam graviter ferunt, ac si sua esset." — *Bonifac.* w listė králi eng. psaném, *N.* 19. „Vinedi tam magno zelo matrimonium amorem mutuum observant, ut mulier viro proprio mortuo vivere recuset. Srow. *Lucae de Linda, Descrip. Orbis, Lugduni Batav.* 1655. *p.* 914. „Quod Athenae in Graecia fuerunt, hoc merito Cracovia in Polonia est. Equidem singulari morum elegantia, comitate, affabi-

litate, cultissimos alit mortales. Quem hoc solum producit *sexum muliebrem*, forma corporis amplissima pulcerrimaque est; illae suavitate sua, non incolarum solum, sed et peregrinorum omnia humanitatis officia et *amoris desideria* in se haud immerito convertunt, adeo, ut mirum videri non debeat; si hic locorum quandoque plus justo liberior amor sibi in praecordia hominum tantum imperium indulgeat." *Ther. A. L. v. Jacob, Serb. Volkslieder. Einleit. p.* 1. „Der zarte, demüthige Sinn der Slavin." — Srow. *Joh. Csaplovits: Croaten u. Wenden in Ungern, Presb.* 1829. *p.* 17. „Als Muster der Schönheit werden die Croatinnen von Szarvkő (Hornstein) im Oedenburger Comitat allgemein gerühmt." — Srow. též: *Briefe über Russland von einem Teutschen in Moskau, w Dobrow. Slawjně, str.* 143. „Unter den Weibern und Mädchen auf dem Lande habe ich allenthalben sehr viele gesehen, die Herodot ohne Bedenken für Amazonen anerkannt haben würde." — *H. Jos. Rohrer, Versuch über die slavisch. Bew. Wien* 1804. *T. I. str.* 49. „Manche echt slavische Tochter eines Oberförsters, oder eines so genannten Teichmeisters in Böhmen hat eine so sanfte Gesichtsbildung, dass man sie für das alte Jonien nicht schöner träumen könnte." *Tenže str.* 80. „Die Krainerin, vorzüglich in Oberkrain, zeichnet sich unter allen Slavinen durch das blendende Weiss ihrer Kleidungsstücke, und eine Reinlichkeit aus, welche einer Wiener Putzwäscherin Ehre machen könnte." — Srow. *Slovénsko-Němški Róčni besednik od J. Murko* 1832, *str.* 528. „Od nekdaj Ljubljanke so lépe slovéle. Von jeher standen die Laibacherinnen im Rufe der Schönheit." — *P. J. Schaffarik, Gesch. d. sl. Lit. Ofen* 1826. *str.* 49. „Das Prinzip der grösseren Empfänglichkeit oder Subjectivität, welches dem Slaven durchgängig, physisch und psychisch eigen ist, thut sich schon in dem Zurücktretten aller Begränzungslinien, vorzüglich jener des Gesichts, kund, die ungleich runder, sanfter und weicher

sind, als bei den mit mehr nach aussen strebender Thatkraft begabten Teutschen.“ — Srow. *Conversations-Blatt* 1806, Aug. Blatt 41. p. 104, in der Recension des histor. Romans *Graf Sobieski* von Georg Lotz; kde stogj: „Die schönen Polinnen, *die liebreizendsten aller Frauen*, setzen schnell den Becher weg um den Säbel des Helden, die Feder des Diplomaten zu ergreifen.“—Srow. *Mahlerische Darstellungen aus Sachsen*, 1 *Bänd. Dresden* 1802. „Der dritte Saal (in dem Lustschlosse Pillnitz) enthält eine Sammlung gemalter *polnischer Damen*, die August der feine Kenner weiblicher Reitze, mit kluger Auswahl hier aufstellte. Fast kommt man auf die Vermuthung, dass Mahomed in sein fein ausgedachtes gynäceiches Paradies auch sarmatische Weiber aufnimmt. Denn, eigener Erfahrung zu Folge, findet man wider Erwarten an den rauhen Ufern der Weichsel svelte (zerschmelzende), circassische, Wollust athmende Grazie. Ich sah die ihren geglätteten Busen hervorpressende Töchter der Seine schalkhafte Blitze aus kokettirenden Augen schiessen, hörte geistreichen Witz von ihrer geschwätzigen Zunge lispeln; hörte die stolze Seanora, Jahre lang von Serenaden sich nährend, hinter dem Gitter seufzen; wurde von dem unauslöschlichen Feuer der eifersüchtigen Welschen versengt; durch Schwedens Frost erregende Blondine vereiset zum Gletscher; und von dem bezaubernden schlanken Wuchs Albions herrschender Ladi hingerissen: — aber hätt ich auch nur wenig Aepfel, einen der *besten* würf ich doch der vieles in einem vereinigenden Pohlin, die ihre Sprache zu sanften Accenten modelt, mit attischer Urbanität Witz und Verstand verbindet und würzt, mit minderer Hitze als Reitz zum Genuss lockt, das Mezzo Giustò zwischen einem anatomischen Stadio und einem üppig reichen Contons, und Cypris, Juno und Athenea zugleich, ein hohes Ideal ihres Geschlechts, ist.“

Znělka 34.

V. 2. „Hottentoti“ afrikanský, diwý, oškliwý, we stawu howadstwj žigjcj národ. „Huroni“ též surowý národ w sewernj Americe.

V. 3. „Kato“ Řjman wyhlášený přjlisnau přjsnostj a ostrostj obzwláště naproti mrawům a šactwu ženského pohlawj.

V. 4. „Aristarch“ učený ale tuhý a kausawý kritik čili posuzowatel w Alexandrii, který i w Homerowých Zpěwjch mnohé wěci hanil a přetřásal.

V. 5. „Snům Platonů.“ Platonská láska gest milowánj ideálu, čisté netělesné cjtěnj krásy a odtud plynaucj blaženost, ne tak skutečné požjwánj gako raděgi ljbezné považowánj krásy.

V. 11. „Z Rozwodowy knihy.“ *Časopis Mus. Třetj ročnj běh, Sw. 4. str.* 53. „Byl pan Rozwoda w Čechách zeman geden, o kterémž prawjwali, že měl „Libros Klewetarum“ t. g. rád zapisowal, když kdo co prawdě nepodobného rozpráwěl; byl člowěk kratochwilný a šprymowný.“ Odtud powstalo i přjslowj: „Hodj se panu Rozwodowi k zapsánj.“

Znělka 37.

V. 13. „Perun“ čili Zeus, Jupiter pod způsobem zlatého deště oklamal krásu Danäe, genž byla dcera Akrisia krále Argického.

Znělka 41.

V. 1. „Dwanácte rtů.“ Wiz Skutky Apostol. Kap. 2.

V. 5. „Dwě se wznesly ke mně.“ Ladě čili Wenuši se přiwlastňowalo dwé holubátek, které w gegjm wozjku zapřáhnuté, gi wozily.

¥. 7. „Peanům.“ Pean byl způsob weršů u Reků ke slawným přjležitostem ku chwále bohů a bohyň shotowených, asi to co naše žalmy.

Znělka 42.

¥. 2. „Harem“ gest palác pro ženy a ženiny tureckých cjsařů.

¥. 4. „Tatra“ plur. *Tatry*, hory Karpatické. Tatra gest generis foeminini, nikoli masc. gako někteřj Čechowé chtěgj, pjšjce *ten Tatr*, *těm Tatrům*, a t. d. Naproti pak tomu *ten Dunag*, nikoli *ta Dunag*, gako tiže Čechowé chybně pjšj. Slowáci, gsauce naystaršjmi a naybližšjmi obywateli Tater a Dunage, magj zde prá-wo pohlawj určiti, podle kterého se ginj wzdálenějj Slawowé zprawowati musegj. Totě znakem že sobě Čech wšudy wjce Němce než Slawa wšjmá. Němec řjká *die Donau*, tedy i Čech za njm *ta Dunag*. Než gakžeby se to Čechům ljbilo kdyby Slowáci psali k. p. ta Krkonoš, ten Labe, to Wltawa, a t. d.?

¥. 5. „Břehy manské“ die *Sclaven-Küste*, w Africe, kde Europčané otroky kupugj.

¥. 6. „Peru“ kragina w poledngj Americe na zlato přebohatá.

Znělka 44.

¥. 1. „Kunický hrad.“ Srow. *Friedrich Gottschalk. Die Ritterburgen und Bergschlösser Deutschlands. Halle* 1813. Drey Bände. Pod článkem: *Die Kunitzburg*. „Nicht weit davon siedelte sich im Jahre 1811. unter einem angenommenen Namen eine schwedische *Gräfin* an. Von dichtem Wald umgeben, steht ihre kleine ländliche Wohnung, um sie her gewann ihr Fleiss der Erde Gartenland ab, wo sie und ihr kleiner Haushalt Gemüse zieht. Ob Neigung oder Überdruss am Leben unter Menschen sie bestimmten diese Ein-

samkeit zu wählen, bleibt in ihrer Brust verschlossen. Der Landesfürst (Sachsen-Weimar) räumte ihr den Ort ein und ehrte ihr Geheimniss, es ziemt daher dieses nicht erforschen zu wollen."

ỳ. 11. „Pohostinstwj slawenského." O tomto wiz následugjcj spisowatele: *Mauric. Strat.* († 585) *L. II. C.* 5. „Slavi sunt adversus peregrinos benigni magnoque studio servant incolumes salvosque de uno loco in alium deducunt, quo necesse habent, ut et, si per incuriam ejus, qui servare talem debet, accidat, ut damno peregrinus afficiatur, bellum ipsi inferat vicinus ejus, pietatem arbitraturus, sic ulcisci peregrinum." — *Leo Sapiens* († 911) *in Libro Tacticor. in Amoenit. Hist. Adam Franc. Kollarii, Vindob.* 1783. *pag.* 67. „Erant autem Slavorum populi hospitalitatis supra modum studiosissimi; quam negligere neque nunc aequum ducunt, et pari ut ante, studio observant." — *Adam Brem. Hist. L.* 2. *C.* 12. „Moribus et hospitalitate nulla gens honestior aut benignior poterit inveniri." — *Helmold L. I. C.* 82. „Experimento didici, quod ante fama vulgante cognovi, quia nulla gens honestior Slavis in hospitalitatis gratia. In colligendis enim hospitibus omnes quasi ex sententia alacres sunt, ut nec hospitium quenquam postulare necesse sit. Quicquid enim agricultura, piscationibus seu venatione conquirunt, totum in largitatis opus conferunt. Si quis vero, quod rarissimum est, peregrinum hospitio removisse deprehensus fuerit, hujus domum vel facultates incendio consumere licitum est, atque in id omnium vota pariter conspirant illum inglorium, illum vilem, et ab omnibus exibilandum dicentes, qui hospiti partem negare non timuisset." *L. II. C.* 12. „Erat apud Slavos hospitalitatis plenitudo." *L. II. C.* 42. „Hospitalitatis gratia et parentum cura primum apud Slavos virtutis locum obtinet, nec aliquis egenus aut mendicus apud eos repertus est." — *Vita S. Otton. L. II. C.* 40. „Quod mirum dictu, mensa illorum (Slavorum in Pomerania) nunquam

disarmatur, nunquam deferculatur, sed quilibet paterfamilias domum habet seorsum mundam et honestam, tantum refectioni vacantem. Illic mensa cum omnibus quae bibi ac mandi possunt, nunquam vacuatur, sed aliis absumptis alia subrogantur; non sorex, non sorilegus admittitur, sed de mappa mundissima fercula teguntur comesuros excitantia. Quacunque ergo hora reficere placuerit, hospites sint, domestici sint, omnia parata inveniunt, intromissi ad mensam." — *Vita S. Ott. L. III. C.* 6. „Udalricus presbyter et Albinus interpres Ottonis opulentissimam civitatem *Hologost* dictam, adierunt, ubi a matrefamilias, uxore scilicet praefecti urbis, honorifice suscepti sunt, ita ut pedes eorum summa humilitatis devotione lavaret; statimque mensa apposita, copiosissimis eos dapibus reficeret, mirantibus eis et admodum stupentibus, quod talem in regno diaboli humilitatis et hospitalitatis gratiam meruissent." *Balbin, Disert. de ling. slav. Pragae* 1775. *p.* 7. 8. „Bohemia tota hospitalis est, et magnum quoddam ut sic loquar Xenodochium et Hospitale.—De Bohemia dicere licet eam esse Hispanis, Gallis, Italis ac praesertim Germanis alteram parentem: ut, si primam illam in qua nati sunt, seu voluntate seu etiam crimine amiserint, ad hanc nostram tutum perfugium ac receptum habere possint." — *K. G. Anton, Versuch über d. alten Slawen, p.* 30. „Sie kanten die Gastfreundschaft und in einem Maasse, dem wohl diese gerühmte Tugend der Germanen nachstehen muss. Noch finden wir diese Gastfreundschaft bey den mehresten Stämmen. Bey den Serben in der Oberlausitz findet man fast immer einen gedekten Tisch." — *Gebhardi, Gesch. d. Wend. I. p.* 7. „Die Schriftsteller aller Zeiten, von Mauritius an bis an die Biographen des h. Otto, gebrauchen die stärksten Ausdrücke, um die Gastfreyheit der Wenden zu beschreiben." — *Karamsin, Istor. G. R. T. I. str.* 60. „Stol że jedinoglasno chwaljat ljetopisi obščeje gostepriimstwo Slawjan, rjedkoje w drugich zemljach i do nynje wesma

obyknowennoje wo wsiech Slawjanskich. Wsjakoi putešestwennik byl dlja nich kak by swjaščennym. Slawjanin, wychodja iz domu, ostawljal dwer otworennuju i pišču gotowuju dlja strannika.“ *J. Csaplovits, Hesperus* 1818. *Nr.* 59. „Gastfreiheit ist Nationaltugend der Slovaken in Ungarn. Man tritt in kein Haus ohne dass die Hauswirthin nach dem Hausbrod griffe. Krágał chleba. Chlebjka ponaukał.“ — *Rakowiecki, Prawda Rus. I. p.* 6. „Ubogi Słowianin nie będąc w stanie należycie przyiąc gościa, mógł wszystko, co potrzeba było do iego przyięcia, ukraść u swego bogatszego sąsiada. Tak ważny obowiązek gościnności uniewinniał nawet sam występek.“ — *Naruszewicz, Hist. P. T. I. Ks* 3. „Z tey to podobno cnoty gościnności pochodziło, że Słowianie chcąc ią niby pospolitą w narodzie swoim uczinić, boga nawet samego Radogostem nazwali, iakoby mile przyymuiącego zdarzonych gości.“ — *Surowiecki, Sledz. Pocz. str.* 125. „Trudno było znaleść naród poczciwszy, wiernieyszy, łagodnieyszy, obyczaynieyszy i większéy gościności, od Słowian; że czy z swoim, czy z obcym zwykli się dzielić do ostatka. Opowiadacze wiary Chrześcijánskiéy, którzy się umyślnie narażali u Słowian na koronę męczeńską, z żalem od nich powracali, nie mogąc osiągnąć tego zaszczytu. Kiedy się z gorliwości porywali do podpalenia ich bożnic, do podcinania posągów, lud zamiast gniewu lub pomsty, z politowaniem tylko, lub z głośnym smiéchem zbywał ich od siebie. Towarzyskość, zabawy, wesołość, uraczenie się z gościem, było, jak po większey części jest dotąd, głównėm piętnem ich charakteru.“ — Tato hostinnost Slawů dala právě znik a původ powěstné kupecké *Hanse.* Sr. *Gebhard I. p.* 24. „Einige christliche Handelsleute wagten es, die unbegränzte Gastfreyheit, auf welche jeder, der freundschaftlich zu den Wenden kam, Anspruch machen konnte, zu nutzen, blieben zu Winterszeit in den Niederlagsörtern, errichteten endlich in selbigen fortdauernde Magazine und

Wohnhäuser, reizten einzelne Wenden zur Nachahmung ihres Beyspiels, und legten alsdenn den Grund zu dem Stande der Stadtleute.“

Znělka 47.

¶. 1. „Ljbé řeči Polku.“ Srow. *Christ. Meisner*, *Silesia loquens*, *Vitemb.* 1705. „Polonorum lingua et eloquentiae apta est, et sententiis proverbiisque abundat, et sua *verborum lenocinia* ostendit, atque adeo nulli facile cedit lingvae.“ *Fr. Dmochowski*, *w Mowie na Krasickiego:* „Język polski, ta znakomita i nayksztaltniey okrzesana gałąz słowiańskiego ięzyka.“ *Potocki*, *Mowy i Rozprawy*: „Mowa polska słowiańskiego źródła naybliższa, naywięcey z tylu iego odnog posiada w sobie ozdoby i wspaniałości.“ — *Prwotiny pěk. Um. r.* 1813. *L.* 23. *str.* 87. „Polské nářečj má naywjce sikawých liter, a přicházj, gakž i Jean Paul po Schultzowi znamenal, za přjčinau mnohých, gen orthographicky shernutých, spoluhlásek twerdý a křiklawý očjm, gsa nicméně *libý do sluchu.*“ *Jenisch*, *Vergleichung von* 14 *Sprachen Europens*, *Berlin* 1796, *p.* 489. „Ich wohnte einst mit einigen Deutschen Damen einer polnischen Predigt bey, die alle, so wie ich, von dem Wohlklang dieser Sprache gleichsam bezaubert waren.“ Srow. *Conversations-Blatt*, *Leipz.* 1821. *Nro* 151. „Die Vermehrung der polnischen Schriften deutet auf Erhebung dieses *eleganten Dialects* der Slavischen Sprache.“— A wšak i o giných slawenských nářečjch nestranliwj saudcowé a swědkowé přjzniwý saud wynášegj, k. p. *o Ruském*, |Angličan *John Bowring*, *Specimens of the Rossian Poets*, *London* 1821, *p. XXVIII.* „The Russian language is flexible, harmonious, full of rhythmus, rich in compounds, and possesses all the elements of Poetry.“ — O serbském wiz: *Vialla de Sommiers*, *Voyage historique et politique au Montenegro*, kde tato slowa: „La langue

illyrienne est, a la fois, rich et laconique, énergique et harmonieuse. Elle sied également dans la bouche de deux sexes, et s' emploie aussi heureusement a chanter les douceurs de l' amour, que le hauts faits et les sanglans trophées de Mars. Elle réunit le nombre a la mesure: elle est sonore, noble, oratoire, véhémente, c' est, ou fait, le langage des heros.“ Co se k pochwale řeči ještě krásnějšjho powědjti může?

¥. 2. „Wděkem Serbinku,“ toho důkazem gsau wděkupelné, od žen skládané serbské narodnj pjsně wydané od Wuka Stefana Karadžiće. I zewniterná tělesná postawa, chod, mluwa, twárnost a posunky, obzwláště wzdělanějšjch a wyobrazenějšjch Serbinek, má cosi přirozeně gratiosného a milostného.—„Die illyrische (serbische) Nation ist mir immer *werth* gewesen, aber jetzt um vieles mehr, da sie auf sich und ihre Cultur denkt.“ pjše *Dobrowský Rybaymu* w gednom psanj, *in Commercio Lit. Georgii Rybay Rpis w Knihowně P. Mik. Jankowiće w Pešti.*— „Serby blagorodnějšii Slowenskii narod, ješče ne sowsiem upadšii duchom pod igom inorodcew.“ *Konst. Kalaidowić, Joann. Exarch Bulgarskii, Moskwa* 1824. *str.* 3.

¥. 3. „Slowáčky zpěwem ust.“ Srow. *Jacob Glatz, Freymüthige Bemerkungen eines Ungars über sein Vaterland*: „Die ausserordentliche Liebe zum Gesang ist ein Haupt- und ein schöner Zug in dem Charakter der Slaven. Es ist eine Freude zur Erndtezeit im Felde zu wandeln. Alles singt dann. Das slavische Frauenzimmer wird man selten stumm antreffen. Es schwatzt oder singt. In deutschen Orten, wo slavische Dienstmägde gehalten werden, ziehen diese, wenn sie des Morgens mit Grasbürden, gewöhnlich in einem Zuge zurückkommen, immer singend ein. Die Slaven haben in diesem Stücke einen entschiedenen Vorzug vor den Teutschen, die *Raichard* mit Recht *sanglose Teutsche* heisst.“ — Srow. *Gemeinnütziger und erheiternder*

Hauskalender für das öster. Kaiserthum auf das Jahr 1823, *Wien, stránka* 69, *kde Tokagské winobranj opisuge, takto mluwě*: „Die auffallendsten unter diesen Gruppen der emsigen Arbeiter, sind die der Ungarn. Obwohl sie gewöhnlich wie die übrigen Arbeiter aus Jünglingen und Mädchen bestehen, so lassen sie doch nur äusserst selten ihre Stimme in Volksliedern vernehmen. — Heiterer beleben die Traubenlese auf Hegyallya die deutschen Zipser. — Aber das munterste Leben regt sich in den Gruppen der Slowaken, die aus den gebirgigten Gegenden her zur Weinlese kommen. Keinen Augenblick beschäftigen sich die slowakischen Jünglinge und Mädchen, ohne ihre Volkslieder in den manigfaltigsten Melodien anzustimmen. Auch sind die slowakischen Volkslieder, theils durch ihre eigenthümliche Singart, die oft überaus anmuthig ist, und durch die Biegsamkeit der Sprache geziert wird, theils durch ihren Inhalt recht interessant. Ihre elegischen Volkslieder singen die Slowaken mit einem rührenden Pathos, und nur einige lustige Lieder singend schreyen sie aus voller Kehle. Jedoch würden die meisten ihrer Volkslieder dem Künstler Stoff genug zu den herrlichsten Variationen geben.“ Srow. *P. Čaplowiče: Slavonien und Kroatien, I. Theil, Pesth* 1819, *str.* 100 *a* 101, *kde takto pjše*: „In Croatien sehen die Weiber hübsch aus. — Doch aber kommen sie dem reitzenden, muntern, hübsch gebauten und geschmackvoll gekleideten Weibsvolke im Thurotzer-Comitat noch lange nicht nahe, dem ich überhaupt den Vorzug vor allen mir bisher bekannt gewordenen Weiberarten geben möchte. — Hier und in den umliegenden Comitaten ist der wahre *Volksgesang* zu Hause. Die schönere Hälfte des Volks erscheint auf dem Felde jedes Mal eben so nett und reinlich gekleidet, als wenn sie in die Kirche ginge. Unter unaufhörlichem Singen und Schäkern wird fleissig gearbeitet.“ — Srow. *Maďarský Časospis*: *Tudomdnyos Gyüjtemény, r.* 1827. *Sw. II.*

str. 104. „Národ Slawský gest sám w sobě obzwláště weselý, bystrowtipný a rozený básnjcký lid, takže celý geho žiwot, geho radosti, geho žalosti samá poesie gsau. I sám pospolitý lid básnj a zpjwá we wšech přjpadnostech swého žiwota, a to sice pronikawé a wznešené pjsně. U nich každé narozenj, každá swadba, každá hostina, každá kratochwil, každá práce, každá neřest a nauze, ba práwě i smert a pohřeb záležegj z weršů a zpěwů: gak utěšené Anakreontické pjsně o lásce skládagj a zpjwagj, a to sedlácké djwky!“ —

¥. 5. „W českau skryla holku zmužilost.“ Důkazem toho gest powěstnj děwčj bog pod Wlastau, kde *Sarka*, *Častawa*, *Stratka*, *Militka*, *Budislawka* a giné ženské herdiny. *Zuzana* česká holka oswobodila krále Wáclawa. — Na paherbku Wjtkow (nynj Žižkow) u Prahy nalezeny gsau mezi zabitými Tabority i *dwě ženy a gedna panna*, kopjm ozbrogené, které s ginými zmužile bogugjcjmi padly. Wiz *Weleslawinůw Kalendář hist. na den* 14. *Cerwence*. *J. Lenfant*, *Gesch. d. Hus. T. I. p.* 330. „Die Taboriten gingen nach Prag. Ihre Weiber die *eben so kriegerisch* wie die Männer waren, fielen über das St. Katharinenkloster in der Neustadt, und riessen es fast gänzlich darnieder; da sie aber mit allzugrosser Hitze zu Werk gingen, so wurden ihrer 27. unter den Ruinen begraben.“ — Srow. *Dobner*, *Ann. Hag. ad A.* 736. „Qva vero generositate mulieres Czechiae fuerint olim, prodit vetus jus feudale sub Carolo IV. a. 1359. scriptum, quo etiam mulieres lege ad duellum admittuntur.“ —

Znělka 48.

¥. 10. „Swatopluka tetiwy, Njž swět ztřásel.“ Cjsař *Konstantin Porphyr. de Adm: Imp. C.* 41. 42. takto o něm pjše: „Moraviae princeps Swatoplucus *fortis*, *terribilisque populis finitimis fuit.*“ *Annal. Fulden. ad Ann.* 883. „Tanta multitudine in isto itinere

(in Pannonia) pollebat Swatoplucus, ut in uno loco ab ortu usque ad vesperam lucis exercitus ejus praeterire cerneretur.“ *Opat Regino*, *na rok* 894. „Swatoplucus — vir inter suos prudentissimus et ingenio calidissimus.“ — *Christannus*, wydánj *Dobner.* 130. „Swatoplucus imperabat universae terrae, ceu magnificus Imperator.“ *Pulkawa a Eneas Sylvius* prawj že mimo Morawu i celé Polsko, Rusko, Česko, Uhersko a giné kraginy Slawů pod žezlo Swatoplukowo náležely. — *Schlötzer* geg (Nestor III. K. 10.) nazjwá „einen der wenigen grossen Männer des 9. Jahrhunderts, den Slaven-Retter, den Befreyer der germanischen Slaven.“ *Pelcel. Kron. čes. D.* 1. *str.* 275. „Nayınocnégšjm knjžetem aneb králem w Morawě byl Swatopluk. Ten wysokomyslný muž wšem národům Slowanským tu radu dal, aby se wšickni společně zawázali a w gednu řjši pod gednjm wládařem wešli, a sobě gako cjsaře ustanowili, kteryžby gich proti nepřátelům gazyka Slowanského hágil, a tak žeby se tjm snáze we swých zemjch zachowati a zwláště Němcům na odpor státi mohli. Takowé sgednocenj se i stalo a negen Čechowé, ale i Serbowé Mišenštj a ginj Slowané při Labi a Odře k tomu swolili, a proto wšickni k Swatoplukowi gako k hlawě té gednoty zřenj měli. Kozmas wyprawuge, že negen zemi českau ale i giné Slowanské kraginy pořád až k řece Odře, a w Uhřjch až k řece Hron w swé moci měl.“ Diwno, proč naproti tomuto pamatnému muži, náš Dobrowský na mnohých mjstech swých spisů tak nepřjzniwé, aspoň hyperkritické péro wede, mluwě, aneb opakuge za Němci „der listige, der aufrührerische Swatopluk.“ — Bránénj se, nenj baurenj.

Znělka 51.

V. 4. „Rothschildowa měna.“ Rothschild, Žid, naywětšj boháč w Europě, téměř we wšech hlawnjch městech má swé pěnězoměny a banky. Holandský spi-

sowatel *van Geenen* wypočjtal we zwláštnjm spisu, že patero pokolenj rodu Rothschildowa, 140 millionů franků gměnj počjtá, a z ohledu gegich swazku a úwěru že 300 milliony wládnau.

Znělka 52.

†. 10. „Gantar," slawské, zwláště ruské slowo značj *Bernstein*, řecky *electrum*, lat. *succinum*.

†. 14. „Wulkan w Achillowě štjtu." Wypsánj geho wiz w Šjrowě Wýboru ze Spis. řeckých, D. II. str. 39—51.

Znělka 56.

†. 10. „Gak Tranowský." Tranowský, lat. Tranoscius, kněz S. Mikulášský, duchownj básnjř a Wydawatel známé knihy Zpěwů čili Citary Sanctorum. Srow. *Tablicowy Poezie, D. I. str. LIII.* „Tranowského manželka, s njžto 22 roků žiw byl, Anna Polancdorfowa, byla hněwiwá žena a oprawdiwá Xantipa. Gednau nahněwawši se celý týden nechtěla s nim mluwiti, hřemotem wšak, wřeskem a třeskem, kterýž w domě dělala, sebau i wšemi wůkol sebe wěcmi házegjc, zřetelněgi ještě hněw swůg, než swým mlučenjm wygewowala. Což pak Tranowský k tomu? On gi w neděli do weřegných cjrkewnjch modliteb zawřel, prose Boha, aby gi, ana nastogte! oněměla, řeč opět nawrátiti ráčil, při čemž celá cjrkew weliké s nj měla politowánj. Přigda Tranowský domů, slyšel už ženu hřjmagjcj gazykem swým a klegjcj na to: což to gegj manžel w kostele učinil? On ale wýčitky sobě od nj učiněné se wšj tichostj přeslyšew, padel na kolena a Bohu se modlil: „Bože, prý, děkugi tobě, žes mau i posluchačůw mých modlitbu wyslyšew, mé manželce opět nemluwný gegj gazyk rozwázal. Degž Pane Bože, aby ho budaucně neužjwala ku prokljnánj a zlořečenj, ale ke cti a sláwě gména twého swatého, Amen! To slyšjc zahanbená žena

na kark mu padši, za odpuštěnj ho, sljbiwši polepšenj prosila, a od té doby stala se nayslepšj a naypokornějšj manželkau.“

Znělka 60.

℣. 10. „Cyprus“ ostrow středozemnjho moře, na němž Wenuše obzwláště ctěna bywala. „Westa“ bohyně ohně a čistoty, gegj Kněžkyně gmenowaly se *Westalky* genž bjlým rauchem oděné, gj ustawičný oheň chowaly; ktorá z nich zákon čistoty přestaupila, za živa pohřebena byla.

Znělka 61.

℣. 6. „Carewny“ totiž Welikokněžně, *Marii Pawlowně*, dceře Paula I. a Marie Feodorowny, sestře Alexandra, Konstantina, Mikuláše a Michala, wdané dědičnému Welikowogwodowi Waimarskému *Karlowi Fridrichowi.*

℣. 11. „Zwuků gež sám Němec chwálj s wyterženjm.“ Srow. *Schlötzer*, *Nestor III. S.* 224. „Ich wage zwey Sätze die ich schon seit 30 Jahren behaupte: I. Unter allen neuen Sprachen ist die Slavonische, eine der ausgebildetsten, ihr Reichthum und andere Vorzüge gehen mich hier nicht an. Ihr Vorbild war die griechische Sprache, die ausgebildetste der damaligen Welt, und dieser ihre Eigenthümlichkeiten und Schönheiten aufzunehmen, war die slavonische Sprache, ganz besonders fähig. II. Unter allen neueren Sprachen ist die slavonische am allerfrühesten zur Ausbildung gekommen. Wie sah es im 13, 14 Saec. mit dem Deutschen, Französischen, Englischen u. s. w. aus? Wie sehr wir Deutsche namentlich uns verspätet haben (denn wirklich schreiben wir erst seit 70 Jahren gebildetes Deutsch) fühle ich lebhaft wenn ich eine russisch-slavische Legende, etwa aus dem 14. Saec. und dann eine deutsche

Postille, gedruckt im J. 1674 hintereinander lese, wobei ich vom Inhalte ganz abstrahire und beide nur im Styl vergleiche. Dort finde ich Ordnung im Vortrag, geschlossene Perioden, Incidentsätze durch zehnerlei Participien an einander gereihet, sonore Kraft- und Prachtwörter: und nun dagegen der ärmliche deutsche Postillant! Lange dauerte es ehe Russen die Pracht des Slavonismus in ihre Neurussische Sprache übertrugen. Jetzt ist der slavonische, grammatisch-richtige, hochtönende, Kraft- und Prachtstyl, in allen Ukasen sichtbar." — Srow. *Phil. Strahl, Professor zu Bonn: Das gelehrte Russland, Leipz. 1828. Einleit. p. V. a IX.* „Die Slaven reden in verschiedenen Dialecten eine Sprache, deren Uridiom bey einigen derselben, gleich den alten Egyptiern und den Hindus als besondere heilige Sprache nur bey gottesdienstlichen Handlungen noch heut zu Tage im Gebrauche ist. Gleich den classischen Sprachen des Alterthums enthält die slavonische Sprache eine seltene Kraft des Ausdruckes, eine Biegsamkeit im Worte, und einen unerschöpflichen Reichthum nebst grosser Kühnheit an Bildern, die die Gedanken erweitern und der Phantasie einen weiten Spielraum gestatten. Ihrer manichfaltigen, und doch natürlichen Inversionen wegen, kann sie nur mit der edlen Sprache der Hellenen verglichen werden, und durch ihre grosse Empfänglichkeit für fremde Wendungen, trug sie am schönsten Kraft und Geist der Griechischen Sprache auf sich über. Wie das weiche Wachs nimmt sie alle Eindrücke auf, wecket bald den Muth des ruhenden Helden und spornt ihn zu grossen Thaten oder treibt ihn in Schlachten und Kriegsgetümmel, um seinen Lorberkranz von neuem grünen zu sehen, oder begeistert den frommen Hirten wenn er mit Sanftmuth und Nachsicht seine verirrten Schaafe zurückruft, oder erleichtert dem Liebenden die Klage, wenn er in süsstönenden, schmelzenden Worten seinem beklemmten Herzen Luft zu machen sucht. So donnert sie also bald

wie ein angeschwollener Bergstrom über Felsen und Klippen schäumend in die unergründliche Tiefe herab, bald windet sie sich wieder gleich einem ruhigen Bache zwischen Blumen und schattenden Bäumen, über grüne Matten, und erregt bald Angst und Schrecken, bald Wonne und Freude beym sinnigen Verehrer derselben. Wie rührend schön ist nicht die edle Einfalt, in der die Bücher Moyses im slavonischen Gewande vor uns tretten! Wo finden wir anders einen solchen Reichthum, eine so blühende und majestätische Beredsamkeit, eine so grosse Manichfaltigkeit in der Endung der Nenn- und Zahlwörter, als in den slavonischen und griechischen Übersetzungen der Bücher Hiob, David, Salomon, Jeremias, und der übrigen Propheten sich kund thut! Wenn die russische Sprache fliessend, natürlich, erhaben, edel und belehrend genannt werden kann, so verdient ihre Mutter die Slavonische den Namen der hinreissenden, begeisterten, bedeutungsvollen und blumenreichen. Durch mehr als tausend eigene Ausdrücke und Worte, die sinnvoll, harmonisch und ganz verschieden von denen sind, die im gemeinen Leben vorkommen, drückt sich noch jetzt der geistliche Redner aus, wenn er erhabene und majestätische Gegenstände schildern will: ihre Kentniss ist daher jedem unentbehrlich, der mit russischer Literatur sich beschäftigen und solche gehörig würdigen will."

Znělka 62.

V. 5. „Cairbre" aneb *Kaibre* zpráwce wogenského wozu, we znamenité epické básni Osianowě.

V. 6. „Fingal" *Fionnghal* syn Osianůw a slawný wjtěz.

V. 7. „Carn," *Karn* sluly weliké hromady spolu snošenych skal u Gálů, předků nynějšjch Šottů, kterými hroby wjtězů a wogwod swých na památku značili a ozdobowali. Pod nimi se často popel nacházj.

Staroslawské mohyly gsau gim podobné. Srow. *Nestor V.* 4. „Olgaže priide ku grobu jego (Igora), i powelje ljudem asuti mogilu weliku.“

¥. 14. „Bard,“ *Bardowé* byli zpěwci a básnjři u sewernjch národů.

Znělka 64.

¥. 4. „Gal“ Jan Josef, narozený 1758 w Tiefenbrunně we králowstwj Wirtemberském, potom lékař we Wjdni a w Pařjži, původce a učitel tak řečené *Craniologie* čili Lebowědy, Leboslowj, podle které ze sewnitrné budowy a způsoby lebu na wnitrné schopnosti ducha zawjrati učil.

„Lavater“ Jan Kašpar, naroz. 1741, w Curichu, původce a spisowatel *Physiognomiky* čili Twářezmanstwj, podle které z tváře a obličege člowěka gebo charakter poznáwati učil. Wydal knihu: Physiognomische Fragmente 4 Swazky. 1775.

Znělka 66.

¥. 11. „Medičegsky kamen“ t. g. powěstná socha Wenušina we Florencii. Čjteg o nj w Polákowě cestě do Italie, *w Dobrosl. II. str.* 56. 57.

Znělka 71.

¥. 2. „Xantipa“ manželka řeckého mudrce Sokratesa, welice zlostná a hněwiwá žena. — „Hekuba“ manželka Priama, krále Trojanskeho. Slowaci tjmto gménem přezjwagj wůbec každau zlau a oškliwau ženu.

¥. 8. „Timon“ Athenčan, nenáwistnjk lidj od gegich towaristwj a obcowánj utjkal.

Znělka 72.

¥. 3. „Safo“ čili *Sappho*, slawná řecká lyrická básnjčka, nar. w Mitylenech na ostrowě Lesbos, ani

600 r. před Kristem, založila básnickau školu we které panny cwičila; od nj dostala gméno lyrická mjra weršů.

†. 8. „Penelope“ dcera Ikaria a Paribey, manželka Ulysowa, wzor domácj pracowitosti, při 20 ročnj nepřjtomnosti manžela zaneprazňowala se předenjm a wyšjwánjm.

†. 10. „Angelika“ přigmjm *Kaufmann*, nar. 1741, zemr. 1807. slawná maljřka, gegj djla wyznačugj se obzwláště ljbeznými wděkami a graciemi, které w nich panugj. Malowala w Londině královskau rodinu.

Znělka 76.

†. 14. „Pantheon“ gakobys řekol *Wšebožiště*, byl u Řeků a Řjmanů každý chrám, který wšem, aspoň naypředněgšjm, bohům a bohyněm poswěcen byl.

Znělka 80.

†. 9. „Zbrog i zbraň.“ *Zbrog* od *brogiti*, gest Slowákům Angrifs-Waffe, k. p. meč, kopj, ručnice a t. d. *Zbraň* od *brániti* se, gest Vertheidigungs-Waffe, k. p. pancjř, štjt, přjlbice a t. d.

Znělka 81.

†. 1. „Oči modré“. Srow. *Surowiecki*, *Sledz. Pocz. nar. słow. Warszawie* 1824, *str.* 124. „W epoce wystąpienia Słowianie wszyscy do siebie byli podobni, byli rośli i silni, mieli włosy nie czarnie, ani płowe, ale ciemne czyli brunatne, z któremi łączy sie zwyczaynie oko *siwe*, to iest, *niebieskie* mieszane z szarem.“ — *Str.* 181. „Za czasów Romulusa ich (Wenetów Adriatických) *kolor niebieski* już był sławiony. Kolor niebieski překládá Šafařjk „das Blau ihrer Augen.“ — *Herrmanns* Reisen durch *Öster. Steiern*, *Kärnten*, *Krain*, B. III. Wien 1783. „Ich habe bemerkt, dass je näher ich Italien kam, desto seltener die Gesichter mit *blauen Augen* wurden.“

Znělka 83.

V. 8. „Že tam“ totiž w giném wyššjm swětě, w nebi.

V. 11. „Zde“ totiž, tu na zemi.

Znělka 84.

V. 13. „Že gen k Slawce slawský milenek.“ Sr. *Helmold, L. I. C.* 13. „Mislaw patrem (Billugum) frequenter coarguit, quasi qui mente alienatus, supervacuas diligeret adinventiones, nec timeret patriis derogare legibus ducens uxorem Teutonicam.“— *Gebhardi Gesch. d. Wend. I. str.* 136. „Die Wagrier glaubten, gleich andern slavischen Nachbaren, dass vermöge eines alten Gesetzes kein Wende eine teutsche Ehegattin haben dürfte.“ *Týž D. II. str.* 39. 40. „Die Cassuben an der Leba verachten und hassen die Teutschen so sehr, dass sie keine Verehelichung oder andere Vermischung mit selbigen dulden, und wenn diese geschähe, den vermeinten Schimpf mit Blute abwaschen würden. — In verschiedenen Gegenden fehlt es an cassubischen Mädchen, und da die cassubischen Männer keine Ausländerin heirathen dürfen, so nimmt die Zahl der Cassuben ab, und die der teutschen Bauern zu.“ — Tato nedůwěrnost Kašubů má swé přjčiny! —

Znělka 85.

V. 5. „Tatar.“ Tatarowé neb Mongolowé potlačowali Rusko celých 250 roků, k welikė škodė národu. Srow. *Kopitar, Gram. předm. XVII.* „Das eigentliche Unglück für die Slavische Nation, und ihre schöne Sprache, war und ist wohl diess, dass diese friedlichen Ackerleute, die im Bewusstseyn ihrer Unschuld vergessen hatten auf Kriegsfälle vorzudenken, im Süden von Magyaren und Türken, im Westen von Deutschen,

und in Osten von Mongolen, zwar nicht zu gleicher Zeit, aber mit desto gleicherm Erfolge, unterjocht wurden.“—

†. 6. „Nèmec podwodný.“ Příklady takowéhoto podwodu a lestného obcowánj wiz *Sam. Timon*, *Imago Ant. Hung. L. II. C.* 9. *p.* 240. „Recenset Fredegarius novies mille dispalatos ac sparsos e Panonia profugos Slavos cum liberis atque uxoribus ad Dagobertum regem Franciae confugisse. Et assignatas quidem fuisse exulibus in Bavaria sedes, at non multo post, vel ipso rege jubente vel non inscіente, de consilio certe Francorum omnes ad unum una nocte *per dolum* interfectos esse. Scilicet etiam Boji noverant apponere coenam Siculam. Slavorum Xmillia occisa.“ *K. Chr. F. Lützow*, *Gesch. v. Meklenburg*, *Berlin* 1827. *T. I. p.* 17. „Karl der Grosse gewann ohne Mühe bei den wendischen Völkern bald mächtigen Einfluss, indem er *unter der Maske eines Vermittlers* der Streitigkeiten erschien, die die Stämme der mächtigen Wilzen und Obotriten wider einander erhoben hatten. Von seinem Herrschertone bezaubert unterwarfen sich beide Theile seiner Entscheidung und folgten verblendet seinem Panier, nicht ahnend, dass Karls sogenannte Verbündete in der That Unterwürfige seyen. *Eginhard*, *Vita Car. M. C.* 12.“ *Týž str.* 51. „Die Entrichtung eines Zinses wurde von den wendischen Fürsten verweigert, in der Folge jedoch auf dem Reichstage zu Werben in Nordsachsen, zu welchem der Kaiser Heinrich II. sämmtliche wendische Fürsten einlud, durch die *Schmeicheleien* erreicht, welche der *heuchlerische* Heinrich, Sederichen von Wagrien und dem Obotriten Fürsten Uto erwies.“ *Str.* 168, 169. „Der staatskluge Adolf v. Holstein war eifrig bemüht das neuerworbene Wagrien gegen neue Gefahren zu sichern, er machte sich den wendischen Adel durch *Ehrengeschenke*, die er unter ihnen austheilte geneigt und friedfertig, so dass er von dieser Seite gesichert war.“ *Str.* 169. 171. „Noch stand Niklot von Obotritien, in ungeschwächter Kraft da.

Ihm liess daher der staatskluge Adolf durch eine Gesandschaft ein Freundschaftbündniss antragen. Mit dem Frühjahre 1147 wurden durch ganz Norddeutschland Zurüstungen gegen die Wenden getroffen. Adolf von Holstein lohnte, aller billigen Vorstellung Niklots ungeachtet, dessen Freundschaft und Treue jetzt mit Undank und *Treulosigkeit*, und verweigerte ihm unter nichtigen Ausflüchten seinen Beistand. *Helmold I.* 62." — *S.* 61. „Manche *Schmeicheleien* sächsischer Grossen hatten Godschalks Verblendung vermehrt." *Wippo, in Pist. Script. Vol.* 3. *ad annum* 1039. „Imperator (Conradus Salicus) iterum cum copiis usque Albim fluvium venit. Sed cum Pagani (Slavi) transitum prohiberent, Imperator per aliud vadum fluvii partem exercitus *latenter* transmisit, et ita fugatis hostibus ipse per ripam liberam regionem ingrediens, immensis devastationibus et incendiis ubique, nisi in locis inexpugnabilibus, sic humiliavit eos, ut censum ab antiquis Imperatoribus propositum, et jam auctum Cunrado Imp. postea persolverent." *Vita S. Ottonis, in Ludev. Scr. C.* 13. *p.* 478. „Cum effigies idolorum ab Ottone destruerentur, profani Sacerdotes auream imaginem Trigelawi cuidam viduae, apud villam modicam degenti, ad custodiendum tradiderunt. Pomeranorum Apostolus quondam ex Comitibus suis, Hermannum nomine, barbarae locutionis sciolum, sensuque et ingenio satis acutum, *latenter* ad viduam illam destinare curavit. Cui etiam praecepit, ut assumto habitu barbarico ad sacrificandum Trigelawo se pergere *fingeret*. Hermannus itaque pileolum barbaricum et chlamydem mercatus; viduam illam conveniens asserebat: se nuper de procellosa maris gurgite per invocationem dei sui Trigelawi erutum, ideoque debitum ei pro salvatione sua sacrificium litare desiderantem venisse. At illa: ecce aedes in qua Deus noster robore cavato inclusus detinetur. Qui alacer aedem illam ingressus dragmam argenti in foraminem iactavit, ut sonitu metalli sacrificasse *puta-*

retur. Sed concitus quod iecerat, retraxit, et pro honore contumeliam Triglawo, id est spataculum ingens, pro sacrificio obtulit. Deinde animadvertit imaginem Triglawi tanta cautela et firmitate trunco impressam ut nullo pacto *eripi* posset.“ *Gebhardi Gesch. d. W. II. str.* 321. „Die südlichen Gaue der Wenden und die Länder welche östlich der Elbe lagen, oder das Land der Nisener, Selpuler, Milziener, Sarower, Lusizen und Daleminzen waren nicht vom kaiserlichen Heere, sondern durch die Marggrafen erobert worden. Die Marggrafen wagten es nicht so strenge als westlich der Elbe, mit den Wenden zu verfahren. Sie befürchteten immer eine gefährliche Verbindung derselben mit den Polen, und Böhmen, und suchten dieser *dadurch zuvorzukommen* dass sie öfters ihre Gemahlinen aus dem böhmischen regierenden Hause wählten.“ *Děginy české, obgasn. obrazů III. str.* 119. 223. „Otto Braniborský českého Kralowice Waňka s mateřj geho owdowělau Kralownau nočnjm časem wzjti a w stráži wogáků swých na pewnost Bezděz zawesti kázal. Přisljbil Otto Čechům po složenj 15 tisjc hřjwen střjbra Kralowice Waňka wydati. Penjze ty shrábnul, ale slowo gim nedržel (1281). Na druhý rok prosili stawowé češtj o kralowice swého. Peněz lakotný poručnjk dal se posledně obměkčiti, gestli mu k wyplaceným giž 15,000 hřjwen střjbra ještě 20 tisjc složj.“ Ostatně srownèg *Znělku* 109. ℣. 11.

Znělka 86.

℣. 1. „Lunkin.“ *Witechind, Ann. Edit. Meibom. L.* 1. *p.* 639. „Traditur exercitus cum praesidio militari Bernhardo additurque collega Thiatmarus, et jubentur urbem obsidere *Lunkini.* Movent signa urbi praefatae, urbani vero arma deponunt, salutem tantum modo deposcunt ac merentur. Inermes igitur urbe egredi jussi; servilis autem conditio et omnis pecunia cum uxoribus et filiis et omni supellectile barbarorum regis

captivitatem subibant. Fuere qui dicerent, barbarorum *ducenta millia* caesa; captivi omnes postera die obtruncati.“ *Barbari* gsau tu *Slawowé.*

℣. 3. „Branibor.“ Srow. *Ditmar, L.* 3. *p.* 345. „Convenerunt e Slavis peditum et equitum plus quam 30 Legiones. Non latuit hoc nostros. Conveniunt Episcopi Gisilerus et Hillibardus cum Marchione Thiedrico aliisque compluribus, qui ut dies Sabbathi illuxit, hostes obvios fiducialiter irrumpentes, paucis in unum collem effugientibus, prosternunt.“ — *Sam. Grosser, Lausitzer Merkwürd. Leip. und Budissin*, 1714. „In Brandeburg getraute sich Dietrich ihre Ankunft nicht abzuwarten, sondern zog bei Zeiten ab. Inzwischen brachten die Bischöfe zu Magdeburg und Halberstadt die Sachsen, wie auch Graf Riddok von Merseburg, Dedo von Wettin und Dietrich auxiliar-Völker auf und schlugen die Slaven so, dass sie über 30,000 Mann im Stiche liessen.“ To se stalo roku 983.

℣. 4. „We zradě w poli při Děwjně.“ We zradě Miloty z Dědic; w poli Morawském, německý *Marchfeld*, které se mezi řekami Boğ a Morawa k Děwjnu táhne. Porážka Čechů zde byla r. 1278 dne 27. Srpna.

℣. 5. „Při Demině.“ Srow. *Helmold, L.* 2. *C.* 4. „Henricus Leo dux, congregavit exercitum grandem et vocavit cognatum suum Adalbertum, Marchionem, et omnes fortissimos totius Saxoniae in auxilium. Sed et Waldemarum regem Danorum adduxit cum navali exercitu, ut vexaret eos (Slavos) terra marique. Universus vero Slavorum exercitus considerat in urbe *Dimin.* — Eo Saxones qui erant in latibulis egressi sunt, et resumta audacia infusi sunt hostibus et percusserunt eos attritione magna nimis, et repletus est campus ille acervis mortuorum. Caedes Slavorum maxima, qui ad duo millia et quingentos connumerati sunt.“ Roku 1164. Srow. *Saxo Gramm. L.* 14. *p.* 278. *Krantzius L.* 5. *C.* 6.

ý. 6. „Gana“ Wiz *Znělku* 86. „Mongol w Moskwě.“ R. 1383 dne 26. Srpna, wpadli Mongolowé pod Chánem Tochtamyšem do města Moskwy a mordowali ukrutně bez rozdjlu měšťany i mnichy, panj i kněze, djtky i starce. Po gegich odchodu rozkázal knjže Dimitry mertwá těla pochowati, i nalezalo se mimo spálené a zatopené 24,000 zabitých. Wiz *Karamzin*, *Hist. Djl V. K.* 1.

ý. 9. „Kosowo“ pole, rowina w Serbsku značná mnohými bitwami, ze kterých naypamatněgšj byla onna 15 Června 1389 mezi Serbským knězem Lazarem a tureckým Žoldanem Muratem I. Oba panownjci ztratili žiwot a Serbsko swau neodwislost.

ý. 10. „U Kalky.“ Kalka řeka w Rusku. Srow. *A. W. Tappe Gesch. Russlands T.* 1. *Dresd. u. Leip.* 1828. *p.* 276. „Die Schlacht am Flusse Kalka begann am 31. May 1224. Die Mongolen pflegten alle gefangenen Russen immer sogleich niederzuhauen. Drey Fürsten wurden unter Marterbrettern erdrückt, und auf ihren Leichnamen war ein mongolisches Siegesmahl gefeiert. Seit Anbeginnen war in den russischen Landen, wie sich der Annalist ausdrückt, noch kein solcher Jammer gewesen. Ein prachtvolles, starkes und mutherfülltes Heer war ganz und gar aufgerieben. Kiewer allein lagen an 10 tausend Mann auf dem Schlachtfelde. Tatiščew schätzt die Zahl der Russen und Polowzer in jener unglücklichen Schlacht an der Kalka auf etwa 83,000.“

ý. 10. „Waršawy“ aneb u Prahy. Wiz *Convers. Lex. pod článkem Praga.* „Den 4. Nov. 1794. Nach vierstündigen Kampfe um 9 Uhr früh war das dreifach verschanzte Praga mit 33 Batterien von 22,000 Russen erstürmt; 13,000 Polen lagen auf dem Wahlplatze; mehr als 2000 waren in der Weichsel ertrunken.“

Znělka 87.

✝. 1. „Wy pstré lauky.“ — Srow. *Fried. Gottschalk, Die Ritterburgen und Bergschlösser Deutschlands, Halle* 1818. *B. III.* „Wenn die Frage zu beantworten wäre: welcher Theil Thüringens am reichsten sey an Naturschönheiten, so möchte wohl einstimmig nur die Antwort erfolgen: dass es die Gegenden sind, die von der Saale durchflossen werden. Ihr Bett läuft immer in einem Thale entlang von Bergen bald nahe, bald entfernter eingefasst, in welchem Städte und Dörfer, herrliche Wiesen und Fruchtfelder, Weinberge und zahllose Gärten eine reitzende Abwechselung gewähren und Landschaften bilden, die ungemein schön und lieblich sind. Viel tragen zum Schmucke dieses schönen Saalthales die Rittervesten, die man auf beiden Gebirgswänden, theils noch erhalten und bewohnt, theils in Ruinen zerfallen erblickt.“

Znělka 88.

✝. 1. 2. „Ten gehož Muzy řecké mládky pěly“ t. g. Anakreon. Srow. Rožnayho přeloženj, pjseň 42., Oblibagi také *mládky* zpjwagjcj a t. d.“

✝. 3. „Ten který barwy potratil při Kampaspě.“ Apelles měl nahý obraz Kampaspy, gedné z milenek Alexandra Welikého, malowati. Bylatě překrásná a Alexander gi welice milowal. Apelles začal malowati, dokonaw téměř už celau hlawu chtěl geště lewému oku ten oheň lásky dáti, který na přirozeném oku Kampaspině tak čarodějně hořel, než w tom okamženj chytil se tento plamen samého umělce, tak že w newymluwné tužbě do omdlenj upadol. Kampaspa učiniwši lerme mykala sem tam chtěgjc ho probrati. Když procjtnul uzřel se w gegjm náručj. W tom právě Alexander přišel: Kampaspa zutjkala a Apelles počal se

strachem šáliti. Alexander se tázal: coby mu bylo? on oněmėw ubjral se zahanbený odtud. Alexander se nad tjm diwil newėda coby měl mysliti. Posléze Kampaspu wolati dal. Tato wyrozpráwėla celau přjpadnost s takowau prostosardečnostj a newinnostj, že se Alexander smáti musel. Pak pohlédnul na ni, a welikomyselnost i ušlechtilost geho ducha wylaudila ze sardce selzu lásky na oko geho. Milug onoho umělce Kampaspo! řekol k nj onen wjtěz nad swėtem i náruživostmi; milug geg a šťastným učiň, on gest milosti twé hoden; on gest mezi maljři to, co gá mezi herdinami. Kampaspa sklopiwši oči začerweněla se ronjc selzy studu i radosti. Apelles byl powolán a Alexander ge spolu spogil.

℣. 4. „Onen básnjř který zpėwem hrůzy, nimiž Dido mřela ošatil“ t. g. Virgil, genž Aeneidu sepsal. *Dido* byla královna Karthaginenská zamilowaná do Aeneáše, a když gi tento opustil, pozbawila se života.

℣. 7. 8. „Až tam k tomu“ t. g. k Petrarkowi. *Petrarka* znamenitý wlaský básnjř, psal chwálu Laury we Znělkách. *Laura* byla dcera Audiberta z Noves, wdaná Hugowi ze Sade. „Vokluz“ wlastně *Vaucluse*, z latinského *Vallis clausa*, městečko při Avignonė, kde se Petrarka naywjce bawil a zpjwal.

℣. 9. 10, „Zábog a Lumir“ dwa staročeštj básnjři. Čjteg o nich we Kralodworském Rpse. w Praze 1819. *str.* 72. *a* 76.

„Ai ty *Zaboiu*! ty piegeš srdce k srdcu
„Piesnu z středa hoře gako *Lumir*,
„Ký slowy i pienjm bieše pohýbal
„Wyšehrad i wsie wlasti.“

Znělka 89.

℣. 9. „Leda“ manželka Tyndara krále Lakonského, básnjři gi obzwláště krásnorukau nazjwagj. Wiz *Wielands Oberon XI.* 9. „Ledas Arm.“

¥. 10. „Angelo“ *Michael Buonarotti* narozen 1474. w Chiusi w Toskansku, znamenitý maljř, řezbář i stawitel. Raphael krásau gedné geho, Bacha představugicj, statuy podgatý, postawil geg wedle řeckých mistrů Phidiáše a Praxitelesa. Angelo aby i giných w tomto sobě pochlebném domněnj potwerdil, dal statuu Amora zakopati, ulomiw gi perwé gednu ruku. Statua tato náhodau nalezená ode wšech znatelů za gedno z naystarobylegšjch a naymistrownėgšjch děl wyhlášena byla. Michael Angelo, řjkali některj, nemůže nic podobného učiniti. Tu ukázal wýborný tento umělec onu ruku kterau byl schowal, a tjm zahanbil swé nepřátely.

Znělka 90.

¥. 4. „Rázu národného.“ Srow. *Surowiecki*, *Sledz. pocz. słow. str.* 124. „Przyrodzone te cechy dziś jeszcze odznaczają w ogóle wszystkie narody Słowiańskie, bez względu na klimata i na odległość, w jakiéy żyją jedne od drugich. Te nawet, które straciły od dawna swoję narodowość i język, nie straciły dotąd piętna swego plemienia; kto się pilnie przypatrzy mieszkańcom wielu okolic Austrii, Bawarii, Tyrolu, Frankonii, Fuldy, Saxonii, Brandeburgii a t. d. z oczu, z włosów, z niektórych obyczajów i przymiotów pozna w nich łatwo dawnych Słowian.“

¥. 7. „Hanbau za řeč.“ Srow. *Krantzii Vandal. L. I. C.* 4. „Omne genus Wandalicum suam *erubescit* vernaculam.“ — *Ch. A. Hennig w Dobr. Słowance*, *p.* 8. „Jetziger Zeit reden hier herum (im Lüneburg) nur noch einige von den Alten wendisch, und dürfen es kaum vor ihren Kindern und andern jungen Leuten thun, weil sie damit ausgelacht werden. Gestalt diese, die Jungen, einen solchen Eckel für ihre Mutterspra-he haben, dass sie sie nicht einmal mehr hören, geschweige denn lernen mögen.“ — *Dan. Ad. Wceslawjn, w Předml. na Euseb. Pamph. Hist.* „Wšickni

národowé wždycky se o to starali, aby gazyk swůg rozšjřiti a zwelebiti mohli. Sami toliko my, my prawjm Čechowé, newjm gakým odporným osudem, tak sme byli nešťastnj, že sme o poctiwost gazyka swého slowanského žádné péče neměli. A těm owšem, kteřjž s to býti nemohli, nebylo a nenj tak mnoho co za zlé mjti: wšak ginj proto chwáleni býti nemohau, kteřjžto mohauce geg oslawiti, a magjce k tomu přjčiny i pomoci negedny, *stydj se za swau přirozenau řeč*, a naučiwše se cizým gazykům, wlastnj swůg gako nehodný potupugj: kterýž wšak gest tak starožitný, rozšjřený, poctiwý a slawný, tak ozdobný, hogný užitečný a libý, gako třebas geden we swětě. — Odkud to gde, že cizj národowé gazyk náš tak sobě zlehčili: widj Čechy, an ho sami sobě málo wážj, a protož myslj že ho nepotřebugj." — *Schaffarik*, *Gesch. d. sl. Lit.* 1826. *p.* 353. „In den J. 1729—49 hörten die Böhmen beinahe auf, böhmisch zu sprechen, und Personen die auf Bildung und Ehre Anspruch machten, schämten sich ihrer böhmischen Abkunft, verbargen und verläugneten solche sorgsam: dergleichen elende Zierbengel es leider auch heutzutage noch, nicht nur in Böhmen, sondern auch in Mähren und in der Slowakei in Menge gibt. — *Joh. Čaplowič*, *Gemälde v. Ungarn. Pest* 1829. *T. I. str.* 220. „Es ist kein Volk in Ungarn gegen seine Muttersprache so gleichgiltig wie die Slowaken. Gebildetere *schämen sich* mit einander slowakisch zu sprechen und bedienen sich immer des Lateins oder der deutschen Sprache." Pan Čaplowič, rozený Slowák a německý spisowatel, sám sebe tu šwihá. —

Zněłka 92.

V. 9. „Dary w lidstwu křiwau měly mjru." Srow. *Grundzüge aesthet. Vorles. v. H. Luden Jena* 1808. §. 38. „*Heidenthum*: Realität und Objectivität, Natur, Erfüllung, freyer Genuss des Lebens, Gewiss-

to powstalo od *Wend*, toto od *Srb*, pod obogjm Slawowé skryti gsau, ač tytýž obé gména i na giné sausednj, gim poddané aneb s nimi spogené, národy přenášjno.

Znělka 96.

V. 11. „rostj“ činj rosti, od rostiti, činiti aby něco rostlo, w polsk. nářečj.

Znělka 97.

V. 8. „Trubadůrů.“ Trubadůrowé byli gisté plemeno básnjřů a zpěwáků we středowěku, obzwláště w poslednj části Francauska. Zpjwali krásu, lásku, zdwořilost, rytjrstwo romantickým slohem.

Znělka 99.

V. 9. „Wěsna“ bobyně gara; u Slowáků se posud zaderželo *Prwesnja* t. garo, gakoby perwá geseň, nebo geseň, oseň, wesna geden kořen magj.

Znělka 101.

V. 7. „Bohmě!“ serbsky *Boǵme*, njzce slowensky *Bahmě*, zkrácený wykřiknjk, znamenagjcj asi *Bůh mne potresci*, *zkárey*, gestli prawdu nemluwjm.

Znělka 102.

V. 3. „Hetery“ čili přjtelkyně sluly u Řeků milenky, saulożnice.

V. 4. „Praxitel“ wyhlášený řezbář řecký, asi 364 před Kr. On řezbářstwj na naywyššj stupeň wynesol, mezi geho sochami stkwěla se zwláště Gnidská Wenuše, která dle Plinia za naykrásnějšj sochu na swětě se deržela. Při této práci slaužila hetera *Fryna* Praxitelowi za wzor.

ŷ. 6. „Lesbia“ wûbec, panna neb žena z ostrowu Lesbos, potom obzwláště milenka Catulla řjmského básnjře. „Neera“ milenka Tibullowa.

ŷ. 8. „Thais“ Athenčanka, milenka Alexandra W. „Lais“ kráska w Koryntě. „Aspasia“ ženina Periklesowa.

ŷ. 9. „Laura“ Wiz Zn. 88. ŷ. 9. „Ninon“ de Lenclos, nar. 1615 w Pařjži. „Lotta“ Srow. Roman Götheho: *Werther*.

Znělka 107.

ŷ. 13. „Čelenka“ ozdoba nad čelem, kytka obzwláště u Serbů w obyčegi. „Klok“ staroslawský ženský plášť. „Matrinka“ oděw ruských a polských žen.

Znělka 108.

Srow. *M. Cyriacus Spangenberg*, *Mansfeldische Chronica*, 1622, *Eisleben. Cap.* 282 *p.* 331. „Im Jahre 1327 ist an der Sala, in der Fürsten zu Anhalt Landen, die enderung geschehen, das die Vntersassen für Gericht alle jhre sachen nur in Deutscher Spraehe, und nicht in Slauonischer oder Windischer, wie sich bisher zugetragen, fürbringen solten.“

Znělka 109.

ŷ. 5. „Hodika, Hoďka.“ Srow. *Helmold. L.* 1. *C.* 13. „Billug regulus Obotritorum procreavit filiam nomine *Hodicam*, quam Pontifex avunculus ejus monasterio virginum contraditam, et Sacris literis edoctam, Abbatissam praefecit virginibus, quae degebant Mikilinburg, cum tamen necdum pervenisset ad annos. — *Cap.* 15. Misislaus Obotritorum Princeps sororem suam Deo dicatam virginem *Hodicam*, monasterio virginum subtraxit, eamque cuidam Bolislao sociavit conjugio.“

¥. 5. „S Bernardowau ženau.“ Srow. *Arnoldus Abbas Lubec. Chron. Slavor. L. 4. C. 7. pag.* 688. *Edit. Leibn.* „*Bernhardus* Comes de *Raceburg* uxorem nobilem duxit de Slavia, *Margaretam* nomine, filiam *Ratibur*, Principis Pomeranorum. Genuit autem ex ea filios *Wolradum*, *Henricum*, *Bernhardum* qui adulti facti sunt strenui.“

¥. 6. „Božetěcha“ manželka Kosmasa, letopisce českého. Srow. *Pelcel*, *Kron. čes. D. II. w Praze* 1792. *str.* 143. „To wšak také oznámiti musjm, že ten náš kronikář, kněz a kanownjk, potom i Dekan kostela Pražského, řádně ženatý byl. Geho manželky gméno bylo *Božetěcha*, žena zagisté etná a wýborná. Umřela mu wšak ta geho milá manželka léta 1127 dne 23. Ledna což on sám w Kronice swé wyprawuge. Rerum cunctarum comes indimota mearum. Bis Februi quinis obiit Božetěcha Calendis.

¥. 6. „Šarka a Častawa“ towaryšky a spolubogownice Wlastislawy po smerti Libušiné w Čechách.

¥. 7. „Swata aneb Swatawa.“ Wiz: *Genealogia Witechindi*, Carolo Eman. Duci Sabaudiae dedicata: „Swatawa uxor Witechindi Magni, Lechi ducis Bohemorum item Soraborum et Daleminciorum Principis filia.“ — *Fabricius* Orig. Saxon. Libr. 5. „Hic Witechindus junior factus est praefectus Soraborum et possessiones maternas (a Swatawa haereditate acceptas) Zorbecam et Budseciam inter Salam et Albim (ubi Lechus Swatawae pater imperabat) retinuit, seque Soraborum Landvoitum, Zorbecae Burggravium et Budseciae dominum nuncupavit.“ — *Kunschke* et *Pannach* Dis. hist. de Lusat. Sect. 8. §. 2. 3. „A Zecho Lusatiae Dominium ad Saxones transiit. Zechus enim filiam suam *Suatam* seu *Suatauam* heredem ducatus Itzizeschorum vel Itzizechorum et Lusatorum Wittikindo Saxonum celeberrimo belli Duci in matrimonium dedit.“ *Balbin Miscell. L.* 2. *C.* 20. „Est in Bibliotheca domus Pro-

fessae Societatis Jesu — Viennae grandis M. S. Codex pleaus Genealogiarum auctore Joh. Lud. König J. U. D. in quo Wittikindi Magni Conjux Svatawa filia Itzi Cescorum in Bohemia Principis fuisse dicitur.“ Srow. *J. Chr. Jordan*, *De Orig. Slav. C.* 29. §. 37. *p.* 228. *Pubitschka Ser. Chr. p.* 282.

†. 7. „Petrisa“ manželka Pribyslawa I. krále Obodritského. Srow. *Gebhardi I.* str. 155. „Nach einigen neuern, aber nicht verdächtigen Nachrichten liess Pribyslaw sich mit seiner Gemahlin *Petrissa* taufen.“

†. 7. „Wogslawa“ manželka Pribyslawa II. perwého knjžete Meklenburského; dle Hübnerowy Geneal. Tab. 193. dcera krále Norwegského Burewina. I matka powěstného wjtěze Skanderbega slula *Woislawa*.

†. 8. „Rozwita“ Slawná mniška a latinská spisatelkyně we středowěku w klášteře Gandersheimském, žila okolo r. 980. Psala latinským šestimérem skutky Otta W., Mučenictwj S. Dionisia a Pelagia, děge kláštera Gandersheimského a giné. Gegj djla wydal naynowěgi *H. L. Schurzfleisch*, *Wittemb.* 1705. Žiwotopis gegj psali: *Meibom*, *Bustemann*, *Hamberger* a *Schröckh*. Hádka gest mezi učenými kterému národu přináležj? Anglićan Humfred přiwlastňuge gi, owšem welmi omylně, Anglům, Němci Němcům obzwláště Sasům. *Fried. Seidel* (Icones et Elogia vir. praest.) dowodj obšjrně a důkladně že Rozwita z Braniborska pocházj a gegj wlastnj gméno že bylo *Helena Rosow*. Wšecka tato gména: *Rozwita*, *Rozwida*, *Hrozwita*, ano i *Rosow* gsau, gak swými etymologickými žiwly, a grammatickými formami, tak i smyslem a wýznamem Slawská; wlast gegj *Branibor* pozděgi Brandeburg nazwaný, gest též slawský krag, we kterém i po wedránj se tam Němců, předce mnohé staroslawské rodiny zůstali, a ze kterých nepochybně naše Rozwita pocházela. Mužské gméno gest *Rozwit*, ženské *Rozwita*, se kterými srowneg *Swatowit*, *Hostiwit*,

Dragowit, *Dobrowit*, *Ljudowit*, *Mirowit*, *Radowit*, *Privit* a t. d. A s perwau syllabau *Roz* srowneg gména: *Rozmir*, *Rozhon*, *Rozslaw*, *Rozwad*, *Rozkochan* a t. d. aneb, nenjli *H* toliko přjdechem, od Hroz hrozný, hroziti, srow. *Hrozek*, *Hroznata*, *Hrozdan*, *Hrozislaw* a t. d. I gegj okrauhlý obličeg, gakž gi na obrazech wjdáme, ukazuge na Slawský původ, gelikož dle Surowieckého, Šafařjka a ginych národnj znak německé twáře podlauhowatost gest. — Srow. i *Sam. Grosser Lausit. Merkw. Leip. u. Budiss.* 1714. *pod článkem*: Von dem Ritterstande und Adel in Lausitz. „Von der slavischen Nation sind bis diese Stunde uralte adeliche Geschlechter vorhanden, die andern sind von fremden Nationen die in Lausitz festen Fuss gesetzt haben. Alle aber können leicht aus der Endung und Bedeutung ihrer Geschlechts-Namen von einander unterschieden werden. Diejenigen die sich auf die slavischen Terminationen *itz* oder *witz* (n. b. srow. wit) endigen (a my přidáwáme ještě i *ow* k. p. *Rosow*, *Karpcow*, *Basedow*) haben von den Sorben ihren Ursprung, z. B. es ist nicht unwarscheinlich dass die Lottitze von Lutitiis, die Stutterheime von Stoderaniis, die Dalwitze von Dalemin-ciis, die Milken von Milcieniis herstammen. — So auch Polberitz, Köteritz, Maltitz, Nostitz, Schwanitz, Temeritz, Uichritz, Čedwitz sind Slaven, die von Canitz, Gablenz, Tersky sind Polen. — Dann Leibnitz, Lukowin, Metzrad, Minkwitz, Mužwitz, Planitz, Polenz, Rodewitz u. s. w.“ To nic nowého nenj w německých klášterjch slawské osoby a gména nagjti, tak w klášteře *Gernroda* nalezáme r. 1199. dceru krále českého Přemysla Ottokara, wiz *Annal. Vetero-Cellenses apud Menken. T. 2. p.* 390. *Pelcel Kron. čes. D. I. str.* 385. A w klášteře *Bergen* nalezáme r. 1333. Opata *Slawko* gmenowaného, o němž wiz *Chron. Monast. Bergen apud Meibom, T. III. p.* 304. kde pod čjslem XXXII. stogj: „*Zlauco* administravit monasterium per annos

12. Nomen peregrinum arguit vel Bohemum vel Polonum fuisse.“

Znělka 111.

℣. 13. „Canova“ Antonio, nayznamenitěgšj řezbář našeho wěku, narozen roku 1760 w Posagno. Geho djla gsau wšecka krásného slohu, zwláště pohledu ženskému uměl on podiwnau milost propůgčiti. Geho hlawněgšj djla gsau: Apollo, Daphne, Eskulap, Orpheus, Dedalus, Ikarus, Theseus, Venus, Hebe, Hrobka arcikněžny Marie Kristiny we Wjdni a t. d.

Znělka 112.

℣. 1. „Babiǧora,“ *Babiǧura*, *Babje ǧory* znamená wůbec Tatry, čili Karpaty, potom obzwláště gména mnohých gednotliwých werchů gakožto částek Tater, k. p. w Orawské, Spišské Stolici a ginde. Naywyššj chlum Tater, pod názwem „*Babia gora*“ gest 5,549 wjdenských střew. wysoký.

Znělka 115.

℣. 7. „Rág.“ Tu se naráží na krásnau, stromy osaděnau, německy *Paradies* gmenowanau, procházku při Jeně nad Salau.

Znělka 116.

℣. 7. „Jozue.“ Kap. 10 ℣. 12.

Znělka 117.

℣. 13. „Charon“ w řecké Mythologii syn Erebu a Noci; geho úřad byl umřelce přes řeky Acheron, Kocyt a Styx přewážeti. Wyobrazen bývá gako zasmušilý starec, se strapatau bradau a oterhaným oděwem.

ZPĚW II.

LABE, RÉN, WELTAWA.

Znělka 121.

✝. 4. „Zátoce.“ Zátoka gest tu částka mjsto celosti, totiž *Černé moře*, do něhož Dunag s takowau prudkostj wpadá, že praud geho geště mnoho mjl dalece w moři se poznati dá, gakoby moře na dwé dělil.

✝. 5. 6. „Holý chlumec“ t. g. Řjp (čili Hrip, srow. hrb, pahrbek) werch u Baudnice na něgž Čech přišed do té země wstaupil a okolo něho perwé obywatele usadil.

Znělka 123.

✝. 8. „Charybda“ nebezpečný wjr a propast; „Scylla“ nebezpečná skalina, oboge w moři Sicilianském.

✝. 13. „Zefyr“ garnj, teplaučký a přjgemný wětřjk od západu wěgjcj.

Znělka 124.

✝. 13. „Orkan“ aneb wlastně *Urakan*, značj w řeči Amerikanů tolik co bauře s prudkým wichrem, přjwalem, hřjmanjm, blýskanjm a zemětřesenjm spogená.

Znělka 127.

✝. 1. „Labe“ něm. die *Elbe*, lat. *Albis*, řeka w Krakonošjch znikagjcj, přes Čechy, Mjšeň, Sasy tekaucj a u Hamburku do německého moře se wyléwagjcj.

Znělka 130.

✝. 4. „Kučer-Naturlocke, Kadeř-Kunstlocke. Ostatně *čučer*, *čuder*, pols. *čydzier* zdagj se geden kořen mjti.

Znělka 131.

¥. 12. „Zbodřen“ bodrým, smělým, silným učiněn.

¥. 14. „Po-Slawký“ t. g. po Slawech pozůstalý, tak gako *Po-jezuitské* statky.

Znělka 132.

¥. 1. „Slaupsko“ neb *Slaup*, něm. *Stolpen*, hrad wysoký při městě téhož gména w kragi Mjšenském, na basaltowé skále stogjcj, gehož wyobrazenj zde připogugeme. — Srow. *Fried. Gottschalk: Die Ritterburgen und Bergschlösser Deutschlands, III. B. Halle* 1813. *pod článkem Stolpen*: „Stolpen im Meissnischen Kreise drey Meilen von Dresden; diese Burg gehörte 1218 dem adeligen wendischen Geschlechte *Mocco*. Hier befindet sich der St. Johannisthurm, den die Gräfin *Kosel* (Anna Constantia) merkwürdig gemacht hat. Sie die in der Geschichte der Liebeleyen des Königs August von Polen eine Hauptfigur ist, wollte einmal in einem Anfalle von Eifersucht den König erschiessen. Um von dieser Krankheit geheilt zu werden musste sie in diesem Thurm ihr Verbrechen bereuen lernen. Unter einer humanen Regierung bot man ihr die Freyheit wieder an, allein aus freyer Wahl blieb sie, und konnte sich nicht entschliessen ihren Aufenthalt, den ihr die Gewohnheit angenehm gemacht hat, zu verlassen. Hier hatte sie ihren kleinen Garten, ihr Wohnzimmer und Bibliothek. Als eine Merkwürdigkeit zeigt man noch jetzt ihre damalige häussliche Einrichtung.“ — O rodu *Mokowském* srow. *Universal-Lexicon von Zedlern Leipzig und Halle* 1739. *Band XXI. p.* 687. „*Mockow* ein Geschlecht, ein Berg-Castell und Amtsgebieth des alten Sorbischen Fürstenthums Daleminzi oder Lommitsch, zwischen Meisen, Lommitsch und Döbeln. Das Geschlecht hat sich aber von diesem Hause nicht beständig *Mockow* sondern auch

Mockau, *Meca*, *Meggau* geschrieben, doch werden sie alle unter einerley Wappen gefunden. Die letztern, so von ihnen noch übrig gewesen, haben sich von hier in Österreich gewendet, woselbst sie baronisirt worden sind. Sie behielten aber ihr altes angebornes Erb-Wappen dabey unverändert. Selbiges zeiget drey gelbe in Gestalt einer Triangel aufwärts gestellte kleine Wurf-Schauflein, mit kurzen Stielen im rothen Schilde: welches Anzeigung giebt, dass sie ihre Fortun dem reichen Korn-Bau hiesiger Pflege gegen Lommitsch zu danken, derowegen auch dieses Zeichen jeder Zeit werth gehalten haben." — Nowý důkaz lásky k rolnictwj u Slawů, srow. *Znělku* 99. — Mjsto *Kozel* položeno tu *Kozelsko*.

Znèlka 133.

V. 4. „Gero." Srow. *Witichindus Corbeiensis Edit. Meib. L. II. p.* 647. „Gero Comes — convivio claro delibutos ac vino sepultos ad 30 fere principum barbarorum (h. e. Slavorum) una nocte exstinxit." — *Sam. Grosser Lausitzer Merkwürd. Leipz. und Budissin* 1714. „Gero Graf von Stade wurde 931. vom Heinrich Auceps zum Markgrafen in Lausitz ernannt; er ging sehr scharf mit den Slaven um. Einmal liess er 30 vornehme slavische Herrn zur Tafel laden, und als sie erschienen, um eine Spanne kürzer machen. — So liess er auch den slavischen Fürsten zu Brandeburg zu dem slavischen Fürsten Tugumir einladen und beym Trunke unvermerkt ums Leben bringen. Hiedurch brachte er die damalige Festung Brandenburg wieder unter Kayserr Gewalt und machte ihn die slavischen Völker bis an den Oder Strom zinsbar und unterthänig. — *H. Meibomius in notis ad Witichind Ann. p.* 702. a 703. „Gero fuit ex nobilitate Saxonica dynasta ad sylvam Harcyniam, ubi hoc tempore Gerenreda, denominatus praefectus limitaneus contra orientales Slavos h. e. Lusatios, cum quibus continenter bella gessit, ubi

SLÚPSKO

opus leoninae pelli vulpinam assuens. Triginta Slavorum principes ad convivium vocatos, multoque vino depositos, contrucidari jussit omnes. Dolus an virtus quis in hoste requirat.“ (Tak!)— *Balbin, Dissert. Apolog. de Ling. Slav. Pragae* 1775. *p.* 20. „Gero Marchio indignum Saxonico nomine facinus perpetravit, benigne vocatis, sed crudelissime peremtis in convivio triginta Slavicorum populorum principibus, cujus atrocis, certe minime virilis injuriae ipsi Saxoniae Scriptores Cranzius in Vandalia, Dresserus in Isagoge et Fabricius in Origin. Sax. meminerunt.“ We Wittemberku w knihownè Knjžete Saského Wolence Fridricha následugjcj staroněmecké werše o Geronowi nalezeny gsau:

„Zu Lausnitz erster Fürst was ich
Dreissig Wendisch Herrn tödtet ich.“

Nèkteřj z nowègšjch nèmeckých Dègopisců začali tento ohawný skutek ztenčowati, k. p. *Hoppendorf in Ann. Gerenrod. apud Meib. T. II. p.* 418. a *Gebhardi B. I. p.* 115. Ale *Pauli* we swé *Allg. Preuss. Staats-Geschichte T. I. B.* 2. §. 87. gegich ztenčowánj a wymlauwánj zahanbuge a tresce. Chytrý *Gebhardi* celý ten skutek přewrátil a sfalšowal řjkage: „Die Slaven sehnten sich insgeheim nach ihrer eingebüssten Freyheit, und einige ihrer Fürsten berathschlagten sich über ein Mittel den Gero durch List hinwegzuschaffen. Allein Gero kam ihnen zuvor, überfiel sie bey einer zu seinem Verderben angestellten Zusammenkunft (kde to psáno stogj?) und tödtete über dreyssig derselben, die der Rausch zur Gegenwehre untüchtig machte.“ — Onno, slawským tèmto knjžatům proti Geronowi, úkladu připisowanj, zdá se býti toliko barwa, kterau Němci tuto wraždu kolik tolik zaljčiti hledèli. I sám Gero musel sobè wždy nègakau záminku wymysliti.

Znělka 134.

Srow. *Dithmar in Leib. Scrip. Bruns. p.* 389. „In urbe *Jarina* (in pago Lusici) capti sunt per Hen-

ricum II. anno 1011 duo fratres Slavi ex provincia Hevellun et ex urbe Brandenburgensi. Hi de multis interrogati, et nihil de his omnibus volentes profiteri, in uno colle pariter suspendio periere.“ — *K. Ch. Leutsch* Markgr. Gero, p. 113. „Im J. 1011 ist König Heinrich II. von Belgern gegen die *Polen* ausgezogen, hat die in fronte pagi Luzici, an der Grenze des Gaus Luzici gelegene Stadt oder Feste Jarina erreicht, daselbst zwei *Slaven* aus der Stadt Brandenburg gefangen genommen, die vom Herzog Boleslav kamen (inde digressi) der sich damahls in *Glogau* aufhielt. Heinrich hat diese beiden hängen lassen, weil solche nichts gestehen wollen. *Ursinus*, *Wagner* und *Worbs* halten dieses Jarina für *Gehren* (kreis Luckau) — welches unweit der Grenze des Gaus Nice, in dem Gau Lusici lag, auch in der meissner Stiftsmatrikel noch *Gerin* heisst.

Znělka 135.

V. 7. „Chrobrý slaupy železné.“ Boleslaw Chrobry, král Polský, dal na památku swých wjtězstwj na hranicech dobytých a Polsku přiwtělených kragin železné slaupy stawěti. Wiz *Boguchwal ap. Sommersb. II. p.* 25. „Rex Boleslaus metas Poloniae in Kijow, quod est Russiae Metropolis et Czissawa ac Danubio fluvios Hungariae ac Corinciae et Zolawam fluvium versus partes Duringiae ac mare septentrionale statuit.“ *Vita S. Steph. Mscr. p.* 354. *u Ossolinského Kadlub. od Linde:* „Ad littus Danubii ad civitatem Strigoniensem terminabantur, dein Agriensem civitatem ibant, dein in fluvium Tizia nominatum cadentes, regirabant juxta fluvium qui Cepla nuncupatur usque ad castrum Gallis, ibique inter Ungaros, Ruthenos et Polonos finem dabant.“ Wiz *Niemcewicz*, *Śpiewy historiczne, w Warsz.* 1819. *str.* 37.

„Na pamięć gdzie sie Polacy zagnali,
Jakie z Czech, Niemiec odnosili łupy,
Biie na Dnieprze i Ossie i w Sali
Żelazne słupy.“

V. 8. „Zeď Chinská.“ Mezi Chinau a Tatarskau zemj nalezá se tato asi 300 mjl dlauhá zeď. Ona bežj přes wysoké werchy, hluboké doliny a široké řeky až ke žlutému moři. Na některých mjstech ge dwog- i trognásobná. Základowé a uhlowé gsau z celistwého granitu. Téměř každých 200 kroků gsau čtwerohranné wěže a bašty.

V. 11. „Upotwořil.“ Srow. *Herder Ideen zur Phil. d. G. IV. Th. Carlsruhe* 1792. *str.* 39. „Ihre (der Slaven) Reste in Deutschland sind dem ähnlich, was die Spanier aus den Peruanern machten.“ Co *Irwing* pjše o Amerikanech to platj i o Wendjch, srow. *Časopis wlast. Museum* 1828. *Sw.* 3. *str.* 5. 4. „Nešťastnj prabydlitelé Amerikanštj ten osud měli, že gim bělochowé dwogjm způsobem přjkořj činili. Wogny ze zisku a zlé mysli počaté, oblupowaly ge ze sprawedliwých statků, a zaslepenj i rauhawj spisowatelé očerňowali powahy gegich. Nowj osadnjci s nimi gako s ljtau zwěřj nakládali a spisatelé té ošemetnosti osprawedliwowati usilowali.“ *Str.* 59. „Indiani nemohau na to zapomenauti, že bělochowé gegich dáwné wlasti zahernuli, gegich národ snjžili a gegich kmen wyplenili.“ — *Krantzii, Wand. Praef. p.* 3. „Vandali seu Slavi ad magnam raritatem perducti in servitutem ultimam et omnium contemptum pervenerunt. Nam acerrimus quisque, ubi contemptum et servitutem exhorruit se proximis immiscuit nationibus, lingvam gentis perdiscens, ut evaderet gravissimum servitutis jugum.“ *Tentýž L. VII. C.* 10. Terra quae Slaviae nomen retinet ex latissima Europae totius latitudine redacta in brevem angulum. Rustica plebs effugiens durum jugum imminuta est, transfugio deserens agros et abscondens in externis gentibus originem. Facit hoc contemptus gentis, ut nemo, nisi quem lingva prodit, se fateatur esse origine hujus gentis.“ — *Gebhardi Gesch. I. p.* 5. „Diese unglücklichen Menschen (die Slavischen Leibeigenen in Deutschland)

die kein Eigenthum besitzen, die jeden Einfall ihres Herrn ohne Widerstreben erfüllen müssen, deren Leiber sogar den Misshandlungen aller Art unterworfen sind, von welchen der Herr schwere und oft für ihre Kräfte zu grosse Arbeiten fordert, und vermittelst Peitschen von besonderer Art zuweilen erpresset, die wenn sie einen verfallenen Hof verbessert haben, diesen, so bald es der Herr befiehlet, verlassen, und auf einer andern Einöde unbelohnt von neuem sich anbauen müssen, deren Erbschaft der Herr nach ihrem Tode an sich ziehe', und die sogar ihre Weiber und Töchter dem Herrn überlassen müssen, wenn er ihrer Arbeit an einem andern Orte bedarf."—*Str.* 13. „Die christlichen Sieger entzogen den bezwungenen Wenden ihre ganze Verfassung, versetzten sie in fremde Länder, vertilgeten ihre Sprache, baueten vieles von ihrem Lande mit Niederländern und anderen Deutschen an, drückten die zurückbleibenden Wenden mit harten Diensten, belegten sie mit der Leibeigenschaft und sogen sie durch schwere Steuern aller Art völlig aus." A předce prawj Gebhardi na téže straně pod poznamenánjm a) „Dass man bey dieser Gewaltthätigkeit nach gesunden Grundsätzen verfuhr (Gewaltthätigkeit und gesunde Grundsätze!). Allem diesen Unfug (nehmlich nach Gebhardi dem Widerstreben gegen alle Ordnung und Reinlichkeit, der Trägheit und dem Aberglauben) konnte man nicht eher abhelfen, bis man die Einwohner in Deutsche verwandelte." Takowé řeči gsau uraženj gednoho celého národu a geho národnosti! — *B. l. str.* 262. „Die reichen bildeten sich nach den teutschen Edelen, die ihnen zu Anführern gegeben wurden, verwandelten sogar ihre wendischen Stammnamen in teutsche Geschlechtsnamen, und unterdrückten die ihnen angeborne wendische Sprache so sehr, dass auch der Unterthan oder Leibeigene aufhörte sie zu reden. Auf diese Weise entstanden aus wendischen Woiwoden, Knezen, Bojaren, und Zupanen, teutsche Schlosshauptleute, Burgvögte, Ritter und Schildknappen." Srow.

dále *Gebhardi B. II. str.* 300. „Die Sorben in der Lausitz hassen teutsche Leute und verfahren gegen diese tückisch. Dieser Hass scheint sich nicht auf die ehemaligen Siege der teutschen Eroberer des Sorbenlandes, sondern auf den gegenwärtigen *Druck* der teutschen Begüterten zu gründen. Diese gebrauchen unaufhörlich den Stab, die Geissel, die Ketten und andere harte Strafen zur Zurechtweisung der wendischen Bauern, nehmen ihnen die durch ihren Fleiss verbesserten Aecker und versetzten sie auf Einöden, bedienen sich ihrer Talente unentgeltlich (daher die wendischen Väter sich hüten, ihre Kinder in Handwerken, schreiben, rechnen und anderen nützlichen Dingen unterrichten zu lassen), spotten über ihre Kleidung und Sprache und geben ihnen schimpfliche Beynamen, welches alles den unglücklichen Wenden wohl zum Groll und zu Tücken verleiten muss." — Na tuto námjtku „*tükisch*" odpowjdáme s Antonem a Surowieckim. Wiz *Anton, Versuch über die Alt. Slaven, Leipz.* 1783. *str.* 35. „Die Serben in der Lausitz hält man für tükisch und boshaft gegen die Teutschen. Allein, auch ihre Tücke, die ich lieber Misstrauen nennen wollte, entschuldige ich. Gegen Personen die ihre Sprache verstehen, sind sie nicht zurückhaltend. Sie wissen zu gut, dass sie die Herren des Landes waren, das jetzt ihre Feinde, die Teutschen besitzen: die gegen sie verübten Grausamkeiten schweben ihnen noch im frischen Gedächtnis, und sie nähren sich mit der Hofnung, dass sie einst wieder ihr Haupt emporheben, und ihre Unterdrücker unterjochen werden." — *Surowiecki, Sledzenie Początku narodow Słowiańskich, w Warsz.* 1824. *str.* 173. „Gdyby Gebhardi i jemu podobni, chcieli w dziejach Słowiańskich szukać istotnéy prawdy, znaleźliby ją od razu w zastósowaniu téy prostéy przypowieści: Natrętne szerszenie wciskały się do ulów zjadać miód pszczołom; a że te kąsały swoich łupieżców, stąd poczytano je za złośliwe, i gnieciono na miazgę." *A str.* 171. „Słowianie oprócz samiéy zie-

mi niepodgarniali sobie żadnego obcego narodu: obcy podbijając ich i narzucając gwałtem swoje jarzmo, ustawy i zwyczaje, podług słuszności niepowinni byli zkarżyć się na ich niespokoyność.“ —

℣. 14. „Nezhrozj se mléko slawských persů sáti.“ Srow. *Aug. Wil. Tappe, Geschichte Ruslands T. I. Dresd. u. Leipz. 1828. str.* 35. „Die Wenden in der Lausitz nennen sich Szerbi, und ihre Weiber werden in der Umgegend gern als Ammen gebraucht.“

Znělka 136.

℣. 1. „Aganippe, Pimpla, Kastalka“ čili *Castalia* byly studnice w řecké zemi Apollowi a Muzám poswěcené, a sice perwá w Boeötii, druhá w Thracii čili w nyněgšj Macedonii, třetj na Parnasu w městě Delphi při Orakule Apollowě.

℣. 4. „Z Chomáčů (čili z chlumů) Helikonských co původ brala“ t. g. *Hippokrene* aneb koňská studnice, která z Helikona w Boeotii wywjrala a pitele ku zpěwu rozhorlowala. Znikla prý kopytem Pegasowým.

℣. 5. „Studně Glomačů.“ Srow. *Dithmarus Merseb. Lib. I. p.* 324. in *Leibnitz Scr. Bruns.* „Provinciam quam nos Teuthonice Dalemenci vocamus, Slavi *Glomaci* apellant. Sed qualiter pagus iste nomine hoc signetur dicam. Glomazi est fons, non plus ab Albi quam duo milliaria positus et de se paludem generans, mira, ut incolae pro veritate asserunt, occulisque approbatum est a multis, saepe operatur. Cum bona pax est indigenis profutura, suumque terra non mentitur fructum, idem tritico et avena et glande refertur, laetos vicinorum ad se crebro confluentium efficit animos. Quando autem saeva belli tempestas ingruit, sangvine et cinere certum futuri exitii indicium praemonstrat. Hunc omnis incola, plusquam Ecclesias, spe quamvis dubia veneratur et timet.“ — Gmeno *Glomač* rozličně

psáno nalezáme: *Glomaci*, *Glomozi*, *Glomuzi*, *Glomizi*, *Zlomizi*, *Zlomekia*; z těchto proměnau liter z, s, t, d, powstalo *Tlomizi*, *Talmizi*, *Talemaci*, *Daleminci*, a s wynechánjm perwé spoluhlásky *Lomać*. Wiz *Markgraf Gero von Christ. Leutsch*, *Leipz.* 1828. *str.* 212. Wšecka tato rozličnost původ má z kořene *Slaw*, *Slow*, *Slowák*, *Slowáci*, tak gako ginj Dalemincům sausednj kmen *Serimunti*, *Sermender*, *Zarmunde* powstal od *Serv*, *Srb*, *Sarmat*. *Glomac* tak se má ku *Dalmat*, *Taleminz*, gako *gospod* ku *despot*, *glh* ku *dlh*, *glup* ku *tölp* a t. d. Možno že byli tito Glomači neb Glomaci osada nynégšjch w Uherské zemi bydljcjch Slowáků, aspoň gegich i we wzdálenosti zachowané porozumėnj a přátelstwj s Uhry zdá se to potwerzowati, srow. *Witichind L. I. p.* 641. „Hungari iter agentes per Dalamantiam ab antiquis opem petunt amicis.“ *Christian Leutsch* nazjwá ge *str.* 234. „die Bundesgenossen der Ungern“ A *Gebhardi D. II. str.* 293. „Einige Sorben, und insbesondere die Daleminzier, unterstützten die Ungern, die auf ihren Streifereyen zu ihnen kamen, und zeigten ihnen den Weg nach Sachsen und Thüringen.“ a dále njže „Die Daleminzier sendeten zu den Ungern, und mietheten eine beträchtliche Menge derselben zur Verheerung des sächsischen Landes.“ — Onen od Daleminců Maďarům poslaný pes, nenjli gen bágka ze slow *Hunne* a *Hund* zniklá, tedy byl nepochybně djlo a náwod Němců, gako to už *Gebhardi II. str.* 301. a *Leutsch str.* 12. poznamenali, tento poslednj wýslownė prawj. „Hieraus ist die Fabel entstanden es habe Heinrich den Zins fordernden Ungarn einen räutigen Hund überantwortet.“ „Město Daleminců slulo *Gana* dle ginych *Grana*, *Grona*, wiz *Annalista Sax. ad A.* 927. a *Witichind L. I. p.* 639. neupomjnali toto poslednj na řeku a osady w Uhřjch téhož gména *Gran*, *Hron*, *Hronec?* — odkud pozdėgi w nėmeckých ustech *Gana* powstati mohlo.

Znèlka 137.

✝. 4. „Gana.“ Srow. *Witichind L. I. p.* 639. „Henricus auceps signa vertit contra Dalmantiam, et obsidens urbem quae dicitur *Grona*, vigesima tandem die cepit eam, Praeda urbis militibus tradita, puberes omnes interfecti, pueri ac puellae captivitati servatae.“ — *Edmund Pock. Chronik ad Ann.* 930. „Heinrich der Vogler griff die Wenden an, in Meissen schleifte er ihre Stadt *Janam*.“ — *Christ. Leutsch, Markgraf Gero str.* 8. „Heinrich I. überfiel die Daleminzier, eroberte deren Hauptstadt Gana nach zwanzigtägiger Belagerung. Dass die Hauptstadt der Daleminzier in dem pago Dalemince zu suchen seyn müsse setzen wir voraus, es wird mithin die Lesart des Ann. S. und des Witich, wo Grona steht, zu verwerfen, dagegen die Lesart des Witich. bey Leibn. T. I. p. 215. *Kietni*, und p. 224. *Gana* dergestalt zu billigen seyn, dass beide denselben verschieden ausgesprochenen Ort bedeuten, und namentlich eines der folgenden vier Dörfer, die alle in den P. Dalemince fallen. 1) *Jahna* an der *Jahne*, die bey Riesa in die Elbe fällt. 2) *Jahnshaufen* an demselben Bach. 3) *Ober Jahna*. 4) *Nieder Jahna* beide westlich von Meissen.

Znèlka 138.

✝. 11. „Chrámy.“ Srow. *Joh. Dom. Fiorillo, Kleine Schriften artistischen Inhalts, Band II. Göttingen* 1866. *str.* 298. „In der Ukermärkischen Stadt Prenzlau (t. g. Pribyslawa) hat sich noch ein Theil eines Slawischen Tempels erhalten, worin man die Gottheit *Triglaw*, die Sonne, den Mond und die Sterne verehrte, und den Bischof Otto von Bamberg, bey erfolgter Bekehrung der Slaven in eine christliche Kirche umwandelte. Man sieht noch gegenwärtig in dieser Kirche, welche St. Jacobi genannt wird, beym Altar an der

Mauer eine vergoldete Sonne, nebst Mond und Sterne, welche man dem gemeinen Manne, der nicht auf einmal vom Aberglauben abzubringen gewesen, hat lassen müssen, solche aber als Abbildung der Dreyeinigkeit erklärte.“ Srow. *Sect, Versuch einer Geschichte der Ukermärk. Stadt Prenzlau T. I. str.* 20. 1788. *in* 4.

Znělka 139.

V. 3. „Nahé děti, starci“ Srow. *Gebhardi Gesch. d. Wenden B. II. str.* 324. „Verschiedene Herren verfuhren gegen die sorbischen Landleute oder Leibeigene sehr gewaltsam und trieben sie *nackt* aus ihrem Vaterlande und Höfen, gleich geächteten Personen, oder verkauften sie einzeln und Familienweise an herumziehende östliche Menschenhändler.“

Znělka 140.

V. 1. „Zweličowat“ *Lützow, Gesch. v. Meckl.* S. 170. „Als gälte es die Vernichtung eines ausgedehnten mächtigen Reiches, so wurden mit dem Jahre 1147 durch ganz Norddeutschland die Zurüstungen gegen die Wenden getroffen. Eine Menge Fürsten und Grafen führten persönlich ihre Banner ins Feld, die sie nach gemeinsamer Übereinkunft und zur Unterscheidung von den südlichen Kreutzherren, mit einem veränderten Kreutze bezeichneten. Nicht zahlreich genug konnten die Schaaren seyn, welche der Erzbischof Adalbero von Bremen und Hamburg, sämtliche sächsische Bischöfe, der Herzog Conrad von Zähringen, die Markgrafen Albrecht von Brandenburg und Conrad Wettin von Meissen aufstellten. Vor allen ragte Heinrich des Stolzen Sohn, vorzugsweise Heinrich der Löwe genannt durch Heldenmuth und Stärke der Mannschaft hervor. Wirklich rückte im folgenden Frühjahr das Kreutzheer, in zwei Colonnen getheilt in Obotritien ein. Auch die

Dänen waren gewonnen und glaubten diese Gelegenheit nicht unbenutzt vorüber gehen lassen zu dürfen.“

¥. 14. „Národ holubičj.“ Tohoto slowa o našem národu užil už *Komenský w Historii o protiw. cjrkwe. Kap.* 44. §. 4. *str.* 128. „Kdyby wšecky buď lsti a chytrosti, buď ukrutná s lidmi zacházenj a gich trápenj, wyčjtány býti měli, subtýlnějšjhoby k tomu wtipu, nežli *holubičjho národu* našeho sprostnost to se sebau nese, potřebj bylo.“ — Sr. *J. B. Rakowiecki, Prawda Ruska w Warsz.* 1820. *T. I. str.* 253. „Upadek Słowian przypisać należy srogości Gotów, a nadzwyczaynéy, iż tak rzekę, *dobroći* Słowian.“ — *Surowiecki, Sledz. Pocz. str.* 5. „Słowianie neistraszni z oręża, *łagodni* z przyrodzenia.“ — A *str.* 125. „Opowiadacze wiary Chrześcijańskiéy, którzy sie umyślnie narażali u Słowian na koronę męczeńską, z żalem od nich powracali, nie mogąc osiągnąć tego zaszczytu. Zgoła charakter Słowian wszędzie się okazywał litościwy.“ *Str.* 166. „Mało znaydziemy ich wojen, któreby, pomimo zacieraneý prawdy przez stronnych pisarzów, nie dali się usprawiedliwić, albo potrzebą własnéy obrony, albo słuszną pomstą za wyrządzone krzywdy.“ — *Niemcewicz, Śpiewy hist. str.* 566. „U nas przy powszechnéy, iż tak rzekę bezkarności nie widziano ani w publicznych zatargach passyy zawzętych, ani zbrodni w życiu cywilnym. Zawsze dobroć i uprzeymość przemagały nad gniewem. Nigdy tron Polski krwią nie był zbroczonym.“ — *Procopius, De Bell. Goth. L.* 3. *apud Stritt p.* 29. „Ingenium ipsis nec malignum nec fraudulentum.“ *Mauritii Strat. L. II.* „Qui sunt in captivitate apud Slavos, non omni tempore, ut apud gentes alias, in servitute tenentur, sed certum eis definitur tempus, in arbitrio eorum relinquendo, si oblata mercede velint dein reverti ad suos, aut manere apud ipsos liberi et amici.“ — *Vita S. Ottonis L. II. C.* 40. *p.* 690. „Tanta vero fides et societas est inter eos (Slavos Pomeraniae), ut furtorum et fraudium penitus inexperti

cistas et scrinia non habeant serata. Nam seram et clavem ibi non viderunt, sed ipsi admodum mirati sunt, quod clitellas et scrinia Episcopi serata viderent. Vestes suas, pecuniam et omnia pretiosa sua in cuppis et doliis suis simpliciter coopertis recondunt, fraudem nullam metuentes, utpote inexperti," — *Möhsen, Gesch. d. Wiss. in d. Mark Brandenburg, Berlin u. Leipz.* 1781. *S.* 69. A za njm *Linhart, Gesch. v. Krain, Laibach*, 1791. *B. II. S.* 234. „Die Slaven kannten das Eigenthum. Um dasselbe zu sichern, brauchten sie keine Strafgesetze wider den Betrug, Ungerechtigkeit und Diebstahl. Sie verschlossen ihr Geräthe vor Niemand, und sie erstaunten über die Christen, dass sie, um ihr Eigenthum zu sichern, Galgen, Rad, Feuer und Tortur nöthig hätten." — *Joh. Csoplovits, Gemälde v. Ungarn, Pest* 1829. *T. I. p.* 218. „Die Sprache des Ungern ist kühn, scharf, hochtönend, daher ist der Unger stolz; die Sprache der Slaven friedlich, einfach, sanft, ruhig, so auch der Charakter. Der Unger ist entzündbarer in jeder Leidenschaft, heftiger und schneller; der Slave langsamer, ausdauernder. Der Unger wäre daher als Liebhaber, der Slave als Ehemann wünschenswerther. Jener im Angriffskriege unwiderstehlicher, dieser in der Vertheidigung eines festen Bollwerks." Týž Croaten u. Wenden. p. 29. — Pozoru hodno gest z ohledu na přjznak *„holubičj národ"* to, co *Karamzin w I. D. Kap.* 10. poznamenal, řjkage: „Na dwoře starých Rusů byli holubince, nebo Rusowé (ba wšickni Slawowé) milowali tyto ptáky už od starodáwných časů."

Znělka 144.

V. 1. „Slaw i wrahům dobře činit zwyknul." Srow. *Fredegar C.* 48. *ad An.* 624. „Cum Chuni in exercitum contra gentem quamlibet adgrediebant, Chuni pro castris adunato illorum stabant exercitu, *Winidi vero pugnabant*, si ad vincendum praevalebant, si au-

tem Winidi superabantur, Chunorum auxilio fulti vires resumebant." Wiz *Gebhardi, Gesch. d. Wenden B. II. str.* 300. „Die heutigen Lausitzer sind bey ihrer Dürftigkeit äusserst gastfrey und mildthätig, selbst gegen *teutsche Bettler*, obgleich sie teutsche Leute hassen." — *Becker, Gesch. d. Stadt Lübeck, I. p.* 23. „Der Wende gestattete dem deutschen Kaufmanne nach wie vor ungehinderten Zutritt und Ansiedelung in seinen Seehandelsplätzen, und machte ihm nur die Bedingung keinen öffentlichen Gebrauch von seinem christlichen Glauben zu machen: wogegen der Deutsche den fast für unehrlich hielt, der eine Wendin heirathete, und dem von einem Wenden geleisteten Eide und vor Gericht abgelegten Zeugnisse nicht einmal Glauben gab."

℣. 4. „Před Bichinem." Srow. *Gebhardi G. d. W. B.* 2. *str.* 301. „Es gelang einem ungrischen Heere den König Heinrich zu schlagen, und dieses würde ihn selbst gefangen bekommen haben, wenn es sich seines Sieges hätte zu bedienen gewusst: denn er entrann kaum vom Schlachtfelde in die Stadt *Bichin*, und wäre verloren gewesen, wenn die wendischen Einwohner dieser Stadt ihn nicht mit Nachdruck gegen die nacheilenden Sieger vertheidigt hätten. Da er seine Errettung bloss der Treue der Wenden zu Bichin zuschrieb, so bezeugte er sich gegen selbige sehr dankbar (!), und gab ihnen nicht nur beträchtliche Geschenke, sondern auch einen Vorzug vor ihren übrigen Landsleuten. Bichin lag wahrscheinlich an der Mulda im Gau Netelici, ohnweit Wurzen." Srow. *Ditmar L. I. p.* 9. „Rex victus in urbem quae Bichin vocatur fugit, ibique mortis periculum evadens, urbanos majori gloria, quam hactenus habuerat, vel comprovinciales hodie teneant." Ostatně wiz o tomto Gindrichowi *Znělku* 86.

Znělka 145.

Srow. *Tsudálatos Állatok-kabinetje*, od Stěpana Kováče podle L. Chimaniho, w Pešti 1826. str. 103.

„Roku 1813. we francauzké wogně, lapil geden Kozák dwa francauzké pěšj wogáky. Skočiw z koně začjná gednomu z těch zagatých odbjrati penjze, hodinky a wšecko co hodného měl; koně mezitjm nechaw swobodně při sobě státi. Druhý Francauz užiti chtěge času a přjležitosti, wyskočiw rychle na onoho Kozákowa koně honem odgezdil. I domnjwal se už že se oswobodj, ant Kozák nadarmo za nim běžel nemoha ho dostihnauti. Tu Kozák swé dwa persty w usta wlože silně zahwjzdnul. Kůň sotwa hlas ten uslyšel, hned se zpátkem obrátil, aniž ho sedjcj na něm Francauz zaderžeti mohel, tak že spolu s nim, ačpráwě se mu wšj silau na odpor stawěl, k pánu swému přiběhnul. Že bradatý Kozák francauzkého úskoka notně wyčesal, koně pak swého pohladkal, rozumj se samo sebau.“ —

Znělka 146.

V. 4. „Laupežnjci z Merseburku.“ Srow. *Witichind L. II. pag.* 643. „Bolizlaf timens sibi vicinum subregulum, eo quod paruisset imperiis Saxonum, indixit ei bellum. Qui misit in Saxoniam ad expostulanda sibi auxilia. Mittitur autem ei *Aesic* cum legione Mersaburiorum. Erat namque illa legio collecta *ex latronibus.* Rex quippe Henricus, cum esset satis severus extraneis, in omnibus causis erat clemens civibus: unde quemcunque videbat furem aut latronem, manu fortem et bellis aptum, a debita poena ei parcebat, collocans in suburbano Mersaburiorum, datis agris atque armis: jussit civibus (Germanis) quidem parcere, in barbaros (h. e. Slavos) autem in quantum auderent, latrocinia, exercerent. Hujuscemodi ergo hominum collecta multitudo, plenam in expeditionem produxit legionem.“ — *Surowiecki, Sledz. Pocz. str.* 172. „Pomijając liczne przykłady nieludzkiego obchodzenia się z nimi, mianowicie na zachodzie, dosyć będzie spomnić: że między innemi Cesarz Henryk Ptasznik utrzymywał w Merse-

burgu całą legiją złożoną z samych odważnych złoczyńców i łotrów, których na to jedinie uwalniał od kary śmierci, ażeby ciągle i podług własnego upodobania, najeżdżali bałwochwalskich Słowian.“

¥. 11. „Hela, Nastrand.“ *Nastrand* znamenało we staroněmecké a skandinawské řeči a mythologii *peklo* anebo břeh zatracenců. „Hela“ byla bohyně a panownice w tomto pekle. Srow. *Thuiskon von Bielfeld Leipz.* 1802. *B. I. str.* 8. pak: *Mythologie der alten Teutschen und Slaven von Anton Tkany, Znaim* 1827.

Znělka 147.

¥. 4. „Boso“ Srow. *Dobrowský, Gesch. d. b. Lit.* 1818. S. 43. „Eifrige Geistliche versuchten hier und da das Nöthigste zum Unterrichte des Volkes mit lateinischen Buchstaben zu schreiben. Von dem Merseburger Bischof Boso (vor dem J. 971) sagt sein Nachfolger Ditmar ausdrücklich: „*Slavonica scripserat verba.*“ Er lehrte die Slaven in ihrer Sprache das *Kyrie eleison* singen, die aber darüber spotteten, weil sie es in *w kři olša* (im Gesträuche die Erle) verdreheten.“

Znělka 148.

¥. 2. „Svatibor“ neb *Zutiber.* Sr. *Brottufs Merseb. Chronik. B. II. C.* 6. *pag.* 462. „Zuttibero haben die Bürger der Stadt Merseburg einen *lucum*, das ist, ein Eichwald heiligen lassen, darin hat bey Verlierung seines Lebens, niemand einen Baum oder Ast dürfen abhauen, denn sie alle dem Abgott geheiliget, daselbst seind im Jahr zu gewisser bestimmten Zeit, viel Heyden und abgöttische Wenden von fern zusammen kommen, haben dem Teufel Zuttibero geopfert, und ihn angebetet, es hat auch der Zuttiberus seine eigene Pfaffen gehabt, mit ihren ritibus sacrificiorum.“ — *Ant. Jungmann, w Časopisu D. II. Č. 3. str.* 378. slušně

prawj: Mnjm wšak že to gen *Swatý bor* neb hág, a ne boha samého gméno gest.“ Les ten byl u Sály nedaleko mostu Merseburského. *Naruszewicz w Hist. T. I. k. 3. str.* 458. prawj: „*Mersburg* u Słowian zwal sie *Moybor*.“ Naystaršj rukopisy Annalisty Saxa a Witechinda magj *Mesabur*, snad wlastně *Mezibor*.

¥. 5. „Dervan.“ Srow. *Fredegar*, *C.* 68. „Dervanus dux gentis srbiorum (t. Srbiorum, Soraborum), qui ex genere Sclavinorum erant.“ Srow. *Zn.* 17. *¥*. 14.

„Tungo.“ Srow. *Eginhard ad A.* 826. „De Slavorum regionibus accusabatur *Tunglo* unus de Soraborum Primoribus quod dicto audiens non esset.“ — *Adelmus, in Freheri Corpore Franc. Hist. T. II. p.* 428. *Gebhardi Gesch. d. W. B. II. str.* 290. „Ein gewisser sorabischer Magnat oder Pan *Tungo*, liess sich im Jahre 826 gelüsten, mit seinen Unterthanen dem Kaiser zu widerstreben, allein er fand keinen Anhang.“ — Prawdě podobno že krag w Hornjch Sasjch *Tangerland*, řeka *Tanger*, město *Tangermund*, které staršj Historici, k. p. Dithmar, *Tunger*, *Tungeria* pjše, od tohoto *Tunga* pochodj a snad geho dobra a wlastnjctwj byli. — Se gménem *Tungo* srow. *Tuga*, *Tugomir* a t. d. od *tuhý* polsky *tęgi*.

„Drako“ wlastně *Drago*, od *drahý*. Srow. *Appendix ad Chronic. Nibelungi*: „Reges Sclavaniorum Dragitus et filius ejus, et alii Reges Witsan et *Draco* cum reliquis regibus Winidorum.“ Srow. *Gebh. I. p.* 106. „Zwey Volkskönige *Witsan* und *Drako*.“

¥. 6. „Mstiwog zhaněný.“ Srow. *Adam Bremensis L. II. C.* 31. „Eo tempore dux Slaviae petiit filio suo (Mistiwoi) neptem Ducis Bernardi dari in conjugium, quod et dux consensit. Tunc princeps Winulorum misit filium suum cum Duce in Italiam, cum mille equitibus, qui fere omnes ibi sunt interfecti. Posthaec cum filius Ducis Slaviae pollicitam sibi expeteret uxorem, *Thiadericus* Marchio intercepit consilium, pro-

clamans consanguineam Ducis non esse dandam *cani.* Srow. *Helmold. L. I. Cap.* 16. — *Lützow, Gesch. v. Meklenb. Berlin* 1827. *S.* 48. „Wie ein zorniger Löwe wirft der „Riese" Mistiwoi, wie ihn die Sachsen genannt haben, alles blutig vor sich nieder."

†. 7. „Dražko" i *Trasco, Trasiko.* Srow. *Ann. Fuld. ad An.* 808. — *H. Meibom. Notae ad Witich. p.* 690. „Principes Abotritorum in annalibus vetustissimis nominantur *Witzan, Ceadrago, Selaomir, Tabamuzil, Trasco.*" *Gebhardi B. I. p.* 133. „Der Dänische König Gottfried sandte Meuchelmörder aus, um den ihn furchtbaren *Trasiko* aus der Reihe der Lebendigen hinwegzuschaffen. — *Trasico* ging nach Rerich wo ihn Gottfrieds Meuchelmörder überraschten und entleibten. Mit seinem Tode erlosch das neue Königreich."

†. 8. „Dragowit," *Drahowit.* Srow. *Poeta Saxo* apud Leibn. S. R. Germ. T. I. p. 138.

— — — Rex *Dragawiti*, quem nobile clarum
Prae reliquis fecit genus et maturior aetas.

„Nako" Srow. *Witichind L.* 3. *p.* 657. „Illi (Comes Wicmannus et socii) cum se sensissent Duci (Herimanno) resistere non posse, sociaverunt sibi duos subregulos barbarorum, Saxonibus jam olim infestos, *Naconem* et fratrem ejus." — *K. Ch. Leutsch, Markgraf Gero, Lpzg.* 1828 *str.* 95. 97. „Graf Wichmann entfloh in seine Besitzungen, erklärte sich öffentlich gegen den König und Herzog Herrmann, wurde zwar von Letzterm bald aus Sachsen vertrieben, fand aber bei den Slaven im oldenburgischen Sprengel, bei den Fürsten der Obotriten *Stoignew* und *Nako* eine freundschaftliche Aufnahme." — Se gménem *Nako* srow. *Náček, Načerad*; u Serbů se gméno *Nako* podnes užjwá.

†. 9. „Gostimil" *Gestimulus*, král Rugenský, r. 844 od cjsaře Lothara zabitý. Wiz *Dithmar Merseb. L. VII. p.* 403.

„Grin“ knjže Rugenské; srow. *Helmold L. I. C.* 15. „Cruco filius *Grini.*“ *Gebhardi I. str.* 142. „Kruko ein Sohn des rügischen Fürsten *Grin*, welcher eifrig wendisch war.“ — Se gménem *Grin*, *Grn*, srow. *Grnéǧa*, od *hrnu*, *hrnauti*, aneb *Hron* (z Náchoda u Hágka).

„Moimir“ něm. *Meinfried.* Srow. *Chronographus Saxo ad A.* 1127. — *Gebhardi I. p.* 154. „In Brandenburg hatte 1127. ein gewisser wendischer Woiwode *Meinfried* geherrscht, der in diesem Jahre sein Leben durch die Waffen seiner Feinde einbüssete.“

¼. 10. „Mezidruh.“ Srow. *Helmold L. I. C.* 16. „Principes Winulorum erant Mistiwoi et *Mizzudrag*, quorum ductu seditio inflammata est.“

„Ljut“ *Liud*, král Wilců. Srow. *Annal. Francor.* et *Bertin. ad An.* 823. „Filii *Liudi* regis Wilzorum, qui ubi commisso cum orientalibus Abotritis praelio cecidisset. — “

„Zwinike“ neb *Svinek.* Srow. *Helmold L. I. C.* 48. „*Zwentepolch* interfectus est, dolo cujusdam Dasonis de Holsatia. Remansit filius nomine *Zvinike*, sed et hic interfectus est apud Ertheneburg.“ Gméno *Swinik* powstalo snad od Pomorské řeky *Swina*, *Swine*, tak gako *Dunaiský*, *Donskoi*, *Wislawský*, *Labe* (český Spisowatel), *Hron* z Náchoda a t. d. Čili gest snad tož samo co české *Zbinko?*

¼. 11. „Selibur a Mistaw.“ Srow. *Witichind L.* 3. *p.* 660. „Erant duo subreguli Herimanno Duci, inimicitiae a patribus vicariae relicti, alter vocabatur *Selibur* alter *Mistaw*; Selibur praeerat Waaris, Mistaw Abodritis.“ — Selibur - *Želibor*, Mistaw - *Msta.*

„Gněw“ *Gneus.* Srow. *Adam Bremen L.* 2. *C.* 48. „Principes Winulorum *Gneus* et Anatreg pagani erant.“ *Helmold L. I. C.* 19.

Znělka 149.

V. 8. „Nárok“ t. g. Anspruch, práwo. Wiz *Hankowa Hist. Slow. Nár.* dle *Rühsa str.* 18. „Fridrich II. počal sobě k těmto usedlostem *nároky činiti.*“ Odřekol se swých *nároků.*

V. 14. „Daphne slawská.“ Srow. *Znělku* 4. Daphne dcera Peneusowa bywši od Apolla láskau pronásledowána utjkala, když pak gi tento náručjm obgati chtěl, rychle zastala, nohy se gj wkořenili w zem, ruky a persty zratolestěly, a Apollo obgal mjsto nj, gemu napotom poswěcený *bobkowý* strom.

Znělka 150.

V. „Raxa“ gméno řeky. Srow. *Witichind. L.* 3. *Edit. Meib. p.* 658. „Imperator (Otto I. roku 956) castris positis super Raxam fluvium, ad transmeandum paludibus difficillimum, ab hostibus circumfunditur. — Gero miliari ferme uno a castris discedens, hoste ignorante, tres pontes celeriter construxit: et misso nuncio ad Imperatorem totum exercitum revocavit. Quo viso barbari et ipsi obviare legionibus contendunt. Pedites barbarorum dum longiorem viam currunt, et certamen ineunt, fatigatione dissoluti militibus citius cedunt: nec mora, dum fugae praesidium quaerunt obtruncantur.— *Stoinef* autem (Ucrorum dux) colle eminentiore cum equitibus eventum rei exspectabat: socios inire fugam cernens, fugit et ipse, lucoque quodam cum duobus satellitibus repertus a viro militari, cujus vocabulum erat *Hosed* certamine fatigatus, armisque nudatus, capite caesus est. Satellitum alius vivus captus, imperatorique cum capite et spoliis reguli ab eodem milite praesentatus est. Eo die castra hostium invasa et multi mortales interfecti vel capti, caedesque in multam noctem protrahebatur. Postera die caput subreguli in campo positum, circaque illud septuaginta captivorum capite

coesi, ejusque consiliarius oculis erutis lingva est privatus, in medioque cadaverum inutilis relictus."

Znělka 152.

℣. 6. „Na oltářjch kamenných." Srow. *Gebhardi I. p.* 31. „Die ältesten Wenden, welche nur den höchsten Obergott verehrten, brachten ihre Opfer auf Steinen, und zeichneten auch durch Steine einen Platz ab, innerhalb welchem die Profanen sich nicht aufhalten dürften. — Ihre Priester sorgten für ausserordentlich grosse Altäre und ständerten Steine, die bis auf zehn Ellen im Durchmesser hatten, auf andere erhöhete Steine, mit solcher Festigkeit auf, dass sie Jahrhunderte ausdauern konnten. Die Verfertigung dieser Gebäude überstieg die Kräfte der Menschen so sehr, dass man selbst jetzt sich nicht zu erklären weiss, wie es die, mit allen mechanischen Hilfsmitteln unbekannten, Wenden haben bewerkstelligen können, solche ungeheure und unförmliche Massen in die Höhe zu bringen. Daher war es den ehemaligen Priestern leicht, diese grossen Altäre für ein Werk eines Gottes anzugeben, und dadurch ihnen eine gewisse Heiligkeit zu verschaffen. Vermuthlich bestiegen die Priester diese Altäre und gebrauchten sie als einen Altan, um ihre gottesdienstlichen Handlungen einer recht grossen Menge von Menschen sichtbar zu machen. — Abbildungen solcher Opferplätze sind in *Beckmanns histor. Beschreib. d. Mark. Brandenburg*, *Berlin* 1751. *II. T. S.* 347. Übrigens gebrauchte man jeden dieser Götter- oder Opferplätze (Chram oder Kosciol) auch zu den Beerdigungsfeierlichkeiten, die, weil sie mit Opfern verbunden waren, auch zum Gottesdienste gehörten, und umgab also den Tempel mit Kirchhöfen oder Grabhügeln." — Srow. *J. C. Pfister*, *Geschichte d. Teutschen*, *Hamb.* 1829. *str.* 343. „Bei den Slaven wurden ungeheure Steinblöcke zu Altären gebraucht, dabey waren Wohnungen für die

Priester und Aeltesten.“ — *Karamzin*, *Hist. l. K.* 3. — *Rakowiecki*, *Praw. rus. T.* 1. *str.* 27. — *Sam. Grosser*, *Lausitzer Merkwürdigkeiten Lpzg. und Budissin* 1714, pod článkem: *Todtensteine.* — Bey *Löbau* ist ein hoher steiler Berg und voller Steine. Bey dem Dorfe *Königshayn* eine Meile vor der Stadt Görlitz sind verschiedene Berge, fünf an der Zahl, die wegen der darauf befindlichen, von Steinen aufgesetzten Monumenten, und also vermuthlich alter Heidnischer Grabstätten, merkwürdig sind. Denn man findet bey denselben viel Osteocollas wie auch Urnas lacrymales mit dergleichen Beylagen, deren sich die Alten bey Verbrennung ihrer Todten und Verwahrung ihrer Asche und Gebeine bedient haben. Der gegen das Dorf zu liegende ist der höchste. Alle haben grosse, von breiten runden Steinen, überaus mühsam und künstlich aufgerichtete Monumenta. Die übereinander gelegten Steine, ragen zum Theil so weit heraus, dass man meinen sollte, sie müssen herunterstürzen, sind aber gleichwohl von einer solchen Schwere, dass kaum drey starke Männer einen herunter bringen sollten. Dasjenige Monument, so von den Benachbarten gleichsam Katexochen der Todten-Stein genennet wird, ist das allerhöchste und breiteste. Auf der Westseite gehet in der Mitte ein sehr grosser breiter Stein heraus, unter dem wohl 12 Personen zu Regenszeit trocken stehen können. Auf diesem ruhet die noch weiter hinauf gebaute Last; man kann aber nicht anders, als südwärts durch einen alten bewachsenen Weg gelangen. Wenn man hinauf geklettert ist, findet man westwärts einen mit Erde bedeckten Boden, und auf demselben einen oben platten und in der Mitte ausgehöhlten Stein, welchen einige vor einen heidnischen Opfer-Altar halten. Denn wenn man unten etwas in dem Erdreich gräbt, findet man Kohlen und aschenfarbige mit rothem Kies vermischte Erde.“ Wiz wyobrazenj takowého Kameno-oltáře, zde na připogeném Kamenotisku. — Srow. *Joh. Thunmanns*, *Unters. ü.*

KAMENNÝ OLTÁŘ

d. al. Gesch. Nord. Völker, Berl. 1772. str. 131. „Ich kann nicht unbemerkt lassen, dass die erste Spur von den Slaven im nördlichen Deutschland bey dem Beda, der im J. 735 starb, anzutreffen ist. (Hist. Eccl. L. 4. C. 10. p. 400.) Er nennt sie *Hunnen* und lässt sie in der Nachbarschaft der Dänen, Sachsen und Rugier wohnen. Auch in Deutschland und Dänemark hat man einst die Wenden so genannt. Die *Hünengräber* im nördlichen Deutschland, die ganz gewiss *von den Wenden* herkommen, und die Stadt Jomsburg oder Julin, die beim Sveno, Agorus (p. 70) Hynnisburg heisst können davon zeugen.“ — Sr. *Ant. Tkany, Mythol. d. Teutschen u. Slaven, Znaim* 1827. *Th. I. p.* 140. *Hünenbetten* oder *Hünengräber.* Unter den in Teutschland befindlichen Denkmählern des Heidenthums sind besonders die Hünenbetten oder Hünengräber (in Südteutschland *Riesensteine*) merkwürdig. Sie bestehen aus mehreren grossen Felsstücken, über denen noch ein grosser Stein liegt, dem sie zur Grundlage dienen, und werden gewöhnlich für Überreste heidnischer Altäre gehalten. — Die meisten Denkmähler dieser Art findet man in Sachsen, Hessen, im Osnabrückischen, in Frisland und im jetzigen Königreiche Niederland in der Provinz Ober-Yssel, wo sich in dem Bezirke *Drenthe* bei dem Dorfe *Nordlaven* der grösste Hauptstein aller Hünenbetten befindet, der 33 Schuh 5 Zoll im Umfange misst.“ — Pozoru hodno že šlepěge těchto *Hünen-* čili *Winnen, Wenden-Gräber*, skutečně se tam, a téměř gen tam nalezagj kde někdy Wendowé bydleli. We Frislandě, Oznabruku a Njzozemsku zdagj se oni býti ještě zůstatky *Armorických* a *Belgických* Wenedů. — Srow. *Znělku* 127. — Nayhodnowěrněgšj důwod a opis těchto staroslawských *skalnjch obětnic* nalezáme *w Kralodworském Rpisu, str.* 53. kde Čestmjr k Woimirowi takto prawj: „Tam z cesty *skála Bohů zmilend* — Na gegj wrchu obětug Bohům.“ A opět njže „I wsedl Woimir na rychlé koně, — Proletěl lesy gelenjm skokem,

— Tamo w daubrawu na drahu *k skále*, — Na *wrchu skály zanjtil obět* Bohům swým spasam — Za wjtězstwj w zadech za wjtězstwj w předu — Gim obětowal krawici bugnau.“ — Ostatně we Staroslawské řeči slula obět *treba*, a oltář *trebnik*, *trebišče*, odtud snad onna častá gména mjst w hornjch Sasjch: *Trebač*, *Trebin*, *Treben*, *Trebenow*, *Treboš*, *Trebichow*, *Trebice*, *Trebnice* a t. d. Srow. *Linhart Gesch. v. Krain T. II. p.* 272.

Znělka 153.

V. 5. „Witeberku.“ Srow. *J. G. Hauptmann, Niederlaus. Wendische Gramm. Lübben* 1761. *Vorrede S.* 5. „Niemand verrathe seinen Hass gegen diese unschuldige Sprache, denn er möchte auch seine Unwissenheit in derselben verrathen. Ich denke noch oft an das Wort meines unsterblichen Praeceptoris, des seel. Hrn. D. Wernsdorf in Wittenberg, welcher in seinem Collegio, darinnen er die Kirchen-Historie vorlas, als er auf die Wenden und Wendische Sprache kam, zuletzt sagte: ihr Herren, lernet Wendisch, ihr wisset jetzo nicht, worzu es euch einmahl dienen könne. Ich erinnere mich aber auch zugleich, als einer an das sogenannte schwarze Bret anschlug, Unterricht in dieser Sprache zu geben, wie dessen Zeddul von einigen unverständigen und muthwilligen Studenten gemisshandelt wurde. Wer höret nicht gerne Gottes Wort in seiner Muttersprache? —“

Znělka 154.

V. 1. „Werbina.“ Srow. *Wippo, Vita Conradi Sal. in Pistor. Scrip. Vol.* 3. *ad Annum* 1036. „Deinde collatis copiis de Saxonia super eos, qui *Luttizi* vocantur imperator venit, ibique conflictum implacabilem mirabiliter diremit. Inter Saxones enim et paganos (Slavos) fiebant ea tempestate multae dissensiones; cum-

que Caesar veniret, coepit quaerere, ex qua parte pax, quae diu inviolata inter eos fuerat, prius corrumperetur. Dicebant Pagani: a Saxonibus pacem primitus confundi, id per duellum, si Caesar praeciperet, probare. E contra Saxones, ad refellendos Paganos, similiter singulare certamen, quamvis injuste contenderent, Imperatori spondebant. Imperator consulentibus Principibus suis, hanc rem duello dijudicare inter eos permisit. Statim duo pugiles congressi sunt, uterque a suis electus. Christianus in sola fide, quae sine operibus justitiae mortua est, confidens, audacter pugnare coepit. Paganus autem solam *conscientiam veritatis*, pro qua dimicabat, prae oculis habens, acriter resistebat. Postremo Christianus a pagano vulneratus cecidit. Ex qua re Pagani in tantam elationem et audaciam venerunt, ut nisi Imperator adesset, continuo irruerent super Christianos: Sed Imperator ad compescendas incursiones eorum construxit castrum *Wirbinam*, in quo praesidia militum locabat, et principes Saxoniae, ut unanimiter resisterent paganis, sacramento et imperiali jussione constringebat.“ Tak hle i sprawedliwau žalobu měli, i saubog podnikli, i zwjtězili — a předce negen wýmjnku wjtězstwj nederžáno, ale geště wětšj břemeno gim naloženo. *Koho okradli, toho wěšegj!* —

Znělka 155.

ỳ. 2. „Jetze“ řeka při Wustrowě. Srow. *Hassel Erdbeschr. I. Abth. 4. B. S.* 507. „Im Jahre 1751 wurde in Wustrow zuletzt Gottesdienst in wendischer Sprache gehalten.“

Znělka 156.

ỳ. 4. „Přička“ aneb *Přjčka*, něm. *Pirutsch*, *Wurst*, *Queerwagen*, gest lehký, obzwláště w Polsku užjwaný, a tam nepochybně í wynalezený wozjk, we kterém se ne gak obyčegně, ale na přjk, čili přjčkem

sedèti musj, totiž ne obličegem ale bokem ku koňům obrácenym, ať se deska aneb sedadlo od přednj osy ku zadnj prostředkem wozu táhne a lidé na obau stranách lewé i prawé sedègj.

V. 6. „Kašuby.“ Srow. *Büschings Erdbesch. Th. VIII. Hamb.* 1791. *str.* 695. „Die Einwohner Pommerns sind vornehmlich wendischer und deutscher Herkunft. Ob nun gleich die Deutschen anfangs in Pommern nur geduldet wurden, so verschlangen sie doch nach und nach die alten Einwohner, indem sie denselben den Zugang zum Bürgerrecht in den deutschen Städten und zu den Handwerkern verschlossen, sich selbst in die wendischen Städte eindrangen, und bisweilen Gewalt gebrauchten. Der harte Tribut, den die Wenden erlegen mussten, half auch den Deutschen auf, und als die deutsche Sprache die Hofsprache wurde, starb endlich die wendische Sprache nach und nach aus. Zwischen der Dewenow und Lupow, sind unter den Landleuten doch noch Nachkommen der alten *Wendisch-Deutschen*, und zwischen der *Lupow* und *Leba* noch ächte Nachkommen der Wenden zu finden.“ —

V. 11. „Tryzna.“ Srow. *Nestor*, *Ljetop. od Schlötz. Kap. XII. str.* 125. „I ašče kto umiraše, tworjachu *tryznu* nad nim“ totiž slawštj kmenowé: Radimici, Wjatici a Sjeverci. *Str.* 127. „Trisna heisst ein Gefecht, ein Zweikampf, ein kriegerisches Spiel, eine Feyerlichkeit, die dem Verstorbenen zu Ehren bey seinem Grabe angestellt wurde.“ *Tryzna* od *trýzeň*, *trud*, (t. g. smutek, žalost), *stradati* (pati, certare), *strast*.

Znělka 157.

V. 1—14. Byzantičtj Dègopisci *Theophilakt*, *Anastasius* a *Theophanes*, při roku 590. wyprawugj tuto přjhodu. My gi zde podle Karamzina D. I. K. 1. klademe: „Ku konci šestého wèku žili na březjch moře Baltického mirnj a šťastnj Slawené, které Chan Awarský

darmo chtěl ozbrogiti proti Grekům. Tuto tak rozkošnau gako i pamatnau přjhodu poznamenali Byzantinci. Grekowé, wyprawugj oni, zagali tři cizozemce, kteřj mjsto zbroge Kythary čili husle měli. Cjsař (Mauric) se tázal, kdo gsau? Gsme Slawowé, odpowědĕli cizozemci, a bydljme na naywzdálenĕgšjm konci západnjho okeanu (Baltického moře). Chán awarský, poslaw dary našjm knjžatům žádal wogska proti Grekům. Knjžata wzaly dary, než odprawili nás k Chánu s wýmluwau že nemohau pro welikau wzdálenost dáti gemu pomoci. My sami byli sme 15 měsjců na cestě. Chán nehledě na swatost wyslaneckého powolánj, nepustil nás do wlasti. Slyšjce o bohactwj a přátelstwj Grekůw užili sme přjležitosti ugjti w Thracii. Se zbrogj zacházeti neumjme a toliko hráme na Kythaře. Nenj železa w kragi našem, neznáme wogny a milugjce hudbu wedeme žiwot tichý a pokogný. — Cjsař diwil se tichému mrawu těch lidj, welikému zrostu i sjle gich; uhostil posly a dal gim prostředky k nawracenj se do wlasti. — Takowá pokoge milowná wlastnost baltických Slawů, we strašných časech barbarstwa, předstawuge myšli obraz štěstj, gež sme toliko we plodech obrazotwornosti hledati nawykli. Sauhlasnost byzantických Dĕgopisců w opisu této přjhody dokazuge gegj prawdu, potwerzenau i samými tehdegšjmi okoličnostmi sewera, kde Slawowé mohli w rozkoši požjwati pokoge, když germanštj národowé událili se k gihu, a když se wláda Hunská rozrušila.“ — Onen nápad *Dobrowského*, we Wjdenských *Jahrbücher d. Lit. B.* 27. *str.* 89: „či tito poslowé snad gen špehářj nebyli?“ gako nenáwistnjkům našeho národu wjtaný bude, tak se nám zdá býti negen směšný a galowý ale i cele nedůwodný.

Znělka 158.

V. 3. „Štětjn,“ *Stetina*, hlawnj naystaršj město w Pomořanech na kopci u řeky Odry neb Odery ležjcj.

¥. 4. „Swatý ořech.“ Srow. *Vita S. Ottonis in Ludewigii S. Ep. B. L. III. C.* 15. *p.* 512. „De incisione nuceae arboris. Destructo fano, cum vir Dei Stetinum reverteretur, *arborem nuceam* praegrandem idolo consecratam, cum fonte, qui subterfluebat, invenit, quam statim succidere suis imperavit. Accedentes vero Stetinenses suppliciter rogabant, ne succideretur, quia pauperculus ille *custos arboris* ex fructu ejus, vitam alebat inopem, se autem jure jurando affirmabant, sacrificia, quae illic daemoniis exhibebantur, generali edicto perpetualiter inhibere! Quorum petitioni doctor piissimus, dictante aequitatis ratione, naviter annuit.“ Srow. tamž *Histor. Anonymi L.* 3. *C.* 21. *p.* 715. „Cum (in civitate Stetina) delendis et exstirpandis fanis idolorum et sacris diligentius insisteret Episcopus etiam *arborem nucis* mirandae pulchritudinis, idolo dicatam, volebat incidere. Vicini autem qui umbra ejus et amoenitate saepius delectati fuerant, ne incideret eam rogabant. Porro agri possessor vehementius irasci atque indignari coepit. *Cap.* 22. De arbore ne incideretur, tandem cives multis precibus obtinuerunt, jure jurando affirmantes, nihil unquam divinitatis vel sanctitatis arbori se adscripturos, neque numinis vel idoli alicujus vice se illam habituros, sed magis pro utilitate fructuum et amoenitate umbrarum.“ — *Gebhardi I. p.* 30. „Die Pommern verehrten zu Stettin einen beseelten Nussbaum, bey dem ein besonderer Aufseher oder Priester wohnte, der von den, demselben gebrachten Opfern lebte.“

Znělka 159.

¥. 2. „Woljn“ Srow. *Saxo Gr. L.* 13. *p.* 204. *a Krantzius Vand. L.* 3. *C.* 2. „Ericus rex Daniae bellum intulit Julino (Wolin), clarissimo Vandalorum oppido ad mare, quod Daniae regno proscriptos foveret. Arcta cinxit rex obsidione oppidum adegitque habitatores dedere profugos e Dania proscriptos, in quos in-

signi jussit *saevire* supplicio. Nam deligatos ad palum nudari jussit, ventrem in longum novacula scindi, viscera profundi et cor extractum viventibus ostendi.“

Znělka 160.

¾. 1. „Kamin,“ polsk. *Kamien*, česk. *Kámen*, město w Pomořanech. Srow. *Hist. Episcopat. Caminensis in Ludew. Scrip. Vol. II. C.* 6. *p.* 537. „*Camini* nomen Vandalicum, a *Camenica* derivari posset, quae significat domum lapideam, aut arcem natura loci munitam.“

¾. 4. „Gedna panj.“ Srow. *Vita Otton. L.* 2. *C.* 4. *pag.* 471. „In castro Camin mulier quaedam nobilitate et divitiis praepollens, ipsa in agrum egressa metebat.“ — Tamże *Histor. Anonymi cum Hist. Andr. collatae L.* 2. *C.* 22. *p.* 668. „Vidua quaedam in rure non longe a civitate Caminensi, dives ac nobilis valde, christiana religione contempta, patrios deos se colere velle dicebat. Erat autem multam habens familiam, et non parvae auctoritatis matrona, strenue regens domum suam, et, quod in illa terra magnum videbatur, maritus ejus, dum viveret, in usum satelitii sui, triginta equos cum adscensoribus suis habere consueverat. — Factum est ergo in una dominica die, tempore *messis*, populo undique ad ecclesiam properante, praefata matrona nec ipsa veniebat, nec suos permittebat. — Ite, dixit, ad metendas segetes nostras. Ecce ego vobiscum ipsa in campos messura descendam. Cumque in agrum venisset, quod me, inquit, facere videritis, omnes similiter faciatis; moxque rebrachiatis manicis, succinctaque veste, falcem dextra corripuit, stantes vero calamos sinistra tenens, secare nisa est.“ — Srow. *Surowiecki Sledz. Pocz. str.* 163. „Znayduią się zmianky, że od prac rolniczych, mianowicie w czasie żniwa, nie wyłączały się nayzamożnicysze kobiety Słowiańskie.“ Srow. *Engelhar. Kultur-Gesch.* Pak *Piller et Mit-*

terpacher, Iter per Slavon. Budae 1783. *p.* 124. „Non alibi negotiosiores esse mulieres arbitramur, quam in Slavonia. Praeterquam enim quod in *operum rusticorum* partem a viris advocentur, domumque et familiam administrandam habeant, totius praeterea lanei lineique vestitus illarum est procuratio. Idcirco quibusvis gravioribus operibus netrinam interponunt, raro vel in plateas publicas sine colo lateri adhaerente prodeuntes, neque, si forte a puteo reduces laeva urceum portent, dextram a fuso abstinentes.“

ỳ. 9. „Ceres,“ W řecko-řjmské Mythologii bohynė polnjch úrod.

ỳ. 13. 14. „W rolnictwj Slaw byl pro Europu mistrem.“ Srow. *Surowiecki, Sledz. Pocz. str.* 5. „Inne zdobywcze narody wprawione do życia wojennego, przelatywały z mieysca na mieysce w przerażających tłumach, szukając nieprzyjaciół na to tylko, żeby ich gniębić, i wydzierać gotowe łupy; Słowianie niestraszni z oręża, łagodni z przyrodzenia, przez wolne wędrówki szukali jedynie ziemi, którąby potem własnego czoła upłodniać mogli.“ *Str.* 161. „Słowianie należeli zdawna do rzędu narodów stale osiadłych, i różnych od pasterśko-tulaczych. Jak Tacyt powiedział o Wenedach ich przodkach, że „domos figunt,“ tak późnieý Procop, Jornandes i inni zgodnie potwierdzali toż samo. — Z taką właśnie skłonnością i usposobieniem do rolnictwa wyszły narody Słowiańskie z piérwotnych swoich siedlisk; i jeźli niektóre z nich w ciągu wędrówki, bawiły sie czas niejaki orężem, to tylko dla tego, żeby osiągnąć pustą ziemię i zamienić ją w płodna.“ — *Str.* 59. „Téy to panującéy skłonności do prac rolniczych, téy cnocie, jak ją słusznie na owe wieki nazwać możemy, przypisać należy: że Słowianie i mniéy doświadczali podeźrzliwych zazdrości od swoich sąsiadów, i wszędzie u nich, a nawet u nieprzyjaciół chętne znaydowali przyjęcie. Większa część krajów i okolic, które zajęli w

Cesarstwie wschodniem, dobrowolnie im na uprawę odstąpioną została; liczne ich pokolenia, które sie głęboko były wcisnęły w granice, i w pośrzód narodów Germańskich, przez wiele wieków nie tylko tam niedoświadczały żadnéy niespokoyności, ale owszem szanując użiteczny ich przemysł, starano się w różnych epokach sprowadzać więcéy. Między innemi S. Bonifacy w 7 wieku, za nadaniem korzystnych prziwilejów, przynęcił liczne pokolenia Słowiańskie do okolic Fuldy, wyższego Menu, Würcburga, Bamberga, Beureytu, które wyrudowane z odwiecznych kniei, i zamienione w urodzayne pola, długo zwane były obwodami Wendzkimi." — Srow. *Eckhard, L.* 23. *C.* 7. apud Chr. *Jordan App. Histor. p.* 251. „Circa tempus Synodi Saltzburgensis de An. 741. jam in Dioecesi Wirzeburgensi ad excolenda novalia sub certa census annui pensitatione receptae erant diversae familiae Slavorum propinquorum. In Privilegiis Wirzeburgensibus mentio fit Winidorum, Slavorum, Serborum, Mainwinidorum ac Radenz-Winidorum. Mainwinidi erant, qui agros colebant ad Moenum, Radenz-Winidi qui ad Radantiam; colebant quoque ad alios fluvios, Auracham, Wisentam, Aischam, Itscham et Baunacham item in Buchonia silva. In silvestribus locis Radantiam inter et Moenum a S. Burchardi tempore (a. 741) Slavi Winidi ex Sorabis puto et Bohemis sedes fixerunt et terram excoluerunt." — *Gebhardi, Gesch. d. Wenden B. I. p.* 43. „Der Ackerbau hob sich unter den Wenden so stark empor dass man sie in Deutschland für die geschicktesten Anbauer sandichter Gegenden zu halten anfing, und die Landesherren der Staaten Fulda, Würzburg, Magdeburg, Lüneburg, Beureuth, Pfalz und Hohenlohe viele wendischen Colonisten in ihre unangebauten Einöden versetzten, oder auch durch mancherley Vorrechte und Unterstützungen in ihre Gebiethe zu ziehen trachteten." — *B. II. p.* 324. „Verschiedene Herrn versetzten die sorbischen Landleute in ihre fränkischen und rheinischen

Landgüter zum Anbau wüster oder waldigter Gegenden."—*Herders Ideen z. Phil. d. G. d. Mensch. Carlsruhe* 1792. *B.* 4. *S.* 37. „Allenthalben liessen sich die Slaven nieder, um das von andern Völkern verlassene Land zu besitzen, es als Colonisten, als Hirten oder Ackerleute zu bauen oder zu nutzen; mithin war nach allen vorhergegangenen Verheerungen, Durch- und Auszügen ihre Geräuschlose, fleissige Gegenwart den Ländern erspriesslich. — Sie liebten die Landwirthschaft, einen Vorrath von Heerden und Getraide, verfertigten Leinwand, pflanzten Fruchtbäume." — *Lützow, Gesch. v. Mecklenburg, Berlin* 1827. *S.* 15. „Während die germanischen Völker in blutigen Ausrottungskriegen Knechtschaft, Tod und Länderverderbniss herbeiführten, lohnte unsere fleissigen Wenden der ruhige Besitz ihrer neuerworbenen Länder, deren Anbau und Urbarmachung sie sich angelegen seyn liessen." *S.* 147. „Gross muss die praktische Kenntniss der Wenden in der Behandlung des Grundes und Bodens, und wahrhaft eisern ihr Fleiss in dem Anbau und der eigenen Bewirthschaftung desselben gewesen seyn. Man denke sich die unzähligen Sümpfe und dichten Waldungen, die ausgetrocknet, gelichtet und gerodet werden mussten ehe der wärmende Sonnenstrahl in den von feuchter Kälte starrenden Boden eindringen und ihn erweichen konnte — und man kann nur mit Verwunderung lesen, wie viel die Wenden als Ackerbauer geleistet haben."— *J. C. Pfister, Geschichte d. Teutschen, Hamb.* 1829. *B. I. Seite* 341. „Wie sich die Germanen als Krieger in die römischen Provinzen getheilt, so sind dagegen die Slaven als friedliche Anbauer in die verlassenen teutschen Länder hereingekommen." *Seite* 349. „In Teutschland ist ihre geräuschlose Niederlassung und ihr stiller Fleiss von den wohlthätigsten Folgen gewesen. Auch später sind noch Kolonisten von ihnen gehohlt worden, und man hat gewisse Aecker, nach ihrer Art zu pflügen *windische Beeten* genannt. Sie wollten lieber steuer-

pflichtig werden, wenn sie nur ihr Land mit Ruhe bauen dürften." — *Seite* 344. „Da die Slaven wegen ihrer Arbeitsamkeit und Erfahrung in der Landwirthschaft gerne als Kolonisten aufgenommen wurden, so sind auch, besonders in diesem Fache manche Wörter aus ihrer Sprache in die teutsche übergangen." K takowýmto slowům přičitugj se k. p. *pluh* (od plegi, pleti, latinsky exstirpator, něm. Pflug), *bič* (od bjti, něm. Peitsche), *hřjdel* (od hriada, něm. Gründel), *selo*, *sjdlo* (něm. Siedelhof, ansiedeln), *tyn*, *tyniti* (něm. Zaun, zäunen), *robota* (něm. Rabatten), *stodola* (srow. stádlo, stawadlo, stoh, stáge, stán, něm. Stadel) a t. d. — Srow. *Časopis Isis od Okena r.* 1823. *B.* 5. *list.* 1. „Es ist geschichtlich erwiesen dass die Slaven früher als die Deutschen von dem wilden Nomaden leben, zum bleibenden Stand der Landwirthschaft übergegangen, und sich darin den Ruf einer besondern Erfahrung erworben. Insonderheit wo es darauf ankam ganze Striche auszureuten und urbar zu machen, suchte man in Franken ganze Slavenstämme, als die geschicktesten herbeyzubringen. — Sie gaben den neuen Pflanzungen, Wäldern, Flüssen, slavische Namen, die in der deutschen Sprache bis an den heutigen Tag wieder zu erkennen sind." — — *Leo Sapiens*, *Tacticor. in Kollarii Amoenit. pag.* 69. „Slavi maxime temperantiae in cibis erant studiosi, qui alios *agriculturae* labores permoleste praeterea ferrent." *Belii Not. Hung. T. I. p.* 53. „Slavi laborum sunt tolerantissimi, rusticationis potissimum, quae passim cultu vineatico et agricolatione absolvitur. Utrumque operarum genus magna procurant industria, si ita ager ferat." *Steph. Leška*, *Elenchus Vocab. Eur. Budae* 1825. *p.* 25. „Magyari, vita nomadica relicta, et sede in Panonia fixa, arationem primum apud Slavos conspexerunt ab iisque eam didicerunt. Inde factum est eos vocabula barázda, borona, eszteke, gereblye, kapa, kasza, villa, boronálni, kapálni, kaszálni, aliaque ab iisdem suscepisse." *J. Csaplovits*, *Gemälde von*

Ungarn, Pest 1829. *T. I. p.* 38. „Das Klima ist an den Karpaten (kde Slowáci bydlegj) rauh und kalt. Es ist nichts neues dass der Haber mit Schnee überdeckt erst im Frühjahr darauf eingeerntet wird. Und doch ist hier alles mit grossem Fleiss angebaut, indessen an der Theiss der fruchtbarste wärmste Boden grossen Theils brach liegt. —" *H. Jos. Rohrer, Vers. über d. slav. Bew. d. öst. M. Wien* 1804. *T. I. p.* 106. „Wenn eines der vielen Völker Ungarns auf den Namen eines industriösen Volkes Anspruch machen darf, so sind es gewiss die Slowaken. Die Slowaken sind es, die selbst den Deutschen im Zipser Comitate meistens ihre Felder bestellen." a *pag.* 113. 114. „Der unwiderlegliche Beweis — dass wir Deutsche nicht Ursache haben auf unser Blut stolz zu seyn und das slavische schwerflüssig zu nennen, sind die Krainer. — Die Oberkrainer geben sich alle erdenkliche Mühe das Fleckchen Erde, welches ihnen von der Vorsicht angewiesen ward, möglichst zu benutzen. Schärfere Augen wollen es den Aeckern ansehen, ob sie von *Slaven* oder *Deutschen* bearbeitet wurden. Die schmahlen hohen Beete und tiefen Furchen, welche man so häufig in Krainischen Ackergründen findet, haben sich auch hier und da in Deutschland erhalten. Man heisst sie in einigen Orten des fränkischen Kreises die *wendischen Ackerbeete.*" — *Linhart, Gesch. v. Krain T. II. p.* 330. „Die Slaven waren es, welche die Wildnisse im Süden Deutschlands, das ehemalige Karantanien, in tragbares Ackerland umschufen. Dass dieses sogar in Oberösterreich der Fall war, ist aus einer Urkunde Karls des Grossen zu ersehen. Terra illa, quae est infra locum, qui vocatur Forst ad Todicha et Sirnicha, quam illi Slavi *colluerunt* et *cultam* fecerunt. *Ex dipl. monast. Cremif.* — Wir beobachten und bewundern noch den eisernen Fleiss und das geduldige Ausharren des Krainischen Bauers in der Bearbeitung seines oft undankbaren Bodens." — Srow. *Rakowiecki, Prawda Rus. I. p.* 42. „Po wielu różnych Prowincyach

Słowiańskich lud pospolity chleb powszechnie naziwa *Swiętym*, *Darem bożym*, i w naywiększém ma go poszanowaniu; gdy naymnieysza odrobina chleba przypadkem spadnie na ziemię i zdeptaną zostanie, uważaią to bydź wielkim grzechem; przed wyrzeczeniem w potrzebie iakowych słów mniey przyzwoitych, mowią powszechnie: *Szanuiąc słońce i chleb swięty.*" *Ant. Jungmann*, *Krok II.* 3. *str.* 377. „Dosawáde Čechowé chleba božjm dárkem nazjwagj, a na ulici kus chleba nalezše geg ljbagj a na stranu kladau aby šlapán nebyl." Slawowé brali knjžata a panownjky od pluhu a sázeli rolnjky na trůn, k. p. *Přemysla* w Čechách, *Piasta* w Polsku. O tomto poslednjm prawj *Niemcewicz w Śpiewach histor. str.* 34. „Niech nas wybor ten (rolnika lemesz prowadzącego) nie zawstydza, zdawał on się bydź wróżbą iakąś, że naród nasz w późnieyszych wiekach rolnictwo szanować, i w niém iedynie rzetelnych bogactw szukać będzie." Slawský bůh *Prowe* we Stargradě radlici w ruce deržel. Wšecko toto gsau důkazy w gakowé lásce a wážnosti rolnictwj od gakživosti u Slawů stálo. — Proto pěkně a slušně pjše *Kopitar*, *Jahrbücher d. Lit. Wien*, 1830. *B.* 51. *S.* 115. „Prof. *J. Phil. Fallmerayer* bemerkt in seiner *Gesch. d. Halbinsel Morea, Stuttgard*, 1830. *S.* 202. „dass die Slaven überall schnell zum Ackerbau gegriffen, Handwerke, Handel, auch Schiffahrt zu treiben angefangen hatten." Sind diess nicht offenbare Anzeichen eines gerechten Naturells und eines schon tüchtigen Anfangs von Civilisation? — Und doch sind sie wieder (nach S. 228) „*wilder* und *unedler* als die Germanen!" Wir wollen hier den Vfr. an das Sprichwort vom Geruche des Eigenlobs nicht mahnen, aber fragen dürfen wir ihn auf sein Gewissen: ob ihm denn im Ernste vom Raube zu leben edler dünckt, als vom Ackerbau und Handel? — Er sollte einsehen, dass man edel seyn könne nur auf Kosten seines eigenen, nicht aber des fremden Rechtes." —

Znělka 161.

Srow. *Vita S. Otton. L.* 2. *C.* 40. „Tanta vero fides et societas est inter eos (Slavos in Pomerania) ut furtorum et fraudium penitus inexperti, cistas et scrinia non habeant serata: admodum mirati sunt quod clitellas episcopi et scrinia serata viderent. Vestes suas, pecuniam et omnia pretiosa sua in cuppis et doliis suis simpliciter coopertis recondunt, fraudem nullam metuentes, utpote inexperti.“ — *Linhart*, *Gesch. v. Krain II. p.* 233. „Die Slaven kannten das Eigenthum. Um dasselbe zu sichern, brauchten sie keine Strafgesetze wieder den Betrug, Ungerechtigkeit und Diebstahl. Sie verschlossen ihre Geräthe vor Niemand, und sie erstaunten über die Christen, dass sie, um ihr Eigenthum zu sichern, Galgen, Rad, Schwerd, Feuer und Tortur nöthig hatten.“

V. 10. „Žebrač“ Srow. *Helmold L. II. C.* 12. „Nec aliquis egenus aut mendicus apud eos (Slavos) repertus est.“ Naproti tomu skladatel těchto básnj wyznati a žalowati musj, že nikde od tak mnohých, obyčegně sice dobře oděných, ale nezbedných, starých i mladých, žebráků, negen w městech a wesnicech, ale i w šjrém poli, stjhán a pronásledowán nebyl, gako na swých cestách po německé kragině. Negednau běže křičel zdrawý a silný žebrák celau čtwert hodiny za nami, aniž se dal odprawiti pokud něco nedostal, a to i w takowých mjstech gako gest k. p. wyhlášený Schnepfenthal a geho okolj.

V. 10. „Přjsaha“ *Helmold L. I. C.* 84. „Jurationes dificillime admittunt, nam jurare apud Slavos quasi perjurare est.“

V. 11. „Rodiče“ *Helm. L. II. C.* 12. „Hospitalitatis gratia et parentum cura primum apud Slavos virtutis locum obtinent.“

Znělka 162.

V. 3. „Wineta“ Srow. *Helmold, Chr. Sl. L. I. C.* 2. „Fluvius Odora, transit per medios Winulorum populos, in cujus ostio, qua Balticum alluit pelagus, quondam fuit nobilissima civitas *Vinneta*, praestans celeberrimam stationem Barbaris et Graecis, qui sunt in circuitu. De cujus praeconio urbis quia magna quaedam et vix credibilia recitantur, libet aliqua commemorare, digna relatu. Fuit sane maxima omnium quas Europa claudit civitatum, quam incolunt Slavi cum aliis gentibus permixtis, Graecis et Barbaris. Nam et advenae Saxones parem cohabitandi licentiam acceperunt, si tantum Christianitatis titulum ibi commorantes non publicassent. — Civitas illa mercibus omnium nationum locuples, nihil non habuit jucundi aut rari. Hanc civitatem opulentissimam, quidam *Danorum rex*, maxima classe stipatus, funditus evertisse refertur. Praesto sunt adhuc antiquae illius civitatis monumenta.“ — *Lützow, Gesch. v. Meckl. S.* 135. „Das reiche *Wineta* oder Julin im Pommerschen Wendenlande hatte seinen Untergang in dem Neide der Dänen gefunden.“ — *Büsching Erdbesch. Hamb.* 1791. *Th.* 8. *p.* 749. „Von Damerow 460 Ruthen nordwärts in der Ostsee auf einer kleinen Insel, hat vor alters die grosse und berühmte Handelsstadt *Wineta* gestanden. Sie ist vermuthlich zwischen 1100 und 1120 untergangen. Man hat nachher von Zeit zu Zeit bey niedrigem Wasser Trümmer derselben gesehen: und 1771 strandeten zwey holländische Schiffe auf denselben.“ — *Hauenschild, w přelož. Karam. Hist. D. I. str.* 54. 55. „Hr. L. Steckling, welcher seiner Germanischen Edda das Bruchstück eines Heldengedichtes: *Der Untergang von Wineta*, überschrieben, beyfügt, versichert, sein Vater habe in Swinemünde noch „ „von Wineta's Mauerruinen, vom südlichen Thore, und den darauf ruhenden Löven“ “ gehört.“—

Aug. Wil. Tappe, Gesch. Ruslands I. Th. Kap. 49. *S.* 258. „Wineta war der Sage nach eine der grössten und vornehmsten Handelsstädte in Europa, von Slaven bewohnt, auf der Insel Usedom in Pommern, am Ausflusse der Peene in die Ostsee, etwa vier Meilen von Stettin und zwey Meilen von Wolgast. Im Anfange des 12. Jahrhunderts, soll sie bey einem Orkane vom festen Lande abgerissen und von der See verschlungen worden seyn. Micrälius Professor im Stettin († 1658) erzählt: sie sey zu seiner Zeit noch von Schiffern, bey stillem Wetter, Damerow gegenüber, etwa eine halbe Meile weit vom Ufer, ganz deutlich mit ihren Kirchthürmen, Häusern und Strassen gesehen worden. Vergl. *Allg. hist. Lex. Leipz.* 1722. *S.* 777. *Rühs* in seiner Geschichte des Mittelalters leugnet das erzählte Factum, jedoch ohne hinlänglichen Grund." — Takowé *rozwodněnj* baltického moře Letopisowé často zpomjnagj, k. p. *Anonymi Chron. Slav. apud Lindenbrog. Cap.* 31. *p.* 201. „Circa principium suae (fratris Geroldi Epis. Lubec. 1162.) consecrationis tanta inundatio facta est, quod quasi omnis terra Frisiae, Hathelen, Albiae et Wirrae summersa fuisset, nam multa millia hominum aquis perierunt." I za našich časů máme přjklady takowých, zemětřesenjm a mořem zmizelých, měst. Tak práwě pjšjce toto, následugjcj zprámu čjtáme *w Budinských Nowinách*, 1829. *d.* 26. *Ap. Nro* 34. *str.* 524. „*Spanien.* Über das Erdbeben wird aus Murcia vom 24. März Folgendes gemeldet: Hier haben seit dem 21. die Erdbeben fortgedauert; gestern hatten wir wieder 5 bis 6 auf einander folgende Erschütterungen, welche Alles in Angst und Schrecken setzten. Die Stadt *Guardamar* existirt nicht mehr, auch nicht die geringste Spur ist zu entdecken, wo diese Stadt, da sie mit ihren sämtlichen Bewohnern (2,400) von der Erde verschlungen worden, gestanden hat. Ganz *Torevieja* ist dem Erdboden gleich. Nachts auf den 24. ist die Stadt *San Fulgentio* ganz von der Erde verschlungen werden."

℣. 4. „W různobarwé moře toho wodě.“ *Helmold L. I. C.* 2. „Ibi (Winetae) cernitur Neptunus *triplicis naturae.* Tribus enim fretis alluitur illa insula, quorum ajunt unum *viridissimae* esse speciei, alterum *subalbidae*, tertium *motu furibundo*, perpetuis saevit tempestatibus.“

℣. 5. 6. „Gehož čest a lodě kryly zemskau planetu.“ Srow. *Joh. Dom. Fiorillo*, *Kleine Schriften artistischen Inhalts. Götting* 1806. *p.* 301. „Zu Wineta war der Hauptsitz der slavischen Cultur. Die Einwohner dieser Stadt, welche nicht allein die Küsten von England und Frankreich, sondern auch sogar bis nach Griechenland kamen, erwarben sich so viele Reichthümer, dass selbst ihre gemeinsten Geräthschaften von Silber und Gold gewesen seyn sollen. (Duae Dissertationes de Vineta et Arcona, auctore G. C. Gebhardi in Gesterdings Pommer. Magaz. B. 4. S. 40). Die Thore dieser Stadt waren mit vergoldeter Bronze überzogen und verbreiteten einen grossen Glanz (Joh. Micrälius Chron. Pom. L. 2. C. 25.), jedoch wurden sie mit zahllosen andern Kostbarkeiten von dem Dänischen König *Henning* im J. 830. zerstört (Kranz Vand. L. 2. C. 20)“ Tenže *Fiorillo*, *str.* 2. „Ein Theil der morgenländischen Schätze wurde über die Wolga und andere Ströme nach Ladoga und von da nach Vineta geführt während der andere über Tana nach Italien ging.“ — *Anton*, *über die alt. Slaven*, *II. p.* 100. „Die Handlung der teutschen Slaven war ausserordentlich ausgebreitet. Man denke nur an die Stadt Wineta. Hier kamen die Waaren aus allen Weltgegenden zusammen.“ — Wůbec gak rolnictwjm tak kupectwjm Slawowé slynuli nad giné. Powěstná kupecká *Hansa* wlastně od nich půwod wzala, Wis *Znělku* 198.

℣. 8. „Neptun,“ Bůh moře u Řeků a Řjmanů, nosil w ruce třizubé widly, odtud i *Widloň* zwaný.

℣. 11. „Herkulanum“ město w Italii w Neapolsku, pod panowánjm řjmského cjsaře *Tita* láwau, skáljm a popelem z Wezuwa wydáweným hluboce zasypané, a tepruw 1711. při kopánj nad njm studně náhodau znowu odekryté. Wiz, cesta do Italie od M. Z. *Poláka.* w *Dobroslawě D. II. Sw.* 4. 1821. *str.* 11—12.

℣. 14. „Wtip křiwohlawý chce tě zničiti.“ Srow. *P. Jos. Schaffarik, Gesch. d. Slav. Sprache und Literatur. Ofen* 1826. *p.* 15. „Die Existenz der Stadt Wineta auf der Insel Wolin, die Herder das slaw. Amsterdam nennt, wollten *Rumohr* 1816, und *Lewezow* 1823. zweifelhaft machen. Helmold, meinen sie, schreibt sie durch Irrthum für *Jumne*, d. i. *Julin.*“ — Srow. *Gebhardi II. p.* 47. „*Lübechs* Bericht vom J. 1587 in Rangonis Pomerania Diplom. p. 297. Dieser Bericht erstreckt sich auch auf die Beschreibung einer *angeblichen* Stadt *Vineta*, die vor dem Jahre 830 von der See verschlungen seyn, und auf der Insel Usedom gestanden haben soll. Lübech sahe eine halbe Stunde weit vom Ufer ab in der See auf einer Sandbank grosse und kleine Kiesel, die er für Fundamente der Häuser und für gepflasterte Strassen hielt. Aber keine pommerische Stadt hat vor dem 13. Jahrhundert steinerne Häuser (?) und gepflasterte Strassen gehabt. — Der einzige Scheingrund für das Daseyn einer Stadt Wineta ist der, dass 1158 in Lübeck *Cives de Julino et Wineta* sich aufhielten, zu einer Zeit, da das pommerische *Wineta* schon lange nicht mehr vorhanden gewesen seyn soll. — Übrigens hatte die Stadt Julin mehrere Namen, den der polnische alte Schriftsteller Bogufalus nennet sie *Walmieg* und *Wealmien*, Helmold der ihre Zerstörung erlebte, giebt ihr die Namen *Vineta* und *Jumneta*; der vielleicht noch ältere Scholiast des Adams von Bremen heisset sie *Jumne*, und nach der Einführung des Christenthums erhielt sie den Namen *Wollin*, den sie noch führt.“ — *Büsching, Erdbesch. Hamb.* 1791. *Th.* 8. *p.* 753.

„Der ehemalige Praesident der Regierung über Pommern, Julius Fried. v. Keffenbrink hat im 8. und 2. Th. des Magazins v. Büsching zu beweisen gesucht, dass es ehedem zwey Städte unter den Namen Julin gegeben habe, von welchen die alte einerley mit der Stadt *Wineta* gewesen, und eine Burg gehabt, die *Jome* und *Jomsburg* genannt worden, die neue aber, nach jener Zerstörung von derselben geflüchteten Einwohnern, nahe bey Wolin auf der Nordseite dieser Stadt, angelegt worden, aber keine lange Dauer gehabt habe.“ *Naruszewicz* s geho *stotožňowánjm* rozličných slawských mjst, osob a dĕgů gest wůbec k newystánj. On stotožňuge čili za gedno deržj *Wandu* a *Wlastu*, *Kraka* a *Sama*, *Winetu* a *Retru* beze wšech důwodů. Wiz geho *Hist. polsk. T. I. K.* 3. *str.* 439. „Ile do mnie, zdaie mi się, ieśli się nie mylę, że miasto *Retre* sławne balwochwalstwem *Radygosta*, mogło być *iedno* ze sławném miastem Słowianskiém nazwaném *Wineta*, a przy morzu i uyściach rzéki Odry leżącém.“ — Ze wšeho tohoto wyplýwá že *Wineta* a *Julin*, anebo dwĕ, sice rozličné, ale welmi bljzké, města býti musely, asi tak gako Pešt a Budjn, Waršawa a Praga; anebo gedno a tož město, ale dwĕ (aneb i tři) rozličné gména magjcj, totiž Slawské Wineta, germanské Jume, (a latinské Julinum), asi tak gako Lutetia a Paris, Budjn a Ofen, Ostrihom a Gran, Bystrica a Neusohl, Nowgorod a Chunigard a t. d. — Srow. *Gebhardi I. p.* 125. „Die Wenden gaben allen teutschen Städten die sie besuchten fremde Namen, z. B. *Luneburg Glein*, *Salzwedel Losdy*, *Mikilinburg Rereg*, *Wippendorf Faldera*, *Hogerestop Cuzalin* (Küszlin).“ Tak mohlo býti i Julin a Wineta. — *Ant. Jungmann*, *Krok II.* 3. *str.* 375. „Po wywrácenj Winety od Šwedů a Dánů za přjčinau domácjch rezepřj a po utonutj gegjm, neboť Kantzow ještě zbořeniny zdj z moře stermjcj a ulice w moři widĕl krásné, gakých gen w Bukowci (Lubeck) spatřiti mohel, ku konci 8 stoletj, powstal Juljn neb Walmĕg na bljžce, 1170

Waldemarem do cela wywrácen, dálegi pak Arkona w Rugensku.“

Znělka 163.

V. 5. „Balt, Blat.“ Diwno gak sobě Němci na etymologii tohoto gména hlawy lámau, odwozugjce ge hned z Nordického *Balte Belte* co prey pás znamená, poněwádž země mořem gakoby opásána gest (dle Schöninga); hned od letického *Baltes* co prey *bjlé* čili *Bělotu* značj (dle Praetoria) a t. d. Naypřirozenėgi se gméno odwodj z řeči toho národu, genž od gakžiwosti u toho moře bydlel, a podle gehož gména i cizinci ge *Venedicum Mare*, *Venedicus Sinus* nazjwali. Kdo toto gméno srownà s oněmi mnohými slawskými, podobný názew nosjcjmi *Bláty*, gezery, plesy, záliwy, wodami, ten o geho slawskosti pochybowati nebude.

V. 8. „Jantar“ *antar*, řecky *electrum*, něm. *Bernstein*, pochodj tak od gména *Antů*, gako *Indich* od gména *Indů*, *Kositer* (serbsky-cjn) graec. κασσιτερος od *Kassiterů* čili *Kassiteridů* w Brittanii a t. d.

V. 9. „Autochtoni“ řecké slowo t. prabydlitelé, samozemci.

Znělka 165.

V. 12. „Pharus,“ wěže na mořském břehu, na nˌž se w noci oheň klade, aby plawci do přjstawu widěli.

Znělka 166.

V. 1. „Argonauti,“ aneb *Argoplawci*, sluli ti herdinowé, kteřj na lodi, *Argo* gmenowané, do Kolchis, krage w Asii na wýchodnjm břehu čerweného moře, se plawili, aby tam, w hági Marsowě na dubu powěsené a od nespanliwého draka ostřjhané zlaté rauno, čili beranj kůži dobyli a zpátkem do Thessalie přinesli. Nayhlawnėgšj mezi nimi byli: *Jason* syn krále *Aesona* a

wůdce této plawby, *Herkules*, *Kastor*, *Pollux*, *Theseus*, zpěwec *Orpheus* a ginj. Srow. *F. Šjra*, *Wýbor ze Spis. reckých Djl I. str.* 89.

¥. 3. „Samothraka," *Samothracia* byl ostrow w Aegeickém moři při *Thracii*, kde Argoplawce bauře napadla.

¥. 5. „Stymphalidy" gisté plemeno ptáků obzwláště u gezera Stymphalis se nalezawšjch, kteřj lidi welmi trápili. Argoplawci museli se na ostrowě Aretias proti nim brániti.

¥. 6. „Býky, draky." Wiz *F. Šjr*, *Wýbor ze Sp. rec. I. str.* 89. „Přistawiwše lodi w Kolchidě, přistaupil k Aetu Jason, žádal tu koži wydati. On pak gi dáti přisljbil, zapřáhneli kowokopytné býky sám. Měl pak diwoké tury dwa, welikosti wýtečné, genž ocelowé měli nohy, z ust oheň soptjce. Tyto ažby zapřáhnul poručil mu geště rozsjwati dračj zuby." —

¥. 10. Arkonská stanice." Srow. *Saxo Gramm. Dan. Hist. Francof. ad Moen.* 1577. *L.* 14. *p.* 289. „Interea oppidani (Arconenses) portam urbis, quo minor eam (Danis) attentandi facultas pateret, ingenti glebarum acervo perstruxerant, aditumque coacta cespitum compage claudentes, tantum ex eo opere fiduciae contrahebant, ut turrim quae supra portam sita fuerat, signis tantum aquilisque protegerent. Inter quas erat *Stanitia* magnitudine ac colore insignis, cui tantum venerationis a populo Rugiano tributum est, quantum omnium pene deorum maiestas obtinuit, eam enim prae se ferentes, in humana divinaque grassandi potestatem habebant, nec quicquam eis quod libitum foret illicitum habebatur. Populari urbes, aras demoliri, fas ac nefas in aequo ponere, cunctosque Rugiae penates aut ruinis aut incendiis evertere potuisset: tantumque superstitioni indultum est, ut exigui panni autoritas regiae potestatis vires transscenderet. Plectentes signo perinde ac divino gestamini honorem habebant, officiis damna, in-

jurias obsequio rependentes." — *Karamzin Ist. Gos. Ros. T. I. str.* 94. „Slavjane obožali ješče znamena, i dumali čto w wojennoje wremja oni swjatjeje wsjech idolow. Znamja Baltiiskich Venedow bylo otmjenoi weličiny i pestroje, stojalo obyknowenno w Swjatowidowom chramje i sčitalos silnoju bogineju, kotoroja woinam, iduščim s neju dawala prawo ne tolko narušať zakony, no daže oskorbljat i samych idolow. Datskii Korol Waldemar sžeg jego w Arkonje wzjaw sei gorod." — *Anton, Ver. über die Slaven, B. I. p.* 89. „In Arkon hatten die Slaven, wie Saxo erzählt, Kriegeszeichen, und unter andern auch die berühmte schönfarbige und grosse *Stanitia*. — Es ist wirklich ein slavisches Wort und mag *Staniz*, *Stanice* geheissen haben, welches ganz sicher eine Heerfahne anzeigen würde. Es war die Hauptfahne des ganzen Stammes, und diente dem Heerlager, vor oder in welchem diese grosse schöne Standarte aufgerichtet stand, zum Zeichen." — *Linhart, Gesch. v. Krain B.* 2. *p.* 240. „Die Chrobaten nennen noch jetzt eine Fahne *zastawa* die in Krain in eine Opferfahne *Stavniza* ausgeartet ist." I u Slowáků gest *zástawa* posud tolik co *korauhew*. — Pewnost Arkonská čněla s trognásobnau zdj ze země, skálj a dřewa do moře, na wysokém čerweném krowu (dachu) chrámu Swantowitowa chwěla strašná korauhew *Stanica*.

Znělka 167.

℣. 2. „Wýspa Rýgenská," čili ostrow gehož wyobrazenj wiz na připogené mappě; kdežto mjsta záworkami poznačená, německá, ostatnj slawská gsau. *Chobot* gináče *Mezimořie*.

℣. 4. „Běloň Swantewjtů" Srow. *Saxo Gram. L.* 14. *p.* 288. „Numen Svanteviti trecentos equos descriptos, totidemque satellites in eis militantes habebat. — Praeterea peculiarem *albi coloris* equum titulo pos-

OSTROW RÝGEN

sidebat, cujus jubae aut caudae pilos convellere nefarium ducebatur. Hunc soli sacerdoti pascendi insidendique jus erat, ne divini animalis usus quo frequentior hoc vilior haberetur. In hoc equo opinione Rugiae Suantovitus (id simulacro vocabulum erat) adversum sacrorum suorum hostes bella gerere credebatur. Cujus rei praecipuum argumentum extabat, quod is nocturno tempore stabulo insistens, adeo plerumque mane sudore ac luto respersus videbatur, tanquam ab exercitatione veniendo magnorum itinerum spacia percurrisset. Auspicia quoque per eundem equum hujusmodi sumebantur. Cum bellum adversum aliquam provinciam suscipi placuisset, ante fanum triplex hastarum ordo ministrorum opera disponi solebat: in quorum quolibet binae e transverso iunctae, conversis in terram cuspidibus figebantur, aequali spaciorum magnitudine ordines disparante. Ad quos equus ductandae expeditionis tempore, solenni precatione praemissa, a sacerdote vestibulo cum loramentis productus, si propositos ordines ante dextro quam laevo pede transcenderet, faustum gerendi belli omen accipiebatur. Sin laevum vel semel dextro praetulisset, petendae provinciae propositum mutabatur.“

℣. 6. „Swila“ serb. *-hedbáw*, swilný-hedbawný, srow. *wjti*, *wil*, *swil*. Sr. ang. *silk*.

℣. 10. „Zninoh,“ dle latinského *sonipes* t. g. kůň herdý, nohami často dupagjcj a tjm *zněnj*, zwuk způsobugjcj.

Znělka 168.

℣. 2. „Mazepa.“ Wiz *Voltaire*, *Historie de Charles XII. p.* 196. „Mazepa polský šlechtic we Wogewodstwě Podolském narozený, byl panošem u krále Jana Kazimira. Porozumenj w lásce, které měl za swé mladosti s manželkau gednoho polského šlechtice, bylo odekryto; tento dal geg nahého přiwázati na diwého koně a tohoto preč zahnati. Kůň pošlý z Ukrainy tam

zpátkem cwálal s Mazepau, od unawenj a hladu téměř odpolu mertwým, až mu potom sedláci ku pomoci přispěli. Posléze byl od Cára knjžetem Ukrainy gmenowan.“ Srow. *Polihymnia polska od J. Jul. Szczepańskiego, we Lwowie*, 1827. *str.* 50. „Dumka Mazepy pazia przy królu Janie Kaźmierzu, przed uyściem do Bohdana Chmielnickiego.“ Kde stogj toto poznamenánj: „Panowie polscy, uraženi na miłostki Mazepy, grozili mu, iż przywiązanego do ogonów końskich wyprawią na stepy. Byla to tylko pogrożka, z niey atoli urosła dzika baśń (?) którą Wolter w życiu Karola XII. za prawdziwą przytoczył a za nim Byron w znamym pocmacie powtórzył.“ —

Znělka 170.

V. 3. „Studenec,“ *Ant. Tkany, Myth. d. Teutsch. u. Slaven T. II. str.* 121. „Studenec nannte man einen heiligen See, der sich auf der Insel Rügen in einem dichten Walde befand, und von den Bewohnern jener Gegend göttlich verehrt wurde. Dieser See wimmelte von Fischen aber man durfte sie wegen der Heiligkeit seines Wassers nicht fangen.“

V. 13. „Křjdohora.“ Na Rugenském půlostrowě Jasmund nalezá se wysoké s přjkrau sterminau nad mořem čnjcj předhořj, (gmenowané *Kamen*, w němž *stupně* wytesány, odtud německé *Stubbenkammer*) které pauhá bjlá *křjda* gest, o niž bigjcj se welny celé sausednj moře na bjlo, gako mlékem barwěgj.“

Znělka 174.

V. 6. „Němců, Finnů hromady.“ Srow. *Briefe des Professor Rask an den Prof. Nyerup zu Kopenhagen, Petersburg in März* 1819, in den Wiener Jahrb. d. Lit. 16 B. 1821. S. 16—17. „Die Finnen sind seit der Vereinigung mit Russland, welches sie gewissermassen zu einem eigenen, selbstständigen Staate machte,

gleichsam aus einem Schlummer erwacht, und haben einen neuen Zeitraum in ihrer Literatur begonnen. Auch die geringste Vergleichung mit den Esthländern, die von demselben Stamme, aber durch die *Deutschen* niedergedrückt sind in die fürchterlichste Knechtschaft, Elendigkeit und Unwissenheit, kann dazu beytragen, diese Sache in ihr verdientes Licht zu setzen. Was insonderheit auf die Finnen gewirkt hat, ist ohne Zweifel die Edelmüthigkeit der gegenwärtigen russischen Regierung; die Inwohner des gesammten Finnlands, gleich bis ein Paar Meilen von Petersburg, wo Ingermanland beginnt, geniessen derselben bürgerlichen Freyheit und milden Behandlung, wie während der Vereinigung mit Schweden, ja sogar noch grössere, da ihre Freyheiten vom Kaiser Alexander erweitert sind.“ — Němci w Petrowě bydljcj magj negen wlastnj německogazyké chrámy, diwadla, kawárny a nowinárny, aleberž (gakž to pisatel tohoto od očitého swědka slyšel) i wlastnj z Německa tam donesené *práwa*, *zákony* a *saudy*, w gegichž užjwánj se beze wšj překážky zanecháwagj, tak že gsau tam gakoby *status in statu*. Srownegme s těmito Němci u prostřed Slawů, Slawy u prostřed Němců! —

Znělka 175.

V. 1. „Sedmispáči.“ Srow. *Universal Lexicon b. Zedlern*, *pod článkem* „Sieben Schläfer. Sieben Brüder, lat. Septemdormientes, werden adeliche Personen, nehmlich: *Maximinus*, *Martinianus*, *Dionysius*, *Serapion*, *Malchus*, *Joannes* und *Constantinus* genennt, welche dem Kaiser Decius in dem 3 Jahrhunderte als Trabanten gedient. Man sagt, dass sie, als im J. 251 der gedachte Kaiser zu Epheso einen Götzen-Tempel bauen, und darinnen zu opfern bey Lebens-Strafe anbefohlen lassen, sie ihr ganzes Vermögen zu Gelde gemacht, selbiges unter die Armen ausgetheilt, und sich in einer Steinkluft auf dem Berge *Celion* versteckt hat-

ten. Sobald aber solches ruchbar worden, habe man sie darinnen vermauern müssen, da es denn geschehen, dass sie in einen tiefen Schlaf gefallen und erst zu des Kaisers Theodosius II. Zeiten in dem 5 Jahrhunderte, nehmlich 446 wieder erwacht wären. Und wie Muhamed davon träumt, sollen sie mit offenen Augen geschlafen, und als die Wachenden ausgesehen haben. Ihr Gedächtnisstag ist den 27. Juni, bei den Griechen 4. Aug. und 22. Oct., als an welchen Tage sie in die Höhle gesperrt und wieder erweckt worden. Die Abysinier halten ihnen 3 Tage zu Ehren, die Coptiten den 25. Feb." — Srow. *D. Q. Molleri Dis. de Septem Dormientibus. Chr. Reineccii Disp. de Sept. Dor.*

Znělka 176.

Ý. 10. „Wyrostlau z těla wašeho." Diwno že někteřj slawštj kmenowé při wolenj swých panownjků tak často se k cizozemcům utjkali, gakoby we swém wlastnjm národě neměli mužů k panowánj způsobných. Tak šli Rusowé k Wareğům pro Rurika; Čechowé k Němcům pro Friedricha Falckrabě; Poláci hned ku Francauzům pro Henrika z Valois, hned k Maďarům pro Batoryho, hned ku Šwedům pro Žigmunda a t. d. — *Lützow, Gesch. v. Meckl. S.* 83. „Heinrich, König von Slavanien, gab von sich, bei Gelegenheit seiner Zusammenkunft mit Kanut Hlawarde (einen dänischen Fürsten), öffentlich die feierliche Erklärung: er halte, nach seinem dermaleinstigen Hintritt, Niemanden zur Übernahme des schwierigen Regimentes in Slavanien für fähig, als Kanut Hlawarde, und er bestimmte daher, zur Fortdauer der Wohlfahrt seiner Länder und Völker, *mit Ausschliessung seiner Söhne* Zwentibold und Kanut, denen er die zum Herschen erforderten Fähigkeiten und Eigenschaften nicht zutraue, diesen Herzog von Schleswig zu seinem Nachfolger." *Lenfant, Gesch. des Hussit. Pressb.* 1783. *aus dem Franz. v. Hirsch. Th.*

I. p. 365. „Die Prager dachten darauf, sich einen König zu wählen, warfen ihre Augen auf den König *Jagello*. Allein die Taboriten widersetzten sich diesem Vorhaben auf das lebhafteste. Sie sagten, man wäre eines gebornen Böhmen, der seine Güter im Lande hätte, zum Könige benöthigt. Niklas von Hussinetz besonders widersprach diesem Vorhaben öffentlich: kaum haben wir, sagte er, einen ausländischen König aus dem Reiche verjagt, so kommt ihr schon wieder mit einem andern im Vorschlag. Da er sah, dass seine Vorstellungen von keinem Gewicht waren, so verliess er Prag mit allen Taboriten.“— Než často i smutné toho cjtjwali následky: wiz *Znělku* 586. — O Dunagských wšak Slawech ginácze pjše *Leo Sapiens*, *Tact. in Kollarii Amoen. pag.* 65. „Slavorum gentes ingenuae atque liberae, quibus servitus et subjectio nulla unquam ratione persvaderi potuit, praesertim tum, cum ultra Danubium, in propria regione habitarent: unde etiam huc traductae, et quodammodo servitutem amplecti coacte, nemini alii libentius servire volebant, quam quodammodo *suis*: melius enim arbitrabantur, a principibus *gentis suae* atteri et opprimi quam Romanis parere.“

Znělka 177.

℣. 1. „Arkona“ město a pewnost troghradebná na rugenském půlostrowě *Wjtow* k půlnocnj straně ležjcj na wysokém předhořj u moře, slawné modlau a chrámem Swantowitowým. Wiz geho opis u *Saxa Gram. L.* 14. *str.* 287. genž byl tagemnjkem biskupa Absolona a očitým swětkem těch přjběhů na ostrowě Rugen, které wypisuge. Chrám tento stál u prostřed města k půlnocnj straně ostrowa, na přjkrém 200 střewjců wysokém okřjdlj. Do Arkony nosili téměř wšickni Slawowé ročnj daně a dary. Gméno města *Arkon* powstalo nepochybně od nějakého geho zakladatele a wládaře, gmenowaného *Jar*, *Jarek*, *Jarko* sr. *Jaromir* král Ru-

genský. Pohled nočnj na Arkonu a gegj rumy wiz na připogeném zde wyobrazenj.

⸸. 2. „Rowinky.“ *Saxo Gram. l. c.* „Medium urbis *planicies* habebat, in qua delubrum materia ligneum, opere elegantissimum visebatur, non solum munificentia cultus, sed etiam simulacri in eo collocati numine reverendum.“

⸸. 3. „Ožinky.“ *Saxo l. c.* „Semel quotanis post *lectas fruges* promiscua totius insulae frequentia ante aedem simulacri, litatis pecudum hostiis, solenne epulum religionis nomine celebrabat.“

⸸. 6. „Dobré lidinky.“ Srow. *Helmold Chr. Sl. L. 2. C. 12.* „Rugiani, quamvis odium christiani nominis apud eos invaluerit, *pollebant* tamen multis *naturalibus bonis.*“

⸸. 7. „Hostinky, hry.“ *Saxo l. c.* „Reliquum diei plenis luxuriae epulis exigentes, ipsas convivii dapes in usum convivii et gulae nutrimenta vertere. In quo epulo sobrietatem violare pium aestimatum est, servare nefas habitum.

⸸. 8. „Do tráwy se skloně.“ *Saxo l. c.* „Populo prae foribus excubante.“ —

⸸. 11. „Obět přinášeli.“ *Saxo l. c.* „Sacerdos turbam diutius ad hujus numinis venerationem sedulo sacrificii ritu peragendam hortatus. —“ „Nummus ab unoquoque mare vel foemina annuatim in hujus simulacri cultum, doni nomine, pendebatur.“

⸸. 12. „Žrec,“ Srow. *Dobrowskii Instit. Ling. Slav. Vindob.* 1822. *p.* 95. „*Žertwa* victima, sacrificium, *Žrec* sacerdos, est a *žru*, *žrieti*, immolare sacrificare. Norunt tamen Slavi et požreti et hujus iterativum požirati (unde žir) deglutire, devorare.“ *Žertwa* tolik gest co *kremě*, *gjdlo*, a žrec co *kremitel.* Srow., *Rukopis Kralodwor. str.* 74. „I nesměchu sie biti Wčelo

před bohy ni w sumraky gim dawati *gesti.*" A *str.* 95. I dat *pokrm* bohowom."

℣. 12. „Welkým za koláčem:" *Saxo l. c.* „Placenta mulso confecta, rotundae formae, granditatis vero tantae ut pene hominis staturam aequaret, sacrificio admovebatur. Quam sacerdos sibi ac populo mediam interponens, an a Rugianis cerneretur, percontari solebat. Quibus illum a se videri respondentibus, ne post annum ab iisdem cerni posset, optabat. Quo precationis more non suum, aut populi fatum, sed futura messis incrementa poscebat." — Až posawád Slowáci, zwláště w Turčanské stolici, pekau při swadbách tak weliký koláč „*radostnjk*" nazwaný, že přjmo postawený, člowěka za njm stogjcjho, cele zakryge. Těsto takowého koláče, klade se do pece welikau, u spodku krutjcjmi se kolečkami opatřenau, lopatau, aby se snadno wsaditi mohlo. Upečený pak ten koláč musegj na sochoře (druku) w plachtě dwa i wjce lidj z komory do gizby k hostům nesti, kde obyčegně od Staregšjho na stole rozkrágen býwá na tolik kusů, kolik hostů se při swadbě nalezá. Powerch koláče ozdoben býwá rozličnými z těsta ulepenými kwjtky a šperky.

℣. 13. „Řjkal modlitbu." *Saxo l. c.* „Sacerdos statuam veneratus, tum sibi, tum patriae bona, civibusque opum ac victoriarum incrementa *solennium verborum* nuncupatione poscebat."

Znělka 178.

℣. 1. „Bože čtwerohlawý." *Saxo L.* 14. „Ingens in aede simulacrum omnem humani corporis habitum granditate transcendens, *quatuor capitibus*, totidemque cervicibus mirandum perstabat, e quibus duo pectus, totidemque tergum respicere videbantur."

℣. 2. „Šediwec." *Saxo l. c.* „Sacerdos praeter communem patriae ritum barbae comaeque prolixitate spectandus." *Lützow, Gesch. v. Mecklenb. S.* 35. „Die

Reichthümer, welche in den Tempel des Swantowit flossen, vermehrten den Glanz des Gottesdienstes, hoben die Macht und das Ansehen der Priester desselben und gründeten zu Arkon ein solches Supremat über alle andere Tempel dieses Götzen, dass im 10. Jahrhundert sein Oberpriester zu Arkon nicht unpassend mit dem Oberhaupte der christlichen Kirche desselben Zeitalters zu Rom zu vergleichen ist.“ *Gebhardiho* wypsánj a charakterizowánj tohoto rugenského kněze, *w II. D. geho Gesch. d. Wenden str.* 4—6. kde ho gak zúmyselného šidjře a klamce lidu, gako nenáwistnjka oswjcenj, gako uhlawnjho nepřjtele wšech Křesťanů (nichts schien ihm gefährlicher zu seyn als die Aufklärung, er unterhielt einen unauslöschlichen Abscheu gegen alle Christen bey seinem Volke, liess jährlich (?) einen derselben zu den Füssen des Götzenbildes hinrichten) a. t. d. gest oprawdowé rauhánj, nerozumčnj časům a nowý důkaz toho, gak on rád, kde gen může, slawskému gménu uteržku činj.

¥. 9. „Náboženstwa.“ Srow. *Lützow, Gesch. v. Meckl. S.* 232. „Mehrere Schriftsteller erzählen, dass im J. 1171. mehrere tausend heidnische Wenden durch den Herzog Heinrich den Löven selbst, auf eine gewaltsame Weise zur Taufe gebracht worden seyen, indem sie schaarenweise von ihm in den Schwerinschen See getrieben wären, und dass davon die Stelle wo dieses geschehen sey, den Namen der *Töpe* oder Taufe erhalten habe. *B. Latomi hist. epis. Megalopol.*“ *S.* 21. „Der Priester Anscharius wurde vom Ludwig den Frommen beauftragt das Christenthum den Wenden zu predigen. Sein Wirken fand indessen in den Wendischen Ländern nicht den mindesten Eingang, während es dem Griechen Cyrillus in Böhmen noch im Laufe des 9. Jahrhunderts gelang, die dortigen Slaven zu grossen Schaaren zu taufen und das Christenthum auszubreiten.“ *S.* 116. 117. „Wie mochte es aber doch zugehen, dass

nicht des Evangeliums heiliges Licht jene Finsterniss zu erleuchten vermochte? Die Untersuchung dieser Frage ist wichtig: und da niemand wird annehmen wollen dass *innere*, in den Wenden liegende, Gründe der Abneigung gegen das Christenthum, z. B. ein natürlicher unbezwinglicher Wiederwille gegen die Annahme eines bessern Glaubens überhaupt, obgewaltet, so forscht man nothwendig *ausser ihnen* liegenden Gründen nach, aus denen die fortwährende hartnäckige Weigerung das Christenthum anzunehmen und die grausamen Verfolgungen gegen die Christen vielleicht zu erklären seyn möchten. Fragen, die bei dieser Untersuchung nahe liegen sind folgende: wie war das Verfahren der damaligen sogenannten Bekehrer? wie der Inhalt der christlichen Lehre? wie waren Leben und Sitten der Christen? wie ihre Geistlichkeit, und welchen Einfluss übte dies Alles auf die Wenden? *S.* 119. Es mochte ganz wahr seyn was ein alter Schriftsteller sagt: dass die vielen das Land der Wenden auf allen Seiten umzingelnden Bisschofssitze mit ihren Kirchen und Klöstern mehr als *Rüst*- denn als *Gotteshäuser* erschienen, und die Bischöfe und Priester eher gewaltige Bezähmer als friedliche Bekehrer zu nennen seyen. *S.* 122. Politische Abhängigkeit der Wenden und Zinspflichtigkeit war der Hauptzweck der Deutschen: das Werk ihrer Bekehrung nur ein eventuelles Mittel dazu. — Die Deutschen liessen dem Slaven, selbst wenn er sich zur schriftlichen Lehre bekannte, dennoch an voller bürgerlichen Ehre nicht Theil nehmen. War es nicht, als wollten sie den Wenden das Christenthum absichtlich hassenswerth machen? Wo fanden also die Wenden hier einen Ersatz für ihren alten Götzencultus, wenn dieser auch noch so roh und abgeschmackt und auf Aberglauben gegründet war? Waren die Christen etwa von solchen frei? Musste Swantewits geweihte Fahne den Wenden nicht eben das seyn, was die heilige Lanze von Antiochia den Christen war? Warum also diese gegen jene austauschen? Waren

nicht Hexen- und Zauberkünste so gut in den Klöstern der Christen, als in Arkonas Tempel, an der Tagesordnung? — Wenn nicht durch Wunderkraft, war es kaum einzusehen, wie eine solche Religionslehre, die der Reinheit des Inhalts und einer anziehenden Ueberzeugungskraft so völlig ermangelte, Heiden zu bekehren vermochte." *S.* 314. „Die Wenden stiessen keinesweges jede fremde Einrichtung blos aus dem Grunde weil sie eine fremde und bei ihnen nicht herkömmliche war, hartnäckig von sich, obgleich die anmassliche und unredliche Art, mit welcher sie ihnen von Deutschen und Dänen aufgedrungen zu werden pflegte, hierzu Veranlassung genug geben konnte: wohl aber leitete sie ein hoher Grad von politischer Klugheit bei der Prüfung und Aneignung des Fremden." *Gebhardi II. Str.* 32. „Da wo es die Umstände erlaubten, liessen die Bischöfe die Unterthanen mit Gewalt taufen. Die zwey reichsten Klöster *Nienburg* und *Salfeld*, beschäftigen sich vorzüglich mit der Bekehrung der Wenden, fanden aber mehrere Vortheile bey *gewaltsamen Mitteln*, als bey Predigten und Unterweisungen. Die Missionarien scheueten zum Theil die Mühe die sorbische Sprache zu lernen, redeten mit den Wenden deutsch und überliessen es einem Dolmetscher ihren Vortrag den Zuhörern verständlich zu machen. Andere liessen sich Reden und Glaubensartickel in wendischer Sprache aufsetzen, und lasen diese den Zuhörern vor, zuweilen mit so falscher Accentuation, dass ihre Ausdrücke lächerlich und widersinnig wurden, und den Wenden zum Gespötte dienten. Bey dieser Einrichtung war es also wohl kein blosser Eigensinn und keine teuflische Lenkung, wie Schriftsteller damaliger Zeit behaupten, wenn viele Sorben das Vorzügliche der christlichen Religion nicht erkennen wollten." *Schlötzer*, *Nestor III. p.* 180. 181. „Seit *Karl dem Grossen* herrschte im fränkischen Staatsrecht der unmenschliche Grundsatz, dass es erlaubt, ja gar verdienstlich sey, ein heidnisches

Volk mit Gewalt zum Christenthum zu bringen. Nicht einmal Mohamed (wenn gleich einige seiner Nachfolger) ging von diesem Grundsatz aus. *Bekehren* hiess damals *taufen*, d. i. mit Wasser besprengen. Jedes Volk, das sich bekehren liess, ward eben dadurch unterjocht: *subacta*, gesteht der Erzbischof Thiotmar ganz naiv, *regi*, *populo*, *etiam nobis*. Nun schickte man den Halbwilden sogenannte Geistliche auf den Hals, die mit dem Volke kein Wörtgen sprechen konnten: ewige Schande für den europäischen Menschenverstand! und noch mehr Schmach, der schönen Christusreligion angethan! — Aber diese unnützen Leute, die nur Ceremonien, d. i. unverständliche Hocuspocus machten, mussten von den Neubekehrten gefüttert werden. Der gescheidte *Alcuin* hatte Karl dem Grossen ausdrücklich gerathen, den Slaven keine *Zehenden* aufzuerlegen: nach seinem Tode aber geschah es allgemein; und es ist notorisch, dass alle sogenannte Rebellionen der Slaven an der Ost-See, aus Verzweiflung über jene Zehenden, die die gierigen, unnützen und daher verächtlichen Pfaffen mit Strenge einforderten, hergekommen seyen." Co to bylo za náboženstwo které se gim předkládalo a wnucowalo, widno k. p. *Chron. Slav. incerti Auct. apud Lindenb. Cap.* 25. „Et vetavit comes Adolphus ne Slavi jurarent in arboribus, fontibus et lapidibus, sed offerrent criminibus pulsatos sacerdoti (christiano) *ferro* ac *vomeribus* examinandos." — Co gsau *vomeres candentes* wiz *Petri Lambec. Rer. Hamb. L.* 2. *p.* 40. *Edit. Lindenb.* Tak hle gen gedna pověrčiwost za druhau horšj změňowána. Gináče sobě w rozšiřowánj křesťanského náboženstwa počjnal slawský národ, k. p. Rusowé: Srow. *Karamzin*, *Istor. Předmluw. str.* 13. „Russkij narod otkryl strany nikomu dotolie neizwěstnija, i proswětil ich Božestwennoju Wěroju, bez nasilija, bez zlodějstw upotreblenych drugimi rewniteljami Christianstwa w Europě i w Amerikě, no jedinstwenno primérom lučšago."

¥. 11. „Lest“ Srow. *Znělku* 85. ¥. 6. *Němec podwodný.* Diwno že dějopisci podrobenj Slawů w německých kragech obyčegně samé toliko sjle, zmužilosti a chrabrosti Němců připisugj, přemnohé přjklady lesti a potutelnosti, njzkodušných úkladů a podwodů mlučenjm pomjgegjce, ba winu těchto Slawům, gako prý k národnjmu charakteru přináležegjcj, přilepugjce. Tak pjše negen stranliwý *Gebhardi* na mnohých mjstech swého djla, ale i ginj, prawdy milownějšj, stogegj w tomto předsudku, k. p. *K. Ch. F. Lützow, Gesch. v. Mecklenburg, Berlin* 1827. *T. I. S.* 24. „Die wendischen Slavenstämme in Mecklenburg hatten andere Sprache, andere Verfassung, andere Gewohnheiten und Sitten, andere Charaktereigenheiten, andere Religion mitgebracht; an die Stelle germanischer freien Volksthümlichkeit hatte sich erbliche fürstliche Selbstherrschaft gedrängt, und über den *germanischen Edelsinn* hatten wilder Jähzorn und *schlaue Hinterlist* die Oberhand gewonnen.“ *A opět str.* 27. „Die Schattenseite in den Nationalcharakter der Slaven ist unverkennbar dass Ehrsucht und Eigennutz nicht selten sie von dem Wege der Rechtlichkeit abzog und sie zur *Hinterlist* und *Falschheit* verleitete.“ — My zde podáme, ne prázné řeči, ale důkazy a přjklady, a to ne ze slawských ale samých německých Spisowatelů wážené, že tato žaloba (Hinterlist, Falschheit) mnohem wjce na německý národnj charakter padá, při čemž gen to připomjnáme že Dánowé a Frankowé též k germanskému národu náležegj. Srow. *Helmold L. I. C.* 19. „Princeps Slavorum *Udo* a quodam Saxonum transfuga *improvise* confossus est. Anno 1032.“ *Helmold L. I. C.* 48. „Sventopolch interfectus est *dolo* cujusdam *Dasonis* praedivitis de Holsatia.“ *Cap.* 38. „Rugiani quatuor millibus et quadringentis marcis pacem indempti sunt. Posuit ergo eis Henricus in Appensione, stateram *gravissimi ponderis.* Cumque exhausissent aerarium publicum et quidquid in privatis suis auri vel argenti habuerant, vix medieta-

tem pecuniae persolverunt, puta statera *delusi.*“ *L. I. C.* 56. „Henricus Leo vir otii impatiens congregato *latenter* de Holsatis et Sturmariis exercitu, hyemali tempore intravit Slaviam, aggressusque eos, qui prae manibus erant et quasi sudes defixae in oculis Saxonum percussit eos plaga magna.“ *Saxo Gramm. L.* 10. *p.* 169. „Sveno Julinum evertere cupiens, sinum regia classe complevit. Dani quod armis nequibant, *insidiis* promoverunt.“ *L.* 14. *p.* 259. „Rex Daniae diluculo peragratis sylvis, rura ac vicos (Slavorum in Rugia) hoc acrius quo *latentius* irruit, incolasque adhuc somni securitate torpentes repentina incursione protrivit. E quibus complures perstrepentis equitatus fragore perculsi, patrios duces adventare credebant. Sed hunc eorum errorem adacta repente corporibus jacula discusserunt. Complures eorum exertis per ostia capitibus, Kazimarusne an Bugislaus adventaret rogabant. Quorum percontatio propriis eorum funeribus excepta est.“ *Alb. Krantzii Vand. L.* 3. *C.* 19. „Critonem (vel Krukonem maritum Slavinae) multa potione temulentum, quum triclinium in quo sunt convivati, vir statura procerus, iam incurvatus egrederetur, *Danus* quidam securi percussum stravit, et eodem ictu caput avulsit. Mallem alia opportunitate perdidisset, non deos hospitales violasset.“ *Meibom in notis ad Witich. p.* 703. „Gero contra orientales Slavos leoninae pelli *vulpinam* assuens. — *Gebhardi Gesch. d. W. B. I. p.* 114. „Die Stadt Brandenburg blieb in der Gewalt der Heveller. Um diese zu erhalten *bestach* der Kaiser Otto den Prinzen Tugumir im J. 940.“ — *Sam. Grosser*, *Lausitz. Merkw.* „Gero liesz den slavischen Fürsten zu Brandeburg zu dem slavischen Fürsten Tugumir einladen, und beym Trunke *unvermerkt* ums Leben bringen. — *F. Rühs Hist. slow. nar. od Hanky w Praze* 1818. *str.* 186. „Cjsař Luter propůgčil staré marky hraběti Albrechtowi 1132, který na kraginy slowanské weliké laskominy mjwal: on dobyl Brambursku a nazjwal se Markrabjm bram-

burským. Nynj počal Slowany nasazowánjm ponemčowati a pozdégi *wymyslili sobě k ospraweadlněnj* geho, že prý mu wendický Kral Pribyslaw z horliwosti od něho přigatého křestanstwj tyto nasilnau zbranj wybogowané země poručil." Srow. *Zněl.* 154. Pozoru hodno co už Starj o tom psali, k. p. *Strabo L.* 8. *p.* 331. „Adversus Germanos plurimum utilitatis est in incredulitate, quibus fides habita est, iis maxima damna intulerunt." *Velejus L.* 2. *C.* 118. „Germani versutissimi, natumque mendacio genus."

ỳ. 11. „Ukrutenstwa." Srow. *Wippo*, *Vita Conradi*, *Pistor III. An.* 1036. „Multum laboravit Conradus Imp. prius et tunc in gente Slavorum. Victis paganis, *nimis acriter trucidabat* eos." — *Chron. Slavor. apud Lindenb. Cap.* 28. 29. „Henricus dux vastavit omnem terram Slavorum igne et ferro. Capta urbe Werle duxit Wertzlaum regulum in Brunswik, adstringens eum *manicis ferreis*, ut cognosceret quid Leo fortissimus esset." *Tamže Cap.* 11. „Slavi quasi omnes defecerunt a Christo, scilicet tempore Bernardi ducis Saxoniae, filii Bennonis, qui populum Slavorum *graviter afflixit*, cum Theodorico Marchione. *Ad. Bremen. Hist. L.*2. *C.*32. „Dux Bernardus populum Slavorum *graviter afflixit.*" *Cap.* 33. „Bernardus dux per avaritiam gentem Winulorum *crudeliter* opprimens ad necessitatem Paganismi coëgit." *Libr.* 3. *C.* 25. „Saxones per *crudelitatem* subjectos in Slavania ad rebellandum coëgerunt." *Saxo Gram. L.* 5. *p.* 76. „Slavorum quadraginta capti fuere, qui postea vinculis ac fame coërciti inter varias *cruciatus* angustias spiritum deposuerunt." *Helmold L. I. C.* 50. „Surrexerunt insidiae Danorum de latebris suis percussumque Kanutum, regem Obotritorum, interfecerunt, divisoque membratim corpore, *crudelitatem* etiam in mortuo exsaturare gestiunt." *Woltmann*, *Gesch. d. Teutsch. Göttingen* 1798. *I. Th.* „Die *Grausamkeit* und Verachtung womit die teutschen

Überwinder die Slaven behandelten, reizte sie unaufhörlich das Joch derselben abzuwerfen.“ Srow. *Zněl.*137.

Znělka 179.

V. 6. „Krag nám heltagj.“ Srow. *Helmold L. I. C.* 88. „Albertus Ursus omnem terram Brizanorum et Stoderanorum, multarumque gentium habitantium juxta Havelam et Albim misit sub jugum. Ad ultimum, deficientibus sensim Slavis, misit *Trajectum* et ad loca Rheno contigua, insuper ad eos, qui habitant juxta Oceanum et patiebantur vim maris, videlicet *Hollandos*, *Selandos*, *Flandros*, et adduxit ex eis populum magnum nimis, et habitare eos fecit in *urbibus et oppidis Slavorum.*“ *Cap.* 91. „Henricus Comes de Racesburg, quae est in terra Polaborum, adduxit multitudinem populorum de Westfalia ut incolerent terram Polaborum. — Viri Holsati Wagiriensium terram, propulsis Slavis, inhabitabant.“ — *Alb. Krantzii Vand. L.* 3. *C.* 40. „Primi Holsati occidua Zegeberg acceperant circa Travenam, campestria Zventifeld et quidquid a rivo Zvalen usque Agrimesen et lacum Plunensem extenditur. Darginensem pagum Westphali, Utinensem Holandi, Susle Frisii incoluerunt. Aldenborg vero et Lutkenborg et caeteras maritimas terras, permisit Adolphus qui supererant Wandalis incolendas.“ *Gebhardi B. I. p.* 181. „Herzog Heinrich v. Sachsen vertheilte das eroberte Land des wendischen Fürsten Niklot unter seine Kriegsmänner, und vertraute die Schlösser *Zwerin* und *Ilow* dem braunschweigischen Edelmanne Günzel v. Hagen; das Schloss *Kuszin* Ludolfen dem Grossvoigte der Stadt Braunschweig; das Schloss *Malchow* dem braunschweigischen Edelen Ludolf von Peine, und das Schloss *Meklenburg* Heinrichen von Skaten einem Westfälinger an. Skaten liess Flandrer, von Hagen aber andere Teutsche in sein Gebiet kommen.“ Sr. *Ranshofský* dekret wogwody bawar. Heinricha r. 993.

„Slavi ejusdem coadunationis districtui subiaceant aut *exterminentur.*“

℣. 7. „Pod křjžem nám hlawy stjnagj.“ Srow. *Anton, über die Slaven I. str.* 64. „Wenn sich die Wenden nicht vor einem Kreutze demüthigen wollten, so mordete man sie zu Ehren des Gekreuzigten.“ *Saxo Gram. L.* 5. *p.* 77. „Frotho III. Slavos a lictoribus abripi jussos in altissimas cruces civium manu subfigendos curavit.“

℣. 8. „Desátky a daně.“ Srow. *Adam. Brem. L.* 3. *C.* 25. „Audivi cum veracissimus rex Danorum sermocinando replicaret, populos Slavorum jam dudum facile converti posse ad Christianitatem, nisi *Saxonum* obstitisset *avaritia;* quibus inquit mens pronior est ad pensiones vectigalium quam ad conversionem gentilium. Nec attendunt miseri, quantum suae cupiditatis luant periculum qui Christianitatem in Slavania primo per *avaritiam* turbaverunt, dein per *crudelitatem* subjectos ad rebellandum coëgerunt, et nunc salutem eorum qui credere vellent, *pecuniam* solum exigendo, contemnunt.“ *Helmold L. I. C.* 15. „Principes Winulorum ad colloquium evocati sunt, et interrogatione habita quare Pontifici legitimam subtraherent annonam, illi praetendere caeperunt varias exactionum gravedines, expedire sibi egredi terram potius, quam implicari majoribus vectigalium pensionibus. Dux quoque Saxonum Bernardus totus *avaritia* infectus, Slavos quos e vicino positos bellis sive pactionibus subegerat, tantis vectigalium pensionibus *aggravavit*, ut nec memores Dei, nec Sacerdotibus ad quidquam essent benevoli. *C.* 19. Christiana Religio et cultus Dei parvum recepit incrementum, praepediente *avaritia Ducis et Saxonum*, qui omnia corradentes, nec Ecclesiis nec Sacerdotibus quidquam passi sunt esse residui. *Cap.* 21. Ad ultimum *Kissini* quindecim millibus marcarum pacem mercati sunt. Principes pecuniam inter se partiti sunt. De christianitate nulla fuit mentio. Unde cognosci potest Saxo-

num *insatiabilis avaritia*, qui semper proniores sunt *tributis* augmentandis quam animabus Domino conquirendis. Decor enim Christianitatis jam dudum in Slavia convaluisset, si *Saxonum avaritia* non praepedisset. — *C.* 25. Saxonum avaritia auget Slavorum in Christianam Religionem odium. Slavi servitutis jugum armata manu submoverunt, tantaque animi obstinacia libertatem defendere nisi sunt, ut prius maluerint mori, quam Christianitatis titulum resumere aut tributa solvere Saxonum principibus. Hanc sane contumeliam sibimet parturivit *infelix Saxonum avaritia*, qui Slavorum, gentes tantis vectigalium pensionibus gravaverunt, ut divinis legibus et Principum servituti refragari amara necessitate cogerentur. *Cap.* 87. Et praecepit dux Slavis qui remanserant in terra Wagirorum, Polaborum, Obotritorum, Kycinorum ut solverent reditus episcopales, h. e. de aratro tres modios siliginis et duodecim nummos monetae publicae. Modius autem Slavorum vocatur lingua eorum *Curitze* (t. g. Korec)." *Chron. Slavor. ap. Lindenb. C.* 12. „Benno Episcopus Aldenburgensis obtinuit curtes Buzow et Nezetina et caeteras in terra Wagiriorum, de qualibet domo *paupere* et divite 11 denarios i. e. nummos per omnem terram Obotritorum." — *Al. Krantzius*, *Vand. L.* 3. *C.* 40. „Tributorum exactio gravissima quam solebant imponere victis Wandalis Saxones, adeo terruit gentem, ut Christianismi inde odium conciperent, et Saxonibus subesse morte gravius ducerent." — *Saxo Gram. L.* 14. *p.* 303. „Waldemarus cum instructa classe Stetinum, veterrimum Pomeraniae oppidum petit, pecuniamque quantam aegre universa Slavia exsolvere posset cum obsidibus pactus." — *Sam. Grosser*, *Lausitz Merkw.* „Markgraf Dietrich hielt die Slaven sehr strenge, die schon zum christlichen Glauben getretten waren, und belegte sie mit unerträglichen Abgaben. Die Clerisey war mit ihm eines Sinnes, und that mit ihren geistlichen Gebühren so lieblos, als wenn sie diesen, ohnlängst erst in ihre Heerde getret-

tenen Schafen das Fell gar über die Ohren streifen wollte. Daher wurden die Slaven erbittert, dass *Fabric, Orig. Sax. L.* 3. sagt: Slavos mori maluisse quam servitute ejusmodi premi, in qua nec animi essent quieti, nec fortunae tutae, nec corpora periculorum vacua.“— *Gebhardi II. S.* 8. 9. „Waldemar vereinigte sich mit einigen sächsischen Herren und eilte mit einem Heere noch im Winter nach Rügen. Die Rügier veranlasseten den Oberpriester um Frieden zu bitten. Dieser ward gegen eine sehr grosse Summe Silbers ihnen zugestanden. Der Priester schaffte alles Geld, Gold und Silber, was er im Tempel verwahrte, herbey, aber sowenig dieser Götzenschatz, als alles was einzelne Einwohner von edlen Metallen besassen und hergeben mussten, reichte zur Tilgung der Schuld zu.“ *S.* 325. Die Zehnten gehörten den Bischöfen. Ihre Vorenthaltung ermunterte die Bischöfe die Heiden des ihnen zugetheilten Gebieths zu Christen zu machen. — Vorzüglich aber waren die drückenden Zehnten ein grosses Hinderniss bey dem Bekehrungsgeschäffte.—Auch schreckten einzelne Geistliche, und unter diesen selbst der h. magdeburgische Erzbischof Norbert die heidnischen Sorben vom Christenthume durch sehr drückende Auflagen und Erpressungen ab.“ *Ant. Jungmann, Krok. II.* 3. *str.* 371. „Gindřichowi popowé (slawštj knéžj)4,400 hřiwen zlata platili, aby chrám newydrancowal.“ *Herodianus, in Alexandro, ad A.*235. „Sunt Germani *pecuniae* imprimis *avidi.*“

℣. 10. „Wyřezugj gazyky.“ *Gebhardi Gesch. d. W. B. II. S.* 230. „Mittel wodurch die Sorben vertilgt wurden. Man trieb die Wenden durch teutsche Colonisten aus, unterdrückte die wendische Sprache, Sitten, Gebräuche und Gesetze *mit Gewalt. S.* 322. Noch bis in das 13. Jahrhundert erlaubte man den Sorben in einigen Gerichtsstühlen in ihrer Sprache ihre Klagen vorzutragen, aber die Richter machten sich bald von der Unbequemlichkeit, eine zweyte Sprache zu lernen, los, nahmen nur teutsche Vorträge an. In einigen *Ge-*

genden untersagten die teutschen Herren den Sorben den Gebrauch der wendischen Sprache schon am Schlusse des 13. Jahrhundertes, und darauf erfolgte nach und nach der Untergang der Sorbischen Sprache fast in ganzen Ober-Sachsen, wie denn die Geschichtschreiber von Leipzig bemerken, dass schon nach dem Jahre 1327 die wendische Sprache aufgehört habe in dem Meissner Lande herrschend zu seyn. *S.* 323. So lange die Lausitz unter böhmischer Hoheit stand, ward die wendische Sprache in selbiger geschützt, aber später suchte man sie auch hier zu vertilgen. Verschiedene Gutsbesitzer wollten ihren Unterthanen teutsche Schulmeister geben und die Kinder derselben durch diese in teutscher Sprache unterrichten lassen, wurden aber daran durch andere Landeigenthümer gehindert. Dennoch verschwanden durch Veranstaltung solcher Schulmeister seit den letzten anderthalb hundert Jahren, allein in den Inspectionen Storkow und Beskow über 40 Kirchen, in welchen zuvor bloss wendisch gepredigt worden war. Die Auflösung des Bandes des gemeinschaftlichen Sprache hob die genauere Vereinigung der Leute wendischer Herkunft unter sich auf."—*Hacquet, Abbild. u. Beschr. d. südwest- u. östl. Wenden I. T.* 1. *H. p.* 8. „Ich könnte hundert Beispiele anführen, wie oft Teutsche in meiner Gegenwart, wider alle Vernunft, mit Worten und Schlägen diese unterjochten Menschen (Slaven) misshandelten, bloss weil sie ihre Sprache nicht verstanden." — *Gatterer Universalhist*: „Der letzte Mensch welcher auf der Insel Rügen slavisch sprach, starb im Jahre 1404." — *Karamzin Istor. I. str.* 354. „Niemci, pokoriw Slawian w Germanii staralis istrebit jazyk ich." *Str.* 106. „W Meisenie, Brandeburgie, Pomeranii, Meklenburgie gdie niekogda Slawjanskii jazyk byl narodnym, on uže zamienen Niemeckim." — *J. G. Ecchard, hist. stud. Etym. Ling. germ. C.* 35. *p.* 268. „Derisi homines gentis Slavicae quondam cum lingua sua a nostris Saxonibus habiti sunt, ac usu illius

a praefectis gravi sub poena interdicto, plerumque ejus se gnaros esse negarunt. Quo factum, ut ea inter seniores duntaxat ruricolas vigeat. Et brevi habuissemus gentem vernaculae suae ignaram, nisi sub Georgii Ludovici, Serenissimi Electoris nostri clementi regimine ad conservationem atque usum illius iterum excitati fuissent nostri hi Slavi, in Ducatus Luneburgici praefecturis Luchow et Danneberg." — *Ch. H. Henning, Vorred. zu seinem Vocabul. Vened. w Dobr. Slowance, p.* 6. „Wenn die Teutschen einen hören wendisch sprechen, haben sie mit Fingern auf ihn gewiesen und ihren Spott mit ihm getrieben." — *Balbin, Diss. de L. Sl. p.* 11. „Fatale est genti Teutonum lingvas regionum mutare, aut penitus abolere." — Srow. *Herders Werke zur schönen Liter. Th.* 3. „Kein grösserer Schade kann einer Nation zugefügt werden, als wenn man ihr den Nationalcharakter, die Eigenheiten ihres Geistes und ihre Sprache raubt." *Týž: Briefe zur Beförd. d. Human. B.* 2. „Hat wohl ein Volk, zumal ein unkultivirtes Volk, etwas Lieberes als die Sprache seiner Väter? In ihr wohnet sein ganzer Reichthum an Gedanken, Tradition, Geschichte, Religion und Grundsätze des Lebens, alle sein Herz und Seele! Einem solchen Volke seine Sprache nehmen oder herabwürdigen, heisst ihm sein einziges unsterbliches Eigenthum nehmen, das von Eltern auf Kinder fortgeht. Wer mir meine Sprache verdrängt, will mir auch meine Vernunft und Lebensweise, die Ehre und Rechte meines Volkes rauben." — *Lützow, Gesch. v. Meckl. S.* 13. „Nationalsprache, Nationalverfassung und Nationalreligion waren in den Augen des slavischen Volks die sichersten Schutzwehren gegen der Fremden erheuchelte Freundschaft und eigennützigen Einfluss, in denen es, nach jener Nationalgüter Einbusse, mit Recht keine so sichern Bürgen seines Nationalglückes sah. Wer möchte wohl die Wenden, von deren Geist, Gesinnung und Thatkraft die Geschichte selbst zeugt, deshalb der Bar-

barei zeihen, weil sie, ihrer Sprache, ihren Götzen und Fürsten getreu, die zudringlichen deutschen Priester und Herzoge, deren Mienen Herrschsucht und Heuchelei sprachen, stolz zurückwiesen? Wer war hier eigentlich Barbar? Der zu dem Begriffe der Heiligkeit seiner höchsten Güter, Religion und Freiheit sich zu erheben und für dieselben zu erglühen fähig war, oder derjenige dem die Menschenrechte desjenigen, der seine *Sprache* nicht redete, und seinen Gott nicht erkannte, nicht heilig waren, und der mit frecher Anmasslichkeit solche mit Füssen trat?"

Znělka 180.

V. 2. 3. „Karence" u Saxa Gram. *Karentia* městečko a pewnost čili *hrad* Rugenský. Hrad už 1169 zbořen, než přjkopy a waly geho posud se spatřugj, ač pluhem weždy wjce rozkrágené. Nynj se gmenuge *Garz*. Možno že *Garz* aneb s rhinesmem *Garenz* powstalo ze slowa *Gradec*, gako *Grätz*, Königin-*Grätz*.

„Rugevit." Srow. *Saxo Gram. L. 14. p.* 293. „Insignis hic vicus (Karentia) trium praepollentium fanorum aedifiiis erat, ingenuae artis nitore visendis. — Majus fanum vestibuli sui medio continebatur, sed ambo parietum loco purpura claudebantur, tecti fastigio solis duntaxat columnis imposito. Factum quercu simulacrum quod *Rugiaevithum* vocabant, spectandum patebat. — In ejus capite septem humanae similitudinis facies considere, quae omnes unius verticis superficie claudebantur. Totidem quoque veros gladios cum vaginis uni cingulo appensos ejus lateri artifex conciliaverat. Octavum in dextra destrictum tenebat. Spissitudo illi supra humani corporis habitum erat; longitudo vero tanta, ut Absolon supra primam pedum partem consistens aegre mentum securicula, quam manu gestare consveverat, aequaret. Hoc numen perinde ac Martis viribus praeditum, bellis praeesse crediderant."

V. 5. „Wlaštowky.“ *Saxo Gr. l. c.* „Hirundines, sub oris ejus lineamentis nidos molitae fuerant.“

Znělka 181.

V. 3. „Porenut.“ *Saxo Gr. l. c.* „*Porenutii* templum appetitur. Haec statua quatuor facies repraesentans, quintam pectori insertam habebat, cujus frontem laeva, mentum dextera tangebat.“

V. 8. „Knihu zočjme.“ Srow. Fr. *Furchau, Arkona Heldengedicht, Berlin* 1828 *str.* 218. „Sucht Jaromar im Schutt das Zauberbuch seit lange dort behütet von Porenutz.“ *Str.* 432. Des in Karenza befindlich gewesenen alten Zauberbuches, wird von einheimischen Schriftstellern ausdrücklich erwähnt.“

V. 9. „Weda“ swatá kniha Indů, gakoby Biblie.

V. 13. Polské přjslowj wlastně takto znęgjcj:

Póki świat światem
Nie będzie Niemiec Polakowi bratem.

V. 14. České přislowj, celé takto znęgjcj:

Tenkrát Němec Čechu přege,
Když se hus na ledě hřege.

Znělka 182.

V. 4. „Chotkow“ we starých pjsemnostech i *Chozch, Chotzekowe, Gucekow*, nynj německý *Gützkow*, někdy hlawnj město slawského kmenu *Kisinů*. Srow. *Pontanus, Historia Daniae, L. VI. p.* 247. „Dani a parte altera felicius rem agentes *Cozcoae* oppidum quod obsessum ad extrema redegerant, injecto postremum igne, conflagrare permiserunt. *P.* 248. Cozcovienses trepidatione affectos videns, eorum oppido Henricus dux Saxoniae ignem injecit.“ Srow. *Krantzii, Vandalia, L. V. p.* 125. „Rex Danorum (Waldemarus) urbem Coscouam oppugnans, igne immisso pene consumsit. Incolae dilapsi in vicinum nemus paludibus

obsitum, omne pecus et omnem supellectilem eo deduxere. Captivum quendam, cum fratre et conjuge ac liberis interceptum, adegere minis pollicitationibusque, ut ad paludem, in qua incolae delitescant, eos perducat. Promittit operam, fratrem illis permittens ducem, navigio iliuc ituris. Rex agmen terrestre, agmen ducit Absolon fluviale: cujus ductor spontaneo (ut cernebatur) errore deflectens, diu illos ludificavit. Comperta tergiversatione gladio caput ejus demetunt, ut vel sic ab errore redeat in viam. Palus minoribus tantum navigiis adiri potuit, quorum Absolon Zelandensium manu praedam omnem abegit, in universum tamen exercitum partiendam. Egressis paludem quidam ex remigibus iugulandum clamabat ductorem, qui illis pridem illusisset, et per risum collo ejus funem coniecit. Ille vero arbitratus supplicium, praevenire constituit. Nam simulatione hauriendae aquae se aquis immersit, incertum dolo an metu. Semel ac iterum emersit, funem manu tenens novissime tamen suffocatus apparuit."

Znělka 183.

Srow. *Saxo Grammat. L.* 14. *p.* 263. „Communibus sed discretis viribus, alterum Slaviae latus *Dani* invaserant, alterum *Teutones* lacerabant, interdumque exercitus alter ab altero invicem spectari poterat."

Znělka 184.

V. 9. „Siritha." Srow. *Chronica Slavica, apud Lindenbrog p.* 194. „Vix quinque annis (post mortem Bernardi ducis Sax.) decursis Slavi rebellabant, et Godschalcus occisus est a barbaris in urbe Leontio, quae alio nomine Lentzyn dicitur. IV. Idus Novembr. circa Panym, hoc est, ultra Demmyn, uxor Godeschalci, filia Regis Kanuti, nuda dimissa est, cum aliis mulieribus: apud Mekelenburg." Sr. *Gebhardi, Gesch. d. Wend. I. S.* 141. „Gothschalk war durch seine sächsi-

sche Erziehung und englische Hofdienste mit den Regentenkünsten genau bekandt geworden, konnte auf die Hülfe der Dänen um so viel sicherer rechnen, da er des Königs Svend (Sveno) Tochter *Sirith* sich zur Gemahlin gewählet hatte.“ *S.* 143. „Der Unmuth der Wenden über den Untergang ihrer Religion und Unabhängigkeit loderte in den Herzen der Wenden, es sammlete sich eine Gesellschaft Verschworner. An der Spitze derselben stellte sich *Plusso*, ein Schwager des Gothschalks und die Verschwörung brach aus am 7. Junius 1066. da Gothschalk in Lenzen überfallen und erschlagen wurde. Der dänischen Gemahlin des Königs Gothschalks und ihren Hoffrauen gaben sie zu Meklenburg öffentlich den Staubbesen.“

Znělka 185.

ỳ. 1. „Retra.“ Sr. *Adam Bremen. L.* 2. *C.* 11. „Potentissimi omnium sunt Retharii, civitas eorum vulgatissima Rhetre, sedes idololatriae. Templum ibi constructum est daemonibus magnum, quorum princeps Redigast. Simulacrum ejus auro, lectus ostro paratus. Civitas ipsa novem partes habet, undique lacu profundo inclusa, pons ligneus transitum praebet, per quem tantum sacrificantibus aut responsa petentibus via conceditur.“ — Sr. *Thunmann ü. nörd. Völk. S.* 264. „Die Lage der Stadt *Rhetra* an der Tollense, ist gewiss die rechte, sie hat im Lande der Rhedarier, und an der Gränze der Tolenser gelegen, dieses ist auch eine völlige Gewissheit.“ — Toto na 9 ostrowech wystawené město spálil cjsař Otto I. r. 955. potom opět na třech ostrowech staweno bylo, které zase Gindřich Lew r. 1150 zbořil, teď wes *Prilwice* a weršek Retraberg zbořeniště ukazugj. *Ant. Wedekind* we spisu: *Noten zu einigen Geschichtsschreibern des deutschen Mittelalters, Hamb.* 1823. *w Pogednanj XV.* Equus in rheda, wyswětluge gedno, in Chronica Augustensi ap.

Freher. T. I. p. 349. se nalezagjcj mjsto: „Burcardus Halberstatensis episcopus Luiticiorum provinciam ingressus, incendit, vastavit, avectoque equo quem pro Deo in *rheda* colebant, super eum sedens in Saxoniam rediit.“ Wýraz *rheda* byl zde posawád skerze *wůz* překládán; Wedekind učj že *Rheda* zde wlastnj gméno gest, a sice sjdlo Radegasta *Rhetra*, které původně prey *Reda*, *Rada* slulo.“

Ỳ. 4. „Marius w Karthagině.“ Sr. *Velleii Paterculi Hist. Rom. L.* 2. *C.* 19. „Marius (pulsus Roma a Sulla) cursum in Africam direxit, inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginensium toleravit; cum Marius, adspiciens Carthaginem, illa intuens Marium, alter alteri possent esse solatio.“

Ỳ. 6. „Radohost.“ Čti o tomto Bohu *w Kroku II.* 3. *str.* 370. a *Naruszewicz*, *Hist. T. I. K.* 3. *str.* 433. *Appendini Notizie Istor. crit. T. I. p.* 62. „Radagasto significa il Dio ministro delle guerre dalle voci Tracie o Illiriche *Rat*, *Ratitse*, guerra, guerreggiare e *Gast* o *Gost* ministro, prefetto, ed anche signore, come lo vedremo altrove. So, che sono stati prodotti infiniti vocaboli Slavi, e Tedeschi per spiegare l' origine dello Slavo idolo Radagasto; ma il suo vero è *Rat-gast*, o *Rad-gost*, presidente alle guerre, come tale lo credevano i popoli. Ditmaro parlando della città *Rjedegast*, o *Ratgast*, dove, secondo Elmoldo, si adorava un idolo detto *Rhetre* o *Rhaeta*, hanc urbem Slavi, dice egli, ad bella properantes salutant, illam prospere redeuntes muneribus debitis honorant. Racconta altresì, che erano quivi molti stendardi militari, e che tutti i simulacri intorno alla statua di Radagasto erano armati. *Godefrido Masio* (In Sched. de Diis Obod. C. 5.) asserisce pure, chce Radegasto era adorato in luogo di Marte. Ma e il nome della città, in cui era adorato, e quello dei popoli, presso cui si venerava questo Dio, ci tolgono ogni dubbio. Post Oderae lentem meatum, dice Elmol-

do, — ocurrit Winulorum provincia, eorum, qui Tholenti. seu *Rhedarii* dicuntur, civitas eorum vulgatissima Rhetre, sedes idololatriae. Altri in fine li chiamano *Rhaetarii*, o *Ratarii*, e *Rhaata* la città manifestamente dallo Slavo *Rattar* o *Rat*, guerriero, e guerra, cioè popoli guerrieri per eccellenza, e città del Die della guerra."

ỳ. 6. „Řezby." Srow. *Ditmar Merseb. str.* 181. „Est urbs in pago Riedirerum, Riedigost nomine, in eadem est fanum de ligno artificiosè compositum. Hujus parietes variae deorum dearumque imagines mirifice *insculptae*."

ỳ. 6. „Kontiny." Srow. *Cramerus*, *Chron. L. I. C.*21. „Continae sind gemeine Häuser und Wirthschaften, zu dem End verordnet dass man darin gewisse Zusammenkünfte, *Feste* und dergleichen Gesellschaften begienge." *Thunmann*, *Unter. ü. nord. V. S.* 285. „Die Wenden hatten gemeiniglich nur kleine Tempel. Sie waren von Brettern, oder gar von Schindeln zusammengefügt, und führten deswegen bei ihnen den Namen *Gontinae* oder *Continae*. Auf Polnisch heisst die Schindel *gonta* und was von Schindeln ist *Gonciany*." *Surowiecki*, *Sledz. Pocz. str.* 139. „Słowianie liczne bóstwom swoim wystawiali przybytki zwane kontynami. Zdania wywodzące *Kontyny* od gąt, gąty, nie warte są spomnienia. *Kon*, jak dowodzi Prawda Ruska, znaczyło u dawnych Słowian mieysce zgromadzenia sądu i obrad starszyzny, prawa i ustawy zwano *zakonem*. Imie Kontyna tém pewniéy pochodziło od *kon*, że jak w gajach poświęconych, tak w bóżnicach odbywały się obrady narodowe. U Polaków siedzieć w *kónie* zapewne przypomina karę niegdyś ponoszoną przed konem albo kontyną, teraz przed kośćiolem." — *Rakowiecki*, *Prawda Rus. I. str.* 113. „Zgromadzenia i Sądy u dawnych Słowian odbywały się w kościołach, te kościoły nazywano *Kontynami*; wnosiemy ztąd, iż do takowych kontyn należyć musiały pewne *obwody*, *okręgi*, czyli iak teraz nazywamy pa-

rafiie, *Konami* lub *Koncami* w owym časie zwana od slowa *koniec*, t. g. *zakres*, *granica*, *obwód*. Ztąd pochodzi *kontyna* t. i. dom, izba sądowa; *kon* t. i. sąd; *zakon* t. i. prawo, ustawa; *zakonnik* t. i. znaiący prawa.“ — *Dobrowsky, Gesch. d. böhm. Sp. Prag* 1818. *S.* 42. 43. „Beim Biographen des Bamberger Bischofs Otto im 12. Jahrhunderte heissen die heidnischen Tempel, die an den Enden (d. i. Quartieren, Vierteln) der Stadt standen, *Concinae*. Wer da weiss, das *konec* im slawischen Ende heisst, dass auch in Russland die Städte in solche Enden *konci* eingetheilt waren, der kann keinen Augenblick anstehen *Concina* wie *Končina* zu lesen.“

℣. 9. „Thebský neb Thebanský Amphion.“ Srow. *Horat. de Art. poet.* ℣.394. *Přelož. Macháčkowo*:

„Dj se že Amphion Thebanské ohrady původ
Skály walil zwučnau kytarau.“

℣. 12. „Deukalion.“ Srow. *Apollodora Bagopisné powjdky, we Wýboru ze spis. řec. od F. Šjra D. I. str.* 87. „Zews mnoho deštů z nebe spustiw naywětšj djl Řecka potopil; tak wšickni lidé pošli. Deukalion w korábu po moři plawiw se k Parnasu přistal a gak deště přestaly, wystaupiw obětowal Zewsowi. Tento seslaw Merkura k němu, dowolil mu žádati, coby chtěl. On prosil aby lidé od něho zrodili se. A dle slowa Zewsowa kameny zdwjhage přes hlawu prohazowal, z těch které házel powstali mužowé, z těch ale co geho manželka Pyrrha, ženy.“

Znělka 186.

℣. 6. „Absolon“ syn Dawida krále Israelského.

℣. 8. „Burkhard“ Srow. *Chronica Augustensis ap. Freher T. I. p.* 343. „Burcardus Halberstatensis episcopus Luiticiorum provinciam ingressus, incendit, vastavit, avectoque equo, quem pro Deo in *Rheda* (Retra) colebant, super eum sedens in Saxoniam rediit.“

Znělka 188.

ỳ. 2. „Nowé Strelice.“ Zbjrka wšelikých staroslawských model a nářádj při obětech užjwaných od *Fr. Sponholza* roku 1687. a 1697. w zakopaném kotle we farnj zahradě w Prilwicech, bljže staré Retry, nalezená, od *Ond. Boh. Masche* popsaná, Wogwodem Meklenbursko-Strelickým kaupená a w Museum Nowo-Strelickém rozpostawena gest. Srow. *Mart. Fried. Arendt*: *Grossherzoglich-Strelicisches Georgicum Nord-slavischer Gottheiten und ihres Dienstes; aus den Urbildern dargestellt. Minden* 1820. *in* 4. — Pak *Fr. Hagenow*: *Beschreibung der auf der Gherzl Bibliothek zu Neustrelitz befindlichen Runensteine, und der dort ebenfalls befindlichen slavischen Gottheiten. Loitz* 1826. Srow. *Ljetopis serbsky, Godina IV. čast.* 15. *str.* 97. „Sobranije slowenskich drewnostej w Neistrelicie po čislu sostawljajuščich onoje pamjatnikow osobliwo idolow prewoschodit kotory nachoditsia wo Ludwigslustie.“ —

ỳ. 9. „O Lotaru.“ Srow. *J. D. Fiorillo über die slavischen Alterthümer*, in seinen *Kleinen Schriften*, *Göttingen* 1806. *S.* 298. „Der grosse Tempel zu Rhetra wurde im J. 1121. von dem sächsischen Herzog *Lothar* ausgeplündert und verbrannt, welches die Slaven zur äussersten Erbitterung brachte.“ — *Thunmann ü. N. Völker S.* 268. „Der sächsische Herzog Lotharius hatte fast alle Jahre die Wenden, mit Krieg heimgesucht; — den Fürsten der Rugianer gezwungen sein Vasall zu werden — das Land der Kessiner hatte er ausgeplündert — die Hauptstadt mit dem darin liegenden Tempel derjenigen Lutizer, welche der Peene gegen Süden wohnten, verbrannt. Diese Lutizen waren die Rhedarier und Tollenser.“

ỳ. 10. „Otto z Bamberku“ byl biskup a blahowěst Pomoranů. Srow. *Cramer*, *Pommer. Kirch.*

Hist. L. 1. *C.* 19. *Sam. Groszer*, *Lausitz. Merkw. pod článkem Kirchen-Sachen*: „Der Bambergische Bischof Otto suchte die Slaven durch Geschenke zum Christenthum zu bewegen, indem er immer bey 50 und mehr Wägen mit Tuch und Victualien (fustani, purpurae, brussati, fritsali, optimi generis et coloris pannorum, aliasque species gloriosas et pulchras — prawj žiwotopisec Ottůw C. 54.) hinter sich her führen liess.— So heuchelten die Wenden äusserlich das Christenthum, im Herzen blieben sie Heiden.“ *Lützow*, *Gesch. v. Meckl. S.* 129. „Die Geschichte des Bischof Otto v. Bamberg liefert den Beweis, dass nur die Form und der Inhalt, worin das damalige Christenthum den zu Bekehrenden dargereicht wurde, ihren Abscheu gegen dasselbe erzeugt hat. Das grosse äussere Gepränge, unter welchem Otto erschien, die kostbaren Geschenke, die er in grosser Menge austheilte, ja selbst die schlaue Anähnlichung des christlichen Gottesdienstes an den heidnischen, wodurch er allerdings viele Wenden äusserlich zum Bekenntnisse des Christenthums verführte— alles dies konnte die Klügern nur überzeugen, dass der stolze Prophet nur sich einen Namen zu machen bemüht, es ihm aber mit der Sorge für das Heil der Bekehrten kein rechter Ernst sey.“ Srow. *Historiae Anon. cum Hist. Andreae collatae in Ludev. Scrip. S.* I. *p.* 676. 677. „Munera matri a S. Ottone in civitate Stetina oblata. Episcopus confidenti matronae griseae pelliculae chlamidem preciosam dedit. Pueros duabus camisiis de subtili panno vestivit, et easdem camisias auriphrigio in ora capicii, et futura humerali atque brachiali, ornari eis fecit; duosque cinculos aureos tradens et calceamenta picturata. — Haec et similia pagana juventus audiens — gregem non modicum adduxere.“ Sotwy že wyšel tento blahozwěst, celý Štetjn zase odpadnul od křesťanstwj, wiz tamž *str.* 707. 708. Tato horliwost Ottowa w obracowánj na křesťanstwj tak dalece šla, že k tomu cjli i koně ukrad-

nul; wiz *Vita S. Ottonis. p.* 442. *Caput LIII.* „De furto equorum. Episcopus more suo egressus visitare Xenodochium, stabulum transivit oeconomi, videnque duos equos fortes eleganti corpore, a comitantibus, cujus nam sunt hi, inquirit. Dicunt ei hos esse procuratoris sui. Bene, inquit, magni sunt et fortes. Certe portare habent pretia et redemptiones captivorum in terram Pomeranorum. *Sublatis* ergo *equis*, oeconomus, re cognita ad episcopum venit, equitaturas repetit.“— Podobné přjklady rozšiřowánj křesťanského náboženstwa skerze Němce nalezáme i ginde, k. p. *Chron. Slav. Incerti Auct. apud Lindenbr. C.* 25. „Episcopus Geroldus adivit ducem in Erthneburg et vocatis regulis Slavorum, scilicet Nicloto regulo Obotritorum et Pribislao, proposuit de fide suscipiendo, sed nihil determinatum est quia *camera* ducis *vacua* fuit.“

ỳ. 11. „Slawských kmenů swáru.“ Srow. *Adam. Bremen. L.* 3. *C.* 24. „Multi sunt Winulorum populi fortitudine celebres, soli quatuor sunt qui ab illis *Wilzi*, a nobis vero *Leuticii* dicuntur, inter quos de nobilitate potentiaque contenditur. Hi sunt scilicet *Chizzini* et *Circipani*, *Tholosantes* et *Retheri*. Cumque *lis* ad bellum pervenisset, *Tholosantes* et *Rheteri* quamvis auxilio *Chizzinos* haberent, nihilominus a *Circipanis* victi sunt. Iterumque instauratum est praelium, et contriti sunt Rheteri, tentatum est tertio, et Circipani victores abierunt. Tunc qui victi fuerant, principem Godescalum, ducemque Bernardum et Regem Danorum accitos in auxilium super hostes duxerunt, ingentemque trium principum exercitum per septem hebdomadas suis nutrierunt stipendiis, Circipanis viriliter repugnantibus. Multa itaque millia paganorum hinc inde prostrati, plures abducti sunt in captivitatem. Tandem Circipani 15 millia talenta regibus offerentes, pacem indepti sunt.“ *Chron. Slav. ap. Lindenbr. C.* 17. „Mortuo Henrico, Slaviae regulo, filii ejus scilicet Zuentepolk senior et Kanutus junior *bella intestina*

propter regnum patris habebant.“ — Srow. *Rukopis kralod. str.* 4. „Za mnu za mnu chrabro na Polany, Na Polany wrahy našich zemj.“ *Conv. Lex. B.* 6. *p.* 299. pod článkem *Meklenburg*: „Zwei der mächtigsten von den Slavischen Stämmen, die Obotriten und Wilzen standen in verjährter *Feindschaft.*“ Srow. *Eginhard ad A.* 808. „Nunciabatur Godofredum regem Danorum in Abotritos cum exercitu trajecisse. Erant cum Godofredo in expeditione praedicta *Slavi* qui dicuntur *Wilzi.* Qui propter antiquas inimicitias, quas cum Abotritis habere solebant, *sponte* se ejus copiis conjunxerunt, ipsoque in regnum suum revertente, cum praeda quam in Abotritis capere, et ipsi domum regressi sunt.“ *Schlötzer, Nestor. II. p.* 181. „An Ludwig den Frommen schickte Björn A. 828. eine Gesandtschaft: kein Mensch weiss, in welchen Angelegenheiten? Rief er etwa den Kaiser zum Schieds-Richter in seinen Händeln mit seinen nächsten Collegen Anund auf, wie zwey Slavisch-Wilzische Prinzen A. 823. zu thun die Niederträchtigkeit begangen hatten?“ Sr. *Jos. Kušewič, de Municip. Jurib. et Stat. Reg. Dalmatia, Croat. et Slav. Zagrab.* 1830. *p.* 5. „Regia Croatorum stirpe in Zvonimiro Regum ultimo exstincta, et post hujus obitum Regno Croatiae in *partes scisso*, ac omnibus malis, quae statum anarchicum, commitari sveverunt, per factiones Procerum, commune Bonum ambitioni suae sacrificantium, involuto; neque ullo amplius *discordantis* patriae remedio, quam ut summa rerum a potentiore vicino regatur, S. Ladislaus Hungarorum rex Croatiam cum exercitu ingressus, Anno 1091. partem a Drávo fluvio usque Alpes ferreas dictas protensam occupavit.“

Znělka 189.

V. 11. „Nemesis“ aneb *Nemisa.* Srow. Fr. *Hagenow, Besch. der auf d. Gherz. Bib. zu Neustreliz befindl. Slav. Gotth. Loitz* 1826. *S.* 21. „Fig. 10.

Nimisa oder *Nemisia* unter welchen Namen sowohl in Rhetra als zu Arcona der Gott der Rache verehrt wurde.“ *Masch. gott. Alt. d. Obotr.* §. 124. *S.* 79. deržj též *Nemis* Wendů a *Nemesis* Řeků za gedno. Srow. *nebe*, *nebesa*. ℣. 11. Nazjwá se *wážnau bohynj*: Srow. *Gebhardi Gesch. der Wend. I. p.* 26. „Nemisa ein Götze, sein Haupt war mit Strahlen umgeben.“

Znělka 190.

℣. 5. „Pribyslaw“ syn Niklota knjžete slawského wýmluwný a národ swůg wraucně milugjcj Slawen. Geho pronikawé řeči i ke Slawům i k Němcům před wzatým gemu *Meklenburgem*, *Ilowem a Malchowem* nalezagj se u *Helmolda L.* 2. *C.* 2. „Accedens Pribislaus ait ad viros, qui erant in munitione Mekelinburg: Magna o viri, tam mihi quam genti meae illata est violentia, qui expulsi sumus de terra nativitatis nostrae, et privati sumus haereditate patrum nostrorum. Vos quoque (Teutones) injuriam hanc cumulastis, qui invasistis terminos nostros et possedistis urbes et vicos qui nobis debentur haereditaria successione. Proponimus ergo vobis optionem vitae et mortis. Si volueritis aperire nobis munitionem et reddere terram nobis debitam, deducemus vos pacifice cum uxoribus et filiis et universa supellectili. Si quis Slavorum quidpiam abstulerit eorum quae ad vos pertinent, ego in duplo restituam. Quod si nolueritis egredi, imo urbem hanc pertinaciter defendere, juro vobis, quia si faverit nobis Deus et Victoria omnes vos occidam in ore gladii.“ *A opět dále w téže Kap.* „Vespere autem facto, venit universus exercitus Slavorum ante castrum *Ilowe*, et allocutus est Pribislaus Slavos, qui erant in eo: Notum est omnibus vobis quantae calamitates et pressurae apprehenderint gentem nostram, propter violentam Ducis (Germanici Henrici) potentiam quam exercuit in nos,

et tulit nobis haereditatem patrum nostrorum, et collocavit in omnibus terminis ejus advenas, scilicet *Flamingos* et *Hollandos*, *Saxones* et *Vestphalos* atque nationes diversas. Hanc injuriam zelatus est pater meus usque ad mortem; frater meus *Wertzlaus* ab hoc ipsum vinculis aeternis tenetur inclusus, et nemo remansit, qui cogitet bonum *genti nostrae*, aut velit suscitare ruinas ejus, nisi ego solus. Revertimini ergo ad cor, o viri reliquiarum Slavici generis, et resumite audaciam, et tradite mihi urbem hanc et viros qui *injuste* occupaverunt eam, ut ulciscar in eos, sicut ultus sum in eos, qui invaserunt Mikilenburg." *A opět L.* 2. *C.* 3. Pribislaus collecta rursum Slavorum manu venit *Malachowe* et *Cuscin*, et allocutus est habitatores urbis, dicens: Scio quidem vos esse viros fortes et nobiles, et obsecundantes imperio magni Ducis Domini vestri. Volo ergo persuadere vobis, quae sunt utilia. Reddite mihi castrum, quod olim fuit patris mei et mihi nunc haereditaria successione debetur, et ego exhiberi vobis faciam *conductum* usque ad ripas Albiae. Si quis eorum, quae ad vos pertinent quidquam violenter attigerit, ego in duplo restitui faciam. Quodsi hanc conditionem optimam, inutilem judicaveritis, oportebit me rursum experiri fortunam meam et congredi vobiscum. Mementote quid contigerit habitantibus Mekelenburg, qui spreverunt conditiones pacis et provocarunt me in sui damnum."—

†. 9. „Wertislaw" (Wratislaw). Srow. *Lützow, Gesch. v. Meklenb. S.* 217—221. „Der Herzog bezeichnete seinem Eintritt ins Wendenland durch die barbarische Grausamkeit, dass er den mit sich geführten gefangenen *Wertislaw*, Angesichts des belagerten Malchows aufhängen liess. Man kann die an Wertislaw vollstreckte Verurtheilung nur als einen Act barbarischer Grausamkeit ansehen, der mit der Bewilligung eines freien Abzugs, welche Pribislaw den sächsischen Besatzungen von Kussin und Malchow kurz vorher ertheilt hatte, nicht eben zum Ruhme des christlichen Helden

contrastirt. Wertislaw war als Opfer einer grausamen Rache gefallen.“ — *Str.* 209. „Niklots Söhne, Pribislaw und Wertislaw, fühlten sich zu einem höheren Berufe geboren als in untergeordneter Lage und ihrer väterlichen Besitzungen beraubt, sich in den herrschsüchtigen Willen eines übermüthigen Fremden zu fügen.“

Znělka 191.

V. 2. „Pribyslawa synowé.“ Srow. *Lützow, Gesch. v. Mecklenb. S.* 315. 317. „Niklot, der Vater Pribislaws, ist historisch unbezweifelter Stammvater des jetzt regierenden Fürstenhauses. So sehen wir also Mecklenburgs erhabenes Fürstenhaus, einer hundertjährigen Eiche vergleichbar, deren Keim der Erde dunkler Schooss verbirgt, hier seine ersten frischen Zweige kräftig der Höhe zu treiben.“ *Conv. Lex. B.* 6. *p.* 299. pod článkem *Meklenburg* „Im J. 1170 wurde der wendische Fürst Pribislaus zum deutschen Reichsfürsten erklärt. Dieser *Pribislaus* ist der Stamm-Vater der meklenburgischen Fürsten, die unter allen europäischen Regenten die ältesten und die einzigen von unstreitig slavischer Abkunft sind. Den Namen *Meklenburg* nahmen sie von den alten obotritischen Hauptorte Meklinborg an.“ I knjžecj na ostrowě Rugen kwětaucj rod *Putbuský* odwodj se od *Stoislawa* syna krále Rugenského *Raze* gmenowaného: Wiz *Furchau, Arkona, str.* 434.

V. 6. „Meklenburg“ Srow. *Chr. Slav. ap. Lindemb. C.* 32. *p.* 202. „Pribislaus aedificavit urbes *Mekelenborg, Ilow, Rostok,*“ a *Helmold* k tomu přidáwá „Et collocavit in terminis eorum Slavorum populos.“ Srow. *Hesperus von André* 1821. *B.* 29. *Heft II.* „Die Slaven in Meklenburg gehörten zu den aufgeklärtesten und gutmüthigsten Völkern der damaligen Welt. Denn als sie Meklenburg noch nicht gänzlich von seinen Bewohnern verlassen fanden, weit entfernt diese schwachen Überreste der alten Teutonen zu verjagen oder zu

vertilgen, liessen sie solche ruhig neben sich wohnen, und lebten in Eintracht und in Frieden mit den alten Bewohnern des Landes. Später hin aber zur Zeit Heinreichs des Löwen, Herzogs von Sachsen, wurden die alten Wenden, obwohl sie solches nicht verdient hatten, nicht so schonend behandelt, sondern bis auf einige wenige Überreste vertilgt, oder zu Sklaven gemacht und den, an sächsische Familien von dem Sieger Heinrich ausgetheilten, Besitzungen als Leibeigene beygelegt." —

Znělka 193.

Ÿ. 2. „Stargrad" město i krag nynj Oldenburg. Srow. *Chron. Slav. u Lindenbrog*, *Cap.* 9. *str.* 191. „*Stargarde* i. e. antiqua civitas est terminus Slaviae in terra Wagirorum in occiduis Baltici maris partibus. Haec civitas et provincia fortissimis viris decorata est, cujus reguli quondam omnium Obotritorum sive Cicinorum et longe remotiorum populorum dominium habebant."

Ÿ. 4. „Tešmarůw neb Těšimirůw dům." Srow. *Helmold L. I. C.* 83. Transivimus in ulteriorem Slaviam, hospitaturi apud potentem quendam cui nomen *Thessemar*: is enim nos accersierat. — Posthaec divertimus ad hospitium, ubi *Thessémar* suscepit nos cum magno apparatu. — „Skwostnau hostinu." Srow. *Thunmann ü. d. nörd. V. S.* 262. „Der Luxus war den Slaven nicht unbekannt, und bey ihren Mahlzeiten wurden nicht nur viele Gerichte aufgetragen, sondern sie waren auch mit einem solchen Geschmacke zubereitet, dass selbst ein Mönch (Helmold) sie für unverbesserlich halten musste." Srow. *Helmold L. I. C.* 82. „Rogavit Pribislaus ut diverteremur in domum suam. Et excepit nos cum magna alacritate, fecitque nobis convivium *lautum*. Mensam nobis appositam *viginti fercula* cumularunt." —

Znělka 194.

V. 1. „Wagria“ aneb *Stargradsko* krag slawský, nynj částka Holsacie; Naruszewicz stotožňuge *Wagiry* a *Wareğy*, *Drewlany* a *Holsaty*.

V. 2. „Plon“ polsky *Płońsk*, něm. *Plön*, město slawské w kragi Wagriów nad gezerem téhož gména, nimž otočeno gest. Hrad geho ležj na wýsosti ze které krásný wýhled.

V. 4. „Lucrecia.“ Srow. Českau knihu: *Čest a Newina pohlawj ženského, w Praze u Dan. Ad. z Weleslawjna, r.* 1584. *str.* 158. „Lucretia šlechetná panj w Řjmě, nechtěla ani mohla živa býti, ale sama se zabodla, proto, že gj krále Tarquinia syn násilé učinil, proti wůli gegj, která tělo swé samému manželu swému w čistotě chowati chtěla.“

V. 5. „Syn kýsi Teutonie.“ Srow. *Helmold L. I. C.* 25. „Assumptis Buthue fortissimis *Bardorum-Sturmarios*, *Holzatos* atque *Thethmarchios* transiit Albiam in terram Wagirorum. Veniensque ad castrum Plunense urbem praeter spem apertam et vacuam viris reperit.“

V. 6. *Gebhardi Gesch. I. S.* 144. Buthue musste sich ergeben und zog mit seinen Kriegesleuten aus der Stadt. Allein, da plötzlich *eine* der in Plön hinterlassenen wendischen *Weibern* über Rache wegen *Nothzucht* schrye, griffen die jachzornigen Wenden zu und erschlugen den Buthue mit allen wehrlosen Bardengauern.“ To se stalo 1071. dne 1. Serpna. — *Krantzius Vand. L.* 3. *C.* 9. nazjwá gi „foeminam in oppido Plunensi non mediocris inter Wandalos (Slavos) nominis.“ *Helmold L. I. C.* 26. „Mulier quaedam praepotens de castro mandavit Cruconi, caeterisque Slavis, dicens: Perdite viros, qui se tradiderunt vobis, et nolite servare eos, quia intulerunt maximas violentias uxoribus vestris, quae

derelictae fuerant cum ipsis in urbe et auferte opprobrium nostrum.“

¥. 12. „Buthue zněmčilce.“ *Buthue* byl syn wendického krále Gothschalka (sr. Godislaw), i matka geho byla Slawenka: ale wlastnjmu swému národu welice byl odcizen. Srow. *Helm. L. I. C.* 24. „Buthue magno Slavis excidio genitus. *C.* 25. Buthue amicus principum (germanorum) apud gentem suam ut proditor libertatis habebatur. *C.* 25. Magnus, filius Ordulphi Saxonum ducis, in ipso principatus sui exordio ad subnervandos Slavorum rebelles animum et vires intendit, exacuante eum ad id Buthue filio Godescalci.“

Znělka 195.

¥. 8. „Alberk“ Srow. *Chron. Slav. ap. Lindbr. p.* 196. *Helmold I. C.* 1. *Lützow, Gesch. v. Meklenb. S.* 163. „Der Kaiser Lotar befahl sofort mit der Anlegung der Festungswerke zu beginnen, hiermit war die Gesinnung, die er gegen die Wenden hegte enthüllt. Denn da es Wagrischer Grund und Boden war, auf welchem die Feste angelegt werden sollte, so konnte die Bemächtigung desselben nicht anders als durch einen Eingriff in Pribislaws, des Wagrischen Fürsten, bestehende Hoheitsrechte geschehen. Lotar ging aber noch weiter, er entbot sogar den Wendischen Adel zur Hülfeleistung bei dem Bau; und da des Kaisers Macht diesmal zu stark war, so mussten die armen Wenden sich fügen! Mit Ingrimm in Herzen und unter Schmähworten, mussten sie den Zwinger, der gegen sie dienen sollte, selbst mit errichten helfen. Die Anhöhe aber, auf welche derselbe erbaut wurde, hiess *Alberg*. Als das Werk nun vollendet war, ward es mit einer starken Besatzung versehen, und erhielt den stolzen Namen des *Siegsberges*.“

Znělka 196.

V. 1. Neděle.“ *Helmold L. I. C.* 83. „Proxima die Dominica convenit universus populus terrae ad forum Lubicense.“

V. 5. „Lubeka“ Srow. *Chron. Comitum Schauenburg.* p. 500. *apud Meibom.* „Civitatem *Lubeke* Henricus, Princeps Slavorum, construxerat.“

V. 8. „Lid a kněžstwo kasali se.“ *Helm. l. c.* „Dominus Episcopus (Gerold) habuit verbum exhortationis ad plebem ut relictis idolis, colerent unum Deum, qui est in coelis et percepta baptismatis gratia renunciarent malis operibus.“

V. 9. „Pribyslaw.“ *Helm. l. c.* „Cumque perorasset ad plebem, innuentibus caeteris ait Pribislaus:“ — Prybyslaw tento byl wnuk Buthueův.

V. 14. „Filipiky,“ Orationes philippicae, gsau řeči Demosthenesowy proti Filipowi králi Macedonskému w Athenách deržané, pelné sjly a ohně: podle nich se každá prudká, hřjmawá řeč Filipikau nazjwá.

Znělka 197.

V. 1—14. Srow. *Helm. L. I. C.* 83. „Ait Pribyslaus: Verba tua o venerabilis Pontifex, verba Dei sunt et saluti nostrae congrua. Sed qualiter ingrediemur hanc viam: tantis malis irretiti? Ut enim intelligere possis afflictionem nostram, accipe patienter verba mea. — Tui juris erit compati nobis. Principes enim nostri (Germani) tanta severitate grassantur in nos, ut propter vectigalia et servitutem durissimam, melior sit nobis mors, quam vita. Ecce hoc anno, nos habitatores brevissimi hujus anguli *mille marcas duci persolvimus*, porro Comiti tot centenaria, et necdum evicimus, sed quotidie emungimur et premimur usque ad exinanitionem. Quomodo ergo vacabimus huic religioni novae,

ut aedificemus Ecclesias et percipiamus baptisma, quibus quotidie indicitur fuga? Si tamen locus esset, quo diffugere possemus. Transeuntibus enim Travenam, ecce similis calamitas illic est: venientibus ad Panim fluvium, nihilominus adest. Quid ergo restat, quam ut omissis terris feramur in mare et habitemus cum gurgitibus? Aut quae culpa nostra, si pulsi patria, turbaverimus mare, et acceperimus viaticum a Danis sive institoribus qui mare remigant? Nonne principum erit haec noxa, qui nos propellunt?" — *Lützow, Gesch. v. Meckl.* S. 188. „Worauf mag wohl Rudloffs Behauptung das Pribislaw Christ gewesen sey, sich stützen? In der angeführten Erzählung Helmolds von Pribislaw sehen wir diesen zum letzten Male öffentlich auftreten. Von da an verschwindet er völlig aus der Geschichte, so dass sein Ende und ob er Nachkommen hinterlassen unbekannt geblieben ist." Tento *Pribyslaw* gest starší a rozdjlný od Pribyslawa syna Niklotowa a bratra Wertislawowa o němž wiz *Znělku* 190.

†. 6. „Laupeže" Srow. *Helmold, L. I. C.* 56. „Henricus, ocii impatiens, et Saxones, omnem terram Slavorum quae inchoatur a rivo Svalen et clauditur mari baltico et fluvio Travena *praeda* et incendio vastarunt." *Gebhardi Gesch. I. p.* 185. „Der Dänische König Waldemar schloss im J. 1165. einen Vergleich mit dem Herzoge Heinrich zur gemeinschaftlichen Bezwingung aller östlichen wendischen Länder, unter der Bedingung, dass jeder von ihnen die Hälfte der Gefangenen, der *Beute* und des Landes erhalten solle." *Saxo Gramm. L.* 10. *p.* 168. „Eo tempore *Piraticae* usus nostris (Danis) creber, Slavis perrarus extitit, qui eo maxime Danis, quod ab ipsorum ingeniis traxerant, nocuerunt."

†. 6. „Wraždy." Srow. *Helmold I. C.* 19. „Udo princeps Slavorum, filius Mistivoii a quodam Saxonum transfuga improvise *confossus est*." *L.* 2. *C.* 4. „Dux Henricus Leo transiit Albiam et attigit terminos Slavo-

rum fecit Wertislavum Principem Slavorum suspendio interfici prope urbem *Malachow*." Přjčinu teto wraždy podáwá nám Přibyslaw, brat nešťastného tohoto Wratislawa, we swé řeči u *Helm. L. 2. C. 2.* „quod injuriam, calamitates et pressuras gentis suae — violentam Ducis potentiam — haereditatem patrum sibi ablatam zelatus est." Srow. *Chron. Slav. ap. Lindemb. C. 15. 17.* „*Critoni* Danus quidam securi caput abstulit. *Zuentopolk* occisus est dolo cujusdam Holsati cui nomen Dason, et remansit filius *Swinike* qui postea interfectus est apud Erthenburg." Srow. *Annal. Fuldenses ad A. 795.* „Witzan dux Abotritorum ad regem pergere volens a Saxonibus occisus est." *Děginy české, obgas. obrazu. III. str.* 231. „Wáclaw (poslednj z rodu Přemyslowa) král český w Holomuci od newěrného sluhy zawraždén gest (1306. 4. Srp.), zločinec ten chtěge s krwawau dykau w ruce prchnauti lapen a na mjstě rozsekán, gmenowal se *Konrad z Pottenšteyna*, rodem *z Turingie.*" Srow. *Zn.* 134. *Zn.* 562.

℣. 8. „Djla o nás spisugete lžiwá." Srow. *Anton über die a. Slaven I. p.* 35. „Von den abendländischen Geschichtschreibern werden die Slaven von der hässlichsten Seite geschildert, ihnen sind sie untreu, unbeständig, lasterhaft, dumm, ungelehrig, verwegen, diebisch, unbarmherzig u. s. w. Aber wer sieht nicht dass hier der Religionshass redet? waren sie untreu, waren sie unbeständig so waren sie es gegen Christen, die sie um der Religion willen, oder vielleicht nur um ihre Länder in Besitz zu nehmen auf die schrecklichste Art behandelten." *Adelung, Vorrede zu K. Thams deutsch böhm. Nationallex. Prag.* 1788. „Wenn wir die von Mönchshänden in ihren magern Kroniken von den Slaven entworfenen Schilderungen zum Grunde legen wollten, so hätten wir von diesem Volke nichts als Abscheulichkeit aufzustellen. Zum Glück enthält jedes Mönchswort nicht allemal eine himmlische Wahrheit; zum Glück zeigen sich uns diese verrufenen

Menschen in ihrer Denkart, in ihren Sitten und Gebräuchen, in ihren Werken und Thaten von ganz entgegengesetzten, keineswegs verächtlichen und gehässigen Seiten. Die schmutzige, mit den schwärzesten Farben des Religionshasses getränkte Feder des Klosterbruders beschreibt uns die Slaven als treulos, unbeständig, blödsinnig, ungelehrig, verwegen, diebisch, unbarmherzig und als Hunde: in ihren Aeusserungen und Handlungen hingegen beweisen sie sich als gutmüthige und fröhliche, gastfreie und barmherzige, genügsame und keusche, arbeitsame und ehrliche, tapfere und unerschrockene Menschen. Wir dürfen also auf jenes verunglimpfende Gewäsche auch nicht die mindeste Rücksicht nehmen." *Rohrer II. p.* 153. „Man muss, um nicht über den Charakter der slavischen Völker Fehlschlüsse zu machen, mitten unter ihnen leben. Dann werden manche Vorurtheile wider dieselben sich legen, welche in einiger Entfernung von ihnen deutsche Schriftsteller niederzuschreiben und drucken zu lassen, nicht errötheten." Srow. *Rakowiecki*, *Prawda Ruska T. I. str.* 252. „Obcy Pisarze więcéy o nas pisali, aniżeli my sami. Oddaiemy im hołd wdzięczności za poczynione badania w przedmiocie dawnéy historyi przodków naszych, lecz obok téy czułéy wdzięczności wynurzenia, nie możemy zupełnie na wielu ich domyślnych zdaniach polegać; one dyktowane są miłością swego a nie naszego narodu, one nie wszytkie wyszły z pod pióra bezstronnego i prawdę miłuiącego Herdera."

†. 11. „Do wlun morských." *Gebhardi I. p.* 179. „Vielen Wenden war der Zwang unleidlich, und diese erfüllten jene Vorhersagung ihres Fürsten Pribislaus: denn sie verbargen sich zum Theil in eine Höhle und raubten auf und an den kleinen Gewässern, zum Theil gingen sie auf die offene See und suchten ihren Unterhalt bey den Seefahrern und dänischen Strandbewohnern durch Feuer und Schwerdt."

ý. 13. „Knjžata nás wlasti zbawugj.“ Srow. *Saxo Gramm. L.* 14. *p.* 273. „Imperator Germaniae Fridericus universos Germaniae Principes *sacramento* adactos *jurare* compulit, se ejus ditioni Slaviam subacturos.“ — *Helmold, L. I. C.* 87. „Henricus Leo terram Obotritorum divisit militibus suis possidendam. Et collocavit in castro *Cuscin* Ludolfum quendam Advocatum de Brunswich, apud Melicou fecit esse Ludolfum de Paina, Zuerin et Ilinburg Guncelino commendavit, *Mikilinburg* dedit Henrico cuidam de Scaten.“ *L.* 2. *C.* 5. „Omnis ergo terra Obotritorum et finitimae regiones assiduis bellis, tota in solitudinem redacta est. Si quae Slavorum extremae remanserant reliquiae, propter annonae penuriam et agrorum desolationes, tanta inedia confecti sunt, ut gregatim ad Pomeranos sive ad Danos confugere cogerentur, quos illi nihil miserantes, vendiderunt.“ — *Rozličnosti praž. Now.* 1832. *Čjs.* 33. „W bywalých šwedských *Pomofanech* nacházj se pole, na kterém za 300 let 191 bitew swedeno.“ — Srow. *Joh. Bapt. Massilion, Gedanken über versch. Materien d. Sittenlehre, aus dem Franz. Wien* 1787 *str.* 296. „Sláwa, která Knjžatům z podmanénj cuzých národů přirostá, weždy krewj zbrocena bywá. K nj newede nic než mord a wražda: Knjže musj takowý lid nešťastným učiniti, chceli se ho ubezpečiti.“

Žnělka 198.

ý. 5. „Hansa,“ t. g. gednota kupeckých měst we středowěku. Srow. *Sartorius, Gesch. des Hanse-Bundes. Band I. S.* 63. — *Lützow, Gesch. v. Meklenb. S.* 134. „Es gebührt den Wenden, wenn ihnen auch die äussern Vortheile daraus nicht zuflossen, unstreitig der Ruhm, dass ihre ersten kühnen Seefahrten, theils zum Zwecke des Fischfanges unternommen, theils aber auch, um gegen ihre Landeserzeugnisse Handelsartikel aus

den nördlichen Ländern einzutauschen, den ersten Grund zu dem norddeutschen Seehandel gelegt haben, um sie in diesem Betracht also als die eigentlichen *Stifter* der nachherigen mächtigen *Hansa* anzusehen sind, indem ihre Handels- und Stappelplätze längs der Gestaden der Ostsee die erste Idee und den ersten Impuls zu einer grössern Verbindung zum Zwecke des Handels gegeben haben." Allein die Früchte desselben sind anderswo als in und für Slavonien gereift." *S.* 139. „Der nun deutsch gewordene Seehandel ist nur als eine Frucht des uralten wendischen anzusehen." *Gebhardi I. p.* 232. „Unter den Quartieren der Hanse war das *wendische Quartier*, stets das *mächtigste* gewesen, denn dieses hatte die Hansa zuerst errichtet, that für selbige, weil es die Flotten und den Seehandel besass, das meiste, und führte in selbigen durch den Lübekischen Magistrat das Directorium." — *J. C. Pfister*, *Gesch. d. T. pag.* 349. „Was die eigenthümlichen Vorzüge der Slaven betrifft, so verdient besonders hervorgehoben zu werden, dass sie sich neben den Landbau, oder vielmehr noch vor demselben, mit besonderer Betriebsamkeit auf den Handel gelegt, während die Teutschen sich dieses Gewerbs noch lange geschämt, und dass sie die Verbindung der Ostsee mit den schwarzen und kaspischen Meer, hauptsächlich durch Beschiffung der dazwischen strömenden Flüsse in dem langen Zeitraume, da wir von dem europäischen und asiatischen Norden so wenig wissen, erhalten haben, wozu auch die heilige Sitte der Gastfreundschaft mitgewirkt hat. Hierher hat auch der Bernsteinhandel einen Weg gefunden."

¥. 12. „Virgil." Tento básnjř řjmský napsal gednau po slawném wjtězstwj na dwéře Augusta cjsaře bez doložení gména tyto werše:

„Nocte pluit tota redeunt spectacula mane,
Divisum imperium cum Jove caesar habet."

Při dotazowánj kdo to? gakýsi zchytralec wydáwal se

za půwodce těchto weršů: Virgil zwědčw o klamu napsal tamže opět onny werše:

„Hos ego versiculos feci tulit alter honores:“ a t. d.

Znělka 199.

℣. 2. „Raniberg.“ Srow. *Helmold L. I. C.* 36. „Henricus venit in terram Holsatorum, illi in unum conglobati occurrerunt cum eo ad praelium, insiluerunt in hostes subito et perterritos inopinato casu ad naves usque propulerunt. Et facta est ruina magna in exercitu Ranorum (Slavorum Rugianorum) in die illa, cecideruntque interfecti coram castro *Lubeke*, nec fuit minor numerus eorum, qui aquis praefocati sunt, quam occisorum gladio. Feceruntque tumulum magnum, in quo projecerant corpora mortuorum, et in monumentum victoriae, vocatus est tumulus ille *Raniberg*, usque in hodiernum diem.“ *Naruszewicz, Hist. T. I. K.* 3. *str.* 500. „Henryk za pomocą Sasów zbił ich (Ranów) nie daleko rzéki Traweny i taką w nich klęskę uczinił, że ich ciała potężną mogiłą narzucone dały iéy nazwisko *Raniberg*, iakoby góra Ranów.“

℣. 10. „Moře slawskau krewj opilé.“ *Witechind. an. L. I. p.* 640. „Cum (Slavi ad Lunkini) per omnes agros caederentur ad urbem vicinam fugere tentabant. Collega autem hoc eis praecavente, proximum mare ingressi sunt, et ita factum est ut omnis illa nimia multitudo Slavorum aut gladio consumeretur aut in *mari* mergeretur.“ *Saxo Gramm. L.* 14. *p.* 261. „Superati barbari (Slavi) impune obterebantur. Quorum magna pars sinum, per quem trajecerat, avidius repetens, salutem in undis quam quaerebat amisit: nec minor fluctibus quam ferro periclitantium numerus extitit. Pars quo tutius hostem vitaret oretenus de industria aquis corpus immerserat. Nec hoc quidem auxilii genus quo minus a Danis in eadem vada descendentibus interimerentur, latebram eis praestare potuit.“

℣. 13. 14. „Za wůdce si Slawy zněmčilé wolili.“ Takowý zněmčilý wůdce byl sám ten *Henrik* čili *Gindřich* pod nimž Sasowé u Raniberku Slawy porazili. On byl syn slawského krále Godešalka, a spolu wrah Kruka. Srow. *Helm. L. I. C.* 34. „Podobných přjkladů i wjce děginy podáwagj, wiz *Regino, ad A.* 789. „Fuerunt autem cum Carolo M. in expeditione contra Slavos Wilzos, Slavi Urbi et Abotrudi quorum Princeps vocabatur Wixan.“ *Gebhardi I. p.* 116. „Lotharius *vereinigte sich mit Miseko* (Měško) dem teutschen Zinsfürsten der Polen, und verwüstete im J. 985. alle slavischen Wohnplätze mit Feuer und Schwerdt.“ *p.* 116. „Die Heveller bemächtigten sich der Stadt Brandenburg, allein der Kaiser (Otto) eroberte sie mit *Misekos Hülfe* schon im J. 991. wieder und übergab sie einer sächsischen Besatzung.“ Srow. *Balbin Diss. de ling. Slav. p.* 19. „Cum ab Albi ad mare Balticum usque ad sinum quem Venedicum seu Wendicum hodieque appellant Geographi slavica Vendorum lingva per Pomeraniam et Brandenburgiam, caeterasque regiones diffusa regnaret, Saxones advenae Slavorum natura inimici, hos antiquae simplicitatis homines, quibus possent artibus opprimere statuerunt: ac primum *Duces Slavorum divisere discordiis*, tum dissimulato universae nationis odio divisos sunt aggressi.“

Znělka 200.

℣. 5. „Zhyždowali“ Wiz *Znělka* 178.

℣. 9. „Chorwati“ Srow. *Constantinus Porph. Cap.* 30. „Post septem annorum bellum tandem superiores ac sui juris facti *Chrobati*, sacrum baptisma a Romano Pontifice *petierunt*, missique Episcopi ipsos baptizabant.“ *Cap.* 29. „Imperante piissimo Imperatore Basilio, legatos miserunt Slavi (ex Dalmatia) *petitum* ut baptizarentur. Horum precibus auditis beatus ille imperator Caesarianum unum cum Sacerdotibus misit,

omnesque baptizavit. — Deinceps vero et *Pagani* qui et Arentani Romanorum lingua vocantur, missis ad eundem praeclarum Imperatorem legatis *petierunt* baptizari.“

ŷ. 10. „Morawan“ Srow. *Nestor, pod r.* 898. „Kniaz *Rostislaw*, i *Swiatopolk* i Kocel *poslaša* ko Carju Michailu glagoljušče: pošlite k nam učitelja a t.d.“

ŷ. 10. „Rusů kmen“ Srow. *Nestor, pod r.* 987, 988. „Reče že Wolodimir carju greckomu: da prišedše so sestroju wašeju *krestiti mja.*“ — Srow. *Wacl. Alex. Macieiowski, Historia Prawodawstw Slowian. W Warsz. a Lips.* 1832. *T. I. str.* 166. „U Słowian zakarpackich prędzéy się rozszerzyło chrześciaństwo, niż z téy strony Karpat. Tam bowiem sami Słowianie *doprasali się*, ażeby ich ochrzcono, i sami wynaleźli w ięzyku swoim pogardliwe nazwisko *poganina*, którym nazywali rodaka przy bałwochwalstwie uporczywie obstaiącego.“

Znělka 201.

ŷ. 10. „Ratibor.“ Srow. *Adamus Bremensis, L. II. C.* 59. „Ratibor dux Slavorum interfectus est a Danis. Ratibor iste *Christianus* erat, vir magnae potestatis. Habuit enim octo filios qui omnes occisi sunt a Danis dum patrem ulcisci quaesierunt.“

Znělka 202.

ŷ. 5. „Herodias“ byla dcera Arystobulowa a manželka Filipa bratra Herodesowa. Wiz *Evang. Matauš.* 14. ŷ. 3—14. *a Marka* 6. ŷ. 17.

ŷ. 11. „Karla.“ Srow. *Herder, Ideen z. G. d. Mensch.* článek: *Slaven* „Schon unter *Karl dem Grossen* gingen jene Unterdrückungskriege an.“ *Gebhardi I. p.* 99. „Schon im J. 747 hatte der fränkische König Pipinus sich der Hülfe einiger ihm zinsbaren wendischen Fürsten bedient, als er bey Scheiningen, ohnweit Braunschweig, über die Ocker ging, und das

daran stossende Sachsenland verwüstete. Allein, in dem grossen Sachsen-Kriege welcher vom J. 772 bis 813 geführt ward, und den Sachsen ihre Freyheit kostete, waren verschiedene wendische Stämme, besonders die der Weletaben oder Wilzen, durch die fränkischen Heere gedemüthigt." — *Eginhard, in vita Caroli M. C.* 15. „Omnes barbaras ac feras nationes, quae inter Rhenum ac Vistulam fluvios, Oceanumque ac Danubium positae, lingua quidem pene similes, moribus vero atque habitu valde dissimiles, Germaniam incolunt, ita perdomuit, ut eas tributarias effecerit. Inter quas fere praecipui sunt Welatabi, Sorabi, Abodriti, Boemani. Cum his namque bello conflixit, caeteras, quarum multo major est numerus in deditionem suscepit." — A tak tedy mimo mnohé krále a knjžata, 23, rci třimecjtma německých cjsařů pracowalo, geden wjce druhý méně, na podmanénj, wykořenénj a odnárodnénj Slawů! totiž: Karel Weliký (800), Ludwig I. (814), Lothar I. (840), Ludwig II. (855), Karel II. (875), Ludwig III. (877), Karel III. (879), Arnulf (887), Ludwig IV. (899), Konrad I. (911), Gindrich I. ptáčnjk (919), Otto I. (936), Otto II. (969), Otto III. (983), Gindrich II. (1002), Konrad II. (1024), Gindrich III. (1039), Gindrich IV. (1056), Gindrich V. (1106), Lothar II. (1125), Konrad III. (1138), Bedřich I. (1151), Gindrich VI. aneb Lew (1190). — Karel narazil, Gindrich dorazil. Sr. *Anton II. p.* 45. „Welche lange Reihe von Jahrhunderten gehörte dazu ehe die Slaven gebeugt und von den Teutschen unterjocht werden konnten! wie viele Schlachten wurden geliefert!" —

Zněłka 203.

V. 14. „Zlý rozum našjch." Srow. *W. A. Maciejowski, Hist. Prawod. Słow. T. I. str.* 156. „Niemcy gdziekolwiek swoie nad słowiańszczyzną rozpostarli panowanie, co im się zupełnie udało nad Elbą, Odrą i

Baltykiem, tam i osady swoie zakładali. Sami królowie słowiańscy fałszywą polityką uwiedzeni, dzielnie dopomagali obcym do zcudzoziemszczenia swych ludów. Dali oni następnym pokoleniom tu zbawienną naukę, że każdy naród, który się stara przez zwabenie do siebie obcych osadników powiększyć własne siły, niszczy ie i zniwecza, ieżeli się oraz nie postara nadadź tym przybylcom zupełnego poloru swoiéy narodowości. Grecy i Rzymanie narzucali obcym narodom swoię narodowość, mocą oręża, zakładaiąc pomiędzy nimi osady. Słowianie nie tylko że w tém Greków a Rzymian nie naśladowali, ale nawet z bezprzykładnę w dzieiach ludzkich na dobro swych następców oboiętnością, zakładali u siebie na obcem prawie osady, i tak rozrywali państwa siły, w pośród swego kraiu tworząc obce rzeczpospolite."

Znělka 204.

V. 3. „Němcům mrawné hnětenj." Srow. *Herders Ideen z. G. d. M. Th.* 4. „Mehrere Nationen, am meisten aber die vom Deutschen Stamme, haben sich an den Slaven hart versündigt." *H. Luden, Allg. Gesch. B.* 3. *B.* 2. §. 241. „Die *Anstalten* die Heinrich I. gegen die slavischen Völker traf, und die *Art*, mit welcher er seine Maassregeln bis zur Oder und nach Böhmen hinein, in Ausführung zu bringen suchte, mögen allerdings *Bedenklichkeiten* erregen, welche bey der Erwägung des endlichen Schicksals dieser unglücklichen Slaven *schwer auf der Brust lasten.*" — *J. C. Pfister, Gesch. d. Teutschen Hamb.* 1829. *str.* 350. „Die teutsche Nation hat gewiss Unfälle genug gehabt, doch ist *durch sie* das Schicksal der angrenzenden Slaven noch viel unglücklicher geworden." *Thunmann, Gesch. d. Nord. V. str.* 252. „Man wird endlich mehrere Hochachtung für dieses *unglückliche Volk* (Slaven in Deutschland) hegen lernen, und es nicht mehr wie man lange und wider bessere Gründe gethan hat, zu den

barbarischen Völkern zählen.“ — *Rohrer, slav. Bewohn. des öst. M. Wien* 1804. *B. I. p.* 158. „Man sollte keiner Nation ihre Mängel vorwerfen, ohne zugleich die Veranlassung derselben mit anzuführen. Dann würden unsere Urtheile gewiss gemässigter ausfallen. Vielleicht sind unsere deutschen Vorältern mehr *Schuld* an dem theilweise sichtbaren Unfleisse der Slaven als die Natur der Slaven selbst.“ *Lützow, Gesch. v. Mekl. S.* 158. „Fassen wir unter einen Blick das ganze Bild des Wendenvolkes und Landes, und sehen wir, wie es sich durch eigene Kraft und manche schöne geistige Anlage, durch treue Bewahrung der Nationalgüter, Sprache, Religion und Verfassung, dagegen aber auch durch allmählige Entäusserung manches barbarischen Gebrauches und durch Einführung milderer Sitten, frei, blühend und ehrenfest, und nicht selten sehr mächtig, immer aber seinen Feinden furchtbar erhalten hat; und vergleichen wir es mit dem Bilde, das dasselbe Zeitalter vom deutschen Reiche liefert, dessen edelste Säfte die Eifersucht der unaufhörlich sich und ihr Oberhaupt bekämpfenden Fürsten, der Geitz und die Habsucht der Geistlichen, die Raubsucht der Ritter verzehrte, in welchem der Adel mit dem Recht der Faust und des Schwerdts, jegliche andere Gerechtigkeitspflege aufhob, den Bauer mit seinen Ochsen gleich stellte, das Kaufmannsgut, das ihm in den Weg kam, für gute Beute erklärte und alles Gleichgewicht unter den freien Mitgliedern des Staats zerstörte; in welchem die Unwissenheit der Priester das Volk in den tiefsten Aberglauben stürzte — so möchten wir fragen: welche der beiden Stufen, auf die stürmischen Wogen ihrer bisherigen Schicksale, beide Völker, Wenden und Deutsche, hingestellt hatten, minder trübe Aussichten darbot? Ob nicht den Deutschen ein ähnlicher Abgrund, wie den Wenden, den Untergang drohete? Und ob nicht allein das günstigere Geschick sie vor solchem bewahrte. Das politische Ende der Wenden aber, welches ein böser

Genius ihnen bereitete, wird uns in der Geschichte gleichsam wie der ruhmvolle Tod eines Helden erscheinen.“ *S.* 323. „Der politische Untergang des wendischen Volkes muss anderswohin, als in das Buch eigener Verschuldungen eingetragen werden.“ *G. H. Ayrerus, Hermannus Slavicus, Göttingae* 1768. *p.* 30. „Causam Slavorum, male saepius a Saxonibus habitorum agunt, hosque ipsos rebellioni illorum ansam dedisse contendunt: *Buchholz, Gesch. d. Hgth. Meklenburg, p.* 110. — *Frank. Alt und Neu-Meklenburg L.* 2. *C.* 1.“ Srow. *Schurtzfleisch, Res Slav. Witeb.* 1670. §. 10. „Haberem multa quae adderem de Slavis Dalemincis, Sorbis, Uchris, Polabis et reliquis. Saltem *ingemisco* sorti gentis!“

Znělka 205.

V. 3. „Raceburk,“ wlastně *Ratibor* staroslawské, nepochybně od Ratibora stawené, město u gezera stegného gména. Teď náležj djlem Welkowogwodstwj meklenburskému, djlem wogwodstwj Saso-Lauenburskému.

V. 14. „Siwa,“ *Siewa, Sieba.* Srow. *Conrath Botho, Cronecken der Sassen*: „Vnde de affgodinne de heyt Siwen de hadde de hende ouer ruggen. In der einen hant hadde se eynen gülden appel. vnde in der anderen hant hadde se ein wyn druuelen mit eynen gronen blade vn öre hare hangende ör went in de waden.“ *Ant. Linhart, Gesch. v. Krain B.* 2. *str.* 259. „Shiva, die Göttin des Lebens, sie ward bei den Polaben verehrt. Die Krainer geben diesen Namen dem Planeten der Venus.“ *Naruszewicz, Hist. nar. Pol. T. I. K.* 3. *str.* 452—454. „Stolica Polabów nazywała się Raciborz, różny od szląskiego, który teraz znany iest pod imieniem Ratzeburg niedaleko Lubeki. Ci Polabowie mieli w osobliwszém poszanowaniu boginię nazwaną od Helmolda *Siwa*, któréy bożnica była w Raciborzu. Jest to niewiasta naga, z rospuszczonemi na tył aż za kolana

włosami, wieńcem na głowie, trzymaiąca w prawéy ręce spuszczonéy i nachylonéy do uda lewego iabłko a w lewéy podniesionéy ku szyi winne grono. W rzeczy saméy iest to taż sama bogini, którą Polacy bałwochwalcy chwalili pod imieniem *Żywie*, iakoby dawaiąca życie, tak Długosz mówi deus vitae, quem vocabant *Zywie*. Żywie u Słowian i Polaków było toż samo co *Venus* u Rzymian albo miłość, rodzicielka wszystkiego, i świat nowym zawsze płodem odżywiaiąca. Sama postać kobiety nagiéy z iabłkiem w ręku pokazuie *Wenerę*, mogli też co słyszeć Słowianie o iabłku Parysa przysądzoném dla piękności téy bogini, a winne grono przydali z domysłu dla ozdoby, albo dla znaku płodności tylu iagod na iednéy gałązce." — *W. Surowiecki*, *Sledz. Pocz. nar. Slow. str.* 136. „*Sieba* czyli *Dziewa* wyobrażona była w postaci kobiety z twarzą wdzięczną, nago lub całkowicie od głowy do stóp obwinięta odzieżą. Tę boginię przyięli Normany Skandinawsci od Wanów czyli Słowian na znak przymierza, a ożeniwszy z Torem, zwali ją *Wana-Sif*, *Siffna* lub *Freja* pięknowłosa z półxiężycem na głowie. Przypisywano jéy moc zniecania miłości. *Sif* pulchricoma, benignissima, valde curat amorem conciliari inter viros et mulieres. Runami pisano jéy imie Siewa lub Tsiba, co w wymawianiu brzmiało Siewa albo Dziewa; gdyż Słowianie w swoich runach, podobnie jak Grecy za w. używali b. — U Montfaukona znayduje się podobna Wenus keltycka, która wjednéy ręce trzyma winogrono, a w drugiéy kłosy." — *Thunmann*, *Über die gott. Alt. d. Obotr. p.* 274. „Die Frea Freia bekam in Skandinavien den Zunamen *Wanadis* die Göttin der Wenden, vermuthlich weil ihr Dienst ursprünglich von den Wenden herrühret; und in der That hatten auch die Wenden eine Göttin die Siewa hiess, deren Namen eben die Bedeutung hat, als das skandinavische *Frea*, eine Frau und Gebietherin." *Jos. Mone*, *Gesch. des Heid. im nörd. Eur. Lpz.* 1822. *Th.* 2. „Eine kürzere Form vom Dzidziela

war Ziza, Ernährerin, eine längere von *Siewa* Dziewana. Im letztern liegt überhaupt die Bedeutung des Weiblichen, Mädchenhaften: *Děwa.*“ Obšjrné skwostné opsánj této bohyně, kdo chce, může čjsti u *Středowského Mor. S. L. I. C.* 8. *p.* 52. Možno že slawská mjsta *Děwin* této modle *Diewě* poswěcena byla, aneb od nj gméno přigala, tak gako mjsta *Černobog*, *Jutrobog*, *Radhost* a t. d.

Znělka 206.

†. 4. „Lemgow“ město we Westfalii we hrabstwj Lippe, nad potokem *Beg*a ležjcj, w úrodném okolj.

†. 7. „Wezera,“ něm. die *Weser*, lat. *Visurgis* řeka w Německu.

†. 8. „Heinrich Clemen,“ akademický, nezapomenutelný přjtel skladatele těchto básnj a s njm spolu i úd philologického towarystwa w Jeně, rodilý z Lemgowa. W gednom domě bydlewše wečery sme společně tráwili čjtánjm řeckých, djlem i wlaských a německých, Klassiků, gmenowitě Homera, Sophoklesa, Euripidesa, Tassa, Schillera a t. d. Clemen byl wýborný, ostrowtipný, dobré weselé towarystwo, učené rozmluwy a wůbec nauky a uměnj náružiwě milugjcj mladjk. Za mnohé blažené hodiny skladatel těchto básnj wraucně mu děkuge. Dopisowánj přátelské pozdějgi okoličnostmi časů přeterženo bylo. Na památku přátelstwj a na důkaz šlechetné mysli tohoto přjtele, klademe zde gedno geho psanj, které on, nawrátiw se z domowu do Jeny, skladateli těchto básnj psal. K wyrozumenj geho, potřebné gest dotknauti, že Clemen skladatelowi těchto básnj, cestu w Němcjch konagjcjmu, něco peněz (10 Dukatů) byl připůgčil, které gemu on z Uher s poděkowánjm po poště zpátkem poslal; na čež tuto odpowěd obderžel: „Jena den 26. Aug. 1819. Lieber, bester Freund! Entschuldigungen sind gewöhnlich die Sache derer, die kein reines Bewusstseyn haben. Ich würde

daher wenn ich zu denselben meine Zuflucht nehmen müsste, um mich bey Dir über mein langes Stillschweigen zu rechtfertigen, schon dadurch meine Schuld eingestehen, von der Du mich gewiss, bey Erwägung der nachfolgenden Umstände, wenigstens vor dem Richterstuhl Deiner Freundschaft herab, freysprechen wirst. Wisse also, mein Bester, dass die lieben Penaten den grössten Theil jener Schuld tragen. Ich fand nemlich, nach Deiner Abreise, so viele Liebe und so vergnügte Tage zu Haus, dass mir die Wochen, wie Stunden hinschwanden, und dass ich mich kaum von dem Gedanken losreissen konnte, den Sommer, der ohnehin so kurz ist, in der lieben Heymath zuzubringen. Obgleich nun dieser Plan wieder aufgegeben wurde, so hatte er doch zur Folge, dass ich die Ferien so lange ausdehnte, bis sich der bessere Geist in mir regte, und mich an die liebe Musenstadt, an die Freunde, und an meine, schon so lange verödete, Studirstube mahnte. Du kannst denken dass bey einem jungen Menschen, wie ich bin, bey dem das Streben nach Freude und Gesellschaft über die Anforderungen der Wissenschaft so oft noch die Überhand gewinnt, dieser Zeitpunkt erst spät eintrat. Also bin ich erst seit einiger Zeit an den heiligen Gestaden der Saale wieder angekommen, wo ich Deinen Brief fand, Deinen Brief, der meine Bescheidenheit auf eine Probe setzte, wie sie noch keine bestanden. Was habe ich denn gethan? doch nicht um die paar Pfennige? — Donner und Doria! ein Schurke der dem Freunde in der Noth nicht beysteht mit Gut und Blut. Hätte ich für dich sterben müssen, dann würde ich Dir vielleicht erlauben, dich dafür zu bedanken. Aber halt! Du meinst den guten Willen, Du meinst mein Herz, dass für Freundschaft empfänglich von unserer Mutter gebildet wurde. Gut, aber dem Instinkt folgt auch das Thier; und es soll den Menschen nicht beschämen. Bruder! es thut jetzt Noth, sich für Liebe und Freundschaft zu kräftigen, denn sie sind die Principe der Einigkeit, und in

dieser liegt unser Heil. — Darum frisch, und zeigt dem erstarrten und frostigen Geschlecht das warme Herz, den verjüngten Geist und die kräftige That, dass sie in ihrer Gemeinheit vernichtet dastehen wie vom sengenden Strahle Kronions getroffen. — Also zunächst benachrichtige ich dich hiermit, dass ich das Geld richtig empfangen, indem es schon vor meiner Ankunft hier war und auf mich wartete. Die zweyte Nachricht, ist *Okens* Absetzung und die abermalige Unterdrückung der Isis. Um unserer Seits zu zeigen, wie wir über diesen geliebten Lehrer dächten, brachten wir ihm zuerst ein feyerliches Lebehoch. Hierauf haben wir ihn im Kupfer stechen lassen, und ihm einen herrlichen silbernen Pokal zum Andenken geschenkt. — Nun noch etwas von unserer Wissenschaft zum Schluss. Ich beschäftige mich noch immer fast ausschliessend mit dem philologischen Theile derselben, den ich für die einzig sichere Basis des Ganzen halte. *Reisig* liest den *Oedipus auf Colonos* lateinisch, ein herrliches Collegium; *Hand* den *Oedipus Rex* und die *Ars Poetica*. Daneben höre ich Naturgeschichte und Psychologie bey *Fries*. Ich hoffe, Du setzest dein Alterthums-Studium mit demselben Eifer fort. Es ist und bleibt der Grund aller Bildung und Kultur und soll bey jedem andern Studium als schützender Dämon gegen die βαναυσις, den Handwerkgeist, den Feind des Genius und alles geistigen Lebens. Daneben *Poësie*, Deine Freundin wie meine, die das Gemüth veredelt und den Geist erhellet. Der Dichter steht auf dem Punkte wo ihm das Licht gegeben wird, dass er uns in schönen Gestalten die Erde zeige; der Philosoph steigt von der Erde hinauf und muss anbauen die Pfeiler zu einer göttlichen Aussicht. Also, Bruder! bleibe der Dichtkunst (so wie der unvergleichlichen Tochter Slaviens —) getreu, und versichere Dich der Führung des Genius, Du wirst schweben über Wasser und Erde göttergleich. Ich schliesse hier, bitte um recht baldige Antwort und ver-

sichere Dich beym ζεὺς φίλιος, dass unser Briefwechsel nie durch meine Schuld unterbrochen werden soll. Ich verbleibe unveränderlich Dein treuer Freund *Heinrich Clemen.*“

V. 9. „Slawská brána.“ Srow. *L. J. Schersch-nik in Actis Soc. Jabl. Lips.* 1773. *p.* 89. „Tantam nobilium Vendorum ait Neuwaldus in Comitatu Lippiensi fuisse amplitudinem et potestatem, ut Lemgoviae et via et porta nomen ab illis obtinuerit; et portam quidem in hodiernum diem Slavorum portam, die *Sclaues-Porte* appellari.“ I zdegšj řeka *Beğa*, ukazuge gak kořenem *běh*, tak formau *a* na Slawy.

V. 14. „Krag i město štěp gsau Sláwy.“ Srow. *Neuwaldus*, *De Antiq. Westphal. Col. Osnabrug* 1678. *C.* 17. *p.* 69. „Haec tanta diversorum gentium Slavicarum multitudo, ubi antiqua illa Germania ad Albim usque potita esset, trans Albim etiam in Saxoniam suas deducere colonias molita est. Quae res primum non processit, fortiter Carolo M. ejusque aliquot posteris ipsos propulsantibus, ad extremum tamen non tantum in Saxoniam eorum agmina infusa, verum etiam pubes in *Westphaliam* penetravit. — Westphaliae agros ab iisdem cultos, partium nostrarum est, ut diligentius exquiramus ac comprobemus. Initio vero non in ejus meditullia irrupisse, sed in ora ad ripam Visurgis, quo haec a Saxonia discriminatur, consedisse, argumento est, quod in Comitatu Lipiensi *pagus Vendorum* prope dictum limitem iacet. Qui tametsi linguam diuturna consvetudine mutarunt, usitataque nostratibus utantur, aliquid tamen innatae illius feritatis et barbariei, de qua Bonifacius Moguntiacus Episcopus, cum ait Vendos foedissimum genus hominum, repraesentant.“— *Schlötzers Probe. Rus. Annal.* „Die Slaven gehörten, wie mir immer wahrscheinlicher wird, zu den Stammvölkern und Aboriginen von Deutschland. Man sagt, die Slaven werden erst spät in Deutschland bekannt — ergo sind sie eingewandert! Diess folget nicht.“

Znělka 207.

V. 8. „Narden," městečko w Hollandě nedaleko od Süderského gezera, tři mjle od Amsterdamu. Komenský w Amsterdamě zemřew zde pochowán ležj. Wiz *Theatrum Europae*, d. i. glaubwürdige Beschr. denkw. Geschichten von 1665—1671 v. *Wolfgang Jac. Geiger* Frankfurt am M. 1703. B. 10. p. 404. Nro 18. „Im Jahre 1670. starb zu Amsterdam der berühmte, und um die Jugend und Schule wohlverdiente Johann Amos Comenius, welcher hier auf den 23. November nach Naarden geführt und daselbst begraben worden."

V. 9. 10. „Kwjtj Hollandského, tulipanů Harlemských." Harlem gest město Hollandské u moře nad rekau *Sparen*, wzděláwánjm a prodáwánjm krásných kwětů, obzwláště drahocenných tulipanů, slawné. Srow. *Büsching*, *Erdb. Fünfte Auf. Th.* 10. *S.* 81. „*Harlem*. Die schönen Gärten ernähren viele Einwohner. Ehedessen wurde hier ein ausserordentlicher Handel mit Blumen, insonderheit mit Tulipanen getrieben welcher zu einer Seuche und Thorheit (Tulipomanie) ausartete." *Conversations-Lexicon*, *B.* 4. *S.*582. „*Harlem*: Die Blumencultur war sonst hier in einem ausserordentlichen Flor, hat sich jedoch in eben dem Grade vermindert, als die Blumenliebhaberei abgenommen hat, ist indessen immer noch von Bedeutung. — Noch sind hier 13 grosse Blumenhändler welche mit Tulpen- und Hyazintenzwiebeln die entferntesten Gegenden versorgen." *Convers. Lex. B. I. S.* 820. pod článkem. „Blumenhandel in Holland. *Harlem* war in ältern Zeiten der Hauptsitz dieses famösen Handels. Es war in den Jahren 1636 und 1637, als in Holland der berüchtigte Tulpenschwindel regierte. Man verkaufte Zwiebeln für unerhörte Summen. Für eine einzige Semper Augustus bezahlte man 13,000 Fl. und für drei zusammen 30,000 Fl. für 200 Asse von derselben 4500 Fl. für 400 Asse Admiral

Liefkenshöek über 4000 Fl., für Admiral Enkhuizen über 5000 Fl., für einen Vicerοi gab man folgende Artikel: zwei Last Waizen, vier Last Roggen, vier fette Ochsen, acht Ferkel, zwölf Schaafe, zwei Oxhoft Wein, vier Tonnen Achtguldenbier, zwei Tonnen Butter, 1000 Pfund Käse, einen Bündel Kleider und einen silbernen Becher. — In Alkmaar verkaufte man in einer öffentlichen Auction für mehr als 90,000 Fl. Zwiebeln. In derselben Zeit gewann jemand in Amsterdam in vier Monaten über 60,000 Fl. bei diesem Handel. In einer einzigen holländischen Stadt sollen über zehn millionen Tulpenzwiebeln debitirt worden seyn. Aber diese Schwindelperiode konnte von keiner langen Dauer seyn. Die tollen Preise stürzten auf einmal, und man konnte nun eine Semper Augustus um 50 Fl. haben. Dennoch waren auch nachher die Summen, die man durch die Hervorbringung neuer und seltener Tulpengewächse gewann, nicht unbedeutend, und noch jetzt findet man in den Verzeichnissen der Harlemer Blumisten die Preise von 25 bis 150 Fl. für einzelne rare Tulpen. *Harlem* ist bis jetzt der Stappelplatz dessen geblieben, was schön und vollkommen in dieser Waare genannt werden kann. Die Blumisten hatten Versendungen nicht nur nach Deutschland, Russland, England, u. s. w. sondern selbst bis nach der Türkei und dem Vorgebirge der guten Hoffnung.“

Znělka 209.

V. 5. „Mogžjš Josefowy kosti.“ 2 *Mogł.* 13. *ỳ.* 19. *Jozue* 24. *ỳ.* 32.

V. 11. „Slawskáť gest to zem.“ Srow. *J. Th. Seger, De Slavis et Lecho, in Act. Soc. Jabl. Lips.* 1772. *p.* 171. „*Eyndius* et ante eum *Joh. de Beca* Canon. Ultraiectanus in Chron. ad An. 1345. continuato, Gulielmus Heda, Praepos. Arnhemensis, in hist. a Suffrido Petri cum app. ad An. 1574 publicata, Joh. Gerbrandus a Leida, Renerus Snoius, Vralius aliisque per-

multi Viltorum antiqua domicilia in Batavia docuerunt. His quidem praeter alios Altingius in Descr. agri Batavi et Frisii 1690 contradicere sustinuit. — Verum non intellexit Altingius linguam Slavicam, cuius si peritia non defuisset, longe aliter sensurus. Non unum Vendici nominis in Hollandia vestigium est: permulta ex Altingii chartis geographicis verba Slavica opido ostendemus. In parte prima habetur *Slota*, *Holtreka*, *Hunna*, *Horna*, *Horsta*, *Hoste*, *Hudna*, *Hudnin*, *Hunep*, *Hunesa*, *Hunesus*, *Hunesge*, *Silo-verdia*, *Husdengum*, *Hussi-dina*, *Hussen*, *Suindrech*, *Suinum*, in altera parte *Wendeldyk*, *Hudna*, *Wispe*, *Zwola*, *Widenis*, *Wiltaburg*, *Wiltenburg*, *Sueta*, *Wilta* rel. (Přideg i *Slavante*, *Slobegors*, Büsch. X. p. 214. 217.) Inter haec etiam praestantissimorum Belgarum Slavica nomina mihi obveniunt, ut Tetae, Suederi, Snoi quae merum sermonem Slavicum sentiunt. His tot nominibus Slavicis nisi etiam obstinatissimus adversarius linguae Slavicae, non omnis ignarus de antiquis Wiltorum sedibus in Batavia convincatur, necesse est, ut Batavos ipsos non pro Germanis, sed Venedis et Viltis habeat." — *Surowiecki*, *Sledz. Pocz. nar. Slow. str.* 178. „Że naród Wenedów Baltyckich był kiedyś spędzony i rozerwany, domyślać sie można z pewnych śladów i podań starożitnych. Pisarze Rzymscy zastali ieszcze w cztérech osobnych stronach Europy Wenedów, którzy wszędzie odróżniani byli od sąsiedzkich mieszkańców. — Jak iednakie imiona odległych tych narodów nie mogły bydź przypadkowe, tak wyprowadzanie jednych od drugich przez spólczesnych, i odróżnianie ich od sąsiadów musiało pochodzić z pewnych céch, któremi się wyraźnie odznaczały. O Wenedach Armorickich, w okolicach dzisiéyszéy Wandei, tyle tylko wiemy, że siedliska ich rozciągały się do ujścia Loary, że wszystkie wyspy przyległe, poczawszy od brzegów Aquitanii, zwane Wenedijskiemi, do nich należały. O Wenedach Belgickich przyległych Morinom i cieśninie Kaletańskiéy,

powiada między innemi *Cezar*: że mieli nayobszerniéyszą przewagę na wszystkich pomorzach tych okolic a t. d. Głowny ich port, który, jak się domyślać można, był razem stolicą narodu zwał się *Jezeriak* od jeziora (sr. Mela L. 3. C. 1.). O tych Wenedach Strabo takie zostawił nam zdanie: Hos ego Venetos (in Belgio) existimo Venetiarum in Adriatico sinu esse auctores, quia illi quoque Heneti sive Veneti appellantur. Strabo L. 4.“ *Str.* 189. „Po *Laponach* a *Ibirach* naszedł Europę ród *Wenedów*; pierwotne ich gniazdo wskazał nam Homer i inni w Paflagonii, około gór Armeńskich i Medii. — Że tamci opanowali dogodnieysze strony południowe, przeto ostatni musieli się obrócić ku północy, gdzie rozszerzając swoje siedliska, pomknęli się czasem od morza burztynowego przez Ren aż do Armoriki i Atlantyku z jednéy, a do Italii i Alp Helweckich z drugiéy strony. Widać, że Wenedy rychléy się dostali do Belgii i Armoriki niż Iberijanie, gdyż tam zastali ich Rzymianie jak oblężonych w pośrzód tych ostatnich.“ *Str.* 193. „Po Keltach drugi ród płowowłosy Teutonów, zwanych późniéy Germanami, postępując za pasmem Karpatów i gór Sudeckich, naszedł północno-zachodnią część Europy a zastawszy tam Wenedów, i podobno już przewędrowane osady z Keltii, jednych wytępił, drugich spędził, a innych oderwał daleko od reszty. — Wielka część Wenedów ocalona w téy napaści, usunęła sie za warówne lasy i zatopy Prypeci, spychając przed sobą naród żołtowłosy Finnów; inni przytulili się do ścian i gór Tatrów, a rzeszta oderwana za Renem, doczekała się wraz z Armorickiemi panowania Rzymian i losu, jaki od owéy epoki spotkał wszystkie tam osiadłe narody.“ *Schlötzers Nestor. II. str.* 72. „Die germanischen Slaven haben unsere deutsche Geschichtschreiber fleissig bearbeitet: nur hat man sich immer noch nicht darüber vereinigen können, ob sie die ersten Einwohner des Landes sind, oder erst den in der Völkerwanderung ausgezogenen Deutschen nachgerückt sind.“ *Cae-*

sar de Bell. G. II. 4. prawj gen „plerosque (non omnes) Belgas Germanis ortos.“ Samo slowo *Belgium*, *Belg*, silně upomjná na podobná slawská *Wolga*, *Bolgar*, *Wolhin*, *Bolch*, *Wolch*, *Polach*, *Polak*, *Walach*, *Wlach*, *Lach* a t. d. tak gako geho obywatelé *Morini*, na *Pomorany*. Srowneg i *Znělku* 95.

Znělka 210.

V. 4. „Německé“ aneb *severné moře*, Mare Germanicum, do něhož se Ren wlewá.

V. 10. „Prach Husův werżen do Rena.“ Srow. *J. Beckowskeho Poselkyni Kap.* 53. *str.* 641. „Když wšecky kosti i wnitřnosti těla Husowa w popel zpaleny byly, katané ten popel i s prstj země dosti hluboko wykopawše na kary gsau wsypali a do Reynu řeky uwrhli.“ *Niemcewicz, Śpiewy hist. str.* 119. „Niewczesny i zbyt surowy Soboru Konstancyiskiego wyrok, skazuiący Hussa na ogień!“

V. 13. „Konstance“ aneb *Kostnice* město starobylé w wyněgšjm Šwabsku. Srow. *And. Corvini Fons Latin. Pars* 2. *p.* 130. „Constantia urbs magni nominis inter lacum Bodnicum sive Acronum et *Venetum* seu Cellensem, quorum ille superior hic inferior dicitur: vulgo *Costnitz* und *Constanz*, quod nomen accepit a Constantio, Constantini M. patre, qui hoc loco hyberna habuit, vocata *Castra Constantia*.“ Odwozowanj gména *Kostnic* od *Konstance*, *Constantia*, gest sice obyčegné a zda se býti i učené a pohodliwé: než kdo rozhodne powstaloli Kostnice z Constancia čili toto z onoho? Město to ge we *Windelicii* (srow. Wind. Wend, Wandal), nepřinaležjli ono k tem praslawským zůstatkům adriatických Wenetů, ku kterým i gini, gemu sousedj, mjsta k. p. Ravena, Jadera, Pola, Lesinum, Belazora, Slana, Karinium, Kurkum, Loch neb Lichna (řeka), Vinda, Windisch a t. d. O tomto poslednjm wiz *Büschings Erdb. Th.* 7. *p.* 383. „Das Bisthum hat wi-

nen Namen von der Stadt *Constanz* oder *Costnitz*, und dahin es von seinem ersten Stiftungsort *Windisch*, der 6 Meilen davon in Helvetien liegt, verlegt worden.“ *Kostnitz* i *Windisch* na slawský původ ukazuge.

℣. 13. „Boden“ něm. *Bodensee*, *Kostnitzersee* und *Bregensersee*, lat. *lacus Bodamicus*, aneb *Potamicus*, *Brigantinus*. Gezero mezi Šwábskem a Helweciau, přes 7 mjl dlauhé, 3 široké, a mjsty 350 sáhů hluboké. Ren u Rheineku do něho wteká, u Kostnice pak wyteká; tato geho dolnj čast u *Kostnice* nazjwá se *lacus Venetus*. Se slowem *Bod Boden* srow. *woda*.

Znělka 212.

℣. 7. „Řezno“ něm. *Regensburg*, lat. *Ratisbona*, *Reginoburgum*, známé slawné město nad Dunagem.

℣. 10. 11. „Klášter, Rostislawa swleky.“ Srow. *Annal. Bertiniani ad A.* 870. „Ratislaus excoecatus in coenobium detrusus est.“ *Pešina*, *Mars. Mor.* *L. I. C.* 3. *p.* 36. „Raczko, Ratislaus vel Radislaus, Rasticen, Mojemiri I. ex Lidovito fratre major natu nepos. *p.* 38. Radislaus captus et admoto pupillae candenti ferro, visu privatus, atque in perpetuos carceres abductus est. *L.* 2. *C.* 5. *p.* 169. Aventinus addit coecum postea Radislaum fuisse monasterio inclusum. Quidam vero Anonymus expresse habet illum in monasterio S. Emmerami residuum vitae transegisse et anno sequenti obiisse: (M. S. Anon. apud Comen. Mor. part. 2.), Exinde quod non in publico vel alio squalidiori carcere sed in monasterio (solenni Principum id temporis supplicio) asservandus erat ad mortem usque, Christianum fuisse nemo dubitet.“ *Středowsky*, *Sacra Morav. Histor.* *Solisbaci* 1710 *pag.* 286. „Anno 871. Radislaus, nuper rex Moravorum gloriosissimus et a pietate commendatissimus, posteaquam exoculatus, prioribus vitae meritis, in monasterio Ratisbonensi copiosiores accumulasset patientiae fructus et aerumnosae vitae, in lucem

aeternam evolavit opulentus. Corpus gloriosi regis in S. Emmerami monasterio est a Coenobitis tumulatum.“

Znělka 213.

V. 5. „Postawy byl welké,“ Srow. *Pešina*, *Mars. Mor. L. I. C.* 3. *p.* 36. „Hic (Rostislaw) in aetate, quae virum faciat, constitutus *robusto corpore* et animo vasto.“

V. 7. „Řetězy.“ Srow. *Annal. Fr. Fuld. ad A.* 870. „Rastizen gravi *catena* ligatum sibi praesentari jussit.“

V. 12. „Kragan twůg gsem.“ Nynėgšj Slowácì přináleželi před tjm k Morawě, nad njž Rostislaw panowal.

V. 13. „Dárce křesťanstwj.“ Srow. *Christannus*, *Vita Ludmill*: „Radislaus Institutor et Rector totius Christianitatis seu Religionis benignus exstiterat.“ *Nestor*, *Ljetopis w. S. Peterb.* 1767. *str.* 21. „Kniaz ich Rostislaw i Swiatopolk i Kocel poslaša ko Carju Michailu, glagoljušče: zemlja naša kreščena i njest u nas učitelja iže by nakazal nas i poučil nas, i protolkowal swjatyja knigi; ne razumjejem bo ni grečeskomu gazyku ni latinskomu. Da pošlite k nam učitelja iže mogut ny skazati knižnaja slowesa i razumy ich.“ *Schlötzers Nestor*, *T.* 3. *K.* 10. *p.* 181. „Die mährischen Fürsten hatten Bon-sens: sie scheinen aufrichtig das Christenthum liebgewonnen zu haben, begriffen und fühlten aber, dass das, was ihnen die deutschen Geistlichen vormachten, nicht Christenthum sey.“ Pozoru hodna gest horliwost a osobnj účastnost slawských knjžat w uwážengj a rozšiřowánj křest. náboženstwa. *Rostislaw*, *Swatopluk*, *Kocel*, *Wladimir* ruský, *Bořiwog a Wdclaw* český, *Jaromir* rugenský, *Gotšalk* wendický negen rozšiřowali ale tito dwa poslednj i osobnė *bázalì* křesťanské náboženstwo. Srow. *Arkona*, *v. Furchau p.* 434. „Die Geschichte erzählt dass Jaromir als Fürst von Rügen, selbst das Christenthum gelehrt habe.“ *Adam.*

Brem. L. 3. *C.* 22. „Princeps Godescalcus, tanto religionis exarsit studio, ut ordinis sui oblitus, frequenter in Ecclesia sermonem exhortationis ad populum fecerit, ea quae mystice ab Episcopis et presbyteris dicebantur Slavonicis verbis cupiens reddere planiora.“

Znělka 214.

℣. 1. „Geden král“ t. g. Ludwig der Deutsche, synowé geho byli Karlmann, Ludwig a Karl. Srow. *Annal. Fr. Fuld. ad A.* 864. „Hludovicus rex in mense Augusto ultra Danubium cum manu valida profectus, Rasticen in quadam civitate, quae lingua gentis illius *Dovina*, id est puella dicitur, obsedit. At ille, cum regiis copiis congredi non auderet, atque loca sibi effugiendi denegata cerneret, obsides quales et quantos Rex praecepit, necessitate coactus dedit. Insuper, cum universis optimatibus suis fidem se cunctis diebus servaturum esse, juramento firmavit, licet illud minime servaverit.“ *Tamže ad A.* 870. „Carlmannus (filius Ludovici regis) regnum Radislai ingressus, cunctas civitates et castella in deditionem accepit, et ordinato regno atque per suos disposito, ditatusque *gaza regia* revertitur.“ *Christ. Jordan. Or. Sl. Ap. Hist. p.* 273. „Caeterum Pessina L. 2. C. 5. causam non servatae fidei refert duras nimium Regi Moravorum a Ludovico Germanico impositas et vi extortas pacis conditiones, inter quas erat: ut Radislaus in sinistra Danubii ripa, adeoque in territorio suo proprio Moravico, ibi, ubi Ludovico opportunum videretur, duo munimenta extrui, eaque militari praesidio firmari permitteret. Hanc conditionem sano magnae consequentiae esse praevidere facile poterat Radislaus; noverat enim, Francorum morem esse, devictas provincias suis primaevis Ducibus privare, hos ad statum privatorum reducere, loco illorum autem Missos Regios et Comites instituere, leges Francicas inducere et omnem subjectionem imperare, prouti hoc

aeternam evolavit opulentus. Corpus gloriosi regis in S. Emmerami monasterio est a Coenobitis tumulatum.“

Znělka 213.

V. 5. „Postawy byl welké,“ Srow. *Pešina*, *Mars. Mor. L. I. C.* 3. *p.* 36. „Hic (Rostislaw) in aetate, quae virum faciat, constitutus *robusto corpore* et animo vasto.“

V. 7. „Řetězy.“ Srow. *Annal. Fr. Fuld. ad A.* 870. „Rastizen gravi *catena* ligatum sibi praesentari jussit.“

V. 12. „Kragan twûg gsem.“ Nynėgšj Slowácì přináleželi před tjm k Morawė, nad njž Rostislaw panowal.

V. 13. „Dárce křesťanstwj.“ Srow. *Christannus*, *Vita Ludmill*: „Radislaus Institutor et Rector totius Christianitatis seu Religionis benignus exstiterat.“ *Nestor*, *Ljetopis w. S. Peterb.* 1767. *str.* 21. „Kniaz ich Rostislaw i Swiatopolk i Kocel poslaša ko Carju Michailu, glagoljušče: zemlja naša kreščena i njest u nas učitelja iže by nakazal nas i poučil nas, i protolkowal swjatyja knigi; ne razumjejem bo ni grečeskomu gazyku ni latinskomu. Da pošlite k nam učitelja iže mogut ny skazati knižnaja slowesa i razumy ich.“ *Schlötzers Nestor*, *T.* 3. *K.* 10. *p.* 181. „Die mährischen Fürsten hatten Bon-sens: sie scheinen aufrichtig das Christenthum liebgewonnen zu haben, begriffen und fühlten aber, dass das, was ihnen die deutschen Geistlichen vormachten, nicht Christenthum sey.“ Pozoru hodna gest horliwost a osobnj účastnost slawských knjžat w uwážengj a rozšiřowánj křest. náboženstwa. *Rostislaw*, *Swatopluk*, *Kocel*, *Wladimir* ruský, *Bořiwog a Wdclaw* český, *Jaromir* rugenský, *Gotšalk* wendický negen rozšiřowali ale tito dwa poslednj i osobnė *kázalì* křesťanské náboženstwo. Srow. *Arkona*, *v. Furchau p.* 434. „Die Geschichte erzählt dass Jaromir als Fürst von Rügen, selbst das Christenthum gelehrt habe.“ *Adam.*

Brem. L. 3. *C.* 22. „Princeps Godescalcus, tanto religionis exarsit studio, ut ordinis sui oblitus, frequenter in Ecclesia sermonem exhortationis ad populum fecerit, ea quae mystice ab Episcopis et presbyteris dicebantur Slavonicis verbis cupiens reddere planiora.“

Znělka 214.

V. 1. „Geden král“ t. g. Ludwig der Deutsche, synowé geho byli Karlmann, Ludwig a Karl. Srow. *Annal. Fr. Fuld. ad A.* 864. „Hludovicus rex in mense Augusto ultra Danubium cum manu valida profectus, Rasticen in quadam civitate, quae lingua gentis illius *Dovina*, id est puella dicitur, obsedit. At ille, cum regiis copiis congredi non auderet, atque loca sibi effugiendi denegata cerneret, obsides quales et quantos Rex praecepit, necessitate coactus dedit. Insuper, cum universis optimatibus suis fidem se cunctis diebus servaturum esse, juramento firmavit, licet illud minime servaverit.“ *Tamže ad A.* 870. „Carlmannus (filius Ludovici regis) regnum Radislai ingressus, cunctas civitates et castella in deditionem accepit, et ordinato regno atque per suos disposito, ditatusque *gaza regia* revertitur.“ *Christ. Jordan. Or. Sl. Ap. Hist. p.* 273. „Caeterum Pessina L. 2. C. 5. causam non servatae fidei refert duras nimium Regi Moravorum a Ludovico Germanico impositas et vi extortas pacis conditiones, inter quas erat: ut Radislaus in sinistra Danubii ripa, adeoque in territorio suo proprio Moravico, ibi, ubi Ludovico opportunum videretur, duo munimenta extrui, eaque militari praesidio firmari permitteret. Hanc conditionem sano magnae consequentiae esse praevidere facile poterat Radislaus; noverat enim, Francorum morem esse, devictas provincias suis primaevis Ducibus privare, hos ad statum privatorum reducere, loco illorum autem Missos Regios et Comites instituere, leges Francicas inducere et omnem subjectionem imperare, prouti hoc

cum Carantanis, Slavonibus et Dalmatis factum. Hoc excidium suae familiae et totius juris Slavici, nonnisi-ter metuendum habebat Radislaus, si portas ad id per exstructionem munimentorum Francicorum in terra ipsa Moravica reseraret.“ Gak prawė Pešina zde psal, a gak Němci, gmenowitė tento Ludwig, toho času se slawskými kragi nakládal wiz dále: *J. C. Pfisters Gesch. d. Teutschen. p.* 468 *a* 505. „Das Herzogthum Kärnthen wurde unter Ludwig dem Teutschen ganz zu einer teutschen Provinz eingerichtet, nebst Steyermark und einem Theil von Krain. Ludwig der Teutsche vertheilte die Marken auf folgende Weise. *Kärnthen* gab er dem Franken *Helmvin*; das Land zwischen der Draue und Saue dem Grafen *Salacho; Friaul* und *Istrien* dem Grafen *Eberhard*, und die Liburnischen Gauen dem Grafen *Bruno*. Die Ostmark von der Ens bis zur *Leitha* verwaltete Markgraf *Ratbold*. Privinna ein mährischer Fürst, mit seinem Sohne Hezil, von dem Fürsten Moimar vertrieben, trat mit *Ratbold* in Freundschaft und nahm das Christenthum an: König Ludwig gab ihm und den Seinigen die *verödeten* Dravethäler zur Bewohnung (v. 829—843.).“ *C. Rottek, Allg. Gesch. Freib.* 1824. *B.* 5. *p.* 92. „Ludwig der Teutsche und sein Sohn der jüngere Ludwig stritten fast *ununterbrochen* wider die Slaven.“ *Pfister, Gesch. d. Teutsch. p.* 475. „Ludwig starb mit seinen drey Söhnen Karlmann, Ludwig, Karl aus. — Es war eine recht *günstige Fügung*, dass wie die Karolinger an Herrschertugenden abnahmen, auch ihre Linien durch Sterbefälle wieder zusammenfielen.“

†. 2. „Pokolenj které nikdy Slawům nepřálo.“ Srow. *Pfister, Gesch. d. Teutsch. p.* 345. „Nie haben Teutsche und Slaven sich als Brüder angesehen, ja nicht einmal als Halbbrüder. Wenn sie auch gegen den gemeinschaftlichen Feind mit vereinter Macht ausgezogen sind, so zeigt sich doch eben so bald wieder gegenseitige Abneigung, selbst Hass und Verachtung, und die Geschichte wird es bekennen, wie gar stiefbrüderlich

die Teutschen ihre slavische Nachbarn behandelt haben.“ *Gołębiowski, Wiad. z Hist. pol. str.* 3. „Sąsiadami Słowian i nieprzyiaciołmi ich wieczystymi byli Niemcy, czyly Franki, Sasi i Turyngowie.“

V. 4. „Dědictwj.“ Rostislaw byl wnuk strýce swého Mogmira panownjka Morawského, a dle Pešiny, syn *Lidovita*, bratra Mogmirowa panownjka mezi Sawau a Dráwau. Pamatná gsau slowa *Němce Gundachara* před tauto bitwau k Rostilawowi a geho wogsku promluwená: „*Pugnate fortiter vestram patriam tuentes!* Ann. Fuld. ad 869.“

V. 6. „Tři strany.“ Srow. *Annal. Fuld. ad A.* 870. „Rastiz in Bajoariam missus usque ad praesentiam Regis servandus in ergastulum retruditur. — Morante autem Hludovico rege in Aquensi palatio venerunt ad eum legati Hludovici Imp. de Italia, simulque Adriani Papae, quos ille suscipiens absolvit. Et post paulum inde transiens circa Kalend. Novemb. in Bajoariam profectus est, ibique cum suis colloquium habens, Rastizen gravi catena ligatum sibi praesentari jussit, eumque *Francorum* judicio et *Bajoariorum*, nec non *Sclavorum*, qui de diversis provinciis Regi munera deferentes aderant, morte damnatum, luminibus tantum occulorum privari praecipit.“ *Ossoliński, Vinc. Kadl. herausgegeb. v. Linde*, Warsch. 1822. p. 112 215. „Liest man was die Fuldaische Chron. unter dem J. 869 von dem Aufstande der Slaven schreibt, so wird man leicht gewahr, dass Rastitsch die Seele des Bundes der Ost- und Nord-Slaven war, um sich von dem Drangsale (der Deutschen) zu befreien und die Haupttriebfeder ihrer Vereinigung um das Frankenjoch abzuschütteln. — Rastitsch wurde vor den König Ludwig zu Regensburg gestellt, in einem aus Deutschen und dem Hofe ergebenen Slaven niedergesetzten Gerichte zum Tode verurtheilt, mit dem Leben

begnadigt, allein der Augen beraubt.“ Ostatně srow. co Schlötzer o těchto přjpadnostech prawj, *Nestor, III. K.* 10. *str.* 161. „An Nachrichten von diesen Begebenheiten fehlt es nicht: aber sie sind äusserst verworren, oft sich widersprechend, und was das schlimmste ist, äusserst partheiisch. Hier stehen Deutsche gegen Slaven, wie Römer gegen Karthager: nur jene, die glücklichen Sieger, sprechen und prahlen, und übertreiben, sagen gar aus Patriotism Unwahrheit und vertuschen Wahrheit.“

¥. 13. „Kalils wodu.“ Srowneg známau bágku *Wluk a gehně*, česky od *Ant. Puchmayera*, w Sebránj Básnj a zpěwů, Swazek II. w Praze 1797. str. 39. — Tu mělo mjsto to serbské přjslowj: *Kuriak te pre, a kuriak te sudi.* Obradowič, bas. 4. 38.

¥. 11. „Děwin“ t. g. hrad nad Dunagem w Prešpurské Stolici při wtoku Morawy do Dunage na přewysoké skalině stermjcj, německy *Deben*, *Theben* Srow. *Belii Not. Hung. T. II. p.* 252. „Dévénum, petrae insidet, unius supra Pisonium, hungarici milliaris intervallo. A virgine positam ajunt, idque ex nomine forte coniiciunt, quod *Devoina* puellam Slavorum lingua significat. — Prorsus opinamur, arcem atque oppidum nostrum perfugio *Rastici* fuisse; quippe, ad eam rem, maxime opportunum. Nomen certe a puella est, quod Scriptores ex *Dewojna* in Dowina ignoratione linguae detorserunt. Slavi certe, prisci illi ac gentiles, Venerem Deam, in virginis cultam simulacro, *Dewoina*, *Dewina* seu *Dewa* nuncupabant.“ I Pomoranské město *Demin*, *Dimin*, in Vita S. Ott. L. 3. C. 4. *Demina*, *Timina.* u Saxa Gram. L. 14. *Dobin*, nepochybně to gest co *Děwin.* Děwky w Čechách také wystawily *Děwjn*; pak w boleslawkém kragi wes *Děwin* a t. d.

Znělka 215.

℣. 5. „Swobodu wám za hřjch pokládagj.“ Srow. *Jordan de Or. Sl. Ap. Hist. p.* 313. „Witichindus recte excusat Slavorum arma in Saxones; quemadmodum enim Saxones in oris maritimis et inferiore Germania olim sedentes, paulatim mediam Germaniam, jure gentium occupaverant, seseque Francorum Imperio per tria ferme secula subducere nitebantur, ita et *pari jure* Slavi in reliquas sedes Germaniae, eodem cum Saxonibus tempore ad ipsos Saxones usque immigraverant, et nunc quamlibet opportunam occasionem prehensabant, qua jugum amoliri et cara libertate, cui omnem miseriam posthabebant, frui liceret. Titulus belli Saxonum in Slavos, Witichindo judice, erat aviditas gloriae atque magni latique imperii: titulus repugnationis Slavorum autem libertas et ultimae servitutis devitatio: quis justior ex his? — Unde non mirum videri debet, Slavos tum Boreales, tum Orientales, id est Bohemos aliosque vicinos (Moravos) ferro saepius, primum contra Francorum jugum, quod et ipsi Saxones in seculum nonum usque faciebant, dein vero in Saxones rerum potitos, decertasse.“ Z tohoto hlediště má se považowati i to co Letopisec *Fuldenský* při r. 855. pjše: „Rex Ludovicus in Slavos Marahenses, contra Rasticen ducem eorum sibi *rebellantem*, parum prospere ducto exercitu sine victoria rediit.“

℣. 6. „Waše gméno terč gich uhryzky.“ Srow. *Rohrer, die Slaw. Bew. T. II. S.* 118. „Es war eine Zeit wo man aus den Gegenden Ungarns den Ausdruck häufig hörte, der Slave sey kein Mensch, *Tót nem ember*; wo in Deutschland die Slaven von den Franken *Hunde* genannt wurden. *Fredegar C.* 69.“

Znělka 216.

℣. 9. „Onnjm Slawskem wůkol Rezatu“ — Srow. *Büsching, Erdb. Hamb.* 1790. *Th.* 7. *p.* 840. 848.

„Das jetzige Frankenland, welches fast in der Mitte des ganzen Deutschlands, um den Mayn, lieget, hat ehedessen grösstentheils zu Thüringen, zum Theil auch zu Alemannien, zum *Lande der Slaven* oder Wenden, die zwischen dem Mayn und der Rednitz wohnten, gehört. Wo die *regio Slavorum* im fränkischen Kreise zu suchen sey, lässt sich aus Urkunden dahin genauer bestimmen, dass sie vornehmlich um *Bamberg* und hiernächst um *Würzburg* und im Fürstenthum *Bayreuth*, gelegen habe. Ob diese Slaven, Sorben oder andere gewesen; ist noch nicht ausgemacht." *Časopis Isis von Oken, r.* 1823. *B.* 5. *S.* 1. „Nicht allein das *nördliche* Deutschland Pommern, Wilzen, Sorben, auch das *südliche*, wo das Volk in Bayreuth, im nördlichen Theil von Bamberg und Würzburg ein *slavischer* Stamm war, und tief ins Ansbachische herein, in der *Retzat* und *Altmühl*, erstreckte sich ein weiter Strich *slavischer* Colonisten, von welchen wir noch die bestehenden Ortsnamen haben: *Bernhardswinden*, *Brotswinden*, *Ratzenwinden*, *Dautenwinden*, *Eglofswinden*, *Mainhartswinden*. Man bezeichnete diese Slaven Colonien im Ansbachischen als *Rednitz-Wenden*; die im südlichen Theil von Bamberg und Würzburg, wo auch urkundlich die *XII. Ecclesiae Slavicales* vorkommen, als *Main-Winden*, bey welchen sich abermals die Ortsnamen finden von *Herzogenwind*, *Neidhartswind*, *Mechelwind*, *Rothenwind*, *Ettlaswind*, *Geisselwind*, *Ratzberg* u. s. w. Dass aber eben so, wie der nördliche Theil von Würzburg und Bamberg auch das ganze Oberland von Bayreuth, nicht bloss slavische Colonien in seinem Schooss gehabt, sondern selbst ein *slavisches Urland*, und bis ins XI. Jahrhundert noch heidnisch gewesen, ist hinlänglich ausgeführt in *Hentzes* Versuch über die ältere Geschichte des fränkischen Kreises. Bayreuth 1788." — *Nik. Haas*, *Geschichte des Slavenlandes an d. Aisch*, *Bamberg* 1819. *T. I. S.* 5. „Slaven und Wenden sind die vorzüglichsten Ansiedler. Schon

vor Karl dem Grossen waren Slaven in unsern Gegenden einheimisch. Andere mögen erst durch Karl hieher verpflanzt worden seyn. So kam es denn, dass das ganze nachherige Bamberger Bisthum nur das *Slavenland* hiess. Dörfleins am Main lag im Slavenlande. Thurphilum juxta ripam fluminis Main in regione Slavorum. *Schannat trad. Fuld. p.* 147. *Seite* 8. Zu Medbach werden *Slaven-Huben* genannt, zu *Rietfeld* giebt die Schwester Gottes Eberhilt ihre Güter mit 30 Slaven dem h. Bonifaz. Die Slaven waren vorzüglich anzutreffen an der Regnitz, dem Maine, der Aurach, Wiesent, Aisch, Itz und Baunach, wo nun Erlangen, Forchheim, Hallstadt, Bamberg, Oberheid, Baunach, Eltman, Schlüsselfeld und Höchstadt liegen. *Seite* 9. Zwischen den wendischen Ansiedelungen und den mehr fränkischen, welche vorzüglich der Steigerwald scheidet, ist nicht nur ein auffallender Unterschied der Mundart, man findet ihn auch in der Kleidung, besonders der Weibspersonen. — Erwägt man die vielen Orte mit *Wind* oder *Wend*, besonders in Ansbachischen: *Winden*, *Winn*, *Brodswinden*, *Ratzewinden*, *Windelsbach*, *Windsberg*, *Windstetten*, *Windshofen*, *Windsbach*, *Windsheim*, *Windischletten*, *Windischgaileureuth* — so kommt man unwillkührlich auf den Gedanken, die Slaven und Wenden seyen ein Hauptstamm der ganzen Ansiedelung Frankens, sie haben sich weiter verbreitet, als man gewöhnlich glaubt. Gelehrte sind der Meinung, dass der Name des *Windgaues* um Windsheim, welcher schon um 418 bekannt war von den Winden oder Wenden sich herleite, dass diese sehr früh in Deutschland einheimisch, ja dass sie eines der Urvölker Deutschlands waren. *S.* 12. Noch heisset man die schmalen Ackerbeete im Bambergischen *wendische Beete.* Wer also in unserer Gegend die ersten bleibenden Acker furchte, Wälder lichtete, Wiesen hegte, die Gründe mit Steinen abmarkte, ist wenig zweifelhaft, es thaten es die Slaven und Wenden. Das Wort *Loh*, welches in

unserer Gegend so oft gehört wird (*Tennenloh*, *Brandloh*, *Breitenloh*, *Lohfeld*, *Loh*, *Löhlein*) soll Sumpf bedeuten (srow. lúh, lúže). *S.* 17. Als der Bamberger Bischof Günther 1058 eine Kirchenversammlung hielt, sagte er, dass das Volk seines Bisthums grösstentheils *slavischer* Abkunft sey, dass es noch an heidnischen Gebräuchen hänge. *Harzleim Conc. germ. T.* 3. *p.* 126. Erst noch vor hundert oder zwei hundert Jahren tönten Nachklänge slavischer Gebräuche und Feierlichkeiten im Lande, z. B. das Hinaustragen und Verbrennen des Todes, d. h. eines Strohmannes, das Einläuten des Sommers. Die Namen *Wauwau* (sr. bobo), *Hollapoppel*, der Missbrauch der Leichentrünke, das Bestecken der Aecker mit geweihten Hölzchen, das Auspeitschen der Hexen — und anderes deutet noch auf Überbleibsel des Heidenthums der ersten Bewohner der Gegend. *Th. II. S.* 312. Was die Spuren der slavischen Abkunft betrifft, ungemischter sind sie in den Gründen der Ebrachflüsschen, wo auch mehr Übereinstimmung in der Kleidung der Manns- und Weibspersonen herrscht: schlanke Körper, doch kräftige; braune Haare; glatte, ehrliche Gesichter; die Röcke der Mannspersonen weissgrau, dunkelbraun oder hellblau, die der Weibspersonen viel gefältelt; am Feiertage weisses, sonst ein gefärbtes Kopftuch; Halsgehänge von Bernstein. Die Jungfrau trägt bei Feierlichkeiten das Haar aufgesteckt, ein breites rothes Band mit einem Flitterkranz um den Scheitel.— Beamte, welche einstens aus Gegenden der Oberpfalz nach Höchstadt versetzt wurden, erzählen, dass auf 40 jährliche ausserehelliche Schwängerungen dort, hier kaum 5 gerechnet werden dürften, dass sie auch hier von diebischen, räuberischen und sonst, Mangel an Erziehung, an Verdienst und Karkheit des Bodens verrathenden Ausbrüchen, weniger bemerkten. Rastlose Arbeitsamkeit, Anhänglichkeit an die von den Vätern geerbte Religion und ihre Gebräuche, welche von Abänderungen nicht gerne hört, Hochachtung gegen geistliche und

weltliche Obere, auch wenn sie Fehler haben, zeichnen die ganze Gegend aus, und sind grösstentheils auch Erbtheil der slavischen Vorältern.“ Ostatně srow. ještě: *Eckhard de rel. Franc. Or. L. 5. C. 12.*; *Chr. Jordan Or. Slav. Ap. Hist. p. 251.*

Znělka 217.

V. 5. „Zlatá Bulla,“ gest Zbjrka hlawnjch zákonů německé řjše, kterau Karel IV. 1356 na sněmě w Norimberku a w Metzi deržaném s přičinénjm knjžat, wolenců a celé řjše ustanowil a zarazil. Gegj předpisy zachowáwali se až do naynowěgšjch proměn w Europě. — Wiz: *Aurea Bulla Caroli IV. Romani Imperatoris, Norimbergae et Metis Anno 1356 sancita. S německým přeloženjm, Frankf. a. M. 1740 in 4.* — *Dobrowského Slowanka II. str.* 112—117. Onen 30, slawské řeči se týkagjcj, článek w této Bulle takto znj: „Cum S. Romani Celsitudo Imperii diversarum nationum moribus, vita et idiomate distinctarum leges habeat et gubernacula moderari, dignum est, et cunctorum sapientium judicio censetur expediens, quod Electores Principes ipsius Imperii columnae et latera, diversorum idiomatum et linguarum differentiis instruantur; ut plures intelligant et a pluribus intelligantur. Qua propter statuimus ut illustrium Principum, puta Regis Bohemiae, Comitis Palatini, Ducis Saxoniae et Marchionis Brandenburgensis, Electorum filii vel haeredes et successores, cum verisimiliter theutonicum idioma, sibi naturaliter inditum scire praesumantur et ab infantia didicisse, incipiendo a septimo aetatis suae anno, in Grammatica Italica ac *Slavica* linguis instruantur, cum illud non solum utile immo ex causis praemissis summe necessarium habeatur.“ „Es liesse sich fragen — prawj dále Dobrow. — welche Mundart K. Karl IV. durch den allgemeinen Ausdruck Slavica lingva gemeint habe? Er von mütterlicher Seite ein Böhme, mochte wohl vor-

züglich an seine Muttersprache gedacht, doch aber die andern Mundarten nicht ausgeschlossen haben. Dass Karl, als König von Böhmen, diese Satzung der goldenen Bulle in Beziehung auf seine Söhne erfüllt habe, wer könnte daran zweifeln? Wenzel und Sigismund lernten Böhmisch. Auch Ferdinand I. scheint noch zum Theil auf die goldene Bulle Rücksicht genommen zu haben, indem er seine Söhne durch Joh. Horak im Böhmischen unterrichten liess. Dieser löbliche Gebrauch erhielt sich auch bey den folgenden Königen von Böhmen. Ob und wie lange andere Kurfürsten die Vorschrift der goldenen Bulle befolgt haben, lässt sich schwer bestimmen. *M. Georg Körner* führet in seiner Abhandlung von der wendischen Sprache (Leipz. 1766), um den Nutzen und die Nothwendigkeit der wendischen Sprache zu beweisen *S.* 18. auch das Beyspiel hoher Häupter an, namentlich Kayser Karls IV. und Johann Georg II. Kurfürsten zu Sachsen, welcher diese Sprache nur eine *Fürstensprache* zu nennen pflegte."

℣. 6. „Karlowi, slawské řeči otcowi." Srow. *Aneas Sylvius, Hist. Boh. Edit. Leiner. C.* 33. „Carolus IV. clarus profecto Imperator, nisi Bohemici regni magis, quam Romani Imperii gloriam quaesivisset." — *Balbin, Dissert. de ling. Slav. p.* 92. „Carolus IV. summus Slavicae et lingvae et gentis amator, voluit cautissimus caesar, ne quisquam in curiis, tribunalibus, ac comitiis nisi bohemice loqueretur, quae ejus Sanctio in antiquis regni Constitutionibus hodieque legi potest." — *Weleslawin w Předml. na Hist. Euseb. Pamph.* „M. Jan Hus u wýkladu swém na přikázanj b. w Kap. 40 připomjná: že cjsař Karel přikázal Pražanům, aby děti swé česky učili a na Radnjm domu, gemuž německy řjkagj Rathauz, česky mluwili i žalowali."

Znělka 218.

℣. 7. „Tuisko," podle rozličnosti nářečj i *Tuisto, Teuto, Theut*, t. g. otec, původce a Bůh *teutonského*

čili německého národu. Srow. *Taciti Germania C.* 2. „Germani celebrant carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriae et annalium genus est, *Tuistonem*, deum terra editum et filium Mannum, originem gentis conditoremque." — *Andr. Corvinus, Fons Latin. P.* 2. *p.* 475, 456. „*Tuiscones*, *Teutones* a *Tuiscone* Rege, de hac voce vide Cluv. Antiq. Germ. L. I. C. 9. sed eo nomine varie pro dialectorum varietate in pronunciatione usi sunt." *Köppen und Wagner, Univ. Lex. d. Völker und Ländergeschichte*, *T.* 3. *S.* 200. „Der Urvater aller germanischen Horden war *Tuisko*, von ihm entstand der Name Tuisken, Tuisten und davon Tuitsche, Teutsche." *Ant. Tkany, Myth. d. Teutschen u. Sl. T.* 2. *S.* 158. „Tuisto (Teut, Taut, Tot, Theod, Thiud, Tuit, Tuiskon) der Stammgott der Teutschen, den die Erde selbst geboren haben soll. Sie verehrten ihn als einen Mann mit einem grossen grauen Barte, in die rauhe Haut eines wilden Thieres gehüllt, ein Scepter in der Rechten haltend, die Linke mit ausgespreitzten Fingern, vor sich hinstreckend. Von ihm soll nach Einigen auch der Dinstag (Tuistag, Thistag) seinen Namen erhalten haben."

¥. 9. „On chtěl Sláwu nayperw ženau." Srow. podobný příběh *w Hagkowě Kron. List.* 13. „Lechowé neb Poláci, knjžete mužského pohlawj nemagjce, Dceru Krokowu, za Pána sobě zwolili, gjžto gméno Wanda, panna wěku dospělého a krásné postawy i nad giné ušlechtilá, lid ten pod swau zprámu přigawši, geg welmi maudře zprawowala. O tom když uslyšal knjže Rythogar, genž byl Pán kraginy německé, tu kdež gsau nynj Prušáci, poslal k nj snubce, gi za manželku mjti žádage, kteráž hned odepřela, prawěci že ona muže nežádá, neb gest swau čistotu bohům, genž horami i wodami wládnau, obětowati sljbila."

Znělka 219.

℣. 3. „Země pelná cti i posměchů.“ Srow. *Aeneas Sylv. Hist. Boh. Praefat.* „Nec provincia est quae plures Christi martyres, quam Bohemia, produxerit. Nec mea sententia regnum ullum est in quo tot mutationes, tot bella, tot strages, tot miracula emerserint, quot Bohemia nobis ostendit.“ — *Schiller*, Wallensteins Tod: „Ein glühend Angedenken lebt der Greuel die geschahn auf diesem Boden.“ — *J. F. Schneller Oestr. Einf. auf Europa. S.* 274. „*Böhmen.* Man verletzte das Gefühl seines herrlichen Volkes im tiefsten Nerven. Boucquoi liess die Inschrift auf Žižkas Grabe zerstören; Rokyczana musste aus der Gruft herauf zu schändenden Scheiterhaufen; Podiebrads grosser Kelch musste vom erhabenen Standpunkte herab in die Tiefe. Waldsteins Kopf und Hand kamen aus dem Grabe nach Stockholm; Carl v. Lichtenstein liess die Köpfe enthaupteter Edlen zehn Jahre lang auf der Brücke von Prag aufgesteckt.“

℣. 7. „Lew si slaužj za wěchu;“ Králowstwj české wede we štjtu swém lwa střjberného se zlatau korunau a dwogjm ocasem w červeném poli. *Wěcha* slowensky, *wjch* česky; wůbec mnoha slowa gsau u Slowáků ženského která u Čechů mužského pohlawj gsau, k. pr. ta přjkopa, ta obyčag, ta reťaz.

℣. 13. „Feaků.“ Feakowé národ na ostrowě Korcyra, nynj Corfu: we starožitnosti byl předmětem potupy a posměchu pro hlaupost, břichopasnictwj a giné ošklíwé obyčege geho lidu. Wiz *Horac. Ep.* 15. *Homer Od. Virg. Aen.* 3.

℣. 14. „Nepomuk.“ Srow. *Monatschrif d. Gesell. des vat. Museums in Böhmen* 3. *Jahrgang*, 1829. *Febr. S.* 164. „Johann Hasil von Nepomuk. Sein Vater hiess Hasil und war Töpfer. Noch heute zeigt man in Nepomuk einen Hasilschen Acker. Nepomuk ein Städchen in pils. Kreise, ohngefähr 10 Meilen von Prag.

V. 14. „Cyril“ brat Methodia, zwěstowatel křesťanstwj, wynálezce slawské abecedy.

Znělka 222.

V. 3. „Indus,“ řeka w Indii odkud europegštj plawci kořenj, kadidla a giné wonné wěci přiwážegj.

V. 8. „Milá řeči česká!“ Srow. *Wen. Rosa, Gram. Boh. in Praef.* „Cum lingua Bohemica ad naturam rerum respectum habeat, et ex fontibus naturalibus derivetur, res autem in natura aliae sunt homini suaves, jucundae, gratae, acceptae, aliae vero durae, rigidae, ingratae et adversae, voces etiam animantium et soni rerum naturales, a quibus nomina et verba bohemica utplurimum originaliter fluunt, diversi sunt, et rebus nomina convenire oportet, ita etiam res durae, duriter veniunt pronunciandae. Alias habemus nomina et verba dura et lenia, blanda et aspera, grate et aspere sonantia, quibus pro occasione personae et rei utendum. Habet prae aliis lingua nostra, hanc adhuc praerogativam et eminentiam, quod omnia carminum genera, quotquot Latina vel Graeca novit, non rhytmice, sed metrice, Latino et graeco modo, cum summa gratia et venustate formare et canere possit. Lingua Bohema omnia sua verba et nomina, quomodocunque quis vult, sicut Latina trajicere et transponere potest.“ — *Stransky, Resp Boh. C. 4. p.* 161. „Sermo Bohemorum quia elegans, copiosus, svavis, grandis est, et ad quamvis materiarum expositionem satis commodus, majores nostri in eo ornando, perpoliendo, augendo et ad posteritatem propagando praecipue ac feliciter elaborarunt, imo ne neglectui haberetur, legibus caverunt. Verum quam illi in eo excolendo ac in nativa puritate conservando adcurati fuerunt: tam aetas haec degener in foedando, inquinando, attenuando et oblivione aeterna damnando est impudens.“ — *Balbin, Dis. de l. Sl. p.* 116. „At ego Hispanos, Gallos, Italos, quibus hic nihil se-

ritur et mentitur, judices non recuso, quorum testimoniis pridem cognitum est, bohemicam lingvam longe *suavius* et *dulcius*, quam illam, quam nominare nolo, ad aures pervenire.“ *M. Belius, in Praef. ad Gram. Doležal* §. 9. „Addo experiundo condoctus, omnium Europae linguarum decora, non aemulari modo, sed vincere etiam, unam nostram Bohemicam posse. Neque enim Hispanicae gravitate majestateque; blanditie ac facilitate Gallicae; Anglicae sublimitate efficacitateque; Germanicae sensus et emphaseos ubertate; lenitate ac svavitate Italicae; denique Hungaricae nostrae imperiosa illa severitate quidquam concedit: ita absolutarum est qualitatum, si viri ea utantur docti, eloquentes, et ad societatem nati efformatique.“ *Adelung, in d. Vorrede zu Thams Wörterb. Prag* 1799. *S.* 3. „Die böhmische Mundart ist unter den slavischen Mundarten eine der reichsten und ausgebildetsten, wovon die Ursachen in der Geschichte des Volkes sehr leicht zu finden sind.“ *V. C. Wšehrd, w Dobrow. hist. lit. čes. str.* 209. „Gazyk český nenie tak úzký ani tak nehladký, gakož se nèkterým zdá. Hognost a bohactwie geho z toho mùž poznáno býti, že cožkoli řecky, cožkoli latinsky, o němčině nic nynj neprawjm, mùž powědèno býti, to též i česky. A nenie těch knih žádných řeckých ani latinských lečbych se gá, milostj gazyka swého pogat gsa, mýlil, aby w český obraceny býti nemohly. Co se pak hladkostj geho dotýče: newiem by tak wýmluwně, tak ozdobně, tak lahodně wšecko gazykem českým powědèno býti nemohlo, gako řeckým nebo latinským.“ *Wácl. Pjsecký, w Dobr. hist. Lit. česk. str.* 355. „Kdyby též pilnosti při okrašlowánj swého gazyka perwègšj Čechowé byli užjwali, anebo nynègšj geště toho hleděli gako nèkdy Řjmané, gazyk český co se tkne swětlosti, řeckéj lahody, lepoty nad to i ozdoby i slow skládánj, bylby nad latinský w tom mnohem i šťastnègšj i hognègšj.“ *Weleslawin, Putowánj Swatých, Předm. str.* 10. „Nenjt, pak gazyk náš český tak nezpůsobný,

aneb gakž řjkagj barbarský, aby njm téměř wšecky ty wěci, o nichž Řekowé a Latinnjci napsali, ozdobně, srozumitelně, a wlastně wysloweny býti nemohly. Toho se nám toliko nedostáwá, že se na to řjdcj wydáwagj, aby přirozenau řeč swau zostřiti a rozšjřiti hleděli.“ *A. Komenský, Kšaft umjr. matky r.* 1650. *w Berljně* 1757. *str.* 25. „Odewzdáwám tobě také a synům twým snažnost w pulerowánj, wyčišťowánj a wzdělánj *mílého* našeho a *milostného* otcowského gazyka; w čemž synů mých bedliwost známa byla časů předešlých, když od rozumnějšjch řjkáwáno, že češtiny lepšj nenj, gako mezi bratřjmi a w knihách gegich.“ Prawj sice Polák *Gornicki, Dw.* 2. „Czeski ięzyk iest piękny, ale iakoby troszkę pieszczący a męzczyznie mało przystoiny.“ Toto wšak platj gen o nowějšj zněmčilé, mnohými *i. e.* obtjžené češtině, nikoli ale o staršj a nynějšj slowensko-české řeči. Naproti tomu swau wýbornau časoměrau, swým wýrazným dlauhých a krátkých syllab značenjm a wyslowowánjm předčj čeština bezodporně wšecky ostatnj sestry, a bljžj se w tomto ohledu naywjce ku klassičnosti. Nezwuky w české řeči ne tak gj samé, gako raději bezokusným Spisowatelům připsati náležj. Tak w sardci Čech, w Praze, a to hned u wchodu do města, urážj oko i ucho přjchozjho nemotorný nápis „*Mostká ulice*“ kde w perwém slowě čtyry twerdé spoluzwučky we hromadě gsau, kterých sběh žádný cizozemec we stawu nenj, bez lámánj gazyka a dásnj, wyslowiti. Takowé slowa a nápisy gsau owšem strašidla češtiny, která cizince od nj odplašugj a gich w tom domnénj potwerzugj, že námjtky od nepřátelů gj činěné prawdiwé býti musegj. Tu schwálně naynelibozwučnějšj forma wybrána, při hognosti giných libozwučných, k.p. *mostnj, mostowská, mostownj*, aneb gako Slowáci podobné ulice gmenugj, *mostowá ulice.*

¥. 10. „Dědictwj wšech giných dáwnějšj.“ Srow. *Prwot. pěk. Um. r.* 1813. *L.* 23. „Z půlnočnozápadnj haluze, až kam kyrylice nedosáhla, byli Čecho-

wé perwj, kteřj we swém nářečj spisowali, měwše od 13. stoletj, ba i dřjwe nemálo knih až do wynalezenj tisku: oni též mezi wšemi Slowany perwj toho nálezku k rozšiřowánj swým nářečjm psaných knih užili, tisknauce už 1475 Nowý Z. a 1488 celau biblj." *Mluwnice od W. Hanky podle Dobr. Předm. str.* 10. „Gazyk český nebyl sice tak záhy gako serbský, předce wšak přede wšemi ginými slowanskými druhého řádu na pjsemný powýšen. Pokudž nám známo, od 13. wěku počaly se w něm knihy psáti, gichž čjslo do wynalezenj tisku zagisté hogné bylo: a předkowé naši byli mezi wšemi Slowany perwj, kteřj tohoto umênj k rozšiřowánj w gazyku swém sepsaných knih užjwali." *Schwartner, Statistik des K. Ung. T. I. p.* 125. „Das goldene Zeitalter der böhmisch-slavischen Sprache fällt in das XIV. und in den Anfang des XV. Jahrhunderts, als nach der Vorschrift der goldenen Bulle Kaiser Carls des IV. jeder Churfürst des römisch-deutschen Reiches slavisch lernen sollte, und in der böhmischen Literatur, um die Zeit der Costnitzer Synode, schon alles helle war, als es in Deutschland und auch in Frankreich nur noch zu tagen anfing."

V. 13. „Krásněgšj gazyk než sardce." Srow. *Sněm Pražský, r.* 1615. „Gistá zpráwa se činj, žeby některé osoby ze Stawůw i také lidu obecného mezi sebau se zawázali (snad to gen Němci?), aby při shledánj gich společném žádný gazykem českým nemluwili, což na weliké zlehčenj a potupu gazyka našeho českého se wztahuge." — *Konáč, přelož. Luciana, w Předmluwě*: „Nepochybugi o tom že ginym na wodě psáti budu. A zwláště těm, kteréž tak weliká a gakási wzteklá nenáwist přirozeného deržj gazyku, že mnohokráte z omylenj české pjsmo w ruce swé wezmauce, hned rychle zase neginak než gako horké uhlé wypauštěgj. Takowéť gá mezi ty, kteřjž posmjwánj gsau nayhodněgšj, počjtám. Ne takowauť gistě Němci nenáwist ke swému drasnatému gazyku magj." *Weleslawjn w*

Předml. na hist. Eus. Pamph. str. 8. Srow. *Znělku* 90 *ý.* 7. Týž, *w Putowánj Swatých, w Předm. str.* 9. „Nacházegjť se mnozj mezi Čechy, kteřjž něco málo Latinau, Wlašinau aneb Němčinau usta sobě proplákše, i hned českého nic čjsti, ani kněh českých we swých bibliothekách mjti nechtěgj, obáwagjce se, aby Leykům, gakož řjkagj podobnj nebyli, anoberž za hanbu sobě to pokládagj, kdyby knihy české kupowali a četli. Takowé domnělé hanby se bogjce w oprawdowau upadagj. Přirozenj Čechowé swůg wlastnj gazyk, od Boha sobě daný a gemuž se z dětinstwj hned s mlékem naučili, potupugj a wždycky wjce sobe cizj nežli domácj dary chutnagj.“ Sem patřj i onna, *nigakž* omluwiti se nedagjcj, lačná pýcha a učená nádhernost *Bohuslawa Lobkowice*, kterau českému překladateli swých latinských weršů *osla a barbara* spjlá. — *Balbin, Dis. de L. Slav. p.* 6. „Domestica omnia nobis (Bohemis) sordent, nostri nosmet poenitet, eodem affectu quo patrios homines, linguam itidem nostram stulte contemnimus.“ *p.* 43. „Bohemi gallice, italice, hispanice cum Gallis, Italis ac Hispanis ad jactantiam loqui gaudent, ita ut omnes linguas tenere videantur, germanice loqui gloriosum sibi ducunt, patrio interim sermone velut vili et protrito neglecto.“ *p.* 97. „Propiora ad nos tempora nolo tangere, nunquam certe ex quo condita est Bohemia gravari se sensit magis, nunquam ad abolendam linguam Slavicam consilia suscepta sunt acriora, nunquam periclitatum magis, quodve magis dolendum patriorum hominum conjuratione quadam saevitur in patriam.“ *p.* 118. „Durius scripsi, fateor, sed in duros. Desinant aliquando sibi placere et aliena, quae adeo ignorant, aversari. Utinam nos quoque aliena mirari et quod nostrae gentis triste fatum est, nostra contemnere desinamus. Sordent nobis domestica et anili studio ultro assurgimus iis, qui nobis verbera impingunt.“ *Stransky, Res. Boh. C.* 4. *p.* 166. „Mihi si sit, quid sentio, dicendum, dixerim Bojemum esse ut plurimum, rerum

peregrinarum consectatorem et admiratorem, patriarum vero et domi nascentium fastidiosum aestimatorem ac contemptorem.“ Chwalnẽgi pjše *J. Čaplovič o Chorwatech*, we spisu *Croaten und Wenden in Ungern Presb.* 1829. *p.* 27. Srow. *Znělku* 476.

Znělka 223.

V. 2. „K zřjdlům“ čili warům, teplicem *Karlowým*, něm. *Karlsbad.*

V. 4. „Catalani,“ slawná, geště žigjcj zpěwakyně, narozená 1784. w Sinigaglii w Italii. Roku 1818. a 1819. putowala umẽleckým cjlem po nayhlawnẽgšjch městech Europy, nawštjwila Mnichow, Wjdeň, Draždany, Waymar, Karlowy Wary, Petrow, Waršawu, a t.d.

V. 10. „Gabrielka a Mara,“ též powẽstné zpěwakyně, gegichž žiwotopisy wiz w *Conversations-Lex.*

V. 13. „Mentor,“ syn Alcimůw, důwẽrný přjtel Ulyssůw, učitel a průwodce Telemachůw na cestách, ke cnosti a maudrosti geg wedaucj tak, že geho gméno u nás už wůbec maudrého wůdce a rádce značj.

V. 14. „Tato z mèšce zpjwá.“ Tento náš saud potwerzuge i spisowatel článku Catalani w *Convers. Lex. Leipz.* 1822. *B.* 2. *str.* 406. „Catalani verdankt ihren Ruhm einem angenehmen Aeussern, einem lebhaften Spiel, der aussergewöhnlichen Klangkraft und einer herrlichen Beweglichkeit ihrer Stimme, einem seltenen reinen Triller, einen ausnehmenden Reichthume schwieriger, auffallender, mehr glänzender als schöner Figuren und Verzierungen, und einer ganz eigenen wundersamen Verbindung dieser Vorzüge zu einem fremdartigen Ganzen, welches mehr geeignet ist, Staunen und Verwunderung zu erregen, als zu dem *Herzen* zu sprechen.“

Znělka 224.

V. 1. „Pustým hradům.“ W Loketském kragi,

kudy tato cesta wedla, nalezá se rozbořených českých hradů 18. w Žáteckém 28. w Rakownickém 34.

ý. 8. „Laokoon," Wiz *Wirgil. Eneida, přeložena od J. Holého w Trnawě* 1828. *str.* 32. *Časopis wl. Muz. r.* 1829. *Sw.* 1. *str.* 113. *přeloženj od K. Winařického.*

Znělka 226.

ý. 1. „Koráb Noe." čili Noachůw. Srow. 1 *Mogž.* 8. 4.

ý. 3. „Řjp." Wiz *Znělku* 121. ý. 5.

Znělka 227.

ý. 3. „Budeč." Srow. *B. Balbin. Boh. doct. opus posth ed ab Ungar, P. I. p.* 104. „Prima schola ethnicorum et quasi urbs literarum et Academia quaedam *Budeka* urbs Bohemiae fuit, in Slanensi Districtu sita non procul a monte Rzip in edita quadam rupe a quodam Lessino Budeco viro nobili condita, ad hanc magicam et Zoroastris scholam tota properabat Bohemiae nobilitas." *Alex. Pařizek, Gesch. Böhm. Prag* 1782. *S.* 17. „Eine Schule, und zwar unter den im ganz heidnischen Böhmen errichteten die erste, war zu *Budetz*, wovon ein gewisser *Lešina Budetz* der Urheber und Stifter gewesen seyn soll. Selbst Přemysl und Libuša sollen sich in ihrer Jugend in dieser Schule auf Wissenschaften verlegt haben." *Jos. Jungman hist. Lit. čes. str.* 8. „Už *Krokem* založena škola w *Budči.*"

ý. 4. „Peruc," wes w Rakownickém kragi, předtjm slula *Opučna.* Srow. *Hágkowu Kron. čes. r.* 1007. „Knjže český Oldřich času garnjho chtě sobě a swým služebnjkům kratochwil učiniti šel do lesůw. I přihodilo se dne gednoho když se z lowu nawracowal a gel skrze gednu wes, gjžto gméno bylo *Opučna.* I uhledal prostřed wsi ana stogj u studnice djwka welmi krásné po-

stawy, pránj šatůw nechawši, twář swau na knjže a geho služebnjky obrátila. I řekl gest knjže swým služebnjkům: wèrte mi gistè že gest toto diw nemalý, že tato wèska welmi chatrná, mohla takowé krásné stwořenj uroditi. Optayte se gj prosjm wás, které gest gegj gméno. To oni když gsau učinili, ochotnau twářj odpowědèla řkuc: Gest mé gméno Božena; obrátiw se knjže k swým služebnjkům řekl: Gistè wám prawjm, že *tato Božena*, *bude ma žena.* Druhého dne knjže powolaw k sobè Wladyk znamenitègšjch, rozkázal gim geti do wsi, tu kdež gest stála dèwečka perauej; a oni přigewše do Opučné, ptali se obywatelůw, řkauce: Wčera, když knjže pán náš gel skrze tuto wes, která gest djwka magjcj na sobè čechel, stála u studnice perauej genž má gméno Božena? A oni řekli: Dcera Domarodowa, sauseda našeho, a powolawši gj, gim gi ukázali. Kteřjžto opowědèwše se Domarodowi otci gegjmu a Samoborce gegj mateři, a wůli knjžete oznámiwše na dwůr knjžete do Postoloprt přinesli, a že se zaljbila knjžeti perauc, té wsi dali gméno *Perúc.* Ženy pak poctiwègšj oblékly gsau gi w raucho, kteréž knèžnám náležj, a před Oldřicha gi přiwedly a on pogaw gi za ruku, hned s nj před knèze předstaupil a tu hned wstaupil w swatý Staw manželský.“

¶. 6. „Trosky.“ Srow. *W. A. Gerle, Böhmen T.* 2. *S.* 123. „Unter den zahlreichen alten Burgen des Bunzlauer Kreises, gehört zu den vorzüglichsten die Veste *Trosky.* Zwey unweit von einander stehende steile konische Felsen, welche jedoch in ihrem Fusse zusammenlaufen, sind der Grundbau dieser seltsamen Veste: durch eine von Süden gegen Norden laufende, sieben Schuh dicke Mauer aus schwarzen Steinen, wurden beide Felsen zu einem Ganzen vereinigt. — Die höher liegende wird *Panna* (Jungfrau), die niedere Warte *Baba* (Grossmutter) genannt. Im J. 1424 belagerte Žižka die Veste und musste nach dem fruchtlosen Verlust vieler Leute wieder abziehen. Nach der Zeit

gelangte die Veste an die Familie von Hasenburg, und aus dieser Epoche erzählt die Chronik: Trosky habe einst zwey Schwestern dieses Stammes gehört, wovon jede eine der Warten bewohnte, und da eine der Katholischen, die andere der hussitischen Lehre zugethan war, so brach ihr Zwist oft in laute Schimpfworte aus, und sie enthielten sich nicht, aus den Fenstern gegeneinander zu wüthen; eine jede erbaute der andern zum Trotz, eine Kirche in dem benachbarten Dorfe Troskowitz worin sie nach ihrem Glauben Gottesdienst halten liessen." *Schallers Topogr. Boh. T.* 4. *S.* 54. „Panna wird so genannt weil dasselbe keineswèges von Žižka erobert werden konnte. Die herumstehenden Felsen sollen, nach dem Zeugnisse derjenigen, die einen grossen Theil von Europa, Asia und Afrika durchgereiset sind, mit dem egyptischen Pyramiden eine grosse Aehnlichkeit haben (Balb. Mis. L. I. C. 8.). Von dem Gipfel dieses Bergs kann man bey heiterem Himmel, mit einem guten Fernglase die sämtliche Gegend bey Prag (11 Meilen) ganz füglich übersehen."

V. 7. „Stadice." Srow. *Hágek, w Kron. r.* 722. „Libuše zdwihši prst ukázala na hory půlnočnj a řekla: Hle hyn za oněmino horami, kdež potok newelmi weliký gest, gménem Bilina, od toho potoku bljzko gest wes gménem *Stadice*, od té wsi nedaleko gest pole, tu knjže wáš dwěma strakatýma ořе woly. Protož zdáli se wám, wezmauce dlauhau sukni a plášť, a to ať gest proměnné gakž na knjže slušj, některj z wás geďte, a přineste Wám knjže a mně manželа: Muži tomu gest gméno *Přemysl*."

V. 8. „Mělnjk," královské wěnné město už mezi léty 1086. a 1125. wystawené, předtjm *Bšow* gmenowané, od Prahy 4 mjle wzdálené: w něm owdowělé české královny bydljwaly. *Mělnićina* aneb wjno Mělnické gest to naylepšj wjno w Čechách, gako Tokagčina w Uhřjch. Zdegšj winohrady od Karla IV. Bur-

gundskými réwami wysazeny byly; po čase gegich wjno tak w powėst přišlo, že se nynj skoro po celé Europě rozwážj a draze prodáwáno bývá! Skladatel těchto básnj byl w Praze, u J. Mladona, Mělničinau oprawdiwau přiwjtán a čestowán. — Srow. *Gerle, Böhmen, T. I. S.* 60. „Der Melniker Wein wird auf allen Tafeln in den meisten Ländern Europa's, vorzüglich in den nördlichen und östlichen, getrunken, und gehört zumal in Pohlen zu den Delicatessen: doch wird im Ausland fast aller rothe böhmische Wein für Melniker verkauft, und selbst in Böhmen ist das echte Melniker Gewächs selten und wird häufig vermischt und verfälscht. Wenn man den kleinen Bergstrich ansieht, wo dieser Wein wächst, so ist leicht zu begreifen, dass dessen Trauben nicht so weit reichen können."

¾. 9. 10. „Lid český, Němci." Srow. *Gerle, Böh. T. I. S.* 141. „Unter den 16 Kreisen Böhmens sind acht — der Bidschower, Chrudimer, Czaslauer, Taborer, Prachiner, Rakonitzer, Berauner und Kaurzimer — ganz böhmisch mit wenigen Deutschen; fünf — der Bunzlauer, Königgrätzer, Budweiser, Klattauer und Pilsner gemischt, und drey der Elbogner, Saatzer und Leitmeritzer — ganz deutsch mit einem kleinen Antheil von Böhmen." *Dlabač, Wyps. čes. král. str.* 14. „W českém królowstwj dwě řeči panugj, totiž česká a německá. Posledněgšj gak skrze uwedenj wšech wereg-ných gednánj w německém gazyku, tak i skrze normalnj německau školu, gakož i skrze Rákauské, Baworské, Sáské a Slezké sausedstwo a obchod s těmito cizými národy se do Čech wetřela, a tak se náramně rozplemenila a usadila, že nynj gak po mezjch Królowstwj českého, tak i hlaubě w zemi, ano i w samém hlawnjm městě Pražském pocestný Čech co činiti má aby, gakožto zrozený Čech, mluwě swau přirozenau řečj, mohel rozuměn býti." *A. J. Dundrů Zeměpis Král. čes. str.* 133. „Němcočešj (Deutschbömen): gich wlastnj druhowé o nich mnohau stjžnost, týkagjcj se

mrawnosti, napsali, zwláště že si to, co gegich nenj, přiwlastňugj." *Frant. Sláma*, *O škodách plynaucjch z německého wychowáwánj české mládeže*, *w Časopisu pro katol. Duchowenstwo*, 1832. *Pátý ročnj běh*, *Sw. I. str.* 84. „Naše ubohá česká mládež, gsauc cizým sobě gazykem cwičená, práwem se powažowati smj za hluchoněmau. Wycházj naše mládež z německých škol bez lásky k Bohu, bez potřebné zásoby k zachowáwánj přikázanj božjch. Widauc že se tu gedná gen o německau řeč, a gen gj aby se naučila, nemůže o náboženstwj ginák smýšleti, než že nestogj proti německé řeči za nic, že gest sice dobře náboženstwo uměti, ale německy uměti že gest daleko lépe. Wše giné stogj we stjnu; naboženstwo w njzkau řadu prostředků postaweno k dosaženj wznešeného záměru — německé řeči. Diwnoli že mládež tak připrawená w naboženstwj, neznagjc pána na nebi, ani pána na zemi wšjmati si nebude. Geť w Čechách sotwa třetj trivialnj škola, kdeby mládež němčinau, i w hodinách pauze českému wyučowánj určených, o čas okrádána nebyla. — W Čechách se každým týdnem w samých školnjch hodinách na tisjce hodin českému cwičenj ukrádá — a swět se diwj že gest Čech w zádu!"

Znělka 229.

℣. 1. „Libušina dwora zlaté sjdlo" t. g. Wyšehrad u Prahy.

℣. 8. „Bjlá Hora." Srow. *Balbin*, *Dis. de ling. slav. p.* 98. „Post Albomontense proelium Bohemiae maxima pars inter exteros et plerumque milites divisa, velut animal propter convivia natum, aut imbellis aliquis lepusculus canum in medio, lacerata est, *veteres migrate coloni!* tota Bohemia inclamabatur." *Presla*, *Rostlinář str.* 10. „Bitwa bělohorská (r. 1620.) dj P. Dobrowský, celý český národ na duši i na těle ohromila a wysilila." *Joh. Negedly*, *Böh. Gram. Prag.*

1805. *Praktischer Theil S.* 67. „Nach der Schlacht am weissen Berge wanderten 36,000 Familien aus Böhmen, unter denen 1,088 von Herren- und Ritterstande waren.“

V. 11. „Medea,“ Dcera krále kolchického Aeta, manželka Jasona wůdce Argoplawců, od něhož, do Kreusy dcery krále Kreona zamilowaného, po desíti rocech odsterčená, z pomsty palác Kreonůw zapálila a dwoge wlastnjch, s Jazonem zplozených, djtek zamordowawši utekla.

Znělka 230.

V. 5. „Hrob Ottokara.“ Tělo Ottokara z Wjdně do Znogma přeneseno a tu w klašteře Minoritském pochowáno; než roku 1296 rozkazem Wáclawa II. syna Ottokarowa do Prahy přiwezeno a we chrámě S. Wjta pohrobeno bylo. Srow. *Hágek r.* 1373. „W Kaple Swaté Panny Doroty na lewé straně, leżj Přemysl, ginak Ottogar, král český pátý, genž držal knjżetstwj Rakauské, Styrsko a Korytany, a ten byl od Rudolfa cjsaře řjmského w bitwě zamordowán.“ *Alex. Pařizek, Gesch. Böhm. Prag* 1782 *S.* 37. „Ottokar war einer der mächtigsten und angesehnsten Könige, die jemals Böhmen beherrschten. Er besass nicht nur Böhmen, und Mähren allein, sondern hatte auch noch überdiess ganz Österreich, Steyermark, Kärnthen, Krain, Windischmark, den Seehaven von Portenau, Schlesien und ein Stück von Polen und Preussen in seiner Gewalt. Seine Staaten erstreckten sich von dem adriatischen bis zu dem baltischen Meere.“

V. 5. „Braha,“ wlastně *Tycho de Brahe*, znamenitý hwězdář, danský zeman, narodil se dne 13. pros. 1546. w Kundstrupu; od cjsaře Rudolfa powolán byl do Prahy, kde hwězdárnu měl, učil i umřel 24 řjg. 1601, tělo geho leżj w Praze w Teynském kostele, kde i geho pomnjk widěti.

V. 6. „Wogtěch.“ Srow. *Cosmas. Prag. Edit.* 1783 *p.* 115. „Facta est autem *translatio* beatissimi Adalberti Anno 1039. Kal. Sept.“ Předtjm ležel Wogtěch w Polsku w Gnězdně a odtud do Prahy, dle Hagka do kostela S. Wjta, přenešen byl.

V. 6. „Wlasty rekowské.“ Srow. *Hágek, Kron. r.* 743. „Sedem mládenců̊w welmi mužných z rodu Hesowa ku Wlastě se přibralo. Ti hned počali na Wlastu tak silně bjti, až gi oceliwau obruč na přjlbici, kterauž na hlawě měla rozbili, a gi těžce we hlawu ranili. Wlasta se geště statečně bránila a po obnaženj hlawy gich geště pět swým gizliwým mečem ranila a Šťasonowi štjt geho rohowý na poly přeťala. Šťason opustiw štjt ku Wlastě se swým koněm se přitočil, a hned gi swým mečem hlawu na poly rozdělil, tu gest ona z koně spadla a koňmi potlačena.“

V. 7. „Most djlo Karla.“ Srow. *Gerles, Böh. T.* 3. *S.* 103. „Die sehr feste Moldaubrücke in Prag, gehört unter die wichtigsten und solidesten Bauten dieser Art, und bietet einen höchst imposanten Anblick. Sie wurde auf Befehl Karl IV. 1358 begonnen, aber wegen der Kriegsstürme des 15. Jahrhunderts erst 1502 vollendet, und der Kostenaufwand dieses Baues wird auf 180,000 Reichsthaler berechnet. Ihre Länge beträgt 298 Klafter und 2 Schuh, und die Breite 5 Klafter und 5 Schuh. Die Brücke ist aus lauter Quadersteinen, welche mit dem besten Mörtel verbunden sind, erbaut, und besteht aus 16 Bogen mit doppelter Wölbung. Durch die Länge der Zeit hat das Gemäuer eine solche Festigkeit erhalten, dass es einem Felsen gleicht, und nicht mehr abgetragen, sondern nur mit Pulver gesprengt werden könnte. An beiden Enden sind hohe gothische Thürme angebracht, welche ihr zur Widerlage dienen.“ Na každém piljři po obau stranách téhož mostu Socha čili Statua nějakého Swatého gest postawena, mezi

ginými i z mědě litina S. Jana Nepomuckého. Peter Arleny byl stawitel tohoto překrásného mostu.

†. 8. „Muza z Budče," t. g. Šimon Lomnický z Budče, wěncowaný český básnjř. Srow. *Abbildung böhm. Gelehr. T. I. p.* 59. „Sobald Lomniczky einige Proben von seinen böhmischen Gedichten bekannt gemacht hatte, berief ihn Kaiser Rudolph II. nach Hofe, und zeigte so vielen Wohlgefallen an seinen Arbeiten, dass er ihn feierlich krönte, zu seinem Hofpoeten ernannte, in den Adelstand mit dem beigelegten Titel von *Budecz*, einem Orte, wo schon zu Zeiten der heydnischen Böhmen eine Akademie, und gleichsam der Sitz der Gelehrten seyn soll, erhob, und ihm einen ansehnlichen jährlichen Gehalt anwies. — Die Stände des Königsreich wählten sich nach dem Hintritt des Kaisers Matthias den Pfalzgrafen *Friedrich* zu ihrem König. Lomniczky schlug sich auf ihre Seite, streute unter das Volk kleine böhmische Gesänge aus, welche einige satyrische Züge gegen den Kaiser Ferdinand enthielten. Nach der Schlacht auf dem weissem Berge verlangten die Überwinder: Lomniczky solle sich über diess sein aufrührisches Betragen rechtfertigen. Er gab zwar vor: dass er in diesen kritischen Umständen den Mantel nach dem Winde drehen, und mit dem Wölfen heulen musste. Diese Entschuldigung half aber wenig, man verurtheilte ihn, ohne Rücksicht auf sein 60 jähriges Alter, zu 100 Stock Streichen, die er auch so kräftig empfing, dass man ihn halb todt nach Hause tragen musste. Überdiess benahm man ihm seinen Gehalt, wodurch er in die grösste Armuth versetzt und genöthigt wurde bis an sein Ende auf der Brücke sein Brodt öffentlich zu betteln. Diese seine Armuth war Ursache dass er sich in seinen spätern Gedichten öfters *Ptochaeus*, der Bettler unterschrieb."

†. 11. „Tatry" Srow. *Joh. Thurocz, Chron. Hung. C.* 34. „Johannes Iskra Bohemus omnem *terram*

Matthiae (Tatransko) et provincias Comitatusve, Cassoviensi civitati vicinas, et pene totam partem regni Hungariae superiorem, praedabundus invasit. Nec non Aksamyth, Thalafuz, Rybald (Rybař?) Kerczky, Wryk et Slowačko aliique nonnulli Bohemi et Slavi terrori erant.“ *Cap.* 49. „Se ipsorum lingua *Bratřj* vocitabant. Hi constitutis inter se capitaneis, omnes regni ipsius contiguas partes quassabant.“ *C.* 21. „*Blažko* Bohemus a. 1431. ingenti manu conflata, primum oppidum Tyrnaviae, turribus altis, muro coctili junctis subintravit, potitusque munitione, arma auxit, et quasi turbo vehementissimus in partes regni superiores se ingerens usque ad Danubium igne et gladio omnia vastavit.“ *Lad. Bartholomaeides*, *De Bohemis Kishont. p.* 9. „Bohemi ducibus *Procopiis* anno 1431 ultra Granum progressi, montanis civitatibus imminebant, sequenti vero Cremnicium occupabant, imo vero ipsum jam Comitatum Hontensem qui major dicitur, ingressi, Schemniczienses agros infestebant. Anno 1433 duce *Pardo* de *Horka* iterum in locis istis aderant, Montanas Civitates occupabant, omnemque intra Ipolam et Granum tractum populabantur, inde Scepusium iter flectebant.“ Srow. *Znělku* 403.

V. 11. „Balt“ Srow. *J. Lenfant, Gesch. des Huss. Kriegs*, übersetzt *von Hirsch*, *Wien* 1783. *T.* 3. *p.* 46. 47. „Nach Eroberung der Neumark Brandenburg, ging die siegende Armee der Waisen und Taboriten, im Jahr 1433. nach Pomerellen ab. Von da gingen die Überwinder nach Danzig, verbrannten nach ihrem Wege alles, zu Danzig zerstörten sie den Hafen. Man sagt die Böhmen hätten *Flaschen mit Meer-Wasser angefüllt*, um sie zum Zeichen ihres Sieges mit sich nach Hause zu nehmen.“

V. 11. „Řjm.“ Srow. *Dalemil*, *K.* 61. *přir.* 1111. „Tu Čechowé papeže gali, A z kostela klénoty welikė wzali.“ *Pelclowa*, *Kron. D. I. str.* 404. 409. „O taženj

Čechůw na Řjm. Čechowé pořád napřed až k samému Řjmu táhli, před kterýmžto městem cjsař s celým wogském swým se položil. — Wšak to obleženj téměř za dwě celá léta trwalo a teprw roku 1083 *přičiněnjm Čechů* město dobyto gest.“ *D. II. str.* 260. „Přitáhli Medulanštj chtjce brodu brániti. Čechowé ge widauce, hned se na ně obořili a ze wšech stran ge obkljčiwše, statečně se s nimi potýkali, tepauce ge bez ljtosti, bog na nich obdrželi a mnoho gich zgjmali. Tu byl weliký křik, Čechowé se z wjtězstwj radowali a Medulančané nad porážkau hořekowali. *Str.* 261. Čechowé se opět s Medulančany bili, na ně tak statečně udeřili, že ge porazili a k útěku přinutili, weliké kořisti nabrali a toliko co gich bylo znamenitěgšjch, ty zgjmali a 70 gich před krále (Wladislawa) přiwedli. *Str.* 267. To když znamenali měšťané, weliká na ně hrůza a strach přišel. Utekli se tedy k Wladislawowi králi českému, gemu weliké dary připowjdagjce a za to pokorně žádagjce aby gim u cjsaře milost zgednal.“ *Hágek, Kron. r.* 1159. „Čechowé z ponuknutj krále swého Mediolanským w bok wskočili, a Wladislaw král sám nayprw se mezi ně wtlačil mnohé porážege a toho kterýž korauhew Mediolanskau držal swým hrotem w bok uhodiw naskrze geg prohnal, až na zemi padew tu umřel.“ — I w giném duchownjm smyslu Praha Řjmu a celé Italii často strach a péči působila.

Znělka 232.

V. 8. „Zuzanka se s králem (t. g. Wáclawem) na břeh plawj.“ Srow. *Hágkowu Kron. r.* 1393. „Král Wáclaw držan byl 15 neděl we wězenj genž slowe Špinka. Gednoho dne poslal k Pražanům žádage aby geg pustili do lázně kteráby naybližšj byla od Rathuzu. Dwa služebnjci wešli s králem do mytedlny: po dlauhém času král řekl k swým strážným: žádám wás nechat se máličko prochladjm, a oni dali powolenj. Král uhlédaw ano

gedna lodj stogj při samé lázni u břehu a weslo na nj položeno, řekl gedné ženě mladé, kteráž tu w lázni posluhowala, prosjm tebe přewez mne na druhau stranu řeky, chciť dobře zaplatiti. A ona to učinila, když byli na půl řeky řekl k nj prosjm tebe pospěš, a ona rychle geg přeprawila. A wšedše do lesůw šli upřjmo až k nowému Hradu, a w tom přišel čas wečernj, tak že gsau po tmě přisli k tomu zámku wolagjce na wrátného. Welislaw Duban kázal ty hosti na zámek pustiti a wida pána swého nahého wzaw wýborný oděw oděl njm krále. Po wykonánj wečeře kázal král přinesti sobě sto zlatých českých, kteréž dal do ruky Zuzaně."

Znělka 233.

V. 6. „Slowanský klášter" aneb *Slowany*. Srow. *Balbin, Disert. de Ling. slav. p.* 66. „Carolus IV. Imperator annis abhinc trecentis et quod excurrit, opulentissimum Pragae coenobium fundavit, ac basilicam regii plane operis S. Hieronymi nomine consecratam excitavit, in qua pontificum Romanorum bona gratia, nulla alia, quam Slavorum lingua sacrificia, diurnae nocturnaeque sacerdotum preces, ritus ac cerimoniae peragerentur. Aiebant Bohemi veteres, ut coenobii hujus gloriam, splendorem ac basilicae majestatem significarent, *uno obolo* minus, quam pontem Pragensem Carolo constitisse. Srow. *Dobrow. Gesch. d. b. Lit. str.* 51—53. *Jungmann hist. lit. str.* 37.

V. 14. „Gjti na wyhnanstwj." Srow. *Gerles, Böhmen T. III. S.* 128. „Karl IV. stiftete die slavischen Benedictiner. Am 2. Ostertage wurde dieses vaterländische Gotteshaus dem h. Hieronymus geweiht und erhielt von diesem Tage den Namen *Emaus*. Ferdinand III. versetzte aber die Väter von Emaus nach St. Nicolaus, und berief daher Benedictiner der strengen Regel von Montserrat, mit deren Ankunft der Gottesdienst in slavischer Sprache aufhörte."

Znělka 234.

V. 4. „Daliborce.“ Srow. *Beckowského Poselkyni příběhů českých D. I. str.* 971. „Leta 1498, w kragi Litoměřickém zprotiwili se lidé poddanj pánu Adamowi Ploskowskému, a geho na Ploskowicech, z ponuknutj nějakého *Dalibora*, kterýž také nedaleko odtud byt swůg měl, dobýwali. Uslyšawše o tom měšťané Litoměřičtj rychle lidu něco pod praporcem poslali a téhož Adama retowali. Potom *Dalibor* obeslán na hrad Pražský, Panským nálezem proto, že těch lidj proti pánu gich pozdwihowal, do wěže okrauhlé dán byl, kteráž předešlého roku pro wzácnějšj pány dostawena byla, a která do dnešnjho dne od téhož w nj prwnjho wězně dle geho gména *Daliborka* se gmenuge. W té wěži když dlauhý čas Dalibor seděl a welmi bjdný žiwot wedl, hausle sobě kaupil, a pro wyražen swé tesknosti, ačkoli muziku žádnau neuměl, a we swých rukách žádné hausle nikda předtjm neměl, téměř wždycky na nich hral, i tak w tom swém wězenj se wycwičil, že mu žádný w Praze toho času rowen se nenalezal, kterýby lépe na hausle hráti uměl. Každodenně mnoho lidu k té wěži se scházjwalo, aby ho genom na hausle hráti slyšeli, od nichž když on almužnu žádal, tak hognè mu gi udělowali, že po wšecken ostatnj čas žádné nauze we swém zawřenj neměl: wšak poslednè pro swé wýstupky sťat byl. Toho času powstalo u Čechůw přjslowj, že když chtěli wyslowiti k čemu člowèka hlad a nauze přinutj a čemu wyučj, řjkáwali: *Mister nauze naučil Dalibora hausti.*“

Znělka 235.

V. 4. „Zlatorohý gelen.“ Srow. *Ruljk, Sláwa a wýb. gazyka čes. w Praze* 1792. *str.* 36. „Předpowjdali stařj, že w budaucjch letech na Pražském mostě tak wzácný bude prawý a dokonalý Čech gako gelen

se zlatymi rohy. Dalekoli sme od wyplnènj předpowědènj toho, nechť každý sám maudře u sebe posaudj.“ *J. Jungmann, we Hlasateli, 1. roćnj běh* 1806. *Djl I. str.* 46. „Nynègšj Čechowé ničeho méně neumègj, gako česky, a to prošlé skrze Weleslawjnowo péro přjslowj prorocké: že někdy na mostè Pražském bude Čech newjdanègšj, gako gelen se zlatýma rohama, wyplněno gest téměř tuto dobu.“ *Dalemil, wyd. Proch. str.* 303:

„Dj král (Přemysl Ottokar) až se z wogny wraci
Zawalegi Čechóm welikú práci:
Chci Petrin pawlakau německau pokryti
A na Pražském mostè nebude Čecha widèti.“ —

Znèlka 236.

ỳ. 4. „Sláwu mrawů.“ Srow. *Lützow, Gesch. v. Meckl. S.* 312. „Ich überlasse es der eigenen Betrachtung des Lesers, zu entscheiden, was von weniger barbarischen *Sitten* zeuge: die deutsche Feuer- und Wasserprobe oder die wendischen Eidschwüre und Angelobungen bei Bäumen, Quellen und Steinen? wer grausamer verfahren, der Wende *Tessemar*, der seine gefangenen Dänen zwar der Freiheit nicht aber des Lebens beraubte, oder Gunzel von Schwerin der die gefangenen Wenden ohne Urtheil und Recht aufknüpfen liess? welcher Handlung ein edlerer Sinn zum Grunde gelegen habe, Heinrichs des Löven an dem wehrlosen Wertislaw genommener Rache, oder dem grossmüthigen Anerbieten Pribislaws, seinen Feinden, gegen Wiedereinräumung seiner Burgen, sicheres Geleit über die Elbe zu geben? wo ein roherer Triumphzug gehalten werden konnte, als in dem Lager der Deutschen mit dem gespiessten Haupte des erschlagenen feindlichen Fürsten? — Der Faden dieser Vergleichungen liesse sich noch länger ausspinnen, und wie aus den gegebenen Beispielen hervorzugehen scheint, *nicht eben zum Nachtheile* des wendischen Volkes, dessen treuem Fest-

halten an seinen Charaktereigenthümlichkeiten und *Sitten* darum auch volle Anerkennung gebührt, und dessen politischer Untergang anderswohin als in das Buch eigener Verschuldungen eingetragen werden muss.“

V. 14. „Mladon“ t. g. Jungmann.

Znělka 237.

V. 8. „Šemjk.“ Srow. *Hágek, Kron. r.* 847. „Hořimiř znage že gest hrdla odsauzen, tu na Wyšehradě stoge před knjžetem Křezomyslem a Wladykami tuto řeč učinil: Ctný knjže! giž widjm a znám že sem twým saudem odsauzen, té gsem náděge, že bohowé ginák sauditi budau. A poněwadž mi žiwu býti nelze, za to toliko prosjm, popřeg mi toho dřjwe než umru, ať na můg milý kůň wsedu a maličkau chwjli na něm se po tomto hradě progedu, potom učiň se mnau cožkoli chceš. Knjže zasmál se tomu a kázaw dwéře hradowé dobře zawřjti a strážnými osaditi, gemu aby šel a swůg kůň osedlage a meč k sobě připáše, swau kratochwil sobě učinil. Kterýž wšed do marštale, tak gakž zpráwa potom od marštalérůw byla, něco se swým koněm mluwil a osedlaw geg wen wywedl, a wsed naň zawýskal, toť kůň počal se welmi čerstwě obráceti a skoky weliké činiti. Knjže s Wladykami, z oken wyhlédage, počal se welmi diwiti. Když po druhé Hořimiř zawýskal kůň pod njm od gedné brány hradowé až ke druhé skok učinil. Po třetj zawýskaw, řekl: Nuže *Šemjku!* wzhůru, a kůň gemu odpowědal: Pane drž se! a w tom učinil skok přes wšecky zdi hradowé až na druhau stranu řeky Wltawy.“

V. 8. „Slaup Řjmu wzatý“ Srow. *Gerle, Böhme, Th. III. S.* 140. „Wyšehrad: Die Kirche der Apostel Peter und Paul, von Kõnig Wratislaw gegen Ende des 11. Jahrhunderts errichtet, enthält in Frescomalerey die Abbildung eines Priesters, der mit dem Teufel eine Wette einging, er wolle sein Eigenthum werden,

wenn er eine Säule aus der Marienkirche jenseits der Tiber zu Rom (andere bestimmen die Vatican-Kirche dazu) vor dem Ende seines Messopfers nach dem Wyšehrad bringen würde.“ Slaup ten powěstnj k widěnj gest při chrámě na Wyšehradě. Někteřj řjkagj že geg sem zahodil zpráwce husitického střeliwa, gehož gméno bylo *Čert.*

Ý. 10. „Wěštná Libuše.“ Srow. *Hágek r.* 709. Libuše wěštkyně, byla naymladšj dcera Krobowa. Djwka welmi opatrná a w rozeznáwánj odpornych wěcj tak chytrá a wtipna, že se zdálo lidu tomu, žeby nikda před nimi ani za gich časů člowěk žádný gj rowný nebyl, neb i mnohé wěci budaucj, když toho potřeba kázala, oznamowala.“

Ý. 11. „Meč Žižkůw,“ má se dle powěsti nalezati mezi ginými starožitnostmi Wyšehradu.

Znělka 243.

Ý. 2. „Při Gezerce studnici.“ Gezerka gest studnice na Wyšehradě, u njž za pohanských časů sněmowé deržjwáni a česká knjžata wolena a gakoby korunowána bywala. Srow. *Stransky, Resp. Boh. p.* 183.— *Hágek na r.* 833. *a* 873. a *Dobner, Ann. Hag. T. I. p.* 518. „Gest před branau Wyšehradskau na rowině která se k Nusljm táhne, a sluge i *kaupelj Libušinau.*

Znělka 244.

Ý. 1. „Wymizeli přenešťastnj časowé.“ Srow. *Rakowiecki, Prawda Rus. T. I. str.* 254. „Już wichry i burze w krainach Słowiańskich ustały, niebo się wypogadza, iaśnieysza zorza wschodzić zaczyna: Już nastąpił czas w którym wolno iest rozpalać pochodnie światła, wzmaga się miłość iedności Słowiańskiéy.“

Ý. 4. „Náboženstwjm národ zabjgeli.“ Srow. *Gerle, Böhmen T. I. p.* 163. „Was die Religion be-

trifft, so äusserte das Volk der Slaven, welches schwer von seinem Götzendienst zum christlichen Glauben zu bekehren war, nachdem es diesen einmal angenommen, in früheren Zeiten einen Enthusiasmus für die Religion, der nicht selten in fanatische Wildheit ausartete, und öfter das Land in grausame Kriegsflammen entzündete.“ — *Rohrer, slav. Bew. T. II. p.* 52. „Es gab eine Zeit in Böhmen, wo die ganze Nation kein grösseres Interesse kannte, als die Sichtung der theologischen Lehrbegriffe: wo eine einzige, in die Gottesgelehrtheit einschlagende Frage, nicht bloss den Magister des Carolinum zu Prag, sondern den ganzen Adel des Landes beschäftigte.“ *Lützow, Gesch. v. Meckl. S.* 58. 59. 60. „Während der Adel und die Priester der wendischen Völker von Liebe zur Selbstständigkeit und zum Vaterlande beseelt, und die Masse des Volks, in dem mächtigen Godschalk — König von Slavanien — einen neuen Begründer ihrer politischen Macht sahen, liess derselbe die gerechtesten Erwartungen, und die edelsten Wünsche seines Volks unerfüllt. Godschalk, anstatt auf der Bahn des Krieges fortzuschreiten, die ihn fast unüberwindlich gezeigt hat, und anstatt sein Hauptaugenmerk auf feste Begründung politischer Unabhängigkeit vom deutschen Reiche zu richten, suchte in gewaltsamer Ausbreitung des Christenthums und Einführung deutscher Gesetze und Sitten in seinen Ländern sein alleiniges Heil; und diese unzeitige Massregel war es hauptsächlich, die ihn seine bereits erlangte Herrschergrösse kostete. Wer sollte es glauben? Der gefürchtete Kriegsheld Godschalk, der Grossfürst des Wendenlandes, bei dessen Erscheinen die Markgrafen des deutschen Reichs sich zitternd zurückgezogen, dessen Thron eine Menge zinspflichtiger slavischer Fürsten umgab, vertauschte den Panzer mit dem Priestergewande, zog predigend und Psalmen singend im Lande umher, verspottete öffentlich die uralten Einrichtungen und Sitten der Väter, legte gewaltsame Hand an die, seinem Volke noch immer

heiligen, nach jeder Zerstörung wieder aufgerichteten Denkmäler des Heidenthums, liess die Priester des Swantewits und des Radigast hinrichten. Der Kaiser wollte den politischen Einfluss auf die Schwäche des, zum Frömmler gewordenen, Godschalks gewinnen und nutzen. Die Furcht der Deutschen vor Gotschalk war unter diesen Umständen begreiflicher Weise allmählig verschwunden. Nun schien ihnen der Zeitpunkt gekommen zu seyn, mit den Wenden wiederum die alte Sprache zu reden. Bernhard von Sachsen deutete darum Gottschalk geradezu an: er müsse als christlicher König die Oberherrschaft des Kaisers und Reichs anerkennen; und nicht ohne Erfolg war dieser Schritt — der gezähmte Löve gehorchte. So endete der Mann, ein Held an Willenskraft und kühnen Muth, an Weisheit aber und Seelenadel schwach. Würdig wäre er seinen grossen Vorbildern nachgefolgt, wenn er statt dem Fanatismus für eine, auf das Widrigste entstellte und deshalb verabscheuete, Religion sich zu ergeben und seine ganze Tugend in finstre Frömmelei zu setzen, die Stimme des Zeitgeistes gehört, und das kräftige Aufstreben seines Volkes zur Cultur mit weiser Aufmerksamkeit benutzt, mit väterlicher Sorgfalt gepflegt hätte."

¶. 8. „Osemdesát bogů." Srow. *Balbin, Epit. Boh. p.* 1. „Bohemia omnibus saeculis cruenta, in qua plura quam 80 magna proelia commissa sunt." — *Týž Dis. de ling. sl. p.* 41. 42. „Neque istud parvi momenti habendum est quod proscriptionibus post Ann. 1624. familiarum seu patrum familias *terdena millia*, nobilitatis vero et aliorum parem prope numerum amisimus; dein belli cladibus et bellis quae ab Anno 1618 usque 1647 cruentissime sunt gesta; tum hostium furore, nam multa pagorum millia arserunt, et multi agricolae, oppidani et cives ferrum receperunt, fame peste duplici atrocissima, aliisque malis exhausta populo Patria, pagi, oppida, urbes, pene vacua cuilibet offerantur."

¶. 13. „Eris" t. g. bohyně různic a rozteržitostj.

Znělka 246.

ỳ. 1. „Šumawa,“ něm. *Böhmenwald*, lat. *Sylva Gabreta*, pohořj aneb les Čechy od Rakaus a Bawor-ska deljcj.

ỳ. 9. „Lauč,“ rus. *luč*, latin. *lux*, *lucidum*, ra-dius. *Lauč* gest gakoby ohniwá střela, srow. naše *lauč*, *lučiwo* t. g. paliwo, dřewo hořjcj, swjtidlo. *Lauč*, *luč*, tak se má ku *luk*, *lučiště* gako něm. *der Strahl* ku slawskému *střela*. Odtud i *laučati*, *lučiti* t. g. střjleti, házeti.

ỳ. 10. „Pramenů,“ pramen gest to co *plamen*, t. g. blesk, pablesk, radius. Srow. *Znělku* 381. ỳ. 4.

Znělka 247.

ỳ. 3. „Weské přátely“ t. g. mimo Prahu, na wenkowě, we wesnicech českých bydljcj; gako k. p. *Marek* w Libuni, *Sedláček* w Plezni, *Liboslaw* w Král. Hradci a t. d.

ỳ. 4. „Hrad Tábor,“ w táborskem kragi, 12 mil od Prahy, wystawený i tak gmenowaný od Žižky, kte-rýž zde se swými Husity nayperwé gen tábor, čili wo-genské leženj, pod stany měl, pak tuto historicky pa-matnau, nepřemoženau pewnost založil, od njž se i sami Husiti Tabořity nazjwali. We wedle tekaucj řece Lužnici nacházeli tamnj obywatelé před časy zlatá zerna, co hrách welká. Srow. *Aen. Sylvius Hist. Boh. Cap.* 40. „Žižka locum natura munitum ad amnem Luznic elegit. Hunc moenibus cinxit, et ut quisque tentoria fixerat, ita aedificare sibi domos imperavit. Civitas quamvis al-tis defensa rupibus, muro tamen et antemurali cincta est. Lusinitius amnis majorem urbis partem alluit: quod reliquum, torrens non modicus ambit. Qui cum recta in Lusinitium tenderet, saxeo colle impeditus quam longa est civitas, flectere ad dextram iter coactus, in fine

urbis majori fluvio miscetur. Spatium quo per terram acceditur (nam peninsulam duo amnes efficiunt) vix pedes 30 protenditur. Hic fossa profunda manu facta, et triplex murus ea crassitudine, quae nullis effringi machinis queat. Turres in moenibus crebrae et propugnacula, quae ipsi Taboritae, expugnandarum urbium magistri, excogitaverunt, locis opportunis constructa. Arcem Žižka primus erexit, qui eum secuti sunt, pro suo quisque ingenio munimenta urbis auxerunt. Nos qualem vidimus, civitatem descripsimus."

V. 4. „Rabské dřewo" čili *strom. Raby* pewný zámek w Prachatickém kragi, při kteréhožto dobývánj r. 1421. dne 15. Unora Žižka i o druhé swé oko přišel, poněwádž mu, pod tjmto stromem stogjcjmu a wogsko při útoku na zámek sprawugjcjmu, třjska, střelau ze stromu prudce odražená, do oka wpadla.

Znělka 248.

V. 2. „Dwůr Králowé," něm. *Königinhof*, králowské město nad Labem, 15 mil od Prahy wzdálené a nalezenjm w něm, skerze W. Hanku, tak řečeného *Kralodworského Rukopisu*, oslawené.

V. 3. „Česká Ljpa," město w litoměrickem kragi. Srow. *o ljpě* slawskému národu obzwláště milé a swaté Znělku 5.

V. 3. „Sázawa," městečko i řeka w kauřjmském kragi. Na prawém břehu té řeky byl klášter řádu Benedictinského od českého knjžete Oldřicha založen, w němž se služby we slowanském gazyku wykonáwali. Srow. *Dobrow. Gesch. d. b. Lit. S.* 47. „Der h. Procop brachte 1030 einige slavische Mönche, von welchen er sich in der Cyrillischen Schrift unterrichten liess, zusammen, und bauete ihnen das bekannte Kloster zu Sazawa. Allein bald nach dem Tode des h. Mannes beschuldigte man die guten Mönche, der slavonischen Sprache wegen einer Ketzerey, und man brachte den Herzog Spi-

tihnèw bald dahin, dass er den Abt Vitus mit den übrigen Mönchen im J. 1055 aus dem Lande jagte, und einen Deutschen zum Abte daselbst einsetzte. Wratislaw war ihnen geneigter, als sein Bruder. Da er 1061. zur Regierung kam, liess er sie aus Ungarn, wohin sie sich geflüchtet hatten, wiederum zurückkommen. Bretislaw vertrieb die slavischen Mönche abermal und ernannte den Břewniower Probst Diethard zum Abte, der das Kloster mit lateinischen Büchern versah, indem er nur slavonische vorgefunden hatte, die aber nach und nach gänzlich zerstreut oder vertilgt wurden. Eine so schöne Anstalt unterlag also dem Neide der lateinischen Klerisey." *Pelcel, Kronika čes. D. I. str.* 301. 302. „Prokop byl rodem ze wsi *Chotauň*. Z mládi mezi Slowáky w Uhřjch se dostaw, tam se literám slowanským od S. Crhy nalezeným naučil. Mám zato, že proto na Wyšegradě při Dunagi za negaký čas přebýwal a tam se w tom uměnj cwičil, z čehož omyl pošel, že se na našem (českém) Wyšehradě bljž Prahy tomu pjsmu a obyčegům slowanským, gakž některj Spisowatelé smýšlegj, wyučil. — Nebyli wšak mnišj toho kláštera Sazawského ani Němci, ani Čechowé, ale Slowané z Uher do Čech powoláni."

℣. 4. „Dobroslawa statek." Srow. *Libušin saud, w Kroku D. I. Č.* 3. *str.* 52. „Po Lutobor z Dobroslawska chlemca." Dobroslawsky chlumec gest Králowé Hradec, od zakladatele *Dobroslawa* tak nazwaný.

℣. 8. „Slawských biblj matku:" Srow. *Cyrilla* a *Methodia* a gegich překládánj pjsma S. potom překládánj *Šestidjlné.*

℣. 14. „Radošt." Srow. *Středowský, Morav. sac. L. I. C.* 6. „Mons est supra Beczvae fluvii inferioris fontem *Radhost* dictus; Dominium Roznoviense a Comitatu Hochwaldensi dimidiat et Hungariae ac Tessiniensis Silesiae Ducatus limitibus adjacet, ipsasque montis Carpatici extremitates et radices contingit. In hoc

monte Moravi simulacrum Radogasti elocarunt, lucum hic et delubrum eidem sacraverunt, ipsum montem ab Idolo *Radhost* vocitarunt. Hodie namque, quo olim pagani inchoabant Radogasti festa (primis post aestivum solstitium diebus), eodem nunc videlicet a festo S. Johannis Baptistae in montem memoratum plebs Toparchiarum Hochwaldensis, Roznoviensis, Fridecensis etc. tempore pacis etiam adjacentes Hungaro-Slavi ingenti confluunt multitudine, et hic quadam ab antiquis gentilibus tracta consvetudine, absque omni tamen superstitionis nota, inter cantharos saliunt et festas choreas ducunt. Quibus tripudiis et plausibus per continuas 4 hebdomadas, diebus festivis et dominicis indulgere moris habent. — Derivationem nominis Radhost nostrae gentis Historici passim ab hospitibus et conviviis deflectunt, afferentes non male convenisse Radgosti nomen, qui hospitibus undique ad se confluentibus et sibi inter convivia, sacra facientibus, mirum in modum fuisset delectatus.“

Znělka 249.

V. 2. „Tatarů.“ Srow. *Rukopis Kralodworský, str.* 14. O welikých bogech Křesťan s Tatary.“ Srow. *Hormayrs Taschen-Alman. r.* 1826 *str.* 288—293. „Als die wilden Horden des mongolischen Weltstürmers Temudschin († 1227) und seines Sohnes Oktay († 1241) aus Asien sich nach Europa gewendet, und hier unter Anführung Batu's, eines Neffen Oktays, fünfmahlhunderttausend Mann stark Russland unterjocht und Polen verwüstet haben, und der Pabst sowohl als der Kaiser mit einander in langem Streit verwickelt, keine Aussicht darbothen, dass sie das Abendland gegen diesen Sturm schützen wollen oder können: da ergriff ein allgemeiner Schrecken die Christenheit bey der ungeheuern Gefahr welche unabwendbar aller Bildung Europas und selbst der Religion den Untergang drohete. Böhmens

ausgezeichneter König Wenzel I. dessen Länder nun die nächste Beute werden sollte, traf alle Anstalten zur Gegenwehre. Aber die Tartaren wandten sich südlich und drangen in Mähren ein. Und hier war es wo sie, durch das Feldherrntalent eines Sternberg und die Tapferkeit seiner Landleute ihre erste und einzige Niederlage auf christlichen Boden erlitten haben. Jaroslaw Sternberg erhielt von seinem König den Auftrag Mähren zu schützen, warf sich mit ohngefähr 12,000 Mann in die Hauptstadt Olmütz. Den 25. Juny 1241 früh vor Tagesanfang drang er mit aller seiner Macht unbemerkt ins Tatarenlager. Unzählige Opfer gerechter Rache waren schon gefallen als *Peta*, der Tataren-Anführer, einer der zahlreichen Enkel Temudschings, mit frisch geordneten Schaaren ihm sich entgegen warf. Aber hier in den Ebenen von Olmütz, erfaste die Vergeltung endlich einen der blutigen Völkerbezwinger. Eben da die Christen schon zu weichen anfingen: „*Ai tu Jaroslaw gak orel letël.*“ Wunderbar stimmen alle vorhandenen Nachrichten in der Thatsache besonders überein, dass der Tatarenanführer, ein Königssohn, vor Olmütz von Jaroslaw eigener Hand gefallen sey. Dankbar für so hohes Verdienst, ernannte König Wenzel den Tatarensieger Jaroslaw zum ersten Landeshauptmann von Mähren, welches Amt derselbe bis zum J. 1243 bekleidete. Auch war er mit ansehnlichen Ländereyen in Mähren beschenkt, und als höchste Fülle der Auszeichnung verlieh ihm der König das Recht einen Herzogshut zu tragen. Jaroslaw soll erst im J. 1277 zu Prag gestorben seyn: er war daselbst in der nun aufgehobenen St. Agneskirche begraben. Unter die stummen Denkmähler dieser That gehören die von Jaroslaw erbaute Burg und Stadt Sternberg in Mähren, und die Marienkirche zu Olmütz, einigermassen auch sein Grabstein. Unter die redenden a) die reiche, bis auf den heutigen Tag fortlebende, Localtradition zu Olmütz, Sternberg, Stramberg und unter dem Berg Hostein in Mähren. b) Der

alte herrliche Heldengesang Jaroslaw, in der zu Ende des 13. Jahrhunderts geschriebenen Königinhofer Handschrift.“

V. 9. „Jaroslaw Hwězdohorský,“ něm. *Sternberg.*

V. 10. „Zbiw wůdce saměho“ t. Kublagewice čili syna Chanowa.

V. 12. „Byť i swět nebyl wděčným.“ Srow. *I. Jungmana, w Dobroslawě D. 3. S. 3. str. 37.* „Pobitj Tatarů dálé r. 1241 ginak a ginak od letopiscůw wyprawowáno w nowěgšjch nadsaudných časech od P. Kocebue upjráno bylo.“ *Hormayrs Taschen-Almanach* na dotčeném mjstě: „Je weniger diese für Europas Geschichte so wichtige, oft besprochene, an sich durch beinahe alle Arten historischer Denkmahle beglaubigte Thatsache bezweifelt werden darf, um so gerechter ist die Verwunderung, dass selbst die ausgezeichnetsten Historiker des Auslandes bis auf den heutigen Tag davon Kenntniss zu nehmen vernachlässigen. Die so oft aufgeworfene, so verschieden beantwortete Frage: warum die Tataren ihre Eroberungen gegen Westen nicht fortgesetzt, würde hierdurch mehr Licht und Haltung genommen haben.“

Znělka 250.

V. 1. „W Bruně,“ čili w Brně, zemřel zde Dobrowský dne 6. Ledna 1829. Wiz o tom zprâwu w *Časopisu Mus.* 1829. *Sw. I. str.* 119.

V. 9. „Zrozen w Uhřjch.“ Srow. *Zn.* 281.

Znělka 251.

V. 4. „Kralic,“ *Kralice* wes a zbořený hrad we Znogemském kragi w Morawě.

V. 14. „Šestidjlná.“ Srow. *Komenský, Kšaft umjragjcj matky, w Berljně* 1757. *str.* 24. „Odka-

zugi tobě za dědictwj knihu božj Biblj Swatau, kterauž synowé mogi z původnjch gazyků do češtiny s pilnostj welikau, do patnácte let na té práci stráwiwše několik učených a wěrných mužů, uwedli, a pán Bůh tomu tak požehnal, že málo ještě gest národů, kteřjžby tak prawdiwě, wlastně i gasně swaté Proroky a Apoštoly we swém gazyku mluwjcj slyšeli.“ *Palkowič, w Předmluwě na Biblí* 1808. *str.* 4. „Kralická aneb šestidjlná biblie hodna gest, abychom zde o nj něco položili. Wznešenj tito, wysoce učenj, a přewýbornj mužj z Gednoty Braterské: *Mikuláš Albert*, *Lukáš Helic*, *Jan Eneáš*, *Izaiáš Coepolla*, *Giřj Streyc*, *Jan Efraim*, *Pawel Jesenský* a *Jan Kapito*, neyprwé celé Pjsmo S. zwláště St. Zákona, z původnjho textu do wýborné češtiny uwedli a tak tuto českau biblj wydali, wybráni bywše skrze staršj Gednoty Braterské k této práci, na njž celých čtrnácte let ztráwili. Wěčné památky a chwály hodný P. Jan *Žerotjn* swobodný Pán z Náměstu neobyčegnau štědrotau náklad na toto wydánj činil, do Kralice swého zámku, w Morawě, bljž Náměstu, kdež sám bydlil, wšech těchto mužů — této akademie české — powolal, tu ge přes celý ten čas wšjm hognè opatrowal a nowau znamenitau typografii wyzdwihl. Prwnj Djl Biblj této, s hognými wýklady a naučenjmi po kragjch a se wšelikými ozdobami, welikým pěkným pjsmem a na čistém psacjm papjře we kwartu nadherně tištěné, wyšel léta 1579; druhý 1580; třetj 1582; čtwrtý 1587; pátý 1588 a šestý Nowý Z. obsahugjcj 1593. Tjmto přeloženjm a wýkladem, gehož se až podnes w cjrkwjch evangelických užjwá, my Slowané můžeme se právem wysoce honositi: ono patřj mezi ty neydokonalegšj, neywznešenègšj knihy, kteréž kdy we kterém národu učenost a pilnost lidská wywedla; a kdyby Cicero byl česky psal, bylby musel tak psáti, gako tito wýbornj Čechowé psali. Gegich způsobowé mluwenj a psánj byli, gsau a budau neomylnými a nepohnutými prawidly wšem dobrým českým spisowatelům.“ *Schaffarik*, *Gesch. d.*

sl. Lit. S. 62. „Die Slaven können sich rühmen, die h. Urkunden der christlichen Religion in solchen Übersetzungen zu besitzen, die das Wort der Wahrheit seit einer Reihe von Jahrhunderten in ursprünglicher Reinheit und ewig jugendlicher Frische und Kraft täglich zum Leben werden lassen. Kein Volk hat so viel Sorgfalt und Fleiss auf die Reinhaltung und Veredlung dieser göttlichen Wohlthat verwendet als die Slaven. Srow. *Tamž str.* 337. Srow. *Andr. Regenvelsius, Slavonia reformata*; *Wacl. Kleycha Nowý Z. Předml. str.* 24.; *Fr. Nowotný z Luže, Bibliotheka českých biblj; H. J. Rohres slav. Bew. d. öst. Mon. T. II. S.* 55.

Znělka 252.

V. 1. „Šallerowce," něm. *Alt-Schallersdorf.* Srow. *Magd. Dobrow. Retikowa, w Dobroslawě D. II. Sw.* 2. *str.* 59. „Roku 1799. w noci na den 24. unora, prudkým gihem se led na řece Dyi aneb Taji w Morawě, přehroznym praskotem propukage zdwihnul, a široko daleko rozlitau wodau gsa prudce hnán, stromy a stawenj porážel. Wesnici Altšallersdorfu, kde obywatelé pohroma tato we hlubokém spánj překwapila, přehrozné neštěstj nastalo. Nářadj uplýwalo, řwaucj dobytek w zůřjcjch wlunách se topil, a ze střech i kostelnj wěže nešťastnj obywatelé k nebi ruce zpjnagjce, zaufanliwě o pomoc upěli. Když se rozednilo, už množstwj stawenj peraucjmi krami poruchaných zbořenjm hrozilo a žádná pomoc k daufánj nebyla. Matky swé nemluwňátka k nebesům zdwjhaly, djtky se otců chytali a křik hynaucjch hřemot zůřjcj záhuby pronikal. Rybáři sausednjch dědin nadarmo se pomoci pokaušeli. Nic méně *tři kozáci* pomocného ruského pluku, žádného nebezpečenstwa se nehrozjce, odwážliwě se zůřiwým žiwlem dlauhými železnými háky zápasjce, dwěma lodjmi šťastně do wsi přihnali a w krátkém času *sto a padesáte* lidj paterné smerti z rukau wyterhli, tak že po-

slednj stawenj když sotwa ubohé obywatelé z něho na swé lodě naložili, se zbořilo. Pán té wesnice chtěl těm šlechetným rekům znamenitau odměnu dáti, ti wšak na wděčnych selzách wyswobozených dosti magjce, gi nepřigali, nýberž s potěšeným z podařilého skutku sardcem, po swých pospjšili. Wiz; *Krátké wypsánj Rusie a gegjho wogska*, *w Praze* 1815. *str.* 9. — *Chimanis Erzählungen.*

ỳ. 8. „Nawět-“ až i, *něm.* sogar.

Znělka 253.

ỳ. 3. „Nehrad.“ Srow. *F. J. Schwoy*, *Topogr. v. Mähren. Brüner Kr.p.*215. „*Maidenburg*, *Maidelberg*, mähr. *Děwčjhrad*, ein sehr hohes Bergschloss, eine Meile ostnordwärts von Nikolsburg. Von diesem Schlosse merkt die Geschichte an, wie sich die damaligen feindlichen Österreicher desselben, und des nahe gelegenen Bergschlosses *Rosenstein* im J. 1248 mit List zu bemächtigen versucht haben. Sie spürten nämlich die Zeit ab, da beide Befehlshaber dieser Schlösser, der *Cyrek* von der Maidenburg, und der *Nehrad* vom Rosenstein, mit ihrem Geleite auf der Jagd waren, überfielen sie unversehends, und verlangten dann von denselben, zuerst durch Drohungen, endlich aber durch wirkliche Marter, indem sie einem von ihnen die Augen ausstechen, den andern aber barfuss auf dem Eise zu stehen zwangen, dass sie denen in beiden Schlössern zurückgelassenen Ihrigen, befehlen sollten, selbe dem Feind zu übergeben. Aber beide Helden waren zu keiner Untreu gegen ihren Herrn und das Vaterland zu bewegen, und die Feinde mussten, ohne die Schlösser einzubekommen, wieder abziehen.“

Znělka 254.

ỳ. 14. „Polsko.“ Srow. *Convers. Lexicon*, pod článkem *Polen:* „Polen ein Land, ein Volk und ein Staat,

seit tausend Jahren fast nur durch Unglück merkwürdig. Polen das Land ungeheurer Widersprüche. Das Volk, ein Zweig der Sarmaten, erlangte eine wunderbare elastische Gediegenheit, zusammengesetzt aus Nachgeben und Widerstand, aus Unterwerfung und Trotz, aus Knechtssinn und Vaterlandsstolz. Der Pole überliess sich, wie es allen Menschen begegnet, die einer gesetzlichen Ordnung und Freiheit entbehren, und von ihren Gefühlen sich beherrschen lassen, jeder politischen Ausschweifung mit eben so viel Leichtsinn als Leidenschaft. — So hat Polen als Staat mit den Grundübeln seiner Verfassung gekämpft, bis es in derselben unterging. Der Baum der Freiheit stand ohne Wurzeln, bis ihn der Sturm umwarf." *Tamż B. II. p.* 383. „Bis zum Casimir III. (1370) hatten die Polen nur Könige aus ihrer Mitte gehabt, sie wählten jetzt Fremdlinge und legten dadurch den ersten Grund zu den Unruhen welche das Reich bis zu seinem Untergange zerrüttet haben." *Antons Versuch über Slaven. I. p.* 33. „Von der *ausgearteten Tapferkeit* der Polen haben wir in den neuesten Zeiten traurige Beispiele gehabt." *Rohrer, slaw. Bew. d. öst. Mon. T. II. p.* 51. „Der ehemalige polnische Edelmann hatte viel zu hohe Begriffe von seiner Person, und viel zu niedere von den übrigen Classen der Einwohner im Staate, dem Priester, Bürger und Bauer. Er glaubte alles Absprechen in und ausser dem Senate müsse ihm erlaubt seyn, bis er die traurigen Folgen des *nie pozwolim* fühlte. Der Edelmann bediente sich selten der Geistlichen zu Lehrern seiner Kinder, daher mussten beyde höhern Stände verwildern. Seinen Witz herauszuheben, seine Geistesanlagen zu bewundern, dienten Haarkräusler, Kammerdiener, Garköche, bankerottirte Modehändler, quittirte Officier, Winkelschreiber und Belletristen eines gewissen allbekannten Landes, die mit offenen Armen aufgenommen wurden, und sich erdreusteten, über Geschmack und Tugendlehre, Staaten-Oekonomie und Politik, seine

Lebensart und Tanzkunst zugleich dem polnischen Zöglinge Lectionen zu geben, indess sie selbst mit genauer Mühe der Ruthe und Peitsche, dem Stocke und Schulden-Arreste entrannen.“ — *Niemcewicz, Śpiewy hist. p.* 564. „Władza szlachty wzrastaiąc, przywłaszczaiąc wszystko, ciężąc nad wszystkim, zniszczyła na koniec rownowagę między sobą, ludem i tronem. Możni rządzili wszystkim, a często niezgodni z sobą, zawiśni królów, w błąd namiętności swoich zagarnąwszy oyczyznę całą, z szczytu wyniesienia pogrążyli ią stopniami w wieczney przepaści. Niepostrzegano w nieszczęsney ślepocie, że podobne nadużycia, że burzliwe królów wybory, oddaleniem od swobód mieszczan i pospolitego ludu, sprowadzą kiedyś skutki okropne. Na szabli tylko pokładano bezpieczeństwo i całość: zaniedbano nauki, handel i przemysł, zanedbane porta morskie, bez których rzadko naród wzniesie sie do potęgi, światła i bogactw. Szlachtę tylko maiący za naród, królów za podległych sobie urzedników, lud za narzędzia dochodów i bogactw w głębokiem zapomnieniu czekaliśmy aż nas uderzy okropny cios politycznego zgonu.“

Znělka 255.

V. 2. „Kremel,“ *Kremlin* slawný hrad a sjdlo cjsařské w Mozkwě, trognásobnými tlustými zděmi a hlubokým přjkopem obehnané. W něm gsau mnohé krásné chrámy obzwláště i chrám katedralnj, we kterém se pokaždé korunowánj cjsaře děge. We chrámě Michala archangela gest hrobka ruských cjsařů. Srow. *Conv. Lex., Kreml.* „Als am Ende des J. 1812 bei dem Vordringen der französischen Armee die Stadt von den russischen Behörden *freiwillig* angezündet und den Flammen Preis gegeben wurde, brannte ein Theil des Kremls ebenfalls mit ab: Alexander hat den Kreml wieder hergestellt.“

ỳ. 2. „Mozkwo swatá," sami Rusowé nazjwagj Mozkwu *swatým* městem, zwláště w národnjch pjsněch.

ỳ. 3. „Dáwno." Počátek Mozkwy založen byl r. 1117 pod Weleknjžetem Giřjm I.

ỳ. 6. „Palác něžný Roztopšinůw." Srow. *Convers. Lex. pod článkem: Moskau.* „Der Gouverneur von Moskau, Graf *Rostopschin*, traf insgeheim Anstalten zu einem allgemeinen Brande, um dem Feinde die Möglichkeit, sich im Herzen von Russland zu behaupten, zu entreissen. Er zuerst liess seinen Pallast in Moskau und sein prächtiges Landhaus anzünden. Die Werkzeuge zum Löschen wurden fortgeschaft."

ỳ. 7. „Široce." Město Mozkwa gest w obgemu 5 mil široké, a ze 4 djlů záležegjcj, totiž z *Kremlu*, *Kitaigorodu*, *Belgorodu* a *Zemlenogo gorodu.*

Znělka 256.

ỳ. 5. „Ural," gméno welikého pohořj mezi Europau a Aziau, ruské cjsařstwj na dwě weliké polowice děljcj. Počátek má u Chwalenského moře a rozprostraňuge se přes celé Rusko w širokosti wýše 300 mil.

ỳ. 6. „Kde má rownjk počátek." Srow. *Karamzin*, *Istor. Gos. R. D. I. str.* 23. „W sedmom wěkě nachodim Slawian na řekě Strymoně wo Thrakii, w okrestnostiach Thessaloniki i w Mizii, w nyněšnei Bolgarii. Daže wet Pelopones byl něskolko wremeni w ich wlasti. Mnogie iz nich poselilis w Bithynii, Frigii, Dardanii, Sirii. *Str.* 285 Slawiane zawladali Peloponnesom při Konstantině Kopronimě w 746 godu. Slědy ich sochranilis w Moreji: načalniki donyně imenujutsia tam *Woiewodami.* 5000 Slawian udalilis w 665 godu s Abderachmanom, kniazem Saracinskim w Siriju. Justinian II. w 688 godu odprawil mnogich Slawian iz Thrakii za Gellespont w Opsicium. Črez 70 lět poslě togo 208,000 Slawian perešli za Černoje moře, w Bi-

thyniju, i na beregach Artanasa osnowali swoi žiližča.“ Srow. *Stritter, Mem. Pop. T. II.*

¥. 8. „Králowstwj gest twoge rozloženo.“ Srow. *Perwotiny pěk. Um.* 1813 *L.* 22. *str.* 83. „Starý europegský národ slowanský padesát millionů silen gest, a w přjzniwègšjch zlidnènj geho politických okoličnostech na tak náramném prostranstwj kragin swých — polowice Europy a třetiny Azie — mohelby w málo kolikas pokolenjch zečtyrnásobiti se, ano i zdesetnásobiti.“ *Aufsätze, betreffend die Rus. Gesch. von Ihro Kaiserl. Maj. d. Kaiserin aller Russen Katharina; Berlin und Stettin. B. I.* „Viele Völker haben durch Eroberungen ihre Sprache verloren, die slavische Sprache ist aber von den, durch Slaven besiegten Völkern angenommen worden. Die Slaven bemächtigten sich so vieler Provinzen in Osten, Süden, Westen und Norden, dass in Europa kaum irgend ein Ländchen übrig blieb, welches sie nicht berührt hätten.“ *Lomonosow, Alte Rus. Gesch. Riga und Leipzig* 1768. *K.* 2. „Wenn ich den ältesten Zustand der slavischen Macht und Grösse mit dem heutigen vergleiche, so finde ich kaum einen merklichen Zuwachs.“ *Schlötzers, Nord. Gesch. Halle* 1771. „Kaum hat je ein Volk der Welt seine Herrschaft oder Sprache weiter ausgebreitet als die Slaven. Von Ragusa am adriatischen Meere an nordwärts bis an die Ostsee und das Eismeer, und ostwärts bis nach Kamtsatka in der Nähe vom Japan hin, trifft man überall slavische Völker an. Eine Strecke von 1300 Meilen in der Länge und 200 in der Breite, also 260,000 deutsche Meilen.“ *Helmold, C. I. L. I.* „Eo usque latitudo Slavicae linguae succrescit, ut pene careat aestimatione.“ *Kopitar, Gramm. Vorr. XVII.* „Man denke was bei gleicher Religion, gleicher Schriftsprache, und warum nicht auch unter einem einzigen Oberhaupte, einem slavischen *Wladimir* (*Leitewelt*), aus dieser *gigantischen* Nation schon früher hätte werden können.“

¥. 9. „Mnohos nesla.“ Srow. *Rohrer*, *slaw. Bew. d. öst. M. T. II. p.* 118. „Die slavische Nation schien seit Jahrhunderten *bloss zum Leiden* bestimmt zu seyn.“

Znělka 257.

¥. 1. „Athos,“ aneb i *Swatá Hora*, w Makedonii, gest gedna z naypamatnégších we swětě, ležj na půlostrowě moře aegeiského. Wýsost gegj wznášj se asi 5,900 střewjců nad hladinau morskau, tak že gegj stjn, dle swědectwj Plutarcha a Plinia, až na náměstj města Myrrhyny na ostrowě Lemnos padá. Na této hoře nalezá se weliké množstwj klášterů a mnichů řeckého wyznánj; w každém klášteře gsau dwa neb tři učenj mnichowé, kteřj se obzwláště knihami a rukopisy tamégších bibliothek zanášegj.

¥. 1. „Tergla,“ *Terglaw*, *Triglaw*, naywyššj hora w Krainsku, asi 12,000 střewjců wysoká, a tak téměř třikráte wyššj nežli Sněžka w Čechách. Srow. *Linhard*, *Gesch. v. Krain T. II. p.* 256. „*Triglaw*, ein dreiköpfiger Gott, weil ihm die Slaven die Herrschaft über Luft, Erde und Wasser zuschrieben. Der Berg *Terglau*, welcher der höchste in Krain ist, voll prächtiger Scenen der wilden Natur, scheint von dieser Gottheit seinen Namen zu führen.“ Že hora Trigla od boha Triglawa gméno wzala, potwerzugj podobné přjklady giných hor slawských, k. p. hora Radhost w Morawě, Černebog a Perunowa daubrawa w Serbsku a t. d. Triglaw byl ctěn také i w Štetjně a w Juljně. Sw. Otto odeslal Triglawowu zlatau modlu, aneb radégi gen gegj spogené hlawy, ze Štetjna do Řjma papeži Honoriusowi II. — Otázka gest nebylaliby tato modla ještě nynj w některém řjmském Museum, Komnatách a giných zbjrkách k nalezenj? — Srow. *Andr. Abbas*, *Vita Otton. p.* 680. „Erat in Civitate Stetinensi simulacrum triceps, quod in uno corpore tria capita habens *Triglaus* vocabatur: quod so-

lum accipiens (S. Otto) ipsa capitella sibi cohaerentia, corpore comminuto, secum inde quasi pro trophaeo asportavit, et postea Romam pro argumento conversionis illorum transmisit.“ I w Slawonii se nalezagj zřjceniny starého hradu *Trojeglawa*, wiz *Csaplowits Slavon. u Kroat. T. I. p.* 72. Srow. *Dobrowsky*, *Slowanka*, *str.* 174. „Das ganze ältere slavische Heidenthum ist indischen Ursprungs. Ist der slavische *Triglaw* nicht der leibhafte indische *Trimurti*?“

¥. 2. „Psj polc,“ w Slezku půl druhé mjle od Wratislawi, slawné wjtězstwjm Poláků nad Němci, pod Boleslawem Křiwoustým, roku 1109. Srow. *Niemcewicz*, *Śpiewy hist. str.* 63. „Nayprzeważnieysze zwycięstwo Boleslawa Krz. było pod Wrocławiem: tam Henryk Cesarz, widząc wogsko swoie zniesione ze szczętem, zrzuciwszy zbroie ucieczką życie ratował. Równiny Wrocławskie, zastłane trupami Niemców, ściągnęły na pastwę psów moc niezmierną, dla tego i dotąd mieysce to psiém polem nazwane.“ Srow. *Hágek*, *Kron. při r.* 1109. „Cjsař hnul se od Hlohowa a položil se nedaleko města Wratislawi. Boleslaw zprávu mage že cjsař se strogj Krakow oblehnauti, pogaw lid zběřičný táhel proti němu: ale že cjsař měl mnohem wjce lidu, z toho Boleslaw byl nemálo strašliw: Cjsař wida Poláky, rozkázal swým Němcóm aby statečně bogowali a žádného nežiwili. Boleslaw také swé napomjnal. W tom se sešla bitwa; trwala od wýchodu slunce až do nešpornj hodiny, až Němci počali utjkati, proto neb widěli, že giž gich mnoho zbito. Poláci a Rusowé silně se na Němce řjtili. To wida cjsař s maličkým počtem z toho boge utekl, a opowrhl wšecka cjsařská znamenj, aby nebyl poznán, tjm pilnégi k Německým zemjm pospjšil. Boleslaw i se swými Poláky z toho wjtězstwj se welmi radowal. Po takowé porážce, tu kdež ležala těla zbitých, bylo se mnoho psów zběhlo, tak že w tom kragi po wsech a městečkách málo psów zostalo, wšickni na to bogiště běžawše, tam zostali, a za dlauhý čas tudy

lidé pro psy chodíti nesměli, nebo ti psi gako zdiwočali, a kteréhož žiwého člowěka uzřeli, hned naň společně běžali. Protož to mjsto až do dnešnjho dne slowe *psj pole.*“

ѣ. 2. „Pole Kosowo“ aneb i pauze *Kosowo.* Srow. *W. Gerhards, Glossarium in der Wila oder serbischen Volksliedern, Leipz.* 1829. „Amselfeld, Kosowo, eine, zwey Tagereisen lange und etwa halb so breite, von Gebirgsketten umschlossene, sehr fruchtbare Ebene. Sie wird von den Flüssen Lab und Sitniza durchschnitten; es liegen in ihr und am Fusse des Gebirgs gegen 300 Dörfer und Ortschaften. Berühmt ist diese Ebene wegen mehreren Schlachten, welche dort gegen die Türken gefochten wurden. Die berühmteste war jene am 15. Juny 1389 zwischen den Knez Lazar und den Türken Sultan Murat I. der mit überlegener Macht herangerückt war. Beyde Herrscher verloren an diesen Tage das Leben auf dem Schlachtfelde. *Widow dan* oder der Tag des Vitus ist der 15. Juny an welchen diese Schlacht war. Noch heute wird jeder Entscheidungstag in Serbien ein *Widow dan* genannt.“

ѣ. 3. „Carigrad“ t. g. Constantinopolis. Srow. *Karamzin, Ist. T. I. str.* 21. „Ni legiony Rimskie, počti wsegda obraščajemyie w bėgstwo, ni welikaja stėna Anastasiewa, sooružennaja dlja zaščity Carjagradu ot warwarow, nemogli uderžiwat Slawjan chrabrych i žestokich. Slawjane i Bolgary přibližalis k Carjugradu w 559 godu, Imperija s trepetom i stydom widėla znamja Konstantinowo w rukach ich.“

ѣ. „Petrow,“ *Petrohrad*, něm. *Petersburg* w Ruské zemi. Srow. *Schlötzer, in seinem Leben I.* „Russland ist eine grosse Welt, und St. Petersburg ist eine kleine Welt im Auszuge. Heil jedem jungen Menschen, der als gelehrter Reisender seine Lehrjahre in dieser grossen und kleinen Welt anfängt. Ich kam, und sah, und staunte, und kam doch nicht vom Dorfe her. Hätte mich mein Schicksal nach Konstantinopel, nach Aleppo,

oder Peking geschleudert, ich würde da vielleicht mehr Befremdendes gefunden haben, aber nicht das Lehrreiche, das Geisterweiternde, wie in St. Petersburg. Vieles was anderswo gross ist, ist hier kolosalisch, gigantisch. Asiatischer Luxus ist mit feinem europäischen Geschmacke gepaart. Dem „Nil admirari“ wird hier kein Stoiker treu bleiben können; und wenn auch ein Meister das Gemälde beschriebe, so würde er doch mit der Einladung schlüssen müssen: Komm selbst, und sieh, und hör, und fühle!“ Tak saudj ostrowtipný Schlötzer o *Petrowě*, gak geg před 60 roky minulého stoletj nalezol. Coby ale řekol kdyby geg 60 roků pozdėgi, za našich časů, wjce než dwognásob okrášlený a i w duchownjm potahu oslawený spatřil? Srow. *Allg. Zeitg. Beilage*, 1831. *Nro* 60. „Kdyby to i prawda byla, že Rus w geho osobných a podrobných okoličnostech méně swobodný gest, nežli snad obywatel Paŕjže a Londonu: tedy předce powyšuge ho myšlénka negen na zeměpisnau rozšjřenost, ale i na politickau welikost geho řjše s plesánjm sardce nad tuto osobnau obmezenost. On následuge w této wėci prawé přirozené wnuknutj: nebo pokroky ku drahé swobodė gen tudy ubezpečeny gsau, když weliká národnost wznešené swazky zplodila a prostranné diwadlo připrawila. Kocaurkowská swoboda některého německého řjšského města a dlauhochwilnost w odlaučenosti některého šweycarského Kantonu, mohau toliko pro takowé duše půwab mjti, které neznagj a necjtėgj co to znamená údem welikého celku býti.“

¥. 4. „Ladoga,“ gezero w Ruské kraginė 25 mil dlauhé, 15 široké deržj se za naywėtšj a nayrybnatėgšj w Europė. *Siestrencewič*, ruský Spisowatel odwodj gméno tohoto gezera a nad njm ležjcjho města téhož nazwu, od bohynė *Lado*, *Lada* a tjm toto gezero a město welikau wýznamnost dostáwá we slawském pohanstwj. I při Retře, Plonė, Raceburku a giných, mythologicky pamatných, mjstech slawských byla gezera, obyčegnė bohům swatá.

V. 4. „Astrachan:“ geden z wýchodnjch kragů Ruského cjsarstwj, u Chwalinského moře, wybogowaný Carem Iwanem Wasiliewičem r. 1554.

V. 5. „Dubrowničan,“ měšťan města *Dubrownjka* čili Ragusy w Dalmácii.

V. 6. „Blaton“ aneb *Balaton* gezero w uherské kragině. „Ozow“ t. Azow, Azoff, moře.

V. 7. „Kyow.“ Srow. *H. Platter, Georg. wschod części Europy* 1825 *w Wrocławiu, str.* 245. „Kijow zdaje się bydź naydawniéy założonym ze wszystkich miast Słowiańskich, bo aż do połowy 13 wieku zasięga. Widok Kijowa uderzający iest, naybardziey dla wielkiéy liczby wież cerkiewnych złotą blachą pobijanych i światło słońca żiwo odbijających.“

V. 9. „Řeka Sawska“ t. g. *Sawa.* Srow. *Belius Comp. reg. Pos. et Cassov.* 1779. *p.* 20. „Slavoniam inter Dravum et Savum positam fere semper Slavicae originis populi incolebant. Slavonia vocabatur olim Panonia interamnensis item *Savia.*“ *Valvasor, Ehre des H. K. Buch* 14. *str.* 234. „Der Doctor Schönleben, Carniol. antiqu. et nova S. 306 ist der Meinung der Name *Slav* komme her von *Savia* Panonia, davon sie einen Theil eingenommen und desswegen Slavi benamst worden.“ Skůr tušjm na opak od *národu* mohla *kragina* gméno dostati.

Znělka 258.

V. 6. „Zlato, střjbro.“ Srow. *Gottlieb Henze, Gesch. des fränk. Kreises p.* 96. „Frühzeitig legten sich die Slaven auf den Bergbau. Die ergiebigen ungarischen Bergwerke, wurden von ihnen erfunden, die böhmischen erhoben sich ebenfalls sehr bald, und unsere Voralters in ausnehmender Blüthe gestandene Bergwerke, stammen wahrscheinlich von ihnen her. Weil die Slaven die ersten waren, welche sich mit dem Berg-

hau vorzüglich beschäftigten, sind noch so viele slavische Wörter im Bergwesen gebräuchlich als: *Flötz*, *Kuks*, *Kies*, *Kipricht*, *Schacht*, *Schwaden*, *Kobald*, *Schicht*, *Seiffen*, *Spath*, *Stollen*, *Meiter* u. s. w.“ *Henze*, *Lad. Bartholomaeides* a ginj přiwozugj sice tato slowa gako původu slawenského, ale žádný ge newyswětluge odkud wlastně pocházegj a co znamenagj. My se tedy zde pokusjme. Německé *Flötz*, gest naše *plocha*, *ploský*, *plaský*, *pleský*, rowno horizontalně leżjcj; od něho rozdjlné gest *šik*, *šikem* leżjcj. německy *Schicht*, obliquus. *Kuks* nepochybně od *Kus*, t. g. kúsek. *Kipricht* od *kyprý*, *sypký*. *Schwaden* od *čad* čadjm, *kadjm*, *ćmud*. *Kobalt* buď od *kow*, *kowati*, buď od *kopal*, *kopati*. *Seiffen*, *Seipen* od *sypati*. *Stollen* od *Doly*. *Meiter* srow. *Zmjtař*, který zmjtá, hnaj do pece rudu. Slowa *Kies* (srow. lat. cos, Kiesel), a *Schacht* my nederžjme za slawenská; raděgi následugjcj: *Stülpen* (stlp, slaup), *Stufe* (stupa, stupeň, původně znaky, šlepěge wtesané do rudnjch skal, potom kus rudy); *Stampfen* (stupy, od staupánj na ně nohami); *Quarz* (škwarek, wyškwařená ruda); *Druse* (trus, truky, truky); *Schotter* (štěrk, štrk, štrkacj pjsek, slowenuky štrach). Ke smjchu gest, gak bludně *Adelung* tato slowa odwodj, aby se Slawenčině wyhnul! Tak o *Kuksu* řjká „Es gehört ohne Zweifel zu *Katten*, *Katzen* schneiden, theilen.“ *Stollen* srownáwá s německým *Stuhl*, *Stelze*, *Stolz*, ačkoli předce prawj „In Meissnischen (w ajdle Slawů) *Dölle* oder *Tölle* eine tiefe Stelle im Acker, worin sich das Wasser sammelt.“ Dále prawj: „*Schwaden* bedeutet mineralische dicke Dünste, schwefelichte Schwaden, arsenikalische Schwaden u. s. w. Ohne Zweifel von *wehen* hin und her bewegt werden, weil dergleichen Dünste in einer beständigen gelinden Bewegung sind, besonders in den Bergwercken, wo sie sehr sichtlich hin und wieder ziehen.“ Tak se pomstj gednostranná, gen swau řeč milugjcj a giné opomjtagjcj, Etymologia! *Schwaden* gest cele naše

čad, *čmud*, gen že Němci, nemagjce w řeči swé litery *č*, proměnili takowau na *š* (gako *čern*, *schwarz*). — Srow. *Herder*, *Ideen*, *Th. IV. Carlsruhe* 1792. *str.* 37. „In Deutschland trieben die Slaven den Bergbau, verstanden das Schmelzen und Giessen der Metalle.“ *Adelung*, *Vor. zur Thams böhm. Lex. Prag.* 1788. *p.* 5. „Wir finden den Bergbau, die Handlung und manche mechanische Arbeiten bei den Slaven sehr frühe im Gange und zwar früher als in dem mittlern und nördlichen Deutschlande, welches sich nicht schämen darf, manches in diesem Stücke von den Böhmen erlernt zu haben. In dem südlichen Deutschland ist der Bergbau unstreitig ein Überbleibsel der römischen Kultur; allein in dem mittleren und nördlichen ist er allem Ansehen nach ein Abkömmling der *Slavischen*.“ *Isis r.* 1823. *Heft* 5. *S.* 1. „Die Slaven thaten sich sehr frühzeitig im Berg- und Hüttenwesen hervor.“ Srow. *Introd. ad Hist. Hung. critico politicam*, *Vindob.* 1770. — *Reinhard*, *de vera metallifodinar. circa montem piniferum origine*, *Erlang* 1770. — *Körner*, *Abhand. von dem Alter des Böhm. Bergwerks*, *Schneeberg*, 1756.

V. 6. „Ruky umělé.“ Srow. *Belius*, *Not. Hung. T. I. str.* 646. „Est hoc in gente Slavica eximium, ut nulli non vitae generi, homines sufficiat, apprime idoneos. Quia enim durioribus adolescentiae annis utuntur, innutriunturque meliorum literarum studiis, fit his rebus, ut et ad laborum patientiam subigantur, et rebus gerendis fiant idonei. Proinde si campum nacti sunt, virtuti experiundae aptum, emergunt ante, quam reris, et, quibus erant paullo ante despicatui, hos, multis post se parasangis relinquunt.“ — *Čaplowits*, *Gemälde v. Ungarn T. II. S.* 4. 5. „Der Slowak arbeitet gern mit Händen und Füssen. Den Magyaren beschäftigt fast ausschliesslich die Landwirthschaft und die Viehzucht, den Deutschen theils Gewerbe und Handel, theils auch Gruben- und Feldbau; der Armenier und der Jude pachten und schachern. Der Slowak allein verlegt sich auf

die manichfaltigsten Erwerbszweige. Er baut sein Feld, züchtet Vieh, handelt, treibt Gewerbe, arbeitet in Bergwerken, ist ein geschickter Fuhrmann, zu Wasser und zu Lande, Jäger und Vogelfänger, lernt fleissig u. s. w.“

¾. 7. „Řeč“ Srow. *Perwotiny pěk. um.* 1813. *List* 22. „Tu gen o wýbornėm skladu slawského gazyka položjme, kteryžto gazyk z gedné strany pro swé bezartikulnj deklinacie a bezmjstogmenné conjugacie ku staro-řecké weršownj mjře docela způsoben býti se widj, z druhé strany ale, skončuge se we skloňowánj slow na samohlásky, než kterýkoli giný europegský původnj gazyk, druhdy gedinký mezi wšemi europčany s pěknė mjchanau wlašinau o zpėwatelnost w operách zápasiti moci bude.“

¾. 7. „Zpěwy weselé.“ Srow. *Belius*, *Not. Hung. T. I. p.* 53. „Quantumvis laboriosissima sit natio Slavorum, agit tamen hilariter, diebus inprimis festis, et si quae sint a laboribus vacationes. Simul in vico tibia utricularis insonuit, concurrunt alacres, eduntque adhuc sobrii saltationes, quibus seniores moderantur, ne quid tumultuarie aut cum alicujus injuria eveniat.“ *Anton*, *über die Slaven T. I. p.* 33. „Das Gemüth der Slaven war zur Fröhlichkeit geschaffen. Noch ist ihr Hang der nehmliche. So ist der Russe heiter und fröhlich, so ist der Dalmate und jeder Illyrier aufgeweckt, so jauchzt der gemeinste Pole immer noch unter dem härtesten Drucke. Der Serbe in der Lausitz, der oft täglich seinem unserbischen Herrn zu Hofe dienen, oft harte Behandlung von seinem Junker erdulden muss, oft nur ein armseliges Lassgut besitzt, und ein Thor seyn würde, wenn er es im geringsten verbessern wollte, da er nicht weiss, wie lange er es behalten werde, ist heiter und freuet sich seines Lebens. Ein Volkslied von ihm trägt ganz seinen Charakter an sich: Hanchen, mein Liebchen sey fröhlich wenn du auch kein Körngen gesäet hast. — *Rohrer*, *slaw. Bew. ost. T. II. p.* 7. 17. 28. „Der grössere Theil der slavischen Nation

verräth unverkennbar grosse Anlage zur Tonkunst. Die Volkslieder der *Slavonier* und *Kroatier* besitzen nicht selten einen so erhabenen, feyerlichen Gang, dass man sich in die Zeiten der Barden versetzt dünkt, aus denen uns noch Ossians Gesänge glücklich theilweise gerettet wurden. — Der *Gorale* singt so laut und fröhlich mitten im Brausen schneidender Bergwinde, als fächelten laue Zephyre um ihn. — Auf den Feldern in *Mähren*, welche zu den deutschen Dörfern gehören, herrscht arbeitsame Stille, indess auf slavischen Gründen alles singt. Jedes noch so mühsame Geschäft versüsset sich der *Russniake* durch den Gesang; so wie er sich auf gleiche Weise durch diesen jeden Freudengenuss erhöhet. In Wien singt das Volk auch, aber meistens Opern-Lieder von der Schikanedrischen oder Marinellischen Bühne. Allein im *Lemberg* hört man unter der gemeinen Volksklasse wirkliche Volksgesänge. Dichter und Componist gehören zum gemeinen Volke. In noch höherem Grade findet sich diess freylich bey echten Russen- oder Kosaken-Regimentern. Ein Officier darf nur eine kleine Schwäche an sich haben, sogleich macht ein lustiger Soldat hierüber ein Scherzgedicht, in wenigen Wochen singt schon der ganze Kosaken-pulk, ja öfter die halbe Armee ein solches Lied, welchem freylich bald wieder ein anderes, mit einem neuen Texte Platz macht. Es wird mitten im Winter auf freyer Strasse gesungen und bey jedem Regimente haben die echten National-Sänger ihren eigenen Werth, welchen Alle vom ersten russischen Staabsofficiere bis zum letzten Gemeinen herab unbedingt erkennen und verehren." *J. C. Pfister, Gesch. d. Teutsch. p.* 347. „Alle Wenden-Slaven, ohne Ausnahme sind ein fröhliches, gesangliebendes Volk, und auch die, welche längst mit Teutschen vermischt leben, haben diesen auszeichnenden Zug, im Gegensatz gegen die teutsche Ernsthaftigkeit behalten." *Csaplowits, Gem. v. Ung. T. II. p.* 122. „So mühsam auch das Verdienst der Croaten ist (die als Heumäher, Schnitter

oder Drescher wandern) so gleicht der Zug der Arbeiter dennoch mehr einem Fest, als einem Arbeitsgang. Zahlreiche Männer und Weiber mit Blumen geputzt verlassen Haufenweise und mit Freuden ihre Wohnorte: ein Pfeifer oder Geiger geht dem Zuge voran, das *Volk singt* und jauchzt, und auf Raststationen, sey's im Schatten der Wälder, oder neben einer Schenke, wird lustig getanzt." *J. Grimm, Serb. Gram. p.* 14. 20. „Alle slavischen Stämme scheinen von Natur dichterisch begabt, zu Gesang und Reigen aufgelegt. Ihre Lieder zeichnen sich durch stille, tiefe Empfindung aus. Die Weiberlieder gewähren eine lyrische Poesie, wie sie sich so klar und innig bei keinem der neuern Völker ergossen hat. Was epische Volksdichtung sey, wie sie sich gestalte und fortpflanze, welche natürliche überraschende, keiner Kunst erreichbare Kraft der Erfindung ihr zu Gebot stehe, wird man aus den Männer- und Heldenlieder der *Serben* studiren können, deren Inhalt Mährchen, Sagen und neuere Geschichte umfasst, und sich mit den Denkmählern ferner Völker berührt." *W. Gerhard, Wila, serb. Volkslieder, Vorwort, S.* 15. „Wenn der unbefangene Leser die arabische Dichtkunst durch Ernst und Erhabenheit, die hebräische durch heilige Begeisterung, die persische durch reichen Glanz ihrer Juvelen, Blumen und Sterne fesselt, so gefält ihm vielleicht schon weniger der türkischen erborgte Farbenglut. Bey der neugriechischen wundert er sich, dass ob gleich bisweilen noch Funken alter Herrlichkeit sprühend, doch selten Anakreons und Homers Geist aus ihr hervorleuchtet. Er staunt ihn lebendiger in den Frauen und Heldenliedern eines slavischen Völker-Stammes zu erblicken." *Týž tam, w Glossar.* pod slowem *Frauenlieder*: „Das Versmass der kleinern Lieder besteht meistens aus Trochäen und Daktylen und seine Aehnlichkeit mit den Rhytmen Anakreontischer Oden ist merkwürdig. Wie die Slaven zu dieser vortrefflichen Lyrik gekommen, ob die Poesie der Griechen auf sie

einwirkte, oder ob, was wahrscheinlich, sie nicht schon bei ihrer Einwanderung den poetischen Geist mit aus Asien nach Europa brachten, lassen wir dahin gestellt seyn.“ Srow. *naši Předmluwu k Pjsněm swět. Sw. II.* Tato weselost tak daleko ge národu našemu wlastnj, že celá řeč slawská ani prawého slowa nemá k poznačenj toho, co w německé řeči „*Ernst*“ w latinské „*seriositas*“ sluge.

℣. 8. „Oswěta nám scházj.“ Srow. *Kopitar, Gram. Vorr.* 12. „So schildert unsere Voräitern ein deutscher Schriftsteller (Herder), nach den zerstreuten Angaben der ausländischen, zum Theil feindlichen Zeitgenossen. Was vermisst dabey der Philosoph selbst zum Ideale eines Erdbürgers, *als wissenschaftliche Cultur*?“

Znělka 259.

℣. 1. „Ducha nesworného.“ Srow. *A. F. Kollár, Amoenitates, p.* 78. „Animadvertisse mihi videor, vigere adhuc inter eos (Serbos in Turcia et Slavos in Hungaria) odiolum quoddam. Cui enim notae non sint populares quaedam contumeliae, ex illo odio natae, quae tametsi in solo vigent vulgo, tamen ne in illo quidem a sapientioribus tolerari possunt. Quid enim? an non Slavi Ungari Serblios appellant *Geregos* et *Ratzos*, qui tamen ipsos sui generis esse, ignorare non deberent. Haec et ejus generis dicta, in genus sanguinemque nostrum collata, non modo male doctum atque eductum produnt animum nostrum, sed publico etiam communique bono obstare videntur. Corrigamus igitur praeteritorum temporum judicium: nam cum et genus et sanguis noster sint, omnia pariter officia illis, tanquam germanis nostris praestare debemus. Imitemur imposterum providas, et futuri memores formicas, quae nullam ad majorem cumulum redeuntem repellunt.“ — *Karamzin, Ist. Gos. Ros. T. I. str.* 29. „Predstawiw Čitatelju razselenije narodow Sławianskich od morja Baltiiskago

do Adriatičeskago, od Elby do Morei i Azii, skažem, čto oni, silnyje čislom i mužestwom, mogli by togda, sojedinjas, owladjeť Europoju; no, slabyje ot razwlečenija sil i *nesoglasija*, počti wezdě utratili nezawisimost, i tolko odin iz nich iskušenyi bědstwijami, udiwljajet nynė mir welićijem. Drugije, sochraniw bytije swoje w Germanii, w drewnej Illyrii, w Mizii, powinujutsia Wlastiteljam čužezemnym; a nėkotoryje zabyli i samyi jazyk otečestwennyi.“ *Jos. Dobrowský w listu Rybaymu* 1794. *dne* 10. *Srp. psaném, w Rukopisu u P. Jankowiće w Pešti se nalezagjcjm*, pod titulem: *Commercium Litterarium Georgii Rybay cum viris Dobrowsky, Durich etc.* takto pjše: „Es ist recht ärgerlich dass die Slowaken es nicht mit uns Böhmen halten wollen. Die Varietäten in Dörfern soll man doch nicht für Dorisch, Attisch, Jonisch halten. Die Deutschen waren hierin klüger als wir *uneinigen Slaven*.“ — *Rohrer, slav. Bew. T. II. p.* 118. „Das Zutrauen der slavischen Volkszweige selbst untereinander sank, und man ward eine Art wechselseitiger Zurückhaltung gewahr. Der Kroat verachtete den Krainer, weil letzterer ihm durch Einwirkung des deutschen Lehnsystems unkenntlich gemacht worden war; und der Russe den Polen, weil er den letztern durch Ausländer aller Art verdorben, und um seine natürliche Seelenstärke gebracht fand.“ *Pfister, Gesch. d. Teutsch. p.* 501. „Die slavischen Gränzvölker haben sich zwar mehrmals loszureissen gesucht, aber so wenig ehemals die Teutschen gegen die Römer einig gewesen, so wenig waren es die Wenden-Slaven gegen die Teutschen. Die Teutschen dagegen haben von ihrer Trennung guten Gebrauch gemacht und sie unterworfen.“ *Lützow, Gesch. v. Meckl. p.* 12. 17. „Was hätte aus Europa wohl werden müssen, wenn nicht einige innere Kämpfe und Aufreibungen untereinander diese wilden Horden (der alten Slaven) ohnmächtig gemacht hätten? Dadurch aber, dass sie durch beständige, planlose anarchische

innere Gährungen ihre Macht und Selbstständigkeit selbst untergruben, hörten sie auf, ihren Feinde gefährlich zu seyn, und es wurde endlich Karl dem Grossen leicht, sie vereinzelt seiner Herrschaft unterzuordnen. — So zeigte es sich denn also auch hier, dass *innern* Kriegen die Unabhängigkeit von *aussen* immer zum Opfer wird.

†. 11. „Žjte gako gedno stádce.“ Srow. *Alexandra rus. cjsaře, prowolánj dne* 6. *Čerwence* 1812 *z Polocku we knize*: *A Narrative of the Campaign in Russia, during the year* 1812, *by sir Robert Ker Porter, third Edition, London* 1814. *p.* 33. „Narodu a lidu. Ruštj národowé, nepřestrašenj potomci Slawenů! ne po perwýkráte rozterhli ste tlamu lwa, na wás gako na swau kořist připadlého, a potkali ste se s njm, gen herstka, k geho wlastnj záhubě. *Sgednoťte se!* s křjžem w sardcjch wašjch a s měcem w rukách wašjch, žádná lidská sjla nebude mocti wás přewládati.“ *Rohrer, slaw. Bew. T. II. p.* 150. „Einst sagten unter dem Vorsitze des Erzherzogs Rudolph die drey böhmischen Stände voll vaterländischen Gefühls in einem Landtagsschlusse vom Jahre 1573 zu Prag: Wenn es einst Gott dem Allmächtigen gefallen sollte, die beyden Königreiche Böhmen und Polen unter einen Oberhaupte zu vereinigen, so würde dieses unfehlbar zur Erweiterung und Verherrlichung der slavischen Sprache und Nation beytragen.“ *Perwotiny pěk. Um.* 1813. *L.* 22. *str.* 86. „Illyrowé, kauzlem illyrského nazwisku očarowanj, swůg předsudek, žeby gich nářečj naystaršj a nayčistěgšj mezi wšemi bylo, po celé Europě roztrausili. — Ale bratřj! nechtěgmež takowýmito lidskostmi ztěžowati spolku mezi Slowany, bez toho swým welkým rozšjřenjm welmi rozdělenými! Seznegte se toliko; gisto, že geden na druhém berzy wšeliké přednosti naleznete! Spogte se wy aspoň, kteřj užjwáte latinské abecedy, předewšjm k gednosworné prawopjsebnosti,

an wás 7—10 rozličných Orthographij posawad rozdělugе a wzágemné čtenj wám nesnadnj.“

Znělka 261.

Ý. 1. „Lauritas“ (Wawřinec?), knjže aneb wogwoda Slawů na lewém břehu Dunage, w nynějšj Walachii a Besarabii, okolo r. 565—578. Bajan Chán Avarský, žádal roku 576 od těchto Slawenů, aby se mu podmanili a daně platili. Než Lauritas takto odpowěděl: „Kdo gest pod sluncem, geštoby se opowážil nás našj swobody pozbawiti a kraginy naše sobě podrobiti? My obyčeg máme giným kraginy odnjmati, ne ginj nám: a tak má býti i budaucně, dokud wogny a meče na swětě budau.“ Wiz *Stritter, mem. pop. T. II. p.* 46. Gméno *Lowrita, Lowreta, Lowrić* podnes u Illyrů se nalezá.

Ý. 9. „Penna plémě:“ t. g. obywatelé sewernj Ameriky, gegichž osady a obce původcem byl Angličan *William Penn*, nar. w Londjně 1644. Kwaker; od něho *Pensylvania*, předtjm englické koruně přináležewšj, gméno dostala: z Europy, obzwláště z Anglie mnoho pro náboženstwo pronásledowaných lidj, tam přewedol, swobodu w občanských i cjrkewnjch důležitostech za základ této nowé řjše položil, a skerze to stal se otcem nynějšj Swobodné Obce Amerikanské, která se w nowějšjch časech od anglického panowánj odterhla a samostatnau republikau učinila.

Ý. 13. „Sláwy otců neznage.“ Srow. *Leo Sap. Tact. Cap.* 8. „Slavorum gentes sunt ingenuae atque liberae, quibus servitus et subjectio nulla unquam ratione potuit persvaderi.“ *Witichind, An. L.* 2. „Slavi bellum quam pacem elegerunt, omnem miseriam *carae libertati* postponentes. Transeunt sane dies plurimi his pro gloria, et magno latoque imperio, illis pro libertate ac ultima servitute varie certantibus.“ *Surowiecki, Sledz. p.* 155. 167. „Zawsze pomiędzy nimi panowała

zgoda i jedność. Inni podobne dają świadectwa Słowianom, i wystawiają ich za wzór przywiązania do własnych swobód, spółbraci i narodów pobratymskich. Mało w dziejach mamy przykładów podobnego męztwa, z jakiém między innemi, drobne pokolenia nadelbiańskie przez ciąg kilku wieków, broniły swoiéy niepodległości przeciw potędze Niemców i Dunów. Sprawa jednego stawała się sprawą innych często nayodleglejszych pokoleń, które się wspierały nawzajem radą i pomocą. Kiedy już widzieli, że muszą póyśdź pod obce jarzmo, nie chąc dożyć tey niedoli, całemi gromadami sami sobie zadawali śmierć dobrowolną.“ *Linhard, Gesch. v. Krain. T. II. p.* 211. „Die slavische Nation fühlte ihren Werth und handelte nach diesem Gefühle. Sie liebte ihre Freiheit und vertheidigte sie gegen ihre Unterdrücker mit einer Verzweiflung die ohne Beyspiel war. Gebändigt wurden sie und gedemüthigt. Aber das Gefühl ihres eigenen Werthes, die Liebe zur Freiheit, währt noch in ihnen, noch äussert sie sich in ihrer Liebe zum unterdrückten Vaterlande.“

℣. 14. „Otroctwjm se chwastá. Srow. *Hrabě Plater, w Jeografii, Wrocl.* 1825. *str.* 197. „Rolnik ruski, nie tylko że nie ma czym kupić wolności, ale nawet ofiarowanéy sobie nayczęściéy odrzuca. Czuje się słabym bez Pana, nieufa własnym siłom, i woli podległość przy opiece nad nim dworney, aniżeli wolność któraby mu wszelkie obce wsparcie odebrała.“

Znělka 263.

℣. 3. „Kibitkách,“ Kibitka gest wozjk aneb sanè dřewenými obručemi dopoly přikryté, lehké, rychlé, w Rusjch zhusta užjwané.

℣. 6. „Wawel,“ werch a geskynè w městè Krakowè; powèst nese, že w tè geskyni za dáwných časů strašliwý drak pelešil, ale *Krakem*, slawským Herkulesem, zabit byl.

†. 6. „Kinast“ (srow. Unhost) slawný w dęginách Slezkých hrad, na stermé skále čnjcj, dědictwj hrabat Šafgočů, wystawený od slezkého knjžete *Bolka* r. 1292.

†. 7. „Čakoni,“ Srow. *Kopitar*, *Wiener Jahrb. d. Lit.* 1822. *B.* 17. „*Tschakonen* in Osten des alten Sparta, jetzt noch nur 1500 Familien, in 4 Dörfern zwischen Nauplia und Monembasia, sind aber kaum noch in einzelnen Sprach- und Wort-resten Slaven. Die Namen der tschakonischen Städte *Kastanica*, *Sitina*, *Gorica* und *Prastó* sind slavisch; in ihrer Gegend ist sogar ein Ort Namens *Slabochori* (Slavendorf), und andere slavische Ortschaften in ganz Griechenland, z. B. *Kamenica* bei Patras.“ *Const. Porphyr. Lib.* 2. *De Themat. Th.* 7. „In vacuam habitatoribus Peloponesum et magnam Macedoniae partem circa a. 750. Slavini immigrarunt.“ *Idem de Ad. Im. Cap.* 50. „Theoctistus praetor missus est ad thema Peloponesi cum magna manu Thracum, Macedonum, caeterorumque thematum occidentalium ad Slavos debellandos subjugandosque. Et omnes quidem Slavos vicit et subjugavit. Soli *Ezeritae* et *Milengi* relinquebantur sub Lacedemonia et Elos. Ac quandoquidem mons illic magnus est et valde altus Pentadactylus nomine, qui cervicis instar longe se in mare porrigit, propter loci difficultatem ad latera ejus sedes posuerunt hinc *Milengi*, inde *Ezeritae*.“ — *Surowiecki*, *Sledz. Pocz. str.* 58. „Poniewadž nie ma śladu, aby pokolenia te Milengów a Jezeritów były kiedy wyrugowane z swoich siedlisk: do końca 14. wieku znayduią sie zmianki, że na znak hołdu płaciły Cesarzom mały podatek; przeto wnosić należy, że plemiona ich dotąd się utrzymują w tych górach.“

†. 8. „Řepočet,“ něm. *Rübenzahl*, Srow. *A. Jungmann*, *w Kroku D. II. C.* 3. *str.* 372. „*Rybencál*, česky *Zlatohlawec*, duch neboliž zaklený pryne w Krakonošjch. Bágj se o něm, že zwláště na werchu

Kolešci widitelný a newiditelný, gako malé pětileté pachole, mage zlaté peřj mjsto wlasů na hlawě, bjlý kaftánek a zelený klobaučck, bydlel a lidu mnoho dobrého činil, chudým potrawu a penjze, nemocným léky přinášege, w nebezpečenstwj dobrau radu a pomoc uděluge a t. d. wšak i posměwáčky a utrhače trestal, wždy pak beze škody, když gich strašil, lekal, honil, zawáděl.“ *Gerle, Böhmen T. II. S.* 141. „Nächst der Mädelwiese im Riesengebirge, erhebt sich ein, von Wald begrenzter, Berg, und in dessen Mitte ein nackter Granitfels, auf welchem nach der Sage *Rübezahls* Burg und Wohnsitz gewesen seyn soll.“

†. 10. „Zámek Sklabinský“ aneb *Slavinský* gest w Uhřjch w Turčanské Stolici. Srow. *Belius, Not. Hung. T. II. p.* 321. „Sklabinya arx est Comitatus Thurociensis, vetusti operis, et molis amplissimae, quam situs opportunitas multum commendat. Enim vero in monte consedit, altitudinis eximiae, eoque ad orientem ita posito, ut totam propemodum regionem, quaqua versum despiciat. Frustra primam ejus originem eruderare connitebamur: cum et historiae sileant, neque in tabulariis ejus rei vestigia notari potuerint. Non tamen contraimus iis, qui ad *Slavos* originem molis referunt. Nam id quidem, ut credamus, cum ipsa regio Slavis olim habitata, dum denominatio arcis, suadent. Sklabina enim aliquibus Sclavinia dicitur, quod ipsissimum Sclabinorum seu Sclavinorum nomen est. Nescio, saltem, haud sine causa dubito, an Jornandis illa *Sclavinia*, cujus de Rebus Geticis Cap. 5. meminit, in isto terrarum angulo, sit quaerenda. Certo historici narratio intimius nos videtur abducere: quidquid regionis fautores dicant.“

†. 11. „K litině Petra.“ Srow. *Fiorillo, klein. Schrift. p.* 55. „Catharina II. führte das Monument für Peter den Grossen auf, wobey jeder mit Rührung und Bewunderung verweilen muss. Der rusische Künstler

Cheilow hat an dem Guss der Statue Antheil gehabt.“ *C. R. Schindelmayer, Merkwürd. d. Welt, Wien* 1805. „Die Bildsäule Peters I. in Petersburg stellt den Helden zu Pferde vor, auf einer ungeheueren Granitmasse, in der Form einer steilen Anhöhe, die an der Gegenseite fast abgeschnitten ist. Sie ist 53 Fuss lang, 21 F. breit, 17 F. hoch. Das Pferd gallopirt und tritt mit einem Hinterfusse auf eine Schlange. Alles betrug 424,610 Rubel.“ Litec gegj byl francauzký umělec *Falconet*; nápis na nj gest: *Petro Primo Catharina Secunda.*

V. 13. Prahy Dněpru“ anebo *Progy*, *Porogy*, gsau welikė skály na řece Dniepře přes které woda spadá. Srow. *Gebhardi Gesch. d. W. T. I. S.* 44. „Die Russen knüpften den Handel des Nordens an den griechischen Handel und brachten die Waaren nach Constantinopel. Sie mussten an mehreren Orten, besonders bey Kiew, ihre Böte verkaufen und andere verfertigen, bey den 7 Wasserfällen des Dnepers aber bald sich einer nahen Gefahr zerschmettert zu werden aussetzen, bald aber die Böte über das Land tragen oder ziehen.“ *Constant. Porph. d. Ad. J. ap. Stritt. T. II. p.* 982. „Russi mense Junio per flumen Danaprim navigantes descendunt. Ac primo quidem ad primum locum fluminis praeruptum veniunt, qui *Essupe* (Nespi) cognominatur quod Russorum Slavorumque lingua valet *non dormire.* Superato hoc, ad alium locum praeruptum descendunt qui Russis *Ulborsi*, Slavis *Ostrobuniprah* (Ostrowný prah) dicitur, significatque insulam loci praerupti. Parique modo tertium locum praeruptum transmittunt nuncupatum *Gelandri* quem Slavice sonum loci praerupti interpretantur; quartum Russi *Aiphar*, Slavi *Neaset* nuncupant, quoniam in saxis pelicani nidificant; quintum Russi *Baruphorum*, Slavi *Bulneprach* (Wolnýprach) quod palúdem magnam efficiat, denominant; sextum a Russis *Leanti* a Slavis *Berutze* (wřjti wjr, wraucj) nominatum quasi dicas aquae scaturigo,

quo superato ad septimum navigant qui Russorum lingua *Strubun*, Slavorum autem *Napresi* vocatur, id est exiguus locus praeruptus.“ Srow. *Fort. Durich*, *Bibl. Slav. Vol. I. p.* 221. *J. Thunmann*, *Öst. Völk. p.* 386—390.

V. 13. „Chobot Chwalinský,“ t. g. Slawinský, při němž Slawowé bydleli, nebo *Chwal* a *Slaw* i kořenem i wýznamem totožná gsau. Chwalinský Chobot aneb moře ginače sluge i mořem Kašpickým. Srow. *Nestor Cap. X.* „Volga wtečet sedmju desiat žercl w *more Chwaliiskoje*.“

V. 14. „Zrin,“ Srow. *Joh. Thomka Sasky*, *Geogr. Poson.* 1777. *p.* 629. „Zrin, Zrinium est munitio in Croatia, prope ad Unnam amnem, denominationem a Comitibus *Zrini* accepit.“

V. 14. „Plač,“ hora we Styrsku, hranici mezi Němci a Slaweny způsobugjcj.

Znělka 264.

V. 5. „Zahrada Konileská“ aneb *Koniles*, něm. *Rosswald*. Srow. *F. J. Schwoy*, *Topog. v. Mähren*, *Prerauer Kreis*, *p.* 171. „Rosswald ein Markt mit einer Pfarr, einem Schlosse und Mayerhofe. Graf *Albrecht v. Hoditz* lebte in Rosswald, machte das hiesige Schloss und die dabey angelegten Gärten, durch seine mit grossem Aufwande und ausgezeichnetem Geschmack angebrachte Wasserfälle, auch sonstige Kunstwerke und Verzierungen, durch die vielfältig daselbst gegebene Feste, durch Bewirthung unzähliger auch gekrönter Gäste, durch Bildung und Unterhaltung eigener Schauspieler und Sänger aus der Klasse seiner Unterthanen, und durch die eingeführte Nachahmung eines Lebens, das die Schäfer Arkadiens einst lebten, zum angenehmsten Aufenthalt und allenthalben berühmt.“ *Convers. Lex. B.* 4. *p.* 807. „*Hoditz* (Albert Joseph Graf von) ein berühmter mährischer Gutsbesitzer. Er war 1706

geboren. Mit manichfaltigen und ausgebreiteten Kenntnissen durch frühen Unterricht ausgestattet, mit einer empfänglichen und lebendigen Phantasie von der Natur begabt, ging er nach Italien, wo die herrliche Kunstwelt, von einer reitzenden Natur umgeben, einen unvertilgbaren Eindruck auf ihn machte. Nachher fand er auch als Kämmerer an dem Hofe Carls VI. manichfaltige Nahrung für seine glühende Einbildungskraft. Vielleicht war es auch diese, welche den jungen, wohlgebildeten und liebenswürdigen Mann zum Anbeter der, zwar 22 Jahre ältern aber geistreichen, und auch in spätern Jahren noch anmuthigen *Sophia*, geborne Herzogin von Sachsen Weissenfels, Wittwe des Markgrafen *Georg Wilhelm* von Baireuth, machte. Sie gab ihm 1734 die Hand und lebte mit ihm auf seinem Landgute *Rosswalde*, welches er zu einem zauberischen Sitze aller Lust, und alles durch Kunst, Phantasie und geselligen Umgang erdenklichen Vergnügens umzuschaffen den Plan gemacht hatte. Um diesen Plan auszuführen, suchte er mit dem grössten Eifer die Kunsttalente seiner zahlreichen Leibeigenen zu entwickeln, so dass es keine Art von Künstlern gab, die man nicht unter seiner Dienerschaft gefunden hätte. Der weitläuftige Park mit seinen Gebäuden und Verzierungen, seine Theater, Werke der bildenden Kunst, welche er nach seinen originellen Angaben ausführen liess, die Maschinerien, Feuerwerke, Wasserkünste, welche er zu seinen Festen gebrauchte, waren grösstentheils das Werk seiner Bedienten. Die geschicktesten unter denselben aber waren seine Musiker, Schauspieler, Tänzer, Sänger und Sängerinnen. Diejenigen aber, welche er zu diesen Hauptrollen nicht gebrauchen konnte, ja selbst Kinder, Alte u. s. w. brauchte er wenigstens als Statisten und Figuranten, in vielen Verkleidungen und Gestalten bey seinen originellen Festen und Lustbarkeiten. Sein Schloss war der Sammelplatz aller Vergnügungen der Natur und bildenden Künste. In den Gartenanlagen waren 4000

Wasserkünste, ein grosser Canal und viele Seen angebracht: selbst auf Wirthschaftsgebäude, Stalle, Krippen und Butterfässer hatte sich der Hang zu idealisiren erstreckt. Kein Wunder, dass der durch diese phantastische Manichfaltigkeit berühmte Landsitz mehrmals, und selbst in einer gelehrten lateinischen Abhandlung des Dr. *Tralles*: Adumbratio amoenitatum Roswaldensium, beschrieben worden ist. Doch gestehen Viele, welche diesen Ort besucht haben, die feine, angenehme und äusserst manichfaltige Unterhaltung des originellen und wohlwollenden Wirths noch interessanter gefunden zu haben, der bis in das spätere Alter, ja selbst auf dem Krankenbette, einen Zirkel ihn umgebender Menschen durch leichten Humor und immer neue Erfindungen zu erheitern wusste, und durch Mahl, Gesang, Schauspiel und Naturbelustigungen für das Vergnügen unzähliger Menschen sorgte. Selbst *Friedrich* der Einzige, mit welchen er durch seine Gemahlin verwandt war, und welcher seine Unterhaltung liebte, besuchte seinen Feensitz, und seine Erwartungen wurden übertroffen. Er dankte dem Grafen durch ein ansehnliches Geschenk, noch mehr aber durch eine poetische Epistel (7 Th. der Oeuvres posthumes S. 27.). Hoditz starb 1778 in Potsdam. Friedrich ehrte noch nach seinem Tode sein Andenken dadurch, dass er den Theil der Jägerstrasse in Potsdam, in welcher der Graf gewohnt hatte, *Haditzstrasse* nennen liess."

ỳ. 7. „Hanáků okolj." Hanáci naydáwnėgšj obywatelé Morawy, gméno magjcj od řeky *Hany* (srow. *Una*, *Inn*, *Ens*,). Srow. *Rohrer*, *T. I. p.* 29. 60. 87. „Die Hanaken in Mähren verdienen vorzügliche Erwähnung. Sie wohnen meistens in Olmützer Kreise in den anmuthigsten Hügeln und fruchtbarsten Ebenen des Landes, gleichsam im Mittelpunkte des Markgrafthums, und beherrschen einen Bezirk von beiläufig 20 Quadratmeilen, der von dem Flüsschen Hanna, Třebowka und Blata durchschlängelt wird. Das Waitzenbrod des Ha-

naken ist das beste im Lande. Alles dieses macht, dass nicht leicht jemand auf unsere beste Welt besser zu sprechen ist, als der Hanake. Das Mädchen in der Hanna trägt eine weisse, schleyerne, geglättete, zwey Hand breite Stirnbinde, welche gegen den Nacken hinab und um die Haare sich schliesst. Das dammastene Leibchen der Hannakin an Festtagen ist mit Borten vom Leonischen Golde besetzt.“

¥. 8. „Welehradu rumy.“ Welehrad dáwné sjdlo králů Morawských, kde, dle podánj, Cyrill a Method biskupstwj založili. Stálo na paherbku který se po dnes Hrádek gmenuge. Welehrad gest nynj statek a klášter. Srow. *Schwoy*, *Topogr. Hrad. K. p.* 466. „Die Stadt Hradisch ist, glaubwürdiger Meinung nach, aus *noch übrigen* Ruinen der alten, ehemals königlichen Stadt *Welehrad* entstanden.“

¥. 11. „Walaši,“ gináče *Kopaničáři*, *Salašáci* w Přerowském a Hradiském kragi. „Šalmag“ gest trauba, obyčegně ze stromowé kůry mistrownè udělaná, na njž Walachowé pronikawé zwuky wydáwati umějj. Gegich pjsně některé wiz we Zbjrce P. *Čelakowského*. Srow. *Rohrer I. p.* 47. 89. „Der schönste Schlag Menschen in Mähren sind unstreitig die Kopaniczaren des Hradischer Kreises. Wäre der Ausdruck nicht zu bilderreich, so würde ich den jungen Kopaniczaren schlank und hoch, gleich einer jungen Tanne nennen. Männliche Schönheit giebt sich unverkennbar zu erkennen in seinem musculösen Körperbaue, in den anmuthigen Linien, die von den Lenden über die Waden gegen die Füsse fliesst; in der freyen Haltung seiner Arme, worin ungeachtet der Holzaxt in der Hand, so viel ungekünsteltes Leben herrscht. In seiner Kleidung passt alles so schön auf die vollen musculösen Beine dieser Gebirgsleute, dass man gewiss in der ganzen slavischen Erdenrunde keinen besser, natürlich und künstlich gebildeten Schlag Menschen finden wird.“

ZPĚW III.

DUNAG.

Znělka 265.

V. 5. „Sobieský,“ Jan III. Král Polský, geden z naywětšjch bogownjků 17. stoletj. nar. r. 1629. zemr. r. 1696. Srow. *Convers. Lex. B. 5. S.* 280. „Als 1683 die Türken Wien belagerten, eilte er mit einem polnischen Heere herbei und rettete die Kaiserstadt. Bei seiner Ankunft, erstieg er eine Anhöhe, untersuchte, wie sich der Grossvezier verschanzt hatte, und sagte zu denjenigen die ihn ungaben: Er hat eine üble Stellung gewählt. Ich kenne ihn: er ist unwissend, und doch eingenommen von seinen Talenten. Wir werden keine Ehre von diesem Siege haben. — Sobiesky hatte die Wahrheit gesagt. Am folgenden Tage verliessen die Türken voll Schrecken ihr Lager, und in demselben auch die geheiligte Fahne Mahomeds. Bei seinem Einzug in Wien an der Spitze seiner siegreichen Polen ward er von den Einwohnern mit einem unbeschreiblichen Enthusiasmus empfangen. Sie drängten sich hinzu, um seine Füsse zu umschlingen, seine Kleider, sein Pferd zu berühren und nannten ihn laut ihren Retter und Befreier.“ Srow. *Csaplovits, Gemälde v. Ung. I. p.* 364. „Johann Sobieski kämpfte als trefflicher Soldat, als ausgezeichneter Feldherr beim Entsatze von Wien, und nach Kara Mustaphas Falle in Ungarn, mit siegreichem Erfolge. Österreich dankte ihm offenbar seine Rettung.“

V. 6. „Stambul,“ lat. Constantinopolis; „Mekka“ město w Arabii, swaté Turkům, w něm se r. 571. Mahomed narodil, každý wyznawač muhamedanského náboženstwa powinnost má aspoň gedenkráte w žiwotě toto město nawštjwiti.

V. 9. „Korauhwi do Waršawy.“ Srow. *H. Plater, Geogr. wschodnéy części Europy*, 1855. *p.* 155.

„Miłośnik starożitności narodowych nieobojętnie widzi we Warszawie zawieszoną w farze staromieyskiey Chorągiew Turecką przez Jana Sobieskiego pod Wiedniem zdobytą.“

Znělka 266.

V. 2. 3. 4. „Kriwáň, Lomnice,“ naywyššj chlumowé Tater w Orawské a Spiské stolici; „Matra“ hora w Heweské stolici: to slowo samskritské; w Indii až po dnes werchy a města *Matra*.

V. 11. „Pewnost nebetyčnau.“ Letopisowé zwláště Fuldanštj užjwagj těch naysilnějšjch wýrazů k wypsánj této twerze, k. p. *ineffabilem* Rastici munitionem, — Rasticen adversarium *fortissimo vallo* munitum a t. d.

V. 12. „Ženám ke cti,“ t. Děwjn se gmenuge hrad ten, gakoby na čest děwám čili děwkám, ženám.

V. 14. „Pomnjk neswornosti,“ t. mezi Rostislawem pánem tohoto hradu a Swatoplukem.

Znělka 267.

V. 1. „Tatranská Wratislawa“ t. g. *Prešporek* něm. *Wratislaburg*, *Bretislaburg*, *Breslaburg*, *Presburg*. Srow. we Slezku *Wratislaw* něm. *Breslau*. Wiz *Aventin*, *Libr.* 4. *p.* 387. „Bryno qui et Privina, Moravorum regulus, trans Danubium in aquilonari ripa habitabat, cum filio Hezilone. Erant Brynonis urbes Nitravia, *Pisonium* quae et *Wratislaburgum* (inde hodie Presburg) et Bryna, quae adhuc ab eo nomen servat.“ *Pešina*, *Mars. mor. L.* 2. *C.* 6. *p.* 202. „Hungari grassabantur per late patentes ad Breslaoburgum, nunc Presburgum sive Posonium, campos.“ *Belius*, *Not. Hung. T. I. p.* 81. 100. „An revera a *torcularí* Germanicum urbi *Presburg* nomen inditum? Nota haec in vulgus denominatio est: at enim, longe a prima vera-

que origine vocabuli dissidens. Breslaburgum olim Germanico idiomate, Pisonium dicebatur, quomodo et Aventinus adpellat. Itaque mixtum ex Slava et Germanica lingua nomen sit oportet. Nempe Wratislaus seu Brazlaus aliquis, qui ista ora non solum, sed in urbe etiam nostra, vel militabat, vel stativa habebat, ex suo nomine adpellandam voluit, ut esset *Wratislai* castrum. Itaque ex eodem fonte, *Wratislaviae Silesiorum*, et nostrae urbis nomen, derivandum est. Nonne vero ab eodem auctore? Difficile est adfirmare; coniectare autem perquam pronum. Posteaquam enim *Quadi*, cum adventantibus Slavis, in eandem gentem coaluerunt; proclive, Slavis invalescentibus, fuit, dominos etiam Slavos adsciscere, ut ex his, ut inde quoque principibus conciliaretur auctoritas, veteres urbes, novis vocabulis adpellare. Sed de isto etymo infra luculentius veri se offeret species. *p.* 100. Dum belli in Maharenses adparatum describit Schönlebenius, Brazlaui quoque, Slavorum intra Dravum et Savum ducis meminit, qui suppetias adduxerat Arnulpho. Quod si est, sicuti nom ambigimus, utramque, cum auxiliaribus copiis, Pannoniam, transire necessum habuit. Eo itinire superato, ad Pisonium, amnem, traiecisse *Braczlauum* existimarim. Id si ultra conjecturae modum, certum esset, haberes Germanici nominis, quo urbem adpellamus indubitatam originem. Braczlaus, transmisso isthic Danubio, Pisonium occupasse potuit, stationemque habere, dum coadunato hinc atque illinc exercitu, in hostem iretur. Quid vero proclivius, quam ut Germanicae nationes, Arnulphi sequutae signa, Brazlavi hanc stationem, *Brazlaburgum*, vocitarint? unde temporis cursu *Presburgum* factum est.“ Na slawský původ tohoto města ukazugj i staré názwy některých bran a ulic, k. p. *Wedrice*, das *Wedritzer Thor* a t. d.

Ÿ. 5. „Pobratjme“ od *Pobratjm.* Srow. *Wuk Stephanowič*, *Srpski Rječnik* 1818, *str.* 568. „Pobratiti se s kim, Wahlbruder mit jemanden werden, Fra-

ternitatem ineo cum aliquo. Pobratim 1) koji se pobrati u snu, t. i. kad ko u snu u kakwoj newoli reče kome: da si mi po Bogu brat. 2) koji se pobrati na jawi u kakwoj newoli. 3) koji se pobrati u crkwi.“ *Talvj*, *Volkslieder d. Serben I. S.* 282. „Fortis sagt von der Freundschaft der Morlachen: Sie haben gleichsam einen Punkt der Religion daraus gemacht; diess heilige Band wird von ihnen am Fusse des Altars geknüpft. Das slavonische Ritual hat eine eigene Segnung um feierlich zwey Freunde oder Freundinnen zu verbinden. In Gegenwart des ganzen Volks wird alsdann auf die feierlichste Weise, ein besonderer Segen über beide Freunde oder Freundinnen ausgesprochen. Die auf diese Art verbundenen Freunden nennen sich *Pobratimi*, die Freundinnen *Posestrime*. Die Pflichten der morlachischen (serbischen) Freundschaft erfordern, einander in jedem Bedürfnisse, in jeder Gefahr beizustehen. Sie treiben den Enthusiasmus bis zur willigen Entschlossenheit, ihr Leben für einander hinzugeben oder zu wagen.“

℣. 11. „Cruscu česko-slowenskau.“ Srow. *Perwotiny pěk. Um. List* 23. *str.* 87. „Slowenský gazyk w půlnočnjch Uhřjch gest méně twerdý, polednjm dialektům a tudy staré Slowenčině přjbuznějšj, méně wzdělaný ale i méně znetwořený druh českého, a wšak i Morawané i Slowáci české psané knihy čtau. Nynj bdj nad tjm *Crusca* česko-slowenské učitelské stolice w Prešpurku, aby se češtiny nekalenost i mezi Slowáky zachowala.“ *Academia della Crusca* aneb *Academia Furfuratorum* byla učená společnost we Wlašjch, r. 1582 zniklá, čistotu a dokonalost řeči wlaské za účel magjcj, wydala znamenitý této řeči Slowář. *Belius*, *Not. Hung. T. I. p.* 53. „Slavi in Hungaria lingua utuntur proxime ad dialectum Bohemicam accedente, suavi ea, multaeque urbanitatis.“

℣. 5. „Pět let“ stráwil w Prešpurských školách spisowatel těchto básnj.

Znělka 268.

V. 7. „Sobor“ Srow. *Steph. Katona, Hist. Hung. ad A.* 893. *str.* 144. „*Zoborius*, quem Swatoplugus Ducem Nitriensem praefecerat, de Hungarorum adventu certior factus, ad prohibendum fluvii transitum cum armatis militibus advolavit diuque pugnam sustinuit. Hi tandem Hungarorum pertinacia victi ad vicinum Nitriae castrum se receperunt. Multis in fuga caesis, ipsum Zoborium ducem Cadusa telo sauciavit, captumque custodiae mancipavit. Postero die Hungari Nitriae propius obsidionem admoverunt, neque prius destiterunt quam eam expugnarent. Tum vero Zoborium in absito monte suspendio necarunt, quotidieque *Zobor* dictus tantae rei memoriam ab oblivione vindicat.“

V. 8. „Zchytra.“ Srow. *Katona, tamž p.* 143. „Hungari versus Situam fluvium *caute* profecti, quosdam *exploratores* praemiserant, qui non multo post reversi narrarunt, limites illos a Zoborio custodiri.“

V. 12. „Wjno.“ Srow. *Belius, Not. Hung. IV. p.* 295. „Vinum quod montis *Zobor* latera gignunt, inter generosiora Nitriensium referunt accolae, quodque mensis, etiam unctioribus, idoneum est, rhytmo vulgari celebrant: *Vinum Zobrense decus est et gloria mensae.*“

V. 14. „Šjře uwidjno.“ Srow. *Belius, tamž* „Zobor mons, arci Nitriensi, trans amnem, eleganti et celso positu, ab ortu solis, objacens, atque per *plures Comitatus* e longinquo conspicuus.“

Znělka 270.

V. 2. „Duch Alkegský“ t. g. *Herkulský. Alceus* byl děd Herkulesův, proto se tento i Alkegský aneb Alcidský nazjwá. Grecké αλκη znamená *sjla, wláda.*

V. 3. „Lew Nemegský,“ geho zabitj byla gedna

ze dwanácti pracj Herkulesowých. Srow. *F. Šjra*, *Wýbor ze Spis. řec. D. I. str.* 91.

V. 5. „Weper," aneb *wepř*, erymantický, který krag wůkol hory Erymanthos plenil, a Herkules geg chytiw živého na ramenau k Eurystheowi donesol.

V. 5. „Pes zlolegský," t. g. Cerberus pekelný, gegž Hercules rukau chopil, geho tři hlawy mezi swé nohy wtlačil, swázal geg a na zem přinesol.

V. 7. „Had Lernegský," čili saň, w lernegském bahništi bydljcj a stáda i pole hubjcj. Hrozné tělo měla, hlaw dewět. Herkules gi rozsekal.

V. 8. „Chlém Augiáše." Augiáš byl král w Elidě, měl 3000 skotů we chlémě dáwno nečistěném. Herkules hnůg ten w gednom dni wyčistil spogenjm potoků Alphea a Penea.

V. 13. „Wšelikost." Srow. *Dobrowský*, *Böhm. Gram. Prag*, 1809. *str.* 104. „Wie sollte man das Wort *Allheit* übersetzen? *Wšost* von *wše* würde die Ohren beleidigen. Man wähle also eines der vielen abgeleiteten Wörter von *wše*, z. B. *wšecek*, *wšechen*, *wšecken*, *wšeliký*, und gewiss wird sich *wšelikost* von allen andern empfehlen."

Znělka 272.

V. 9. „Zámků rumy." *Karel W.* dal r. 806. nad Labem, *Gindrich* I. r. 922. w Mjšni, *Ludwjk bradatý*, Hrabě turinský nad Sálau r. 1048 zámky a pewnosti stawěti k podmanénj a wykořenénj Slawů. Takowé zámky byly: *Kraimburg*, *Kunic*, *Lobda*, *Čaplic*, *Gosek*. a t. d. Srow. *Edmund Pock*, *Chronik*, *r.* 806.

V. 12. „I ta řeka" t. Sála.

Znělka 274.

V. 1. „Údol wěnčená." Srow. *G. Palkowič*, *Zn. wlasti*, *str.* 33. „Turec gest rowný, wysokými horami

wůkol obehnaný, zahradě podobný krag.“ *Belius, Not. Hung. T. II. p.* 294. „Terminos montes asperrimi posuere, toti Comitatui Thurotziensi, ea serie circumducti, ut factam a natura sepem crederes. Ingens horum est altitudo. Dici nequit quantum iste regionis positus, ad amoenitatem faciat. Nam et vicis atque oppidis frequens est, et sparsis passim nemoribus varie distinctus. Reliquum ruris partim agri frumentarii occupant, partim campi herbidi, quibus domestica armenta inerrant. Accedit rivorum, tortuosis maeandris, tota utrinque regione discurrentium copia. Multum praeterea jucunditatis montes habent continui, facti enim sunt ad eum modum, ut in constituendis iis naturam lusisse dixeris. Equidem cum ineunte vere, hic aliquando versarer, videbar mihi in *hortum* delatum esse, cui ad amoenitatem, non modo nihil natura negaverit; sed multo etiam jucundiorem fecerit, quam sunt saepe exquisita arte positi.“ *P. Magda, Statis. geogr. Besch. des K. Ungarn, Lpz.* 1832. *S.* 198. „Die Thurótzer Gespanschaft wird mit Recht ein Garten, und ein schöner Garten genannt, denn sie ist wie mit Mauern von allen Seiten mit hohen Bergen umgeben, inerhalb welchen sie *grosse Natur-Schönheiten* aufzuweisen hat.“

V. 4. „Pison, Eufrat,“ w Turčanské stolici, že ge okrauhlá a utěšená gako samorostlá zahrada, hledali mnozj mjsto ztraceného *Ráge*, odtud tato ragská gména řek w této Znělce.

V. 7. 8. „Léčná djlna, kde Wulkán oheň dmýchá“ t. g. teplice.

V. 12. „Tempe,“ krásný a rozkošný krag w Thessalii, w němž ustawičné garo, utěšené stromowj, ljbý zpěw ptactwa, chladné studnice a potůčky.

V. 13. „Arkada“ čili *Arkadia*, též blažená pastýřská kraginka w Peloponesu.

Znělka 275.

V. 14. „Eden," slowo hebregské, znamená rág, radost.

Znělka 277.

V. 1. „Se serpečky," básnjřskau swobodau stogj zde *Sociativ* mjsto *Instrumentálu*.

Znělka 279.

V. 1. „Mezijřčj" (graec. Mezopotamia) gest co mezi dwěma řekama ležj, gako městečko *Mošowce* mezi dwěma potokama, tak řečeným *Čerňakowem* a *Starořadskau Wodau*.

V. 3. „Snášowce." Srow. *Belius, N. H. T. II. p.* 342. „Aliam denominationis rationem adferunt alii, quae simul originem oppidi *Moschótz* prodat quodammodo. Nempe, tres vicos in hanc, quae hodie exstat, oppidi molem, casu, an necessitate? coivisse, ut locus inde *Znaschowce*, et postea innexo vico *Majusch*, *Moschowce* dictus sit. Haec a provinciae Thurociensis inquilinis accepimus. Nobis tamen ita videtur, quidquid sit nominis, ex vocabulo *Majusch* enatum id esse; ut primum *Majuschowce*, ac postea *Moschowce* locum adpellarint, Slavi incolae. Nam ubi nunc forum oppidi est, olim Advocatio Villae *Majusch*, seu Libera Villa Regia *Majusch*, sedebat; qua vero platea inferior procurrit Tsernakow, viculus conspiciebatur; nomen ab amne, qui oppidum septemtrionali latere adluit, indeptus. Ultimus, hodiedum tuetur antiquitatem, diciturque *Starý-Rad*, hoc est, ordo seu aedium series antiqua; cum primitus *Majusch* simpliciter diceretur." Pozoru hodno, že se toto gméno *Mošowce* i w giných kragech nacházj, k. p. w Nitranské stolici wes *Mošowce*. Wiz *Belii Not. H. T. IV. p.* 469. „Vicus *Mosótz*, haud confundendus omnino, cum Thurocziensium oppido."—

Že se w Turčanských Mošowcech i Čechowé někdy usadili, důkazem toho gest zdegšj starý, nynj katolický chrám, ohraděný zděmi a šancemi na způsob pewnosti, gako to Husité činiti obyčeg měli. Srow. *Lad. Bartholomaeides, de Boh. Kishont. Poson.* 1796. *p.* 10. Srow. *Komenského Hist. protiw. cjrk. str.* 352. „Wyhnanci z Čech a z Morawy ne gedni se obrátili do Uher na panstwj hraběte Turza, hraběte Ilešháziho, Pána *Rewaya.*“

γ. 8. „Kutina,“ gmenuge se ten *kaut* lauky, který potok swým hadowým wynutjm a krucenjm se způsobuge; ginde *zákruta.*

γ. 9. „Spatřil swět“ roku 1793, dne 29 čerwence.

γ. 9. „Mači“ *Mača* (srow. serb. *Maćwa*, snad od *mok*, *mdčeti*, *mokrać*) gest asi hodinu od městečka k wýchodu wzdálená, bystrowodým rybnatým potokem, chrámowitými geskyněmi, skalnatými obelisky ozdobená, pode Dřjnkem rozložená, z obau stran wysokými úbočjmi zawřená, utěšená romantická *dolina*, w njž se obyčegně tak nazwané *Majales* školské slawjwagj. Nezapomniwá gest skladateli těchto básnj tato dolina pro gednu dětinskau scenu, která na geho mladost naysilněgi učinkowala a perwý cit rozgjmawé powědomosti i samostatnosti w něm wzbudila. Ku slawenj zde Máge chodjwal totiž celý, dosti weliký, zástup školské mládeže slawně a w pořádku, dwa a dwa, s praporcem i s hudbau. Při tak zpozdilém kroku táhla se cesta za dlauhý čas, proto nedočkawost učinila, že se pisatel tohoto s giným swým spolužákem z řádu odstranil, rychlegšjm krokem a bližšj ač obtjžnégšj cestau přes hauštj tam pospjchage. Přišedše na určité mjsto a spletše sobě mezitjm stánek z ratolestj stromowých posadili se, tjše přjchod ostatnjch očekáwagjce. Žákowstwo, sotwa přišlo, obkljčilo nás úskoky wůkol na rozkaz učitele, načez i hned zgewný saud nad nami deržán a nález dwognásobný k libému wywolenj nám předložen, totiž: aneb gistý *tělesný trest* podstaupiti, anebo *přes celý den*

na mágowých radowánkách žádného podjlu nebrati, a gen gegich očitým swědkem, nikoli pak účastnjkem býti. Můg spoluwinnjk wywolil sobě onnu perwau, gá tuto druhau Tantalskau pokutu. A že se učitel Š. . . . žádnými prosbami žáků a přjmluwami giných hostů oblomiti nedal, aby tomu, který gináče zákony školské nepřestupowal, aspoň druhau polowici dne odpustil a wšeobecnau radost při takowéto přjležitosti nekalil, tato nemjstná a přjlišná přjsnost, gináče dobrého a způsobného učitele, tak rozhorčila aneb raděgi rozžalila mladé sardce skladatele těchto básnj, že ač potom něco pozděgi swoboda dána na hrách a radostech podjl wzjti, on cjtě hluboce tuto, gestli ne nesprawedliwě aspoň nepřjležitě sobě učiněnau křiwdu, sám schwálně wjce nechtěl, a na přjpadnost tuto swé mladosti pak w celém žiwotě, i bezděky, snad tisjckráte myslel.

Ỳ. 9. „Studně králowská" pod tak řečeným *Hágem*, wýbornau wodau wřegjcj, ze které dle powěsti král Matiáš Corvinus, byw zde na lowě, rád pjgel: gemu ke cti *Králowau* neb *Králowskau* se nazjwá.

Ỳ. 10. „Tlustá" aneb *Tlstá*, hora w sausedstwj Mošowec. Srow. *Belius*, *Not. H. T. II. str.* 296. „Tlstá, omnium Comitatus montium, facile editissimus. Slavicum nomen vastitatem montis indicat. Tlstá enim *grandem* notat, crassum vastumque. Et talis omnino est, non sua tantum, sed rupium imprimis, quibus undique horret, mole propemodum inusitata. Pedem montis, quem late protenditur, opacae arbores obsident. Inde petrarum incipit asperitas varie se adtollentium, quae montem rigidum faciunt, et accessu difficilem. Ubi ad summum cacumen ventum est, perlibrata se hic diffundit planities, cum ipso situ, tum praecipue ideo amoena, quod et nuda est arboribus, et multo ac pingvi gramine convestita, ut greges ovium natare in pabulis, non pasci videantur. Media planitie, fons perennis scatet, eximia laticis praestantia, ad quem discumbere

solent, qui huc animi causa accedunt. Antrum *Mažarna* subit montem *Tlsta* eo latere, quod ad arcem Blatnica prospicit.“

¼. 10. „Dřjnek“ aneb *Drjenok*, Srow. *Belius*, *tamť*, *str.* 297. „Montes Moschovienses, varie spargunt juga, quae nunc adtolluntur sublimius, nunc iterum humilius subsident. In his arcis perantiquae ruđera visuntur, *Drienok* dictae. Cum exstaret superba quadam situs amoenitate valuit. Mons enim cui insedit celsissimus est. Hunc depressiores alii, quasi id arcis honori darent, incingunt. In hoc et opacas eorum convalles, jucundissimus patuit despectus, arcem incolentibus. Reliqua ejus ornamenta et celebritatem, qua olim fuit, vetustas obliteravit.“

¼. 13. „Lid.“ Srow. *Belius*, *tamť*, *str.* 342. „Morum ratio simplex omnino et multum agrestis urbanitatis referens. Et cum Thuroczienses discinctos, per dicterium vocitari meminerimus, praecinctos Moschovienses jure possis dicere.“

Znělka 280.

¼. 3. „Kráskám Turčanským.“ Srow. *Belius*, *tamť*, *str.* 305. „Femineo sexui decorus corporis habitus obtigit, quem fuscus faciei color, nigri item ac vegeti oculi, mirum in modum commendant. In primis ferunt venustatis laudem *Moschoviensis* oppidi feminae, et quae ditionem *Znio-Varallyensem* colunt.“ *Csaplovits*, *Hesperus* 1818, *Nro* 59. „Die Mehrheit der Slovakinen ist theils hübsch, theils brav. Das slovakische Circassien möchten wir im Thuroczer Comitat suchen. Nirgends sahen wir so auffallend schöne Weiber und Mädchen wie dort. Es ist ein reinliches, gesund, weiss und roth aussehendes, vollfleischiges, immer nett und sauber gekleidetes, fleissiges, munteres Völklein. Die dasige Tracht trägt zur Erhöhung der weiblichen Reitze unstreitig viel bey. Das lange Haar, glatt gekämt,

hängt am Rücken mit Bändern durchflochten in einem Zopfe herab. Der Hals ist unbedeckt; das Hemd in einem Halbzirkel ausgeschnitten lässt einen Viertheil der schneeweissen, hochaufwallenden Brust unbedeckt, ein kurzes, knapp anliegendes, mit rothen Bändern garnirtes Leibel, deckt den obern Theil des Leibes, den untern Theil ein kurzer, faltenreicher gleichfalls mit Bändern besäumter Unterrock, von schöner Leinwand oder grünen Kranrasch, vorne hängt eine gewöhnliche Schürze herab.“

ỳ. 9. 10. „Lisec“ wysoký werch na wýchodnj; „Žáře,“ *Žiarské hory* na západnj; „Budiš,“ *Budišské hory* na půlnočnj straně Turčanské stolice. W Budišských horách spisowatel těchto básnj asi za měsjc žinčicí pil, k posilněnj zdrawj.

ỳ. 13. „Dupná,“ daupě aneb geskyně podzemnj w horách *Wruteckých*, z Turce až k Ragci w Trenčanské stolici wedaucj. Srow. *Belius*, *tamž*, *str.* 299. „Est in montibus Rutkaiensibus, qua vallis Strečnensis init, specus, *Dupná* vulgo adpellatus, ea longitudine, ut meatuum periti, in Trentschiniensem Comitatum, hinc aliquando transiisse, emersisseque in agro oppidi Rajetz, perhibeantur.“

ỳ. 14. „Dido“ čili *Didonka* byla královna Karthaginenská, která se do Aeneáše tam z Troje přišlého zamilowala, a když odgjti chtěl gemu wšeliké osjdla kladla, až konečně i násiljm geg zderžeti chtěla.

Znělka 281.

ỳ. 5. „Beskydy,“ čast Tater, stanowugjcj hranice mezi Polskem a Uhry, zde částka za celost. Podle *Naruszewiče* bydlelo w těch stranách pokolenj sarmatské *Besů*, od kterých název *Beskydů*.

ỳ. 10. „Rábské Ďarmoty,“ wes w Rábské stolici. W křestnjm listě Dobrowského chybně stogj gmé-

no této wsi (tak gako i geho wlastnj gméno Dobrowský, mjsto Dubrawský) napsáno; neslnge zagisté *Jarmut*, gakowéž wesnice w celé Uherské kragině se nenalezá, ale *Ďarmoty*, maďarsky *Gyarmath*. Omyl tento přešel i do giných, žiwotopis Dobrowského obsahugjcjch, knih.

Znělka 282.

V. 3. „Lwa Gindricha.“ Srow. *Arnoldus Abbas, Suppl. Chron. Helmold. C. II. III.* „Henricus Leo votivum iter in Syriam, primariis suis viris assumtis, suscipit. — Ordinatis ergo rebus, de profectione Hierosolymitana acrius cogitare coepit. Dux cum suis navale iter per devexa Danubii arripuit, servi cum equis via terrestri perrexerunt, vespertino tempore semper venientes ad locum determinatum, ubi naves applicuissent. In confinio Hungariae Legatus regis Hungarorum, Florentius dictus, paratus fuit ad excipiendum Ducem Saxoniae; et ita procedentes cum summa tranquillitate, applicuerunt ad urbem quandam (Strigonium), quae naturaliter est munitissima. Nam ex uno latere cingitur Danubio, ex alio, alveo profundissimo, qui *Grane* dicitur, a quo arx et civitas, quae in altera ripa sitâ est, nomen accepit.“

V. 4. „Pribyslaw.“ Srow. *Téhož tam:* „Nobiliores terrae, socios fecit, Pribislavum, regulum Obotritorum, et alios quam plures.“ *Lützow, Gesch. v. Mecklenb. T. I. S.* 234. 238. „Pribislaw mochte seinen Sohn Borowin die fürstliche Gewalt übertragen haben, während er selbst, als Kreutzfahrer in das christliche Ritterthum eingeweiht war. Er überstand glücklich alle Gefahren und kehrte im Anfange des J. 1173. mit Heinrich in die Heimath zurück. — Er fand bei einem Turnier, welches Heinrich in Lüneburg hatte anstellen lassen, um Weihnacht 1181, durch den Sturz seines Pferdes, ein gewaltsames Ende.“

V. 11. „Teď geg wina hněte.“ Srow. *Arnold.*

Abb. C. 2. „Dux Henricus, potitus quiete, commodum duxit pro *peccatis* suis sanctum visere sepulcrum.“ *Lützow, Gesch. v. Meckl. S.* 248. „Heinrichs politische Laufbahn war zu Ende. Mit manchem Stachel im Herzen und wunden Gemüthes, mit bittern Gefühlen eigener Schuld — starb er zu Braunschweig, den 6. Aug. 1195. Wäre Heinrich nicht der Sclave seiner Leidenschaften gewesen, so würde ihm die Geschichte den Namen des Grossen, der ihm, als Krieger, unstreitig gebührt, auch als Menschen nicht versagen dürfen.“

Znělka 283.

℣. 5. „Tu křest wylil Slaw ten na Štěfana.“ Srow. *Chartvitius, Ep. Vita S. Steph. edit. Schwandt. p.* 415. „Stephanus oppido Strigoniensi natus est; eum vero beatus et Deo dilectus Episcopus *Adalbertus*, Bohemensis Ecclesiae antistes, baptisavit.“ *Annalista Saxo, ad A.* 1038. „Stephanus religiosus Ungarorum rex obiit, qui cum omni gente sua ad fidem Christi conversus fuerat: hunc S. Adalbertus Episcopus et Martyr baptisavit.“ Srow. *Joh. Stilting, Vita S. Steph. Jaurini* 1752. *p.* 47. „Cum duo hi Scriptores, Chartuitius et Annalista Saxo, minus remoti sint ab aetate S. Stephani, quam ut fidem ipsis abrogare debeamus sine justa ratione, cumque et posteriores plurimos sibi consentientes habeant, et neminem alicujus ponderis dissentientem (nam, qui solus ex antiquis opponitur, Ademarus Chabannensis tot errores accumulat, ut vix ullam mereatur fidem in hisce rebus Hungaricis), baptismus S. Stephani probabilius attribuendus est S. Adalberto, nec ulli alteri aeque probabiliter attribui potest.“ *Baronius, ad An.* 989. „S. Stephanum beatus, et Deo dilectus Episcopus Adalbertus baptisavit.“ — *Chronicon Verdense, apud Leibn. Scrip. Brunsv. T. II. p.* 215. „His temporibus S. Adalbertus Pragensis Episcopus Stephanum regem Ungharorum cum multis baptizavit, qui pontifex postea

martyrio coronatur, cum verbum Dei in Prussia praedicaret.“ *Ofner Zeitung* 1829. *N.* 37. *S.* 566. „Der h. Adalbert, erster Bischof in Ungarn und Böhmen, der den h. König Stephan I. in Gran getauft hatte, ist der *Schutzpatron* der Graner Diöcese.“

V. 9. „Ostrihom,“ *Ostrehom*, od slowa *střehu*, *ostřjhám*, syllaba *om* gest staroslawský wýchodek, participii passivi, zachowal se ještě w následugjcjch slowjch: lak*om*, wid*om*, swěd*om*, pit*om*. Se gménem Ostr*ihom*, srowneg podobná gemu gména mjst a měst: *Stráž*, *Stráža*, *Strážnice*, *Strahow*, *Strehowá* a t. d.

V. 11. „Dárců toho dobrodinj.“ Srow. *Bonfin*, *Hist. Hung. D. II. L. I.* „Stephanus ab Alberti latere nunquam aberat, a quo et doctrina et exemplo tantum hausit sanctitatis, ut hunc suae gentis salutis ac vitae auctorem magistrumque unicum praedicaret.“ *Palma*, *Not. rer. Hung. Pest.* 1785. *I. p.* 186. „Cupa dux Simeghiensis nefarium iniit consilium adolescentem Stephanum ex avito solio deturbandi, eodemque interempto asserendi principatum. — Seditionis flama Strigonium, ubi praecipua Ducum Hungariae sedes fuit, perlata. S. Stephanus Danubium transgressus, in adsita Grano flumini regione, castra posuit, ut idonea militum auxilia, quae christiani proceres ac nobiles adducturi erant, securo in loco opperiretur. Ac reipsa adfuere haec magno numero, praesertim e *superiore* Moravisque contermina regione (t. g. Slowáci, Horňáci), quod earum partium incolae dudum jam Christiani erant, atque ideo in majoribus copiis et majore animi alacritate ad Religionem sacrosanctam principemque suum jam Christianum totis viribus defendendum ad designatum castris locum convolaverint. S. Stephanus insigni victoria potitus.“

V. 12. „Dyně Matry;“ w Hewešské stolici kde Matra ležj rostau naywětšj a naywýbornějšj dyně. Srow. *K. G. Windisch*, *Geogr. Ung. T. II. S.* 117. „Die

Wassermelonen gerathen hier herum besonders gut und gross, wie den vor einigen Jahren eine dieser Melonen, welche 36 Pfunde gewogen, gefunden worden.“ *Belius*, *Not. Hung. T. III. p.* 19. „Peponum grande ubique incrementum, gustus gratus et multa laus est.“ *Csaplovits*, *Gem. v. Ung. II. p.* 27. „Melonen bringt, Italien vielleicht ausgenommen, kein europäisches Land so viele, mannigfaltige und gute hervor als *Ungern*. Sie wachsen zu einer ungeheuren Grösse, oft auch 15 bis 30 und mehr Pfund an, und sind ein wahres Labsal für den gemeinen Mann in der drückenden Sommerhitze.“

℣. 13. „Tata,“ lat. *Theodatum*, něm. *Dotis*, městečko i hrad w Komaromské stolici. Srow. *Belius*, *Compend. Geog. H. p.* 94. „Mons in quo oppidum Tata situm est *marmor rubrum* suppeditat.“

Znělka 284.

℣. 1. 2. „Zlatohřiwé koně.“ Čechowé tohoto polsko-slowenského způsobu mluwenj neznagj, mluwjce zlatohřiwj konj neb koňowé. Slowáci ale a Poláci užjwagj adjectivum foeminini generis we wšech třech pohlawjch in Nominativo plurali, když ge o nerozumných zwjřatech řeč, tak že tu Nominativus a Accusativus plur. rownj gsau. Srow. *Joh. Monetae*, *Poln. Gram.* 1774. *str.* 10. „Bey Thieren und leblosen Dingen masculini generis wird im Nominativo und Vocativo die Endung *e* oder *ie* gebraucht, z. B. tłuste woły.“ Srow. *G. S. Bandtke*, *Poln. Gramm.* 1818. *str.* 151. „Die Thiere und Sachen generis masculini haben immer die durch alle drey Geschlechter gehende foeminine Endung, z. B. *ptaky leśne*, es sey denn dass die Thiere als personificirt vorgestellt werden; z. B. *ptaszkowie leśni*. —“ Tak i Slowáci řjkagj *dobré koně*, *tlusté woly*, *utěšené slawjky*, *silné býky*, *čerstwé gunce*, *diwé wrabce*, *strakaté páwy*, *wysoké slony*; nikdy neřjkagj *dobřj konj*, *tlustj woli*, *utěšenj slawjci*, *čer-*

stwj gunci. Naproti tomu řjkagj weždy *strážnj psi*, nikdy *stráźné psi*: co gest tu prawidlo a co wýmjnka?

V. 2. „Phoebus“ ginácze i *Apollo*, bůh slunce.

V. 6. „Üröm“ wes w Peštanské stolici, nedaleko Budjna, na prawém břehu Dunage.

V. 10. „Kaple;“ kaple ta ze dwau částek záležj, u spodku gest hrobka, w njž rakew a mertwé tělo, nad nj pak gest chrám, kde se služby b. wykonáwagj. Ruská wláda zderžuge tam k tomu cjli zwláštnjho kněze, zpěwáky a giné osoby z Rus přišlé.

V. 10. „Zpěwu harmonie mistrowná.“ Srow. *Über Reinheit der Tonkunst, zweite Ausgabe, Heidelberg* 1826. *S.* 13. „Die russische Kirche allein hat fast eisern, so weit es in einer bewegten Welt möglich war, dem Alten angehangen und vieles beybehalten, was wohl gewiss bis in das zweite und dritte Jahrhundert zurückgeht. Das Herrliche dieser alten Gesänge ist von tüchtigen Kennern immer bewundert, und noch unlängst ist es in Petersburg zur Anekdote geworden, dass ein berühmter Pariser Componist, welcher in der kayserlichen Kapelle solche alte Gesänge gehört hatte, bey dem Austritt aus der Kirche mit Bitterkeit ausrief: Muss ich nach Petersburg kommen um hier zum ersten mal ordentliche Kirchenmusik zu hören!“ — *Jos. Mone, Gesch. des Heid. in nörd. Eur. Lpz.* 1822 *Th. II.* „Selbst aus Versmaass und Gesangweisen lassen sich Schlüsse auf die Beschaffenheit alter slavischer Heiden-Kirchenlieder machen, denn ich glaube nicht, dass der russische Gesang ganz und gar aus dem griechischen entlehnt sey.“ — *Röslers Gemeinnütz. Blätter* 1829. 1. *Jan. S.* 6. „So weltberühmt die päbstliche musikalische Capelle in Rom ist, so berühmt auch verdient in Petersburg die kaiserl. Hof-Capelle, imbetreff ihres Sängerchors zu seyn. Sie übertrifft vermuthlich noch die in Rom, um ein Bedeutendes, denn sie besteht aus 100 Personen die vom 5. Jahre an bloss zum Canto fer-

mo, im weitesten Sinne des Wortes zur Kirchenmusik gebildet werdet. Der kräftigste Tenor mischt sich mit der biegsamen Silberstimme des jungen Discant-Sängers. Alt und Bas wetteifern mit einander. Die berühmtesten Chöre, — sagt der Reisende *Granville*, der sie im häuslichen Kreise, im königlichen Pallast, und in der Kirche zu hören Gelegenheit hatte — sinken in der That zum Unbedeutenden herab, wenn man sie mit diesen vergleicht. Als die Catalani sie gehört hatte, fällt sie gleiches Urtheil. Granville hörte, unter andern, eine Fuge, ein Gloria, ein Pater noster, ein Miserere, und hatte früher in Rom die päbstliche Capelle, in Venedig die Nonnen in der Kirche delle Mendicanti, in Neapel die Nonnen der Santa Clara in ganz ähnlichen Compositionen gehört; er war ganz entzückt davon gewesen: aber dieser Genuss hier übertraf den frühern dennoch bey weitem. Die Russen sind mit dem Kirchengesang der Art schon seit Wladimir den Grossen von Constantinopel aus bekannt geworden; dass sie aber so eine Capelle haben, verdanken sie besonders und fast allein dem, vor zwey Jahren verstorbenen Director derselben *Bortniansky*.

†. 13. „Alexandra Paulowna," narozená r. 1783, dcera Ruského cjsaře Paula Petrowiče, manželka Josefa Antonjna, Palatina králowstwj Uherského, sobášena 30 Řjgna 1799 na hradě Gačina, bljzko Petrowa, zemřela 16 Března 1801. w Budjně. Milostiwá panj tato žige až posud obzwláště u pospolitého lidu we wděčné paměti; rozpráwj se o nj, že po wesnicech obzwláště serbských a slowenských choděci, dary a almužny znamenité (20, 50, 100 zlatých) rozdáwala; diwila a radowala se nad tjm, že se w Uhřjch mluwj řeč ruské řeči podobná; ba we wesnici řečené Pomás, uslyšawši gednau na ulici, u Slowáků obyčegné na někoho wolánj „Moga duša," dolů z kočáru sešla a dala se do rusko-slowenského rozmlauwánj.

Znělka 285.

V. 2. „Rumy chrámu.“ Srow. *Mik. Jankowiče Pogednánj o této wěci, w maďarské řeči psané, w Pešti* 1827. pak we wýtahu od *Štěp. Mojšeše* do němčiny přeložené a w něm. *Časopisu česk. Muzeum r.* 1829. *we Swazku měsjce Dubna* tištěné. — Srowneg též *Hormayrs Archiv, für Gesch.* 18 *Jahrg.* 1827 *Nro* 62. 63. *S.* 350. „Den 13. Jänner, 1827 wurde zu Ofen bey Gelegenheit der Erbauung des St. Georgen Platzes, in der Festung vor dem Theater Gebäude, in der Öffnung eines eingesunkenen Gewölbes, ein, in ein reiches Gewand gehülltes, mit einer goldenen Krone und blitzenden Steinen geziertes Gerippe gefunden und dem Stadtmagistrate überliefert.“

V. 10. „Chrám Žigmunda,“ od cjsaře a krále českého Žigmunda wystawený a českým službám geho dwořanů obětowaný. Srow. *Bonfin, Dec. III. L.* 4. *p.* 408. „Sigismundus ante arcem sacellum erexit, quod D. Sigismundo dicavit, cujus quippe numini se peculiari religione fecerat obnoxium, idque amplissimo sacerdotum collegio donavit.“

V. 11. „Jeronym,“ Srow. *Abbild. Böhm. Gelehrt. T. I. S.* 69. „Hieronymus wurde erstlich nach Krakau in Polen, um die dasige Schule einzurichten, nachher aber vom König Sigismund nach *Ofen in Ungarn* beruffen, woselbst er in Gegenwart des Königs und der Stände des Reichs in öffentlichen Reden, mehrere Beweise von seiner ausserordentlichen Wohlredenheit ablegte.“

V. 12. „Kunhuta.“ Srow. *Pešina, Mars Mor. Pragae* 1690. „Anno 1464. mense Februario *Kunegundis* Regina, quam Hungari *Catharinam* dixere, Phtysi consumpta, in aede S. Sigismundi Budae honorificentissime nec absque luctu Mathiae regis sepulta est.“ *Beckowský, Poselkyně str.* 881. „Pět neděl před koru-

nowánjm Matyaše, Kuneğunda manželka gehe a Giřjho krále českého dcera, na suchotiny w městě Budjně umřela, a tam w kostele S. Žigmunda, kde obyčegně českým gazykem se kázalo, pohrobena byla.

Znělka 286.

V. 3. „Pylades“ a *Orestes*, dwa tak tuze spogenj přátelé, že geden druhého nikde neopustil, owšem žiwot položiti geden za druhého hotow byl.

V. 10. „Trůn krále slawského.“ Srow. *Pešina*, *Mars M. L. I. p.* 37. „Radislaus Vesprimium, *regiam* quondam Majorum suorum *sedem*, in suam potestatem redegit.“ *G. Palkowič*, *Znám. wl. str.* 68. „Město Wesprým kwětlo prwé než Uhřj tuto zemi opanowali, a tomu chtěgj někteřj kronikáři, že tu stařj slowenštj králowé swau rezidencii měli.“

V. 11. „Dereš,“ (od deru, dráti) gest čtwernohá lawice aneb stolice k bitj, hlawa a nohy se k nj připresugj tak že se trestanec hnauti nemůže. Slowáci Lajoškomaromštj, gako to spisowatel těchto básnj z gegich wlastnjch ust slyšel a z úřednjch pjsem gegich přečjtal, proto, že we službách božjch od slowenské swé řeči odstaupiti a k maďarčině přistaupiti nechtěli, zde weřegně biti byli gako prý zpaurnjci a buřiči.

V. 12. „Dárce gména wsi.“ Wesprým aneb Wesprýn gest, dle starodáwného podánj, tolik co *Wes Perun*, aneb *Wes Perunowa* čili *Paromowa*. Srow. *Středowský*, *Mor. S. L. I. C.* 5. *p.* 35.“ In tanta deus *Perun* apud majores nostros fuit veneratione, ut ii adhuc in Panonia residentes, aliquas urbes a Peroni nomine in idoli honorem indigitaverint uti *Wespron*.“ Sem patřj i *Prawno* čili Prona, (w Turčan. stol.), *Prawenec* (w Nitr. st.), *Provenau* we Wagrii a t. d.

Znělka 287.

V. 2. „Řeč swau pochowal.“ Srow. *Eine Stimme aus Ungarn von Paulus Szenicensis* 1832. *Hamburg S.* 48. 73. „Co Holandčané nedáwno w Belgii, to prowodj Maďar s geho maďarskau řečj w Uhřjch. Wšecko co u Tater bydlj, mluwj řeč slowenskau, ba i na rowinách a we wniternostech mé wlasti, gsau celé obce a cjrkwe slowenského kmene slowenskau řeč mluwjcj; anoberž celý poledni Djl, od naydalšjch hranic Slawonie až ku Tyrolsku, spřjbuzněn gest s řečj slowenskau. Takowau ginorodau hmotu a tak mnohé gazyky za tři roky *zmaďariti*, a kdyby to nešlo, wšecky wlastenské syny těch rodin z'weřegných úřadů a řjzenj wytewřjti, wlastně wytisknauti chtjti; zákonně rozkázati aby každý asi před 12—13 roky w Uhřjch narozený, anebo budaucně na swět přigjti magjcj, po maďarsku mluwil, myslel, psal a obcowal! totě wěru podiwná národnj Paedagogika, která mé wlasti neslibuge čest, sláwu a štěstj, ale raděgi welmi škodné různice w geho wnitřeku, náwrat k neumělosti, slowem zkázu. Maďar ať gest sprawedliwý, ať pomyslj že ostatnj lidstwo nenj w Uhřjch gen proto, aby se geho Mluwnici učilo: nebo to dnes přináležj ke prázným snům a wertochům, gestliby se Maďar snad domnjwal, že na cestě swé řeči zase swé maďarské Kanaan nalezne, wyboguge a přes stoletj bez daně držeti bude. Časowé se welice proměnili, a malj národowé, gsauce wtěsněni mezi národy perwého řádu, magj nynj též swé bjdy a neřesti. Maďar ať se se swými smlauwá we swé materčině a gi pilně wzděláwá: nechať ale newytlačj swým zpupně sobeckým, nyněgšjmu času mdle naproti postaweným zákonem, hned některé ubohé kněžské, hned některé opuštěné učitelské w Tatrách bydljcj wdowě selzy, an onnano swého Jozefa, tato swého Tomáše nenj we stawu s potřebnými nákladky k naučenj se maďarčině do Komárna aneb Kečkemetu poslati.“ Srow. *P. Magda, statis. geogr.*

Beschr. J. K. U. Lpz. 1832. *S.* 48. „Die Slaven sind in Ungarn *zahlreicher* als die Ungarn, sie wohnen in 5789 Ortschaften. Man nimmt in Ungarn über 4 Millionen Menschen slavischen Ursprungs an.“ Otázka gest: máli někdo práwo to od giného žadati aneb někoho k tomu nutiti, aby se swému národu a gazyku *sproneswěřil*, *zrádcem a odpadlecem* swého národu se stal, a tak proti swému wlastnjmu národu a přirozenj *křešil?*

Znělka 289.

ỳ. 3. „Privina a Hezil.“ Srow. *Aventinus L.* 4. *p.* 387. „Ludovicus (Germanicus) Rex Bojorum Rathboldum Ducem orientali limiti dat custodem, *Brynonem*, qui et *Privina*, Moravorum regulum, qui trans Danubium in aquilonari ripa habitabat, cum filio Hezilone ad se venientem benigne suscepit, eundem in Religione Christiana instituit, Traismae sacro fonte abluit et Rathboldo Legato suo commendat. Erant Brynonis urbes Nitravia, Pisonium, quae et Wratislaburgium et Bryna, quae adhuc ab eo nomen servat.“ *Dobrowsky*, *Cyrill und Method. Prag.* 1823. *S.* 87. „Privinna bekam einen Theil vom untern Pannonien von K. Ludwig zu Lehn, am Flüsschen Sala, in quodam nemore et palude Salae fluminis. Es lag also *Mosburg* am *Plattensee*, wo heute *Salawar* steht.“ *Hezil*, rusky *Kočel*, *Kocel*, staroslaw. *Chocil.*

ỳ. 4. „Blaton,“ maďarsky *Balaton*, něm. *Plattensee*, weliké gezero w Uhřjch w Saladské, Wesprymské a Šimeǧské stolici. I w Čechách se gezero aneb weliký rybnjk we hradeckém kragi u města Poděbrad *Blato* nazjwá. Wiz, *Stransky*, *Resp.* 28. *Blato*, *Pleso*, *Palus paludis*, *Belt*, *Balt*, a s wynechanau předrážkau, *lutum*, geden etymologický *kořen* magj.

ỳ. 8. „Ruka Methodowa swětila.“ Srow. *Anon. De Convers. Bojoar.* „Quidam Graecus Methodius nomine, noviter inventis Slavinis literis, linguam latinam doctrinamque Romanam atque literas auctorabiles latinas philosophice superducens, vilescere fecit cuncto

populo ex parte missas et evangelia ecclesiasticumque officium illorum, qui hoc latine celebraverant.“ *Dobrows. Cyrill u. Meth. Pr.* 1826. *S.* 57. „Im J. 872 treffen wir den Griechen *Method* bei *Chocil* zu *Mosburg* in Pannonien an.“

V. 10. „Lázně.“ mad. Füred.

V. 13. „Sála,“ potok w Saladské stolici, od něhož tato stolice gméno a Blaton původ má.

Znělka 290.

V. 5. „W šjrém poli sedlák.“ Srow. *Alb. Reichart, Breviar. Hist. Carinth. Clagenfurti* 1675 *p.* 56. „A duce Inguone profectus est Carinthiacis Principibus singularis et ad nostram aetatem ut plurimum observatus inaugurationis modus. Nam neo Dux moderaturus Carinthiam vulgari habitu rusticum exprimens, ductis utraque ex parte bove atque equa nigricantis coloris, lecta manu nobilium stipatus, Goritiae Comite, Palatino Carinthiae inter Ducatus insignia et duodecim minora vexilla praeeunte, Carniaeburgum versus, qui hodie pagus milliari Clagenfurto absitus est, procedit. Quem rusticus, cui haereditario jure ea debetur praerogativa, in *patentibus campis* circularis formae marmoream sedem premens opperitur, quaeritque ex circumfusa, quae eum cingit turba: Quis magnifica Procerum corona deductus appropinguet? Novi Principis avidus reponit populus: fore principem terrae. Doctus sciscitatur rursus: sitne christianae cultor ac propagator fidei, consulat saluti patriae, tribuat cuique jus suum, liberae conditionis sit, dignusque hujusmodi honore? Est et erit reponente turba: Quo igitur pretio Ei hanc sedem cedam? Interroganti respondet Comes Goritiensis: Sexaginta denariis locum vendes, jumenta (intento in equum et bovem digito) ac indumenta Principis tua erunt, vivesque a censu immunis. Tunc sede se movens agricola Duci propior factus molli alapa percussum aequum

judicem esse jubet. Digrediente rustico Princeps marmoream sedem occupans, vibrato in omnem partem nudo gladio promittit populo se ex aequo jura administraturum.“ *Surowiecki, Sledz. pocz. str.* 154.

Znělka 291.

V. 13. „Wila.“ Wily gsau w bágečnosti slawské to, co Nymfy u starých. Bágj se o nich u Serbů, že gsau mladé, spanilé panny, w tenké bjlé raucho oblečené bydljcj we skalách, na werchách a stránjch a w hustých lesech. W letu gim krásné dlauhé wlasy po plecech a ňádřjch zachwjwagj; přitom byli bytnosti dobrých powah, nikomu neuškodjcj. Rozhněwáli ge ale kdo ze wšetečnosti, na tom pomstu berauce buďto ruku, buď nohu, buď oboge mu ustřelugj, ano i sardce prostřelugj, načež swau swéwolnost smertj zaplatiti musj.

V. 14. „Šarac“ t. g. šerý, diwotworný kůň Kralewiče Marka, o němž wiz Serbské národnj zpěwy. U Čechů gemu podobný *Šemjk*, u Slowáků *Tátoš*.

Znělka 292.

V. 12. „Dugowič.“ Mahomed II. obléhal r. 1439. Bělegrad už 7 měsjců daremně. Geho útoky weždy s welikau ztratau odraženy byly. Při gednom takowém útoku poštěstilo se gistému tureckému Janičarowi na wěži wystaupiti; práwě chtěl turecký praporec na ni wsaditi, ant *Dugowič* za njm wyleze, geg chopj a dolů zřjtiti usiluge. Než darmo, nebo onen obrowský Turek silnějšj byl. Zápasili dlauho spolu, geden druhému ustaupiti nechtěge. Dugowič newida ginau možnost ku zkaženj onoho útočnjka a k obránénj Bělegradu obgaw ho rychle a tuze ramenama werhol se s herdinskau myslj spolu s njm do hlubokosti kde oba smert nalezli. Srow. *Bonfinius, Rer. Hung. Dec.* 3. *L.* 8. *Edit. Poson.* 1744. *p.* 384. „Turcae penetrant in forum et in medio foro proelium redintegratur. E Turcis plerique in forum

signa inferunt, altis nonnulli turribus vexilla regis deponere conantur, quae adhuc in moenibus integre superfuerant. Subeuntem cum vexillo Turcam, memorant, qui ut signa sui regis, ad irritandos in urbem sociorum animos, qui nondum intro penetrarunt, pinnaculo turris imponeret, et ad exanimandos Christianos Hungarica deturbaret, turrim altissimam repente subit. Hunc Hungarus (snad Chorwat, Dugowič) illico subsequitur, ac antequam patria signa deponeret, cum hoste in turris fastigio colluctatur. Quum alio modo id prohiberi non posset, se cum Turca, quem apprehensarat ex altissimo vertice praecipitem dedit.“ *Týž*, *p.* 419. „Clarissimum Ungari (lépe Slavo-Ungari) facinus commemoratur, qui cum Turcam imperatoria signa turri imponere contendentem suspiceret, correpto simul hoste se praecipitem ex alto dedit, ut Corvina adhuc signa stare viderentur.“ Král Matiáš Korwin ctil a odměnil toto herdinstwj otce *Tita Dugowiće* na synowi geho *Bartholoměgi* powýšenjm geg do zemanského stawu a propůgčenjm gemu statku, gako to paterno z následugjcjho Diplomu, wytištěného w maďarském Časopisu pod názwem „*Učená Zbjrka*“ *r.* 1824, *Swazek* 8. *str.* 18. „Nos Mathias Dei gratia Rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos consideratis fidelitatibus et fidelium serviciorum meritis, fidelis nostri egregii *Titi Dugowitz* de — per eum primum condam illustri Principi Domino Johanni de Hunyad genitori nostro carissimo felicis recordacionis in bello Varnensi et ex post dira morte in Belgrad de turri se cum hoste deiiciendo tam inaudite fidelitatis constancia exhibitis et impensis, predium *Teu* vocatum in Comitatu Posoniensi existens — simul cum cunctis utilitatibus, cultis et incultis agris, pratis, pascuis, fenetis, silvis, rubetis, promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis — sub suis veris metis — filio Bartholomeo, suisque heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus

et uti conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter possidendum, tenendum pariter et habendum, harum literarum nostrarum vigore et testimonio mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, ut primum nobis in specie fuerint reportate. Datum Bude, feria sexta proxima post festum sanctorum Viti et Modesti Martirum. Anno Domini millesimo qvadringentesimo quinqvagesimo nono.“ Srow. *Čechoslaw*, *Swaz. VII. str.* 15. „*Titus Dluhowič*, gegž za Čecha (?) uznáwagj, w obleženj Bělohradu, Turka z wěže zwerhol.“

Znělka 293.

℣. 4. „Athos prokopaný.“ Xerxes, král Perský, weda woguu proti Grekům, dal tento do moře se táhnaucj werch prokopati, aby lodě daleký obchod wůkol něho činiti nemusely.

℣. 6. „Slawských rukopisů“ Srow. *Dobrowský*, *Instit. Slav. Praef. p.* 22. 23. „Codex chartaceus (Slavicus) in fol. emtus 1430 per hieromonachum Athanasium Russum in monte *Athos*, translatus fuit in urbem *Tver*, sub magno duce Boris. Procul dubio et alii libri in monte *Atho* scripti, in Russiam perlati sunt. Utinam montem *Atho* sine periculo adire liceret! Inde profecto tot Patrum et historicorum opera, olim in bibliothecam Sequerianam illata, accepta sunt.“ Srow. *Zn.* 257. Mezi kláštery znamenité gsau *Chilandar* a *Zograf*, prastaré a slowanské. W obogjm mnoho mnichů a starožitnostj; slawenské rukopisy — podle ugišťowánj gednoho mnicha odtud — ani na 50 wozech by neodwezol, mezi nimi Rpisy od S. Sawy, Letopisy bulgarské a t. d.

Znělka 294.

℣. 9. „Čičerone“ sluge w Italii, obzwláště w Řjmě, ba už w každém welikém městě, ten wodič který cizincům w umělecký Skladech pamatnosti a starožitnosti ukazuge a wyswětluge. Ponéwádž tito lidé obycegně radořečnj gsau proto žertownè, od wýmluwného

řečnjka Cicerona, dle wlaského wyslowenj, Čičerony nazjwáni bywagj.

¥. 10. „Čičisbeo“ (srow. slow. Čičibel, Čičibeli) gest průwodce, towaryš, strážce, často i miláček ženského pohlawj.

¥. 13. „Městem kde Šafařjk bydlj,“ t. *Nowým Sadem*, něm. *Neusatz*, latinsky *Neoplanta*, kde P. Šafařjk učitelem gest při serbských školách.

Znělka 295.

¥. 11. „Rákoš,“ powěstné pole s potokem a kopcem u Peště, kde za starodáwna Maďaři, a snad už i Slawowé před nimi, Sněmy třjmáwali aneb rokowali, odtud *rokoš*, *rákoš*, *mjsto k rokowánj*. Srow. *Belius*, *Not. Hung. T. III. p.* 16. „Rákos nuncupatur a voce Sarmatica, quod concilium et annua comitia significat. Nam ita reor, morem campestrium comitiorum a Sarmatis accepisse Hungaros. Notum est Slavorum proverbium: *Po Rákoši maudřj páni*, id est: Sero sapiunt Phryges. Ergo quia rivulus hicce, comitiis hungaricis innotuit, dubium non est, quin hic ab illis, non illa ab hoc, nomen sumpserint. Oritur rivus supra vicum Gődőlő, in vallicula, sub vineis eiusdem vici. Infra vicum Keresztur laxatur jam sensim vallis, planitieque interjecta dilatat clivos, dimidii milliaris amplitudine. Atque his iisdem campis, comitia celebrari olim sveverunt. Quoties namque proceres regni coire ad concilium iubebantur, heic congregati, castra circa Rakosium ponebant, armatique ex stapede, agitabant consilia. Pro regis tabernaculo, delectus erat *tumulus*, qui adhuc ibidem, ripae fluvidi dextrae supereminet: reliquis tentorium vestigiis, erecto hic, depresso alibi solo, adparentibus.“ I w Turčanské stolici, při Mošowcech nalezá se pole a kopec *Rákoš*, w Gemerské wereh *Rákoš*, a nepochybně i w giných geště slawských kragech a mjstech. Dle podánj a maďarských dějopisců byla na Peštanském Rákoši bitwa mezi Swatoplukem a Maďary.

Znělka 298.

℣. 2. „Dunagi, Slawů děde," Srow. *Nestor I. K.* 4. „Po mnoziechže wremenech sieli sut Slowene po Dunajewi, gdie jest nynie Ugorskaja zemlja i Bolgarskaja. Ot tiech Slowen razydošas po zemli i prozwašasia imeny swoimi." *Perwotiny pěk. um. List.* 22. *str.* 83. „Kmen slowanského národu ohledem gazyka rozcházj se we dwě haluzi, gednu polednowýchodnj, druhau půlnočnozápadnj. Ku perwé náležegj gako wětwe Rusowé a Rusnáci, Serbowé, Slowenci. Ke druhé Čechowé, Poláci a Serbowé. Pod Wjdnj na panonském Dunagi mezi Prešpurkem a Komárnem tyto dwě haluze skerze Slowáky a Sloweny sobě zemopisně i nářečně rukau podáwagj. Toto gazyků rozehránj a ta okolnost, že práwě tyto dwě wětwe gedinké gménem celému kmenu obecným (Slowák a Slowenec gen wýchodkem se dělj) se spokogily, an zatjm mladšj wětwe zwláštnj sobě gména Čechů, Lechů, Horwatů, Serbů, Rusů osobily, přjzniwy gsau náramně onomu starému domněnj, dle kterého *panonický Dunag* za perwotné Slowanů sjdlo se wydáwá."

℣. 3. „Zniku swému newěrný." Pozoru hodný gest ten úkaz, že když téměř wšecky europegské wětšj řeky, aspoň ty které w Němcjch zřjdla magj, od poledne k půlnoci tekau, gako Rén, Labe, Wisla, wléwagjce se do Slawského čili Baltického moře, gen sám Dunag wýmjnku činj, teče na opak, od půlnoci k polednj a wýchodu, gakoby proti zákonům physické geographie.

℣. 5. „Osman" t. g. Turek, turecký národ.

Znělka 299.

℣. 4. „Parnas," slawný poswatný werch w Řecku, we Phocii, sjdlo Mus, čili bohyň uměnj.

℣. 7. „Mudřena," bohyně moudrosti, gináče Minerva, Pallas.

Znělka 301.

V. 4. „Noci dcera“ t. g. luna, měsjc.

V. 8—10. „Leander“ mládenec plowáwal každau noc přes morskau užinu Helespont z *Abydu* do *Sestos*, kde *Hero* geho milenka w nějaké baště čili wěži bydlela, ze které mu swjtidlem cestu značila. *Wiz Ovid. Heroid.* 17.

Znělka 302.

V. 1. „Kap,“ anebo *předhořj Dobré Naděge.*

V. 1. „Chili“ kragina w polednj Americe na zlato a drahé kowy přebohatá.

Znělka 303.

V. 8. „Momus,“ w řecké Mythologiii, bůh smjchu, žertu a satyry: wyobrazuge se co mládenec s bláznowskau čepicj a holj.

Znělka 304.

V. 8. „Nymfy“ byly bohyně potoků, studnic a hágů.

V. 13. „Dwau zlých bohů“ t. g. boha lásky (Amor), a boha nešťastných národů (Fatum, fortuna). Srow. *Znělku* 126.

Znělka 308.

V. 3. „Damoklesowa meče.“ Damokles pochlebnjk wychwalowal bohactwj a panstwj Dionisia krále, řjkage, že šťastnějšjho nad něg býti nemůže. Chcešli, řekol k němu Dionisius, okusiti tohoto mého štěstj? Když to Damokles žádal, kázal geg Dionisius na zlatý stolec posaditi, před něg stříberné, skwostných potraw, wěnců a wůnj pelné, stoly předložiti, u stropu pak ostrý na koňské sersti uwazaný, meč tak připrawiti, aby nad hlawau geho wisel. W tomto položenj ne-

gen ničeho neokusil Damokles, ale Dionisia o propuštěnj prosil řjkage že už nechce šťastným býti.

†. 10. „Záwiše“ pán a básnjř český, zamilowaný neslušným způsobem do Kunhuty královny, manželky Otokarowy a matky Wáclawowy, potom od tohoto gat, do wězenj wsazen a konečně preknem od katů k tomu připraweným hlawy pozbawen r. 1290.

†. 11. „Mazepa“ Srow. Zněl. 168. „Telafaus“ Zněl. 437.

Znělka 311.

†. 3. „Erinny,“ čili *Furie*, t. g. dračice, wztekłice, pekelnice, které zločince po zpáchaném skutku trápěgj a muky zláště we swědomj zbuzugj.

†. 13. „Letha“ aneb *Lethe*, *Zábuda*, řeka w grecké Mythologii, ze které zemřelj we druhém swětě zapomenutj pigj.

Znělka 315.

†. 4. „Pope“ *Alexander*, anglický básnjř, roz. w Lond. 1688. Chtěw dwě, pro newljdně odstřihnutau kadeř, rozwaděné rodiny smjřiti, psal znamenitau báseň: *Laupež kadeře.*

†. 5. „Řád zlatého rauna“ něm. *Orden des goldenen Vlieses*; gest naywznešenėgšj swětský řád. Založil geg r. 1430. Filip III. wogwoda Burgundský. Nynj gest rakauský cjsař naywyššj hlawa toho řádu. Geho nápis gest: *Pretium laboris non vile.* Obšjrnėgšj geho opsánj wiz we *wšeob. Zeměpisu od Šádka D. I. str.* 112.

†. 14. „Berenice,“ Ptolemea Philadelpha a Arsiny královny dcera, manželka bratra Ptolemea Evergety; wlasy gegj *Konon* Mathematik, na důkaz wděčnosti, mezi hwězdy položil.

Znělka 318.

℣. 2. „Hlas k haně předků našjch derzj.“ Srow. *Beylage zum Convers. Blatt, J.* 1821. *Nro* 131. Kde Recensent *Ludenowy* Historie takto pjše: „Luden sagt, dass deutsches Leben und deutsche Art den Grundzug des Mittelalters bilde, und weiset den Arabern und *Slaven* bloss untergeordnete Stelle an. Den Slaven ist Recensent, wenn er ihr politisches Daseyn in der Geschichte, seit dem 6. Jahrhundert verfolgt, nicht *hold*. Auf hundert gefeyerte Namen der Deutschen auf den Thronen, an der Spitze der Heere, im Gerichte, auf dem Lehrstuhle, so wie als Dichter und Künstler überhaupt *kommt kaum ein slavischer Name* (?).“ Totě důkaz *slepé samolásky a hrubé neznámosti* slawských děgin.

℣. 5. „Petra Panownjka.“ Friedrich II. takto saudil o tomto znamenitém Ruském Cárowi: On byl negen zákonodatel swého národu, nýbrž měl i úpelnau známost plawectwj, byl stawitel, pytwec, ranhogič, zkušený wogák a hospodář, slowem k tomu aby pro wšecky panownjky wzor byl, nic se newyhledáwalo, gen méně diwé wychowáwánj. Wiz *J. Bilderbeck, Charak. d. Nationen.* — Tak i *Herder* o něm prawj: Gestli který panownjk gméno *Welikého* zasluhuge, to gest Peter Alexiewič. On byl sám spořádatel a zpráwce swé řjše, genius na wše strany učinkugjcj, genž tu nařizowal, twořil, zprawowal, tam probuzowal, odplacowal, trestal, wšudy s neunawelau horliwostj, on sám osobně, nikdy skerze něg giný. Tato tworčj moc a horliwost ukazowala se w geho naymenšjm i naywětšjm podniku, spogená s prozřetelnostj, s rozmyslem, se slušnostj a dobrotiwostj k lidem, která se i w diwém hněwu hned zase k němu wrátila. *Lomonosow* w řeči r. 1755. na Petra deržané, a od *Linde* přeložené, nazjwá ho: „Wielkim Rossyi Przekształcicielem. Częstokroć między pod-

danymi swoimi sam chodził, bez wielkiéy Monarszą bytność zwiastuiącey okazałości i służebnictwa; często spotkać można było pieszego, iść za nim albo z nim razem, przemowić do niego, komu trzeba było.“

§. 6. „Samo,“ (Samoslaw?), r. 623. wůdce, potom i král Slawů, oswobodiw ge od garma nayperwé Avarů, potom Franků. Někteřj němečtj letopiscowé geg sice Frankem býti prawěgj, ale wšecky historické okolostogičnosti ukazugj to, že on oprawdowý, rozený Slaw byl, a že gen anebo on anebo geho předkowé mezi Franky se osadili, aneb gako kupci a cizozemci tam bydleli. Nebo 1) Gméno osobnj *Sám*, (*Samoslaw*) gest čisté slawské. 2) Slawské gest i gméno té osady, ze které pocházel, a kterau asnad geho předkowé založiwše podle gména swé rodiny *Sam*, *Samonice* aneb *Semonice* nazwali. 3) Wšech dwanáctero manželek, které měl, byly, dle swědectwj historie, Slawenky (ex genere Winidorum), ani gedna Frankyně, nebo „Wšeliký twor wine se k swé rowni, a každý člowěk miluge podobného sobě. *Sirach.* 13. 18.“ 4) *Samo* wognu wedol proti Frankům, a podle *Aimona L. I. C.* 23. contemptui habuit *gentem* Frankorum, cožby *Samo*, nakolik z historie geho statečné sardce známe, gistě nebyl činil, kdyby byl sám Frankem byl. 5) Ani naymenšj šlepěge nenalezáme w řečech Samowých, kdeby byl řeknul, aneb i gen zdaleka na porozuměnau dal, že on gest Frankem; naproti tomu ze wšech geho řečj wěge slawský duch, wšudy mluwj z něho powědomost *Spolu-Slawa*, k. p. „se cum populo *suo*.“ — gako rozený Frank byl by řekol ne *suo*, ale *Slavico*, anebo *Wendico*; tak i ginde „quando quidem *vos* (Francones) servos profitemini esse Dei, et *nos* (scil. Slavi, inter quos et ego Samo) sumus eius canes.“ — 6) I to naposledy gest, pozoru hodná okolostogičnost, že se *Sicharius*, wyslanec Dagobertůw, neopowážil we frankowském oděwu před Sáma přigjti, nýbrž přeobléknul se dřjwe do raucha slawenského, a w tomto před Sáma připuštěn i

slyšán byl; což náwěštjm gest že Sámo netoliko Slawem, ale i horliwým, tuhým, krog a zwyk swého národu milugjcjm Slawem byl. 7) *Historia Juvaviensis Ecclesiae de Conver. Charantanorum*, a *Žiwotopisec S. Virgile* (apud Sur. T. IV. ad diem 27. Nov.) wýslownè Sama Slawem býti prawj, takto pjšjce: „Tempore gloriosi regis Francorum, *quidam Slavus*, Samo nomine, manens in Charentis, fuit dux gentis illius.“— Srow. *Pelclowo Pogedn*: *Ueber Samo, König der Slaven*, psané r. 1775. Též geho *Kroniku českau D. I. str.* 77. „Byl pak ten Sámo z kraginy Serbské, genž nynj Mjšeň slowe a tenkráte Frankům náležela, protož také někteřj toho Sáma za Franka pokládagj.“ *Ossolińki*, *V. Kadlub. p.* 185. „Czatzki hält den *Samo* für einen gebornen Slovaken (Pamiętnik Warszawski 1801. Nr. 2. Febr. p. 195.) Auf diesen Gedanken war auch schon der Woiwode von Nowogrod, Fürst Jablonowski verfallen (Acta Soc. Jabl. 1774. Sect. II.)“

ỳ. 7. „Mikuláš Zrjni,“ aneb gak geg geho kragané Kroatowé a Serbowé nazjwagj *Zrinowič*, nayslawnègšj herdina nowých časů, původem Slaw, z Kroácie, rozený na zámku *Zrin*, odkud i geho gméno. Geho familia se předtjm nazjwala *Šubič* (wiz, Joh. Lucius de regno Dalm. et Croat. L. 4. C. 9.) a bydlela na hradè *Brebir* (t. g. bober, castor) w Kroacii, asi půl hodiny od wesnice *Selce* při moři ležjcj. Umřel heroickau smertj r. 1566. když Turci pod Solimanem pewnost Sigèt dobýwali. Dlauho se udatnè bránil se swými proti neščjselnému množstwj Turků, konečnè neměw už žádné nadègе, nádhernè se obléknul, klјče a sto dukatůw do wačku schowaw pro budaucjho swého přemožitele, wzal otcowský meč do gedné a praporec do druhé ruky a pak se i se swau družinau do prostřed nepřátel uwerhnul, mnoho pobil, až množstwjm přemožen gsa, zmužile padnul. I ostatnj geho towaryšowé a spoluherdinowé při této přjležitosti byli naywjce Slawowé, k. p. *Paprutowič*, *Kabák*, *Potocký*, *Nowák*, *Juranič*, *Giřj Chro-*

wat, *Črenko* Komornjk Zrjniho a t. d. Wiz: *Series Banorum Dal. Croat. et Slav. per Ant. Hellmar Tyrn.* 1737. *Kačič*, *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, *Ven.* 1759. *Nikolaus Graf v. Zrini von Friedrich Krugg von Nidda*, *Pest.* 1822.

¶. 8. „Husa Němcům" t. g. následky a učinky z Husowa žiwota wyplýwagjcj, obnowu a náprawu cjrkwe, wzbuzenj nauk a uměnj po mrákotách středowěku. Hus počal, Luter po proklestěné cestě kráčege dokonal. Tento spisy onoho čjtal a často se na ně odwoláwá. Srow. *Blažek*, *Kanciondl*, *w Bruně* 1823, *Předm. str.* 19. „Pjsně české, zwláště od Husa, i u Němců obljbenj nalezly; nebo *Michal Weiss*, který od Lutera gako německý poeta milowán a chwálen byl, na geho radu také českých pjsnj okolo 150 do němčiny přeložil a tlačiti dal." W duchownjm tedy smyslu dali Slawowé Němcům Husa za učitele: ačpráwě někteřj Němci (deržte smjchy!) i tělesně Husa národu swému přiwlastniti chtěgj, k. p. *Pölitz* we swém *Děgopisu* „Freue dich teutscher Jüngling, dass die grossen Namen *Hus* — unserm Volke angehören." — Sprawedliwěgi wšak pjše o tom giný Němec, *Luden*, *Allg. Gesch. B.* 3. *C.* 2. „Hus und Hieronymus starben in den Flammen einen Tod, durch welchen sie nicht nur einen bleibenden Ruhm in der Geschichte gewannen, sondern auch jene Theilnahme des Volkes bewirkten, ohne welche eine heilsame *Reformation* nicht denkbar war. Denn aus seiner Asche entstand nicht erst nach 100 Jahren der Schwan des freyen Gedankens, sondern er schwang sich sogleich empor." To též platj i o následugjcjm:

¶. 8. „Kopernjkowi," dali sme geho učenost, geho důwtip, geho nowau saustawu swěta Wlachům gmenowitě *Galileimu*, který ge perwý naysmělegi a nayzdařilegi do žiwota, do knih, škol a hwězdáren uwoditi a rozšiřowati začal, zwláště swým powěstným spisem: *Dialogi sopra i due massimi systemi Tolemaico e Copernicano*, *r.* 1632, pro kterýžto spis Ga-

žilel pronásledován, do Řjmu před tribunal inquisicle obeslán, k odpřisahánj přinucen a z wlasti do Sieny wyobcowán byl. Toto křiwdiwé postupowánj s njm rozhlásilo geště tjm wjce saustawu Kopernjkowu we Wlašjch a w celé Europě. *Stanislaw Potocki* takto o něm pjše w *Pochwalách, Čast. II. Rozp.* 7. „Woitěch Brudzewský má tu zásluhu, že byl učitelem Kopernjka, učitele wšech časů a národů. Neznámost knihopisců našjch z gedné strany, z druhé sausedská marnomyslnost odpjrala často Polsku té cti, žeby bylo wlastj Kopernjkowau. Mnozj z cuzých spisowatelů Němcem ho gmenugj, (ginj opět Wlachem). Než Kopernjk negen, narodiw se w Toruně r. 1473 (z otce Mikuláše a matky Barbary Watzelrod sestry biskupa Warminského), když to město čast kraginy našj skládalo, byl skutečně rozeným Polákem, ale co wjce, we wlasti cwičil se i w té nauce, we které potom i kraganům i cuzozemcům zákony dal. Učil se on Mathematice pod Brudzewským we hlawnj škole Krakowské. W knihownė téže školy nacházegj se spisy žáků dosáhnuwšjch stupně Bakalářů a Doctorů, w gegichž počtu widėti se dáwá wážné gméno Kopernjka.“ Srow. *Tom. Szumskiego, Krótki rys hist. i liter. polskiéy, w Berl.* 1807. *str.* 5. 6. „Kopernik r. 1497. przeniosł sie do Bononii, gdzie pod Astronomem Dominikiem Marya z Ferrary, iak świadczy Rhetykus, nie iako uczeń, ale iako świadek i pomocnik nad obserwacyami gwiazd pracował. Wyiechał więc z oyczyzny swoiéy Kopernik iuż opatrzony w wiadomości Astronomii i Mathematyki, któremi tak słynął we Włoszech, iż w dwudziestym siódmym roku wieku swego ucząc publicznie Mathematyki w Rzymie, liczne zgromadzenie uczńów na swoie lekcye ściągnął. Tam w ciągu swego nauczycielstwa, nie zaniedbaiąc obserwacyi gwiazd, uważał zaćmienie xiężyca w r. 1500. Wracaiąc z Włoch do Polski, w Padwie popisywał się z swego w anatomii postępku, i stopień Doctora medycyny otrzymał. W Krakowie zas w liczbie iest za-

pisany roku 1504. i zdaie się, iak gdyby było przedsięwzięciem iego zostać przy Akademii, gdyby go był wuy iego Biskup Warmiński, dawszy mu kanonyę, do Warmii niezawołał. — Kopernik niewzruszone i wieczne w Fizyce niebieskiéy prawdy pierwszy światu objawił i wyłuszczył.“

¥. 9. „Sto giných krew gsau z krewe našj.“ Srow. *Balbin*, *Dissert. de Ling. Slav. p. 77.* „Duces e nobilitate Bohema nostro Saeculo et Legionum ductores sunt: apud Gallos Budowetzius, apud Suecos Hodiegovius, Sadowsky, Berzkow, Dobřensky, Haugwitz, Janowsky et plures.“ — W literaturách téměř všech europegských národů a gazyků nalezáme, a to zhusta, gména slawská, hned mezi Spisowateli, hned mezi umělci, hned mezi w giném ohledu učenými a znamenitými muži. K. p.

Mezi *Němci*, naywjce basnjři: Opic (Slezák, otec německého básnictwj), Lessing (Lužičan, otec kritiky), Kaffka (Dichter der Rosamunde), Ratzcky (Heldengedicht), Liskow (Satyrik), Pörschke, Pölic, Benkowic, Tscherning, Kuntschke, (Konček), Chilkow, Klenk, Kanic, Gubic, Karow, Mirow, Nostic, Moltke, Sydow, Treitschke, (Trčka), Tarnow, Carpcow, Zernitz, Kasimir, Krets, Kretsmar, Kamiensky, Tersky, Chytraeus, Chladny, Boguslawský (překladatel Horáce), Borowský, Willamow, Bredow, Basedow, Bogdanow, Zizka, Zrinský a t. d.

Mezi *Maďaři*: Lasky, Perlici, Mikowini, Rozgoň, Vitéz, Zalkán, Filický, Zimáni, Šomšich, Zwonarič, Kopčani, Škaricay, Staray, Kowáč, Mokrý, Weranič, Draškowič, Kolonič, Kray, Witkowič, a ginj gegichž gména wiz *w uherském Plutarchu*, *w Pešti* 1815.

Mezi *Francauzi*: Boskowič, Beňowský, Potocky, Razumowsky (Mineralog), Orlow, Šuwalow, (Batjuškow, dle přelož. Lindeho w Dodatkách k hist. lit. Rus. pjše o tomto poslednjm: „pisał dowcipne wiersze ięzykem Francauzkim, zadziwiał Parnę, Marmontela,

Laharpa i Woltera, uczonych i nieuczonych Paryžan"), Golovkin a t. d.

Mezi *Wlachi*: Jan Schiavoni maljř Dubrownićan.

Mezi *Nowo-Řeky*: Griwa, dwa bratřj z Messalongi (sr. Mezilauky) slawnj wůdcowé w nowém pozdwiženj, Reků proti Turkům. Snad i Laskaris?

Mezi *Latináky*, nesčjselný počet Poláků, Čechů a Slowáků: Sarbiewský, Kropacius, Konarsky, Skorsky, Cosmas, Lobkowic, Dubravius, Balbin, Joh. Pannonius, Belius, Prilesky, Husty, Severini, Bencur, Novak, Kerchelich, Kowachich, Katanchich, Horáni, Walasky, Karlowsky a t. d. Gakowý přjrostek našj literatury, kdyby wšickni tito ne w cuzé, ale we wlastnj národnj řeči byli psali! Proto už *Balbin* s prorockau žalobau pjše, *Bohem Doct. P. I.* „Ad peregrinas linguas condiscendas Bohemiae et totius Slavicae gentis tanta est docilitas, ut haec ipsa universae genti *exitium* allatura videatur, et in terris quam plurimis jam attulerit."

V. 13. „Do studnice z njž se napili." Slawský národ wůbec má ty, od cuzozemců málo uznáné, zásluhy o europegský žiwot a o nowěgšj wzdělanost, že on téměř wšudy perwý *tichý* krok a počátek učinil, wšudy cestu ukázal a proklestil, po které ginj kráčeli, wšudy studnici otewřel ze které ginj pili, slowem byl původcem a wynálezcem nayhlawnějších wěcj a uměnj, ku kterým potom cuzozemcům snadno bylo dodati a ge zdokonaliti, tak k. p.

W *kupectwj*: Wenedi Baltičtj, Wineta, Kyow, Nowgorod byli perwj zárodowé nyněgšjho welikokupectwj w' Europě. Hanza powstala u Wendů.

W *rolnictwj*, Srow. Znělku 160.

W *hornictwj*, Srow. Znělku 258.

W *nábožentwj*: Wogtěch a Maďaři, Hus před Luterem, Jaroslaw a Tataři, Sobieski a Turci, Bratřj a Hernhuti.

We *wogenstwj*: Žižka učitel nowěgšjho způsobu wálčenj.

We *physice*: Diwiš wynálezce hromowodu před Frankljnem. Sr. L. *Wachler*, Handb. d. Gesch. d. Liter. Frankf. a. M. 1822. IV. B. S. 229.

We *hwězdářstwj*: Kopernjk.

We *wychowatelstwj* a náprawě škol: Komenský před Basedowem, Salzmannem, Pestalocim. Wiz *Herders Briefe zur Beförd. d. Hum. 5. Samml. Riga* 1795. *S.* 34. kdež takto prawj: „Z cjrkwe českých bratrů wyskočila ona giskra, kteráž za naytmawěgšjch časů Wlachy, Francauzy, Angličany, Njzozemě, Němce gako oheň proběhla a ge zbudila. Komenský wydal bránu gazyků, kteráž za geho času newyslowné pochwaly došla, za několik málo let do gedenácti řečj přeložena byla, od té doby nesčjselných wydánj se dočkala, a wlastně po dnes předčena nebyla. W celé Europě půlnočnj zbudil Komenský pozornost na wychowáwánj a školy. Sněm we Šwedjch, parlament w Angličanech wážil si geho rady a předsewzetj." Srow. *Christ. Ad. Peschek*: Verdienste Lausitzischer Schriftsteller um die *deutsche* Jugend, Zittau 1829. Recensent této knihy *Hall. Allg. Lit. Zeit.* 1829. *Now. p.* 480. prawj: „Man erstaunt in der That, wie viel in dieser Hinsicht diese einzige Provinz (Lausitz) geleistet hat!"

W *hudbě*: Čechowé wůbec, po wšech europegských dwořech a diwadlech známj. Domněnj Jesuity Kořjnka a ginych gest i to, že nálezce tiskařského uměnj, byl rozený Čech z *Kutné hory* a proto *Guttenberg* nazwaný. Srow. *Jungman*, *Hist. lit. str.* 68. Slušně tedy J. Swatopluk Presl, we swém Rostlináři str. 201. tato slowa řjci mohel: „Pronárod Slowanský širokobytný tjm se honositi může, že w kraginách Europy sewerné sausedům w temnosti zanořeným byl swětlem obgasňugjcjm."

Znělka 325.

V. 8. „Izaiášem" Kap. 9. v. 3.

Znělka 329.

V. 14. „To mi ani Kaša nenawrátj. Srow. *Hádek r.* 709. „Kaša, naystaršj dcera Krokowa, wšelikterakého hádánj kauzelného plná byla. Neb když někdo něco ztratil, hned gest ku Kaši šel, a ona gemu bez meškánj, kdeby ta ztráta byla, oznámila. Po smrti pak gegj, když se něco ztratilo, a naděge žádná k nalezenj nebyla, Čechowé za přjslowj měli, řjkagjce: *kam se to podělo, a od koho ukradeno, aniž by to Kaša uhodla.*“ *Faust. Procházka, Comm. de Saec. lib. Art. p.* 6. „Cassam longi temporis usu tantam sibi comparasse herbarum et medicinae cognitionem, ut Appollini par, mortisque adeo arbitrium agens proverbio *id ne ipsa quidem recuperet Cassa*, Cosmae etiam temporibus trito, dederit locum.“

Znělka 330.

V. 2. „Horňáky!“ Horňáci slugj Slowáci z hornjch stran přicházegjcj každého léta do dolnjch stran Uherské kraginy na roboty, do sahrad, winic, na žeň, kosbu, winobránj, kde pracugjce wesele spjwagj.

Znělka 333.

V. 14. „W ty Znělky wpletla.“ Takowé gsau *Znělka* 334 podle *Götheho*, gehož Sláwy Dcera mezi německými básnjři naywjce libowala; *Znělka* 381 podle *E. Schulze* w okauzlené růži; *Znělka* 239 podle *Grillparzera* w Sappho, právě toho času wyšlé: na wjce se nerozpomjnáme.

Znělka 338.

V. 11. „Hydra“ t. g. drak, ljtá saně.

Znělka 343.

V. 4. „Chamzin,“ žhaucj, ohniwý wjter pod

rownjkem, zwláště w Arabii a w Africe. Wiz geho opis we *Wznešenosti Přjrody Zp.* 3. ỳ. 135.

ỳ. 8. „Ixion," býwalý král Thessalie, o němž mythologie dj, že se w pekle na kolese rozpiatý ustawičně točj.

Znělka 344.

ỳ. 5. „Psyche" čili *Psycha*, řecké slowo, znamená spolu duši i motýle, byla milenka Amorowa.

ỳ. 9. „Flora," čili Kwětena, bohyně kwjtj.

Znělka 345.

ỳ. 11. „Nebogša" žalarnj wěže w serbském Bělgradě. Powěst dj, že Turci, magjce winnjky do nj werhnauti, řjkagj k nim „nebog sa!" odtud prey gméno gegj.

Znělka 346.

ỳ. 1. „Češko w Plezni." Roku 1830 dne 8. Serpna dostal spisowatel těchto básnj poštau ljstek weljnowý s pozlacenými kragi, na gehožto gedné straně mezi kwjtjm pode stromem pomnjk s urnau, s lyrau a literau K. w prostředku uměle a strogně štěpený; na druhé pak straně panenskau rukau psaná ona Znělka od *J. Prawoslawa Kaubka*, která we II. Swazku Čechoslawa str. 49 tištěna gest. Nad tauto básnj stál nápis: „Na českého Petrarku J. Kollára od Plzňanky *Mjny Taborowé.* Co odpowěd na to poslána tato Znělka.

ỳ. 6. „W locktech druhé." Srow. *Neuer Plutarch, II. Liefer. S.* 286. „Petrarca liebte Laura, aber nicht ausschliessend, sondern hatte von andern Geliebten einen Sohn und eine Tochter."

Znělka 347.

ỳ. 7. „Meander" Maeander potok w Malé Asii nesčjselnými křiwolakostmi sem tam se winaucj a

mjsty zpátkem zase tekaucj; odkud Řekům i *Anabainos* t. g. zpátkowatel, slul.

Znělka 348.

†. 6. „Itaka," ostrow moře jonického, wlast a sjdlo Ulysowo, který po dobytj Troje mnoho roků po moři sem i tam blaudil.

†. 7. „Prometheus," syn Japetůw, on na nebe wstaupiw Zewsowi oheň ukradnul, na zem donesol, a geho užitek lidem ukázal. Za to ale přikowán byl skerze Wulkána k welikė skále na Kaukasu, kde drahná léta wisel, každého pak dne krukawec k němu přiletěw gátra, přes noc rostaucj, wyžjral, až Herkules konečně geg oswobodil.

Znělka 350.

†. 2. „Mesmer" *Anton Fried.* nar. 1734. zemr. 1815, wynalezenjm aneb aspoň obnowenjm a zdokonalenjm zwjřecjho magnetismu slawný lékař. Srow. *A. W. Tappe, Gesch. Rus. S.* 227. „Die Natur ist wie ein unendlicher Ocean von Helligkeit, aus welchem sich einzelne Lichtstrahlen zusammenziehen, und das sind Geschöpfe oder Sterne. So ist der Mensch aus mannigfaltigen geringeren Dingen und Wesen, welche um ihn gelegt wurden, und die ihn tragen und seine Freyheit beengen, geschaffen worden. Diese Fremden Dinge bilden nun den irdischen Leib, der nur die Schale eines himmlischen Leibes ist. Der himmlische Leib heisst Seele. Die Seele aber ist die Verhüllung des Ewigen. Ist nun die irdische Schale des Menschen durch Krankheit gebrochen, so strömt ihr Licht aus; die Seele tritt dann mit allem in Verbindung, wovon sie sonst durch die gesunde Schale getrennt war, und sie sieht, und hört, und fühlt auch ausser dem Leibe." Srow. *Kieser, über Tellurismus und Magnetismus.*

Znělka 354.

℣. 3. 4. „Zelená hwězda,“ t. g. naše, zelenými rostlinami a trawau obrostlá, země.

Znělka 355.

℣. 1. „Dedalus,“ ostrowtipný umělec, rodilý z Athen; na ostrowě Kretě, kde w zagetj byl, křjdla sobě slepil a odtud do Sicilie přeletěl.

℣. 4. „Phaëton,“ *Faeton*, syn Slunce a Klymenesy, z mládenecké opowahy chtěl wůz slunečný zprawowati, ale zle řjdiw koně, zapálil zemi, a proto bleskem byl zwerhnut z wysokosti dolů.

℣. 7. „Hladolet,“ t. g. Saturnus, dewátá hwězda od slunce.

℣. 8. „Blanchard“ *Francois*, nar. we Francauzku 1738. umř. 1809. Powěstný powětroplawec, perwý genž se opowážil na balonė wzhůru se wznesti; tu pak cestu konal 66 kráte a weždy šťastně.

Znělka 357.

℣. 5. „W řjši netěl,“ *netěl* gest zde Genitiv. plur. od *netělo*, totiž duch těla nemagjcj.

Znělka 358.

℣. 13. „Parka,“ t. g. Sudice. Parky byly tři sestry, *Klotho*, *Lachesis*, *Atropos*, bohyně osudů a žiwota lidského, gedna kužel deržj, druhá přede, třetj přestřihuge nožnicemi nitku žiwota.

Znělka 359.

℣. 2. „Ostroweček gménem panny swaté křestěný.“ Tento ostrůwek gest mezi Peštj a Budjnem a gmenuge se ostrow *Margarety* čili *Markety*. Tato

Margareta byla kraganka skladatele těchto básnj, totiž dcera Bely IV. krále uherského, narozená w Turčanské stolici na zámku *Zniow*. Dřjwe než narozena, byla Bohu poswěcena. Nebo když Tataři Uherskau kraginu plenili, Královna dítě, které w žiwotě nosila, Bohu zasljbila. Margareta hned w dětinstwj do Wesprýmu, mezi mnišky řádu S. Dominika dána, w desatém pak roku wěku swého odtud do kláštera, štědrotau rodičů gegjch na ostrowě bljzko Budjna wystaweného se přestěhowala, kde roku 1270, wěku 28. zemřela. Gegj den se 28. Ledna w Uhřjch swětj. Zřjceniny toho kláštera posawad tam widěti.

℣. 7. „Bachus,“ bůh wjna, zde tolik co winice.

℣. 9. „Eldorado,“ wlastně žlutý, zlatu podobný pjsek magjcj, werch z tak řečeného pokořj *Cordileras* čili *Andes* w Americe; potom bágečná kragina, we které tolik zlata a stříbra kolik u nás pjsku a kamenj na ulicech. Wiz *Candida Voltairowa*. — „Tibur“ nynj *Tivoli* w Italii, milé někdy Horacowi utočiště, o němž často we swých Odách zmjňuge, k. p. *L.* 2. *O.* 6. „Tybur Argeo positum colono, Sit meae sedes utinam senectae.“ — „Olymp,“ hora přewysoká w řecké zemi mezi Thessaliau a Makedoniau, sjdlo wyššjch bohů a bohyň, obzláště Zeusa; *gasný* se nazjwá proto, že slunce, geho nad oblaky stermjcj chlum ustawičně oswěcowalo, i když w dolinách mrákoty a deště byly.

℣. 11. „Patmos,“ ostrow malé Asie na moři Aegaeiském, kam Jan Blahozwěst čili Evangelista, od cjsaře Domiciana wypowěděn byl, a na němž, dle zdánj některých, nowozákonnj Zgewenj psal.

Znělka 372.

℣. 13. Wzágemnost,“ latin. *reciprocitas*; pod wzágemnostj rozumj se tu literarnj wzágemnost a spogenj mezi wšemi kmeny slawskými, tak, aby geden-každý kmen slawský, při swém sice nářečj zůstal, ale

literaturu giných slawských kmenů znal, kupował, čjtal, k. p. *Polák* ať študuge knihy nářečj negen swého ale i českého, ruského, serbského; *Rus* polského, českého, serbského a t. d.

Znělka 373.

V. 9. „Nezbedný.“ Srow. *Komenského kázanj*: *Bog s Bohem, w Hale* 1765. *str.* 7. „Nezbedný člowěk gest *nezbudný*, to gest, tak na někoho o něco dotjragjcj že ho *zbýti* nelze, až se mu to dá.“ —

Znělka 377.

V. 11. „Poradil se s Waňkem,“ t. g. utěkol. *Waněk* gest u Čechů to co *Wacláw*, snad tedy toto přjslowj původ wzalo od krále českého Wáclawa IV. a geho častého útěku k. p. z lázně w Praze, ze žaláře Pražky we Wjdni. Srow. *Hagek*, *r.* 1392.

Znělka 378.

V. 12. „Času djtek“ t. g. lidj, člowěk gest plod času, w času se rodjcj i mraucj.

Znělka 381.

V. 4. „Pableskowé“ aneb *pabřeskowé*. Slowo paprsk, paprslek, papršlek, pochodj od *bresk*, *zábřesk*, *rozbřeskowati* se u Slowaků užjwaného, které tentýž i wyznám i kořen má se slowem *blesk*, *záblesk*, *rozbleskowati se*, *blysk*, *blyštěti se*. Právě tak ze slowa *plamen* powstalo *pramen*, polsky płomień a promień, płomyk a promyk, płomienisty a promienisty, płomienieć się a promienieć się: wšecka tato slowa i gedno zřjdlo i geden původnj smysl magj, totiž tentýž co *blesk* a *břesk*. Srow. latin. *ardeo* a *radio*. Slowo *pramen* gen pozděgi a obrazně přenešeno na giné, úkazům a postawám plamene podobné wěci, k. p. *pramen wody*, to gest, pás čili praud wody na způsob plamene

tekaucj aneb wzhůru se pnaucj, něm. Wasserstrahl; *pramen stříbra* Silberstrang, který se táhne a křjžj gako plamen a blesk při hřjmánj. Radius, der Strahl sluge tedy československy wlastně *pablesk* anebo *pabřesk*, potom s polknutjm *e pabrsk*, *paprsk*, tak gako od *kres okres* powstalo *okrs*, *okrsek* a wloženjm epenthetického *l okrslek*, *paprslek*. Litery *b* a *p*, *r* a *l* welmi často se mjchagj a proměňugj k. p. *babrati paprati*; *bobo bobona bobonkar*, český *poboňka pobonkař*, *pán*, *bán*, potom *tlesk*, *třesk*, *bleptati břeptati*, *dlapy drapy*, *wlkolak wrkolak*, *čulám čurám*, *přepelica* croat. *plepelica*. Přirozenějšj gest i obdobnějšj tento původ slowa *paprślek* než od *pršeti* aneb *prýštiti* a *prskati*. A proto slušněby se měla tato zpotwořená nemotora českého gazyka *paprślek*, *paprślku*, už gednauc w zapomenutj dáti, a na gegj mjsto libozwučnějšj a etymologicky prawé *pablesk* (a *pramen*) se uwesti.

Znělka 385.

γ. 14. „Slawostrom.“ O lásce Slawů k tomuto stromu swědectwj wydáwá mezi ginými i to, že Slawowé z tohoto stromu, zwláště geho kůry, ty nayrozmanitějšj wěci, nástroge a šperky dělawagj, Srow. *Rozličnosti Pražských Nowin*, 1830. *Čjs.* 77. „Ljpowá kůra po 3 neb 4 měsjce na rose uležená neb we wodě močená tak gako len, dáwá wýborné wlákno, z něhož se mohau dělat klobauky, pytle, prowazy, rohožky a wšelicos, a takowé z nj wěci mnohem gsau pewnějšj proti wodě (wluhkosti) než co konopného. K tomu naywýbornějšj gest mladistwá kůra ljpowých wýrostků. Ty as o polowici gara, když mjza, olaupagj se, kůra we wodě se močj, až lýko se odlupuge, to nynj usušj se k potřebě. Z takowého lýčj w *Rusjch už od pradáwných časů* každoročně hotowj se na milliony střewjc neboli bačkor. Tam a we *Šwedjch* (sausedů Slawů) z něho dělá se rohožek k zaobalowánj zbožj a ke

wšeligaké potřebě; také prowazy, lana, sjtě na ryby; i pěkné košjčky, klobauky, obuw, i přjze a mnohé tkalcowské zbožj.“

Znělka 387.

V. 9. „Hebe“ bohyně mladosti u Řeků, u nás *Mlada.*

V. 10. 11. „Nechať růžemi se owěncj, Lilie.“ Lilia a růže stogj wedle sebe na našj nynějšj zemi w řjši kwětin gako královny a představowatelky dwau rozličných swětů: onna gako královna starého zaniklého, tato gako královna nynějšjho swěta. Lilia stogj mezi nynějšjm kwjtjm, tak řečeně gako cizozemkyně opuštěně a truchliwě; růže naproti tomu gako dcera domu wesele u prostřed swých sauwěkých a přjbuzných. Lilia se nám ukazuge wjce gako swatá, ctěná, obdiwowaná; růže wjce gako milowaná, hledaná, k pauhé tělesné rozkoši wábjcj aneb aspoň gi wywyšugjcj Kwětina. Hodno gest poznamenánj, že sám Kristus, i tam, kde o kwětech gako obrazech náboženských myšlének mluwj, ne růži ale lilie (τα κρίνα) gmenuge, gak widěti, s hlubokým citem a smyslem pro gegj tichý, skromný, nábožný žiwot. Srow. *Horst. Flora* 1821.

V. 14. „Pindus,“ hora w řecké zemi mezi Epirem a Thessaliau, Apollowi a Muzám poswatná. Nynj sluge, nepochybně slawským gménem, *Mezowo.* „Sinai“ hora swatá w Palestině, na njž Desatero přikázanj Mogžišowi a lidu Izraelskému dáno. Wiz 1. *Mogž.* 19.

ZPĚW IV.

L E T H E.

Znělka 392.

†. 4. „Literami kyrilskými.“ Srow. *Perwotiny pěk. um. L.* 22. *str.* 84. „Slawenský gazyk má 26—30 gednoduchých hlásek, a abeceda těchto dwau missionářů (Cyrilla a Methodia) pozděgi na rozdjl od nowých negapných glagolských liter Kyrilskau (Kyrilicj), nazwaná, gest gediná úplná w nowěgšj Europě, kteráž pro każdau hlásku swé zwláštnj znaménce neboli pjsmě obsahuge.“ *Phil. Strahl, Das gelehrte Russland. Leipz.* 1828. *str. VII.* „Die Slaven verdanken ihre Schriftzüge den beiden Slaven-Aposteln Constantin und Method, oder nur einem von beiden, und diese scheinen gleichsam auf das griechische Alphabet gepfrost zu seyn, das neuern Ansichten nach, im semitischen Typus seine Wurzel haben soll.“

Znělka 396.

†. 3. „Nestor,“ Letopisec, u Rusů za swatého gmjn.

†. 4. „Lazar,“ poslednj serbský Car, zemr. 1389. Lazarowa Sobota gest weliký Swátek w celém Serbsku.

†. 4. „Zabit od Prušanů“ t. g. Swatý Wogtěch, Čech, syn Slawnjka a Střežislawy, z města Libice, † 997.

†. 5. „Newský“ t. g. *Alexander Newský* nar. 1218. syn Jaroslawa; na březjch Newy slawné wjtězstwj nad spogenými Dány, Šwedy a německými rytjři obderžel, Rusko od dáwánj Tatarům danè oswobodil. Gemu ke cti wystawen skwostný klášter w Petrowè a řád Alexandra Newského nařjzen.— „Gljeb a Boris,“ synowé Wladimirowi, žiwota zbawenj skerze Swiatopolka r. 1015 do počtu Swatých přenešenj r. 1071. gegich památka swětj se w Rusku dne 2. Kwětna. Srow. *Nestor* a *Karamzin II.*

†. 6. „Kazmir“ čili *Kazimierz* polský králowic syn Jana Kazimira Jagelončjka, nar. 1458 † 1482. geho kosti we Wilně spočjwagj. Srow. *J. U. Niemcewicz*, *Śpiewy Hist. str.* 150. „Węgrzy sprzykrzywszy sobie sorowe Macieia Korwina rządy, wypowiedzieli mu posłuszeństwo, i *Kazimierza* drugiego, syna króla Polskiego na tron wezwali. Młody xiążę poźniéy *w poczet Świętych położony*, więcéy za życia, niebieską iak ziemską zatrudniony koroną z 12000 woyska tak opieszale ciągnął, iż Maciéy iuż uspokoił Węgrów, gdy on dopiero na granicy ich stawał.“ Den 4. Března nosj geho gméno.

†. 6. „Se Sawem,“ *Sawa* lat. *Sabba*. Patriarcha a naystaršj syn serbského Cara Nemanja, odřeknul se dobrowolně trůnu a oddal se stawu duchownjmu, w kláštěře Chylandar na hoře Atho zemr. r. 1250. Pohřeben byl w kláštěře Milešewka, w Herzegowině. Turci geho mertwé tělo, u počátku minulého stoletj, bljzko Bělgradu spálili. U Serbů w obzwláštnj swatosti stogj. Slowáci deklinugi wšecka na *a* se skončugjcj mužská gména, tak gako giná mužská gména k. p. Pán Straka, *Gen.* Pána Straku, *Dat.* Pánu Strakowi, *Acc.* Pána Straku, *Voc.* Pane Straka, *Loc.* w Pánu Strakowi, *Soc.* s Pánem Strakem, (nikdy neřjkagj s Pánem Strakau): proto i zde stogj od *Nom. Sawa*, *Sociat. Sawem*, aby rozdjl byl mezi mužským a ženským pohlawjm.

†. 9. „Stanislaw,“ biskup Krakowský, od Boleslawa II. Krále polského we chrámě, r. 1078 dne 8. Máje zamordowaný, proto, že se geho ukrutnost, rozpustilost a nesprawedliwost kárati opowážil.

†. 10. „Boleslaw.“ Srow. *Al. Chanowsky*, *Vestig. Boh. piae*, *Pragae* 1689. *p.* 52. „Mladae frater, Bohemiae dux, *Boleslaus pius*, cum Sanctitatis opinione vixit et obiit. Sepultus in templo S. Georgii, atque super ejus monumentum ara erecta est, in qua, prout ad Sanctorum corpora alias solet, Sacrificium Missae of-

fertur, fuitque ibi a saeculis pluribus nomen ejus cum titulo *beati*, sepulchro inscriptum. Hic demum Bohemiam plene Christo subjecit, veramque pietatem ubique plantavit.“ *Beckowský*, *Poselk. str.* 184. „Boleslaw II. přjgmjm *Pobožný*, po smerti otce swého Boleslawa ukrutného na stolici knjžecj l. 967. byl dosazen. On byl wšech syrotků otec, obránce wdow, smutných potěšenj, wjry křesťanské rozmnožitel, domů božjch zakladatel. Ten pobožný a milostiwý pán přjwětiwě s poddanými gednal a řjkawal: gako poctiwost gest knjžeti a každému pánu, když poddanj geho bohatj gsau a dobře se magj, tak hanba gest gemu, když poddanj gsau chudj a nuznj, neboť ta chudoba a nauze ne genom gemu ale i poddaným geho těžká gest.“

†. 11. „Hus,“ den 6. července, byl gemu poswěcený.

†. 11. „Uroš“ w počtu III. Dečanský, ginače i Štěfanem zwaný, Serb, otec Štefana Dušana, kralowawšj 1321—1336. Tělo geho chowá se w klášteře *Dečanech* w Serbsku, od něho založeném.

†. 11. „Wladimir“ aneb *Wolodimir* welikoknjže Ruské, poněwádž křesťanské náboženstwo do Ruska uwedol, a on sám perwým křesťanským panownjkem ruským byl, mnoho klášterů a škol založil, proto w ruských děginách *Swatým* a spolu i *Welikým* sluge. Umřel r. 1015. Gemu na památku ustanowila cjsařowna Katarina II. r. 1782. řád Sw. Wladimira.

Znělka 397.

†. 4. „Ruská Olga,“ při křestu Helenau nazwaná, zemr. 969. Srow. *Karamzin*, *Ist. T. I. str.* 176. „Predanie nareklo Olgu *Chytrau*, cjrkew *Swatau*, historia *Mudrau*.“ *Tappe*, *Gesch. Rus. S.* 145. „Igorn verheirathete Oleg mit *Prekrasa* (d. i. die Allerschönste) aus Isborsk, von Gostomysl's Geschlecht, von Oleg aber erhielt Prekrasa den Namen *Olga*. Dies sagt

Joakim, erster Bischof von Novgorod, ein Grieche, der 1030 starb, er soll der erste, und also noch älterer Chronograph als Nestor seyn.“ *General Graf v. Segur, Russland u. Peter d. G. aus dem Französ. Stuttgard* 1829. *T. I. S.* 33. „Rurik den uns die Tradition als den Sohn einer Slavin nennt, heirathet eine urnanische Slavin; sein Sohn Igor hat *Olga* zur Frau, welche uns derselbe Schriftsteller als einen Abkömmling von alten slavischen Fürsten bezeichnet.“

†. 4. „Polská Bronislawa,“ byla sestra S. Hiacynta, u Krakowa gest posud hora swaté Bronislawy. Srow. *Wężyk, Okolice Krakowa str.* 14. 15.

†. 5. „Andelija“ aneb *Anděline* serbská Světice r. 1450—1500. Srow. *J. Raič, Istor. Čast. III. Kn.* 9. *Gl.* 9. *str.* 245. „Andělina byla žena Stefana Ďurdewiča, i dšči kniaza Arvanitskago, Georgia Chrabrago, kotoruju i do dnes za swiatynju žizni wes narod materiju Angelinoju nazywajet.“ Wyborná učená kněžna serbská, od lidu pořád *Májka Andělija* zwaná. We knihách sobě libowala, Šafařjk našel několik rukopisů s přjpiskami od nj.

†. 5. „Přibyslawa“ česká. Srow. *Beckowský, Poselkyně str.* 171. „Leta 945. Přibyslawa S. Waclawa a Boleslawa ukrutného sestra, takowými mrawy a cnostmi we swém žiwotě se stkwěla, že od mnohých za blahoslawenau, i také za *Swatau* wyhlášena byla. Neboť ona od swé mladosti ctně a pobožně pánu Bohu slaužila a po cestách přikázanj geho swatých kráčela.“

†. 6. „Milica“ Serbkyně, dcera Juga Bogdanu, manželka Sw. Lazara, w mništwj slula *Ewfimia*.

†. 6. „Mlada“ neb *Milada* česká. Srow. *Hagek r.* 967. „Bylať gest dcera ukrutného Boleslawa, welmi *nábožná* panna, gménem *Mlada*, w swatém pjsmě od mladosti welmi wyučená. Naydůstogněgšj otec w Kristu papež kněžnu Mladu na úřad Abatyšstwj kláštera S. Giřj na hradě pražském poswětil.“

V. 9. „Ludmila“ neb *Lidmila* česká, dcera Slawiborowa ze Bšowa, manželka knjžete Bořiwoge, bába Wáclawa a Boleslawa, rozšiřowatelkyně křesťanského náboženstwa w Čechách, r. 920. nastrogenjm swé swekruše Drahomjry zamordowaná od Tumana a Kumana.

V. 9. „Petka“ neb *Pátka* u Serbů. Srow. *Wuk. Rječnjk*, *str.* „Petka, die heilige Petka, Petkowica die Faste zu Ehren der heil. Petka, dauert eine Woche.“ *Prostondrod. Srbská Muza od W. Hanky*, *str.* 15. *Petka* a *Neděle* (?), swětice bożj geż Starowěrci ctěgj.“ — Petka narozená w serbské kragině we wsi Epibaton (sr. Probaton aneb Prawadi). Gegj brat byl Biskup w Maditě. Ona slaužila Bohu nayperwé gako pustewnice we swé wlasti, potom w paušti u Jordána, odkud se zase zpátkem do wlasti wrátila, kde r. 1200 umřela. Král Jan Asjen dal gegj kosti přenesti do města Ternowa, odtud přišly do Bělgradu, pak do Carigradu, naposledy Gospodar Wasilij Lupul přenesti ge dal do města *Jassy*, kde nynj odpočjwagj. Swátek gegj swětj se 14. Řjgna. W Rusku sluge Pjatnica: řecky Paraskeve, latin. S. Venera. Ctj se w Moldavii, Walachii, Bulgarii, Makedonii, Epiře, w Rusii. Srow. *Wiener Jahrb. d. Lit. B.* 45. *Anz. B. p.* 67.

V. 11. „Wanda“ polská kněžna. Srow. *Golębiowski*, *Wiadom. z hist. polsk. str.* 5. „Wanda piękna, cnotliwa i z zapałem do swey oyczyzny przywiązana, została, by rządziła swym ludem. Kiedy się iey ręki domagał Rytygier Xiążę Niemiecki, a przez ten związek Polskę chciał uiarzmić, ażeby wogny usunąć a poświeceniem się swoiém do silnieyszego odporu umysły poddanych zagrzać, w szlachetném uniesieniu skoczyła w Wisłę i śmierć znalazła.“

V. 11. „Kaša, Libuša, Tetka,“ dcery českého knjžete Kroka a geho manželky Niwy.

V. 12. „Sláwa na wýsostech.“ Zpěw západnj křesťanské cjrkwe.

V. 14. „Gospodine pomilug ny.“ Zpěw wýchodnj křesťanské cjrkwe, někdy i w Čechách zpjwaný. Celý znj takto: Hospodine pomilug ny — Jesu Christe pomilug ny — Ty spase wšeho mira — Spasiž ny i uslyš — Hospodine hlasy naše — Day nam wsiem hospodyne — Žizn a mir w zemi — Krles, krles, krles. Srow. *Dobrowský*, *Gesch. d. b. Lit. str.* 79. „Der Text dieses Liedes hat mehr Aehnlichkeit mit dem alten slavischen Kirchendialect, als irgend ein anderes böhmisches Denkmal. Vielleicht hat es Adalbert bey seinem Aufenthalte in Ungarn bey der slavischen Messe singen hören, und es seinen Böhmen von da mitgebracht. In der Schlacht, in welcher Ottocar über den König Bela siegte, sangen die Böhmen das Lied, und machten die ungarischen Pferde scheu. Siehe *Fortsetzer des Cosmas ad* 1260. Bohemi valido in coelum clamore excitato canentes hymnum a S. Adalberto editum, quod populus singulis diebus dominicis et aliis festivitatibus ad processionem cantat. So furchtbar war dem feindlichen Heere der böhmische Gesang.“

Znělka 398.

V. 6. „Českých bratrů.“ Saudy o bratřjch českých wiz *w Jana Lasického Historii Bratřj českých*, zčeštěné od *A. Komenského*, wydané od *G. Urbana*, w Hale 1765. Tak sám Lasický prawj str. 27. a 259. „Mně Pjsma swatá čtaucjmu a prawé formy cjrkwe hledagjcjmu, žádná giná společnost lidská nikdež na oči nepřišla (nech to bez ugmy čjkoli powjm), kterážby to co Bůh poraučj lépe wěcj samau wyražela, aneb aspoň, gestliže to řjci mnoho gest, wyražeti a wyobražeti se snažowala. Léta 1511 uchýlil sem se k bratřjm do Prahy a Boleslawě. Nesmertelný Bože! gakáž se tehdáž w sardci mém wzňala radost ze spatřenj těch wěcj kteréž sem tuto wypsal. Gistě žeť sem se sobě zdál prohlédage wšecko w cjrkwi Efezské aneb Tesalonicenské aneb giné

Apoštolské býti. Nezná gistě země česká, newj Morawská co za obywatele má, sicby se uctiwěgi k nim měla.“ Saud *Bucerů str.* 231. 233. „Wy (bratřj češtj) máte weliký dar Božj, swazek dokonalosti lásku, řád a kázeň a při wšem gednomyselnost. Toť gest nebeské raděgi, nežli zemské cjrkwe spořádánj.“ Saud *Kalwjnů str.* 235. „Cjrkwjm wašim sardečně přegi toho, že gim mimo učenj čistého, tak mnoho dobrého udělil Pán. Aniž zagisté za málo se wážiti má, že takowé magj pastýře, že w tak dobré mrawy a obyčege uwedeny gsau, že tak swázány řádem a káznj.“ Saud *Ant. Bodensteina str.* 240. „Mimo učenj čistého, s námi společného, magj mezi sebau obzwláštnj některé wěci, gichž my mezi sebau (což na ugmu swědomj lidských gest) nemáme; péči o duše lidské tak bedliwau, že sem nic dokonalegšjho, gak žiw, newiděl; cwičenj se w pobožnosti a pokánj přepěkná po domjch i w cjrkwi; počestnost mrawů zewniterných ušlechtilau; prawé užjwánj postů, bděnj, pracj, modliteb; braterská sebe wespolek napomjnánj, tak že wšechněm nám ku podiwenj gsau, aniž wjm mohlali Pruská země lepšjch hostj dostati.“

¥. 8. „Fulněk“ město w Morawě, hlawnj sjdlo českých čili morawských bratrů. „Lešno“ město w Polsku. „Herrenhut“ w Němcjch, kde wyhnanci českých bratrů přjležitost zawdali k založenj cjrkwe tak řečených *Herrenhutů.*

¥. 13. „Poniatowská Kristina.“ Wiz žiwotopis této osoby we knize Komenského: *Lux in tenebris*; w české řeči pak w Historii Lasického, wýše dotčené, gako III. Přjdawek, str. 41. „Paměti hodné okolostogičnosti žiwota, wšelikých zgewenj i widěnj, putowánj, nemoci, smrti, zmrtwýchwstánj, manželstwj, djtek i dokonánj Kristiny Poniatowské, schowanky bl. paměti Jana Amosa Komenského.“ —

Znělka 399.

V. 9. „Amand.“ Srow. *Baudemundi Biograph. S. Amandi*, *Anno* 634. „Audivit S. Amandus, quod Slavi nimio errore decepti a Diaboli laqueis tenerentur oppressi. Illicque martyrii palmam se assequi posse confidens, transfretato Danubio, eadem circumveniens loca, libera voce Evangelium Christi gentibus praedicabat.“ Srow. *Phil. Labbei, in hist. Chr. a.* 633. *Asseman, T. II. P. I. C.* 1. *Pubička Chron. p.* 223.

V. 9. „Vicel“ aneb latin. *Vicelin*, *Vicelinus*, Apoštol Slawů w Němcjch, zwláště w Stargradsku a Meklenbursku. Srow. *Helmold*, *Chr. L. I. C.* 40. 42. „Surrexit eo tempore (1125) Sacerdos quidam *Vicelinus* nomine et venit ad regem Slavorum Lubecae rogavitque dari sibi facultatem praedicandi verbum Dei, infra terminos ditionis ejus. Vicelinus Mindensi Parochia oriundus in villa Quernhamele, parentibus morum magis honestate quam carnis et sanguinis nobilitate ornatis. *C.* 47. Dedit autem Dominus Vicelino gratiam in conspectu gentis illius. Incredibile dictu est quanta plebium caterva in diebus illis ad poenitentiae remedium confugerit, insonuitque vox praedicationis ejus in omni Nordalbingorum (Slavorum) provincia.“ — *Lützow*, *Gesch. v. Mekl. T. I. S.* 130. „Das Resultat von Ottos (v. Bamberg) Unternehmungen war, wie es nicht anders seyn konnte. Sie blieben ohne allen dauerhaften Erfolg. Anders dagegen war *Vicelin*, anders aber auch seiner Werke Erfolg. Er war der am heilsamsten wirkende Wendenbekehrer unserer Gegenden. Sein deutscher Name mag *Wissel* oder *Wessel* (snad Slaw?) gewesen seyn.“

V. 9. „Bruno.“ Srow. *Helmold*, *Chr. L I. C.* 84. „Episcopus accersivit de Faldera *Brunonem* Sacerdotem. Is enim defuncto Vicelino, Slavia decesserat et transmisit eum Aldenburg, ut curaret salutem populi illius.

Statim ut venit Aldenburg aggressus est opus Dei cum magno fervore et vocavit gentem Slavorum ad regenerationis gratiam. Et praecepit Comes populo Slavorum ut convenirent in solennitatibus ad Ecclesiam, audire verbum Dei, habens sermones conscriptos *verbis Slavicis*, quos populo pronunciaret opportune.“ *Dobrow. Gesch. d. b. L. S.* 44. „Der Priester *Bruno* von Aldenburg hatte schon bey seiner Mission geschriebene Reden in slavischer Sprache. Leider aber hat sich davon aus diesen Gegenden nichts erhalten.“

¥. 10. „Duch,“ rozený Čech blahozwěst Kroatů. Srow. *Palma, hist. Hung. Pars I. p.* 394. „Ladislaus (rex Hungariae et Croatiae) cum in nonnullis Croatiae partibus observari adhuc gentilium superstitiones intellexisset, Zagrabiensem Episcopatum anno 1091 condere coepit: ut quos error idololatriae a Dei cultura alienos fecerat, episcopalis cura ad viam veritatis reduceret. Ad instruendam ergo hujusmodi plebis ignorantiam, quendam Bohemicum venerabilis vitae virum nomine *Duch*, idoneum reperit, quem eidem Ecclesiae pastorem delegavit.

¥. 10. „Dobrawka, Anna Carice.“ *L. Golębiowski, Wiadom hist. pols. str.* 12. „Wspomnieć należy, że wielu kraiom to dobrodzieystwo (wiary chrześciańskiéy) przyniosły kobiety: Polszcze *Dąbrówka*, Xiężniczka Czeska żona Mieczysława, Rossyi *Anna* Cesarów Greckich córa, Litwie *Jadwiga*.“ *Pelcel, Kron. Č. D. I. str.* 199. Dobrawka byla žena welmi ctná a prawá ozdoba národu českého. Neboť ta wýborná Češka gsauc za knjže *Mećislawa*, w ten čas geště pohana, wdaná, wždy na to myslela, gakby ho na wjru křesťanskau obrátiti mohla. Po mnohé snažnosti konečně cjle swého došla, tak že manžela swého od powěr pohanských k náboženstwj Kristowu přiwedla. Potom tjm snáze znamenitěgšj Panj a Pány Polské aby též křest přigali, namluwila, napoléz cele knjžetstwj

Polské skrze České kněžj a kazatele na wjru křesťanskau obrátila. Pjše o nj starý Kronikar (Ditmar L. 4.) že negen gménem ale také i skutkem *dobrá* Dobrawka byla.“ — *Karamzin, Istr. D. I. str.* 914. „Wladimir črez poslow objawil Imperatorom Basiliju i Konstantinu čto on želajet byť suprugom sestry ich, junoj *Carewny Anny*. Basilii i Konstantin otwěstwowali jemu, čto ot nego zawisit byť ich zjatem; čto prinjaw Wěru Christianskuju on polučit i ruku Carewny i carstwo nebesnoje.“

℣. 14. „Pawel Apoštol.“ Srow. k *Řjman.* 15. 19. „Od Geruzalema wůkol až k *Illyrické zemi* naplnil sem Evangelium Kristowým.“ K tomuto, owšem důležitému mjstu přistupuge, geště i starodáwná podánka čili Tradicie o Pawlowi gako Apoštolowi slawskému. Za geho času mohli se wždy w Illyriku Slawowé, aspoň zůstatkowé wypuzených skerze Wlachy čily Gally Slawů, nalezati. Illyrik byl od gakžiwosti domow Slawů a Wenetů ač s ginými národy propletených. Srow. *Nestor v. Schlötzer Th.* 5. *p.* 212. „Slowene ist eine Erläuterung von Illyrik. *Nestor hielt die Illyrier für Slawen.*“

Znělka 400.

℣. 5. „Iwan.“ Srow. *Hágek r.* 909. „Bořiwog Tetinský času gednoho chtě sobě kratochwil učiniti, pogaw některé služebnjky swé a psy gel na low přes řeku genž *Miza* slowe, do gednoho welikého udolé, a tu sám knjže ze swého lučiště postřelil gednu welmi welikau *lani*, kteráž gsuc postřelena běžela, a knjže za nj se swými psy na koni běžal. A když přiběhla pod gednu wysokau a welikau skálu, ze které silný pramen wody teče, do wody wběhla a tu se psům bránila. Toť Bořiwog přiběh a sesed z koně tu lani swým mečem probodel, kteráž wyšedši z wody hned padla a umřela, a z gegjho wemene welmi nad obyčeg mléko teklo. Bořiwog se služebnjky tomu se počal diwiti. Toť muž

geden dosti weliké a welmi hrozné postawy, s holj, w sukni dlauhé, bos, wlasy nad obyčeg dlauhé mage, obočj až přes oči přewěšené, wyšel z té skály řka gemu: Proč si mi zabil mé zwjřátko? Bořiwog se welmi ulekol, i wšickni služebnjci geho, neb takowé osoby člowěka perwé nikda newiděli. Tu Bořiwog wzaw zmužilost a bljže přistaupiw řekol gemu: zléli gsi čili dobré? Odpowěděl muž: člowěk gsem a služebnjk nehodný pána Gežjše, genž tuto bydljm we gménu Trogice swaté. I řekol Bořiwog: uweď mne do swého přjbytku. I řekol muž: podiž a ohledag, a obratiw se šel do skály a Bořiwog se služebnjky za njm, a když gsau tam wešli diwili se takowému přjbytku. I řekol knjže: Powěz mi, které gest tobě gméno? Odpowěděl: na křestu dáno mi gméno *Iwan*; Ze země Chorwatské sem přišel; otec můg slul *Gestimulus* (Hostimil) a mátě Alžběta. Neklan knjže zemi tuto zprawowal, toho času když sem gá sem wšel. Ctyřidcet a dwě létě zde bydljm. Už gest let 14 gakž mne žádný člowěk newiděl, aniž sem z této skály wen wycházel. Milost božj mi dala toto zwjřátko, z něhož gsem mléko za pokrem užjwal.“ Giné Letopisy a Legendy wyprawugj, že tento Iwan, gakožto syn krále chorwatského neb dalmatského (Gostimila), od zbauřené pohanské stránky národu nucen byl anebo k odřeknutj se křesťanského náboženstwa, anebo k odřeknutj se trůnu. On toto poslednj wywoliw šel pro wětšj bezpečnost žiwota do cuzé kraginy, gmenowitě do Čech, a stal se, podle ducha těch časů, pustewnjkem. Muž tento slaužil už i za předmět epické básně gednomu českému básnjři, pod názwem: *Iwan*, *báseň epická w pěti zpěwjch*, *od F. A. Rokosa*, *w Praze* 1823.

Znělka 401.

V. 7. „Otto z Bamberku“ Wiz Znělku 188. v. 10.

Znělka 402.

V. 11. Kościuszko“ Polák, nar. 1750 w Litwě, wychowaný we škole Kadetow we Waršawě, naywyššj

polnj welitel swobodné obce Polské, udatný bogownjk, zemřel 1817 w Solothurně we Šwaycarsku.

†. 11. „Jaroslaw“ Černohorský čili Sternberg, Wiz *Znělku* 249.

†. 11. „Iwan“ III. Weliký, Wasiliewič, perwý Samowládce ruský, zlámatel dwěstoletného garma Tatarského, tworce nynějšj obrowské welikosti ruské říše. Panowal od r. 1462—1505.

†. 12. „Žižka,“ tento rek nepřemožený 23 wjtězných triumfů w pořádném potýkánj se s nepřjtelem dobyl a ani gednu bitwu neztratil, a proto ho wlaský dějopisec *Baptista Fulgoso* nad Hanibala a giné starožitné herdiny klade.

†. 12. „Dušan,“ Stěpán *Dušan* přigmjm *Silný*, znamenitý serbský panownjk. On powýšil Serbsko na carstwj, řecký cjsař Kantakucen uznal ho za Cara a poslal mu drahau korunu. Panowal od r. 1336—1358. Srow. *Talvj*, *Volksl. d. Serb. T. I. S.* 19. „Duschan d. Gewaltige bewies sich als ein Mann von den ausgezeichnetsten Eigenschaften, ungewöhnlichen Feldherrngaben, grosser Verschlagenheit und Willenskraft. Er vergrösserte Serbien durch bedeutende Eroberungen, erhob es zum Zarenreiche und verbreitete weithin den Ruhm seiner Waffen. Er gab dem serbischen Namen einen Glanz, den er nie, weder vorher, noch nachher gehabt. Zuletzt ging er damit um, selbst orientalischer Kaiser zu werden; nach byzantinischen Nachrichten hatte er sich bereits früher zum Imperator der Römer und Triballer erklärt.“

†. 12. „Želislaw.“ Srow. *Niemcewicz*, *Śpiewy hist. str.* 64. „Za Króla Bolesława Krzywoustego mężny Želisław przywodzący woyskiem Polskiém przeciw Morawianom, rękę utracił, nie bez zemsty atoli, bo niepokonany tak ciężkim ciosem, Morawca, który mu prawą uciął, lewą zabił.“ Srow. *Čjtanku*, *str.* 88.

†. 12. „Chrobry,“ *Boleslaw Chrobry*, polský

panownjk, nar. 971. zemr. 1025. *Niemcew. Śp. hist. str.* 43. „Bolesław rozciągnąwszy granice Polskie od mora Baltyckiego do Dniepru i Elby zasłużił na imie pierwszego w swoich czasach woiownika.“

†. 13. „Swarun“ Srow. *Stritter. Mem. Pop. II. p.* 33. „In bello adversus Misimianos, *Suarunas* quidam nomine, vir *Slavus*, hastam jacit in eum, qui minus tectus erat, et ferit letaliter, quo collapso, statim excussa est testudo, inversaque corruit.“

†. 13. „Suwarow,“ *Suwarow-Rymniskoi, Peter, Alexei Wasiliewič*, hrabě, naywyššj polnj wůdce Ruský nar. 1780 w Ukraině we wsi Suskoi, zemr. 1800, w Petrowě. Podle geho wlastnjho wyznánj celé geho umĕnj wogenské záleželo w těch slowjch: *Staupey a bj!* Srow. *Vita Comitis Suwarow, Budae* 1799.

†. 13. „Pět Chorwatů.“ Srow. *Constan. Porph, apud Stritter T. I. p.* 389. „Abares sedes in Dalmatia posuerunt. Chrobati vero tunc habitabant ultra Bagibaream, ubi nunc sunt Belochrobati. Una autem generatio, nempe quinque fratres: *Clucas, Lobelus, Cosentzes, Muchlo, Chrobatus*, duaeque sorores *Tuga* et *Buga* una cum suis populis discedens ab ipsis, in Dalmatiam venit, ubi Abares incolas invenerunt, belloque per annos aliquot inter eos gesto, vicerunt Chrobati, Abarumque alios interfecerunt, alios vero parere sibi coëgerunt.“

†. 14. „Niklot.“ Srow. *Lützow, Gesch. v. Meckl. T. I. S.* 198. „Eines Tages lief ein Streifzug, an welchen *Niklots* Söhne, *Pribislaw* und *Wertislaw*, selbst Theil nahmen, sehr unglücklich ab. Die nach dem Verlust ihrer Pferde und tapfersten Krieger heimkehrenden Söhne, empfing der entrüstete Vater höchst aufgebracht und nannte sie *Memmen*, dass sie den Tod nicht solcher schimpflichen Flucht vorgezogen. Als gälte es, eine Beschimpfung zu rächen, waffnete der bejahrte Fürst ungesäumt seine tapfere Rechte, zog an der Spitze einer

auserlesenen Schaar. — So starb *Niklot*, unbesiegt im Kampfe für Ehre und Freiheit und ging, der letzte mächtige Wendenfürst, mit hohem ritterlichen Sinne seinem Volke im Heldentode voran. Wie einer uralten Eiche Fall gleichsam erschütternd durch den Forst hallt, so wirkte Niklots Tod weit und breit Verwirrung und Schrecken unter den Wenden."

Zněłka 403.

¥. 11. „Giskra" Srow. *Joh. de Thurócz, Chron. Hung.* C. 34. *p.* 243. „Contulerat regina Elisabeth, Alberti regis post mortem, castrum Zoliense et caeteras illi adnexas munitiones, cuidam Johanni *Iskrae*, denominato de *Brandis*, homini Bohemo, arma flectere docto, et illum cunctis montanis civitatibus, Cassoviae scilicet et caeteris in tutorem praefecerat." *Matth. Belii Not. Hung. T. I. p.* 53. „Invalescentibus Hussitis, invaluerunt simul Slavi nostri (in Hungaria), auctique sunt novis ferocissimae gentis accessionibus. Sigismundus prohibere haud poterat, quin agminatim huc irruerent, occuparent castella, et utroque Carpathi latere, etiam sedes ponerent, perpetuas hic, temporarias alibi. Nondum profligati prorsus fuere Hussitae, cum Elisabetha, Nigismundi filia, vidua Alberti regionem omnem Posonio, Cassoviam usque Bohemorum auxiliis complevit. Tunc vero, quis est qui dubitet, Slavos nostros extulisse caput accepisseque supplementa." Srow. *Długoš*, Hist. Pol. L. 13. p. 82. „Joannes de Huniad Gubernator Hungariae ab exigua manu *Joannis Giskra* ad Lucense castrum (Lučenec) vincitur et exuitur castris, Giskra vix cum 4 millium equitum et peditum manu ad hostes contendit, qui 16 millia armatorum habere aestimabatur. Fatigatus erat omnis exercitus Giskrae captivando et occidendo fugientes. Joannes Huniadi, dum suorum fugam sistere nequiret, fugam et ipse iniit." —

ý. 12. „Kautek“ t. g. Turec, srow. Znělka. 279. ku kteréžto Znělce ý. 3. dodeg ještě toto: W 16. stoletj bylo w Mošowcech kwětaucj Gymnasium, gehož Rektoři byli *Mikul. Kolacinás* 1580; *Wogtěch Huselius* rodem z Prjwize; *Petrus Malus* giňáče *Jablonowský* z Liptowa r. 1597. — Mnozj učenj, w Čechách žiwšj, pracowawšj i umřewšj mužowé, z Mošowec rodem byli, k. p. *Jos. Gassur*, kněz w Čechách r. 1580; *Jan Duchon*, kněz we Lstiboři r. 1582; *Dan. Nakuš*, kněz w Žernowé r. 1582; *Giřj Tesák* farář w Praze r. 1604. a wšickni *Institorisowé.*

Znělka 404.

ý. 1. „Boğdan Juğ.“ Jug Bogdan byl Serb, otec Milice serbské kněžny, a test knjžete Lazara, pocházel ze starožitného plemene Nemaničů. Geho a synů geho žiwotopisy wiz w knize *Sweslawje, od Popowiče u Peštu, Swezka III. str.* 131.

Znělka 405.

ý. 3. „Miloš Obilič“ Serb, wedral se w bitwě Kosowské 19. čerwna 1389, se dwěma průwodci až do stanu Sultana *Murata* aneb *Amurata I.* gakoby s njm o pokog gednati, Lazara a Serbskau zemi gemu poddati chtěl, než když gemu Sultan ruku k poljbenj wystřel, tento geg w tom wraždiwě probodnul. Geho rámě chowá se prey posud w Carigradě we zlatě.

ý. 10. 11. „Charlotte Cordais,“ Francauzka zamordowala tulichem *Marata*; „Sand“ Němec *Kocebuea*, „Ravaillak“ *Gindřicha IV.* krále franz. „Scaevola“ Řjman, chtěl zamordowati *Porsenu.* Wiz *Šjra, Wýbor ze sp. řec. D. I. str.* 25.

Znělka 406.

ý. 3. „Onny zagaté.“ Srow. *Theophylactus, apud Stritter, Mem. T. II. p.* 59. „Captos Slavos Ale-

xander flagris subiiciens, percunctabatur, unde illis genus. Qui vesana subnixi confidentia, cruciatus et mortem nihili faciebant, doloresque flagellorum velut in alienis corporibus patiebantur.“ *Gebhardi Gesch. d. W. B. I. S.* 10. „Durch diese Peinigung suchten die Griechen nichts weiter zu erfahren, als in welcher Gegend der Stamm der gefangenen Slavinen wohne. Allein die Slavinen starben ohne Bericht zu ertheilen.“

†. 8. „Cjsař Mauric“ panowal we wýchodnjm cjsařstwj od r. 585—602.

Znělka 407.

†. 6. „Bogownice Děwinské,“ Wiz *Hágek r.* 736. Gegich gména gsau: Wlasta, Stratka, Budislawka, Wšemila, Hrawka, Pětisila, Mladka, Hodka, Nabka, Swatawa, Wratka, Radka, Častawa, Šarka, Klimbogna, Dobromila, Dobroslawa, Zdobena, Horšowna, Rodslowa, Militka a t. d.

†. 6. „Marula.“ Srow. *Cacich, Razgovor ugodni naroda slovinskoga, u Mleczi* 1801. *str.* 135. „Pisma od divojke Marule, kakkoje oslobodila grad Lemno či Lewno od turske vojske, kojaga biše podsila na 1475 izvagena iz Sagreda.“—*Katančić, Orbis Ant. I.* 243. „Celebris est apud Illyrios Marula divojka, quae Turcis a. 1475 Lemnum obsidentibus, patre urbis praefecto caeso, sumtis ejus armis et veste, adeo fortiter irruit in hostem, ut militem metu correptum excitarit, hoste a moenibus repulso.“

†. 8. „Které padli w Carigradě.“ Srow. *Nicephorus ap. Stritter, T. II. p.* 72. „Ad Constantinopolim a. 626. inter caesorum cadavera *Slavinae* quoque *mulieres* inventae sunt.“ *pag.* 1003. „Inter cadavera Slavorum etiam *mulieres* invenerunt virili habitu tectas, quae inter maritos in Romanos pugnaverant.“

†. 9. „Tři Taboritky.“ Srow. *Weleslawin, hist. Calend. den* 14. *Čerwence.* „Na pahrbku Wjtkow (ny-

nj Žižkow) u Prahy nalezeny gsau mezi zabitými Tabority i *dwě ženy a gedna panna*, kopjm ozbrogené, které s ginými zmužile bogugjcjmi padly.“ Srow. *Anal. Fuldenses ad A.* 1000. „Mense Majo misit (Rex Ludovicus) Thuringos et Saxones contra Slavos Marahenses, qui (Thuringi et Saxones) hostibus terga verterunt, et plurimis suorum amissis turpiter redierunt, ita ut quidam Comites in illa expeditione fugientes a *mulierculis* illius regionis verberati et de equis in terram fustibus dejecti referantur.“

¥. 12. „Polky.“ Srow. *Golębiowski, hist. pols. při článku*: „Jan III. Sobieski 1673—1693. Za tego panowania okryły się sławą z kobiet Chrzanowska, która męża i załogę do dzielney obrony powierzoney im Trębowli natchnęła.“

Znělka 408.

¥. 2. „Amazonka“ Amazonky byly bogowné ženy u starobylých národů, zwláště u Sarmatů. Srow. *Plin.* 6. 7. „Sarmatae Ginecocratumeni, Amazonum connubia.“ Děwčatům noworozeným prawý pers (cecek) upalowaly, aby w bogi při napjnánj luku gim nepřekážel. Gméno mnozj rozličně odwozugj, hned od řeckého *mazos* pers, gakoby *bezpersnice*, *bezceckyně*, gjnj pjšj *Samožonky* (ženy sami pro sebe panugjcj), ginj *Muženky* (mužatky).

¥. 6. „Platerka.“ W poslednj wogně Poláků proti Rusům, 1831, powstala w Litwě krásná 19letá slečna z hraběcjho rodu *Plater*, gako wůdkyně wlastnjho wogska Ulanů, ozbrogená a po wogensku oděná, učiniwši sobě swau komornau (*Constancii*) za adjutantku. I gegj brat, hrabě *Cezar*, byl wůdcem litewského wogska.

Znělka 409.

¥. 7. „Bož, Antů král.“ Srow. *Jornandes de reb. Get. C.* 28. „Winitharius in Antarum fines movit

procinctum, eosque dum aggreditur prima congressione superatur, deinde fortiter egit, regemque eorum *Boos* nomine, cum filiis suis et 70 primatibus, in exemplo terroris, cruci affixit, ut dedititiis metum cadavera pendentium geminarent."

¶. 9. „Mezamir." Srow. *Menander, apud Stritter. Mem. T. II. p.* 41. „Slavi inimicorum excursionibus vexati ad Abaros legationem miserunt, ad quam *Mezamirum*, Idarisii filium, Celagasti fratrem suffragio elegerunt, quocum etiam precibus egerunt, ut captivorum aliquos ex eorum tribu redimeret. Abari transgressa et spreta ea, quae legatis debetur, reverentia, nulla habita juris religionisque ratione, *Mezamirum* necant." „Chagan," panownjk Abarů.

¶. 12. „Laborca." Srow. *Anon. Bel. r. N. t. Edit. Endlicher. C.* 13. *p.* 118. „Dux Almus et sui primates ad castrum Hung equitarunt, ut caperent illud. Et dum castra metati essent circa murum, tunc comes ejusdem castri, nomine Laborcy, qui in lingua eorum duca vocabatur, fuga lapsus, ad castrum Zemlum properabat, quem milites ducis persequentes, juxta quendam fluvium comprehendentes, laqueo suspenderunt in eodem loco, et a die illo fluvium illum vocaverunt sub nomine ejusdem Laborcy."

¶. 12. „Sobor." Srow. *Anon. Bel. r. N. C.* 37. *p.* 156. „*Zubur* dux Slavorum Nitriensium captus in custodiam traditus est. Zuard, Cadusa et Huba iracundia ducti Zuburium ducem, quem nudius tertius ceperant, supra montem excelsum ducentes, laqueo suspenderunt, unde mons ille a die illo usque nunc mons Zubur nuncupatur." Srow. *Engels Gesch. d. Ungarn. T. I.* „Die fünfte Erweiterung der Magyaren nahm die Richtung über Gömör, Neograd, Granfluss, bis an die Neitra. Hier wurde der Slavisch-Mährische Feldherr *Zobor* geschlagen, gefangen und auf dem heutigen Berge Zobor, *unmenschlich genug* aufgehangen."

Znělka 410.

V. 3. „Bojan“ starowěký ruský zpěwec, gehož pjsně u weliké wážnosti byly, z nichž se nám wšak nic nezachowalo mimo gméno. Zmjnku o něm činj skladatel herdinského zpěwu „*Igor Swatoslawič*“ a nazjwá geg slawjkem starých časů. Wiz: *Igor*, wydánj *W. Hanky*, *w Praze* 1821.

V. 3. „Lumir,“ Srow. *Znělk.* 88. „Lomnický.“ Srow. *Balbin*, *Boh. doct. p.* 310. „Simon Lomnicenus de Budec poëta bohemico idiomate praestantissimus, cui necdum parem habuit Bohemia. Praecipuum ad bohemicam Poësim hominis ingenium fuit: carmine cultissimo loquebatur, probandi ingenii causa respondebat apposito et venusto carmine, non secus ac ille qui stans pede in uno, versiculos fundebat mille trecentos.“ Srow. *Znělku* 230 V. 8.

V. 4. „Gundulič“ *Jan Frant.* wlastelin Dubrownický nar. 1558 † 1638, slawný mnohými básněmi, obzwláště herdinským zpěwem: *Osman*, *w Dubrownjku r.* 1826.

V. 5. „Zábog.“ Srow. *Zn.* 88.

V. 5. „Kačič“ aneb *Cacich And. Miossich.* mnich řádu Františkánského, nar. w Bristě w Dalmacii. Wydal básně: *Razgovor ugodni naroda slovinskoga.*

V. 6. „Záwiš,“ český básnjř, krále Wáclawa otčjm, stat r. 1292. *Hágek* o něm prawj: „Tu (w žaláři) mnoho rozličných pjsnj složil, neb byl muž dosti učený a wýborný zpěwák.“

V. 6. 7. 8. 9. 10. „Krasicki, Wężyk, Kochanowski,“ Poláci; „Lomonosow, Deržawin,“ Rusowé; „Mušicky,“ Serb; „Streyc,“ Čech; „Hruškowič“ Slowák.

V. 11. „Holý“ *Jan*, slowenský geště žigjcj bás-

njř, katol. Farář w Nitr. stol. w Madunicech, pracuge na Swatoplukiadě.

¥. 11. „Vodnik“ Krainec. Srownèg *Schaffarik, Gesch. d. sl. Lit.* 1826. S. 286. „H. *Valent Vodnik* Schulaufseher zu Laibach, bekannt durch seine *Pesme za pokušino* 1806, durch die Landwehrlieder 1808.“

¥. 11. „Zdirad,“ celým gménem *Milota Zdirad Polák*, český básnjř; „Žukowský“ ruský.

¥. 13. „Družbacka“ polská; „Božkowič“ dalmatinsko-serbská; „Dobromila“ (Retiková) česká; „Bunina“ ruská básnjřka.

Znělka 411.

¥. 14. „Julka Radiwogewička.“ Podáwáme tu wýtah z gegjho, od nj samé sepsaného a skladateli těchto básnj podaného, žiwotopisu. „Gá *Julia Radiwogewič* rozená *Wiatowič*, spatřila sem swětlo swěta r. 1799, dne 2. Ledna we Werščci w Banatě. Můg otec *Jan Wiatowič* byl tam werchnostenský rada a zpráwce serbských škol za 20 roků; matka má slula *Sára Niko*. W gedenáctém roku mého wěku ztratiwši oba milé rodiče, šla sem do Wjdně k ugci swému *Alexandrowi Nikowi*, kde sem 7 roků bydlela a nemálo z materčiny zapomenula. Wracugjc se do wlasti přes Pešt r. 1821 učinila sem náhodau známost s *Maximilianem Radiwogewičem*, měšťanem a kragčjrským mistrem, s njmž sem téhož roku i do manželstwj wstaupila. Zde zem se obeznala se serbskými knihami a spisowateli, čjtala sem obawláště s newymluwným potěšenjm djla *Obradowičowa* a začala tohoto miláčka zdaleka i následowati. Roku 1829 wydala sem *Thalii*, malý Almanach serbský; pak sepsala Pogednánj o *Wychowáwánj* zwláště ženského pohlawj; potom *Dobrau radu pro serbské dcery* podle *Ebersberga*, se mnohými wlastnjmi přjdawky. Mám též w rukopisu *Smjšené Básně*, půwodnj, 14 archů.

Znělka 412.

ŷ. 10. „Wawák“ *Franěk Jan*, Čech sedlák, rychtář w Milčicech, nar. 1741. čestným penjzem od Marie Therezie a Josefa II. obdařen. Město Plezeň prá-wem měšťanstwj geg poctilo. Wiz geho žiwotopis něm. od prof. Němečka r. 1796, česky od Fryčage. Geho spisy wiz w Jungmannowě Hist. liter. české.

ŷ. 11. „Wolný“ *Giřj*, Čech, pastýř owec w Krátonohách, zemr. 1745. Srow. *Giřjho Wolného* Weselé pjsně, w Hradci Král. 1822. Jungmann pjše o něm w Hist. str. 692. „Básnjk přirozený a to geden z lepšjch.“

ŷ. 14. „Filip Sljepac“ rozený Bosnák, we wsi Medjasehi, ztratil zrak w dětinstwj skerze osypky. Tato slepota wedla ho ku zpěwu a hudbě. Geho poetický wtip krásně se rozwinul obzwláště při powstánj Serbů proti Turkům. Po wypuklé wogně on sám se naywjce při táborjch a leženjch serbských zderžowal, zpjwal herdinské činy swých kraganů, gak ge slyšel wyprawowati, dodaw z wlastnj obrazotwornosti básnické barwy. Tyto zpěwy mnohého bogownjka rozhorlily a nadchnuly. Geho 4 synowé bogowali spolu s ginými za oswobozenj wlasti. Sám Filip sedáwal u prostřed šanců a přjkopů, hral husle a zpjwal zčerstwa, ať nepřátelské kůle wůkol něho fičely a peršely. Tytýž učinil přestáwku wolage: bjte! gakobych gá bil, kdybych nebyl slepým. Možno že ten šediwý slepý zpěwák až posawád žige. Některé z geho zpěwů znémčil *W. Gerhard*, *Wila oder serb. Volks-Lieder.*

Znělka 413.

ŷ. 5. „Wawřjn“ latin. *laurus*, bobek, bobkowý strom.

ŷ. 6. „Dodola“ Srow. *Serbski Rječnik* od Wuka Štefan. str. 135. Gest obyčeg u Serbů, že w létě když sucho, několik děwčat po wesnici od domu k domu se

zpěwem chodjwá gakoby dĕšť přiwádjce. Gedna dĕwčina wyzlečená, rozličnau tráwau a kwjtjm tak se obložj a obwáže, že těla newidno, a ta se zowe *Dodola*. Odtud powstalo přjslowj: *Wyfintila se gako Dodola* — o ženské která přjliš mnohé šperky a ozdoby na sobě má.

Znělka 414.

¥. 7. „Ohlas pjsnj Ruských“ tišt. w Praze r. 1829.

Znělka 415.

¥. 10. „Schneider“ *Karel Sudimir*; justiciar; nar. 1766 w Hradci Král. Geho německé Básně wyšly pod názwem: *Poetische Versuche von Karl Schneider* 1817. Geho české pod názwem: *Okus w básnčnj českém*, od K. S. Šnaidra, Zbjrka I. w Hradci Král. 1823.

¥. 10. „Swoboda“ *Wáclaw Aloys.* nar. 1791 w Nawarowě, professor human. w Praze. Geho německé básně gsau: *Königinhofer Handschrift, verteutscht*; a po různu w německém Časopisu musegnjm k. p. I. Jahrgang, Juny. S. 11, *Kleinskalk.* Tamž, December: S. 3. *Der eiserne Hahn von Raab* a t. d. Geho české básně wiz w Hist. lit. české od Jungmanna.

Znělka 416.

¥. 3. „Tátoš“ u Slowáků (a Maďarů) bágečný, zázračný kůň hubené postawy: Často se zpomjná we slowenských Rozprawkách a pjsněch.

¥. 9. „Witkowič“ *Michael*, nar. 1778 w Jagři kam geho rodina před 200 roky ze Serbska připutowala, zemř. 1828. w Pešti, byl Adwokat a úd maďarské nowozaložené Akademie; psal *Epigrammy* serbsky i maďarsky. Srow. *Csaplovits*, Slavonien u. Croatien. II. B. S. 296. „Dem serbischen Dichter *Michael Witkowits* hielt Herr Mušicky in einer serbischen Ode die Liebhaberey der ungrischen Sprache vor, und ermahnte ihn *in silvam ne ligna ferat.*“ Srow. *Serbska pčela na*

god 1832 *ot Paula Stamatowića, u Budimu, str.* 57. Kde gistý Maďar takowýto, tam we serbskau řeč přeložený, saud o něm wynášj: „Witkowič, muž kog te stichowi, pěsnoslowna pjsma, basne i nadpisi swagda Maďarske Literature slawna i preizjaščna děla ostati: ljubio je neograničennom sklonostiju Serbskii jezyk i rod, no neograničennom sklonostiju ljubio je i Maďarskii jezyk i rod; i uprawo u tom je polagao naiweće sokrowišče i blaženstwo swoje što je Serblin-Maďar byo, i to takowyi Serblin-Maďar, koi je mnoge rođenne Maďare prewozchodio, za sobom ostawio.“ Nayperwěgšj maďarštj básnjři, *Berźeni*, *Kazinci* a ginj, slawili Witkowiče zwláštnjmi maďarskými Odami. Tento poslednj takto o něm básnj:

„Ty budeš perwý, gegž pozděgi náš Horáni(žiwotopisec)
Uctiwě bude gmenowati, že si našj wlasti
Řeč, gako gegj hodný syn,
Od Papaiho rozohněným sardcem milowal;
A z twé stránky perwý, ano posawad
Gedinký byl, který gi wzděláwal.“

Naproti tomu *Lucian Mušický*, w Odě Michailu Witkowiču, takto zpjwá:

„Čujem te wsegda čužim slowom
Glasiašča. Kad češ mi Serblin byti?
W čest otčej sjeni kad češ dokazati
Da Roda swoga Parnas neprezireš?
Na owom za te rastu laury,
S Rodom je swezana slawa naša.
W němu smo drewo bogato wětwiami,
A izwan něga grančice odpadše
I suche. Wěnac sebi plete
Něgowu iščuščii polzu, slawu. —
Od was premnogi jezykom, nrawami
Prelilis jesu Dake wo sosjedne,
Wo Čalmonosce, wolke waše,
W synowe Arpada; w cuže stado. —

I Němci razným skiptrom slnce.
Dělaju jednoj na niwi složno.
Ty jezyk ljubi;
On je sokrowiště myslej Roda,
Serbskü my barbiten uzmi, pěwai!“

Znělka 417.

V. 3. „Mažarna“ Wiz Zn. 279. ř. 10.

V. 9. „Ptolemeus“ slawný řecky hwězdář a zeměpisec; „Cartes“ Descartes, lat. Renatus Cartesius, francauský mudrec a hwězdář nar. 1596 † 1650. „Newton“ Isaak, anglický mathematik a hwězdář nar. 1642 †1727. „Tycho“ de Brahe, danský hwězdář, srow. Zněl. 230 ř. 5. „Heršel“ Wilhelm, Němec, nar. 1738 w Hanowru, nayslawnějšj hwězdář nowých časů.

Znělka 418.

V. 1. „Moch“ Slowákům, *mech* Čechům sluge. To perwé gest i wýraznějšj, i od *měch* (wřece) rozdjlnějšj. Odtud *mochnatý*, *omochnatěti*.

V. 4. „Presl“ *Jan Swatopluk*, nar. w Praze 1791. doktor w lékarstwj, professor přjrodoznanstwj a ředitel c. k. přjrodowny.

V. 9. „Zalužanský.“ Srow. *Rostlinář od B. W. Hraběte z Berchtoldu a J. S. Presla, w Praze* 1820. *str.* 172. „Nayperwějšj, který z ohledu pohlawj rostlin swětle se wygádřil, gest náš kragan *Zalužan Zalužanský* we swé knize *Methodi rei herbariae* w Praze r. 1592. a pak we Frankofurtě r. 1604 wydané. — Nynj přišel weliký Liné, který prawdu o pohlawj nahljžege, celau swau saustawu rostlin na něg osnowal.“

V. 11. „Diwiš.“ Srow. *Jungmanowu Hist. lit. čes. str.* 336. „*Prokop Diwiš*, řádu praemonstrátského, nar. w Žamberce 1696 † 1765 nalezl hromowod (r. 1754) týmž časem gako Franklin, geden o druhém newěda.“

V. 12. „Stoikowič“ *Athanasius*, Serb, nar. 1773 w Rumě, profes. we Swato-Petrowě, wydal serbským gazykem: *Fyziku*, 3 Djly, w Budjně 1801.

V. 12. „Chladný“ *Arnošt Bedřich*, nar. 1756 we Witeberku, kde geho otec učitelem práw byl: On gest geden z nayostrowtipnějších zpytatelů zwláště *zwuku* a *hlasu*. Wydal něm. knihu: *Entdeckungen über die Theorie des Klanges*, Lips. 1787. pak *Akustiku*, Lips. 1802. a *Metheorolithen*. Chladný gest neomylně slawského původu, snad z Lužic, anebo potomek Sorbů.

V. 13. „Petjan“ *Dobromjr*, nynj ještě žigjcj ewang. kazatel na Cinkotě, asi mjli od Peště. Má znamenitau Zbjrku ptáků, které sam wycpati umj. Strogj wydati Spis ptakoslowný.

Znělka 419.

V. 4. „Method maljř.“ Srow. *Dobrowsky, Cyrill u. Method Prag* 1823. *S.* 83. „Wir unterschreiben Assemanis wahrscheinlichen Schluss, nach welchem unser Method von dem Maler Method — der für den K. Boris in der Bulgarey malte — nicht verschieden, sondern mit ihm eine und dieselbe Person ist. Conveniunt tempora (heisst es pag. 44), nomen Methodii, locus praedicationis, historici denique, qui illum primo Bulgaris, deinde Moravis praedicasse scribunt. Gründe genug für unsere Meinung.“

V. 9. „Schiavone,“ wlastně *Andrea Medola*, rodilý r. 1522 w Sabeniku w Dalmácii, odkud i *Slavonem* nazwán, umřel r. 1582. Geden z nayznamenitějších maljřů Wenecianské školy. Geho djla gsau we mnohých obrazownách Italie, Francauz a Němců ku spatřenj. Skladatel těchto básnj widěl a obdiwowal w Draždanech od něho dwě swaté rodiny, a Krista.

V. 9. „Kupecký“ *Ján*, nar. 1667. w Pezinku w Uhřjch, umř. 1740. w Norimberku. Otec geho byl Čech

a městan Mlado-Boleslawsky. z příčiny náboženstwa musel swau wlast opustiti a se swau ctihodnau zenau perchnauti. We čtyrmecteum roku byl Kupecký od otce na tkaćowske remeslo dan. Nez to wtipu geho přimćřeno nabylo. Zhčhna mezy přisel k zamku hraběte Cobora w Chřjch a zebrage pohledel pilně na maljře. kterak malugge. I wzaw uhel wymalował dle něho některé podobizny na zdi tak trefne, že se hrabě i maljř nad tjm podiwili. Hrabě Cobor dal ho pak maljři Klauzowi z Lucerny do učenj. kterýž geg po dokonnané praci w zamku se sebau do Wjdně pogal. Tam zůstal Kupecký tři leta, potom šel do Wlach. kde se 22 let zderžował, a obzwlaště djla Ticiana. Coregia, Guidy a Carrawage sobě za wzor předstawował. Léta 1716 šel do Warů Karlowých aby tam Ruskeho cjsaře Petra wymalował. Ten knjže zamilował se nesmjrně do Kupeckeho. zwlaště i proto že s nim mohel slowansky mluwiti. A chtěge ho se sebau s welmi dobrými wýmjnkami do Rus wzjti, nemohel geg k tomu přiwesti. Nezawazowati se nikoma bylo mu tak mile. že proto služebami a powolanjmi pohrdnul. o které na sta giných stáli. Pusli dj o Kupeckém, že geho w sebrané sjle přirozenosti a barew ani Wandyk ani kterýkoli we swětě maljř nepřewýšil. Wiz *Pr. Nowotný z Luže*, *Kron. M. Bol. str.* 238. Skladatel těchto básnj ma od Kupeckého dwě kopie: *Petra Welikého* a sameho *Kupeckého* se synem na medi.

†. 10. „Losenko.“ ruský maljř, umř. 1773.

†. 10. „Škreta,“ český maljř, umř. 1674.

†. 11. „Janša.“ Srow. *Linhart, Gesch. v. Krain II. p.* 327. „*H. Anton Janša*, war ein Mahler u. Bienenwirth aus Krain, beides ohne Kunstgemässe Erziehung, konnte weder Deutsch, weder lesen, noch schreiben, kam nach Wien, zeichnete sich als Mahler so sehr aus, dass er die Aufmerksamkeit der Kaiserin Maria Theresia an sich zog.“

†. 11. „Kadljk.“ *Frant. Palacký* w listu sklada-

teli těchto básnj psaném r. 1829. d. 17. Listop. „Mezi wšemi maljři, co gich kdy Čechie měla, naywýše wyniká *Kadljk* (nynj w Řjmě), geden z nayznamenitěgšjch umělců našeho wěku w každém ohledu, a prawá chlauba Čechů; gest přitom horliwý Slowan a muž wysoce wzdělaný, ten nade wšecky giné „w desátem kostelci" skwjti se musj. Co Kadljk w maljřstwj, to gest *Tomášek* w hudbě, zwláště cjrkewnj, kdežto s nayprednějšjmi na swětě o záwod šťastně zápasj a už w Europě slawně na slowo wzat gest, tak že učenjci z Anglie, z Wlach, z Polska a t. d. k němu se hernau. I Tomášek gest horliwý Slowan, a protož tjm wjce zasluhuge mjsto we Sláwy Dceře. Mezi wšemi umělci slowanskými Kadljk a Tomášek na naywyššjm stupni stogj."

Ÿ. 11. „Chodowiecký," Polák nar. 1726 we Gdansku, slawný spolu i maljř i rytec na medi, we kterémžto poslednjm umění on *nowau Epochu* způsobil, umř. 1801. w Berljně.

Ÿ. 12. „Mysliweček" český hudebnjk. Srow. *Al. Pařjzek*, *Gesch. B. S.* 174. „*Mysliweček*, erhielt selbst in Welschland das Lob eines der grössten Meister."

Ÿ. 13. „Kozlowsky" ruský řezbař, umř. 1802.

Ÿ. 14. „Dunagský" *Wawřinec*, Slowák, řezbař nar. 1784 we Zwolenské stol. w městě *Libětowá*. Učil se řezbářskému umění w Bystřici a we Wjdni, kde roku 1807 perwau akademickau odměnu obdržel, za wyhotowenj řeckého Geniusa. R. 1809. osadil se w Pešti. Geho djla ozdobugj mnohé zahrady, domy a chrámy.

Znělka 420.

Ÿ. 5. „Osolsobě." Srow. Pränumerations-Einladung an vaterländische Kunstfreunde, durch die Kunst-Handlung des Ferdinand Tomala in Pesth, auf drei ungarische Geschichts-Gemälde des *Johann Osolsobie*, weiland Historien-Malers zu Pesth, nämlich Zriny's Heldentod in Szigeth am 8. Sept. 1566; Báthori's Ret-

tung durch Kinisi in der Sieges-Schlacht auf dem Brotfelde am 13. Oct. 1479; Ofens Erstürmung am 2. Sept. 1686. Alle drei Originale sind in Gouache und Miniatur-Manier gemalt. Wer die Schwierigkeiten kennt, womit die Gouache-Malerei, sobald sie sich in ein höheres Gebieth versteigt, zu kämpfen hat, wird in allen drei Gemälden Gruppirung und Farbengebung, noch mehr aber die fleissige Ausführung bewundern müssen, nämlich eine Ausführung in Miniatur-Manier, welche selbst die Probe durchs Vergrösserungsglas aushält. Demnächst wird der Antiken-Kenner sich an der Sorgfalt und Treue ergetzen, womit in den Armaturen und Trachten alles bis in die kleinsten Nüancen ausgeführt ist. Überhaupt hat die Osolsobie'sche Composition höchste Originalität und historische Treue, in trefflichster und sorgfältigster Ausführung der Localität, der Waffen und der Trachten."

Znèlka 421.

V. 8. „Potemkin." Srow. *Fiorillo, kleine Schriften, S.* 62. „Fürst Potemkin der Taurier, verherrlichte sein Andenken durch viele artistische Unternehmungen, in welchen allen das Riesenmässige lag. Auf den Befehl dieses Gewaltigstwollenden stiegen Marmorpaläste hervor, schimmernd von Gold und geschmückt mit aller Üppigkeit und Pracht der Kunst, die die vier Welttheile plündert, um ihre Kostbarkeiten auf einen Punkt zusammenzutragen, und selbst ihren Himmel unter 60 Graden der Breite täuschend nachzuahmen. Das Pantheon, oder der Taurische Pallast den er erbaute und vorzüglich unter der Leitung *Kozlowskys* verzierte, ist vielleicht das Prachtvolleste was die Architectur in unsern Tagen geleistet hat, und unerreichbar an Grösse u. Schönheit."

V. 10. „Miloš Obrenowič" serbské knjže, gehož podporau a štědrotau národnj serbské Zpěwy sebrány a wydány gsau. Srow. *Wuk, Serb. Gramm. S.* 5. 6. — *Narodne srp. Piesme I. str.* 62.

Znělka 422.

V. 5. „Setnjky dwa chránil.“ Srow. *Christ. Niemayer, Buch d. Tugenden, in Beyspielen, Leipz.* 1829. *T. II.* pod článkem *Constantin*: „Er rettete zwei Officiere aus einem brennenden Hause, den einen lud er auf seine Schulter, den andern trug sein Kammerdiener.“ Roku 1812 učinil we Strelně ze swého paláce a přjbytku Lazaret pro raněné z francauského nepřátelského wogska.

V. 5. „Před záhynem,“ čili zahynutjm. Srow. *Krok D. II. Č. 1. str.* 65. „Hmotů wznik a *záhyn.*“

V. 10. „Mladšjmu bratrowi,“ totiž *Mikulášowi* nynějšjmu cjsaři Ruskému.

Znělka 423.

V. 7. „Polachy“ čili *Poláky, Polany*, ne od pole, ale od *Wlach, Woloch, Blach, Polach*, a s wynechánjm perwé litery *Lach, Lech*, odkud i maďarské Lengyel (čti Lenďel).

V. 8. „Náboženstwjm,“ Alexander byl původcem swatého swazku křesťanských mocnářů „heilige Allianz“ nazwaného: i w Rusku samém popstwo znamenitě oswjtil.

V. 9. „Ministra oswjcenj zřjdil,“ to se stalo 1802 dne 20. Září.

V. 12. „Sláwy perla.“ Srow. *Conv. Lex. B. I. S.* 151. „Unter dem Einzelnen, was Alexander gethan oder veranlasst hat, müssen zuerst seine wahrhaft kaiserlichen Bemühungen um die Cultur, Sprache und Literatur der *slavischen Völkerschaften* erwähnt werden, durch welche er eine eigene *originale slavische Civilisation* vorbereitet.“

V. 14. „Swětowládná berla“ Srow. *Rozlič. Praž.. Now.* 1829. *Čjs.* 27. „Welikost Ruského Moc-

nárstwj. Celé Rusko má wjce prostrannosti než celý měsjc, a sice ruskými kraginami mohlyby se wšechny geho kraginy zastřjti a předce by gich ještě zbylo 123,885 angl. čtwerečných mil. W ohledu našj země Rusko má gj 19 djl bez mořj a 28 djl našj celé země.“ Srow. *P. Szenicensis*, *Eine Stimme aus Ungarn* 1832. *Hamb. S.* 77. „Když se slawný ruský wůdce Kutuzow r. 1805, dne 5. Pros. z Napoleonské wogny přes Uherskau zem a Tatry do Ruska nawracowal, ukázaw prey rukau na Tokagské předhořj řekol ke swým setnjkům: *Toto wšecko přináležj ke staré Rusii!*“

Znělka 424.

¥. 5. „Ta slowa.“ Ruský cjsař Mikuláš, když dne 8. Prosince 1830. sám w tak řečeném Cwičném Domě (Exercirhaus) swému wogsku powstánj Poláků oznámil, doložil: „Budeli potřebj s wami do pole táhnauti naděgi mám, že mi gako weždy swau náchylnost a udatnost dokážete?“ Tisjceré hurra! ostatnj krůpěge krewe za cjsaře! smert buřicům! byla odpowěd. Pohnutý tjm cjsař obrátiw se ke swým wěrným promluwil ta pamatná slowa: „Prosjm Wás páni mogi! nenewražte na Poláky, oniť gsau naši bratři. To zbaurenj způsobili gen někteřj zlomyselnj. Daufám že se s pomocj božj wšecko k dobrému skončj.“

Znělka 425.

¥. 10. „Slownjk Stulliho“ *Joachimi Stullii Lexicon Latino-Italico-Illyricum I. Djl, Budae* 1801. *Pak II. Djl Rjecsoslowje*, *Ragusa* 1806. *III. Djl tamž* 1810. W Přjpisu čili w Předmluwě prawj: „Sub faventissimis Auspiciis Francisci II. Maxima spe Lexici mei trilinguis, Augustae domus Tuae patrocinio ac tutela, imo etiam munificentia aliquando in lucem edendi, anno jam 1782. Vindobonam veni. Eadem enim Augusta domus, tum me, tum opus hoc meum, statim in suam

fidem recepit, et miro quodam constantique amore ac beneficiis complexa est, ac domicilium mihi et victum, atque omnia, quae ad meum commodum, honorem, atque existimationem pertinerent, inusitata atque singulari humanitate mihi suppeditavit. Hoc igitur Lexicon, Auguste Caesar, velut Tuum Tibi reddo et ad perpetuam grati animi in Te et in Augustam domum Tuam significationem, atque adeo ad sempiternum et immortale ejusdem Domus Tuaeque ipsius in me, meamque lucubrationem, vere Caesareae ac Regiae liberalitatis ac munificentiae monumentum consecro: Singularem humanitatem Tuam in Litteras, ac praesertim Illyricas, atque adeo in gentem Tuam Hungarico-Slavicam, Dalmaticam, reliquosque Illyricae linguae populos, Lexicon hoc trilinguae, Tua voluntate, auctoritate Tua, Tuaque Caesareo-Regia gratia in lucem editum usque praedicabit. Dabam Pestini X. J. Aug. 1797. Joachimus Stullius, familia Franciscanus, patria Ragusanus."

℣. 12. „Zpěw" Přeloženj známé německé národnj pjsně: „Gott erhalte Franz den Kaiser!"

Znělka 426.

℣. 14. „Uprawda." Perwý, co tohoto řjmského cjsaře národu slawskému připisowal, byl nakolik mně známo Uher, gménem *Uifalvay Istok*, w Pogednánj: *Imper. Caesar Justinianus M. Slavicae genti vindicatus; Schediasma Historico Philologicum, quo Viro Clariss. ac Doctiss. Samueli Csernanszky Rajeczio Trentsiniensi Hungaro, Amico suo aestimatissimo Summos in Arte Medica honores 3. Nonas Sept. 1742. in Fridericiana adeptos gratulatur Vifalvay Istok.* Poněwádž tento Spisek welmi řjdký gest, podáme zde z něho krátký wýtah: „Monumentum ad totius Slavicae gentis decus ac gloriam comparatum, ponam. Nam quis ad summum gentis vestrae decus pertinere inficietur, dedisse eam imperio Romano *Justinianum Magnum* principem rerum domi forisque gestarum, nulli omnino se-

cundum, in cujus laudibus celebrandis nemo hominibus exteris, Slavico nomini non usque quaque amicis, est occupatior. Hunc ego principem Slavicae genti vindicaturus et Jure Consultis Romanis de legislatore suo mysterium, de quo ipsis, Slavicae utpote linguae ignaris, nondum revera in mentem venit cogitare, me detecturum, et procacia obtrectatorum quorundam nominis Slavici ora quodam modo obturaturum, confido. — Justinianum M. Imperatorem hominem extraneum, et si soccatos Graeculos, cothurnatos Romanos, audiamus, barbarum fuisse, constat inter omnes. At quali demum gente satus? Non dicam aquam plerisque hic haerere, inventi sunt, qui Germanicam ei originem adsertum irent. Egit illud Perill. Dn. *de Ludevig* Fridericianae Cancellarius, in Vita Justiniani M. — qui *Achridam* sive *Ochridam*, patriam Justiniani, interpretatur *Ochsenried* quod significat locum a bobus subactum. Quo factum fuerit ut Ochrida latinis diceretur *Tauresia*. Patrem Justiniani ex Theophilo, illius in adolescentia praeceptore, a popularibus suis Illyriis dictum fuisse *Istok*, cum notasset Istok barbaris idem esse ac truncum sive stipitem (der Stock), subjicit. Et hinc Istokus dictus fuerit Romanis *Sabatius*, eo quod nomen istud in lingua graeco-barbara, significatus fere ejusdem sit (!). Denique quando eodem Theophilo auctore Justinianus a civibus suis appellatas est *Uprauda*, memoriae saltem adjuvandae causa, si non studio veritatis, opinatur, *auf* et *up* particulas esse easdem, uti etiam *rait* et *recht*; unde *Uprait* vel *Uprauth* idem erit ac erectus, id est, *justus*. Quod si ita sit Illyrios illos, Justiniani populares, Germanicae originis, ipsumque adeo Justinianum Germanica gente satum fuisse, consequitur.

Rationes nostrae, quibus Justinianum Slavicae genti vindicamus etymologicae sunt:

1. Justinianum, scribit Theophilus, a popularibus suis dictum fuisse *Uprawda* (wprawda slav.) ex quo formatum est nomen latinum *Justinianus*.

2. Patris Justiniani nomen Theophilus iterum fuisse dicit *Istok*, quod olim jam Slavis frequentatum fuisse arbitror.

3. Matrem Justiniani tradit Theophilus *Biglenicza*, quod propinguum est Slavorum *Bedliwý*, *Bedlný*, *Bedlnica*, et ob significationis paritatem Graeci converterunt in *Biglenicza*, latini in *Vigilantia*.

4. Justiniani avunculus fuit Justinus Imperator, iisdem ac ipse natalibus ortus. Justini uxorem scribunt *Procopius Caesariensis* in Hist. arc. et *Victor Tunnensis* in Chron. vocatam prius fuisse λυποκιτην lat. *lupicinam*, Romanis deinde dictam *Euphemiam*, quod nihil aliud est quam slav. *lupičina*, filia Lupi, ex lupi fac *hlaupý* barbarus.

Patriam Justiniani veteres Scriptores jam *Bederam*, sive *Bederinam*, jam *Achridam*, sive *Ochridam* vocant. Ludevig dicit prius regionis, posterius loci nomen esse.

5. *Bederina* est slavicum *bedra* significat *lumbos*, Lenden, aut si loco B. W. legas *wedro*, urna.

6. *Ochrida* slav. est *ochrada* aut *ohrada*, *H.* enim simpliciter Slavi pronunciant ut *ch* graecorum. Unde tot nomina locorum: Nowýhrad, Bielýhrad, Wyšehrad etc.

Ut paucis me expediam: *Uprawda*, *Istok*, *Biglenica*, *Lupitsina* slavica sunt, alia quidem forma et significatione simul, aliorum licet significationem non statim extricaveris, slavica tamen quoad formam sunt. Si igitur ex rationibus etymologicis gentium et familiarum origines rectè eruuntur, quis Justiniani populares, Justinianum ipsum, et avunculum ejus Justinum cum omni familia Slavicae gentis atque originis fuisse inficietur? Dicat vero quis, an Thrax, vel Dardanus aut e Macedonia, aut Illyrico natus fuit Justinianus: satis vero constat Slavos ante Mauritii Imp. tempora sedes in citerioribus Danubii partibus, Illyrico, huicque vicinis regionibus non fixisse. Ego vero eos, qui ita statuunt, tum ex allegatis etymologicis, tum historicis rationibus falsos esse respondeo. Nondum res a vocabulis, nomi-

nibusque suis distinguere didicerunt, qui gentes ipsas eodem semper loco quaerunt, ubi nomina inveniunt.“ — Srow. o této wěci ještě i *Fran. Pubička* in Act. Soc. Jabl. 1773. p. 36. — *Adam. Fran. Kollar*, *Amoen. Jur.* 1783. p. 95—98. — *Katancsich De Istro* 1798. p. 130. — *Jacob Grimm. Serb. Gramm. S. IV.* „Haufen über die Donau in Mösien, Macedonien bis Thessalien und den Epirus einbrechend, mögen zuerst zum Christenthume bekehrt worden seyn. Glaublich ist selbst Kaiser *Justinian* solcher Abkunft gewesen. Der Name scheint Übersetzung oder Anpassung des slavischen *uprawda* vgl. prawda (justitia), sein Vater hiess *Istok* oder Sabbatius; *istok* serbisch *sol oriens.*“ Se gménem *Iztok* (oriens, der Ost), srowneg podobné serbské gméno *Jug* (meridies, der Süd) k. p. *Bogdan Jug*. Naydůwodnégi psal o tom *P. J. Schaffarik*, *Abkunft d. Slaven* 1828. *p.* 144. My zde gen na to pozornost ještě obracjme, že wlast Justiniana *Ochrida*, *Achrida*, nic giného nenj než naše, spisowateli řeckými pokažené, *Mokrá*, *Mokrad*, *Mokřada*, t. g. kaluž, bažina, gezero, což Ochrida we skutku gest. Srow. *Anna Comnena*, u Strittera, II. str. 633. „Drymon amnis originem a Lichnitide palude trahit, quam *lingua nunc in barbariem degenerans Achridem* vocat, a priori appellatione *Mocri* (seu Mochri) regis Bulgari (r. 1014) ejus, qui deinde Samuel est appellatus.“ Nepochybně naopak se stalo, ne gezero, od *Samuele Mokrého*, ale tento od onoho, gakožto mjsta narozenj, gméno dostal, nebo Ochridu už w 5 stoletj pod Justinianem W. nalezáme tjm gménem gménowanau. Gméno *Prawda* nosegj podnes mnozj Slowáci, k.p. i w Pešti; u Čechů gest i spisowatel gménem *Prawda*. Žil pak tento Prawda čili Justinian Welký r. 483—565. on gest původce pamatné knihy: *Corpus juris civilis*, která na celau Europu weplyw měla a má.

Znělka 427.

V. 3. „Christinau královnau Šwedskau“ nar. 1626. † 1689. dcera Gustawa Adolfa. Srow. *N. A.*

Salvandy, Polen und König Johann Sobieski, aus dem Französischen. III. B. Stuttgard 1820. *S.* 88.

„Die Nachricht von den grossen Ereignissen, welche 12. Sept. 1683 nach der Befreyung Wiens das Schicksal des Abendlandes sicherten, flog vom Land zu Land und verbreitete unter den Völkern allgemeine Begeisterung. *Christine* theilte Johann Sobieski ihre Glückwünsche und Lobsprüche schriftlich mit. Johann hatte für alle civilisirte Nationen gesiegt und die Welt legte ihm einstimmig den Titel eines Befreyers der Christenheit bey. Der Brief der Königin von Schweden verdient mehr als jeder andere aufbewahrt zu werden. Hier folgt er:

„Euer Majestät haben an jenem denkwürdigen und ruhm-
„vollen Tage, welchem der h. Stuhl und die ganze
„Welt so viel zu verdanken haben, ein so grosses und
„würdiges Schauspiel gegeben, dass es die Pflicht eines
„jeden Christen ist, Ihrem Ruhme allen Beyfall zu be-
„zeigen und seine Freude darüber zu erkennen zu geben.
„Eure Majestät haben sich an jenem glücklichen Tage
„nicht allein der Krone Polens, sondern der ganzen
„Welt würdig gezeigt. Die Herrschaft der Welt ge-
„bührte Ihnen, wenn sie der Himmel für ein einziges
„Haupt aufbewahrt hätte. Ich wage es zu behaupten,
„dass Niemand als ich Ihren Ruhm, Ihre Anstrengun-
„gen, Ihre Aufopferung und Ihren Sieg über die Be-
„herrscher Asiens höher anschlägt und ich rühme mich
„dessen: denn Niemand hat die Gefahr, in der wir
„schwebten, besser gekannt, und den Untergang und
„die Vertilgung, womit uns diese furchtbare Macht be-
„drohte, richtiger beurtheilt. Eurer Majestät sind in
„Zukunft alle übrigen Könige die Erhaltung ihrer Kö-
„nigreiche schuldig. Ich, die ich kein Reich mehr besi-
„tze, verdanke Ihrer Heldenthat mein Leben, meine
„Freyheit, meine Ruhe, welches ich höher anschlage
„als alle Güter der Erde. Indessen muss ich doch mein
„grosses Unrecht gegen einen so grossen König, als
„Eure Majestät, eingestehen. Ich bin von der Leiden-

„schaft des Neides behaftet, für mich ein so unerträg-
„licheres Übel, als es mir ganz neu ist. Bis auf diesen
„Tag habe ich keinen meiner Mitmenschen beneidet
„(původně: Nemini viventi invidebam unquam). Eure
„Majestät allein ist für mich ein Gegenstand der Miss-
„gunst, indem ich durch Sie zu der Erfahrung gelangte,
„dass ich jenem Gefühle, dessen ich mich bis jetzt für
„ganz unfähig hielt, auch unterworfen sey. Übrigens
„beneide ich Eure Majestät nicht um Ihre Krone oder
„Ihre Siegeszeichen, sondern um Ihre ausgestandenen
„Entbehrungen und Gefahren, um den Titel eines Be-
„freyers der Christenheit und um das Bewustseyn und
„Ruhm, Ihren Freunden und Feinden Leben und Frey-
„heit wieder geschenkt zu haben (původně: Possit dici
„Vestra Majestas dator vitae libertatisque amicis aeque
„ac inimicis; utrisque enim vitam et libertatem in tuto
„locavit). Denn dieses haben Sie gethan. Möge Gott,
„der einzig würdige Vergelter so grosser Heldenthaten,
„Sie in dieser Welt und in der Ewigkeit für Ihre An-
„strengungen entschädigen indem er allein Sie würdig
„belohnen kann. Ich bin u. s. w.“ —

Znělka 428.

V. 8. „Blanka“ Srow. *Petri Abbatis*, *Aulae Regiae Chronicon*, *edit. Dobner*, *Prag* 1784. *p.* 468. „Blanka specie quidem et pulchritudine sua in oculis omnium placuit, sed magno habemus pro gravamine, quod ipsa solum loquitur in sermone Gallico. Familia fere tota, quae de Francia cum eadem Blanka in Bohemiam venerat, lapso uno mense cum expensis duorum millium sexagenarum ad terras suas remittitur et familia alia de Bohemia per nobiles terrae eidem Dominae applicatur. Ut autem hominibus benignius possit convivere, linguam Teutonicam incipit discere, et *plus* in ea solet se *quam in linguagio Bohemico* exercere.“ Srow. *Historie liter. české od Jungmanna*, *str.* 37.

„Karel swé manželce Blance, pauhé francauzce, dal německé a české dámy, aby se obogjmu gazyku naučila: ona ale toliko německy se učila, proto že gak u dworu, tak w městech němčina wjce panowala.“ Blanka byla dcera Karla, hraběte z Valois a sestra Filipa I. krále francauzkého; nar. 1333 † 1348.

V. 12. „Mazna“ u Slowáků tolik, co maznawá, přjliš měkú, plačliwá osoba: *maznák* mužského pohlawj. Slowenské *maznati*, verzärteln, lepšj než české *mazati*.

Z'n ě l k a 429.

V. 7. „Mařj Kazimjra d' Arquien“ dcera *Henrika Marquis d' Arquien*, Kardinala a předtjm setnjka ğardy Wogwody z Orleanu, bratra Ludwika XIV. Srow. *Briefe des Königs von Polen Johann Sobieski an die Königinn Marie Kasimire* während des Feldzugs von Wien. Verdeutscht von *Ferd. Fried. Oechsle*, Heilbronn 1827. S. VI. „Die Königinn Marie d' Arquien konnte die polnische Sprache mit besonderer Zierlichkeit schreiben und reden.“

V. 12. „Zwyky diwné“ *Tamž str. V.* „Da sieht man den grossen Mann mitten unter seinen Siegen zittern vor der gebietherischen Frau, die ihn in Unterwürfigkeit hält. Diese Briefe sind mitten aus den Lagern an eine Gemahlinn gerichtet, die er liebte, und deren *Rathschlägen* er nur zu sehr folgte.“ *Sobieski* začjná každé swé psanj podle něm. přeložen takto: „Einzige Freude meiner Seele, reizende und vielgeliebte Marie!“

Z n ě l k a 430.

V. 12. „Steyrowá a Kawkowna.“ Srow. *Jos. Jungmann, Hist. lit. čes. str.* 339. „R. 1670 založeno dědictwj Swat. Wáclawa, t. gistina, ze které úroky ustanoweny byly ku zgednánj a wydáwánj duchownjch knih w českém gazyku. Prwnj zakladatelkyně byla *Maria Steyrowá*, měšťanka nowoměstská († 1669),

která k tomu odkázala 1300 zl. W r. 1672 umřela *Ludmila Benigna*, hraběnka ze Sternbergu, rozená *Kawkowna* z Říčan, která kodicillem odkázala 1000 kop grošůw na wydáwánj kněh českých.“

†. 13. „Bezekowská.“ *Bohuslaw Tablic*, psal z Kostelnjch Morawec r. 1823. dne 7. Unora skladateli těchto básnj toto we swém listě: „Roku 1748, *Katharina Bezegh* wdaná *Gočecowá*, Bystřická měšťanka poručila na wydánj *slowenských náboženských knih* 1500 Zlatých, a fundacie administratoři byli kšaftem ustanoweni kněžj a patroni Bystřičtj: newjme pak kam se děla tato fundacie.“ — W pozdějšjm listu psal týž *Tablic*, že prey když podal tuto wěc k pohledáwánj distriktualnému Konwentu, r. 1823 dne 13. Unora, ukázalo se, že P. *Lowich*, kazatel Bystřické cjrkwe, tyto penjze na tisk *německé*, od něho wydané, *Knihy Zpěwů* obrátil, tak že Němci onnu gistinu i s úroky Slowákům nawrátiti powinni gsau, což wšak posawád neučinili. Wiz *Protocoll. Superint. Montan. Conventus* 1823. *d.* 13. *Febr. Nro* 37.

†. 14. „Hwizdáčka“ rozená Slawkowská. Srow. naše *Kázně a řeči*, str. 588.

Znělka 431.

†. 6. „Institoris Mošowský“ nar. 1733 w Turčanské stolici we wsi Bystrička zwané: geho přjgmenj *Mošowský* swědčj, že rod geho z *Mošowec*, mjsta narozenj skladatele těchto básnj, pocházel. Geho Žiwotopis i poručenstwj čti w Tablicowých Poeziech, D. III. str. 54. D. IV. str. 85. kde widno, že celé geho gměnj w hotowých penjzech učinilo summu 31,105. mimo to knihowna gegjž katalog 32 archy napełnuge. Tento bohatý Slowak poručil tamž na špital dwě tisjc, žebrákům Prešporským tisjc, řemeselnickým učňům tisjc: a Společnosti Slowenské, prawě toho času k rozšiřowánj řeči a literatury národnj powstalé *sto zlatých*! Špitalnjci,

žebráci, učňowé wjce mu byli než wzdělanost národu, o njž se též řjci může: „*chudé wždycky máte mezi sebau, ale mne ne wždycky mjti budete.*“ Jan. 12. 8.

Znělka 432.

✝. 2. „Tablic,“ nar. 1769. w Českém Březowě, z otce *Martina Tablice* tamnjho učitele školy a matky *Marie Makowjni.* Cwičil se w umění w Dobšjné; w Prešporku pod Fabrym, Strečkem, Sabelem; w Jeně za 2 1/2 roku pod Ulrichem, Reinholdem, Doederleinem, Griesbachem, Schillerem, Schützem, Loderem. Po nawracenj se odtud powolán za kazatele do *H. Rikinčic,* kdež se *Zuzanau*, dcerau Dw. Jana Zúbeka, kazatele w Třenčjně, do manželstwj wstaupil. Odtud po 2 letech přešel na *Jaći;* pak po 7 rocech do Skalice; po 3 letech do Kostelnjch Morawec kde 26 roků pracowal, a w Senioratu Hontském gako Notariuš, Consenior a Senior úřadowal. Zemřel 1832 dne 23. ledna, w 63 roce wěku swého. W manželstwj žil 38 roků bez djtek. Podle poručenstwj a giných hodnowěrných zpraw, wynášj celé geho gměnj na 50,000 zl. gehož dědicowé pauzj Maďaři gsau. Tablic byl welikým milownjkem národu ale i peněz. Gestli kdo, on mohel wěčnau památku u Slowáků a Čechů sobě způsobiti. Pisatel tohoto prosil geg před smertj schwálně a snažně aby aspoň na *matici českau* a *katedru Prešporkau* nezapomněl. —

✝. 10. „Tuliby“ u Slowáků, gmenowitě w Turčanské stolici, užjwaný wykřiknjk, znamenagjcj to co latinské: ecce venit! lupus in fabula! k. p. My sme pochybowali že přigde, a on *tuliby!* My sme mluwili o něm a on *tuliby!* Gest nepochybně gen stažené ze slow *tu* a *libý*, *lúbý*, *milý.*

Znělka 433.

✝. 1. 2. „Z porcelanu wěže“ Srow. *Merkwürdigkeiten d. Welt, v. C. R. Schindelmayer. Wien*

1805. *Nro XV.* „Der Porcellainthurm zu Nanking in China. Ausser der Stadt Nanking sieht man einen *Tempel der Dankbarkeit*, von Kayser Yong-Jo. Das merkwürdigste an ihm ist der Thurm, welcher sich an der Ostseite desselben befindet. Er stellt ein Achteck vor, ohngefähr 120 Fuss in Umfang, so dass jede Seite 18 Fuss beträgt; hat 9 Stockwerke, deren jedes mit einem 3 Fuss breiten Kranz umwunden und mit Dach bedeckt ist. Dieser Thurm ist von aussen mit Porcellain belegt; ist 200 Fuss hoch und steht schon über 300 Jahr.“

¥. 4. „Chinského, Japanského cjsaře“ Srow. *John Bowring*, *Russish Anthologie*, *S.* 3. „This is the poem (mluwj o Odě Deržawjnowė na Boha) of wich Golownin says in his narrative, that it has been rendered into Japanese, by order of the Emperor, and is hung up, embroidered with gold, in the temple of Jeddo. I learn from the periodicals, that an honour something similar has been done in China to the same poem. It has been translated into the Chinese and Tartar languages, written on a piece of rich silk, and suspended in the imperial palace at Peking.“

¥. 5. „Čag“ Rusům značj to co ginde *The*, *herbathé*.

Znělka 434.

¥. 6. „Lubrański.“ Srow. *N. A. Salvandy*, *Polen*, *I. B. S.* 60. „Ludwjk král uherský, zdá se, že gen proto polskau wiklagjcj se korunu přigal, aby prospěch swého národu a swé rodiny napomoci mohel. On se neostýchal, dwa neb tři krage z královstwj polského odterhnauti a ge swému zeti knjžeti Brandeburskému a swým Maďarům dáti. Anoberž tak daleko šel, že wen z kraginy do Budjna polský rákoš čili sněm swolal, aby zde pro násilné činy swé stjn nėgakowého potwerzenj wydobyl. Gen dwanácte Poláků k němu se dostawilo: gedenácte z nich podepsalo onu listinu laupeže a hanby; sám biskup *Lubranský* má tu sláwu, že se zdrahal a

wzdorowal nebezpečenstwjm odtud pro něho plynaucjm. O krátký čas (r. 1381), shromaždil se w Polsku skutečný národnj sněm: Ludwjk přišel k němu na čele wogska. Sotwa že wkročil do shromažděnj, w tom okamženj padly na rozkaz sněmu hlawy oněch gedenácti newěrných wlastenců pod sekerau kata ku podnožjm trůnu.“

¥. 7. „Gazyk řjmanský“ Sr. *Lucae de Linda, Descr. Orbis*, 1655. *p.* 902. „Poloni teneram sobolis suae aetatem in addiscendis linguae latinae literis ut plurimum exercent: neque vero in Romano, quam Polonico agro, Romana lingua tam usu communis est.“

Znělka 435.

¥. 4. „Fauz, botu.“ Sr. *A. Szyrmay, Hung. in Pan. p.* 46. 51. „*Mystax* est peculiare decus Hungari. *Cothurni* rubri vel flavi, sed flavi maxime in pretio erant.“

¥. 5. „Rákociho notu.“ Rákoci, znamý buřič w Uherském králowstwj, geho radost i žalost, strach i směłost, naděgi i zaufalstwj živě malugjcj notu čili melodii, nikdo tak čaroděgně hausti neuměl gako *Bihari* cikán, narozený w Rábě, zemřelý r. 1827 w Pešti. Bihari byl pro geho neobyčegné mistrowstwj na hauslech od celé Uherské kraginy hledán, ke swadbám, bálům a giným slawnostem, se swau bandau, zwán, proto i do zemanského stawu powýšen a po smerti w Pešti, kde dům měl, nákladem Pešťanské stolice slawně pochowán. Sr. *Csaplowits, Gemälde v. Ung. T. I. S.* 319. „Die wahre magyarische Nationalmusik beruht auf Zigeunern, welche sich am leidenschaftlichsten darauf verlegen. Bis zum J. 1827 excellirte der Violinist *Bihary* in Pesth, dessen geschickte Behandlung des Instruments die schmelzendsten Töne hervorlockte.“

¥. 12. „Bátory“ *Stěpán*, nar. 1537 † 1586. Srow. *Niemcewicz, Śpiewey Hist. str.* 289. „Batory muž nieodžalowany i geden z naywiększych królów, którzy Polską władali: posiadaiący znaiomość serc ludzkich,

umieiący władać niemi, groźny dla zuchwałych, dobrym łaskawy, miły w oczach narodu z tylu odniesionych zwycięztw. Dowiódł on w krótkiem panowaniu swoiem, że choć z zepsutym iuż rządem przecież król odważny, mądry i stały, mógł dzielnie wieść Polaków do pomyślności i sławy.“

Znělka 436.

V. 8. „Feješ“ *Jan*, Uherský zeman w Malohontské stolici, we Skálnjku, narozený z otce *Giřjho Feješe*, matky *Katerjny Görgöi*, r. 1764. zemr. 1823. Byl Vice-Notár Gömörské stolice. Geho gméno pochodj od magyar. *fej* hlawa, *fejes* hlawatý, hlawáč. Geho pogednánj wiz: *De Lingua in genere et de hungarica in specie, Commentatio hist. polit. placidae Hungarorum ruminationi dicata, dum linguam hung. publicam reddere contendunt. Per Joh. Fejes compl. Incl. Com. Tabul. Jurid. Assessorem.* 1807. *pag.* 16. „Slavi quo minus bellicosi, eo plus bonis pacis artibus et functionibus dediti, rei pecuariae, agriculturae, rei montanae, commerciis, manufacturis, et aliis utilibus occupationum generibus. Meritum hocce Slavorum, meritum quippe industriae, ab aevo illo aestimatum, quo alii populi, missis studiis pacis, continuis bellis vacabant, eo majorem conciliat laboriosae et modestae genti huic gloriam. In hoc benigno vitae genere versantes, quemadmodum bonis moribus proficiebant Slavi, ita omnigenam culturam sui curabant, imo linguam suam quoque e placido genio suo, e charactere morali, ex occupationum indole derivatam, locupletarunt et provexerunt. Et revera in ordine cultarum linguarum Europaearum non postremum tenebat et adhuc tenet Slavonica locum, tot per orbem habitatum gentibus communis. — Natio Slavica et vetusta et ampla et culta, quae generis sanguinisque sui tres Imperatores Imperio Graeco, et quidem jam Saeculo IV. dederat inculto sermone

uti minime potuit. Linguam Slavicam non fuisse in despectu apud Hungaros, imo maximam ejus ipsos sensisse necessitatem, et vetustissima legislatio, et ipsum hungaricum idioma, quale hodie est, satis innuit. Udvarnicis e. g. Dussenicis, Pristaldis vix negaverit aliquis originem Slavicam; et eo minus iverit inficias, locupletationem linguae Hungaricae, non tam ex genio et charactere gentis, quam potissimum e sermone slavico haustam esse. Sed ne videar immodicus, laudes linguae hujus e calamo meo porro fluere veto. Lingua Hungarica non est Europaea sed exotica. Videtur clima Europaeum et solum, linguam Hungaricam recipere nolle. Ideo, praeter Hungaros, nulli Europaeae nationi, sed vix huic vel alteri peregrino Individuo, Non-Hungaro, amabilis fuit hactenus et digna censita, quam exteri quoque colerent. Et cum lingua haec non sit Europaea, Europaeo genio, captui, ori, pronunciatoni, est longe difficillima. Quaeque natio in Hungaria linguam suam diligit et colit. Slavi Instituto publico, linguae Slavicae incumbente, actu provisi, pedetentim bonos accipiunt libros, repurgari vident idioma suum a barbarismis et provincialismis, qui in hac linguarum copia inevitabiles sunt; verbo: Literaturam suam sine omni strepitu, ita, ut modestia Musarum svadet, tacite, sed eo operosius perpoliunt et promovent." — P. Feješ i psal a wydal we slowenské řeči dwě knižečky: gednu *Hlas wolagjcj k sedlákům*, w Prešpurku 1808.; druhau *Nezemanům zemanstwa ďdostiwým*, we Wacowě 1812.

V. 13. „Slaninau" Sr. *Szyrmay Hung. in Par. p.* 52. „Cibi Hungarorum aviti et nationales. Primum locum obtinet lardum *Szalona*, sive assatum, sive crude sumptum, quod aliqui pessime a Slavico *Slanina* derivant. Vox *Szalona* derivatur ab Hungarico *Szelem* scindo, quasi caro scindibilis." Nebožátka! maďarští etymologowé, gak se diwně, ale daremně tiťworugj, gen aby to slowenské nebylo. To ale dwognásobný hřjch, i wzjti i neuznati a zapjrati.

Znělka 437.

✝. 7. „Maďarka z Jagru.“ Srow. *Phil. Callimachi*, De reb. Uladislai, L. II. in Schwandtneri Scrip. Rer. Hung. Tom. I. p. 480. „*Telafus* praefectus Cassoviae, cum plerisque Bohemis, vivus in potestatem venit, ductusque est Agriam et custodiae traditus. — Ex media sorte populi forma et juventa florens Agriensis, suae conditionis atque aetatis juvenculam, perdite amabat, mutuoque felici sorte amabatur. Consueverat vero, observatis occasionibus, se ad eam noctu recipere, desideriumque suum non tam fructu amoris satiare, quam novis semper alimentis augere. Quum itaque direptio civitatis apud amores suos ipsum deprehendisset: ratus forsan, discurrentium ad praedam atque caedem, tumultum esse ebriorum; propterea, quod largius, quam sobrios deceret, eos pridie vino indulgere viderat, non statim ad primum clamorem exiliit. Deinde, quum non solum clamor et strepitus armatorum augeretur; sed mulierum quoque ejulatio, puerorumque undique ploratus major, quam pro compotantium rixa et jurgio, discriminis et mali gravioris trepidationem incuteret: quo evocabat conturbatio, proripere se voluit; sed retinente amica, et ne recta properaret, admonente, ne si domesticos quoque alios idem tumultus excivisset, casu in eorum aliquem ageretur, per fenestram, in vestibulum domus se dimisit. Quem ut foras emitteret, illa ex diverso per scalas propere subsecuta, ostium reseravit; quum supervenissent jam hostes ex parte altera, mox fores demoliti irrupturi. Egredientem igitur, armati, gladiis vulneribusque excipiunt, eo etiam acrius, quod ipse cum ferro, jam pridem, per coecam trepidationem districto, prosilierat: non tamen statim concidit, etsi multis magnisque vulneribus petitus; sed acriter se defendens, duos prius obtruncavit. Ibi mulier, dolore ac desperatione plus quam viriliter elata, cum nollet amanti

suo supervivere, viribus quantas amor iraque et desperatio dabat, uni ex militibus, qui exanime corpus circumstabant, gladium extorsit, furioseque insultans, antequam cohiberi posset, plerosque vulneravit, viris ex diverso turpe ducentibus, si ferro cum femina decertarent. Tandem comprehensa, ubi ferociae, qua concita debachabatur, stimulum indicavit gladio, quem ultura amantem arripuerat, pectus suum transfodit, et ut super cadaver vita sibi carius occumberet, in partem, in qua jacebat, se praecipitem dedit: tanta militarium animorum admiratione, ut caeteris commilitonibus cum praeda discedentibus, illi, quos ad eam domum fortuna congregaverat, vacui et mirabundi, paene in manibus hostium remanserint.“ Srow. *P. Tomášek, Paměti Gelš. a Mur. r.* 1829. *str.* 62. „Češj se po půlnočnjch kragech wlasti Uherské rozplynuli. Giskra dostal od královny stolice: Zwolenskau, Gemerskau, Šariskau, Abaujvarskau a Zemplinskau; Aksamjt Spiš a *Thalafuz* Liptow a Trenčjn.“ Gméno tohoto *Telafúsa* čili *Talafusa* až podnes často Slowáci w národnjch přjslowjch a pjsněch zpomjnagj, znamenagjce njm neopatrného a nesmyselného, nemaudře smělého a na nebezpečenstwo nedbagjcjho milence aneb manžela, potom wůbec nemaudrého a sprostého člowěka. *Talefús* (*Dalewaus?*) může se srownati se gmény *Waus* (Polák), *Wusin*, (Serb i Čech), *Mokrowaus* (česká rodina 14 a 15 stol.), *Dlauhowaus*, *Bělous* a t. d. Ostatně gméno *Telephus*, i u Řeků nalezáme; tak slul syn Herkulesůw, o němž wiz *Horat.* De art. poet. *v.* 96.

v. 12. „Thisbe.“ Krásná panna w Babylonė, milenka Pyrama mladého sauseda. Poněwadž se rodičowé gegich lásce protiwili, nemohli bližšjho obchodu mjti, než rozmlauwánj skerze škáru čili skulinu we zdi. Gednau umluwili se že se před městem u hrobu Ninusowa segdau. Thisbe dřjwe přišla ale uzřewši tam lwici, skrýti se musela w geskyni. W útěku ztratila swůg šlář (šlogjř) který ona lwice i hned rozdrápala. Nynj přišel

Pyramus, uwiděnj žláře wzbudilo u něho domněnj že Thisbe sama ode lwice usmercena, proto swalil se w zaufánj na swůg meč. Thisbe pak nawrátiwši se a uzřewši miláčka swého w krewi, týmž mečem i sebe prohnala. Srow. *Ovidii Metam. L. IV.* ỳ. 55.

Znělka 438.

ỳ. 9. „Brezowačky“ mnich z Paulinského řádu, rozený Chorwat, latinský básnjř. Z geho básně proti Maďaromanii, aspoň některé werše zde zdělugeme:

„Ecce Croatarum nomen gentemque abolere
Parant, jam Slavus, Dalmata nullus erit.
Sed genus in Scythicum, linguamque mutarier ipsam,
Hirsutos mores, inque statuta placet.
. . . Alphabetum non extat in orbe
Hunnica quo possis scribere verba bene.
Quod septingentis totis non accidit annis,
Id totidem saeclis haud accidet aliis.
Hungara clara est gens, sed magis clara Slavena,
Historia teste late probare potes.

ỳ. 12. „Kušewič“ *Josef*, Protonotář králowstwj Horwatského, Dalmatského a Slawonského. Srow. *Sermo Magistri Jos. Kussevich, in Comitiali Sessione* (Posonii) 27. *Febr.* 1826 *pronunciatus*, (kde prawj; Paginae Diarii Diaetalis Partis II. 100—103 Sermonem hunc in parte *truncatum*, in parte contra mentem proloquentis *alteratum*, continentes, eundem in sua integritate edendi, necessitatem provocarunt) *Str.* 3. „Reflexe ad ea quae de usu linguae Hungaricae ad Partes adnexas extentendo in Diario modernorum Comitiorum continentur, debeo declarare: Municipalibus adnexorum Regnorum Juribus accenseri Jus illud — ut omnia negotia publica intra ambitum eorundem lingua latina (proč ne slavica?) pertractentur. Praeter immortalem Heroem (Zrini) qui in defensione Szigethi, Leonidae et Deciorum virtutem supergressus, admiratione omnium

Saeculorum dignissimum, paucae sunt in Regnis adnexis vetustiores Familiae, quae praeliorum loca et nomina Antenatorum recensere non possent, qui ad latus fidelium Hungarorum pro sacrata Principum suorum et Patriae causa occubuerunt. Quia Status et Ordines Partium adnexorum fortunae Posterorum suorum prospectum cupiunt, dabunt operam, ut Juventus eorum studio linguae Hungaricae erudiatur. Sed inter media eo conducentia provisionem illam nunquam referent, ut publica negotia in medio eorundem alia, quam latina (proč ne slavica?) lingua pertractentur. Alternant in humanis secundae et adversae fortunae vicissitudines, et in fata Populorum definitive influunt. Seges nunc est ubi olim Troja fuit. Noverunt *vim et coactionem* esse infirma intercedentium inter Populos nexuum vincula, charitatem et justitiam aeterna et indissolubilia.“ Srow. téhož *De municipalibus Juribus et Statutis Reg. Dalm. Croat. et Slav. Zagrab.* 1830.

†. 12. „Leška“ *Stěpán.* Srow. *Elenchus Vocab. Europ. cumprimis Slavicor. Magyarici usus, p. IX.*

†. 12. „Rohoň“ *Giřj*, zemr. 1830. Srow. *Palma, quam Duǧonič, similesque Magyari, Slaviae eripere attentarunt, vindicata* 1795 *per Georg. Rohonyi, w Rpisu;* některé klásky z něho zde položjme:

„Non ego de grege sum Slavorum porcus eorum
Germina quos Slavi sanguinis esse pudet.
Regnicolae si nunc recte numerentur, utique
Slavorum numerus, credite major erit.
Illudit Magyarus Slavo, qui ferre recusans
Impatiens vexas, abnegat ipse genus.
Perneget at Slavus natales, vel dialecto
Utatur Magyara: denique Slavus erit.
At non sincerus Slavus, sed Igentis apertus
Proditor est, inquam, proditor ille suae.
Non tamen est aequum Magyaros illudere Slavis,
Culturam debent queis patriamque suam.

At docili Slavo placuit dialectus eorum,
Nunc obtrusa suo lingua lepore caret.“

Znělka 439.

V. 1. „Četa“ srow. *čet, počet, čjtati*, gistý počet lidj neb wogáků, pluk; slowo u Serbů užjwané.

V. 4. „Mnogaja ljeta“ Kdo chce krásu a wznešenost tohoto staroslawského zpěwu poznati, ten geg we společnosti a z ust *rozených Serbů* slyšeti musj.

V. 10. „Wukowičů.“ Srow. *P. J. Schaffarik, Übersicht der slovenischen* (alt slavischen) *Kirchenbücher, welche vom Ende des* 15. *bis zum Anfang des* 17. *Jahrhunderts in Venedig, Serbien, Walachien u. Siebenbürgen in Druck erschienen sind.* In den Wiener Jahrbüch. d. Lit. Anzeige-Blatt, Nro XLVIII. S. 32. „Zum Schlusse dieser Übersicht sey noch ein flüchtiger Blick auf die Mäcene, Herausgeber und Drucker der slovenischen Kirchenbücher geworfen. Der Wojewode *Božidar Wukowič von Gjurič* aus Podgorica, oder nach andern aus Goraždje (st. 1540), liess auf seine Kosten folgende Kirchenbücher drucken: Služebnik, Venedig 1519. 4.; Psalter, eb. 1519. 4.; Služebnik, eb. 1527. 4.; Molitwoslow, eb. 1527. 8.; Katechismus, eb. 1527. 8.; Oktoich, eb. 1537. Fol.; Minej, eb. 1538. Fol.; und wahrscheinlich auch Molitwenik, eb. 1538. 4. — *Vincenz Wukowič*, des Wojewoden Božidar Sohn, setzte des Vaters Bemühungen mit rühmlichen Eifer fort, und liess folgende Bücher drucken: Psalter, Venedig 1546. 4.; Molitwoslow, eb. 1547. 8.; Služebnik, eb. 1554. 4. in 2 Aufl.; Molitwenik, eb. 1554. 4.; Molitwoslow, eb. 1560. 8.; Fasten-Triod., eb. 1561. Fol.; Psalter, 1561. 4., und Služebnik 1569.“

Znělka 440.

V. 11. „Taube“ *Fried. Wilh.* Srow. geho *Beschreibung des Königreichs Slavonien, Leip.* 1777. *B. I.*

S. 7. „Der Mangel an Gasthöfen und Herbergen für Reisende wird in Slavonien durch die Gastfreiheit der begüterten Einwohner vollkommen ersetzt, welche froh sind wenn sie Gesellschaft haben und von den Reisenden etwas Neues hören können. Ein gewisser Edelmann, dessen Schloss an der Landstrasse auf einer Höhe liegt, pflegte die Vorbeyreisenden mit einem Sprachrohr selbst einzuladen, dass sie bey ihm einkehren mögten. Die alte deutsche Gastfreiheit wohnet nunmehr in Slavonien.“

Znělka 441.

†. 5. „Stanil.“ Srow. *Karamzin, Istor T. III. str.* 254. „G. 1230, otkrylis golod, boljezni i mor w Nowgorodje. Trupy ležali na ulicach. Čelowěkoljubiwyj muž, imenem *Stanil* s utra do wečera wywozil trupy i w korotkoje wremja schoronil ich 3030.“

Znělka 442.

†. 10. „Řecký cjsař“ totiž *Constantin Porph.* w knize *de Caerimoniis Aulae Byzant.* L. I. C. 72. ap. Stritter II. p. 104. „Die Voti praepositum mandata dare, omnesque consveta ministeria in decursione equestri peracturos commonere oportet. *Slavos* quoque organa inflaturos ibi ad januas a Cyphe educentes stare non sinat, sed in scalas ac tabulata, ubi duo cursores praesto sunt, deducat, ne quis ingressus impedimentum ullum iniiciat.“ *Reiskius in Coment. ad Const. Porph. Caer. p.* 44. „Slavi igitur adhibebantur ut mancipia, calcandis follibus, qui fistulas organicas animarent, quemadmodum apud nos eidem officio faex plebis adhibetur.“

Znělka 443.

†. 2. „Škwor“ *Jakub*, mladý Čech z Pořiče. Srow. *Rozličnosti pražských Nowin* 1831. *Dne* 17. *Března.* „We wesnici *Pořiči* na řece Sázawě na panstwj Konopišti w kragi beraunském, letos 28 unora 10letý

synek chudých rodičů gda pro mléko do panského dwora, genž na druhém břehu, pustil se ještě přes led řeky té, a šťastně přešel. Nazpátek ale sotwa byl 5 sáhů od břehu, led se prolomil a nešťastného pacholete gen ještě čepici bylo widět. Šafářowic naystaršj dcera, spatřiwši ho w takowém nebezpečenstwj, wběhla do dwora křičjc o pomoc: wšickni mlatci a robotnjci, co gich tu bylo, tryskem wybehli k řece; ale ač 20 lidj zde stálo, předce gen gediný chalupnjk osmělil se s tyčkau na led, zdaliby ubohému pomohel. W několika krokách pod njm probořil se led, a tak i člowěk ten wězel we wodě a w nebezpečenstwj žiwota; předce wšak pacholeti dohodil tyčku a pomocj ostatnjch byl pracně zas wytažen. Chlapec dále w řece we wětšjm nebezpečenstwj a takměř w paterné smerti uchopil se předce tyčky. ale pod njm prudká woda přemáhala ho a brala pod led. Wšickni widěli geho newyhnutliwé zahynutj a žádný neosmělil se k pomoci, tak welikau nebezpečnostj ano nemožnostj zdála se pomoc. W tom snad už poslednjm okamženj poklasného 19letý syn, *Jakob Škwor*, nedbage wolánj a prosby aby se nespauštěl w tak nebezpečné mjsto, přichwatnul k tonaucjmu, uchopil geg za skřehlau už ruku, a welikým namáhánjm a we hrozném nebezpečenstwj wlastnjho žiwota, šťastně geg z wody wytáhel. Wyswobozený chlapec po dwa dni z toho nemocen, nynj zas už gest úplně zdráw."

†. 3. „Tham." Srow. *Ofner Gemeinnützige Blätter v. Rösler* 1823. *den* 18. *Sep. S.* 598. „Aus Leitmeritz in Böhmen wird gemeldet: Am 18. Aug. ging allhier ein junges Mädchen, einen schweren bepackten Korb auf den Rücken, über die Brücke. Eben rückte eine Compagnie des Regiments Hzg. Wellington vom Exerciren ein. Das Mädchen lehnte mit dem Korb am Geländer, und mochte auf die Soldaten mehr als auf sich Acht haben; der Korb glitt ab, und zog sie rücklings hinab in die Elbe. Die Wellen verschlangen sie augenblicklich: im nehmlichen Augenblick aber sprang der

Gefreyte *Tham* aus Reihe und Glied. Ober- und Unter-Gewehr abwerfen und dem Mädchen nachstürzen war Eins. Alle schrien laut auf, denn auch er war sogleich verschwunden. Aber bald erschien er wieder ober dem Wasser, das Mädchen lebendig an der Hand, sammt dem Korbe."

¥. 6. „Michalowič" *Samuel*, učitel ew. školy w Gelšawské Teplici w Gem. stol. Srow. *P. Tomášek, Paměti Gelš. a Mur. str.* 21. *a str* 60. kde mjsto *Michalowič* chybně stogj Michalides. Ti djtky náleželi rodině Sekerešowské.

¥. 9. „Ğarkowá" Srow. *Russkii Invalid ili wojenyjä wědomosti*, *Nro* 10. *Woskresenje, Janwara* 12 *dnja*, 1830 *goda*, *str.* 40. „Woiska Donskago Mečetinskoi Stanicy Kozaka Bělousowa dwoje dětej 11 i 8 lět, w Dekabrje měsjacě 1826 goda, zanimajas po rěčkě Mečetkě pokrytoi ldom igroju, prowalilis, i kak w tom městě glubiny bylo 3 aršina a ot berega 13 sažen, to oni načali utopať. Kozačja žena *Praskowja Garkowowa* bywšeja na rěčkě dlja mytja bělja, uwiděw takowoje położenje dětej Bělousowych, ne wziraja na cholod i beremennost, brosilas k spaseniju ich i lomaja led, s obrězanijem sebě ruk, wytaščila ich na bereg, i oni ostalis živy. G. Uprawljajuščij Glawnym Štabom Jego Imperatorskago Weličestwa dowolil o sem do swědčnija Gosudarja Imperatora, i Jego Weličestwo Wsemilostiwějše požalowať soizwolil Kozačej ženě Garkowoj, w nagradu čelowěkoljubiwago postupka jeja, 50 rublej Assignacijami."

Znělka 444.

¥. 1. „Michajlow." Wiz *Čjtanku*, str. 89. čjslo 8. Wěrnost we službě.

Znělka 445.

¥. 6. „Gika" *Řehoř.* Srow. *Pamětné Přjhody Štěpana Pilařjka*, Senického kněze, L. 1663 od Ta-

tarů zagatého, ale zwláštnjm řjzenjm Božjm ze zagetj wyswobozeného, wydal *Boh. Tablic* 1804. str. 125. „Onen Walaský Wywoda, o němž na str. 62 knihy této zmjnka se činj, že wyswobozenj Pilařjkowu napomáhal, gmenowal se *Řehoř Gyka* a byl knjže rodu nepochybně Slowanského (lépe poloslawského). On gakožto muž dobrého sardce i giné zagaté wykaupil. W archiwu aneb spisownè W. Uroz. P. Konrádiho nalezá se pas od něho Panně *Juditě Maňákowých*, zatjm manželce Uroz. P. Michala Mikowiniho (kteryžto obogj zemanský rod geštè po dnes w Nitranské stolici kwete) daný, z něhož se poznáwá, že i tuto šlechtičku on ze zagetj wykaupil a do wlasti wyprawil.“ Podpis na tom pasu gest: „*Gregorius Gika Dei Gratia Princeps Transalpinae Vallachiae. Datum Bukaresti* 1664. *die* 16. *Martii.*“

Znělka 446.

ɣ. 8. „Milič“ *Jovanowič*, Serb z Werbowce. Srow. *Allgemeine Zeitung* 1830. 31. *März. Beylage Nro* 33. „National-Versammlung in Serbien, vom 18. Febr. Vor den Abschieds-Begrüssungen der Versammlung sagte der Fürst *Miloš Obrenowič* unter andern Lehren, die er für die Nation mit gab: Obwohl ihr fast alle unzweideutige Beweise eurer Vaterlandsliebe mehrmal gezeigt habt, so verdient doch ein Beyspiel der Tugend, welches uns allen der *Milič Jovanovits* unlängst gab, öffentlich bekannt zu werden. (Hier zeigte er den Milič Jovanovič, einen ungefähr 50 Jahre alten gemeinen Bauer aus Werbowac, in Semendriär Districte). Dieser Mensch hat einen einzigen Sohn, welcher mit noch zwei Jünglingen, seinen Gefährten, vor 5 Jahren einen Fremden meuchelmordeten, und in die Morawa (Fluss) warfen. Von dem, bei dem gemordeten vorgefundenen Gelde bekam der Sohn des *Milič* auf seinen Theil 18 Piaster (3 Fl. C. M.) und ein Paar Pistolen. Das Geld und die Waffen vergrub er, um vom

Vater nicht gefragt zu werden. Der eine von seinen Gefährten starb kurz darauf an einer Krankheit, und der andere ertrank in der Morawa. Die That blieb geheim; um sie wusste einzig des Milič Sohn, der eine von den Mördern. Nachdem mehrere Jahre verflossen, der Gemordete weder gesucht noch gefunden, die beiden Mitthäter tod waren, und alle Möglichkeit eines Verdachtes vorüber schien, hohlte Milič's Sohn die vergrabenen Waffen und das Geld hervor — und vom Vater in die Enge getrieben, eröffnete er ihm das Geheimniss. Obwohl, wie gesagt, auch die Unmöglichkeit des Verdachtes einleuchtete, so zweifelte der Vater doch nicht an dem, was er zu thun habe. Er band den Mörder — und übergab ihn dem Gerichte mit den bebenden Worten: „ „Dieser ist mein Sohn! mein einziges Kind! wir alle haben der Regirung und unserm Fürsten Treue geschworen, und dass wir unter uns keinen Bösewicht dulden werden! Mein Sohn ist ein Mörder —! richtet ihn wie es die Gerechtigkeit erfordert!" " — Diesem tugendhaften Vater habe ich das Leben des verirrten Sohnes geschenkt. — (Der Sohn des Milič soll kaum 22 Jahre alt seyn)."

†. 9. „Manlius" *Titus Torquatus*, řjmský konsul, dal (r. 415 pred nar. K.) wlastnjmu synu hlawu stjti proto, že se opowážil mimo rozkaz otce, gakožto wůdce wogska, na nepřjtele se pustiti, ačpráwě w této wálce zwjtězil. Srow. *Livius* 8.

Znělka 447.

†. 4. „Jan Milič." Srow. *Am. Komenský, Hist. o Protiw. cjrkwe*, 1655. *str.* 16. „Muž rodu wzácného a ducha horliwého *Jan Milič*, kanownjk Pražský, pro swé wysoké uměnj i pro welikau pobožnost we hlawnjm na zámku Pražském kostele kazatelem učiněn byl, a mnohé mjwal posluchače. Horliwými kázanjmi swými sprawil, že w Praze zlopowěstný newěstčj Domek,

Benátkami nazwaný, wywracen byl, a na tom mjstě kostel Marie Magdaleny wystawen.“ Sr. *Jan Beckowský*, *Poselkyně*, *při roku* 1372. *str.* 585. „Cjsař Karel z Cach města do Prahy se nawrátiw z ponuknutj některých swětských kněžj, naywjce pak na žádost Teynského faráře *Jana Milického*, poručil Domek obecnjch a hřjšných žen w menšjm městě Pražském zbořiti, gemuž Benátky řjkali, proto, že se w Benátkách takowých osob mnoho nacházelo, na mjstě pak toho domku poručil malau wšak welmi krásnau a nákladnau kapličku pod wzjwánjm swaté Maŕj-Magdaleny postawiti. Ten Jan Milický byl gest naydřjw kanownjkem potom i Arcijáhnem hlawnjho kostela Pražského S. Wjta, wšak ten úřad z pauhé ponjženosti, což Arcibiskup Pražský nerád slyšel, ze sebe dobrowolně složil, na Spisowánj knih též na kázanj slowa B. wšecken se oddal, w kostele Teynském gak českau tak i německau řečj kupcům, i ginýmdo Prahy přjchozjm Němcům slowo b. tak horliwě zwěstowal, že někdy třikráte za den kázal. Přjsný žiwot on wedol, žádné maso ani ryby negedol, žádné wjno a giný opjgegjcj nápog nepil, *newěstek* pres *tři sta* k swatému pokánj a k polepšenj žiwota přiwedol, a ge při té kaply w menšjm městě Pražském pod wzjwánjm S. Máŕj Magdaleny wystaweném domě náležitau žiwnostj zaopatřil.“ Sr. *Faust. Procházka*, *Coment. de saecul. liber. Artium in Bohem. Fatis.* 1782. *p.* 160. „Joh. Milicium, ubi auditum est, dicturum esse, occupabatur locus in subselliis, complebatur templum, deinde crebrae adsensiones, multae admirationes, quum vellet fletus, tanta in dicendo vis, nemo ut ei resistere posset. Prorsus ut penes eum popularium non modo animorum, sed etiam voluntatum et actionum arbitrium esset. Mulieres inter dicendum detractum corpore ornatum, gemmis auroque gravem proiicere; artifices damnatis noxiis artibus discere innocuas; opes fenore quaesitae reddi; mulieres quae pudicitiam in propatulo habebant, a turpi quaestu ad vitae honestatem transire;

ubique sceleri pudor, virtus in pretio erat.“ Wiz *Militii vita ab ejus discipulo scripta, in Balb. Misc. D. I. L. 3.*

Znělka 448.

V. 3. „Polykarp“ *Theodor.* Srow. *Nik. Greč, Opyt Istorii ruskoi literatury* 1822. *str.* 100: „W 1704 godu izdan w Moskwě Slawiano-Greko-Latinski Lexikon, sostawlennyi Sprawščjkom Moskowskoi duchownoi Typographii Theodorom Polykarpowym.“

V. 3. „Knapski“ *Řehoř*, zemr. 1638. Polák, Professor řečnictwj w Krakowě, wydal *Thesaurus pol.-lat.-graecus, et lat.-pol.* Slownjk i dnes ještě wážený.

V. 3. „Jelenský.“ dwa gsau tohoto gména češtj spisowatelé *Řehor* otec a *Žigmund* syn; onen zaslaužilý překládánjm mnohých spisů w češtinu, tento wydánjm slownjka pod názwem: *Lexicon symphonum*, quo quatuor linguarum Europae, graecae, lat. germ. et slavonicae concordantia consonantiaque indicatur: Basil. 1539. Srow. *Procházka, Coment. p.* 271. „Erat Sigismundi Gelenii ingens per omnes gentes nomen et gloria, quo de viro silere satius puto, quam parum dicere.“

V. 4. „Zizania“ *Wawřinec*, protopop w Korci w Litwě, psal *Slawenskau Grammat.* Wilna, 596. — „Smotrisky“ *Meletius*, Spisowatel staroslawské mluwnice, tištěné 1619 w Jewě.

V. 5. „Linde.“ Spisowatel polského, wýborného a welikého Slownjka.

V. 5. „Kopčiński.“ Spisowatel polské znamenité Mluwnice.

V. 6. „Nudožerin“ *Benedicti Wawřinec*, Slowák, nar. w Nedožeře Nitranské stol. r. 1555 † 1615, učený muž, spisowatel Mluwnice československé, učitel mathematiky, řečnictwj a řeckého gazyka, dekán řádu filosofického a zprawce Karoljnu w Praze.

V. 11. „Belostenec“ *Jan*, Chorwat, wydal Slownjk: *Gazophylacium latin. illyr.* Zagrab. 1740.

die wendische, obgleich ihre Muttersprache, bey längerem Aufenthalte hier, und ohne Übung in derselben zu haben, mehr oder weniger vergessen würden. Diess veranlasste sie bisweilen zusammen zu kommen, um durch mündliche Unterhaltung ihre Landessprache zu üben. Dieser Verbindung, die im ersten Jahre schon weit gediehen war, und jetzt durch die ersten Gesetze, den Grund ihres fernern Bestehens gelegt hatte, war es vorbehalten, auch bald eine *öffentliche* Bestätigung zu erhalten. Die Gesellschaft setzte unter dem Namen der Oberlausitzer wendischen Predigergesellschaft ihre Übungen bis zum Jahre 1723 ungestört fort. Sie erwählte jedesmal einen Senior, Subsenior, Fiscal. Seit ihrer Entstehung zählt diese Gesellschaft 229 ordentliche und 220 ausserordentliche Mitglieder." Bohužel! že se od některého času do této společnosti už i Němci za údy berau a w německé řeči práce a cwičenj wykonáwagj: k obáwánj gest že wendická řeč i tu pohelcena bude.

Znělka 451.

Ẏ. 1. „Matthaei" *Georg*, *Diener am Worte Gottes in Colm* (Chlum), tak se podepsal we swé Wendische Grammatika, Budissin 1721.

Ẏ. 2. „Frencel" *Abraham* a *Michael*, oba horliwj Slawistowé; onen perwý odwodj swé gméno od *Pribyslaw*, něm. *Prinzel*, *Frenzel*, byl kněz w Schönawě. Srow. *Körner*, *Philolog. Abhandlung*, *Leipz.* 1796 *S.* 22. „Vielleicht wird man die Gräber eines *Frenzels*, *Pechs*, *Fabers*, *Langens*, *Jokisch*, *Schirachs*, *Böhmers*, *Wauers*, *Schulzens*, *Kühns* und andere mehrere mit der Zeit noch schmücken!"

Ẏ. 2. „Swotlik" *G. Augustin*, wydal *Vocabularium latino-serbicum*, *w Budišjně* 1721; Geho přeloženj Biblie ještě w Rpisu.

Ẏ. 2. „Choinan." Srow. *Sam. Grosser*, *Lausitzer Merkw. Leipz.* 1714, pod článkem *Gelehrte Sa-*

chen: „Johann Choinanus Cotbusiensis, retirirte sich in seiner Jugend, des 30jährigen Kriegs wegen, nach Ungarn, von da kam er zurück nach Wittenberg, wurde Pfarrer auf dem Lande bey Lübben, war nach Lübenau berufen, wo er 1664 gestorben. Er scrupulirte bey seinen Nebenstunden sehr über der Wendischen Sprache, und bemühete sich eine vollständige *Grammaticam Sorabico-Slavonicam* ans Licht zu stellen, so auch in MSpto bey seiner Posterität vorhanden ist. Anbey sammelte er auch viel zur Erläuterung der Wendischen Geschichte dienende Sachen, Sitten und Gebräuche."

ψ. 10. „Janiške" wlastně *Janišek* (srow. slow. *Janjček*, *Janošjk*). Srow. *Christian Henning*, *Vocabularium Venedicum Rpis*, w Dobrowského *Slowance*, 1814. *str.* 1—10. Über die slavische Sprache, besonders über die Lüneburgisch-Wendische. „Das Unglück (der Unterjochung) hat auch die Wenden getroffen, welche weiland zwischen Ulzen, Lüchow und Danenberg gewohnt, welcher Strich überhaupt *Drawene* genennet wird. Jetziger Zeit reden hier herum nur noch einige von den Alten *wendisch*, und dürfen es kaum vor ihren Kindern und andern jungen Leuten thun, weil sie damit ausgelacht werden. Daher unfehlbar zu vermuthen dass innerhalb 20—30 Jahren, wenn die Alten vorbey, die Sprache auch wird vergangen seyn, und man sodann keinen Wenden mehr mit seiner Sprache allhier wird zu hören kriegen, wenn man gleich viel Geld darum geben wollte. Sobald ich zum Prediger dieses Orts befördert worden, habe mich nach einigen Urkunden in dieser Sprache bemüht; aber vergebens. Nachdem in dieser Art, meines Wissens, niemals was geschrieben worden, weil Niemand von dieser Nation in den vorigen Zeiten lesen oder schreiben können. Allein je grössere Schwierigkeiten sich ereigneten, je mehr wuchs meine Begierde. Gott fügte auch endlich, dass ich in der mir anvertrauten Gemeine einen Mann antraf, der sich nicht allein erklärte, des Sonntags nach

verrichtetem Gottesdienst mir darin nach Möglichkeit an die Hand zu gehen; sondern auch so geschickt war, dass er sich in meine Zweifel-Fragen bald finden und nach gegebenen Anlass mich ziemlich vergnügen, zugleich auch dabey schreiben konnte. Es wird hoffentlich erlaubet seyn, meine Erkenntlichkeit gegen ihn, als meinen gewesenen Lehrmeister zu bezeugen, nachdem er vor einigen Jahren zu meiner sonderbaren Betrübniss, unverhofft den Weg aller Welt gegangen, seinen Namen bekannt zu machen. Er hiess *Johann Janieschge*, Einwohner zu Klenow, Amts Wustrow, von solchem guten Wandel, dass weder Obrigkeit, noch Prediger, seinetwegen Verdriesslichkeiten gehabt. Wir haben uns also im Namen Gottes auf bestimmte Zeit zusammen gethan, und nach vieler langweiliger Mühe endlich soviel zu Papier gebracht, als folgende Bogen weisen.“ *Henning a Janiške* žili okolo r. 1690.

Znělka 453.

V. 3. „Homera.“ Srow. *Homerus Slavicis dialectis cognata lingua scripsit. Ex ipsius Homeri carmine ostendit Gregorius Dankowský. Vindob.* 1829.

Znělka 454.

V. 1. „Meonida“ *Maeon* slul otec Homerův, odtud i tento *Meonides* čili *Meonowič* sluge.

V. 9. „Polské“ od *Ign. Nagurczewskiego* a *Fr. Dmóchowskiego*, rymowané, ne z původnj řeči, ale z latinského a francauzského přeloženj wypracowané.

V. 9. „Ruské“ od *Kostrowa* a *Gnědiče* rymowané.

V. 10. „České“ od *J. Negedlého*, *Puchmjra* a *Palkowiče*. Srow. *Šafarik*, *Gesch. d. slav. Liter. S.* 178. „Alle diese nahmen den Ton als obersten Grundsatz der Quantität an. Kein Wunder, dass bei solcher unhellenischen Handhabung der Verskunst die zartgebaute griechische Kalliope in dem rauhen germanischen

Tonkürass bei gebildeten Nationalen wenig Glück machte. Griechische Formen wollen durchaus nach den Grundsätzen der griechischen Prosodie und Metrik behandelt seyn.“

Znělka 455.

¾. 6. „Serbská Matice“ gest společnost k wydáwánj Časopisů a knih serbských, založená w Pešti r. 1826 od kupce *Milowuka*, adwokata *Swetiće* a giných: má swé ročité schůzky, swé úřady, gistiny. „Česká Matice“ založená na způsob Serbské w Praze r. 1831 od J. *Jungmanna*, J. S. *Presla*, Fr. *Palackého* a giných. Wiz o nj *Časopis čes. Mus.* 1831. *Swazek I. str.* 117. *Matice* u Serbů znamená *die Bienenkönigginn*, *Bienenmutter*.

¾. 11. „Negmenowaný syn.“ Wiz *Účty Matice české*, *na rok* 1831. *str.* 8. „Negmenowaný, s heslem: Pololetnj obět chudého syna české wlasti na oltář chudé matky přinešená ze srdce wěrného. 20 zl. str.“

¾. 14. „Na zemi stálost.“ Toto proroctwj slawské našj nebešťanky se bohužel skutečně a berzo sprawdilo, nebo německá záwist a podezřiwost *českau* matici hned w perwém paupěti a kwětu pošlapala. — Šťastněgšj gest *serbská* mezi Maďary: a ještě šťastněgšj *maďarská Akademie!* —

Znělka 456.

¾. 10. „Liskay“ *Jan*, nynj kaplan superintendentnj w Tisowci: „Kuzmani“ *Karel*, nynj kazatel w banské Bystřici.

¾. 11. „Kampeljk“ *Františ ek Welislaw*, posluchač Bohoslowj w Brunė, psal, gako předtjm neznámý, skladateli těchto básnj list, z něhož něco zde na památku klademe: „W Brunė 8. prosince 1831. Národa swého milowný, Weledrahý Pane! Neračte mau der-

zost za zlé mi pokládati. Přeswědčen sem že Slowanů žiwot láska s upřjmnostj a pospolnostj krásiti ma. Morawa naše posud drjmá; roznécugeme každau giskru, wědauce o nj, žeby časem plápolati mohla. W Morawě nic posud statného newycházj, coby zdělanégšj třjdu lákalo. Školská mládež gest dozráwagjcj pěstaun a ředitel národu, sem obrátjce zřetel náš, hleďme lepšjho ducha w nj zbuditi, gj pomůcky ku wědám podáwati. Budaucně wás ljstkem o potřebě wychowánj národa našeho nawštjwjm. Ugmime se gedenkráte předmětu tohoto, podegme ho národu našemu = Čechowi + Morawanu + Slowáku. Každý rok Swazek liternjch zábaw wydáwati hodláme. Několik Morawanů sem už zjskal: ale my potřebugeme také veterany. Naši básnjci skládagj básně na Julinku, na Ni, na Milka, na Hubičku, welmi málo gich postupuge po Wašich stopách. Gaký diw, když národ náš básnictwj sobě hnusj? Gaký diw, když naše básnictwo nemagjc zřetel na *dobro*, *krásu* i *prawdu*, tuto dědičnau trogici člowěčenstwa, ducha k pozemsku přimrazuge a t. d.“

℣. 11. „Káčer“ *Jozef*, poslal skladateli těchto básnj několik pronikawých, lásky k národu a řeči pelných psanj, počátek z časoměrného přeloženj Klopstokowy Messiady, i giné básně a Znělky z nichž některé i w Časopisu tištěny. Nynj gest tušjm kazatelem w Čechách.

℣. 12. „Roštlapil“ *Mnohoslaw*, posluchač libomudrectwj roku druhého w Čechách. Pisatel tohoto nemůže se zderžetj psanj tohoto, gemu též neznámého, mladjka zde položiti. „*W Litomyšli* 17. *Ledna* 1830. Slowutný Slowane! Ačkoli s třesaucj rukau, osmělugi se Wám mnohowážný Pane gen ohlas těch citů popsati, které w mém srdci wrau, při čtenj Wašeho welecenného Spisu: tak předce ta myšlénka blahokogná, že Waše dobrota wětšj gest mé smělosti, byla popudem Wám, ode wšech milowaný Pane, pjsebně říjcti co mé přepl-

ňuge srdce. Gaká blahost mocnj se ducha negen mého ale i každého Slowana Waši Sl. Dc. čtaucjho?! O kéžby ste nás brzo, ach brzo zase s prawau Wašeho ducha krásau chtěl potěšiti! Gakau cenu a lásku ste u nás wydobyl, neomylným může býti Wám, předrahý wlastenče! důkazem, že negen Waše spisy gak u starosti mnohowážné, tak i u kwetaucj českoslowanské mládeže wůbec se ctěgj, zase a zase čjtagj, ale že i také každý po tom žádaném taužj štěstj, by Wás w našem spatřiti středu a gestli možno na horaucj tisknauti mohl srdce. Zachowegž Wás we stálém zdrawj a šťastném na tomto swětě trwánj Bůh wšemohaucj, aby ste dlauho k rozmnoženj wšeho což dobrého a krásného sluge, nám žil Slowanům! Odpustte welecenný Pane, dětinské mé lásce, kterau Wám swělým tjmto listem obětugi, a té naděge plný že we zlau neobrátjte stranu mogi smělost, zůstáwám Wám neyoddanégšj služebnjk a ctitel *Roštlapil Mnohoslaw.*"

℣. 12. „Kaubek" *J. Prawoslaw.* Wiz *Čechoslaw, Sw. II. str.* 49.

℣. 13. „Sadowski" *Wogtěch*, posluchač lékařstwj nayperw w Pešti pak we Wjdni, rodilý z Krakowa; přeložil několik Znělek ze Sl. Dc. do polštiny; spisuge wšeslawskau Chrestomathii; skládá půwodnj polské básně a gest horliwý Wšeslaw.

℣. 13. „Gay" *Ludewit*, rodilý z Krapiny w Chorwatech, učil se práwům w Pešti r. 1830—31. sepsal: *Kratka Osnowa Horwatsko-Slawenskoga Prawopisanja, wu Budimu* 1830, pracuge na založenj národnjho chorwatského Museum w Zahrabě a na wydáwánj Nowin.

Znělka 457.

℣. 4. „Winařický" *Karel*, obřadnjk (ceremoniař) knjžete arcibiskupa Pražského. Geho přeloženj z řečtiny *Idylly Bionowy* wiz w Časopisu Mus. 1830 Sw.

III. str. 255. Přeložen *Virgilowy Aeneidy* K. II. tamž 1829 Sw. I. a II. Pak *Horáce* tamž 1831. Sw. I. a III.

℣. 9. „Lobkowic“ *Bohuslaw z Hasisteinu*, psal mnoho latinských weršů, ze kterých p. Winařický některé přeložil, wiz *Časopis Mus.* 1830. *Sw. IV. str.* 407. *Rok* 1831. *Sw. IV. str.* 434. Srow. *Znělku* 512 č. 12.

℣. 10. „Zehřjwárna“ něm. *Treibhaus*, *Glashaus*: kde se cizozemské byliny kunštownjm zehřjwánjm ke zrůstu přiwozugj. Někde i *záhřewna.*

Znělka 458.

℣. 9. „Chodakowský“ *Zorian Dolenga*, z Waršawy, pilný hledatel a zpytatel slawských starožitnostj, zwláště mythologických: konal k tomu cjli schwálné cesty po slawenských kraginách, na které od ruského dworu dostal 3000 rubl. střjb. Geho žiwotopis wiz w *Bibliografičeských Listech od Köppena r.* 1826. *Nro* 38. *str.* 563.

℣. 10. „Jankowič“ *Mikuláš*, w Pešti, zemský pán, původu slawského, má necenitelnau Sbjrku starotin a mincj wšeligakých, mezi nimi mnohé i ruské, polské, české, serbské, se slawskými nápisy.

℣. 10. „Blecha“ Čech w Praze, železnjk; skládatel těchto básnj, osobnau známost s nim učiniw, widěl u něho pěkný sklad zwláště staročeských řjdkostj a mincj.

℣. 11. „Masch“ *Ondřeg Bohumil;* opsal a wydal starožitnosti od Fr. Sponholza r. 1697 w Prilwicech nalezené, w knize: *Die Gottesdienstlichen Alterthümer der Obotriten aus dem Tempel zu Rhetra am Tollenzersee. Berlin* 1771.

℣. 11. „Ahrendtowský“ wlastně gen *Ahrendt*, *Martin Friedrich;* narozen w Holsteinsku: tento ustawičně putugjcj antikwář žil i zemřel gako Diogenes, beze gměnj, bez wlasti, bez rodiny, neměw žádné giné náruživosti mimo lásku ke starotinám, zwláště runským

nápisům, kde owšem mnoho nowého odekryl. Byl w Italii, w Paříži, we Spanielsku tjm cjlem. Gda po druhý kráte do Italie pěšky, zderžowal se za čas i w Pešti, špatně oděný, knihy a rukopisy mezi tělem a košilj nose; spáwal nayčastégi pod křowinau aneb stromem w poli, aneb byloli deštiwo, pod mostem; zemřel r. 1824 w bljzkosti Benátek. Wydal tiskem: *Grossherzoglich-Strelitzisches Georgicum Nord-Slavischer Gottheiten und ihres Dienstes; aus den Urbildern dargestellt von M. F. Ahrendt, Nordischen Alterthumsforscher aus Altona, Minden* 1820.

Znělka 459.

℣. 6. „Slawské psanj.“ Wys. urozený p. *Theodor Stratimirowić* w listu ode dne 15. Unora 1832 z Kulpjnu, pjsal: „Literas unius e Croaticis Comitatibus, Szaladiensi, croatico idiomate exaratas, hucdum procurare non potui: proxima tamen occasione, dum Essekinum ivero, sciscitabor utrum copia talium et ubi aquiri possit?“

Znělka 460.

℣. 4. „Kralodworský Spis“ čili Rukopis, staročeské básně obsahugjcj, nalezen r. 1818 dne 16. Září w Králowé Dwoře od *Wáclawa Hanky;* přeložen njm do nowočeského, *Wáclawem Swobodau* do německého; *Šiškowem* do ruského gazyka.

℣. 5. „Igora zpěw“ čili *Slowo o polku Igora*, staroslawenská báseň nalezená od *Musin-Puškina* r. 1796, přeložená do ruského *Malinowským*, *Šiškowem* a ginými, do českého a německého *Wáclawem Hankau* r. 1821.

℣. 7. „Žaltář Hedwiky“ w polské řeči, odekryt pánem Kucharským w hornjch Rakausjch w kláštěře *Swatého Floriana;* Hedwiga králowna polská žila r. 1371 † 1399. Wedle *polštiny* stogj i latinské a německé

přeložen; orthographia a pjsmo náležj 14 stoletj, gest to tedy naystaršj Rukopis polský. Litera *M.* w erbě napsaná zdá se ukazowati, že tento Rukopis byl dar od *Hedwigy* polské učiněný gegj sestře *Marii*, manželce Sigmunda krále uherského.

¥. 8. „Zlomky Freisingenské.“ Zlomky tyto we starokrainské řeči psané, zpowědnj modlitby a přjmluwy obsahugjcj, zachowali se w kláštere Freisingenském w Baworské kragině, odkud potom s ginými knihami do Mnichowa přišli, kde i nynj gsau. Odekryl ge nayperwé *Joh. Christ. Anton Freyherr von Aretin.* Srow. *Dobrowský Slowanka I. Lief. S.* 249. Wydal ge skwostně s wýkladem, s latinským i ruským přeloženjm *P. Köppen* w Petrohradě, pod nazwem: *Sobranije inozemnych Slowenskich Pamjatnikow.*

¥. 14. „Bandtke“ *Samuel*, w Krakowě; „Kopitar“ *Bartoloměg*, we Wjdni; „Hanka“ *Wáclaw*, w Praze, knihownjci.

Znělka 461.

¥. 11. „Bělopotocký“ *Kašpar*, nar. 1794 dne 4. Ledna, nynj knihář we S. Mikuláši w Liptowské stolici; učený muž, wzdělaný a horliwý Slowan, i spisowatel. Geho předkowé psali a zwali se až do roku 1673 Bělopotočtj, gakožto mnohé listiny zemanské této rodiny potwerzugj: potom gméno zmaďařeno na *Fejérpataky*.

Znělka 462.

¥. 4. „Rudnay“ *Alexander*, z Rudna a Diwácké Nowéwsi, Kardinal, Arcibiskup Ostrihomský, Primas králowstwj uherského a t. d. Nar. r. 1760, we S. Křjži; zemr. 1831. Zwláštnj milownjk, podporowatel a ochránce literatury a řeči slowenské: on w Pešti w předměstj Jozefowském, kde naywjce Slowáci bydlegj, ustanowil při taměgšj katol. faře i slowenského kaplana, ať i tu Němci wšecko zněmčiti, Maďaři wšecko zmaďařiti chtěli;

geho Kázně slowenské gsau právě pod tiskem; překladal i listy Ciceronowy do slowenské řeči.“

℣. 4. „Pronay“ *Alexander*, Swobodný pán, ze slowenského Prawna a na Blatnici, rytjř zlaté ostrohy, Geho cjs. k. apošt. Gasnosti Komornjk, cjrkwj ew. A. W. naywyššj Inspektor: geden z naywzdělaněgšjch a naydobrotiwěgšjch Welepánů w Uherské zemi, wýborně zběhlý zwláště w děginách a řečech. Skladatel těchto básnj přežil we společnosti tohoto ctihodného starce, gak w Pešti, tak i w Tó-Almáši, zwláště w tamějšj rozkošné zahradě, mnohé šťastné hodiny w rozmluwách o literatuře; geho bibliotheka obsahuge znamenitau zbjrku slawských zwláště ruských knih.

℣. 5. „Rožnay“ *Samuel*, nar. we Zwoleně, zemřel gako ew. kazatel w Bystřici r. 1815 w naylepšjm kwětu žiwota. Sladatel těchto básnj byl z Prešporku do Bystřice od Rožnayho, na geho mjsto, za pěstauna powolán, strawil s nim před swým odchoden do Jeny, sice gen geden, ale šťastný, rok w přátelstwj.

℣. 5. „Clemen.“ Wiz *Zn.* 206.

℣. 6. „Siwecki“ *Jan*, Polák z Krakowa. Skladatel těchto básnj učinil s njm r. 1825 známost we Sliačských Teplicech, která mu napotom welice prospěšná byla co do swazku a wzágemnosti mezi polskau a českau literaturau.

℣. 6. „Šoltis“ *Jan*, Wiz o něm w našich Kázněch a Řečech str. 577.

℣. 7. „Blahoslaw“ čili *Benedicti Jan*, ještě žigjcj professor při ew. školách w Kežmarku; wydawatel *Počátků Českého básnictwj*, *w Prešpurku* 1818; Skladatel těchto básnj mjwal w Jeně spolu s njm cwičenj w české, polské a ruské řeči. Blahoslaw gest zprawcem československé společnosti w Kežmarku, kde už mnoho dobrého způsobil.

℣. 7. „Herkel“ *Jan*, rodilý z Orawy, nynj ad-

wokát w Pešti; sepsal: *Elementa grammaticae linguae slavicae universalis, r.* 1826. w Budjně.

†. 8. „Milowuk“ *Josef*, nar. 1787 w Terpině we Sremsku, Serb, kupec a měšťan w Pešti, horliwý a učinliwý milownjk negen serbského ale celého slawského národu; původce *Matice Serbské*; dal swými nákladky *Obrazy slawných Serbů* w medi rýti; wydal tiskem djla mnohých mladých, zwláště chudobnějších spisowatelů, a sepsal sám některé knižečky, k. p. *Začatije Matice Serbské* 1829.; *Protak* 1829.; *Luna* 1831. — a t, d.

†. 8. „Farnjk“ *Karel*, naroz. w Turci, nynj adwokát w Pešti a zástupce tamějšj slowenské cjrkwe a školy proti Němcům.

†. 8. „Hamuljak“ *Martin*, nar. r. 1789, w Jasenici w Orawě; účtownj uřednjk při král. mjstoderžjcj Raddě w Budjně: ač sám posawád, mimo přátelské listy nic slowensky nepsal a newydal, předce přináležj do počtu zaslaužilých synů našeho národu; geho zásluhy gsau wjce praktické: wzbuzowánj lásky k národů a řeči u mladjků, maudré zastáwánj národu proti uterhačům a protiwnjkům; sbjránj slowenských knih, rukopisů a giných pamatnostj; obstaránj tisku a korrektury; wzágemné rozesjlánj literngch plodů na wše strany slawských nářečj, slowem uwozowánj literatury našj do běhu a žiwota. W Rpisu lat. má *Historii nowějšjho rozšiřowánj maďarčiny mezi ginými národy w Uherské kragině.*

†. 9. „Seberini“ *Jan*, nar. r. 1780 we Welkéwsi w Oraw. stol. nayperwé we Středě pak w b. Šťáwnici kazatel sl. h. ew. cjrkwe. Wiz o něm w *Kucharského psanj, w Časopisu Mus.* 1828. *Sw. II. str.* 128. „W Šťáwnici poznal sem se se Seberinim, i w rozličných wěcech slowenských upřjmě od něho poučen sem byl. Pracuge užitečně dáwánjm cwičenj kazatelských w gazyku českém.“ Wydal tiskem několik kázuj; žiwotopis

geho wlastnj rukau slowensky psaný, nalezá se u skladatele těchto básnj; pamatno gest wyprawowánj, kterak panu Seberinimu už we 12 roce geden maďarský učitel, přjlišným pro maďarčinu horlenjm a trestánjm, celau maďarčinu zoškliwil.

℣. 10. „Palacký“ *František*, nar. 1798; w Hodoslawicech na Morawě, nynj w Praze redaktor Časopisů. Palacký, ač mladšj, byl perwý milownjk národu, řeči a literatury československé, se kterým skladatel těchto básnj známost učinil a we swazek přátelský wstaupil; střetli a nalezli se spolu gako žákowé w Prešporských winicech w garnjm čase, on Morawan Slowáka *Tablice*, gá Slowák Morawana *Komenského* w ruce mage a čjtage.

℣. 10. „Koiš“ *Jan*, z Oraw. stol. z Trstené, accessista u sl. mjstoderž. Raddy: k horliwému milowánj slowenského národu a gazyka přiweden nemaudrým wřegným haněnjm a potupowánjm tohoto národu we škole od gednoho Maďara a professora Dëgin při kr. pešťanské uniwersitě.

℣. 10. „Pačič“ *Iwan*, nar. 1771. w Baiši, slowutný ranami posetý setnjk při c. k. gjzdě a geden z naylepšjch básnjřů serbských; wydal sám: *Sočinenija pjesnoslowska*, *u Budimu* 1827.; spolu se skladatelem těchto básnj *Gmenoslow*, *w Budjně* 1828; gegich společné dopisowánj bywalo z gedné stránky *serbské*, z druhé *československé*, a weždy sobě dokonále rozuměli. Od Pačiče a geho přátelů Serbů, slyšel skladatel těchto básnj perwýkráte i slawný serbský zpěw: „*Mnogaja Ljeta.*“

℣. 11. „Ferjenčjk“ *Samuel*, nar. 1793, we Zwolenë; nynj kazatel w Gelšawě, wýborný, i přirozenjm i uměnjm uzpůsobený zpěwák a hudebnjk na kytaře, který skladateli těchto básnj negednu hodinu w Jenë, kde spolu byli, osladil; s Göthem, práwě tehdáž národnj slowenské zpěwy hledagjcjm a překládagjcjm, ho obeznámil; s nim se o filosofických předmětech a čtených

společně knihách často w přátelských rozmluwách hádal. Wydal několik káznj tiskem a má i wlastnj slow. Rukopisy.

¥. 11. „Suchánì“ *Martin.* nar. 1792, w Rochowcech, Gemer. stol. doktor w lékarstwj; od stolice Neogradské na odměnu zásluh o obecný lid r. 1823, za Assessora prohlášen, nynj w Pešti gako lékař. Psal německy o *Choleře*; složil a wydal *nápěwy* čili *melodie Pjsnj swětských slowenských pro klawjr*; má w Rukopisu *Zbjrku obyćegů Slowáků, zwláště při swadbách.*

Znělka 463.

¥. 10. „Klopstoka“ zwláště w přeloženj Lužickém od *Giřjho Mōhna*, o němž *Fr. Ad. Klien* we Spisu *Gesch. d. Lausitzer Predigergesellschaft Lpz.* 1816. *S.* 9. takto pjše: „Die wendische Sprache ist weder kraftlos noch unbiegsam zur Poesie, was ein, das Original fast allenthalben erreichender, Versuch der Übersetzung eines Theils der Klopstockischen Messiade in gleicher Versart, den der verstorbene Pastor *Mōhn* in Neschwitz lieferte, beweiset.“

Znělka 466.

¥. 3. „Černogorsko,“ *Crnagora, Monte negro.* Srow. *W. Gerhard, Wila, Glosar.* „Montenegro, Černagora, ein schmaler District zwischen Herzegowina, Albanien, und Bocca di Cataro, der so gebirgig und steil, dass das ganze Land wie eine natürliche Festung zu betrachten ist. Es ist in 4 Bezirke getheilt, enthält 54 Quadratmeilen Flächenraum und gegen 60,000 Seelen. Die Hauptorte sind Cetinja und Stanjewič. Die Černogorzen haben bis jetzt mit wahrhaft spartanischem Sinne ihre Freyheit zu behaupten gewusst. Ihre Regierungsform ist republikanisch. In ihren öffentlichen Versammlungen, welche unter freyem Himmel gehalten werden, und in welchem ihr Wladyka (Bischof) und die

Aeltesten den Vorsitz haben, kann jeder seine Meinung sagen, und die Stimmenmehrheit entscheidet. Der Bischof ist ihr geistliches Oberhaupt, bewahrt des Volkes Heiligthümer und führt sie in die Schlacht. Er geht bewaffnet wie seine Landsleute, bekommt keine Steuern und zahlt keine. Der jetzt noch lebende Wladyka heisst Petar Petrovits. Die Republik hat ihm einen See geschenckt, wo zwar jeder fischen darf, aber nur ihm erlaubt ist mit den Fischen Handel zu treiben. Die Montenegriner sind geborne Krieger, muthig, unerschrocken und freyheitsliebend, dabey leben sie höchst einfach, mässig und nüchtern. Proviant tragen ihnen die Weiber in der Schlacht nach und ermuntern sie zum Heldenmuthe."

V. 4. „Nowgorod." Srow. *Karamzin*, *Ist. Gos. T. VI. K.* 3.

V. 10. „Diwadlo kusem od Palmoty. Srow. *Nuovo giornale de litterati*, *Pisa* 1825. *Nro* 20. a totéž přeložené w něm. *Convers. Blatt* 1825. *Nro* 236. *S.* 943. „Das slavische Theater der Ragusaner verdient, wie schon Appendini in seiner Ragusanischen Literaturgeschichte bemerkt, die Aufmerksamkeit der Gelehrten. Der Anfang desselben fällt ins 14. Jahrhundert, also in eine Epoche, als das griechische Drama schon in Vergessenheit gerathen war, und Italien noch keinen Tasso, keinen Guarini aufzuweisen hatte; es endigte im 17, folglich konnte es sich noch des kritischen Geschmacks erfreuen, den das Wiederaufleben der schönen Künste in der Literatur erzeugt hatte. Palmota besass einen lebhaften Geist, vortreffliches Gedächtniss, kannte die Literatur seiner Zeit, und hatte auch die Alten studirt. Er pflegte zu behaupten, er sähe im Traum oft die Musen prächtig gekleidet um sein Bette singen und tanzen. Den alten Dichtern und Geschichtschreibern entlehnte er den Inhalt mehrer Stücke. So gab ihm Homer Anlass zu seinem Drama Achilles, Virgil zu seinem Besuche Aeneas in der Unterwelt, die Geschichte

des Priesters Diocleates zu seinem Paulimir, und die slavischen Chroniken zu seiner Zaptislava. Achilles und Daniza sind die beiden geschätztesten Stücke, die man von ihm hat. In *Paulimir* wird die Stiftung dieses kleinen Freistaats und die Thaten ihrer Bewohner dargestellt. *Zaptislawa* hat das Heldenthum der slavischen Krieger und Kriegerinnen zum Gegenstand. Paulimir war 1637 unter einem grossen Zelte vor dem Rathspallaste zu Ragusa aufgeführt. Die Stelle in welcher der Mönch Sergius mit Begeisterung die ruhmreichsten Thaten Ragusas von der Stiftung der Republik an, bis an seine Zeiten her erzählt, war ganz dazu geeignet, den Enthusiasmus der Republikaner zu erregen. Palmota war zur dramatischen Kunst geboren. Er hatte sich angewöhnt zu schnell zu versificiren, welches ihm überhaupt etwas sehr leichtes war. Jährlich hatte er zwei Dramen zu schreiben, ausserdem war er Theater Director, und spielte selbst mit."

ỳ. 12. „Zwonem." Srow. *Rakowiecki, Pr. Rus. T. I. str.* 108. „Wielki Dzwon (w Nowogrodie ruskiem) Wiecowym zwany (Wiečowoi albo wiečnoi od wiec, wiet-rada) uważanym był za obronę swobód i praw Rzeczypospolitéy. Skoro tylko w Dzwon uderzono, każdy wychodził na wielki plac publiczny."

ỳ. 13. „Posadnjk." Srow. *Rakowiecki, Pr. R. T. I. str.* 107. „Posadnik był naypierwszym urzędnikiem, naywyższy urząd w Rzeczypospolitéy piastuiącym. Znaczenie Posadników było nader znakomitem. Córki ich częstokroć Panuiącym Xiążętom zaślubiane były."

Znělka 467.

ỳ. 4. „Nestorowic." Nestor, w Homerowě Iliadě, byl geden z řeckých Troji dobýwagjcjch herdin a král w Pylose, znamenitý swým *starým wěkem*, nebo tři wěky lidského žiwota přežil, odtud *Nestor* wůbec tolik co *starec*; *Nestorowice*, město aneb osada starců.

V. 5. „Sara s Rowinem.“ Srow. *Společnjk od Fr. Trnky w Brně* 1831. *str.* 151. „*Jan Rowin*, z Temešwarského Banatu, žil se swau ženau *Sárau* 140 let w manželstwj. On zemřel we swém 172, ona 104 roku, byli greckého náboženstwa. Ze 4 žigjcjch dětj naystaršjmu bylo 117 a naymladšjmu 100 let; ze dwau prawnuků gednomu 35 a druhému 27 roků.“ Gegich wyobrazenj nalezá se w Pešti, w Museum.

V. 6. „Nikodým.“ *Tamž*, *str.* 150. „Dne 21. Dubna 1816. zemřel w Herbesu na panstwj Krumlowském w Čechách werchnostenský hágný, *Franc Nikodým*, 119 letý. Dobře uměl wytknuté a zlomené ruky i nohy naprawowati a hogiti, čemuž se byl na wogně naučil. Třikráte se oženil, po třetj w 89 r. Geho posledni newěsta byla 28 roká, se kterau geště dceru splodil. Do skonánj poderžel smysly zdrawé.“

V. 6. „Weselý.“ *Tamž*, *str.* 149. „Dne 19 Unora 1809. umřel we Chrlicech w Morawě *Jan Weselý* 105 roký. Nikda nezastonal; we 99 r. oslepnul, ale ostatnj smyslowé až do skonánj mu slaužili.“

V. 7. „Grabowský.“ Srow. *Rozličnosti pražských Nowin* 1832. *Čjslo* 10. „W Polocku na litewském pomezj obcuge Rus, *Demetrius Grabowský* gménem, a počjtá už let wěku swého 150. Tento znamenitý muž gest pastýř, má několik synů, z nichžto naystaršj 120, naymladšj pak 96 let wěku počjtagj. Tato rodina djlem pro starý wěk, djlem pro správné a dokonalé chowánj se, po wšem wůkolj welmi wážena gest.“

V. 10. „Znachorowá.“ Srow. *Společnjk od Trnky*, *str.* 150. „W Čachticech (maďar. Csejte, stol. Nitran. w Uhřjch) zemřela před několika roky sedlačka *Ewa Znachorowá*, stará 117 let. Wlasy gj nešediwěli, ani zuby newypadali; gegj obličeg byl geště přjwětiwý, ráda zpjwala, gedla a pila co měla; za mladosti mnoho a těžce pracowala. Řjkáwala: každého dne chodjwala gá se slépkami spáwat, a se slépkami wstáwala sem.“

¥. 12. „Z Mozkwy.“ Srow. *Rozličnosti Praž. Now.* 1832. *dn.* 26. *Ledna*, *Čjslo* 8. „W Mozkwě umřeli měsjce Unora m. r. snad naystaršj manželé, gakých kdy bylo na swětě, a wěruby se zpráwa ta pauze gen smyšlenau báchorau zdála, nebywši knihami křestnjmi potwerzená. Manžel dočkal 162 a manželka geho 159 let, pobywše spolu w manželstwj 130, prawjm *sto třidcet let.* Paměti hodno wšak, an za čas tak dlauhého manželstwj, stále pokognė a swornė žiwi byli.“ *Tamž* 1831 *dne* 24. *Března*, *Čjslo* 24. „Wėkowitost w Rusku. Roku 1829 w Rusku mezi zemřelými (a tam se počjtagj gen zemřelj mužského pohlawj) bylo 947 kteřj přečkali 100 let, 202 kteřj přes 110, 98 kteřj přes 115, 52 kteřj přes 120, 21 genž přes 125, a geden byl stár 135 let.“

Znělka 468.

¥. 9. „Wukasowič.“ Srow. *Bilderbeck*, *Charakteristik d. Nat.*—*Čjtanka str.* 55.—Srow. Chorwatskau knihu: *Nestrančno wesdašnjega Tabora ispisawanje za ljeto* 1788. *od P. H. C. Wu Zagrebu* 1789. *str.* 51—52.

¥. 12. „Glinská.“ Srow. *Niemcewicz*, *Śpiewy hist. str.* 174. „W okropnych cieniach pieczarów podziemnych Glinski liczyl dni smutne. Przy nim wzor cnoty, wzdięków i urody, Nadobna córka, nieodstępną była, Powabiem swiata, sładkiemi swobody, Dla nieszczęsnego oyca pogardziła; Dla niego chętnie w ciemnych lochach žyie, W nich zorze życia i piękność swą kryie.“

Znělka 469.

¥. 3. „Nahyda,“ byla dcera celnjka *Černikow* gmenowaného w městě Nikitině w Katarinoslawském kragi. Černikow, obžalowán byw ze záwisti od gistého kupce z Chersonu, gakoby cosi podezřelého proti zemské wládě byl mluwil, dne 13 Září r. 1791. do Siberie wyobcowán a hned i tam na kibitce wezen byl, s manželkau i s dcerau které ho opustiti nechtěly. Žili drahný

čas w Tobolsku bjdně. Pak se gednau Nahyda pěšky odtud wybrala, a po 11 týdnech přes nesmjrné pauště a hory připutowala do Petrowa. S raněnými nohami přišla nayperwé do dworu kněžny *Trubecké*, která gi cjsařowi Alexandrowi předstawila. Tento newinnostj, smělostj a krásau této Siberianky tak proniknut byl, že hned poslal wůz a rozkaz na poštowské úřady aby Černikowa rychle zpátkem doprowodili. Nawratilému se darowal Alexander 4,000 rublů a učinil ho naywyš-šjm Zpráwcem cla u Dněpru. Srow. *Christ. Niemayer, Buch d. Tugend. in Beyspielen B. II. Leipz.* 1829.

Zněłka 470.

¥. 3. „Dwanáctero mládenců z polské šlechty.“ Srow. *Dlugosz, Hist. Pol. Lips.* 1711. *L. XII. p.* 812. „Cum in Adrianopolim ventum foret, Turcorum Caesar captivos recensens duodecim Polonorum ingenuos juvenes, nondum epheborum aetatem ingressos, quorum videbat eminere genus et formam, e caetera turba secrevit, et in thalamum suum deduci jussit. Qui cum ob formae praestantiam primum se ritu profano et spurcissimo circumcidendos, deinde in scortorum numerum destinatos cognovissent, ne execranda lege et libidine foedentur, in necem Caesaris conjurant, rem tamen cum uno Bulgaro, simili turpitudini destinato communicant, quem et in necem et conjurationem pelliciunt. Sed cum observato meridionali tempore, quo corporis Caesaris custodes sopori se dari soliti erant, propositum exequi pergunt: Bulgarus illos praecurrens Caesari quiescenti prodidit, et quanto in periculo versaretur, nisi mature provideret, indicavit. Non ob id tamen machinatio conjuratorum quievit, sed Caesarem adorti, in illius trucidationem toto conatu (non ephebos sed viros crederes) ferebantur; perpetrassent insigne tyrannicidium, nisi Caesar per gradus et scalas abditas in tecta domorum scandens, manus illorum evasisset. Accurren-

tibus autem corporis custodibus Janczaris in grandi multitudine, nemo se conjuratorum capi permisit, sed thalamo, ex quo Caesar refugerat, firmis repagulis clauso atque obfirmato, ne barbarorum manus, qui illos magna oppugnarunt virtute, inirent, mutua in se ad unam omnes debacchati caede gloriosam et memorabilem mortem oppetiere, relinquentes exemplum honestis mentibus, magis fidem et pudicitiam curae esse, quam vitam.“ *J. Lenfant, Gesch. des Hussitenkrieges, T. IV. S.* 87. „Die polnischen Geschichtschreiber erzählen bei dieser Gelegenheit (po porážce křesťanů u Warny r. 1444) einen sehr merkwürdigen Vorfall. Es hätten sich nämlich unter den Gefangenen ihrer Nation 12 adeliche Jünglinge von sehr reizenden Körperbau und Schönheit befunden, die man zu dem, damals zu Adrianopel befindlich gewesenen Sultan *Amurat* gebracht. Dieser befahl sie beschneiden und in seinen Pallast einsperren zu lassen, wo er sich ihrer schändlicher Weise bedienen wollte. Da diese Jünglinge ihre bedauernswürdige Bestimmung erfuhren, erwürgten einer den andern, damit sie ihre in Gefahr gewesene Ehre retteten. Summum crede nefas vitam praeferre pudori. Siehe *Schreiben des Sultans von Egypten an den König von Dänemark, Spond. N.* 24.“

Znělka 471.

¥. 4. „Lapkagjce“ gest zdrobněné od *lapati*. Diwno že Čechowé *diminutiva verborum* téměř neznagj, ani u Slowáků, obzwláště we mluwě k djtkám a o djtkách, tak často užjwána bywagj, k. p. *hněwičkati se, hubičkowati, potepkati* (tjše a přátelsky tepati), *lapkati, sedkati, běžkati, chodkati, kaupkati, cickati* (cicati), *plačkati, papkati, hladkati* (hladiti) a t. d.

¥. 9. „Miroslaw a Wšemil.“ Srow. *Hágek, Kronika česká, list* 157. *pod rokem* 1108. „Žádný powěděti neuměl, kolik gest gich z rodu Wršowského tjm

způsobem sešlo, neb ne na geden den, ani na gednom mjstě gsau zhubeni: někteřj na rynku Pražském gsau gako howada čtwerceni, někteřj na Petřjně stjnáni, ginj zbiti w domjch a ginj na ulicech. Co pak djm o dwau synech mladšjch Mutinowých *Mirosławowi* a *Wšemilowi*, kteřjž gsau do Prahy přiwezeni, *welmi krásné djtky*; kteréž když z wozu wzaty byly, kat nesol gednoho každého pod paždj, až do prostřed Rynku, ani wolagj: „Matko, milá matko, pomoz a nedag nás pryč nesti!“ — Tu ukrutný kat gednohokaždého wzaw, wstrčil gemu nůž, gako praseti pod lewau paždj, proti srdci, i strogil se aby oběma hlawy sekerau stjnal. To widauce lidé, wšickni od toho hrozného diwadla se rozběhli, snesti nemohauce té ohawnosti, která se nad newinnými prowozowala.“ To se stalo na rozkaz knjžete českého *Swatopluka*.

Znělka 472.

V. 9. „Z Čachtic djtě.“ Srow. *Rectoratus Academicus, i. e. Orationes quas C. Emer. Thurzo de Arva etc. Rector hactenus Acad. Vitem. officii causa habuit, A.* 1616. w Přjhodách Stěp. Pilařjka wydaných od B. Tablice we Skalici 1804. str. 102. „Wypsánj smutného losu Křesťanů zagatých od Turků. Nelze mi pominauti tyranstwj a ukrutnosti turecké na rodičkách zgewené r. 1605. Když Turci a Tatary Uherskau zemi zpuštugjce do Čachtic městečka Nitranské stolice wpadli, a už se nawracowali, hnal nepřjtel mezi ginými i gednu *těhotnau ženu*, kterauž, ana pro bljzkost porodu tak spěšně gako ostatnj gjti nemohla, na koně pozdwihol: gezdjcj ale tuze swázanau a během koně usekanau berzo bolesti porodu obkljčily. Ona prosj a zakljná Turka, aby gj aspoň poroditi dowolil. Co ale k tomu tento tyran? Složil gi sice z koně; ale ani gj tu nezanechal, ani giným, aby na rodjcj nehleděli, nezbránil, než zde při nj, dokud neporodila, pečkal, gak

náhle ale porodila, hned 'gi gako perwé swázal a odwlekol; děťátko pak na zemi zanechaw, wydal ge w nebezpečenstwj na cestě od koni pošlapánu býti. Ani kwjlenj matky, ani nařjkánj djtěte, ani stud, ani milosardenstwj nemohlo njm pohnauti aby těmto dwěma dušičkám spolu bydleti a matce děťátko swé wychowati byl dowolil.“

Znělka 473.

¥. 14. „Lidmila“ neb Ludmila nar. 1824 dne 21. Unora, zesnula 28. Dubna téhož roku; „Milena“ nar. 1825, dne 17. Července, zesn. 1826 dne 4. Dubna; „Mladen Swatopluk“ nar. 1827, dne 17. Led. zesn. 1828, dne 22. Unora. *Wogtěch* nar. 1829 *a Božena* nar. 1831 geště žigj. Tento pěkný přjklad p. Šafařjka, dáwánj slawenským djtkám slawenských gmen, měliby wšickni Čechowé a Slowáci následowati.

Znělka 474.

¥. 5. „Podiwjn.“ Srow. *Hágek*, *K. Č. při r.* 929. „Knjže Wáclaw wstaw od wečeře, šel do Modlitebnice, a služebnjka swého naymilegšjho gménem *Podiwjna*, kterýž gako ustawičně při něm byl, zawolal. — Uzřewše služebnjci Wáclawowi že gest gich Pán ukladně zamordowán, wšickni téhož se bogjce utekli gsau, gediný *Podiwjn* komornjk při těle Pána swého zůstal, s njm umřjti žádage, od něho odgjti nikterakž nechtěl: z rozkázanj Boleslawowa služebnjci geho Podiwjna od mertwého těla odtahše, wen wywedli a na gednom dubě na hauzwi za hardlo powěsili.“

¥. 6. „Hněwsa.“ Srow. *Hágek r.* 1108. „Geden ze služebnjků Mutinowých, gménem *Hněwsa*, kterýž nebyl z rodu Weršowských, wida co se děge utekol z města až do gednoho lesu: služebnjci pak knjžecj (Swatoplukowi) geg honili, a on byl se skryl w křowj, ale sukně geho červená, ta geg proradila. Chytiwše ho ku

knjžeti geg přiwedli, kterémuž on kázal hned nos uřezati a oči wylaupiti.“

¥. 7. 8. „Milutin, Goluban.“ Wiz *Serbské národnj pjsně* od *Wuka*, a přeložen̄j některých od *Hanky* w Praze 1817. pak *Čjtanka*, *str.* 86.

¥. 10. „Črenko.“ Srow. *Sam. Budina, Historia Szigethi, Slavoniae propugnaculi*, in Schwandtneri *Scrip. Hung. T. I. p.* 733. „Arx vehementer igne devastabatur. Quod cum Comes *Serinus* (Zrini) vidisset, seque diutius in ea continere non posse conspexisset: per *cubicularium* suum, *Franciscum Scherenkum* (Črenko), vestem holosericam, et alia munda sibi adferri jussit, deinde centum aureos nummos. Quos ubi attulisset mandavit cubiculario, ut sibi redderet arcis claves, quas ille semper, dum arx obsessa fuit, in manu sua et potestate habuerat. Denique suo antedicto *cubiculario* praecepit, ut suos curvos et instar falcis enses, quos *Sabl* vocant, auro et argento decoratos sibi porrigat.“ Srow. *Zněl.* 318. ¥. 7.

¥. 11. „Giřj z Uher.“ Srow. *Nestor, Ljetopisy, w Petrohradě* 1767. *str.* 94. „Swjatopolk prizwa Putšu i Wyšegorodskie bojarci, i reče im: šedše ubiite brata mojego Borisa. I napadoša naň jako zwěrije diwii okolo šatra, i nasunuša kopi i probodoša, i *slugu* jego padša na nem probodoša s nim: bje *otrok* sej rodom *Ugrin*, imenem *Georgii*, jegože ljubljaše welmi Boris, bje bo wzložil na nego griwnu weliku zlatu, w nejže predstojaše jemu. Georgiewiže nemogušče borzo snjati griwny s šiji, otsěkoša glawu jego, i tako snjaša griwnu, a glawu otwergoša proč.“

Znělka 475.

¥. 4. „Barby“ nynj, předtjm *Boriboi*, starý hrad a město w hornjch Sasjch, při ústj Sály do Labe. Česko-morawštj s wlasti wyobcowanj bratřj magj zde znamenitau cjrkew, školy a tiskárnu.

Znělka 476.

V. 3. „Chorwatského kmene sestřičky.“ Srow. *Joh. v. Csaplovits Croaten und Wenden in Ungern Presb.* 1829. *S.* 27. „Die Kroaten (in der Oedenburger, Eisenburger, Wieselburger, Raaber, Baranyer, Somogyer, Salader Gespannschaft) sind auf ihre Sprache sehr eifersüchtig; und heirathet auch ein Weib in ein *hienzisches* (deutsches) Haus, so lässt sie sich nicht herab, die Sprache des Hauses zu studiren; sondern die ganze Familie muss ihr zu Liebe Croatisch lernen. Mehrere sind zwar auch der deutschen Sprache mächtig, aber um alles in der Welt liessen sie sich nicht den Religions-Unterricht in deutscher Sprache gefallen.“

V. 4. „Hincům“ *Hincowé* (die Hienzen) slugj Němci w Železné a Šopronské stolici w Uhřjch bydljcj.

Znělka 477.

V. 7. „Minin.“ Srow. *Čelakowský*, *Slowanské nár. Pjsně*, *D. II. str.* 211. „*Kozma Minin*, nazwán *Suchoruky*, prostý měšťan, wšak láskau ku swé wlasti ruské oslawený nad giné. Wida řjši Ruskau wniternými i zewniternými bauřemi a wálkami poplenénau, úskokami nepřátel a Lžidmitrůw rozerwanau a bljzkau obecné zkázy, w duchu swém pewně ustanowil uderżeti gegj pád. Swé wšecko gmėnj přinesol wlasti w obět, a we spolku s Požarským, maudrostj, pewnostj i wýmluwnostj swau naywjce přispěl k nawracenj mjru a pořádku w zemi ruské. Peter weliký nawštjwiw Nižnj Nowohrad, kde Minin pochowán, padna na hrob geho zwolal: Tu spočjwá wyswoboditel Rosie!“

V. 8. „Požarský.“ *Tamž*: „Knjže Dmitr Michajlowič *Požársky* slawný w děgech ruských muž, obnowitel swé wlasti, strach a hrůza nepřátel, udatenstwjm a občanskými cnostmi znamenitý. Mimo giných herdinských činů wěčnau sobě zjskal památku, zbawiw r.

1612. dne 25. Serpna, Mosku Polákůw, a o rok pozdégi wydobiw upelné wjtèztwj nad nepřátely. Umřel 1642.“ Srow. *Tappe*, *Gesch. Rus. str.* 355. „Das herrliche Denkmal der Helden Russlands *Minin* und *Požarski* kam aus den Händen *Martos* des russischen Canovas. Minin und Požarski waren es, welche zur Zeit der falschen Demetriusse, Russland von den Polen befreiten, worauf seit 1613 das Haus Romanow auf den Thron gelangte.“ *Karamzin*, *Istor T. I. Predislowie*, *str.* 11. „Pusť Greki, Rimljane plènjajut woobraženie: oni prinadležat k semeistwu roda čelowěčeskago, i nam ne čužie po swoim dobrodětelјam i slabostjam, slawě i bědstwijam: no imja Ruskoje imějet dlja nas osobennuju prelesť: serdce moje ješče silnèje bijetsia za Požarskago, neželi za Themistokla ili Scipiona.“ Škoda! přeškoda! že to byla opět wogna mezy Slawobratry, Rusy a Poláky: kdyby to nebylo, cnost Požarského a Minina gasnělaby třikráte krásnègi.

¥. 8. „Matwejew.“ Srow. *Dobroslaw od L. Zieglera D. I. Sw.* 2. *str.* 155. „Artemon Sargiewič Matwejew, bojar Ruský w druhé polowici 17 stol. (gehož si Alexei Michalowič, Cár Ruský, pro geho maudrost a poctiwost welice zamilowal, gemuž byl i národ ruský pro geho wljdnost a dobročinnost welmi laskaw) byl ředitelem rozličných kragin Ruských, strážcem pečetě, dwořanem w cizozemských důležitostech, a werchnjm saudcem střelicůw. W geho domě byla Carowna Natalia Kyrilowna Naryškowa, máteř Petra Wel. wychowána. Měl w Moskwě toliko malý domek na témž mjstě kde pozděgi weliký kamenný a nákladný palác wystawěti dal, kterým potom Mectocherská knjžecj rodina wládla. Cár ho často k tomu mjwal, aby si kamenný palác wystawěti dal, on se ale pobjzenj cjsarowu wždycky wyhýbal. Posléze sám cjsař přisljbil, že mu takowý palác wystawěti da! „Toho nemám potřebj, řekol Matwejew, už sem sám přjprawy ku stawenj učinil.“ A w prawdě rozkázal potřebné wèci ku stawènj

swážeti. Toho ale času nebylo právě w Moskwě tolik kamenj, coby se pewné základy položiti mohly. Rychle se roznesla powěst, že si Matwejew dům stawěti chce, a že nenj s to, aby swé předsewzetj we skutek uwedol, ješto má nedostatek kamenů k základům. To uslyšawše střelicowé a lid shromáždili se a mezi sebau o pomoc se radili. Poradiwše se wyprawili k Matwejewu wyslance, kteřj k němu takto mluwili: „Dozwěděli se střelicowé a lid že kamenj potřebugeš, pročež tobě pozdrawenj wzkazugj žádagjce bys kamenj od nich darem přigal.“ — Milj přátelé, odpowěděl Matwejew, wděčen gsem wašemu daru, ač ho nepotřebugi; máteli kamenj, tedy mi ge prodejte, gá gsem možný a mohu wám zaň zaplatiti.“ Načež wyslancowé: „To nemůžeš, neb oni, kteřj nás wyslali toto kamenj za žádný, sebe wětšj, penjz neprodagj; rádi ge ale tobě, gakožto swému dobrodinci w dar přinesau, a žádagj tě snažně bys gich neoslyšel.“ — Dlauho tu byl Matwejew na rozpacjch, až konečně swolil. Kterak se ale užasnul, když na zegtřj ráno swůg dwůr kameny náhrobnými napelněný spatřil. Wyslancowé se zase dostawili, prawjce: „Hroby swých otců a djtek zbawili sme tohoto kamenj; protobychom ge za žádnau cenu neprodali, ale mužowi kterýž pro nás tolik dobrého učinil, mjle radi to darugeme, čehož si tak wysoce wážjme.“ Matwejew gich požádal, by posečkali a odebral se k Cárowi, aby gemu zwěstowal tuto přjhodu. „Přigmi ty kameny, prawil Cár, národ tě upřjmně miluge, an hroby swých miláčků tobě k wůli laupj; gá sámbych se za šťastného pokládal, kdyby mně můg národ takowý dar učinil.“ Matwejew wrátil se domů, přigal kamenj, poděkowal se wyslancům, a takto byl položen základ k geho palácu.“ Čti o něm i *Šafarikowě Gesch. d. Slaw. Liter. S.* 158.

Znělka 478.

V. 3. „Skarbka.“ Srow. *Golębiowski, Wiad. z hist. pols. str.* 28. *Niemcewicz Śpiewy hist. str.* 64.

„Henryk, niemiecki cesarz, gdy pod Głogowem posłów Polskich pogróżką ogromnych sił swoich do pokoiu przywieść nie mógł, zaprowadził ich do skarbów swoich, a ukazuiąc otwartą skrzynię napełnioną złotem, rzecze: *Oto są narzędia, których do zawoiowania was użyię, to uiarzmi Polaków!* Szlachetną dumę i sprawiedliwą pogardę źle używać mianych bogactw okazał ieden z posłów Polskich nazwiskiem *Skarbek*, zdiąwszy z palca pierścień, rzucił go do skrzyń onych, mowiąc: *przydaymy złoto do złota! złoto niech się łączy z złotem, dla wolnych żelaza dosyć.* Na co Henryk odpowiedzial w ięzyku niemieckim, *hab Dank!* to gest: dziękuie ci; odtąd familia Skarbków herb swóy Habdankiem nazwała. Niekorzystał z przestrogi Henryk, wszczęła się wogna straszliwym Głogowy obleżeniem pamiętna i klęską Niemców pod Wrocławiem."

Znělka 479.

℣. 3. „Demeter z Uğliče." Srow. *Karamzin, Ist. Gos. Ros. T. VII. K.* 6. „Wnuk Wasilia Temného a syn Ondřege z Uğliče *Demetrius*, nacházel se geště (r. 1540 pod Janem IV.) w počtu žiwých, ode wšech zapomenutý, lkaw 49 hrozných let od utlé mladosti až do wysoké staroby w řetězech a we wězenj: ale s Bohem a pokogným swědomjm, neuraziw gak žiw nikoho, nepřestaupiw žádný lidský zákon, gediné pro swůg rod, an to neštěstj měl, že byl synowcem samowládce takowého, který samopanstwj wjce milowal nežli swé pokrewné. Seděl we Wologdě, kde i žiwot skončil."

Znělka 482.

℣. 3. „Pita," (srow. pjce) wýborný serbský koláč z testa, z hrozjnek, z mandelů a giných lahůdek záležegjcj.

℣. 9. „Helmold," Němec, kněz w Bosowě, w 12 stoletj, psal *Chronicon Slavorum.*

†. 9. „Ditmar“ nar. 976 † 1018, biskup Merseburský, psal *Chronicon Merseb.* kde wzácné známosti o Slawech.

†. 9. „Jornandes,“ Goth, wlastně Alan, pjsař gothického krále we Wlašjch, psal de rebus Gothicis, kde klassické mjsto o Slawech.

†. 10. „Ungnad,“ Němec Rakaušan, Srow. *Dobrow. Slavin. str.* 155. „Hans Ungnad, Freyherr von Sonneg, geb. 1493. Auf die Ausgabe der Windischen und Crobatischen Bücher machte er einen beträchtlichen Aufwand von seinem Eigenthum. Unbekümmert um alle irdischen Dinge gedachte er auf seinem Krankenlager nur allein seiner Druckerey der Crobatischen und Cyrulischen Bücher, diese wurde nun seiner Gemahlin bestens empfohlen, denn, sagte er, es sey sein Schatz.“

†. 10. „Henning“ *Christian*, Němec, pastor we Wustrowě r. 1690. Spisowatel Wendického Slowáře. Srow. *Dobrow. Slowanka I. str.* 1. *a II. str.* 224. *Eccard, hist. st. Etym. p.* 168. „Degit Wustroviae *Chrisianus Henningen*, vir doctus et pastor ecclesiae illius loci, qui a multis jam annis in id incubuit, ut quae de lingua Venedica ibi locorum superessent, colligeret, ac tandem in Glossarium *Germano-Venedicum* congessit.“ Srow. *Znělka* 451.

†. 11. „Grimm“ *Jacob*, Němec, zněmčitel serbské Wukowy Mluwnice, překladatel a recensent serbských národnjch zpěwů, milownjk slawské slowesnosti.

†. 11. „Vater“ *Joh. Severin*, Němec, Spisowatel ruské a polské Mluwnice.

†. 11. „Herder,“ tak známý s geho charakteristikau Slawů, žeby zbytečno bylo řeč zde o něm šjřiti.

†. 12. „Kohl,“ Němec, psal: *Introductio in hist. et rem liter. Slavor.*

†. 12. „Fortis, Assemani“ onen Wlach, přeložil mnohé serbské zpěwy do wlaštiny, tento rodem i

gazykem ze Syrie, nar. 1687 zemř. 1768, psal histor. knihu: *Calendaria Ecclesiae Slavicae.*

†. 13. „Adelung.“ Srow. geho *Mithridates, Th. II. S.* 610. Potom téhož *Vorrede zu Karl Thams deutsch-böm. Nationallex. Prag* 1788.

†. 13. „Bowring“ *John*, Angličan, kupec, přeložil a wydal téměř ze wšech slawských nářečj Anthologie w englické řeči.

†. 14. „Göthe“ *Joh. Wolfgang*, Němec, překladatel a rozšiřowatel serbských zpěwů; o nichž i recensii psal.

†. 14. „Gerhard“ Němec, wydawatel Wily.

†. 14. „Talvj“ aneb *Theresia Amalia Ludovika von Jakob*, Němkyně překladatelkyně serbských zpěwů, nynj wdaná *Robinsonu*, knězi w Bostoně w sewernj Americe.

Znělka 483.

†. 8. „Johan“ w počtu *VIII.* Srow. *Bulla Johannis VIII. ad Sviatopolkum an.* 880 *in Dobneri An. III. p.* 190. „*Literas* denique *Slavicas* a Constantino quodam philosopho repertas, quibus Deo laudes debitas resonent, jure *laudamus*, et ut in eadem lingua Christi Dei nostri praeconia et opera enarrentur, *jubemus.* Neque sanae fidei vel doctrinae aliquid obstat, sive Missas in eadem Slavonica lingua canere, sive sacrum evangelium vel lectiones divinas novi et veteris Testamenti bene translatas et interpretatas legere aut alia horarum officia omnia psallere: quoniam qui fecit tres linguas principales, hebraeam scilicet graecam et latinam, ipse creavit et alias omnes ad laudem et gloriam suam.“

†. 8. „Clemens“ w počtu VI. Srow. *Dobrowsky, Gesch. d. böhm. Spr. Prag* 1818. *S.* 51. „Karl IV. stiftete für slavonische Benedictiner im J. 1347 ein Kloster

zu Ehren des h. Hieronymus, Cyrill und Method u. s. w. auf der Neustadt Prag, Emaus genannt. Sie flüchteten sich aus Croatien und suchten Schutz bei Karln. Dieser nahm sie gnädig auf, und bat beym *Pabst Klemens VI.* um Erlaubniss, ihnen ein Kloster erbauen zu dürfen. Der Pabst *erlaubte es*, uud so wurden die Mönche in ihr Kloster eingeführt, wo sie ihre Messen und horas *slavonisch* sangen. Daher die Benennung w *Slowanech*, im Kloster der Slaven."

†. 8. „Pius II." Srow. *Bohusl. Balbin*, *Bohemia docta Pars II. p.* 48. „Aeneas Sylvius seu *Pius II.* Historicus Bohemiae. Aeneas Sylvius, ex perillustri gente Piccolominaea, Senis natus, invicta Bohemorum ut ipse fatetur fortitudine adductus, jam Cardinalis, gentis historiam scripsit. Gratiae tanto viro sunt habendae, quod historiam Bohemiae, quam alius paulo morosior, inferiorem sua dignitate aestimaret, labore suo, et diligentia dignam esse putavit." Název geho knihy gest: *Aeneae Sylvii postea Pii Secundi Pontificis M. De Bohemorum origine ac gestis Historia.*

Znělka 484.

†. 8. „Sardanapal," Assirský král, cele žranicem a prostopašnostem oddaný.

†. 11. „Valhalla," německé nebe, w nordické mythologii.

†. 13. „Zimnj král," něm. der *Winterkönig*, Fridrich Falckrabě, tak zwaný proto že gen přes gednu zimu w Čechách kralowal. Srow. *Alex Pařizek*, *Gesch. Böh. S.* 126. Srow. *J. Fr. Schneller Öst. Einf. auf Eur. Stuttg.* 1828. *S.* 242. „Während des entscheidenden Kampfes auf dem weissen Berge bei Prag (8. Nov. 1620) lagerte Friedrich V. bei einem Hoffeste, von welchem er sich zu erheben geruhete, als die Eilbothen die Niederlage verkündigten."

Znělka 485.

¥. 9. „Nalhal.“ Srow. *Foreign Quarterly Review Nro III. Art. V. p.* 23. Ten zde s prawdau a lžj smjchaný saud, zwláště poslednj lichý punkt, přešel z tohoto englického Časopisu i do giných francauských a německých Nowin, w Maltenowě pak Bibliothece (Th. VII. Aarau 1831 S. 7.) gest on kýmsi nestydatým negmenowaným ošemetnjkem ještě nowými lžemi rozmnožen. Odkud tato bázeň některých Němců před Slawy gim nikdy neubljžiwšjmi?! —

Znělka 486.

¥. 3. „Nicetem.“ Srow. *Theophanes apud Stritter. II. p.* 82. „Anno 780 Nicetas, genere Slavus, eunuchus Constantinopolitanus Patriarcha diem extremum obiit.“ *Nicephorus* tamž: „Nicetas presbiter SS. Apostolorum et monasteriorum praefectus, e Slavo patriarchae dignitatem adeptus, annis 13. mensibus 4 patriarchatum tenuit.“

¥. 7. „Anna Komnena“ nar. 1083. zemř. 1148. dcera cjsaře *Alexia I.*, manželka *Nicephora Bryennia*. Psala *Libros Alexiados*, čili děge swého otce, kde mnoho i o slawském národu.

¥. 8. „Prokop“ Dějopisec z Cesaree rozený, žil pod cjsařem Justinianem (Uprawdau). Geho pamatné opsánj Staroslawů wiz w Dobrow. Slawjně str. 196.

¥. 9. „Maudrý Lew,“ *Leo Sapiens*, cjsař Konstantinopolitanský, zemř. 911. Psal *Tactica sive de instruendis aciebus*. Geho na nás národ wztahugjcj se článek wydal *Ad. Fr. Kollar*, *in Amoenit. Vol. I. Vindob.* 1783.

¥. 9. „Theophanes“ Byzantický, žil asi w 6 stoletj; psal *Commen. de reb. Justiniani*; a *Libros X Historiarum.*

ỳ. 10. „Theophylakt“ *Simocatta*, z Egyptu, kwetol okolo 612. pod cjsařem Herakliem.

ỳ. 10. „Kedren“ *Georg.* řecký mnich, žil 11. stoletj, psal *Compend. Historiarum.*

ỳ. 11. „Menander“ syn Euphrata Byzantického, psal *Děginy* pod cjsařem Mauricem.

ỳ. 14. „Kaše.“ Srow. *Mauritii Strateg. w Dobrow. Slawině, str.* 205. „Slavi abundant copia brutorum omnis generis et terrae nascentium, quae comportant in cumulum, praecipue vero *milii* et *panici.*“ *Leo Sapiens, Tactic. Cap.* 18. „Utebantur Slavi ad victum *milio.*“ *A. F. Kollár, Amoen. p.* 74. „Ad victum quod attinet, nemo nescit, Slavicos populos omnes cibis uti tenuibus et paratu facillimis: milio scilicet, ut ipse Leo memorat, panicoque excorticatis, quibus aquae aut lacti incoctis pultem parare amant, qua lacte vel butyro, vel lardo liquato perfusa libentissime vescuntur.“ — Srow. slowenské pořekadlo:

„*Němcom zelina — Uhrom slanina:*
A Slowákom — Kaša s mljekom.“

Srow. *Znělka* 499. ỳ. 13. U pospolitých Slowáků podnes žádná swatba a hostina nesmj bez *kaše* býti.

Znělka 487.

ỳ. 13. „Sultané.“ Srow. *Balbin, Epitom. L. I. C.* 10. *p.* 71. „Slavicae linguae tam vetusta est memoria, tanta amplitudo, tantaque claritas ut provocare quam plurimas possit, ac fortasse terrarum spatiis in quibus regnat plerasque exsuperet. Quantum est hodie *Imperium Turcicum!* at in eo (praesertim *in Aula Constantinopolitani Tyranni*, authore F. Angelo Rocca in Bibliotheca Vaticana), slavica lingua dominatur et *Imperatoria* appellatur.“ *Středowsky, Mercurius Moraviae, p.* 17. „In Regia Constantinopoli Caesaris, Slavica lingua in tantum dominatur, ut nullatenus in rebus versatus ibidem putetur, qui eam ignoret.“ Sr. *Wuks*

Serb. Gramm. verteutscht von Jacob Grimm 1824. *S. VI.* „Selbst unter den Türken behaupteten die Südslaven gewissen Einfluss; noch im sechzehnten Jahrhundert bestand eine *slavonische Staats-Canzlei* zu Constantinopel.“ *Surowiecki, Slez. Pocz. str.* 61. „Pismo i język Słowian był długo *nadwornym* u Porty Ottomańskiéy.“ *Mart. Szentivany, Cur. Misc. D.* 2. *Dis.* 2. „Adeo diffusa est Slavica lingua ut ejus etiam usus inter Turcas sit, et in aula *Turcici Imperatoris* inter aulicos summos familiaris, ac in eo pretio, in quo est Italica apud nostrates aulae proceres.“

Znělka 488.

†. 7. „Jagelcm.“ Srow. *Niemcewicz Śpiewy Hist. p.* 109. „Jagiełło, syn Giedymina, mocarz Litwy, przyrzekał za dar ręki królowéy Hedwigi, *złączyć* państwo swoie s państwami korony Polskiéy.“

†. 8. „Letů, Kurů, Finů.“ Srow. *F. Rühsa, Hist. Slow. nar. zčeštěnau od W. Hanky, str.* 68. *Thunmann, Unters. über die nörd. Völker. S.* 1—92. *Schlötzers nord. Gesch. S.* 241. 316. „Völker lettischer Abkunft (Littauer, Preussen, Kuren in Letten) wohnen tief im Norden zwischen Slaven und Finnen, machen heut zu Tag keine eigene Staaten mehr aus, sondern sind durch Unfälle und Glück an die Nachbarn gekommen. Lie Letten haben in der Religion sowohl als in der Sprache, sehr vieles mit den Slaven gemein.“

†. 9. „Bulgarowé.“ Srow. *Schlötzer, Nord. Gesch. S.* 240. „Die heutigen Bulgaren sind Slaven, aber die Alten, die von der Wolga her kamen, sind höchstwahrscheinlich ein *türkisches* Volk.“ *Thunmann, öst. Völk. S.* 275. „Die Bulgaren, ein Volk von ebenderselben Herkunft als die Ungern, gingen im J. 679 über die Donau, und reden jetzt slavisch.“ *Stritter, Memor. Pop II. p.* 441. „De genere Bulgarorum, si quaeras, vix aliquid certi a Graecis expectare poteris. Pro Hunnis nobis illos non uno loco venditant. Caeterum cujus-

cunque demum fuerint originis Bulgari, eos tandem cum Slavis in unam coaluisse gentem certum est.

Znělka 489.

V. 2. „Přemáwá“ t. g. přechodj, procházj se, u Slowáků a *Dalemila* často užjwané, staré slawské slowo; kořen gest *mow*, odtud i *mowitý*, *nemowitý* statek, iterativum *máwám*, *přemáwám se*, t. g. *hýbám se*, *hnu se*. Srow. latinské *moveo*, *commoveo*, *movitus*, *motus*, *commotio*.

V. 7. „Košer“ aneb *Kauscher*, slowo hebregské znamená *čistý*, a Židům k požjwánj, dle gegich zákona dowolený, od křesťanů a pohanů netknutý a nepoškwrněný. W potřebě a pochybnosti, má, dle Talmuda, každý Žid slowo *košer* aspoň ustami tjše promluwiti, tu wěc k. p. pokrem, nápog a t. d. tjm slowem gakoby očistiti a poswětiti a pak gi užjwati.

V. 14. „Ester.“ Srow. *Dlugoš Hist. Pol. Lips.* 1711. *Lib.* 9. *p.* 1110. „Casimirus, Rex Poloniae, Judaici generis foeminam, *Hester* nomine, propter formae elegantiam, in concubinam ascivit, ex qua filias Niemierzam et Pełkam suscepit. Ad preces praefatae *Hester* Judaeae et concubinae exorbitantes praerogativas et libertates, per literas singulis Judaeis in regno Poloniae habitantibus, quae falso scriptae ab aliquibus insimulabantur, et quibus divina majestas contumeliatur et offenditur, concessit: quorum foetor olidus etiam in diem hanc perseverat.“

Znělka 490.

V. 10. „Potockého.“ Srow. *Dreyssig Briefe über Galizien*, *Wien u. Leipz.* 1787. *S.* 62. „Noch leben in Lemberg zwo Schwestern der unglücklichen Gräfin *Potocka*, eines Kastellans und Senators Tochter, die aber ihrem Schwiegervater, dem Woywoden von Kiow (Stanislaus Potocki) nicht vornehm genug war, und die er

deswegen auch durch Kosacken in einem Teich unter dem Eis ersäufen liess. Beyde sind Schönheiten wie ihre ermordete Schwester. Der trostlose junge Graf, der diese Schöne aus blosser Neigung geheurathet, lebt dermal auf seiner Herrschaft Dolczyn in der Ukrayne."

Znělka 491.

℣. 13. „Panj na ostrowě Rýgen." Srow. *S. G. Hauptmann, Nieder-Laus. Grammatika, Lübben* 1761. *S.* 101. „Pommern und Mecklenburg sind, wie bekannt, in ältern Zeiten ein Sitz der Wenden gewesen, wie denn Anno 1404 *eine Frau* auf der Insul Rügen gestorben, so die Wendische Sprache noch alleine verstanden." Srow. *Allgem. Histor. Lexicon.*

Znělka 492.

℣. 14. „Tronka" neb *Trnka František*, Čech, Humpolecký, putowal negen po Čechách a Morawě, nýberž i w Polsku a w Uhřjch mezi Slowáky.

℣. 14. „Kucharski" *Ondřeg*, Polák, professor Waršawský; wypsánj geho cesty čjteg w *Časopisu Museynjm. R.* 1828. *Sw. II. str.* 127. *R.* 1829. *Sw. IV. str.* 122.

℣. 14. „Köppen" *Peter Iwan*, Ruský Radda a rytjř. Geho plán o takowé cestě, čjteg w geho *Bibliografičeských Listech r.* 1825. *Nro* 33. „Zapiska o putešestwiju po Slowenskym zemljam i Archiwam."

Znělka 493.

℣. 11. „Ran sto sedemdesát osem." Pjsmo a odpowěd stolice Wesprymské na sl. mjstoderžjcj Raddu král. w této důležitosti takto znj: „Vesprimiensis Comitatus Recursum Augustanae Conf. add. Slavorum Lajos-Komaromiensium pro facultate Verbi Divini Ministri linguae Slavicae gnarum, aut adminus Capellanum ser-

vandi Altissimo loco supplicantium, unaque de *severa* corporali poena nonnullis e medio sui propter sollicitationem Slavici Verbi Div. Ministri inflicta querulantium, isthuc dd. 3. Junii A. 1827. Nro 15536 fine Investigationis praestandaeque Relationis transpositum reexhibendo, refert: super hujus Recursus Relationem dd. 2. Junii a. c. submissam haberi. — Caeterum idem Comitatus Processum criminalem(!) contra Supplicantium primipilos utpote *Martinum Bartos*, *Stephanum Verèb* (Wrabec), *Georgium Junacsek*, et *Paulum Rusz* propter altiorum ordinum quoad haud introducendum Slavicum V. D. Ministrum emanatorum, pervicacem transgressionem et vilipensionem, item propter turbatam inter caeteros coincolas pacem et publicam tranquillitatem suscitatum, atque cum condemnatione Incattorum (incusatorum) *Martini* quidem *Bartos* ad poenam carcerum unius mensis et sustinendos 64 baculorum ictus; *Georgii Junacsek* vero ad 50; *Pauli Rusz* ad 40; et *Stephani Verèb* e respectu ejusdem provectae aetatis solum ad 24 baculorum ictus — conclusum, uberioris Informationis causa substernit eo adnexo: quod Supplicantes propter exhibitum noviorem hunc supplicem Libellum ne minima quidem poena affecti sint.“ Byloť gim totiž, gak řjkali, hroženo trestem gestliby stjžnost w této přjčině někam podati chtěli. W druhém pozdegšjm pjsmě psala táže stolice tamž takto: „Talia linguae nationalis existimatio stricte exigit: enim vero uniformitas linguae vivificat nationes, corda jungit, patriae felicitatem promovet, Constitutionem regni magis roborat, ubi e converso plurium linguarum confusio, odium, persecutionem ac seditionem parit, et fulcrum illud sub cujus tutamine felicitas Nationis floret, radicitus evellit: in nexu quorum quam culpabilis sit Instantiae Supplicantium Confector, linguae slavicae fervidus protector, Pestini degens Advocatus, *Joannes Herkely*, qui contra nationalitatis incrementum temere laborare contendit et cum larvato Recursu comparere sat animosus erat, Co-

mitatus hic altiori Judicio relinquit.“ Wesprymská stolice považuge Lajoškomaromských Slowáků gako *neposlušných* a *zpurných*: než nač že sobě stolice, gako swětská sama podzřjzená werchnost, osobuge práwo a činěnj pořádku kde gj nepřislauchá? nač se mjchá do cjrkewnjch důležitostj a služeb božjch, obzwláště Evangelikůw, kteřj takowé, ne *obecnými* ale *wlastnjmi* nákladky zderžugj. — Geho Gasnost cjsařská, když se tito ubozj naposledy do Wjdně utjkali, gegich žádost milostiwě wyslyšeti, za sprawedliwau uznati a ustanowiti ráčila, aby gim služby w materském gazyku owšem deržány byly.

Znělka 494.

†. 9. „Dudy, husle.“ Srow. *Rohrer, slav. Bew II. S.* 8. „Dass die Geige, die Leyer und der Dudelsack noch jetzt die Lieblings-Instrumente der meisten slavischen Völker sind, hiervon lassen sich von dem Dniester bis zur Theiss, und von dem Bug bis zur Morawa Belege in Fülle auffinden. In den ältern polnischen, mährischen und böhmischen Kirchen, findet man häufig die Engeln mit Dudelsäcken abgemahlen.“

†. 13. „Zpěwanky,“ tak gmenugj Slowenky w Uhřjch swé krátké pjsně. Srow. *Kucharski, w Časop. muzey. r.* 1828. *Sw.* 2. *p.* 128. „Přigel sem do Stáwnice, už w Karpatech ležjcj. Zde sem našel přjležitost sepsati pěkné *zpěwanky* slowenské.“

†. 14. „Krakowiak“ gest polský, s hudbau a tancem spogený zpěw. Zpěwák po každé strofě čili sloce tancuge kolem a za njm ostatnj chasa, a dotančiw u hudců zpjwá dále.

†. 14. „Dumky“ zpěwy a pjsně ruské. Srow. *Sarnicii An. Pol. L.* 7. *p.* 1198. „Elegiae quas *Dumas* Russi vocant canuntur voce lugubri et gestu canentium se in utramque partem motantium, id quod canitur exprimentes, quin et tibiis inflatis rustica turba passim modulis lamentabilibus haec eadem imitando exprimit.“

Znělka 495.

†. 3. „Paprjk.“ Srow. *Joh. Csaplovits, Gemälde v. Ung. T. II. S.* 254. „Wetten, ringen, boxen, gehört zu den Spässchen und Unterhaltungen besonders der Slowaken. Was sagen meine Leser zu den Wagstück mancher Schafhirten, die besonders in Gömörer Comitat in Wettfällen die höchsten Tannen- oder Fichtenbäume besteigen, den Gipfel abhauen, und sich darauf mit dem Kopfe stellen? Hierin excellirte vor etlichen und 30 Jahren ein Schafhirt von Rima-Bánya, Namens *Johann Paprik*. In dieser halsbrechenden Lage, die Füsse kerzengerade in die Höhe gestreckt, mehrere Minuten lang zu bleiben, ist dem gewandten Schafhirten, nur ein wahrer Spass, welcher dafür höchstens eine Halbe Branntwein, als den Preis der Wette gewinnt. Es wird doch Niemand die grosse Gewandtheit und den Muth des Mannes alltäglich finden.“

†. 5. „Kolesa lámati“ znamená přjmým tělem tak kotáleti a skákati, aby hned nohy byly na zemi a ruky wzhůru, hned opět ruky na zemi a nohy wzhůru; to se ale rychle djti musj přes nègakau rowinu. „Duby stawěti“ na hlawě nohami wzhůru obracenými státi; odtud wýpowěd *dubkem mi wlasy stáli*, něm. *zu Berge*—.

†. 7. „Kozáků.“ Skladatel těchto básnj widěl w mladosti swé sám takowé diwadlo, totiž r. 1805 když Kozáci po francauské wognè s Napoleonem přes Turčanskau a giné Tatranské stolice zpátkem domů tahli. Kůň klusal a Kozák na něm kozácký tanec tancowal aneb gak Slowáci řjkagj haiduchowal.

†. 10. „Purğa“ ginácè zarážka, okrauhlé asi na půl pjdě dlauhé, na obau kragech ukončené dřewce, které zaražené holj odskočj. Slowo *purğa* zdá se se slowy *prak*, a s morawskau hrau *pračata* we spogenj státi. Srow. *Krok, D. II. Sw.* 4. *str.* 514.

¾. 10. „Mič“ ginače *lopta*, *lapta* od *lapati*; „Haupačka“ ginače *Koljsačka*, slowenské mládeži obljbená hra, zwláště při dělánj w humně nowých holomnic z hljny, která aby se dobře ubila a utlačila, bývá řetěz o břewno na tak řečeném wodře (podlaha nad holomnicj) uwázán, a mládež z celé wesnice shromážděná na tom řetězu se koljše čili haupá.

¾. 11. „Šibenice.“ Dwě obyčegně léskowé, dwa neb tři lokty dlauhé, hole do země se wsterknau; gegichž hornj konec se rozštjpj tak, aby se přjkem na ně třetj hůlka položiti mohla, což na způsob šibenice wyhljžj, přes kterau pak mládež skáká. Kdo werchnj hůl nohau srazj aneb gj se dotkne, bývá něgak pokutován.

¾. 13. „Slepá bába“ ginače *žmurky*, *mžjk*, *mžjtek*; gednomu se šátkem oči zawjžj, ostatnj se do kola postawěgj, onen pak chodj sem tam, maká a poznáwá: koho gméno uhodne, bývá mžjkem.

¾. 13. „Kwočnu.“ Asi 10—12 děwčat se shromaždj, dwě z nich naywětšj se wyberau, z těchto se gmenuge gedna *kwočnau* aneb kwočkau, druhá *gestřabem*. Ostatnj děwčata postawěgj se za cherbet kwočny tak, že gedna druhau za sukni u ledwj chytj. Gestřáb mage dřewko w ruce schýlj se k zemi a hrabe gamku. Kwočna s kuřátky obcházegjc wůkol něho ustawičně mluwj *kwok! kwok!* gestřáb opět *čiap! čiap!* Když po chwjli utichnau, powstane mezi nimi následugjcj rozmluwa, *Kwočna*: Gestřábe čo robjš? *Gestřáb*: Kopám gamku. *Kwočna*: Na čo ti ge ta gamka? *Gestřáb*: Ohnjčka naklást. *Kwočna*: Na čo ti ge ten ohnjček? *Gestřáb*: Wodičku zohrjat. *Kwočna*: Na čo ti ge ta wodička? *Gestřáb*: Kuriatko oparit. *Kwočna*: A kde že ho wezmeš? *Gestřáb*: (wzchope se wzhůru powj) Lokeš! *Kwočna*: Čo chceš? *Gestřáb*: Chytit toho zadnjeho. *Kwočna*: Chyť si ho ak muožeš! Tu gestřáb běžj za onjm poslednjm, aně se w tom kwočna s kuřát-

ky swými wšeligak krutj a bránj. Když chopj posledního, tento se odstranj, a hra se zase opakuge.

Při této Znělce nemůžeme opominauti, že i ona, nynj už téměř po celé Europě zwláště we welikých městech rozšjřená a obljbená, *zábawka* která se *Ruské werchy*, *powětrná procházka*, *letnj sanice* a t. d. nazjwá slawského gest původu a od Rusů pochodj. Čti o tom, *Conversat. Lexicon*, článek *Rutschberge*: „Die Russen, die bekanntlich das Wintervergnügen ihrer Eisberge im Sommer durch sehr einfach gebaute hölzerne Rutschbahnen zu ersetzen pflegen, veranlassten während der Anwesenheit der russischen Truppen in Paris zuerst die Einführung dieser Belustigungsweise.“

Znělka 496.

V. 3. „Skočná“ u Čechů, u Slowáků *chytrá*, *friská* i *skočná*. Srow. *Linhart. Gesch. v. Krain. T. II. S.* 320. „Die Slaven liebten ungemein den Tanz, der zum Erstaunen wild war. Sich schwenken, aufstampfen, ungeheure Springe machen, sich gebärden — ist das Karakteristische der slavischen Tänze. An dem Krainischen erkennen wir diese Eigenschaften gemildert noch alle. Er ist ungemein lebhaft und künstlich. Mann und Weib scheinen einander wechselweise zu fliehen; sie dreht sich mit einer Geschwindigkeit, die zu bewundern ist, bald vor ihm, bald nach ihm her; er setzt ihr nach, stampft, jauchzt, springt in die Höhe, bewegt den ganzen Körper; in dem Augenblicke, da er sie haschen will, entwischt sie ihm durch eine plötzliche Wendung. Oft aber ergreift er sie doch, und hebt sie jauchzend im Triumphe empor. So wie der Tanz ist, möchte man ihn für das allegorische Bild des slavischen Mädchenraubs halten. Die Italiener, welche ihn durch die Friaulerslaven kennen lerneten, nennen ihn *Schiava*, bei den Slaven aber wurde er *Ples* genannt.“

V. 4. „Golubec,“ ruský tanec. Srow. *Anton über die Slaven* 1. *S.* 148.

V. 4. „Kolo“ serbský tanec. Srav. *Gerhards Wila, Glossar.* „Kolo (Rad, Kreis) heisst der vorzüglichste Nationaltanz der Serben. Tänzer und Tänzerinnen tretten in einen Kreis, halten sich gegenseitig am Gürtel und tanzen in geschlossener oder halber Ronde, angeführt von einem Vortänzer der die Touren angiebt und Koloführer heisst. Man tanzt es im Freyem auf grünen Rasen zwischen hohen Bäumen, bisweilen sogar auf dem Schnee. In der Mitte des Kreises ist die Musik, die gewöhnlich aus einem Dudelsack besteht. Die Natur des Tanzes ist sanft und gemässigt, manchmal tritt ein etwas rascheres Tempo ein. Der Schmuck der Dirnen, der aus Ketten von Münzen und Glasperlen besteht macht durch die Bewegung begleitende Musik. Bey diesem Tanze ist es, wo die kleinern Lieder am häufigsten gesungen werden. Dieses geschieht abwechselnd von einzelnen Chören von Mädchen, Burschen und jungen Frauen. Zeile für Zeile wird von jedem Chor wiederhohlt. Bei dem Gesange schweigt die Musik. Das Kolo wird an Feyertagen, bey Volksversammlungen vor den Kirchen, bey Hochzeiten und andern Familienfesten getanzt.“

V. 6. „Hoja Ďunďa hoja.“ Srow. Naše wydánj *Pjsnj swětských lidu slaw. w Uhřjch, Sw. II. r.* 1827 *str.* 31—34. *str.* 167. 168. *Ďunďa, Ďonďa* powstalo z *Dida* a *Doda* skerze rhinesmus, kterého Slowáci we mnohých slowjch užjwagj, k. p. české *hadra*, u Slowáků *handra*; *cit, citawý, citlawý*, u Slowáků *cintawý, cintlawý*, empfindsam, zart; tak i *struha strunga; quatre, quatember — kantry; štrkati, štrngati, trmáceti* slow. *trmancowati, titerky — tinterky, tatušiti — tantušiti; kot, kost, koštial — kont, kontal* a t. d. W Pomořanech se nalezalo za času S. Otta slawské město *Dodona*, snad od této modly *Doda* tak nazwané, gako wes *Radegast* a hora *Radhost* od *Radegasta, Černebog* od *Černeboga, Triglaw* od *Tri-*

hlawa a t. d. Srow. *Vita S. Ott. L.* 37. *p.* 688. „Moventes autem a Julina *Dodonam* venimus.“ A opět njže: „Transito flumine quod *Dodonam* praeterlabitur civitatem invenimus.“ — Šlepěge *Doda*, nalezagj se, s rozličným dle nářečj wyslowowánjm, téměř u wšech slawských kmenů. Serbské *oj* gest u Slowáků s přjdechem *hoj*, *hoja*; serbské pak *Dodole* gest toliko prodlužowacj a zweličowacj forma od *Dodo*, tak gako *Lado Ladole*, *Wojno Wojnole*. Zdá se že sem patřj i polské *Dzidzia*, *Dzidilia*, *Dedilia*, slow. *Dědko* a ruské *Děduška*. Srow. *J. Jungmann*, *Krok*, *D. II. Č.* 3. *str.* 351. „*Did*, *Dida* (cf. indic. Dhidi, swětlý, krása), Dit, Dods, Donda, Ďunďa, brat Lelůw, syn Ladin, to co Reků Anteros!“—U Slowáků nenj starožitnějšj, krásnějšj a důstojnějšj národnj zpěwohry gako tato tagemstwj pelná *Hoja Ďunďa*. Když gi Slowenky zpjwagj, celé okolj široko daleko *welebně* zwučj. *L. Bartholomaeides* gi takto opisuge: *Notit. Com. Göm. Leutsch.* 1805. *p.* 446. „Est et ille oblectationis modus usitatus, qui ad canticum Slavorum nationale: *Hoja Ďunďa hoja!* adhibetur. Formant primum, qui ita se oblectant (plerumque puellae et virgines, aliquando juvenibus mixtae) circulum pro numero ludentium majorem minoremque, ac manibus arcte connexi, in gyrum mox hanc mox in illam partem jam lentius jam celerius ambulant exclamationem illam: *Hoja Ďunďa hoja!* ingeminantes. Tum repente circulus duas in lineas oppositas chorosque rumpitur, quorum unus quaerendo alter respondendo, uterque autem suum illud: *Hoja Ďunďa hoja!* repetendo et canendo, lusum continuat. Porro semmicirculum formant, in cujus uno crure qui altioris staturae sunt, consistunt, ac manibus complicatis atque supra caput elevatis porticum efformant, quo reliqui, initio ab altero crure facto subeunt, transeuntque, ac iterum continuo canentes, quisque suo loco consistunt. Eadem scena quoties placet repeti solet.“ *Ośsolinski Kadłubek v. Kinde. p.* 564. „Miechowita bemerkt dass die Masuren *Dada Dada* zu schreien pflegen.“

¥. 7. „Wáganek.“ Srow. *Pjsně swětské, Sw. II. str.* 147. — *J. C. Pfister Gesch. der Teutschen, B. I. S.* 343. „Spuren von der Kenntniss des Johannisfeuers hat man von Krain bis zu den Ischaris, einem finnischen Stamm.“

¥. 9. „Kwas.“ Srow. *Rakowiecki, Praw. Rus. T. I. str.* 14. „Powszechnieyszym Słowian napoiem był *kwas* ze słodu, lub chleba i miodu robiony, iakiego dotąd w Rossyi użiwaią.“ *Anton I. S.* 108. „Noch haben die Russen ein säuerliches Getränke das sie *Kwas* nennen und sehr lieben. Es wird von Kleien, Mehl und Brod, oder von Mehl und Malz durch eine säuerliche Gährung bereitet.“ *Kwas, kwasiti* pochodj od *kys kysnauti* (tak gako chwat, chwatiti od chyt chytiti), sem přináležegj i následugjcj, kyslých nápogů, gména: *kwaśnice, medokyš, kysel* a t. d.

¥. 9. „Medowina“ aneb *Medowec* nápog z medu připrawený. Srow. *Anton, I. S.* 109. „Die Slaven wussten auch aus Honig *Meth* zu verfertigen. Daher benannten sie ihn auch davon *Mjed.* Von ihnen lerneten die Teutschen die Kunst und den Namen. Diesen Meth lerneten die teutschen Geistlichen zuerst in Pommern kennen, er war ganz nach ihrem Geschmacke, und ward dem besten Weine vorgezogen.“ Srow. *Vita S. Otton. in Lud. I. p.* 648. „Vinum Slavi in Pomerania nec habent, nec quaerunt, sed *melleis poculis* ex cerevisia accuratissime confecta vina superant Falernica.“ Stranliwý *Gebhardi*, který dle zwyku swého wšecko k ponjženj Slawů a k powýšenj Němců pjše, prawj i o tomto nápogi takto, *Gesch. d. Wen. I. S.* 42. „Die den Normännern und Schweden abgeborgete (?) wendische Benennung des Meths oder Honigweins (Mjed), verräth dass die nordlichen deutschen Völker die Lehrmeister der Wenden in Betracht dieses Getränks gewesen sind, welches die Pommern wenigstens im zwölften Jahrhunderte, sehr gut zu verfertigen wussten. Anton glaubt dass die Deutschen die Bereitung des Meths von den

Wenden gelernt hätten. Allein vermöge der Edda gehörte dieses Getränke schon zu der Zeit der Geburt Christi zu den Göttertafeln der nordischen Völker die es Miöd nannten.“ O prawdiwosti a starožitnosti Eddy, ať Gebhardi s Adelungem, Schlötzerem a Rühsem gedná, kteřj oboge do pochybnosti tuze berau a gi za nowěgšj udělaninu wyhlašugj. Dosti na tom, že tento medowý napog wšechněm, sewernjm i polednjm kmenům slawským znám gest; u Němců pak podle téže Eddy a giných swědků toliko samým sewernjm: polednějšj Němci nic o něm neznali. Nenjli tedy to prawdě podobnějšj že Norwegowé a Šwedowé nápog tento spolu i s geho gménem od Slawů, gmenowitě swých sausedů Wenedů Baltických, třebas i za času Krista, půgčiti mohli? — *Med*, *miod* Němcům sluge *Honig*, a gest prawé slawské we wšech nářečjch užjwané slowo. Nápog tento *med*, *medowina* už we prastarých časech od Slawů nalezen a užjwán býti musel, nebo od něho zdá se pocházeti i řecké Μεθη opilstwo, μεθυ wjno (newlastně tak nazwané, totiž nápog, který tak opoguge gako medowina), potom *mest*, *Most*, *mušt*. Nápog z medu, gakožto prostý, málo umělj a strogenj wyhledáwagjcj, přirozeným způsobem perwějšj a staršj býti musel nežli nápog z réwj a ze hroznů. —

¥. 10. „Pirohy.“ Srow. *A. Fr. Kollar*, *'Amoenit. Vol. I. p. 75.* „Non solum quotidiani, sed exquisitiores etiam cibi Slavis omnibus sunt communes; etenim gratissimus Carpaticis Slavis cibus vulgo *Pirohy* Russis *Pirogy*, etiam Moskvae urbis civibus, longissimo terrarum intervallo a Carpato remotis, est in deliciis.“ Mimo pirohy užjwali Sláwowé i giné pokremy, Srow. *Hágek*, *r. 751.* „Tu gest bylo weliké hodowánj a weselé: Knjže Nezamysl rozkázal swým služebnjkům aby wšem na ty hody pozwaným chleba pšeničného, ptáků, zwěřiny, ryb, *biffy*, *raubeniny*, *linčowky*, *truclů*, *waldynj* i *prskanců* dali do sitosti, *keršstiny*, *laskomky*, *pecowky* i *medowiny* k pitj bez nedostatku.“

Německý překlad. Hágka prawj o těchto gjdlách a nápogech „welche man in dem *Teutschen nicht beschreiben* kann.“ *Dubravius L. I. p.* 6. *ap. Freh.* „In hunc usque diem Slavini placentis nimium delectantur.“

ỳ. 14. „Poloneska,“ polský tanec. Srow. *Rohrer*, *Slav. Bew. II. S.* 20. „Der polnische Tanz, welcher nichts, als ein veredelter Gang ist, gewinnt, wenn er durch einen galizischen Edelmann und sein Mädchen ausgeführt wird, eine gewisse Grazie, welche in Deutschland, durch alles gelehrte und erlernte Schnörkelwerk, nicht erreicht werden kann.“ *Slowanka od Dobrow.* 1814. *S.* 124. „Selten wird ein Deutscher mit so viel natürlicher Grandezza über eine Strasse einhergehen als ein Pole. Daher geht selten ein alter Pole krumm, und ebendieser, mit einer Art von Bewusstseyn königlicher Ansprüche einherschreitende Mann wird bei dem ersten Worte, was er mit seinem Freunde spricht, zum gelenksamen, tief sich verbeugenden, ehrfurchtsvollen Hofmann, der in den schmeichelhaftesten Versicherungen um die Gnade seines Souverains zu buhlen scheint. Hiebey ist ein gewisses „avec“ welches man dem Polen so wenig nachthun kann, als man im Stande ist eine Polonoise mit einer, ihm gleichkommenden majestätischen Grazie, ihm nachzutanzen.“ *Convers. Lex. B.* 7. *S.* 678. „Der Charakter der Polonoise ist feierliche Gravität.“ L. F. J. *Bausset*, *Denkwürd. u. Anekdoten aus dem Innern des kais. Pallastes*, *aus dem Französ.* 1829. Srow. *Hallische Liter. Zeit.* 1829. *Dec. p.* 582. „Auf den Hofbällen, während des Congresses zu Wien, wurden keine Contretänze aufgeführt, Polnische Märsche stimmten besser mit der Majestät eines Congresses überein. Da aber die Richtung des zu durchschreitenden Raumes allein von dem Führer der Colonne abhing, welches immer der russische Kaiser war, so geschahe es oft, dass dieser Souverän, der mächtigste von Allen, den Saal verliess und die ihm folgende Reihe der Tanzenden durch die weitläuftigen

Stockwerke und Gänge des Pallastes führte. Unvorhergesehene Evolutionen dieser Art unterbrachen oftmals den Ernst der Etikette, so wie die Natur dieses Tanzes selbst ältern Personen gestattete, daran Theil zu nehmen.“

Znělka 497.

V. 13. „Koštial“ *Adam*, z Trenčjna, nálezce tak řečeného „*čarodějného šatu*“ který se při baletech a hrách diwadelnjch w okamženj na tělo podle ljbosti zkrátiti anebo prodlaužiti dá.

V. 14. „Lubošinký“ *Vincentius*, přjbuzný slawného biskupa a básnjře polského Woroniče, osadil se w Pešti, kde při swém řemesle tak zmagetněl, že *panský žiwot* wede, dům krásný sobě wystawil, držj sobě equipage.

Znělka 498.

V. 6. „Karla.“ Srow. *Čjtanku*, *str.* 87. *čjslo* 4. Welikomyselný Poddaný.

V. 7. „Radziwil.“ Srow. *Dreyssig Briefe über Galizien*, *S.* 37. „Karl III. Fürst von Radzivill verliess plötzlich sein in die grösste Verwirrung versetztes Vaterland, nahm mit sich unter andern Kostbarkeiten 12 Apostel in Lebensgrösse von gediegenem Silber, begab sich anfänglich mit einem zahlreichen Gefolge nach Oberungarn allwo er in Kaschau, *Eperies* und Bardtfeld so viel Geld versplitterte, dass diese drey Ortschaften dadurch reich wurden. Ein Apotheker zu Eperies wurde reich, blos durch den bekannten gedürrten Fisch *Stanza marina* genannt, den er den confoederirten Polen verkaufte. Bey den Gastereyen, die diese Herrn anstellten, flogen zuweilen die silbernen Schüssel und Teller durch die Fenster.“ Srow. *Julius Bilderbeck*, *histor. Anekdoten*, 4. *Th. Pest* 1811. pod článkem: *Polen*, *Čjslo* 8. „Radzivill kam auf Reisen nach Ungarn und liess da ganze Fässer Tokayer hinter sich führen; und gelangte er an einen Ort, wo sich eine Wache Solda-

ten befand, so wurden Löcher in die Fässer gebohrt und der Wein ihnen Preis gegeben.“

Znělka 499.

¥. 1. „Piast,“ měštan Krušwický, rolnjk a kolář čili koloděg, potom knjže Polský, žil okolo r. 840. pokolenj geho terwalo až do r. 1370, we Slezku pak až do 1615; potomci geho gako knjžata polská zwali se *Piastowé*, poslednj z nich byl Kazimir III.

¥. 3. „Rzepicha“ aneb *Rzepka*, manželka Piastowa, matka Zemowitowa.

¥. 4. „Nad hostmi.“ Srow. *Naruszewicz, Hist. T. I. K. 4. str.* 789. 791. „Kdy się panowie do Kruszwicy na zjazd dla obrania księcia zgromadzili goście do Piasta przyszli; Mowią iż tak przybywało piwa, że naczynia których napożyczał od sąsiadów, ponalewał napoiem wszystkie; Piast nie tylko Panom lecz i pospólstwu brać nie bronił; a z zabitego iednego wieprza dziesięcioro niecek mięsem napełnił. Widząc Piast z Rzepichą ten cudowny przybysz, chcieli i księcia swego Popiela na postrzyżyny prosić; radzili się gości, ci owszem to pochwalili. Przybył książe z bankietnikami swymi do Piasta.“

¥. 5. „Menčikow.“ Srow. *Conver. Lex. B. 6. S.* 340. „Menzikoff Alexander war der Sohn eines Bauern aus der Gegend von Moskau, und 1674 geboren. Er ward zu einem Becker in die Lehre gegeben, und musste dessen *Backwerk* (Pirogen) in den Strassen von Moskau ausrufen. Le Fort brachte ihn in die Dienste des Zaars.“

¥. 5. „Kaika.“ Srow. *Pelzel, Kron. Čes. D. I. str.* 324. „Diplom nadánj kostela w Staré Boleslawi: „Lahůdkař bude *Kaika* a geho dwa synowé Zbina a Kokora.“

¥. 6. „Krok,“ druhé knjže aneb saudce český, otec Kašin, Tetčin a Libušin. Srow. *Cosmas ad A.*

725. „Ad Crocum tam de propriis tribubus, quam ex totius provinciae plebibus, velut apes ad alvearia, ita omnes ad dirimenda convolabant judicia.“ *Pulkava ad A.* 726. apud *Jordan. Orig. Slav. p.* 109. „Crocus provinciam probe moderatus est, non ut princeps, sed ut judex in commune electus.“ *Aeneas Sylv. C.* 4. „Erat apud Bohemos vir nomine Crocus, *justitiae opinione* insignis, ac propterea magnae apud vulgus authoritatis, hunc sibi principem deligunt.“

†. 9. „Nowický.“ Srow. *Čjtanka str.* 89.

†. 11. „Lipinský.“ Srow. *Oda do Karola Lipińskiego, przez Fr. Kowalskiego, w Polihymnii, we Lwowie* 1827. *T. II. str.* 64. „Jak miłe to ranku tchnienie — To słowiczych głosów drzenie — I te łagodne wietrzyków powiewy: — Ach, milsze są tisiąc razy — Milsze nad wyrazy — Lipiński twe spiewy! — Ktoś iest? iakie szczęśliwe wydały cię kraie? — Po twéy duszy, uczuciach, Polaka poznaię — Anioła, po czarownym twoiéy Muzy wdzięku.“

†. 13. „Na hoře Kašné,“ gest přjslowj k poznamenánj naywyššj radosti a hognosti. Srow. *Agenda eccl. Slavonica*, t. g. *Práce cjrkewnj, kterauž evang. kněžj a t. d. Léta P.* 1734. *str.* 61. „Mladj nezkušenj lidé w tom bywagj domnénj, že když se sberau (we swazek manželský) wždycky se dobře mjti a *gako na Kašné hoře* panských rozkošj požjwati budau.“ *Kašná hora* gest w Čechách w Prachatickém kragi. Wiz *Schaller, Topog. Prach K. S.* 25. Wzaloli toto přjslowj původ od *Kašy* dcery Krokowy, (tak gako onno přjslowj „anižby to *Kaša* uhodla“ a takby bylo *Kašina* hora, zkrácené Kašná hora, gako Kašin hrad;) čili *od kaše, gjdla slawského? Mladon* pjše: „*Kašná hora* zdá se mi býti pauze hra we slowech, gakoważ we mnohých českých propowjdkách a přjslowjch se nacházj, k. p. býti z Nadégowic. *Kaša máť naša* (ruské přjsl. t. g. slowanské gjdlo zamilowané); *Kašná hora* kloba-

sowými ploty opletená, Rwačowskýho Masopustnjk, str. 190.“ *Kaša* snad od *kúsati* (gjsti) *kus*; srow. polské přjslowj: *Kasza* w Niedzielę, *kasza* w Poniedziałek; my do szkoły, *kasza* za nami; my do domu, *kasza* za nami t. i. zawsze iedno.— *Plwać w kaszu* rodere famam alicujus. Nie zjesz mnie *w kaszy* t. i. nebogjm se, i gistá hra gmenuge se u Poláků *Kaša*. — Co byla Slawům *ljpa* mezi stromy, *holub* mezi ptáky, to byla *kaše* mezi gjdly, totiž nayobljbenėgšj; proto Maďaři Slawům a gegich lásce ku kaši na přjkor wymysleli onno přjslowj: *Kása nem étel* (Kaše nenj gjdlo).

Znělka 500.

†. 1. „Ďelo“ *Ďeljo*. Srow. *Belii Not. Hung. T.* 4. *p.* 692. „Fuit, famosissimus hic *Gellyo*, patria Carponensis, natione Slavus, a natura ad dolos texendos factus; quos facetis partim, partim seriis etiam ac meditatis actibus, vaferrime norat convestire. Primos adolescentiae annos, domi, Vetusolii demum, atque Neosolii, melioribus litteris, non tam informarat, quam depravaverat; quippe, ingenio, quomodocunque exculto, in omnem abusus nequitiam. Nihil enim nisi quod ridiculum, vafrum, et nullo non artificio excogitatum, seu dixit unquam, seu fecit. His ergo progymnasmatis, egregie scilicet exercitus, in peregrinationem se dedit, et diu per exteras regiones, academias, aulas atque emporia, vagatus, nunc militem, nunc studiosum, medicum, caussarum patronum, gladiatorem et agyrtam simulans, praeclara sui, si diis placet, documenta, sine exstanti tamen cujuspiam offensa, edebat. Tandem redux in Patriam, his istiusmodi artibus parasiticis totum se permisit, dum detrita, inter nugarum myriades, aetate, morbosus, utinam vero et melior, fieri coepisset: anno demum 1721 Neosolii a morte occupatus, et ritu solenni elatus.“ *J. Csaplovits, Gemälde v. Ung. T. I. S.* 263. „Auch heut zu Tage noch lebt im Munde der Slovaken

im Karpathengebirge der muthwillige Patron *Sebechleb-ský Gelo* genannt. Von Natur mit nicht gemeinen Gaben des Witzes und der Munterkeit ausgestattet, machte er sich über alles lustig und beging tausend muthwillige Streiche. Er lebte am Hofe des Grafen Kohary im Honter Comitat als Spassmacher. Man erzählt sich allerhand Streiche von ihm, die er vorzüglich den Einwohnern von Szebekléb in Honter Comitat spielte. Mehrere Possen von ihm erzählt der slovakische Dichter *Chrastina* in seinen Gedichten, welche der Prediger *Tablic* 1803 drucken liess."

V. 9. „Štěpánek" *Jan Nep.* Čech narozen we Chrudjmi r. 1783. Stawowského diwadla w Praze ředitel a spisowatel mnohých českých diwadelnjch her.

Znělka 501.

V. 3. „Drahým českým kamenjm." Srow. *Dlabač*, *Wyps. česk. král. str.* 22. „W horách a dolinách české země mnoho wzácných dobrých *kamenů* se nacházj, a gsau mnohem twrdšj, wzácnégšj a dražšj, nežli z wýchodnjch zemj sem přinešenj."

V. 4. „Uhljn" lat. *Carbunculus*.

V. 10. „W Turci na Tlusté." Srow. *Palkowič*, *Znám. wl. str.* 33. „Na hoře Tlsté gistá děwka gednauc s trawau zlatý prauteček odžala." *Belius Not. Hung. T. II. str.* 298. „Sunt apud Thurocienses, qui meminerunt, in monte *Tlsta*, ancillam gramen, quod ad tugurium pecori deferret, metentem, virgultum nativi auri demessuisse: unde illi, capere volunt argumentum, montem eum, minerae ejusmodi divitem esse oportere."

V. 12. „Platina." Srow. *Palkowič*, *Kalendář na r.* 1829. *str.* 23. „Roku 1827. od 1. Ledna do posledniho Čerwna w Rusjch platiny dobyto 5 centnýřů, zlata 4916 3/4 funtů, t g. bez mála 50 centýřů." *Krok*, *D. II. Č.* 3. *str.* 480. „I Berlinský i Madritský kus platiny zahanben gest kawálem platiny, který nedáwno na

Uralu byl dobyt, an 10 ruských liber gest těžký. Srownáwagj se tyto tři kusy, berlinský, madritský a petrohradský gako 1 : 11 : 75.

℣. 13. „Stousté“ t. g. stogazyké, mnohonárodné.

℣. 14. „Werchotury,“ hory mezi Ruskem a Siberiau, přebohaté na drahé kowy. Už we starých časech mělo Rusko hognost zlata. Srow. *Lambertus a Schaffenburg ad A.* 1077. „Burchardus (Germanus) qui ad regem Rutenorum Vsevolod legatione functus erat reversus est, tantum regi deferens auri et argenti et vestium pretiosarum, ut nulla retro memoria tantum regno Teutonico uno tempore illatum referatur.“

Znělka 503.

℣. 13. „Twerdý zwuk *r l* změkčuge.“ Toto a následugjcj Znělkowé psanj o řeči, tak pjsatele tohoto pohlo a k newoli přiwedlo, že ge chtěl Sláwy Dceře zpátkem do nebes poslati s tjm poznamenánjm, aby se ženské do Etymologie, grammatiky, libozwučnosti a t. d. nemjchaly: než dalšj o té wěci rozgjmánj přeswědčilo ho, že práwě gemnocitným krásenkám tu saud a hlas ještě wjce náležj, nežli hrubouchým mužům a zwláště školometským Mluwničkářům. Pawažowaw wěc ze wšech stran, přišel asi k následugjcjm wýplynkům a prawidlům:

1. Zdá se, ba ani pochybowati o tom nelze, že někteřj slawštj kmenowé, zwláště Čechowé, užjwánj zwučky *r* a *l* bez samohlásky od Gothů a giných sewerných Germánů přigali, kde welmi časté bylo. Wiz *Jac. Grimm, Deutsche Gram. T. II. S.* 121. 309. „Ableitungen mit *r*. Im *gothischen* tritt der Vocal meistens zurück: akrs ager, figgrs digitus, ligrs lectus, tagrs lacrima, vokrs fructus. *Altnordisch* ald-r aetas, Bald-r nomen prop. blomst-r flos, has-r caper, heid-r honor, hlat-r risus, leg-r castra, sig-r victoria; *Gothisch* aib-r munus, avist-r ovile, blost-r sacrificium, gilst-r tributum, silub-r argentum. *Altnord.* ang-r angor, eit-r pus,

gamt-r blateratio, silf-r lacrima, wed-r aer. *T.* 1. *S.* 309. lurkr furca, myrkr tenebrae, döckr niger. A celá Starogermanská Mythologia pelná gest takowých škřiplawých nezwuků a gmen, srow. *Tkany Mythol. T. II. S.* 55 k. p. Grim*r*, Thud*r*, Ud*r*, Thecc*r*, Sad*r*, Vith*r*, Rath*r*, Kegg*r*, Faud*r*, Hnihuth*r*, Atrid*r*, Vid*r*, Svith*r* a t. d. Se kterými srow. české mist*r*, brat*r*, kmot*r*, lot*r*, wep*ř*, wnit*ř*, a t. d. A we prostředku slow w *Gram. Grimmowě, str.* 136. *Gothisch*: biab-*r*-jan, stupere, gafak-*r*-jan aptare, hugg-*r*-jan esurire, tag-*r*-jan flere, tim-*r*-jan aedificare; se kterými srow. české wrci wrhnauti, prchnauti, kostrbatiti, tr̆pytěti a t. d. Wůbec weliký *wtok* měla *němčina* na češtinu, a zdá se že se Čechowé při wzdělawánj swé řeči wjce germanským akustickým zákonem řjdili, nežli duchem samé slawenčiny, k. p.

a) *Verbalia* Němec nedeklinuge: das *Leben* we wšech padech, wygma genitivné *s* des *Lebens*, dem *Leben*, das *Leben*, o *Leben*, von dem *Leben*. W tomť ho následowal i Čech: to *žitj*, toho *žitj*, tomu *žitj* a t. d. Než Němcowi ukazuge neodlučitelný *artikulus* pád, Čechowi nic. Odkud powstáwá tak mnohý nezwuk, tak mnohá dwogmyselná wýpowěd, k. p. *Nedělnj kázanj* od Ant. Puchmayera, pjsatel tohoto když náwěštj o tom čjtal, docela poznati nemohel, geli to gen gedno *Nedělnj kázanj*, čili celý *ročnj běh*, a tepruw od ceny zawjral na wjce Káznj. Tu ani *adjectivum* ani *substantivum* nezwěstuge *počet* a *pád*. Tak se mu stalo i s Thomsowým spisem *Podobenstwj*, an se domnjwal že tam gen gedna *Rozprawka* nègaké podobenstwo obsahugjcj, a pak našel tam mnohá podobenstwa. Tak i *krása panj* gedné či wjce? aneb gak nepřjgemně znj tytul one české knihy: *Rozgjmánj o předzwěděnj a wywolenj k spasenj*, Aneb: *Nawedenj k skládánj psanj; Kwjlenj nočnj* a t. d. Aby tomu někteřj uhágili, tedy cpagj mezi Substantiva wšeliké zbytečné adjectiva, genžby mjsto německých artykulů zastaupili a wýpowědi určitosti i

libozwučnosti propůgčili, tak k. p. *Libé* nabjzenj *k radostnému* plesánj (w *Histor. Jungmann.str.* 519.). Proto, poněwádž už sotwy náděge gest, aby u Čechů verbalia skloňowána býti mohla tak gako u giných Slawů, tedy giné rady tu nenj, než aby se gen řjdce užjwali, aneb kde možno ginau formau na substantiva proměnili, k. p. *Nawedenj* - náwod, *náboženstwj*, *podobenstwj* raděgi náboženstwo, podobenstwo a t. d.

b) Němec miluge *l* gako syllabu: Weich*sl*, Wach*tl*, Ma*dl*, Sta*dl*, Pra*tl*, wand*ln*, hand*la*, anzett*ln*, wed*ln* a t. d. Tak i Čech: my*sl*, če*tl*, ple*tl*, bře*dl*, we*dl*, ne*sl*, we*zl*, *l*lnu, myte*dl*na, sprawe*dl*ný, uřed*l*njk.

c) Po liteře *š* (sch) Němec wšudy má gen *e*, nikda *a*: Ta*sche*, A*sche*, Wä*sche*, Bre*sche*, Fla*sche*, Fri*sche*, Ni*sche*; tak za njm i Čech: duše, řjše, nůše, naše, kaše, čjše.

d) Po liteře *s* (w čes. Orthogr. z.) Němec mluwj wždycky *e*, nikdy *a*: Haa*se*, Na*se*, Käse, Ro*se*, Baa*se*, Ach*se*; tak i Čech: nesnáze, meze, hráze, nauze, wjtěze, pra*se*, hau*se*.

e) Po liteře *c* (w něm. Orthogr. *z*, *tz*,) Němec má wežd*y* *e* nikdy *a* aneb *o*: Ka*tze*, Ta*tze*, Ra*tze*, He*tze*, Spi*tze*, Mü*tze*, Grü*tze*; tak i Čech: práce, swjce, lawice, ljce, srdce.

f) Po liteře *l* Němec nikdy na konci *a* nemá, wežd*y* *e*: die Per*le*, die Ker*le*, Wer*le*, Vetter*le*: proto i nowěgšj Čechowé už za nimi poklusáwagj pjšjce ta per*le*, ta ber*le*, wyže, mjsto per*la*, ber*la*, wyžla.. Kteréžto kazenj řeči neodpuštěnliwé gest. I slowenské hauž*wa*, cjrk*wa*, merk*wa* — lepšj než hauž*ew* a t. d. Čjm wzdálenějšj gsau ginj slawštj kmenowé Němců, tjm swobodnějšj gsau od tohoto germanizowánj hlasitých wokálů *a*, *o*, na temné *e*, *i*.

2. *Zwučky* (consonanty) gsau w řeči tělo; *hlásky* (hlasice, vokaly) gsau duše: tělo bez ducha nic nestogj. Proto žádná syllaba nebuď bez samohlásky čili vokalu, aby se každá syllaba negen mluwiti ale i *zpjwati* mo-

hla. Bylit nechutnj časowé, kde naytwerdègšj slowa za *nayčeštègšj* se derżeli, k. p. *zawrhw*, *dosahw*, *gistšj*, *tlustšj*, *zstrany*, *stblo*, *wzwod*, *chcme*, *dštj*, *mstem*, *prchl*, *papršlku*, *dska* a t. d. Z toho powstaly žaloby, djlem u cuzinců: tak *Joh. Leon. Frisch*, *Dis. de Lingua Pol. Berlon.* 1736. *p.* 6. „Bohemi difficultatem cummulant, nam monosyllaba quaedam sua vocali plane privant. Exempli causa scribunt *smrt*, et hanc vocalem lectori peregrino mortuam tradunt, anima enim sua privata est, scilicet vocali. Nescit enim an legenda sit *smart*, *smert*, *smirt*, *smort* aut *smurt*. Nescit idem an una, duabus aut tribus syllabis pronuncianda sit, quia vocales *sm*, *mr*, *rt*, locum habent.“ Djlem i našinců: tak *Bohus. Balbin*, *Bohem. Docto P. II. p.* 50. „Quis culpam hanc (o Aneáši Sylviovi mluwj) praestare poterit umquam? nisi in Bohemia natus, et qui bohemiae non perfunctorie, sed diligentissime in *tanta asperitate vocabulorum*, *quod ultro fatemur*, loquatur et scribat.“ Učenj nèkterých že *r* a *l poluwokaly* gsau, gest nuzné přikrywadlo chyby. Čeština zůstala we swém pokračowánj ku wzdèlanosti a libozwučnosti práwè *na půl cestě státi*, odtud onna směsice libozwuků a nezwuků k. p. *břewno*, *křeč*, *hluboký*, *dlauhý* a opèt *prkno*, *krt*, *wlk*, *hltati*, a t. d. tuto tedy druhau, nepřjzniwým časem přeterżenau, polowici my potomci *dokonati* máme.

3. *Homer* a geho básnická řeč gest, gak známo, wýbor ze wšech nářečj řeckých, jonického, dorického, aeolického, attického. To gisté twerdj i o nynègšj němčinè *Bödicker* we swé *německé Mluwnici* §. 76. „Die Hochdeutsche Sprache ist keine Mundart eines einzigen Volkes der Deutschen, sondern *aus allen* durch den Fleiss der Gelehrten zu solcher Zierde erwachsen und in ganz Deutschland üblich.“ Proč by sme i my tèchto nenásledowali a aspoň libozwučnègšj slowa neb formy od ginych slawskych kmenů a bratrů nepůgčowali? Wýmjnka a cesta k zamilowánj libozwučnosti pro česko-slowenské spisowatele gest *obeznanj se s ginými sla-*

wenskými nářečjmi, obzwláště polským, ruským a staroslawským. Serbské neradno bráti za wzor libozwučnosti, anť často libozwučnost za zpráwnost a prawidelnost kupuge k. p. *ladny* mjsto *chladný*, *mua* mjsto *mucha*.

4. Při hlasicowánj čili vokalizowánj *l* a *r* zde tato prawidla následowána. Mimo *obdobného* wluk, mlučeti, blučeti, wšecko ostatnj w těchto Znělkách ze *skutečnosti*, ze *slawského žiwota a wyslowowánj* wáženo. *Wluk*, *bluk*, *blučeti* gest podle obdoby *pluk* (předtjm plk), *tluk* (tlk), *dluh* (předtjm dlh), *hluboký* (předtjm hlboký); *mlučeti* dle obdoby *mluwiti* (předtjm mlwiti), polské *milčeti* upomjná přjliš na Milče, Milčete, Milčeti; w ruském *molčeti* gest *o* hlasité, litera *u* přirozeněgi mlučenj maluge než zwučné *o*. *Wluna* (u Slowáků *luna*, ta studnice *luny* házj,) die Welle, k rozeznánj od *welna* die Wolle. *Weltawa*, *heltati* užito pro daktyl anť *Wletawa* wšecky tři syllaby krátké, gichž krom toho w češtině přjliš mnoho; *heltati* řjkagj Sotáci a ginj Slowáci. *Plezeň pleznedle* nalezáme u starých Čechů. We slowě ga*blk*o gest *k* i zbytečné i zlozwučnost působjcj, proto wyzůstaň aspoň w básněch, tak gakoť ho w latinském *mal*-um a w německém A-*pfel* nenj; ga*blo*, *mal*um, A*pfel* geden kořen magj. *Pelný*, *pelniti*, řjkagj mnozj Slowáci a wšickni Poláci. *Selza* u mnohých Slowáků, (ruské *sleza* nenj k rozeznánj od *sleza slezlina* co spolu *sleze*, od *lezu*). Slowáci řjkagj wzágemně nes*el* i nes*ol*, ged*el* i ged*ol* (gedou); zde se po temném *e* weždy hlasnaté *o* kladlo, k. p. wez*ol*, předešloli wšak *o* neb *a*, tedy za njm se *e* položilo, k. p. moh*el*, krad*el* (gako u Čechů *we*gce *wa*gec, ne wegec). Aspoň tu Čechům nebude hanba Bernoláka následowati. Chorwati, Krainci a Korytané zde též před *l* kladau samohlásku, obyčegně *e*, k. p. *Gjurkowečki*, *Chorw. Jezičnica*, *vu Pešti* 1826. *str.* 98. tučem tuk*el*, pečem pek*el*, dosežem dosege*l*, morem mog*el*; *Kopitar*, *Gramm. str.* 353. „strižem strig*el*, weržem werg*el*,

gnetem gnetel, metem metel, pletem pletel. České uťaté, chromé, zohawené praeteritum k. p. *zhled*, *wzdech*, *klek*, *sek*, *pek*, *ged*, gest negen newystogné pro slowenské uši, ale i dwogsmyselné a se substantivy se stýkagjcj k. p. *ged* (das Gift), *ged* (er ass).

5. Co do zwučky *r*: po tak řečených hardlowých čili guturalných kladeno dle polštiny *a*, k. p. *hardlo*, *harlička* (hrdlo, hrdlička), *kark* (krk), *kardel* (krdel, hauf), *drasnatý* (srow. drast); wygmauc *skerz*, *herdý*, *herdina* (srow. *her*ský, nád*her*ný, a řecké *Her*os). *Hrenec* (hrnec, sr. horenec, wypálenec, nádoba wypálená), genit. hrence, lépe a libozwučněgi se dá skloňowati než polské *harnec*, ruské *gornec*, genit. *harnce*. To platj i o slowě *pokrem*, *kremě*, *kremiti*. *Tern* (teren?), *werch*, *zerno*, *ternauti*, *terwati*, *deržeti*, *peršeti*, *škertiti*, *terpěti*, *perwý* gsau u lidu w užjwánj. Kde už we slowě nègaká hláska stogj, ta se zachoweg wšudy, k. p. *krew*, *krewe*, *krewi*; *krewnj*, *pokrewnj*, *krewnatý*, *krewawý*, *krewáceti*; Mudrec genit. *mudrece*, gako we staroslawské řeči, mertwec genit. *mertwece*, srow. *Dobrow. Insit. Ling. Sl. p.* 466. Nestor w Letopisech wšudy pjše *krestiti krestil*, k. p. r. 987. Čechowi snadnègšj gest k wyslowenj slowenské *wniterný*, *giterný*, *weper*, *mister*, *loter*, *křestu* nežli Slowákowi české *wnitřnj*, *gitřnj*, *wepř*, *mistr*, *lotr*, *křtu*. Ruské *uprek*, aneb *upreka* lepšj gest než české *uprk uprkem*. *Perst persten* negen obyčegné gest, trebas *rst* následuge, ale i dle obdoby *čerstwý* (předtjm *črstwý*), *čert* (předtjm *črt*). *Werba*, pols. *Wierzba*; *smert* u Rusů i giných. *Berzo*, *berzký*, *nýberź* u Croatů a Wendů. *Werhnauti*, *terhnauti* u mnohých, zwláště *ǧ* mjsto *h* užjwagjcjch Slawů; u Čechů by téměř lépe znělo *wrehnauti trehnauti*, kdyby se toto poslednj we složenj nestýkalo se slowem *střehu*, *střehnauti*, *střehnul*. *Krukawec* gest polské, mjsto *Krkawec*. *Bruno* nalezá se už i w latinském i w německém, a proto lepšj než *Berno*. We slowjch *sardce* a *sarna*

lépe *a* než *e* znj, djlem proto že u Čechů už mnoho *e*, djlem že *serce serna* na nepřjgemný kořen a smysl *sr* narážj podle obdoby *berce brátí*, *herec hráti*. Slawowé we Styrsku a w Dalmatsku řjkagj též *sarce*. Srow. *Sellenko*, *Slowanska Gramm. Zilli* 1791. *str.* 57. tu *sarce*, tiga *sarca* timu *sarcu*. a t. d. Srow. *Giva Gundulića*, *Osman*, *u Dobrowniku* 1826 *D. I.* w přjdawkowém *Slownjku str. XVI. sarčno* (herzhaft), *sarda* (Furia), *sarna* (das Reh) a t. d. I Řekowé magj w tomto slowě *a*, *kardia*. Čechowé prawda i tu chtěli swé nezbedné zženštilé *i* wtisknauti, psawše už we starých časjch *sirdce*, *sirdečenstwj*, srow. *Pjseň milostnau* Wáclawa Krále.

6. K uwedenj těchto dobročinných proměn do žiwota, nic giného nepotřebj než *času* a *zwyku*. To gest wšeobecný přirozený zákon, že wšecky řeči při pokogném wzděláwánj národů z twerdých k měkým zwukům přecházegj. Slowáci djlem až posawád řjkagj w obecném žiwotě, *slnce*, *stlp*, *dlhý*, *hlboký*, *klzký*, anebo *brwno*, *krst*, *krč* ale kdo se u nich opowážj *we chrámě* tak mluwiti anebo we *knihách* psáti aby i od sedláka wysmán nebyl? — Čechowé řjkagj, že gim gegich obyčegná čeština dobře znj. Možno! nenj té řeči, kteráby sama w sobě, beze srownáwánj gj s ginými, dobře nezněla. Nám tu negde toliko o nás samé. My nežigeme osamotněnj na něgakém ostrowu, abychom neměli přjčiny i se swau řečj na giné národy se ohlédati. My Čechowé a Slowáci žigeme *u prostřed* cuzých národů a gazyků, které i tjmto newinným způsobem k sobě přitahowati, ne odsterkowati máme. Naše řeč gest gako panna, obkljčená mnohými sokyněmi, w gegichž sausedstwj nesmj býti přjliš upýpawá a twerdá, chceli nad nimi wjtězstwj obderžeti. Propastě, přjkopy, hráze, úrazy a usterkadla musjme, kolik možno, wyrownati, abychom cizincům snadněgšj přechod k nám učinili. Srow. *Kopitar*, *Gramm. S.* 136. „Die Böhmen sind von allen Slaven diejenigen, die die mildernden Vocale *e* und *i*

im Schreiben am seltensten ausdrucken: aber ausserdem dass die Augen der andern Mit-Europäer beym Anblicke der dadurch verursachten ungewohnten Consonanten-Gruppirung erschreken, so verliert auch die Sprache selbst an Wohllaut und Singbarkeit, worin sie sonst der Italienischen so schön nacheifert.“ Proto pjsateli tohoto i pamatno i potěšno bylo widěti, že i wjce básnjřů stegného s njm smyslu a citu w této wěci gsau, a w nowěgšjch časjch žádost swau i skutkem progewili, k. p. *Polák* (w Listopadu), *Tablic*, *Langer* a ginj. Ostatně i tu střjzliwost a prozřetelnost potřebna, abychom dobré wěci wjci škody než prospěchu nepřinesli.

Znělka 505.

†. 4. „Weličestwo“ u Rusů, lat. Majestas, titul panownjků.

†. 4. „Waszmość“ u Poláků, Srow. *Lindeho Slownjk* pod slowem *Wasz*: „Waszmość contractum ex *Wasz* a *Miłość*, Vestra Charitas, Euer Liebden.“

†. 4. „Najasněgšj“ u Poláků, u Slowáků Naygasněgšj.

†. 5. „Preoswjaščený“ u Serbů a Rusů tytul dáwaný wyššjm knězům, biskupům.

†. 8. „Wysokoprewozchoditelněgšj.“ Srow. *Dobrow. Etymologikon*, *S.* 7. „Das längste slavische Wort, das ich kenne, ist das Russische Ungeheuer: *Wysokoprewoschoditelstwo*, hohe Excellenz.“

Znělka 506.

†. 5. „Zofiůwky sady,“ o nichž zpjwal polský básnjř *Trębecki* we zpěwě *Zofiowky*, *w Lipsku a Wilně*, 1806.

†. 6. „Roswald“ wiz Znělku 176.

†. 6. „Pulaw přjstroge,“ Pulawy zahrada w Polsku nad Wislau, se slawnau swatynj „*Sybilla*“ ře-

čenau, we které se kosti králů a knjžat polských, zbroge, praporce, oděwy a giné národnj památky a starožitnosti schowáwagj. Wiz: *Woronič*, *Sybilla poema histor. we 4 pieśniach*, *w Lwowie* 1818.

V. 7. „Owenec" aneb *Bubenec*, u Prahy, předtjm zwjřecj obora, we které cjsař a král český Rudolf II. geleny, laně, diwoké woly a Aziatické owce deržel, nynj prostranná zahrada a hauštj lesnjch stromů pro procházku Pražanů založena. Srow. *Gerle*, *Böhmen T. III. S.* 212. „Der Baumgarten mit dem Lustschlosse *Bubenetsch* ist der schönste aller Prager Spatziergänge. Die natürlich schöne Lage wurde benutzt und durch Hülfe der Kunst zu einem der anziehendsten Vergnügungsorte ausgebildet. Von den lieblichsten Gebüschen und tausendfarbigen Blumenparterren in bunter Pracht umgeben, erhebt sich das gothische Gebäude. Die Ansichten vom Thurme des Schlosses auf das anmuthige Thal — von welchem der gemüthliche Übersetzer des Ariosts, Karl Streckfuss, einst sagte, es sey so eng begränzt und so in sich vollendet wie ein Sonett — ist wahrhaft entzückend."

V. 7. „Carkoje Selo," w Rusku u Petrowa. Srow. *Fiorillo Kl. Schr. S.* 54. 75. „In Geschmacke glänzender Üppigkeit ist das Hauptgebäude zu *Carskoje Selo* aufgeführt. Das ganze Dach ist mit vergoldeten Statuen besetzt: alle Gesimse, Säulen, Geländer, Festons und andere Zierathen strotzen von Gold: selbst die fünf Kuppeln auf der Kirche und vieles andere ist mit diesem Metall überlegt. Im Innern blenden vergoldete Kabinette, Zimmer mit Bernstein, Spiegeln und Porcellan überzogen, das Auge des Fremden. Vor allen verdient das Kaiser-Museum zu Carskoje Selo, das die grosse Monarchin mit ungeheuern Kosten den Schätzen des alten Griechenlands, des alten und neuen Roms gewidmet hat, die Bewunderung des Kenners. Eine Bildsäule der Venus in der Stellung der Mediceischen übertrifft

diese bewunderte Bildsäule in einigen Stücken, wie bereits Falconet bemerkt hat.“

¶. 14. „Wogtěch Hodic.“ Wiz *Znělku* 264 ¿. 5.

Znělka 508.

¶. 9. „Kmen Obodritů - drawcům naderžowal.“ Srow. *Jos. Max. Ossoliński*, *Vincent Kadlubek*, *von Linde Warschau* 1822. *S.* 47. „Nur die *Obodriten*, so viel ich weiss, waren an den ihrigen *treulos*, und kriechend vor der fremden Übermacht: die andern alle fühlten es damals besser, als bei spätern Begebnissen, dass sie dem, ihnen von fremden Stämmen geschwornen, Hasse nur mit gemeinschaftlich vereinter Kraft widerstehen sollen und können.“ *Gebhardi I. S.* 99. „Kaiser Carls des Grossen *eifrigsten Bundesgenossen* und Zinsunterthanen waren die Obodriten, ein zuvor unbekannter dennoch aber mächtiger wendischer Stamm, dessen *Treue* Carl im J. 797 und 804 ansehnlich belohnte.“ *S.* 132. „Der Obodritische König Witzan stiess zu dem fränkisch-sächsischen Heere, da dieses am Einfluss der Havel in die Elbe sich gelagert hatte, und zwang mit diesem seine ärgsten Feinde die Wilzen und ihren Oberkönig sich unter die Oberherrschaft der Franken zu begeben. Witzans Treue gegen Carln machte ihn nicht nur den Wilzen, sondern auch denen Sachsen verhasst. Die so sehr ruhmsüchtigen Obodriten liessen sich durch keine Vorstellung ihrer Landesleute in ihrer Treue gegen den nunmehrigen Kaiser Carl wankend machen.“ *Büsching*, *Erdbeschr. Hamburg* 1791. *Th. VIII. p.* 342. „Branibor kam wieder in der Wenden Gewalt, deren K. Pribislaus hieselbst seinen Wohnsitz aufschlug, und der sie, nebst dem ganzen Lande, dem Markgrafen Albrecht dem Bären, *schenkte*.“ Ostatně i tu má mjsto ono prawidlo: *exceptis excipiendis!*

Znělka 510.

ỳ. 6. „Dewljk“ aneb i *Dewla*, *Dewel*, gest wlastně w cikanské řeči *Bůh*, Slowákům ale sluge wšecko co se na cikany wztahuge, a znamená hned cikana, hned cikanku, hned koně cikanského a t. d.

ỳ. 9. „Kalo.“ Srow. *Románi Čib, d. i. Grammatik und Wörterbuch der Zigeuner Sprache, von Anton Jaroslaw Puchmayer, Prag* 1821. *Vor. V.* „Gegen das Ende des Jahres 1819 wurde im Dorfe Wranowitz, *Radnitzer* Herrschaft, eine Bande Zigeuner, 17 Personen an der Zahl aufgehoben; und weil man ihre Pässe für verdächtig hielt, wurden die Männer zur Untersuchung nach Pilsen abgeschickt, die Weiber und Kinder aber in Radnitz zurückbehalten. Dem zehnwöchentlichen Verkehr mit diesen Leuten, worunter sich vorzüglich ein *kleiner, aber verständiger Knabe von etwa zwölf Jahren* auszeichnete, hat gegenwärtiges Werkchen sein Daseyn zu verdanken. Der deutsche Zigeuner nennet sich Sinde (Zinde), der in Ungarn und Böhmen aber *Rom* (der Mann) oder *Kálo* (der Schwarze). — Mein kleiner *Kálo* sollte einst einem Weibe aus der Hand wahrsagen. u. s. w.“

Znělka 511.

ỳ. 8. „Ottokar“ ginácze *Přemysl.* Srow. *Neplacho apud Dobner. Tom. IV.* „Rex Ottocar coepit suos despicere et extraneos ad terram suam invitare. Terras etiam videlicet Cubitensem, Trutnoviensem et Glacensem *theutonicis* tradidit.“ *Hágek, při r.* 1257 Přemysl (ginácze Ottokar) král, mage giž tři léta we swém zprawowánj českau zemi, počal býti k *Němcům* welmi *náchylen*, mnohem gich měl wjce u swého dwora než Čechů; z toho Němci počali se welmi wyzdwihowati a předčiti w Českém králowstwj. Dne gednoho král rozkázal wšem Čechům z nowého předměstj Praž-

ského se wystěhowati a nasadil tu Němců.“ Srow. *Pelzel, Geschichte d. Deutschen in Böhmen, in den Abhandl. d. B. Ges.* 1788. *S.* 371. „Der König Ottokar II. Wenzels und der Schwäbischen Kunegunde Sohn, suchte die Zahl der deutschen *eifrig* zu vermehren. Im J. 1274 erneuerte und bestätigte er die sämmtlichen Freyheitsbriefe und Begnadigungen welche seine Vorgänger den Deutschen jemals ertheilt haben. Srow. *Dalimil, a Starý Rpis w Časopisu musey. r.* 1828. *S. I. str.* 56.: „Král Přemysl tak se byl na Čechy rozljtil, Že nechtěl by na Pražském mostě který Čech slyšán byl.“

¥. 14. „Brambořjch.“ Nazwjcná slawská gména této zemské plodiny a potrawy ukazugj na to, že gi Slawowé od Němců přigali: proto gi Slowáci gmenugj *Šwábka* od *Šwábů* čili Němců; Čechowé *brambory* čili branbory od *Braniborů, Brandenburčanů*, Prusů; tak i *krumple* od *Grundbirne*; *kartofle* od *Gartenäpfel*, *erdeple* čili zemské gablka od *Erdäpfel*, snad i pols. *grule* od *Gerolle*. Brambory gsau u Němců welmi rozšjřené a obljbené gjdlo, téměř nenj dne kdeby se na stůl nekladlo a pod wšeligakým způsobem nepožjwalo. Žádný národ s těmito Amerikany takowé modlařstwj neprowodil gako Němci. Salzmann we Schnepfenthale ustanowil a slawil s celým swým ústawem ročitě *Swátek bramborů „Das Erdäpfel-Fest!“* — I piwa nikde se wjce nepige gako w Němcjch, a to obyčegně planého- *břečky*. Slowákům a Uhrům w Němcjch študugjcjm těžko přiwykati k obogjmu, tak že se domů nawracugj schudlj a tencj.

Znělka 512.

¥. 10. „Lesnjk.“ Srow. *Liter. Conver. Blatt* 1823 *Nro* 252. „Gotthold Ephraim *Lessing* geboren zu *Kamenz* in der sächsischen *Oberlausitz*, der Verfasser der Dramaturgie und Nathans des Weisen, lehrte zuerst die Deutschen denken und schreiben. Unter allen Deu-

tschen die im 18 Jahrhundert auf Kritik, Geschmack und National Literatur einwirkten, behauptet *Lessing* die erste Stelle, er ist geb. 1729, starb 1781."

†. 10. „Kawka, Šuwalow." Wiz *Znělku* 318. †. 9.

†. 11. „Petráš." Srow. *J. Jungmann, Hist. čes. Lit. str.* 337. „Latinský a německý básnjk *Jos.* baron *Petraš*, ze Slawonie pošlý, n. 1714. z. 1772, celau téměř Europu progel a gazyky mnohé nměl, též řecký a hebregský, byl we spogenj s učenými společnostmi Kopenhagské, Altdorfské, Augšpurské. On w Holomauci 1746 zarazil spolek (Societas incognitorum), magjcj audy wznešené a wydáwal měsjčně spisy latinské."

†. 11. „Balbin" *Bohuslaw*, jezuita, nar. we Hradci král. r. 1621. zemř 1688. Srow. *Jungmanowu Hist. lit. české, str.* 327. „Bohuslaw Balbin se kterým pěknějšj doba literatury *latinské* w té periodě se skončila." Geho djla gsau: *Miscellanea; Bohemia docta* a t. d. wšecko latině.

†. 11. „Sarbiewský." Srow. *M. C. Sarbievii Carmina, Argentorati* 1803. *p. III.* „Mathias Casimirus Sarbievius ortum duxit ex vetustissima apud Polonos gente *Prawda* seu *Prawdzic* (sr. Uprawda). Natus anno 1595 in paterno pago *Sarbievo* prope Ploscium, Patrem habuit Matthaeum Sarbiewski, matrem vero Anastasiam Milewska. Mortuus Varsoviae 1640. Meruit Casimirus ut redivivus seculi sui Horatius omnium ore diceretur. Sarbievio, inquit Langbein, non alius in cogitationibus sublimior, argutior nobiliorque in sententiis, in comparationibus audacior simulque felicior, in inventione ingeniosior, in ordine aptior, in oratione elegantior. At Venusinum Vatem non solum aequavit poëta Polonus, sed interdum superavit, quae Hugonis Grotii, artificis de artifice fuit sententia."

†. 12. „Lobkowic." Srow. *J. Jungmann, Hist. Lit. str.* 72. „Bohuslaw Lobkowic žiw byl tu dobu, Básně geho i listy wýbornau latinau psány. Naypěk-

nëgšj to duch, gegž kdy česká zemë zplodila. Zemřel 1510, Bohdegž česky byl psal.“

℣. 12. „Jan“ t. g. *Janus Pannonius*, wlastnë *Ján Wjtëz*. Srow. *Thurotzi p.* 389. *Ranzanus*, *Indice* 34. *Lucius Dalm.* „Johannes vel Janus Pannonius, Episcopus Quinque-Ecclesiensis, nostrorum (latinorum) Poëtarum celeberrimus, cum tanta doctrina et auctoritate praeditus fuisset; tamen non erubuit Ungaricam Grammaticam conscribere.“

℣. 12. „Bel,“ *Bël*, *Bélý*, *Belius*. Srow. *Boh. Tablic*, *Poezie D. II. str.* 12. „Matëg Bel narozen w Očowé dne 24. Brez. 1684, psal knihy we wšech řečech, které w uherské zemi w užitku gsau. (Nayméně wšak w materčině a naywjce w latině).“ Ze Spisů Belowých nelze poznati zdali přináležel ke *slowenskému* čili k *maďarskému* národu a gazyku; někde se výslownë k Maďarům přičituge, k. p. *Notit. Hung. T. I. p.* 50. „Quod mirandum est in sermone *nostro* (mluwj o maďarčinë) non minus eleganter rustici quam nobiles loquuntur, imo illi his etiam purius, quia ignorant latina. Jam enim eo vitio laboramus Hungari, quo dudum Germani.“ Srow. *Belii Praefat. ad Gramm. Doležal* §. 12. „Omnium interest non modo de rebus humanis divinisque bene sentire et cogitare, sed et bene recteque loqui ac scribere, ea praecipue *lingua*, quae singulis est *vernacula*.“ Pëkné prawidlo, ale bohužel sám Bel go nepelnil. Kdyby tato wýborná hlawa aspoň polowic tolik času slawské literatuře byla obëtowala kolik latinské a nëmecké! — Srow. *Kopitar*, *Wiener Jahrb. d. Lit. B.* 14. „In einer todten Sprache kann man kein Klassiker mehr werden, wohl aber in jeder lebenden und nur in einer lebenden (Herder prawj *nur in der Muttersprache*). Sind selbst Erasmus, Manutius, Muretus, Sarbievius, Desbillons — Klassiker? Wer liest die lateinischen Werke des Dantes, Boccaccio, Petrarca, neben ihren unsterblichen Werken der Pöbelsprache.“ — *J. Grimm*, *Serb. Gram. p. XI.* „In den slavischen

Ländern gab es Schulgelehrte, die den unersetzlichen Werth *lebendiger* Muttersprache verkennend, es vorzogen, ihre Gedanken in dem *todten* Latein auszudrücken.“

ỳ. 12. „Černý,“ německy *Tscherning* pochodj buď od *Černý*, buď od *Černin*, kterážto oba gména u Slawů zhusta užjwána bywagj. *Andreas Černý* čili *Tscherning* narodil se w *Boleslawě* r. 1611. zemřel 1659. Byl lyrický básnjř w němčině, psal: *Deutscher Gedichte Frühling. Geistliche Lieder. Lob der Buchdruckerey. Epigramme. Übersetzung der Sprüchwörter Alis. Vortrab des Sommers Deutscher Gedichte.*—

ZPĚW V.

A C H E R O N.

Znělka 513.

ỳ. 2. „Merot,“ latin. *Pluto*, bůh pekla u starých Slawů zwláště Čechů.

ỳ. 5. „Sitno,“ Slowákům tolik co *peklo*, odtud způsoby mluwenj: „kam tam gdeš do pekla, do sitna? Peklo, sitno wšecko gedno. Boday si sa přepadou do naihlbšjeho sitna!“ Slowo *Sitno* snad pocházj od *sitj*, *sitina*, *sitiště* t. g. močar, bahno, propast, kde sobě stařj Slawowé peklo mysleli. Odtud slowenské *priepasnjk* anebo *propastnjk* t. g. pekelnjk, ďábel. Kde propast tam obyčegně *sitj* roste. Nenjli se slowem *Sitno* i *satan*, *sotona* we spogenj, tak gako *propast* a *priepasnjk*? Sitno gest i gméno hor, k. p. w Hontské stolici při Šťáwnici; pak w Polsku, srow. *Sibylla od Woroniče*, *p.* 35. ỳ. 393.

ỳ. 6. „Milota.“ Srow. *Beckowský Poselk. str.* 432. „Nad Morawským lidem král Ottokar učinil Heytmana nějakého *Milotu z Dědic* domnjwage se že to welmi dobře učinil; ale na to nepomyslel, že Miłuta od dáwných časůw proti králi má welikau nechuť proto,

že mu geho dědiny pobral.“ *J. Jungmann list. lit. str.* 14. „Ztratil žiwot Ottokar zradau Miloty z Dědic, držitele Morawy, kterýž nepřjteli położenj Ottokarowo oznámil a w bitwě zpět cauwel.“ *Milina na r.* 1825. *str.* 14. „Bitwa byla swedena 1278. mezi Rudolfem a Ottokarem. Prohrau té bitwy winen byl zrádce Milota z Dědic, kterýž mage se s Morawany w čas ku pomoci dostawiti, zpátkem se táhl a wogsko královo opustil.“ *Děginy české*, *Obgas. obraz. III. str.* 217. „Milota z Dědic, rodu Rozemberského, náměstnjk morawský, a wůdce gednoho oddělenj královského wogska, umjnil krále swého zraditi, by tjm smrt bratra swého, gegž Ottokar pro spiknutj odprawiti dal, pomstil.“ Poněwadž této zrady přjčinau byla wjce *osobnj* než *národnj* nenáwist, proto Milota gen w předpeklj.

Znělka 514.

V. 13. „Walachowé.“ Walachowé w nynějšj Walachii bydljcj potwerzugj že gich národ má původ z otců *řjmských* a z matek *slawenských*. Gegich řeč ge mjchanina z latinské a slawské. Slawské gest k. p. *destoinik* (důstogný), *zebawnik* (zábawný), *zawisnik* (zawistný), *darnik*, *wećnik*, *wolnik*, *tainik*, *žalnik*, *wremelnik*, *topit*, (topen), *iubit* (ljuben), *roditor* (úrodny), *izkusire* (zkušenost), *lekuire* (lečenj), *gonire* (honěnj), *stidire* (stud), podobire (ozdoba), a t. d. Srow. *Erweis, dass die Wallachen nicht römischer Abkunft sind, von S. T.*

V. 13. „Řečtj Slawowé.“ Srow.. *J. Grimm, Serb. Gram. S.* 1. „Slavismen im Neugriechischen leiten Kopitar zu wichtigen Folgerungen. Im Osten des Alten Sparta wohnen die Tschakonen, deren Sprache slavische Abkunft verräth.“ *Wien Jahrb. XVII.* 1822 197. *Karamzin, Ist. I. str.* 28. 285. „W siedmom wěkě nachodim Slawian na rěkě Strimoně wo Thrakii w okrestnostiach Thessaloniki i w Mizii. Daže wes Pelo-

ponnes byl nèskolko wremeni w ich wlasti. Mnogie iz nich poselilis w Bithynii, Phrygii, Dardanii, Sirii. — Slědy ich sochranilis w Moreje: načalniki donynè imenujutsia tam *Wojewodami.* Chateaubriand sčitajet *Mainotow* potomkami Slawianskago naroda (sm. jego *Itineraire T. I.*" Sr. *J. Phil. Fallmerayer, Geschichte d. Halbinsel Morea, während des Mittelalters, Stuttgärt u. Tüb.* 1830. Vorrede. IV. p. 243. „Auch nicht ein Tropfen ächten und ungemischten Hellenenblutes fliesset in den Adern der christlichen Bevölkerung des heutigen Griechenlands. Slaven, Blutsverwandte der Serbier und Bulgaren, der Dalmatiner und Moskowiten sind die Völker, welche wir heute Hellenen nennen, und zu ihrem eigenen Erstaunen in die Stammtafeln eines Perikles und Philopoemen hinaufrücken. — Die Halbinsel Peloponnes wird seit mehr als tausend Jahren *Morea* genannt. *Moreas* ist aus dem slavischen Worte *More*, das Meer, entstanden, ist ein rein slavischer Name welcher Küstenland, Seeland, Fläche am Meeresstrande, Litorale bezeichnet, so wie *Po-moran.* Die Moraiten des Flachlandes nannten die Bergcantone des Pentedactylos noch am Ende des 13. Jahrhunderts *Slavenland*, τα Σκλαβινια." Srow. řecká gména mjst a měst: *Gorica, Planica, Vostica, Kamenica, Verba, Bystra, Veligosti, Slawica, Arachowa, Chelmina, Krabata, Trupia, Choritica, Čoka, Ezeron, Bardo, Polia, Misa, Zagora, Selica, Jalowa, Dobrawoda, Dolina, Grębeno, Gradica, Mudrica* a t. d.

Znělka 518.

V. 9. „Černým Ďurkem." Srow. *Libuslaw Ziegler, w Perwotinách pěk. um.* 1813. *Č.* 1. *S.* 3. *List* 31. *str.* 126. „Narodil se *Giřj Černj* aneb *Petrowič* nedaleko Belehradu. Hned z mladi byl nesmjrnau nenáwistj zapálen proti Turkům, pod giehž žezlem wlast

geho tehdáž bědowala. Gednau we swém mládenectwj potkal se na silnici s Turkem, an mu zůřiwě welel, aby se z cesty wyhnul, a pakli newyhne, hrozil že ho zastřelj. Černý obratně Turka přepadna, geg zabil. Aby nebezpečnosti ušel, utekol do Sedmihradska. Nebylo mu tenkrát ještě 18 let, wstaupil do cjsařské služby, a dostal se brzi za stražmistra. Ale i zde ho osud, aneb geho bauřliwá powaha pronásledowala. Geho setnjk chtěl ho za prowinénj trestati. Giřj Černý ho zabil, a byl přinucen rychle do swé wlasti se odebrati. Tu přemluwiw a shromaždiw zástup Serbů, přepadal a znamenitě porážel Turky. Ze wšech stran pronásledowanj Serbowé k němu se hernuli. Pritáhel až k Bělehradu, oblehol pewnost a turecká osádka musela se mu wzdáti. To se stalo 1806 dne 1. prosince. Tau cestau se poštěstilo Černému, že potlačenau wlast swau bremena tureckého zbawil. Giřj Černý gest sardnatý, ohniwý, prchliwý muž, krásný zrůst, podlauhlau twář dole širokau, malé wpadlé oči, končitý nos, gest snědé barwy, nosj walausy čili berkowy, wzadu dlauhé pletené wlasy, genž mu skoro celá záda přikrygj. Gest ozdoben důstognostj ruského generála a řádem Alexandra Newského.“ Srow. *Convers. Lex. B. II. S.* 904. „Czerny Georg wuchs *ohne alle Bildung* auf; er konnte nicht einmal lesen und schreiben, worüber er später selbst oft klagte. Aber die Natur hatte ihn mit vielen Anlagen, besonders mit dem Talent, ein Heer zu leiten und zu begeistern und dabei mit Tapferkeit, Entschlossenheit und Geistesgegenwart versehen. — Von allen Seiten strömten die unterdrückten Serben zu Czerny; nur sein Vater (dle giných gen otčjm) sagte sich von ihm los und machte sich auf den Weg nach Belgrad, um seinen Sohn in die Hände der Türken zu liefern. Dieser wendete vergebens alles an, den Greis zurückzuhalten und tödtete ihn endlich mit einem Pistolenschusse. Von dieser unnatürlichen That soll er den Namen *Černy* erhalten haben.“

Znělka 519.

V. 9. „Szworen, Červen, Koren, Liška, Rák neb Rakowský“ gména mnohých známých slowenských rodin, z nichž ti, kteřj do škol chodili, obyčegné ge přelatinili, anebo přemadařili, tak i *Sextius* (původně Šesták), *Cornides* (Wrána), *Sinapis* (Horčička) a t. d.

V. 10. „Pelzel“ *Františ. Martin.* Srow. *Perwot. pěk. Um.* 1814. *Čjs.* 13. *str.* 99. „Pelcel narodil se w Rychnowě 1734. Wydal: Přjhody, zagetj a cesty Wáclawa Wratislawa swob. p. z Mitrowic, s paměti hodnau předmluwau w Praze 1773. Na některých wýtiscjch, které wydawatel swým přátelům obětowal, gmenuge se *Martin Kočišek* a w ostatnjch F. M. *Pelzel*; perwé bylo gméno geho otce, které *on* w Praze *do němčiny* přeložil. I tento horliwý wlastenec do sebe tu wadu měl, že se za české gméno styděl, tak to dělali mnozj Čechowé za časů tehdegšjch, aby se tjm zaljbili. Mnohá důwtipná hlawa německau literaturu obohatila, wlast wšak se k tomu hlásiti nesmj.“

V. 13. „Dolči.“ Srow. *Katančič Specim. phil. Pan. Zagr.* 1795. *p.* 53. „Sebastianus *Dolci* (*Sladich* nomine fuit,) de re literaria gentis non mediocriter meritus.“

V. 14. „Artemisius“ *Nicolaus*, wlastně *Černobýl*, Čech nar. 1496. w Žatci, geho žiwotopis a spisy wiz w Dobroslawě D. II. S. II. str. 27.

Znělka 520.

V. 9. „Demidow.“ Srow. *Rozličnosti Praž. Now.* 1830 *Čjs.* 28. „Dobročinnost Rusa w Pařjži. Ruský hrabě *Demidow*, genž w Pařjži přebýwá, letos tamnjm chudým darowal 80,000 franků, t. g. asi 32,000 Zl. stříbra.“ —

Znělka 521.

¶. 8. „Petronella.“ Srow. *Daniel Dittmann: Petronella, die polnische Einsiedlerin auf dem Anna-Berge in Ober-Schlesien. Historische Erzählung aus der Zeit der letzten Unruhen in Polen.* Leipzig 1831. „Eine schöne vornehme Polin erhebt sich durch ein glückliches Naturell und die Liebe zu einem edelgearteten (!) Deutschen, über die Frivolität ihrer Landsmänninen und Standesgenossinen. Eine schwache Stunde eint sie nicht mit dem Geliebten, sondern gibt sie in die Gewalt einer Tante und eines boshaften Bewerbers. Sie entgeht ihr durch die Flucht aus dem Vaterlande. Im strengen Klausnerleben meint sie ihre Schuld abzubüssen und die tiefste Verborgenheit sich zu sichern. Nach Jahren erfährt sie den Tod ihres Geliebten, seinen und ihren Sohn, dessen Mörderin sie sich wähnte, pflegt sie in seiner Krankheit, ohne früher, als nachdem er gestorben, zu wissen, wie nahe sie ihm verwandt war. Losgerissen von allen irdischen Banden, ist ihr der Tod der befreyende Friedensengel.“

Znělka 523.

¶. 4. „Měragjcjch.“ Mèrati značj Slowákům *messen*, měřiti *zielen*. Tohoto pěkného rozdjluby i Čechowé šetřiti měli; tak i *plakati* značj nám *weinen*, *plorare*, *plákati* umýwati máchati we wodě. *Státi* stehen, *stati se* geschehen.

¶. 13. „Hacquet.“ Srow. *Beschreib. v. Illyr. u. Dalm. in Miniaturgem. aus d. V. u. L. Kunde Pesth* 1816. *S.* 13. „Die Slaven schmiegen sich darum beugsam und geduldig unter das Joch des häßlichsten Despotismus, weil sie sich keinen Begriff von einer bessern Herrschaft machen können. Sie sind, ob sie gleich das Baden leidenschaftlich lieben, im höchsten Grade unreinlich. In einem und demselben Zimmer, oft in der

Mitte des Unflaths, schlafen häufig mehrere Familien. Unglücklicherweise ist das Stehlen bei den Slaven *allgemein* verbreitet."

†. 13. „Meinert" *J.* někdegšj prof. na universitě Pražské. Srow. *Jahrbücher d. Lit. XV. B. Jahr* 1821. *Anzeigebl. S.* 27. 38. „Die Sagen der vorchristlichen Zeit, beym Cosmas, athmen jene asiatische Üppigkeit des slavischen Unglaubens. — Es ist eine der schneidendsten Zusammenstellungen gewesen, in denen sich das Schicksal gefiel, da es den *Slaven* zum Nachbarn des *Deutschen* machte. Der *eine* mit blondem Haar und blauen Augen, offen und gerade bis zur Derbheit; ein kriegerischer Hirt auch zu Ross: ehrfürchtig gegen die Frauen, und in der Ehe mit einer begnügt; von Königen beherrscht, denen eher Tapferkeit als glänzende Abkunft erlassen wird; im Götzendienste nüchtern, und für des Lebens Mühsal auf die Heldenfreuden Wallhalla's hoffend: der *Andere*, mit dunkelm Haar, und schwarzen Augen; gutmüthig und gehorsam, aber *schlau*; ein friedlicher Ackerbauer, kein Reiter; Mann und strenger Gebiether vieler Frauen; gedrückt von einem Adel, der keine Könige duldete; ohne Glauben an Fortdauer der Seele nach dem Tode, und dess nur um so fester an einem Götterdienste hangend, der das Leben in ein langes Fest verwandelte — so traten beide in verschiedenen Jahrhunderten auf den Schauplatz der Geschichte; so durften sie, dem Abend- und Morgenländer, sich nur begegnen, um einander noch durch weit mehr als die blosse Nähe zu beleidigen."—

†. 14. „Bissinger." Srow. geho Spis: *Vergleichende Darstell. d. Grundmacht aller europ. Monarchien*, *Pesth* 1823. *S.* 309. „Des Slaven grösste Fehler sind Sinnlichkeit, Unmässigkeit in hitzigen Getränken und starker Aberglaube, bei einigen Zweigen säuische Unreinlichkeit, niedrige Kriecherei und Hang zur Betriegerei und Dieberei." —

V. 14. „Luden.“ Srow. geho: *Geschichte des Mittelalters*, §. 131. „Die Namen der einzelnen slavischen Völkerschaften und Vereine haben *keine* Bedeutung. Einige waren schon verschwunden, ohne dass sich an sie irgend eine grosse (owšem bolestné!) Erinnerung knüpfen liesse. Glücklicher Weise hatte die Natur eine gewisse *Unstätigkeit* in ihr Wesen gelegt. *Buch III. Kap.* 2. §. 211. Die Slaven im Mittelalter ziehen nur *wenig* die Augen auf sich, weil das, was durch sie und bei ihnen geschah, in die Begebenheiten selten oder nie bestimmend eingriff, in welchen *Geist* und *Bildung* sich offenbarten. Die Letten wären bey den Polen oder Russen unnütz zu Grunde gegangen, unter den Teutschen hingegen haben sie *dem Geiste der Menschheit* gedient.“ Dobrý Luden zapomněl na *Hansu*, na *rolnictwj* slawské, *na Jaroslawa* a *Tatary*, na *Sobieského* a *Turky*, na *Husa* a *Žižku*, na *Kopernjka* a giné negen celému středowěku, ale celému křesťanstwu a swětu pamatné skutky a zásluhy.

Znělka 521.

V. 7. „Glatz“ *Jakob.* Srow. geho spis: *Freymüthige Bemerk. eines Ungars über sein Vaterland, Teutschland* 1799. *S.* 204. 311. 316. „Bey den Nationalunger traf ich Vorurtheile und Aberglauben nicht so häufig als unter andern bey den Slaven. *S.* 204. Viele ehrliebende junge Männer sind mir bekannt, die von der höchsten Dürftigkeit getrieben zur *Albisation* griffen, sie aber gleich aufgaben, da sie erfuhren welcher Unannehmlichkeit und unwürdigen Behandlung man sich dabey aussetze. Besonders gebührt den Teutschen und zum Theil auch den eigentlichen Ungern dieses Lob, dahingegen die *meisten* Slaven unverschämte, zudringliche Bettler sind. — *S.* 209. Man kann die ev. luth. Gemeinden in Ungarn nicht reich nennen; vielmehr befindet sich ein grosser Theil von ihnen in dürftigen, und ein noch grösserer in mittelmässigen Umständen:

vorzüglich gilt dieses von den *slavischen* Lutheranern. *S.* 299. In der Liptauer, Thurotzer, Trentschiner und Neutraer Gespannschaften sind die Wege und grössentheils auch die Gasthöfe elend. (Naproti tomu *Magda, Geogr. Ung. S.* 201. „Das kleine Thurotzer Comitat hat mehr gute Strassen als 3—4-mal grössere Gespanschaften). *S.* 316. Den männlichen Charakter, den ich bey dem Nationalunger fand, habe ich bey den Slaven nicht angetroffen. Es geht ihnen die Geradheit ab, welche jenen so vortheilhaft auszeichnet; sie haben etwas Schlaues, Verstecktes in ihrem Wesen, dass man nicht völliges Zutrauen zu ihnen fassen kann. Der slavische Pöbel ist ungemein grob, hochmüthig, höhnisch gesinnt und dem Trunke sehr ergeben. *S.* 311. Viele slavische Gelehrte haben einen eckelhaften Hochmuth, der gewöhnlich auf nichts anderm, als auf dem Wahne beruht, dass sie die lateinische Sprache am besten sprechen. In Ungarn kommt auf diesen Umstand erstaunlich viel an: daher die Besetzung mancher wichtigen Schul- und Predigerstellen in *teutschen* Städten mit Slaven. Ihr Latein ist meistens ein verdorbenes juristisch-schlowakisches Küchenlatein. Es gibt auch unter ihnen manchen trefflichen Kopf, der den Eigendünkel, die Unbescheidenheit und unverschämte Zudringlichkeit vieler Queerköpfe seiner Nation, verachtet."

Znělka 525.

†. 8. „Matthiáše." Srow. *Psanj Krále Matthiáše uherského panu Zdeňkowi ze Šternberka, ode dne* 18. *Ledna* 1472. *w Časopisu Mus. IV ročnj běh, Sw. I. str.* 102. „Takéť milý pane Zdeňku gistěť pjšeme, že gakž sme živi, nikdy sme hlúpějšjch, leniwějšjch, opilegšjch, nestatečnějšjch a putanějšjch newiděli, gako sú páni Polané byli. A tak se nám zdá, že gsú tak *žičnj* té gisté giezdy, žeť gest *druǵam* leb ztlučena, že se gim negednomu *bialego iagodnika w roce niespodoba* piti. A tuto cedule přečta, wěřjmť, še třikrát na

gedné neze pro nás poskočjš. Dán we wogšté našem bljž Lubiny, w sobotu den S. Prišky, let božjch 1472. králowstwj našeho uherského 14. a českého léta třetieho.“ — Celý tento rozpustilý žert — prawj Palacký — značněgšj gest pro krále Matthiáše (ne pro Poláky), nežli obšjrná charakteristika.

Znělka 526.

†. 11. „Bonifac“ blahozwěst Němců, nar. 680 w Anglii, kde při křestu gméno *Wunfrid* dostal, zemřel r. 755. Srow. geho psanj u *Serariusa*, *Bibliothecae Patrum*, *Lugd*, 1677, list XII. králi Ethibaldowi psaný: „Et *Winedi*, quod est *foedissimum et deterrimum genus hominum*, tam magno zelo matrimonii amorem mutuum servant, ut mulier, viro proprio mortuo, vivere recuset.“

Znělka 528.

†. 3. „Wichin.“ Srow. *Dobner*, *in Hagec. ad A.* 880. *p.* 194. „Quis ante Episcopalem obtentam sedem et qua *gente* Vichinus fuerit, quaeque ejus in Moraviam et Svatoplucum merita, nihil certo compertum.“ Pokračowatel Letopisů *Fuldanských* r. 899. gmenuge ho *Wichingum Alamanum*; a owšem prawdě naypodobněgšj gest že byl *Němec*. Sr. *Vita Clementis Ep. ap. Allat. exer.* 15. „Gorasdum Episcopali dignitate spoliant: *Vichnicum* vero quemdam haereseos temulentia debacchantem, et alios quoque in eandem ebrietatem allicere idoneum propterea que anathemate subactum — hunc (o labores et certamina Methodii!) in sedem promovent.“ Srow. *Dobrowsky*, *Mährische Legende von Cyrill und Method Prag* 1826. *S.* 61. „Im J. 881 tröstet Pabst Johann in einem Briefe vom 23. März den Erzbischof Method, der ihm seine Noth und seine Unfälle klagte, und gegen den widerspenstigen Bischof *Wichin* sich beschwerte.“ Téhož *Gesch. d. b. Lit.* 1818.

S. 84. „Selbst in Mähren blieb Method, auch nachdem Pabst Johann VIII. dessen Rechtgläubigkeit anerkannt hatte, von dem ihm untergeordneten Bischofe *Wichin* nicht unangefochten. Gleich nach seinem Tode bekam Mähren lauter lateinische Bischöfe, und der slavische Ritus, dem der lateinische in Mähren und Pannonien ehedem an vielen Orten hatte weichen müssen, verschwand gar bald in ganz Mähren.“ Onna slowa listu papeže Jana VIII. takto znĕgj, u *Assemanna II. p.* 158. „Auditis per tuas literas variis casibus et eventibus tuis compassione tibi condoluimus. — De tentationibus quas diverso modo perpessus es, noli tristari. Si Deus pro te, nemo esse poterit contra te. Tamen, quum, Deo duce, reversus fueris, quidquid enormiter adversum te est commissum, quidquid jam dictus Episcopus (Wichinus) contra suum ministerium in te exercuit: legitimo fini trademus et illius pertinaciam, judicii nostri sententia, corripere non omittemus.“ *Pag.* 159. „Wichinus permissam Moravis a Pontifice in sacris celebrandis slavicam linguam, quum ipse Alemannus esset, non modo non probavit, sed etiam conjuncto cum Bojoariis Episcopis studio, damnare ausus est.“

Znělka 529.

V. 1. „Českých knjžat“ t. Spitihnĕwa a Břetislawa. Srow. *Dobrow. Gesch. d. b. Sp. S.* 47. *a* 49. „Der h. Prokop brachte um das J. 1030 einige slavische Mönche zusammen und baute ihnen das bekannte Kloster zu Sazawa. Allein bald nach seinem Tode brachte man den Herzog *Spitignew* dahin, dass er den Abt Vitus mit den übrigen Mönchen im J. 1055 aus dem Lande jagte und einen *Deutschen* zum Abte daselbst einsetzte. — *Bretislaw* vertrieb die slavischen Mönche abermal und ernannte den Brewniower Probst Diethard zum Abte, der das Kloster mit lateinischen Büchern versah.“

†. 14. „Salcburštj Arcibiskupowé.“ Srow. *Engel, Gesch. des alten Pannonien. S.* 273. „Die Verspottung der slavischen Bücher kam hauptsächlich vom *Erzbischof von Salzburg* her, der seine Gerichtsbarkeit und Einkünfte durch Method geschmälert sah.“

Znělka 530.

†. 6. „Sněm w Saloně.“ Srow. *Thomas Archidiaconus Spalat. in Vita Laurentii Epis. Cap.* 16. při r. 1060: „Inter multa capitula in hac synodo conscripta et hoc firmatum est et statutum, ut nullus de cetero in lingua *Slavonica* praesumeret divina mysteria celebrare, nisi tantum in *latina* et *graeca*, nec *aliquis ejusdem linguae promoveretur, ad sacros ordines.* Quum hoc Statutum synodali fuisset Sententia promulgatum, et apostolica auctoritate firmatum, omnes *Sacerdotes Slavorum* magno sunt moerore confecti, omnes quippe eorum Ecclesiae clausae fuerunt, ipsi a consvetis officiis siluerunt.“

Znělka 531.

†. 9. „Lepa.“ Srow. *Petri Ranzani Epit. Rer. Hungar. Index XI. p.* 361. „Rex erat ea tempestate Dalmatiae et Croatiae *Zolomerius* (Zwonimir) nomine. Is moriens, cum nullus illi esset heres, sua regna testamento reliquit uxori, quae erat beati Ladislai soror. Cum autem nonnulli, qui fuerant viri sui hostes, arma parassent, quibus Reginae regna illa relicta vellent adimere: suas et ipse rex sanctus coegit copias, tulitque sorori opem; qua fugatis adversariis, quae sua erant, illa postea tranquille possedit. Interiecto dein tempore, moriens et illa, eadem regna reliquit Ladislao fratri. At vero ipse ea regna Hungarorum regum iunxit imperio.“ Srow. *Maxim. Schimek, Gesch. des Kön. Bosnien u. Rama, Wien* 1787. *S.* 29. „Nach dem Tode dieses sonst mächtigen Königs *Demetrius* (ginác̆e *Zwonimir*,

1089) der keine männlichen Erben hinterliess, hatte seine Gemahlin *Lepa* (Helena), Schwester des h. Ladislaw I. König von Ungarn, mit vielen herrschsüchtigen Feinden zu thun, worunter ein gewisser Stephan, der grösste war, welchen Laurenz, ein Erzbischof von Spalatro zum Könige gekrönt hatte. Der bedrängten Königin *Lepa* blieb bei dieser Verwirrung nichts anders über, als dass sie den Beistand ihres Bruders erflehe. Ladislaw sagte ihr den Schutz zu, rückte bald mit einem fürchterlichen Kriegsheere in das kroatische Gebiet ein."

Znělka 532.

†. 4. „Čertowa Swadba," zlopowěstný, 3696 střewjců wysoký, na hranicech zwolenské a liptowské stolice čnjcj, werch Tater, se hlawolomnau cestau. Wiz *Matth. Belii*, *Not. Hung. T. II. p.* 373. 513. „Juga *nuptiarum Diaboli*, circumsitis montibus eminentiora, ob tempestates longe atrocissimas, infamia sunt. Nunquam hic a ventis cessatio est; et cum alibi Etesiae regnant, hic *Aquilones* saeviunt gelidissimi. Denominationis rationem facile est reperire. Quia nimirum, hieme imprimis, obnoxius est tempestatibus ac pene impervius, si nix sit altior, nuptias illic *Cacodaemonem* agere, credidit olim vulgus. Unde et dicterium manavit: *Malam in nuptiis diaboli audiri musicam.*"

Znělka 533.

†. 4. „Literami glagolskými." Srow. *Perwotiny pěk. Um. L.* 22. *str.* 86. „Glagolské pjsmo ku psánj welmi nepohodlné gest *nehezká neráda* Kyrilského." — *Dobrowsky*, *Abhandl. einer privat Ges. in Böhm. B.* 5. *S.* 300. „Das glagolitische oder hieronymische Alphabet ist eine Mönchmissgeburt des dreyzehnten oder folgenden Jahrhunderts, eine Erfindung und Absicht eines blöden Mönchenkopfs. Die Absichten dieses Stümpers waren gewesen dieses Alphabet so einzurichten damit es alt und sonderbar aussehe."

Znělka 534.

†. 12. „Libušina saudu zaslatel.“ Srow. *Archiv für Gesch. Stat. von Hormayr*, 15. *Jahrgang*, *April*, 1824. *Nro* 46 kde *Dobrowský* takto pjše: „Leider traute sich derjenige, der diesen Fund gemacht haben soll, nicht einmal seinen Namen zu unterzeichnen; sondern warf 4 mit grünlich frischer (?) Dinte beschriebene schmutzige Pergamentblätter in 8. in den Briefkasten und begleitete sie mit einem Zettel des Inhalts: *In unserm Hausarchiv lagen anliegende vier Blatt Pergament vielleicht Jahrhunderte lang im Staube verworfen. Da ich aber die erhabenen Gesinnungen meines Herrn, der ein eingefleischter deutscher Michel ist, in Rücksicht des Nationalmuseums kenne; denn er würde es lieber verbrannt oder verfault sehen, als selbes dieser Anstalt zu schenken, so verfiel ich auf den Gedanken, diese Blätter an Er. Excell. anonym zu senden. Den unter meinem Namen lief ich Gefahr meines Dienstes verlustig zu werden; und bitte selbe in diesem vaterländischen Institute von einem ungenannten wahren Patrioten zu verehren. Ihren Inhalt kannte ich nicht, obwohl ich weder Zeit noch Mühe sparte zusammenzubringen, und bin sehr neugierig darauf. Ich hoffe der böhmische Professor oder ein anderer böhm. Gelehrte wird es nicht so schwierig finden. Schade dass sich die Schwärze, wie ich den Staub mit feuchtem Schwamme abwischte, nachher ins Grüne verwandelte. Mit Bley geschrieben, damit man meine Hand nicht erkenne.*“ — Srow. *J. Jungmann*, *Hist. lit. české*, *str.* 25. Sněmy a Saud Libušin, Rpis psaný na konci X. anebo z počátku XI. stoletj. P. Dobrowský, gehož některým domněnkám historickým tento Rps. na odpor stogj, geg za podwržený wyhlásil, ale zagisté nedůwodně. Tištěn gest w *Ruské prawdě* P. Rakowieckého; w Izwěstija Rossijskoi aka-

demii Sw. X.; — w Kroku 1822. D. I. Sw. 3.; w Rukopisu Kral. od Swobody i s něm. přeloženjm. — *P. Palkowič* w Tatrance 1832 podporuge též zdánj Dobrowského ale důwody přjliš slabými, na něž odpowědjno w Časopisu Mus. 1832. Sw. II. str. 239.

Znělka 535.

†. 14. „Wuk Brankowič," žeť Lazara knjžete serbského. Srow. *Narodne srpske pjesme, Kn. II. str.* 154. 158. „Bog ubio Wuka Brankowiča — On izdade tasta na Kosowu — Prokleto mu pleme i koleno." *Talvj, Kurzer Abriss einer Gesch. des serb. Reichs, als Einl. zu den Volksliedern, p.* 33. *Gerhard, Wila, Gloss.* „Wuk Brankowitsch Schwiegersohn des Zaren und Schwager des Milosch Obilitsch von hoher Abkunft und ein mächtiger Grosser des Reichs, entzweite sich mit seinem Schwager und verrieth seinen Schwäher in der Amselfelderschlacht 1389. indem er sich mit dem ihm anvertrauten Heere 12000 der besten Reiter im Augenblicke der Entscheidung zurückzog. Späterhin ward er von einem seiner Diener auf der Jagd gemordet. Seine Statthalterschaft zu Ochrid wurde unter seine Söhne getheilt. Diese erbten den treulosen und gegen ihr Vaterland feindselig gesinnten Charakter. Sie beunruhigten die verwittwete Herrscherin *Miliza* und selbst noch ihren Sohn Stephan den Hohen."

Znělka 536.

†. 3. „Braclaw" (Wratislaw ?) wogwoda w Korytanech, pošlý z Morawského kmene. Srow. *Ossolińki V. Kadl. p.* 219. „Das Land zwischen der Sau besass nach Privinna und Hecil, *dessen Sohn Brazlaw.*" *Gebhardi, B.* 4. §. 10. „Er (Brazlaw) war kein Freund des Swatopluks, sondern zeigte vielmehr im J. 892. dem Kaiser Arnulph die sichersten Wege zu Mährens Verwüstung. Auf seinen Rath liess sich der Kaiser in ein

Bündniss mit den Bulgaren gegen Swatopluk ein, und aus Furcht vor des Swatopluks Nachstellungen mussten die kaiserlichen Gesandten nach der Bulgarey durch Brazlaws Land reisen.“ *Schönleben*, *Annal. Carn. p.* 451. — *Katona*, *Hist. Hung. p.* 143. „Arnulphus exercitu triplici Marahanenses aggredi statuit, primum ex Francis, Bojoariis et Alemannis conflatum ipse mense Julio contra Svatoplucum adduxit, alterum *Brazlavoni*, Pannoniae Saviae duci, commisit.“

Znělka 537.

℣. 13. „Swatoplukowi synowé“ totiž *Mogmir*, *Swatopluk a Swatobog*. Srow. *Constant. Por. De adm. imp. C.* 4. 1. 42. „Moraviae primceps Sphendoplucus fatis concedens, regionem suam in *tres* partes divisit, filiisque singulis suam portionem tradidit; maximum natu principem Magnum faciens, reliquos vero duos, sub ejus potestate constituens. Post Sphentopluci mortem, anno uno in pace exacto, orto deinde dissidio et bello civili, invadentes Turcae funditus eos extirparunt, regionemque eorum occuparunt, quam in hodiernum usque diem incolunt.“ *Joh. Seberini*, *Hist. Hung. Poson.* 1778. *p.* 91. „Nihil Hungaris accidere potuit opportunius quam intestina Svatopluci filiorum de regno dissensio. Paullatim enim Magna Moravia fratrum dissensione Hungarorum facta est.“

Znělka 538.

℣. 13. „Tugumir.“ Srow. *Witechind*, *L.* 2. *p.* 647. „Fuit autem quidam Slavus a rege Henrico relictus, qui jure gentis paterna successione, dominus esset eorum, qui dicuntur Heveldi, dictus *Tugumir*. Hic pecunia multa captus et majori promissione persvasus, professus est, se prodere regionem. Unde quasi occulte elapsus, venit in urbem, quae dicitur Brennaburg a populo agnitus et ut dominus susceptus, in brevi quae promi-

sit implevit. Nam nepotem suum, qui ex omnibus principibus gentis supererat, ad se invitans, dolo captum interfecit. Urbemque cum regione ditioni regis tradidit.“ *Jordan, de Or. Slav. Sec.* 77. *p.* 314. „Aequus est Witichindus, dum proditionem Tugumiri tacite *carpit.*“

Znělka 539.

V. 4. „Nebyl“ u Byzantinců *Nebul;* mnozj Slowáci posud řjkagj *bul* mjsto *byl*, i w ruských djlem i polských ustech znj naše *y* gako prostřednj zwuk mezi *u* a *i*. Byl wůdce wogska slawského do Asie poslaného r. 691. Srow. *Theophanes, ap. Stritterum II. p.* 75. „Imperator Justinianus Rhinotmetus ex deportatis in Asiam Slavis viros bello idoneos elegit, et in exercitum ad 30 millia adlectos armis instruxit, quos Aciem superabundantem nuncupavit, et eorum ductorem *Nebulum.* Eorum robori confidens, Arabibus scripsit, se pacis a se scriptae conditionibus non amplius stare posse. Et superabundanti illa acie Sebastopolim contendit. Arabes in Romanos irruunt et bellum committunt. Et primo quidem conflictu vincuntur Arabes. At Muamed Slavorum, qui cum Romanis militabant ducem clam tentans, transmissa ad eum *pharetra nummis aureis* plena, pluribus etiam policitis delinitum, cum sociorum 20 millibus ad suas partes transire suadet. Ita fugam, quam Romani tulerunt, ille mercatus est. Sub idem tempus Slavorum reliquias, etiam *mulieres* et *pueros*, Justinianus e medio sustulit ad Leucatam, locum praeruptum atque maritimum, cadavera in mare abjici jussit.“

Znělka 540.

V. 1. „Běžte, cesar!“ Srow. *Cedrenus, ap. Stritter II. p.* 631. 640. „Basilius Imperator quotannis in Bulgariam expeditionem faciebat et obvia quaeque populabatur ac vastabat. Anno 1016 adversus Joannem (principem Bulgarorum), non procul a se dissitum emit-

tit cohortes duce Constantino Diogene. Iis profectis insidias cum tentaret Joannes, Imperator de suorum sollicitus salute, equo ante suos provectus, idque unum fatus: „*si quis bellator est, me sequatur*“ cursum contendit. Hoc ut comperere Joannis exploratores, territi in sua castra redierunt, nihil aliud vociferantes, quam: *Bezeite Tzaesar!* Omnibus cum ipso Joanne incomposite fugientibus, Diogenes cum suis, animis receptis, eos insecuti, magnam caedem peragunt.“ Tamž poznamenánj „Xylander ad hunc locum: Bezeite Tzaesar, Id, inquit, vocabuli credo significare, *fugite*, quod circumstantiae arguunt, et lingua Slavonica confirmat.“ Srow. *Schaffariks Gesch. d. slav. Sp.* 1826. *S.* 224. „Bei dem Volk in Bulgarien scheint die slavische Sprache nie einer andern gewichen zu seyn: noch im J. 1016 schrien die Kundschafter des bulg. Fürsten Johann athemlos im Lager: *Bežite, Cesar!* (fliehet, der Kaiser kommt!).“

V. 8. „Stupai i bei.“ Slawný wůdce ruský *Suwarow*, otázán gsa, w čemby geho tak wjtězná Taktika záležela? odpowěděl: we slowjch „*Stupai i bei.*“ (*Bei* řjkagj Rusowé mjsto *bj* od *bjti*, tak gako *leg* od *ljti*.)

Znělka 541.

V. 3. „Wielička,“ solnj báně neb doly w Polské Halicii, kde rozličné podzemnj průchody a bludné labyrinty.

V. 4. „Běžiskala,“ diwotworná geskyně w Morawě, w Holomuckém kragi, w tak řečeném Josefsthálu. Srow. *Prachtwerke d. Unterwelt v. And. Engelhart Wien* 1828.

V. 9. „Prislaw.“ Srow. *Saxo, Gram. C.* 14. *p.* 261. 263. 264 265. „Caput Nicloti per Danos abscissum ac pilo affixum, sicque in castra perlatum gratum exercitus oculis spectaculum praebuit. Quod cum filio ejus *Prislavo*, qui ad Danos patria pulsus transierat,

coenitanti nunciatum fuisset, aliquantisper manum ab escis retractam demisso capiti subjiciens, dei contemptorem tali exemplo interire par esse dicebat, revocatoque a cogitatione animo consvetam oris ac mentis hilaritatem coenae consortibus exhibebat. Sed neque patriae plus solito misertus, eam ductu et incitamentis suis, duarum gentium praedam existere coëgit. — Communibus, sed discretis viribus alterum Slaviae latus Dani invaserant, alterum Theutones lacerabant, interdumque exercitus alter ab altero invicem spectari poterat. — Jam Slavi in medios ferme hostes inciderant. Tunc Prislaus olim e Slavia profugus equo provolans, adesse Barbaros, factamque Danis optatae pugnae copiam nuntiat, exhortans omnes invictam Danici nominis aemulari victoriam. Nicloti filius Pribislaus ripa altera superveniens, cum fratrem Prislaum Bernardo, cujus manu Niclotum occidisse fama ferebat, navigio communicantem aspiceret, convitio lacessivit, impietatem objiciens quod cum parentis sui interfectore amice conversari sustinuisset.“ *Lützow, Gesch. v. Meckl.* S. 200. „Mit einem dritten Sohne Niklots, von welchem Helmold völlig schweigt, macht uns Saxo Gram. bekannt. Dieser hiess *Prislaw* und lebte von den Seinigen getrennt, vermuthlich weil er zum Christenthum übergetretten war, am dänischen Hofe, wo er sich mit der Schwester des König Waldemar I. vermählte. Ein besonders übles Licht wirft aber der Umstand auf Denkungsart und Charakter desselben, dass er zugleich der Feind seines Vaterlandes und seiner Familie war, und an dem Unterjochungskriege gegen Slavanien im dänischen Heere thätigen Theil nahm und die Nachricht von dem Tode seines Vaters ohne Betrübniss anhörte.“

†. 12. „Waldemar“ podrobil Rugensko, zkazil město Arkonu, zbořil chrám Swantewita a poklady z něho pobral, wůbec mnohé škody Slawům činil.

Znèlka 542.

ѵ. 9. „Lazar.“ Srow. *J. Raič, Histor. nar. slaw. Kn. IX. Gl. VIII.* §. 4. „Lazar (Georgia Despota syn 1457,) brata swojego Grigoria prognaw, protiw matere swojeja, kotoraja jemu ustupiti nechotèla prawlenija, umyšljati načal, kak ju w čislo mertwych wpisati. Otrynuw ubo strach Božii i popraw zapowèd jego o dolžnom počitanii Roditelem, priugotuwa smert materi swojej tako. Suščim im oboim w městè zowomom *Rudnik*, pozwal on mater (Helenu Cantakucenskau, ginj gi gmenugj Irenu), swoju obèdat, i salatnoje bilije wložiw otrawu, predložil jej jasti: ona nenadèjuščisja takowako od syna bezčelowèčija, bez sumnènija jade, i malo po tom w welikom terzanii utroby i bolèzni umre.“

Znělka 543.

ѵ. 14. „Lžidmitrowé“ (t. g. lživj Demetriusowé). Srow. *Georg. Hornii, Orbis polit. Veronae* 1688. *p.* 432. „Johannes Basilides Imperator Russorum duos habuit filios Theodorum et Demetrium, hic clam fraude quorundam, ante patris obitum, interfectus fuerat. Cum vero Theodorus absque prole obiisset, Poloni quendam impostorem, cui nomen erat *Gregorio Strepio*, subornarunt, qui se pro Demetrio Basilidis filio gereret, adeoque patrium Imperium suo jure posceret. Tanto autem artificio hic ficticius Demetrius personam suam egit, ut nemo omnium Russorum dubitaret, quin legitimus Johannis Basilidis filius et imperii haeres esset. — Ita hic Pseudo-Demetrius magno applausu receptus Imperium Russorum obtinuit, sed paulo post Russis fraus subolere coepit, quippe Polonorum potius, quam Russorum mores sequebatur. Quapropter conspiratione inita, eum obtruncant et Imperium ad quendam Basilium Zuski (Šuiski) deferunt. Sed mox *novus* iterum erumpere Demetrius, et post hunc *ter-*

tius, ut toties occisus Demetrius semper iterum resurgeret, et turbas in Russia daret. Longa est Tragoedia longae ambages: denique Russia inter illas commotiones miserum in modum afflicta et exhausta fuit.“

Znělka 544.

V. 13. „Diploma.“ Srow. *Stan. Sarnicki, Ann. Pol. L. II. C. 1. p.* 879. „Diploma Alexandri Magni datum Illyriis, ex Graeco in latinum conversum, extat in libro Dominici Cylenii, Graeci de Veteri et recentiori scientia militari ad Emanuelem Philibeum, ducem Sabaudiae, impressum Venetiis apud Franciscum de Portonariis, Anno 1550. „*Nos Alexander, Philippi Macedonum Archos, Monarchiae ac Graecorum imperator Magni Jovis filius per Arthemum nuncium Allocutor Brachmanorum, et Arabum, solis et lunae conculcator, Persarum et Medorum domitor, dominus ab ortu solis usque ad occasum, a meridie usque ad septemtrionem, illustri prosaepiae Illyriorum populorum, Dalmatiae, Liburniae caeterarumque ejusdem idiomatis et linguae gentium ad Danubium et medias regionum sedes incolentium, gratiam, pacem, atque salutem a nobis et successoribus nostris succedentibus nobis in gubernatione nostra mundi. Quoniam semper nobis affuistis veraces in fide, in armis strenui, nostri coadjutores bellicosi atque robusti, damus et conferimus vobis libere et in perpetuum totam plagam terrae ab aquilone usque ad fines Italiae meridionalis, ut nullus valeat ibi manere aut residere, seu ibi locare, nisi vestrates: et si quis alius inventus fuerit morari, sit servus vester, et postea sint servi posterorum vestrorum. Datum in civitate nostra nova Alexandrina fundata super magna Nili flumina. Anno XII. regnorum nostrorum, arridentibus magnis Diis, Jove, Plutone, Marte et Maxima Dea*

Minerva. Testis hujus rei Achetas, Jaxis, Legatichas, et alii principes XI., quos nobis sine prole decedentibus relinquimus nostros haeredes et totius orbis terrae. Contigerant haec ante adventum Christi Salvatoris circiter trecentis annis.“ České přeloženj nalezá se u Hágka, List CCCXIX.

Znělka 545.

¥. 13. „Knih 60 tisjc.“ Srow. *J. Negedly, Böhm. Gram. Prakt. Th. Prag* 1805. *S.* 207. „Antonjn Konyaš, (Jezuita) se honosil že šedesáte tisjc kněh českých sám gediný spálil.“ Narozen w Praze 1691. zemr. 1760.

Mezi tuto 545 a 546 Znělku we Sláwy Dceře, wlož ještě následugjcj, nepozornostj přepisowatale tam wynechanau:

Co pak w tomto Auto da Fe budau
Za knihy as? zde mi wegde w um,
Asnad Escobari Amorum?
Či co wraždě králů chwály hudau?

Deg sem gednu, oslowjm tu chudau
Wzteklici, hned gegjch widlic chlum
Z hranice wzal „Index Librorum!“
Gá pak wzbauřjm tau se nad obludau:

Preč s nj, preč s nj odtudto, sem řekla,
Nenjť hodna ani samého,
Omarská ta zhowadilost, pekla;

Pročež chmatši spis ten hodjm co sil
Mám geg do powětřj prázného,
By swau hanbu celým swětem nosil.

Wýklad ku této nečjslowané Znělce:

¥. 1. „Auto da Fe“ španielský při Inquisicii užjwaný wýraz, slownè: *skutek wjry*, genž w pálenj tak řečených kacjřů záležel.

¥. 3. „Escobari Amorum.“ Srow. Jesuitae *Escobari*: *Praxis Amoris divini secundum societatem nostram*, pak geho: *Theologia Moral. Tom.* 1. *L.* 3. *p.* 99. „ Religiosus, habitum dimittens, non incurrit excomunicationum, etiamsi dimittat non solum ex causa turpi, scilicet fornicandi aut clam aliquid abripiendi, sed etiam ut incognitus ineat lupanar.“ *Tom. IV. L.* 33. *p.* 326. „Clericus rem habens cum foemina in vase praepostero incurrit, et non incurrit poenas. Incurrit — non incurrit. Existimo hanc sententiam non solum probabilem, sed praeponendam primae.“ *Pag.* 331. „Masculus, causa libidinis, masculum rapiens, est, non est ordinariae legis poenae obnoxius. Obnoxius non est — magis mihi haec sententia placet.“ — Takowj jezuitšj Ovidiowé a nášlapnjci Escobarowi byli geště i následugjcj: *Tamburini*, *Theol. Moral. explicatio Decalogi. Edit.* 1659. *et* 1755. *Lib.* 7. *C.* 5. §. 3. *Nro* 25. „Quaestio: Quantum pro usu corporis juste exigat mulier? *Resp*: Foemina honesta potest petere et sumere quantum ei placet: Puella honesta plurimi potest suam honestatem aestimare.“ *Týž tamž Nro*24. „Meretrix non potest jure petere vel accipere, nisi quantum plus minus solet ipsa eadem a caeteris conquirere; haec enim est emptio et venditio inter illam et amasium. Hic dat pretium, illa usum corporis. — Si meretrix dolo fingens se esse honestam, cum tamen talis in communi opinione non sit, vel fingens ab allis multum accipere, plus notabiliter accipiat, obligatur excessum restituere; nisi forte ex circumstantiis colligat esse liberalem donationem amasii.“ Srow. *Fegeli*, *Quaestiones practicae de munere confessarii Patr.* 4. *C.* 8. *p.* 397. „Qui corrupit volentem virginem et consentientem, praeter obligationem poenitendi, nullam aliam incurrit: quia puella habet jus sui corporis valide concedendi, quin possint obsolute impedire parentes.“ Srow. *Emmanuel Sa*, *Theol. Mor. p.* 249. „Potest et foemina quaeque, et mas pro turpi corporis usu pretium accipere et petere, et qui promisit, tenetur solvere.“ Srow.

Marini Theologia speculativa et moralis, Tom. III. p. 428. „Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur aut infametur.“ Tyto, od patrů Jezuitů sepsané oškliwé, nay-kacjrštěgšj knihy negsau w žádném *Index Librorum prohibitorum et comburendorum* poznamenány! než owšem knihy *bratrů českých*, které Dobrowský „*die keuschen Brüder*“ nazjwá. Srow. *Gesch. d. Pikard. u. Adamit. v. Jos. Dobr.* §. 1.

†. 3. „Wraždě králů.“ Srow. *Emmanuel Sa, Aphorismi confessariorum, p.* 3. „Tyrannice gubernans juste acquisitum dominium, non potest spoliari sine publico judicio. Tuta vero sententia, *potest quisque fieri executor.* At occupantem tyrannice potestatem *quisque de populo potest occidere*, si aliud non est rememedium; est enim publicus hostis.“

†. 7. „Index Librorum,“ celý titul této ohyzdné knihy gest *Index Bohemicorum Librorum prohibitorum et corrigendorum, ordine Alphabeti digestus, Antonii Petri Przichowsky, Archi Episcopi Pragensis jussu collectus atque editus. Vetero Pragae* 1767. Srow. *Schaffarik, Gesch. d. sl. Lit. S.* 354. „Nach der barbarischen 21 Regel des Index waren alle von 1414 bis 1635 in Böhmen geschriebene oder gedruckte Bücher für ketzerisch erklärt und sollten deshalb vertilgt werden. Ja man ging so weit, dass man auch von katholischen Auctoren verfasste, sogar von den ehemaligen Erzbischöfen approbirte, oder auf königlichen Befehl gedruckte Bücher (Dalimil, Hágek, Aeneas Sylvius, Joh. Ferus u. s. w.) in den Index versetzte.“ Srow. *J. Jungmann, Histor. čes. Lit. str.* 339. „Balbin, sám Jesuita, žaluge na nezaslaužený osud českých knih. Po wjtězstwj na bjlé Hoře, wšecky napořád české knihy, proto samé, že české, za kacjrské gmjny gsau, neumělostj některých lidj a bez rozdjlu dobréli čili zlé, z kautů domownjch wytahowány, neb z rukau lidem

wydjrány, trhány, na hranice kladeny (gakož w Praze na weřegném náměstj toho pamatugeme) a tak ohněm zahubeny byly. Coby řekol (dokládá Dobrowský) Balbin k neřádu českými knihami hned po geho smrti od towaryšůw geho tropenému? Trogj *Kljče* (Královéhradecký 1729, 1749, a Pražský 1769) wěčným zůstanau důwodem hrubé těch lidj neumělosti."

V. 11. „Omarská zhowadilost." Omar I. byl cjsař čili Kalif Muhamedanský, geden z naydiwěgšjch swětoborců. Když r. 638 město Alexandrii wybogowal, dal tamnj slawnau a welikau knihownu spáliti s následugjcjm rozumowánjm: Co tyto knihy obsahugj to anebo už w Koraně stogj, anebo gemu odporuge: gestli stogj dostatečný gest Koran bez nich, gestli nic, tedy slušno aby spáleny byly. Přes tisjce kaupelj bylo za 6 měsjců těmi knihami zehřjwáno a kauřeno.

Znělka 546.

V. 14. „Niamromal." Srow. *J. Fr. Schneller, Österreichs Einfluss auf Deutsch. u. Eur. Stuttgard* 1828. *S.* 244. „Ferdinand II. folgte (při odsuzowánj a trestánj Čechů) den Regungen seines Herzens weniger, als den Einflüsterungen des Pater *Lamormain* und Peter Weingärtner, aus der Gesellschaft Jesu. An einem Tage, in der nämlichen Stunde wurden in allen Gegenden Böhmens die Anstifter des Aufruhrs ergriffen. Ein ausserordentliches Gericht sprach nach geheimen Befehle über Gut und Blut, über Acht und Bann. Hunderte bluteten. Tausende verarmten. Zehntausende wanderten ins Elend." Srow. *A. Komenský, Hist. protiw. cjrk. české w Amsterd.* 1663. *str.* 172. „Praweno že mysle o tom cjsař nespal celau noc, a powolal k sobě ráno zpowědnjka swého patera *Lamrmana*." —

Znělka 548.

V. 14. „U Schwartnera." Srow. *Schwartners Statistik v. Ung. T. I. S.* 124. „Eine eigene Sprach-

methode befolgte der Erzbischof Graf Gabriel *Patachich* († 1745) zu Colotsa. Hier hatten sich in der Periode der türkischen Dienstbarkeit Serbler angesiedelt und nur schon ein leiser Nachklang, der ehedem daselbst herrschenden ungarischen Sprache, war noch übrig. Patachich, selbst ein Croat, aber ungrischer Erzbischof und Patriot, wollte in seiner Residenzstadt, der dahin welkenden ungrischen Sprache, das Leben und die Herrschaft wieder geben. Er pfropfte also auf den breiten Serbischen Stamm, das noch übrige ungrische Reis und verboth unter jedesmaliger Strafe von 12 Gulden oder eben so vieler Stockschläge den Gebrauch des slavischen Dialects und die Cur gelang." *Katona, Hist. Col. Eccl. Coloczae* 1800. *Pars I. p.* 72. „Marsilius scribit: Turcae cupientes loca ab Hungaris deserta, novis gentibus replere, Serviae incolas convocarunt et collegerunt. — His permixti Coloczae Hungari sensim ad exiguum numerum redacti, Rascianicam linguam et ipsi condidicerunt patriam autem multi jam etiam dedidicerunt. Ut igitur usum idiomatis Hungarici Gabriel Patachich Archiepiscopus in hac civitate reduceret, licet ipse Croatico genere natus fuerit, usum tamen Illyricae linguae sub mulcta *duodecim* vel florenorum vel baculorum inhibuit, industriaque hac effecit, ut quorum avi nunc etiam Illyrica lingua preces ad Deum fundunt, filii nepotesque nonnisi Hungarice calleant."

Znělka 549.

Ý. 10. „Koza odřená." U Slowáků gest rozpráwka, kterau chůwy, dogky a matky swé djtky zabawowati zwykly, a která takto znj: Gedna od masaře už do poly odřená (odratá) koza z gatky ušla do lesu kde se do djry skryla we které liška bydlela, která ale práwě nynj na lowu byla. Wracugjcj se liška nalezla swé bydlo od giného zwjřete osazeno. Na otázku kdo to w gegj peleší? uslyšela tuto odpowěd:

Gá som koza rohatá
Do pou boków odratá:
Cupy rupy nohami,
Prekolem tě rohami!

To uslyšawši liška smutná odešla; swému kmotru *wlukowi*, gj w ústřety přišlému se stěžowala, a geg o pomoc žádala. Než wluk tauž odpowědj předěšen zutjkal. Rowně i *medwěd* a giná howada. Naposledy *geřek*, přišed k té djře, slyšaw onnano slowa kozina, řekol:

A gá som geř
Prekolem tě též.

W tom wšed do djry, swými ostny kozu bodal a z daupěte liščina wyhnal. Poznamenánj hodno, že tato bágka i u Serbů se nalezá, gen něco změněná, srow. *Srbský Rječnik od Wuka str.* 174. pod slowem *živoderac*, rca, m. *der lebendig geschunden wird*, u jednoj igry:

Ja sam jarac (*t. kozel*)
Živoderac:
Živ drt, neodrt,
Živ pečen neispečen i t. d.

V. 12. „Škerlec“ *Mikuláš.* Srow. *Brezowačkého báseň latinskau*, Rpis. kde *Scaliger - Skerlec*:

Teuto fuit durus, quod vos peregrina jubebat
Verba loqui; quanto durior Hunnus erit.
His tamen, ah miseros nos vendere *Scaliger* optat
Impius et patriae proditor usque suae.
Quid sit amor Patriae non scivit *Scaliger* unquam,
Credere nec par est quod sciet ille modo.

Znělka 550.

V. 5. „Wáclaw Pohl.“ Geho nemotorná, cjsaři Jozefowi obětowaná, německy psaná Mluwnice wyšla pod titulem: *Böhmische Sprachkunst, Wien* 1756. Wjdeňčané rozpráwěgj sobě až posawád o Pohlowi a geho wynaučowánj Jozefa w češtině wšelikě smjšné a nechutné anekdoty: z nichž některé pjsatel tohoto sám slyšeti

musel. — Proto slušně pjše *J. Jungmann w Hist. Lit. čes. str.* 485. „Tohoto monarchu (Jozefa) česky učil J. W. *Pohl*: ó by se to komus ginému lepšj chuti neb okusu mužowi bylo dostalo!“

Znělka 551.

V. 12. „Z Pomořj.“ Srow. *Anton*, *über die Slav. II. S.* 50. „Ihre Kriege unter sich waren wüthend. Adam von Bremen hat uns ein Beispiel von den Stämmen der Wilzen aufgezeichnet. Dreimal ward die Schlacht wegen des Vorzugs und der Macht wiederhohlt, und als endlich das drittemal der eine Theil weichen musste, so rufte er noch die Christen (Teutschen) zu Hilfe und schlug die zuerst siegende Parthey.“ *Adamus Brem. L. 2. C. 24. p.* 39. „Multi sunt Winulorum populi fortitudine celebres, soli quatuor sunt qui ab illis Wilzi, a nobis vero Leuticii dicuntur, inter quos de nobilitate potentiae contenditur. Hi sunt scilicet Chizzini et Circipani, Tholosantes et Rheteri. Cumque lis ad bellum pervenisset Tholosantes et Rheteri quamvis auxilio Chizzinos haberent, nihilominus a Circipanis victi sunt. Iterumque instauratum est proelium et contriti sunt Rheteri, tentatum est tertio et Circipani victores abierunt. Tunc qui victi fuerant, Principem Godeschalcum, Ducemque Bernardum et Regem Danorum accitos in auxilium super hostes duxerunt, ingentemque trium Principum exercitum per septem hebdomadas suis nutrierunt stipendiis, Circipanis viriliter repugnantibus. Multa itaque millia paganorum (Slavorum) hinc inde prostrati, plures abducti sunt in captivitatem. Tandem Circipani 15 millia talenta regibus offerentes, pacem indepti sunt.“

V. 12. „Kanibali“ t g. lidožerci, diwochowé w Americe, zwláště na Karaibských ostrowech.

Znělka 552.

V. 5. „Obrů.“ Srow. *Nestor K.* 10. *str.* 112. „Obri wojewaša na Sloweny, i primučiša Duljeby, suščije

Sloweny, i nasilie tworjachu ženam Duljebskim. Ašče pojechati biaše Obrinu, ne dawaše wprjači ni konja, ni wola, no weljaše wprjači tri, ili četyre, ili pjat žen w teljegu, i powesti Obrina, i tako mučachu *Duljeby.*" *Aimonius L.* 4. *C.* 9. „Slavi jam dudum Hunnis qui et Avares dicuntur, subiecti dominationis eorum jugum detrectare tentabant. Siquidem quum primum vectigalia eis, uti Dominis dependerent, proeliantium castra tutarentur, fugientibus auxilia ad resistendum subministrarent tantas ab ipsis sibi illatas tolerabant contumelias, ut non homines hominibus, sed feras crederes quibuslibet vilibus imperitare jumentis. Nam inter caetera quae crudeliter, dictu quoque horrendum, in eos exercebant, unum illud nefandum, cunctisque antea saeculis inauditum erat scelus: quod quasi hyematuri, eorum adeuntes domicilia, uxores ipsorum suis assumebant socias stratis. *Fredegar C.* 48." — *Ossoliński Vinc. Kadlubek v. Linde, p.* 48. „Diese Wilden (Avaren) kamen in die von Slaven bereits eingenommenen Gegenden und wollten eine Zeitlang für Brüder gelten. Doch arglistig und treulos unterjochten sie sie, beluden sie mit Lasten quälten sie mit Schmach, trieben sie in den Schlachten zum ersten Angriff, bis sie zuletzt immer mehr wahnsinnig, durch Schinderey, Scheusslichkeit, Grausamkeit diese nicht besiegte nur betäubte Nation zur Unabhängigkeit reitzten. *S.* 177. Die Avaren, Obern des Nestros, in Asien unter dem Namen der Gengenegen bekannt, von Tatarischen Geblüte, Stammbrüder der Hunnen." *Gebhardi Gesch. T. I. S.* 95. „Die Avaren waren gewohnt wo nicht die Slavinen überhaupt, doch wenigstens die böhmischen Wenden als Gefühl- und Schaamlose Menschen zu betrachten, die keine Beleidigung oder Beschimpfung aus ihrer Schläfrigkeit bringen konnte. Denn weil die Slavinen sich auf Viehzucht und Ackerbau legten, und nicht, gleich ihnen, blos vom Raube leben wollten, so schalten sie sie *Bywol* oder *Büffel*: beym Fredegar *Bifulcus.*"

ў. 6. „Mongol.“ Srow. *Nik. Greč*, *Ist. rus. liter. str.* 22. 25. „W perwoi polowinè 13 wèka ljutyie Mongoly, nazywawšijesja u togdašnich Rossijan Tatarami, razlilis ognenoju i krowawoju rèkoju po wsei Rossii, i polzujas prewoschodstwom čisla i razdèleniem sil Rossiiskich pokorili wsè počti oblasti onoi do samoi Wengrii. — Tatary razrušili počti wsè pamjatniki graždanskago blagoustroistwa, predali ogniu cèlyie goroda i tèm istrebili drewnija chartii.“ *Srow. Zn.* 86. ў. 10.

ў. 13. „Medwèd.“ Srow. *Helmold L. I. C.* 88. „Tempore illo (1162) Orientalem Slaviam tenebat Adalbertus Marchio, cui cognomen *Ursus*. Omnem terram Brizanorum, Stoderanorum, multarumque gentium habitantium juxta Havelam et Albiam misit sub jugum. Ad ultimum, deficientibus sensim Slavis, misit Trajectum et ad loca Rheno contigua, iusuper ad Hollandos, Selandos, Flandros et adduxit ex eis populum magnum nimis et habitare eos fecit in urbibus et oppidis Slavorum.“ *Gebhardi Gesch. d. Wend. I. S.* 156. „Markgraf Albrecht *der Bär* unterwarf sich 1158 alle Länder der Brizaner, Stoderaner und anderer kleinern Völkerschaften zwischen der Havel und Elbe. Ihr Land wurde eine Einöde. Der Zulauf der Fremden war gross und die Flamminger, Holländer und Sachsen bestrebten sich um die Wette neue Städte und Dörfer im Wendlande anzulegen und alle wendische Verfassung zugleich mit der Nation zu vertilgen. Diese Ankömmlinge hassten und verachteten die Wenden so sehr, dass sie sie vom Bürgerrecht und aller Gemeinschaft durch Stadtverordnungen ausschlossen. Ein so hartes Verfahren kränkte die Wenden so sehr, dass sie stets auf Empörung (to nebyla Empörung, gen sprawedliwá obrana) dachten. Allein der Markgraf war zu aufmerksam, *erschwerte* ihre *Ketten*, so oft er sie gehindert hatte sie abzuschütteln. Er verwandelte nehmlich viele freye Wenden in Leibeigene, und unterwarf sie der Willkühr der reichern

Ackersleute, ohne ihnen zu gestatten gegen ihre Tyrannen, die ihnen öfter Leben, Weiber, Töchter, Ehre und Gut *widerrechtlich* nehmen, Schutz und Hilfe bey ihm zu suchen."

†. 13. „Lew." Heinrich der Löve. Srow. *Zn.* 282.

†. 13. „Ptáčnjk" *Henricus Auceps.* Srow. *Gebhardi II. S.* 300. 301. „König Heinrich (der Vogler) legte im Daleminzer Lande, auf einer mit Waldung besetzten Anhöhe, eine feste Burg und teutsche Stadt *zu ihrer Unterjochung* an, und die Besatzung dieser Stadt, welche nach einem vorbeyfliessenden Bache *Misni* oder *Meissen* genannt ward, vollführte von Zeit zu Zeit sein Verlangen und eignete ihm endlich den ganzen Gau der Milciener zu." *Luden, Gesch. d. Deutsch.* pod článkem *Heinrich I.* „Heinrich I. der Finkler oder Vogelfänger warf sich auf die slavischen Stämme. Er besiegte die Heveler im Brandenburgischen, die Daleminzier im Meissnischen, die Milziener in der Lausitz. Kolonisten aus Sachsen und Franken versetzte er in die meissnische Gegend, durch welche das bisherige Sorbenland in ein deutsches verwandelt war, wo die besiegten Slaven als Bewohner des platten Landes und der Dörfer zurück blieben." Srow. *Znělku* 137.

†. 14. „Karle." Srow. *Eginhard, Vita Car. M. C.* 15. *p.* 438. „Omnes barbaras ac feras nationes, quae inter Rhenum ac Vistulam fluvios Oceanumque et Danubium positae, lingua quidem pene similes, moribus vero atque habitu valde dissimiles, Germaniam incolunt, perdomuit, inter quas fere praecipui sunt Weletabi, Sorabi, Abodriti, Boemanni." *Annal. Metenses ap. Eckh. L.* 27. *C.* 29. „Carolus M. misit exercitum suum cum filio suo Carolo in terram Slavorum, qui vocantur Bohemi. Vastata autem et incensa per quadraginta dies eadem regione ducem eorum Lechonem occidit. Et dum jam pabula equis aut cibaria exercitui non superessent, vastata et ad nihilum redacta regione ad propria rever-

sus est.“ *Krantzii Vandal. L. 2. C. 23.* „Carolus M. Wilsos, gentem Wandalorum, qualicunque occasione oppugnare aggreditur; uno sed grandi praelio ita eam gentem perdomuit, ut in reliquum tempus imperata se facturos pollicerentur. Ingressus autem provinciam late omnem terram populatur.“ *Pfister Gesch. d. Teutsch. T. I. S.* 503. „Schon zu Anfange des sächsischen Krieges brachte Karl d. G. alle Winden im Süden der Alpen bis Istrien und Dalmatien unter seine Oberherrschaft, in dem avarischen Kriege auch alle Donau-Slaven.“ *M. Pelcel Kron. I.* 110. „Byl cjsař Karel člowěk welikomocný a zůřiwý. Kronikáři geg welikým nažjwagj, proto snad, že nesčjslný počet lidu zmordowal a w otroctwj přiwedl.“

¥. 14. „Chan,“ aneb s emplasmem *Chagan:* panownjk Awarů. Srow. *Stritter, Mem. Pop. I. p.* 753. „Cumque Slavi, qui ex trabariis in mare natandi gratia se demiserant, Avares esse, qui ad mare stationem haberent, ex igne coniicerent, huc venere, ubi ab Armeniis sunt interfecti. Pauci vero alii ex Slavis natatu evadentes, cum ad impii Chagani castra pervenissent, illius jussu trucidati sunt.“ Tito Slawowé byli spogenci a pomocnjci Chaganowi proti Konstantinopoli. *Gebhardi I. S.* 93. 97. „Der Chan fassete endlich den Vorsatz Constantinopel zu erobern, hierzu schloss er ein geheimes Angriffsbündniss mit den Slavinen. Der Chan brachte sein ganzes Heer unter den Mauern der Stadt in Schlachtordnung, führte eine hölzerne Belagerungswand mit Thürmen um die Stadt. Die Belagerten zerstörten vieles von seinen Werken und kundschafteten aus, dass die Slavinen befehligt waren, wenn sie am 4. August des Nachts auf einem Theile der Stadtmauer ein gewisses Feuer sehen würden, die Stadt von der Seeseite anzufallen, weil dann die Avaren die Landseite stürmen sollten. Diese Nachricht nutzte Bonus sehr gut, denn er sandte unbemerkt Galeeren an das asiatische Ufer, und die Flotte an den Ort, der den Slavinen

zum Angriff angewiesen war, und liess das Feuer früher als gewöhnlich war, anzünden. Die Slavinen begaben sich, so bald sie dieses wahrnahmen auf ihren kleinen Kähnen oder ausgehöhleten Bäumen und Flössen, aus dem Flusse Barnyssus nach der Stadt, und wurden von den Galeeren und der Flotte eingeschlossen und übergefahren. Die meisten von ihnen büsseten das Leben durch das Wasser und durch die Waffen der griechischen Seeleute ein. Die wenigen welche diesem Tode entrannen, fanden ihn im avarischen Lager bey dem Chane, der sie im Grimme insgesammt niederhauen liess; eine Grausamkeit, die um so mehr verabscheuungswürdig war, da nicht nur die slavinischen Männer sondern auch viele ihrer Weiber und Töchter muthig gefochten hatten." —

¥. 14. „Arpad." Srow. *Anonymus Belae Regis Not. C.* 14.

¥. 14. „Batu" aneb *Batur.* Srow. *Karamzin, Ist. T. III. str.* 369. „Oktai (syn Čingischanův) dal 300,000 woinow *Batyiu*, swojemu plemjanniku i weliel jemu pokorit sewernyie berega morja kaspiiskago s dalnéišimi stranami. Sie predprijatije rěšilo sudbu našego otečestwa. Baty dwinul užasnuja rat swoju k stolicie Jurjewoi. Tatary na puti razorili do osnowanija Pronsk, Bělgorod, Iževlawec ubiwaja wsěch ljudei bez miloserdija, i pristupiw k Rjazani, krow lilasia piat dnei. Kniaz, supruga, mat jego, Bojare, narod byli žertwoju ich swirěposti. Weseljasia otčajaniem i mukami ljudei, warwary Batyewy razpinali plěnnikow, ili swiazaw im ruki strěljali w nich kak w cěl dlia zabawy; oswerniali swjatyniu chramow nasiljem junych Monachin, znamenitych žen i děwic, w prisutstwii izdychajuščich suprugow i materei; žgli Jerejew ili krowiju ich obagriali oltari. — Baty sžeg Moskwu, plěnil Wladimira, umertwil Wojewodu Filippa Niaňku i wsěch žitelei od starikow do mladencew. Woisko Batyia šlo

dalėje putem Seligerskim: sela isčezali, golowy žitelei, po slowam Lětopiscew, padali na zemlju kak trawa skosennaja.“

Znělka 555.

V. 14. „Popel.“ Srow. *Golębiowski*, *Wiad. z Hist. pols. str.* 7. „Popiel — boiąc sie ażeby z tronu nie był zrzuconym, mniewał że nowych zbrodni potrzeba: te nikczemnemu Monarsze źłośliwa doradza żona. Z iey podšeptów udaie Xiąże chorobę ciężką, sprasza do siebie powinowatych i truczizną, w napoiu podaną, odbiera im życie. Z ciał niewinnie poległych stryiów powstało iakoby niezliczone mnóstwo szczurów i myszy, te ściagały wszędy winowaycę. Uciekł przed niemi z Kruszwicy, gdzie niecny czyn spełniony, na kępę wśród ieziora *Gopło*, schronił się do wysokiéy wieży, i tam go doszły i zagryzły równie iak żonę, z nim spólnie pełniącą zbrodnią z nim razem ginącą.“ O této manželce Popelowė pjše *Długoš I. p.* 70. takto: „Ex Principibus Almaniae, vicinis Polonico regno, conjux generis nobilitate praestans, et formae elegantia rara, foeminas plures suae aetatis supergressa, in omne tamen facinus, et praesertim in ambitionem et avaritiam muliebri ingenio prona, ea spe et respectu a patruis et proceribus Poloniae illi conjuncta, ut viri actus detestandosque mores in meliora verteret: verum illa blanditiis suis muliebribus calliditatibusque illectum captumque illaqueavit adeo, ut apud illam magis, quam apud regem totius regni administrandi consisteret potestas.“

Znělka 556.

V. 6. „Jan Hrozný.“ Srow. *Karamzin*, *Istor. Gos. Ros. Druhé Wyd. w Petr.* 1821. *str.* 435. Pod rokem 1584. „Čto dělal on (Joann Grozny), kasajas groba? Wėritli ješče skazaniju užasnėišemu? Newėstka, supruga Theodorowa, prišla k boljaščemu s nėžnymi

utěšenijami i běžala s omerzenijem ot jego ljubostrastnego bezstydstwa! Kajalsja li grešnik? dumal li o bliskom groznom sudě Wsewyšnago?“

V. 9. „Sas August.“ Srow. *Malerische Darstellungen aus Sachsen, Dresden* 1802, *bei Hein. Gerlach*, 1. *Band. S.* 45. „In dem Lustschloss Pilnitz führte ein Salon, wegen der erotischen Decorationen, den Namen des Tempels der Venus. Ohnfern desselben pranget ein anderer Saal, mit denen in Öhl gemalten Portraits der Geliebten *Augusts des Zweyten*, in verschiedenem Costum, ein wahres Serail seltener Schönheiten. Herkunft, Biographie und Vorbereitung ihrer süssen Schäferstunde würde Stoff zu einem vielbändigten Roman geben. Unter der Menge bemerkt man die Gräfin *Cosel* (Kozelska, wiz Zn. 132), als eine der berühmtesten dieser Aspasien. An einer in der Hand haltenden Appelsine (Pomum Aurantium) kennbar, sticht der neben ihr stehende Neger gegen das blendende Weiss ihres Busens, ihm huldigend, vortheilhaft ab. Der dritte Saal enthält eine Sammlung gemalter *polnischer Damen*, die August, der feine Kenner weiblicher Reitze, mit kluger Auswahl hier aufstellte.“ Srow. *Zn.* 24.

Znělka 557.

V. 4. „Nade Newau.“ Srow. *Convers. Lex.* článek *Eis.* „Im strengen Winter 1740 baute man zu Petersburg aus dem Eise der Newa ein Pallais, welches 52 1/2 Fuss lang, 16 1/2 Fuss breit und 20 Fuss hoch war, ohne dass durch die Last des Daches, welches gleichfalls aus Eis bestand, das Unterste des Gebäudes im mindesten wäre verletzt worden. Die Eisstücken aus dem Flusse wurden nach Erforderniss ausgehauen, verziert und nach den Regeln der Baukunst an einander gesetzt. Vor dem Pallais standen 6 Kanonen von Eis, die auf der Drehbank gemacht waren, mit ihren La-

vetten und Rädern ebenfalls von Eis, und zwei Mörser, die eben so, wie die gegossenen, gearbeitet waren. Die Kanonen hatten die Grösse der Sechspfünder, welche gewöhnlich mit 3 Pfund Pulver geladen werden; man lud sie aber nur mit 1/4 Pfund, und brachte eine Kugel von gestopftem Hanf, bisweilen auch eine eiserne hinein. Die Kugel durchbohrte in einer Entfernung von 60 Schritten ein Bret von zwei Zoll Dicke. Das Eis der Kanonen konnte nicht viel über 3—4 Zoll dicke seyn, und dennoch widerstand es der Explosion."

Znělka 558.

V. 4. „Bochonupas." Srow. *Lib. Ziegler*, *w Perwotinách r.* 1813. *L.* 29. *str.* 114. Kde se obšjrné wypsánj tohoto stromu nalezá, z něhož zde gen něco: „Bochonupas neboli gedowatý sumach na ostrowě Jáwě w Azii. Roste na wýspě Jáwě, bez mála 27 mil od města Batawie, a 14 od Suracharty, kdež cjsař dworem gest. Pole okolo něho desjti i dwanácti mil gsau naskerze neúrodná: pohledčnj na planiny ze wšech stran strašliwé. Malayský kněz přebýwá kde cesta gest naysnadnějšj: od něho se wyprawugj zločincowé pro drahý ged, w kterémž špice wogenských zbranj smáčeny bywagj, a kterýž cjsaři znamenitý užitek přinášj. Záležj z ǧumy tekaucj z kůry. Ten ged zbjragj toliko ti zločinci, kteřjž gsau k smerti odsauzeni. Ze sedmi set zločinců gen 22 se nawrátilo. Gedowatý strom ten roste na břehu potoku, gest prostřednj wýšky, má 5—6 mladých stromků okolo sebe. Země kde roste ostatky mertwin přikryta: pěti i osmi mil wzdálj nespatřjme žádného živého tworu, a mnozj gistj že we wodách té kraginy ani rybičky nenj, ani myši ani čerwa tam newiděti, a ptáci k tomu stromu přiletjce, gak mile ge páry geho zastihnau, zpadnau a umrau."

V. 9. „Tamerlan" aneb i *Timur*, *Timur-Leng* t. g. kulhawý Timur zwaný, powěstný světoborec, ple-

nitel měst a kragin, a podmanitel národů w Asii, naroz. r. 1336. On sám se třjmal za potomka slawného Čingišchána, dle giných pak byl synem pastýře. Byl mongolským Emirem, potom naywyššjm panownjkem, měl sjdlo w městě Samarkand. Wybogowal Persko, prostřednj Azii a Indostan. Geho ukrutnost a wyléwánj krewe neznalo žádných mezj. Geho naywětšj radost byla, wysoké hromady z odťatých hlaw přemožených nepřátelů nakopiti dáti a na ně se djwati.

Ý. 10. „Milewu.“ Srow. *Th. A. L. v. Jakob, Volkslieder der Serben, T. I. S. XXXIV.* „Nach der Amselfelder-Schlacht liess Bajaseth die Zarin Militza begrüssen, warb um ihre Tochter, und versprach ihr dafür, ihrem Sohn Stephan Lasarewič, seines Vaters Erbe zu lassen; freilich mit der Bedingung eines bedeutenden Tributs, und der Theilnahme an allen seinen Kriegen. Die Zarin rief die hohe Geistlichkeit zusammen, darüber zu berathschlagen, und es ward beschlossen, die Jungfrau für den Glauben und die Erhaltung ihres Hauses zu opfern. Die *schöne Milewa* ward übergeben, und gefiel dem Sultan so sehr, dass ihr bald die zweideutige Ehre ward zu seiner Lieblingsgemahlin erhoben zu werden.“ Srow. *Chalcocondylas, ap. Stritter. III. p.* 1161—1172. Paiazites (Bajazet) pervenit *Uncram* (olim *Ancyra* nunc *Angori*), Phrygiae urbem. Ibi cum exercitu erat et *Temires* (Timur) bellum promovens contra Mysiam, animo agitans bello petere Prusam, regiam Paiazitis sedem. Pugna ad multum diei est protracta. Paiazites captus et reliqui pene omnes Paiazitis duces. Captus et Moses. Nec tamen quidquam periculi passi sunt, nisi quod *vestibus sunt spoliati*. Etenim Moses videbatur reliquis praestantior robore: proinde eum circumductum secum in castris habuit, victum ministrans. Paiazitis uxor in hostium manus venit Prusae. Nam incursionem etiam in Prusam fecerunt, et gynaeceum inde rapuerunt. Eleazari filiam, Paiazitis uxorem, rapientes abduxerunt ad regem. — Etiam istam

injuriam Temires Paiaziti fecit. Ut enim Eleazari filia, Paiazitis uxor, quam *prae caeteris ardentissimo amore complectebatur*, et secum in castris semper habebat, captiva adducta est ad Temirem, jussa est in conspectu mariti sui vinum infundere. Hinc Paiazites ira accensus, in haec verba prorupit: Neque paterno, neque materno tuo genere digna facis. Cum enim natus sis ex parentibus idiotis, et ingloriis pauperibusque, haud tibi decorum est, adeo turpiter insultare regum liberis et uxoribus.“ Srow. *J. Raič*, *Ist. nar. Slaw. Kn. VIII. G.* 7. §. 3. „Po mnogom krowoprolitii gordosti Bajazitowy sokrušišasja rogi, woinstwo bo jego pobito i razognanno, sam Bajazit s *Milewoju* suprugoju swojeju w ruki dostalsja Tamerlanu žiw; swjazan s psami pod trapezoju jego krošenini sobiral, a supruga jego dšči Lazarja Carja i knjaza *Milewa do pojasa obnaženna sušči pitije podnosila. Laonik Kn.* 3. *str.* 105.“ Ostatně w tomto 10. ỳ. mjsto „*W Ancyře*“ napraw „*We Pruse.*“ Prusa gest město w Bythinii u kořen Olympu u řeky Hypius, nynj sluge *Brusa Bursa.*

Znělka 559.

ỳ. 9. „Ismael.“ Srow. *St. Pilařjka*, *přjběhy*, *od Tabl. str.* 41. 89. „Wpád Turkůw do uherské země přihodil se za času Leopolda I. přjgmjm Welikého, pod gehožto panowánjm (1660—1663) Wezjr, aneb naywyššj wogska tureckého wůdce, přes Ostřihom a Párkan k Nowým Zámkům přitáhel a gich dobýwal. Bašu pak Damašského, *Izmaele*, s osmi tisjci za Wáh, aby *Powažské okolj* we zpuštěnj uwedol, wyprawil. Tento ke Frayštáku přitáhew, swé wogsko na dwa djly rozdělil, z nichžto geden ku Prešporku, druhý pak za Bjlé Hory (Tatry, od Stupawy až po Trenčjn bjlé Hory slowau), obogj pak toto wogsko, kudy šlo, wšecko ohněm pálilo, lid mečem hubilo, města i wsi w pauště gen a šmah uwozuge. — Poznamenali muži tehdegšjch wpádů tureckých powědomj, že z Trenčanské, Nitranské (Turčanské) a t. d. stolice přes 150 tisjc dušj do zagetj tu-

reckého a tatarského se dostalo.“ *Belius, Not. Hung. IV. p.* 467. „Ultima, eaque omnium atrocissima clades fuit A. 1663 a Turcis Tatarisque illata; quos cum 25 millibus amnem Vagum traiecerunt, diviso bifariam exercitu, apertam late regionem invadunt. Agmen alterum adverso Vago grassatum, non ante in Moraviam se effudit quam pervastata omni hac ora igni ferroque. Dici nequit quanta decedente hoste, oppidanorum omnis aetatis sexusque multitudo fuerit desiderata.“

ỳ. 10. „Pod Rákocjm“ *Giřjm*, čili staršjm, genž rozdjlný gest od pozdegšjho *Františka*.

Znělka 560.

ỳ. 6. „Třech saudců:“ gegich gména gsau *Minos*, *Aeacus*, *Rhadamanthus* (česky Radamáš), kteřj Merotowi čili Plutonowi poddáni byli a losy stjnů od Charona doplawených rozsuzowali. Byli synowé Perunowi.

ỳ. 7. „Junona“ aneb *Juno*, manželka Jupiterowa, pro gegj dlauhý hněw proti Trojanům, zůřiwý Jupiter gi w powětrj na zlatý řetěz oběsil. Srow. *Homeri Iliad.* 15. 18.

Znělka 561.

ỳ. 3. „Bělků.“ *Bělko* značj Slowákům welikého, bjlého, chlupatého, owčáckého psa. Wiz geho wypsánj u *Ant. Szirmay, Hungaria in Parabolis, Budae* 1804. *p.* 12. „Canis hic sedulum ovium custodem agit, agnellos a grege aberrantes ad matres compellit, tenellas proles amat; e contra furem suspectum, naturali quopiam instinctu observat.“ Bludné gest co tam Szirmay prawj „*canis hic Hungaricus* (?) *probabilius cum Hungaris in Pannoniam venisse videtur*,“ a pak „*illud in cane peculiare, quod alteri nationi praeter Hungarum non adhaereat.*“ Bjlá barwa tohoto psa ukazuge na sněžné Tatry, a nayobyčegnějšj i naystarodawnějšj gména w Uhřjch těchto psů gsau slowenská, k. p. *Bodry, Bodrok, Muška, Rewag, Lapag, Tisa, Dunag* a t. d.

℣. 7. „Franků kmen.“ Srow. *Const. Porphyr. De Adm. Im. C.* 30. „Per aliquot annos etiam Dalmatiam incolentes Chrobati *Francis* subjiciebantur. Tanta autem in ipsos *crudelitate* utebantur Franci, ut lactantes adhuc eorum *pueros* occidentes, *canibus* objicerent.“ *Dagobert* byl králem Franků o němž *Fredeg. C.* 67. „Sicharius (posel Dagobertů) dixit Samoni: non est possibile ut Christiani, Dei servi, cum *canibus* (Slavis) amicitias colant. Dagobertus superbiter jubet de universo regno Austrasiorum contra Winidos movere exercitum.“

Znělka 562.

℣. 4. „Švedským trunkem.“ Srow. *Grosses Univ. Lex. bey Zedlern, B.* 36. *S.* 72. „Schwedischer Trunk war in dem 30jährigen Kriege eine Art der Tortur, welche die unbarmherzigen Soldaten erfunden, wenn sie nehmlich ihren Feinden, und auch wohl Freunden, stinkendes Mistpfützen-Wasser durch einen Trichter in den Hals gegossen, und wenn dem armen Patienten der Leib davon angeschwollen, ihnen hernach mit dem Fuss darauf getretten, und auf solche Art die Leute so lange gequält haben, bis sie bekannt, wo sie ihr Geld versteckt haben.“

℣. 12. „Gottfried.“ Srow. *Gebhardi Gesch. d. W. T. I. S.* 133. „Gottfrid, dänisch-südjütischer König, ging mit einer Flotte nach dem Obotritischen Strande, belagerte einige Schlösser, liess *Godlaiben* (Godoljub), einen Obodritischen Mitregenten erdrosseln, sandte Meuchelmörder aus, um den ihn furchtbaren *Trasiko* (Dražko) aus der Reihe der Lebendigen hinwegzuschaffen. Mit seinem Tode erlosch das Königreich.“

Znělka 563.

℣. 7. „Daso.“ Srow. *Chronica Slavor. apud Lindenb. C.* 17. „Zwentopolk occisus est dolo cujusdam Holsati cui nomen *Dason* (u Helmolda *Daso*), et re-

mansit filius *Swineke* qui postea interfectus est apud Erthenburg.“ Srow. *Lützow, Gesch. v. Meklenb. S.* 88. „Der wilde holsteinische Raubritter *Daso* überfiel Zwentibold in seiner Burg Lübek 1129, und liess auch bald darauf dessen Sohn Zwiniko zu Artlenburg umbringen 1130.“

Znělka 564.

†. 11. „Wendy wytwjrali z cechů.“ Srow. *Con. Sam. Schurzfleisch et Liebe, Res Slavicae, Witeb.* 1670 §. 10. „Haberem multa quae adderem de Slavis Dalemincis, de Sorbis, Uchris, Polabis et reliquis omnibus, quibus sua a stirpe slavica propago. Saltem iugemisco sorti gentis. Cujus majores ut fidei, ita existimationis magnam fecerunt jacturam. Macula etiam posteris haesit. Tanta quidem, ut in Collegia opificum Germanorum non admittantur, errore admissi excludantur quoque. Quem morem iniquitatis postulat Leonhardus Schritsmeierus in speculo polit. *Qaest.* 39.“ *Krantzii Vand. L. 7. C.* 10. „Etsi fundus sit Vandalicus, in Rugia, Lubica atque Rostokio, omne tamen nomen Vandalicum ita habuerunt advenae Saxones exosum, ut non paterentur in suis Collegiis et societatibus quemvis esse, qui non sit ortus parentibus Teuthonicis, idque sacramentis extorquent ab iis quos suscipiunt. Magna gentis injuria! quae patrio solo exturbata, in ipsis suis nativis sedibus non sinitur habitare et vivere! —“ *Ch. H. Henning, Vorr. zum Vocab. Vend. w Dobr. Slowance, p.* 6. „Man hat die Obotriten und andere Wenden nach etlichmaliger Überwältigung, endlich so tief herunter geworfen, dass man sie fast für unehrlich erklärt, indem man sie von allen ehrlichen Zünften und Gilden ausgeschlossen und zu keinen bürgerlichen Dignitäten und Würden gelangen lassen und solcher Gestalt auf alle Weise und Wege verhütet, dass sie nicht wieder emporsteigen möchten.“ *Sam. Grosser, Lausitzer*

Merkw. Leipz. u. Budiš. 1714. „Eben so ging es mit der Beschimpfung her. Die heidnischen (auch christlichen) Wenden wurden von allen Dignitäten ausgeschlossen, sogar, dass ihre Kinder auch nicht fähig geachtet wurden Handwerke, geschweige den Künste zu lernen. Daher wurde in den Geburts- und Lehr-Briefen lange Zeit die Formul eingerückt, dass ein solcher Lehrling gutes teutschen Geblüts und nicht wendischer Nation sey.“ *Versuch einer Gesch. d. Slav. Sprache in Ung. in den Anzeigen aus K. K. Erbl. Jahrg. III. Stück* 14. „Nachdem die Deutschen in Neusohl die Oberhand behielten, suchten sie auf alle Weise die Slowaken ihrer Freyheit zu berauben. Wenigstens so weit hatten sie es schon gebracht, dass derjenige, der nicht einen deutschen Namen gehabt hat, zwar ein Ringhaus kaufen, aber das Recht nicht hatte Bier, Wein und Brandtwein zu verkaufen.“ *Schwartners Statist. v. Ung. I. p.* 126. „Die Deutschen (in Deutschland) weigerten sich einen Knaben das Handwerk zu lehren, der nicht beweisen konnte, dass er von *freyen* und *deutschen* Eltern, und *nicht wendischer* Art, aus einem keuschen Ehebett erzeugt nnd geboren sey. Im Jahre 1608 gab ein weises gerechtes Landes Gesetz den Slaven vollkommen gleiches Bürger nud Zunftrecht in den Städten des ungrischen Reichs mit den Deutschen und Neusohl büsste für seine laute Unzufriedenheit mit dieser, den Slaven günstigen Verordnung, Kraft eines andern Gesetzes im J. 1613 mit 2000 Gulden.“ Srow. *J. P. Ludewig, Dissert. inaug. de Opifice exule in Pagis, Respondente G. M. Bonhoefer, Hallae* 1739. *in* 4. *p.* 35.

†. 14. „Hamburg.“ Srow. *Dobrowsky, Reise nach Schweden, S.* 13. „Die Hamburger legten ihren alten Hass gegen die Wenden dadurch an Tag, dass sie ihre neuen Bürger nach einer plattdeutschen Eidesformel schwören lassen, dass sie keine Wenden seyen; dieser Hass, hat nun auch nach Ausrottung aller Wen-

den in ihrer Nachbarschaft keinen wirklichen Gegenstand mehr."

℣. 14. „Lubek, Luneburg, Barth." Srow. *Gebhardi I. S.* 14. „Die Deutschen Colonisten behandelten die Wenden als Erbfeinde, litten keine in ihren Dörfern, schlossen sie ferner von allen Handwerksgilden aus, oder gaben ihnen eine besondere Innung, zu der sich kein Deutscher hielt: z. B. Die Wendschlächter zu *Barth* in Pommern, und die Grobbecker in *Lünneburg*. Sie liessen in ihren Geburtsbriefen selbst in den sogenannten wendischen *Hansestädten* (*Lübeck*), die doch den wendischen Namen nicht für schimpflich hielten, sorgfältig bemerken, dass unter ihren Voreltern, kein Wende gewesen sey."

Znělka 565.

℣. 8. „Šustři z banské Štyawnyce." Srow. *Schwartners Statist. v. Ung. T. I. p.* 126. „Noch im J. 1554. musste der löbliche Magistrat der Bergstadt Schemnitz, die ehrbare Schusterzunft freundlich bitten es einem ehrsamen Rath zu Gefallen zu thun und einen *verstossenen* Winden (Slaven) auf Lebezeit zu gedulden, nachmals aber sollte kein Windt zu ewigen Zeiten in die Zech genommen werden. Worte des Schemnitzer Stadt Protocolls." *Math. Belii*, *Not. Hung. T.* 4. *p.* 571. „Eo usque *Saxonum* Schemnicii adversus Slavos odium processit, ut nihil dubitarint senatus consulta edere, quibus a jure capiendae civitatis non solum, sed etiam, si iis quoquomodo potirentur, a civicorum munerum administratione, severissime arcerentur. Patrum hanc sanctionem, mira contentione, adcuratione autem plus quam Lycurgica, posteri observabant. Enim vero, nec ad vilissima opificum contubernia, fas putabant, Slavos admittere, quam solertissimae gentis aversationem, usque ad seculi decimi sexti exordia mordicus tenuere Saxones. Dabo severitatis eius insignia documen-

ta, quae ex publicis tabulis depromta, *Josephus Richterus*, urburarius Schemnitziensis, nobiscum communicavit. Anno 1551 die 12. Sept. Ist den Schustern zugelassen worden, dass sie zur Verhütung mehreres Zanks, keinen *Wenden* in ihre Zeche nehmen sollen. Anno 1554. d. 19. Januar. Ist der Schuster Zeche, wegen den *Slatky* Schuster, so Wendischer Nation gewesen, Bescheid erfolget: dieweil er *Slatky* von der Zech angenommen, ehe sie die Freyheit bekommen; so sollen sie einem ehrsamen Rath so viel zu Gefallen thun, und ihm auf Lebezeit gedulden: nachmals aber soll *kein Wende zu ewigen Zeiten* in die Zech genommen werden.“— Mnozj hořekugj nad tjm, že w těchto dwau baňských městech Štiawnici a Bystřici řeč německá mizj a slowenská se rozmáhá. Kdyby to i skutečně prawda byla, milý Bože! nemagjli Slawowé wjce přjčin hořekowati že němčina, ne z gednotliwých měst, ale z celých welikých *kragin* Slawenčinu wytiskla k. p. z Pomořanska, z Braniborska, z Lužic, z Polabska, Sorbska, Mjšně, Korytan, Styrska a t. d. Ať to mlučenjm pomineme, že aspoň drahná čast z těchto Saských připutowanců do baňských těchto měst, krom toho původně poněmčilj Slawowé byli. Wiz *Andr. Engelhart*, *Prachtwerke der Unterwelt*, *Wien* 1828. *Th.* 3. *p.* 3. „Andere vermuthen *Kremnitz* und *Schemnitz* stammen von den Ortschaften *Krimnitz* und *Schimnitz* her, welche in Sachsen im Erzgebirge an der Pleisse liegen, deren Emigranten die Benennung hieher gebracht haben.“ I *Krimnitz* i *Schimnitz* i *Pleisse* gsau slawská gména. Škřek *Fejérů*, *Rumich*, *Čaplowičů* a gim podobných, o slowakizowánj Němců a Maďarů w Uhřjch, gest prázný hlas do wětra, gest zlomyselné štwánj proti úbohým Slowákům. Gak Slawowé, gmenowitě Slowáci, snášeliwj gsau co do řeči giných sausednjch národů, důkazem toho budte *Handerburci*, aneb tak řečenj *Quadi* německau řeč mluwjcj, w Turčanské a Nitranské stolici, osamotěnj u prostřed Slowáků, rozsypanč w gednotliwých městečkách

a wesnicech od mnoha stoletj žigjcj, k. p. *Německé Prawno*, *Skleno*, *Hornj Štubně*, *Wrjcko*, *Jasenowá*, *Hadwiga* a t. d. gegichž řeči se Slowáci zdegšj až posawád ani gen nedotkli. Srow. *Belius*, *Not. Hung. T. II. p.* 306. „Germani Thurocienses colunt vicos *Turtsek*, *Neustuben*, *Glaser-Hay*, *Jaszenowa*, *Hadwiga*, *Briesztya* et *Vritzko*. Maxime proclive est originem eorum ad Saxones referre, qui montanas urbes condiderunt. Certe linguam Slavicam *raro addiscunt*.“ Ostatně gméno města *Štiawnice* psáno gest w této Znělce tak, gako ge tamégšj, měkých liter wůbec nikde we slowenčině neužjwagjcj, Němci wyslowugj, totiž twerdě *Štyawnyce*.

Znělka 566.

V. 2. „Handerburče.“ Handerburci slugj Slowákům Němcí w Turčanské, Nitranské djlem i Těkowské stólici od starodáwných časů bydljcj a nemotorné nářečj mluwjcj, gež někteřj za potomky Quadů třjmagj.

V. 7. „Nu bós bili ğaydy?“ Wýpowěd, kterau Handerburci tak často opakugj, že ge Slowáci nj škadljwagj a překáragj. Dle domnénj některých znamená to prey tolik co *Bas*, *Fidel*, *Geige* neb *keydy* (dudy).

V. 9. „Krikehág“ wes nedaleko od Kremnice, a gakoby hnjzdo Handerburců, odkud tito i *Krikehágćané* slugj. Srow. *Csaplovics*, *Gem. Ung. I. S.* 206. „Die Krikehajer in den Gebirgen des Neutraer, des Barscher und des Thurócszer Comitat, sprechen ein sonderbares Kauderwelsch, z. B. *Grimpele* ist ihnen ein Stickl, *Miscapala* ein Füllen, *Fressbrettal* ein Teller, *Fresshölzal* ein Löffel.“ Gméno *Handerburců a Krikehajců* powstalo snad od způsobu mluwenj čili *krikánj* a *burcowánj* gazykem. Srow. *Belii*, *Not. Hung. T. II. p.* 306. „Germani, dubia aetate Comitatui Thurocziensi illati. Difficile est, etiamsi attentissime loquentes audias, intelligere, quid sibi velint; ut conjectatione opus

sit his, qui *barritus* eorum inaveti sunt, quoties sermo cum illis conferendus est. *Gepidarum* reliquias dicunt aliqui, alii ad *Gothos* alii ad *Quados* originem eorum referunt. Inficeti sunt in omni actionum genere, et cum primis ad conversandum insuaves. Amant praeterea dolos, quibus si accolas *Slavos* queant circumvenire, vehementer sibi placent, testantes ea re, quam sint ab ea natione animo alieno. Certe linguam slavicam *raro* addiscunt, aut si quid ejus apprehenderunt, tam male eam pronunciant, ut murmur edere eos crederes, non loqui.“

Znělka 567.

†. 11. „Bindisch Kirpel.“ Srow. *Lad. Bartholom. Mem. Pr. Csetnek, p.* 46. „Germani (Gömörienses) in vicinos Slavos, quibus Benden, et per contemtum *Bindische Kirpl* dicunt, odio ducuntur.“ Srow. *Schaffarik, Abk. d. Slav. S.* 62. „Der Metzenseifer oder Dobschauer Quaden-Deutsche nennt, wie ich aus Erfahrung weiss, seinen slowakischen Nachbarn einen *Bindischen Kirpl.*“ Srow. Naše *Rozprawy str.*280. Tito Quadštj Němci gsau wětšjm djlem hornjci a kowkopowé.

Znělka 568.

†. 3. „Švihlička“ tak sluge w Hantýrce čili w českozloděgské řeči *němčina.* Srow. *A. J. Puchmayer Hantyrka, als Anhang zu der Gram. d. Zig. Sp. Prag* 1821. *S.* 86. „Švihlička, die deutsche Sprache; kaumáš švihličku? sprichst du deutsch? — Švihljk ein Deutscher.“

†. 10. „Z Lewoče.“ Srow. *Ondr. Kucharského psanj, w Časop. Mus.* 1828. *Sw. II. str.* 131. „Cesta moge wážná gest wzhledem gazykozpytným a národopisným. Staw gmenowitě Rusniaků oplakaný. Wšecky zdegšj Slowany snažj se Němci znémčiti a Maďaři zmaďariti. W *Lewoči* powjdáno mi wyslownè: *die schlawakische Sprache soll ausgerottet werden!*“

V. 14. „Hrachem.“ Srow. *K. G. Windisch, Geogr. des K. Ung. Th. II. S.* 6. „Die Erbsen welche um *Leutschau* (Lewoče we Spiši) wachsen sind von besonderer Grösse und Güte.“

Znělka 569.

V. 8. „Švedům a Sasům.“ Srow. *Alex. Paříček, Gesch. Böh. Zweite Auf.* 1782. *S* 168. „Im Jahre 1631. kam der Kuhrfürst von Sachsen Joh. Georg nach Prag und liess viele Kostbarkeiten, die er in dem Prager Schlosse fand, auf mehr als 50 Wägen nach Dresden wegführen. Die Schweden machten es, unter Ferdinand III. auch nicht besser. Nicht nur die merkwürdige und grösstentheils aus alten Handschriften bestehende Wittingauer Bibliothek, sondern auch alle übrigen Gemälde und zurückgelassene Kunststücke wurden von ihnen nach Schweden gebracht, wo sie theils zerstümmelt, theils an auswärtige Höfe verkauft wurden.“ *Dobrowsky, Reise nach Schweden S.* 34. „Zu Stralsund soll noch eine beträchtliche Anzahl von damals erbeuteten Büchern, vermuthlich noch in Verschlägen liegen, die wahrscheinlich für Stockholm bestimmt waren und zufälliger Weise zurückblieben. *S.* 162. Codicibus quid te jactas Stockholma Boemis?“ — *Jan Beckowský, w Časopisu Musey. třetj ročnj běh, Sw. I. str.* 105. 106. Švedowé z hradu i z menšjho města Pražského do 7 millionů wywezli bohactwa. Švedowé kostely i kláštery laupili, z cjsarské Kunst-Komory wšechny drahé wěci, také z knihárny wšechny knihy pobrali, zlost nepřátelskau prowozugjce, a wšechny kořisti do Šved poslali.“ *J. Jungmann, hist. lit. str.* 321. „Maximilian do Prahy wterhol, do Bawor se odebral, kamž 1500 wozů pokladů a skwostnostj českých zawesti kázal. *Str.* 322. Sasici wpadli do Čech. České bohactwo a památky mnohé do Sas po Labi wozjno. Švedowé pod Bannerem Čechy plenili. Königsmark bibliotheky a wše co drahého nalezol

do Šwed poslal.“ *Berchtold a Presl*, *Rostlinař*, *str* 10. „Pěkná djla stawitelstwj, maljřstwj a rezbářstwj z toho wěku w Čechách a naywjce w Praze se shledagj, — než mýljm se! toliko stawitelstwj mámi řjci, w Draždanech, Stokholmu a Wjdni, ne w Praze, musjme ostatnj hledati. — Co wzteklost bogownjka šwedského nezahladila — to bylo odwezeno, a oprawdowě Sasi a Šwedi neměli nikdy tolik přjležitosti, tolik wěcj drahých a umělecký ch nagednau laupiti: konali to statně a sůstawili nám zde holé a ledwa upomenutj oplakánj hodné, že sme tolik měli. Tato kořist skwostná potom kabinety w Draždanech a Štokholmu napelnila, a ostatky toho ztroskotánj drahého obrazownu cjsarskau we Wjdni ozdobugj.“

Zněl k a 570.

V. 7. „Piwoda.“ Srow. *Ant. Szirmay*, *Hung. in Par. p.* 41. „Cum anno 1700 post obitum Caroli II. Hispaniarum regis, intuitu successionis Hispanicae, acre bellum inter Augustas domos Austriacam et Burbonicam exarsisset, *Pivoda* ex Comitatu Lyptoviensi oriundus, virtute militari ad tribuni dignitatem eluctatus Corpus Volonum, qui ex praeda hostili viverent, in Hungaria ex faece populi conscripsit, cui agmini cum stipendia non solverentur, praedae autem hostilis modus non admodum suppeteret, omni suppellectili castrensi destitutum in proverbium apud Hungaros (et Slavos) abivit: *Pivoda Regementye*, *se dobja, se zászlója* (Piwodův pluk nemá ani bubnu ani korauhwe), et cum pro tentoriis linteamenta expansa haberet, etiam *Ponyva-hada* dicebatur.“ Slowáci až posud zpjwagj w gedné národnj pjsni:

„Ten *Piwoda* náš Kapitan
Platíu by nás ništ nemá sám:
Geho mundjer otrhaný
A koňa mu šklbú wrany.“

V. 9. „Ottem“ t. *Otto Dlauhý*, Markrabe Braniborský: Srow. *Hájka*, *r.* 1279. „Otta Markrabě Bram-

burský, genž byl Šwager krále Ottokara, přigew na hrad Pražský a tu shromaždiw Čechy mluwil k nim tato slowa: Čechowé milj! wjte co gest byl král Ottokar, pán wáš. Ale poněwadž padl a zahynul, a mládenček (syn geho) na tento čas let mage 9. wám ani sobě rady dáti neumj, slušné gest abych gemu gako syrotku gá i wy pomoc učinili. Čechowé, pokoge žádostiwj k tomu swolili a Ottowi *Wáclawa* ku zprawowánj a opatrowánj poručili. W tom Makrabě mage giž dědice českého i wšecky Čecby we swé moci: *tagné* a rychle poslal k cjsaři Rudolfowi, aby shromaždě Němców, gakž můž naywětšj počet mjti, ku Praze se obrátil, a on Markrabě že chce s Čechy proti němu až na Bjlau Horu wygeti a potkati se wogensky tak, aby tu byli wšickni Čechowé zbiti i ten dědic také aby zahynul, a tu zemi aby Němci osadili a gj wládli až na wěky. Léta 1281 kázal Markrabě Bramburský, zlý zprawce české země powolati před sebe na hradě Pražském Kunhuty manželky někdy Ottokarowy a Wáclawa syna gegjho, dědice Českého, a w tom hned kázal ge na wůz wsaditi a na hrad genž *Bezděz* slowe tagně wezti, Čechy služebnjky gich odlaučiw dal gim za čeledjny Němce, přikázaw gim aby gich pilně ostřjhali. I wezli gsau ge w chaterném oděwu ano ge weliká zima i tma trápila. Gaký pak plač byl od králowny i od syna gegjho žádný toho nemůž wyprawiti. Když gsau ge pak na Bezděz přiwezli, po německu ztenka gim gjsti dáwali. Léta 1283 Otto zprawce a poručnjk Wáclawa, wzaw patnáct tisjc hřiwen strjbrných z berně obecné, geště lakomstwjm gsa weden dwadcet tisjc hřiwen strjbrných od téhož Wáclawa za swé *zprawowánj* požádal.“ Co to bylo za zprawowánj kraginy, wypisuge Hágek takto: „Otta Bramburský přigel do Prahy a Němci ustawičně za njm z německých zemj běželi a Českau zemi gako mauchy naplnili. Zlaupeni gsau wšickni klášterowé i farnj kostelowé, také i wsi, koňowé, krávy i ginj dobytkowé pobráni, některé pak wsi nětoliko wybráni

ale i spáleni. Biskup Brambursky Eberhard kázal swým Němcům aby se w haufjch po wšj zemi rozešli a wšecky Čechy hubili a mordowali. Čechowé to slyšjce, ti kteřj we wsech neohrazených bydleli, opustiwše swé přjbytky s ženami, dětmi a s dobytky w hustých lesjch a skrýšjch obýwali, tak dlauho až zima přišla a sněhowé spadli, tu ge tepruw Němci gako sledny psi zwěř lesnj wyhledali a gjmali, laupili, swláčeli, mučili rozličnými mukami, chtjc od nich peněz mjti.“ Srow. *Kralodw. Rpis. báseň* „Beneš Hermanow.“

¥. 10. „Korydon“ u Slowáků weliký a nezpůsobný člowěk: *zastobohowanec* aneb *zabohowanec* zakletý, zlořečený, surowý člowěk.

Znělka 571.

¥. 11. „Rada Holomauce.“ Srow. *Psanj Karla staršjho z Žerotjna Radě města Holomauce r. 1610. w Slowesnosti Jungmann. str.* 241. „Zprawu Waši — gsem wčeregšjho dne od wyslaných Wašich dostal, a na tom se nemálo zastawil, že takowé psanj netoliko proti *obyčegi země a úřadu* mému, než také proti Wašemu wlastnjmu způsobu, *německým gazykem* učiněno gest: gešto wjte dobře, že w této zemi gazyk swůg obzwláštnj a wlastnj máme, za který se Wám *styděti* nic nenj potřebj: nébrž styděti bychom se slušně za to musili, kdybychom se toho dopustili, aby týž gazyk náš přirozený, tak wzácný, starožitný a rozšjřený měl od cizjho gazyku wytisknut býti. Pročež ačkoli sem byl z počátku na tom, abych Wám na takowé psanj žádné odpowědi nedal, wšak prohlédage k wěci, o kterauž činiti gest, na ten čas od swého práwa sem upustil, a tau wšak při tom wýhradau a Wám učiněném napomenutj: abyste mi napotom gazykem w této zemi obwyklým, a nám Morawanům přirozeným psáwali; což slušně nad giné, gsauce přednjm a hlawnjm městem této země, učiniti máte.“

Znělka 572.

V. 11. „Zbognjků dwanáctero.“ Kdoby chtěl šjřegi čjsti o těchto zbognjcjch, zwláště o *Janošjkowi*, toho odsjláme na následugjcj Spisy: *Tablic, slow. Weršowci, str.* 120. — *Staré Nowiny str.* 65. — *Šafařjk, Tatran. Muza, str.* 25. — *Csaplowics, Gem. v. Ung. Th. I. S.* 268. 271. — *Fejérpataky, Kalendář na r.* 1831. 1832.

V. 12. „Morawský Deblin.“ Srow. *Hágek, Kron. r.* 1312. „Přineseny gsau nowiny do Čech králowi Janowi, žeby w Morawě skrze laupežnjky dáli se rozličnj neřádowé. Král Jan sebraw wogsko pustil se do Morawy, gel do Brna, a tu gemu powědjno že *Fridrich z Deblina* weliké škody laupežem činj. Král hned kázal naň táhnauti a geg přjsně dobývati. Fridrich znamenaw že se neobránj, poslal ku králi, gemu se dáwage na milost. Král mage o něm zprawu že gest muž w swé wěci nestálý a k laupežným wěcem wždycky hotowý, wzkázal gemu že geg na milost chce přigjti ale hrady geho wšecky zbořiti.“

V. 12. „Český Tista.“ Srow. *Lenfant, Gesch. des Huss. Kr. T. I. S.* 277. „In dem Pilsner Kreise, auf einem hohen, von allen Seiten steilen, und dahero fast unersteiglichen Berg lag eine Festung, worauf ein gewisser Edelmann aus einer alten Familie, dabey aber ein berüchtigter Strassenräuber, Namens *Johann Tysta* wohnte.“ *Hágek r.* 1418. „Jan Tista Wršowský z Sedčic, genž byl na Přimdě, weliké laupeže w Čechách prowozowal a některé zemany na gich twrzech wybjgel.“

V. 13. „Wiliš.“ Srow. *Fr. W. Sommersburg, Scriptores rer. Siles. Lips.* 1729, *p.* 93. „In die Sancti Blasii, *Wilisch*, qui fuit magnus raptor et spoliator Wratislaviensium, prope oppidum Neustadt suspensus fuit.“

Znělka 575.

V. 6. „Kyklopi“ aneb *Cicłopowé* byli towaryšowé a pomocnjci Wulkana boha ohně a kowaře, genž spolu bohům zbroge, střely a t. d. kowali. Kyklopowé byli gednoocj, wysoké a silné postawy.

V. 14. „Swiňohlawj Tuman, Kuman.“ Srow. *Hágek*, *Kron. r.* 920. „Drahomira powolawši k sobě tagně swých dwau služebnjků, wlastnjch bratrůw, *Tumana* a *Kumana*, gimž někteřj *swinj hlawy* řjkali, ti gsau nosili za znamenj swinj hlawu, gich žádala aby na Tetin geli, a pod způsobem přátelstwj Lidmilu swekruši gegj aby gakž budau moci žiwota zbawili, za to že gim welike dary dáti chce. Oni gsauce pohané a darů žádostiwj sljbili to učiniti. Tuman a Kuman krewnj nágemnjci, přišli, dwéře wyrazili, z lože gegjho gsau gi stáhli, zawitj gegj na gegjm hrdle zawázawše po komoře gi wláčili, na kterémž ona kamenu klekati před ložem obyčeg měla, tu gi přiwlekše, hlawu gegj o ten kamen bili, až krwawé krůpě skákaly. Tuman a Kuman, přigewše do Prahy, oznámili Drahomiře smrt swekruše gegj milé swaté Lidmily; kterážto slyšeci welmi se zradowala a tém nágemným mordéřům stříbra a zlata mnoho dala.“ *Komenský*, *hist. Protiw. cjrk. čes. str.* 6. „Drahomira hledala k wykonánj wraždy přjhodných nástrogů, až i našla dwa opowažliwé gonáky přednjho řádu, *Tumana* a *Kumana*, kteřjž nočně swatau tu wdowu, w kaple na modlitbách našli, ruce na ni wztáhli, k zemi porazili, a rauchu z hlawy strhše w usta wecpali a tak gi udusili.“

Znělka 576.

V. 8. „Putša a t. d.“ Srow. *Nestor*, *Ljetopisy*, *r.* 1015. „Swjatopolk ispolniwsja bezzakonija Kainow smysl priim. Priideže noščiju k Wyšegorodu otaj, i prizwa *Putšu* i Wišegorodskije bojarci, i reče im: Pri-

jaite mi wsiem serdcem! ne powědajući nikomuže ježde ubiite brata mojego Borisa! Oni že wskorie oběšćašas jemu sotworiti. Poslanii že priidoša noščiju na Olp, Borisa že ubiwše okajannii wwertěša w šater, i wloži-ša na kola i powezoša, ješče dyšušču jemu; uwiděwže okajannyi Swjatopolk, jako ješče jemu dyšuščiu, posla dwa Barjaga prikončati jego. Jedin jeju izwlek meč, i pronze po serdcu. Sutže imena sim zakonoprestupnikom: *Putša*, *Talec*, *Jelowič*, *Ljaško*. Swjatopolk že okajannyi pomysliw rek: Se ubich Borisa, kakoby ubiti *Gljeba*? I posla s lestiju ko Gljebu. Okajanyi že poslanyi *Gorasjer* powelje wborze zarězati Gljeba; powar že Gljebow, imenem *Torćjn*, wzem nož, i zaréza Gljeba."

Znělka 577.

V. 6. „Trestem od Maďarů půgčeným." Srow. *Staŕj Letopisowé češtj, wyd. Fr. Palackým w Prase* 1829. *str.* 312. „O takowé ohawné smrti — z kůže dřenj a *wstrkánj na kůl* — prwé nikdy w Čechách slýcháno nebylo, ale to gest giž z *Uher* sem do Čech přineseno."

V. 11. „Tót nem ember." Srow. *Freym. Bemerk. eines Ungars über sein V.* 1799. *S.* 56. „Der Nationalstolz des Ungars ist von einem, ihn entehrenden Nationalhass begleitet. So ist er unter andern den Slaven abgeneigt, daher das Sprichwort, das er oft im Munde führt: *Tóth nem ember*: *Bot nem fegyver*, *Kása nem étel.* (Der Slave ist kein Mensch, Knittel ist keine Waffe, Hirse ist keine Speise)." Skladatel těchto básnj, rozpomjná se, že w dětinstwj swém gakausi náchylnost a chut měl k učenj se maďarčině: ale perwé slyšenj tohoto ohawného wražditwého přjslowj z ust maďarských tak ho předěsilo a odsterčilo, že gen s welikau pracj i w dospělém wěku ten mladý wtisk a předsudek wykořeniti mohel. A toto přjslowj *na zlehčenj Slowáků* nenj gediné, magjť gich celau kopu Maďaři, wiz *A. Szirmay*, *Hung. in Parab. p.* 70. Snad žádný

europegský gazyk nemá takowau náchylnost negen ku zložečenj (teremtettowánj, basomowánj, ebattowánj, ördögattowánj, illyenattowánj a t. d.), než i ku přezjwánj a potupných gmen přilepowánj, gako maďarský. Nenj sausednjho národu, gehož gméno by w maďarčině nebylo překruceno a zhanobeno, k. p. *Tóth* čili Slowák gest gim nečlowěk; *Čech* gest Cópák; *Morawan* gest morva marha t. g. zdechlina, howado; *Serb* ge Vadrátz t. g. diwý, wzteklý Rác; *orossni* znamená gim kradnauti, od Orosz Rus; *olalkodni* znamená zbjgeti, dklady činiti od Olah, Walach; *Szasz* gim značj nehostinský od Sasů Němců; Šwábům a Němcům řjkagj posměšně *Sagter-Bagter*; Rakaušanům *Rakker*; Chorwatům se ušklebugj: *Udri udri!* Polákům: *Nos Poljoni forti vires, Stamus in bello sicuti mures*; anoberž i králům přilepowali přezdjwky, k. p. českého Wladislawa nazjwali *Dobře*. Srow. *Szirmay Hungaria in Parab. p.* 69. 75. To ge znamenjm — aspoň welmi njzkého stupně wzdělanosti.

Znělka 578.

V. 3. „Hlubockého.“ Wiz naše *Kázně a řeči, str.* 631.

V. 14. „Teremtette,“ zložečenj maďarské, často opakowané, asi to co *potwora, stwořenj* (creatur!). Srow. *A. Szirmay, Hung. in Parab. p.* 38. „Teremtette increpandi formula apud Hungaros, indubie a Manichaeis Turcis permixtis adoptata. Quae si reflexa mente ad res creatas referatur, est blasphaemia. Eam Husari, dum lethalem ictum curva sua framea hosti infligunt, interjicere solent, et est tantae efficaciae, quod nos ipsi Pesthini nebulonem quempiam quinque satellitibus Civitatensibus pugione resistentem spectaverimus, sed dum Husarum in auxilium satellitum occurrentem et e longe *Teremtette!* clamantem audisset, heros iste in ejulatus *aube! tarumdadum!* effusus pugionem immediate dimiserit et apparitoribus se subjecerit. Imo Ca-

eodaemones etiam ex inferno hac interjectionis figura expelli posse affirmat Abbas L'Advocat in Diction. historico."

Znělka 580.

ŷ. 10. „Pölitz" (srow. Police), we swých spisech obzwláště w *Děginách* často neważně o slawském národu pjše, k. p. kde o Petru Welikém mluwj, pjše „dass die slavischen Völker überhaupt, nach dem Zeugnisse der Geschichte, nur durch einen Stoss von Aussen geweckt und in Thätigkeit versetzt werden können." Potom tamże *T. I. S.* 17. „Freue dich, Jüngling, der du aus deutschem Blute stammest, deines Vaterlandes! Vergiss es nie, dass die slavischen Völker sich unmuthig und widerstrebend unter die Übermacht, der teutschen Kraft beugen mussten; dass die grossen Namen Huss u. s. w. unserm Volke angehören."

ŷ. 10. „Rotek" (srow. Hrot, Hrotek, čili rota). Srow. *Krok*, *D. I. Č I. str.* 68. „Welmi nectně, hanliwě a urážliwě prawj Rotek (K. v. Professor we Freiburgu) *Allg. Geschichte* 6. *B. p.* 466. że řecká se hodj k básněnj, latinská pro práwa, francauská ke schůzce, wlaská k lásce; bohatá a silná anglická gako gegj matka německá gest řeč zralého rozumu; *ruská* může slauti řečj — *otroků*." —

ŷ. 11. „Ludwig" (Joh. Peter). Srow. *Erläuterung der goldenen Bulle, Frankf. u. Leipz.* 1752. *S.* 1416. „Carolus IV. hätte sich bedenken sollen denen Churfürstlichen Prinzen die harte und ungestalte Wendischen Sprache aufzuerlegen. Wie dann eben deswegen diese Satzung mehr verlacht als in acht genommen, und in die Übung gebracht worden. Indem sich ein Chur-Prinz oder Churfüst fast geschämt haben würde, wenn ihm einer nachsagen sollen, dass er Zeit und Fleiss auf diese Knechtsprache gewendet. Absonderlich da die Wenden zu den Zeiten Caroli IV. bereits in einer solchen Verachtung gewesen, dass man solche gleich den

Knechten und Hunden gehalten." *Dobrowsky, Slowanka II. S.* 116. „Was Joh. Pet. Ludwig in seiner Erläuterung der goldenen Bulle dagegen zu erinnern wagte, ist grober Schimpf worauf der sanfte Fort. Durich einiges in seiner Bibl. Slav. S. 36. 58. 62. höflich erwiederte, und in den folg. Bänden noch besser beweisen wollte, wie unwissend dreist Ludwig die wendische Sprache verunglimpfet habe."

†. 11. „Neumann:" *Natur des Menschen* 1815. *T.* 2. *S.* 59. 62. „Die Slavischen Völker sind wohl aus andern Stoffen zusammengesetzt, als die Teutschen, und ihnen ist eben darum von der Natur eine andere Bestimmung, als diesen, angewiesen. Nur der Europäer und unter diesen nur germanische oder ostasiatische, keineswegs aber der slavische Stamm, wird sofort in alle Ewigkeit eine Zierde der Schöpfung und Herr der Welt bleiben."

†. 11. „Kreil." Srow. *Mnemosyne Th. I. S.* 21. *a odtud přeložené w Kroku. D. I. Č.* 3. *str.* 64 „Málo dogista na mapě mjst naleznauti lze, kdeby hranice mezi dwěma rozdjlnými národy tak ostře a břitce taženy byly gako zde, totiž na hoře *Plači* we Styraku mezi Němci a Slawy; neboť gak mile do městečka Windické Bystřice wkročjš, hned konec německé čistoty a upřjmnosti uhlédáš, a nalezneš se gednjmkrátem w české aneb morawské wesnici, mezi těmi něčistými Slaweny, na gegichž twáři sama přjroda ráz otroctwj, zdá se, wytiskla." *Kreyl* prý byl učitelem u českého šlechtice, on nenj samotný, který toho hanj, gehož chleba gj; takowých krkawců gest wjce.

†. 11. „Crome," učitel Statistiky a Politiky w Giessenu. Srow. *Wiener gem. Hauskalender*, 1820. *S.* 29. „Schilderung der öst. Monarchie. 1. Die *Teutschen* 5. Mill. an der Zahl, di sich durch Redlichkeit und Treue, Offenheit und Jovialität, Industrie und Wohlstand, Sitten und Liebe zu den Wissenschaften aus-

zeichnen. 2 *Die Slaven*, 11—12. Mill. Bei diesen treten, als Folgen einer langen Dienstbarkeit und unterdrückten Cultur sichtbar hervor: Roheit, Indolenz, Unreinlichkeit, grobe Sinnlichkeit und grosser Leichtsinn. Dabei sind sie oft dem Trunk ergeben; gewöhnlich etwas faul, verstockt, diebisch, kriechend und tükisch gegen ihre Obern."

¶. 12. „Sichar" aneb *Sicharius* wyslanec Dagobertův k Samowi. Srow. *Fredegar C.* 67. „Samo dixit, terra quam habemus Dagoberti est, et nos (Slavi) sui sumus, si tamen nobiscum disposuerit amicitias conservare. *Sicharius* dicens, non est possibile ut Christiani, Dei servi, cum *canibus* amicitias colere possent."

¶. 12. „Detrich Stade." Srow. *Maibom. Rer. Germ. Tom. III. p.* 165. „Crancio scribenti venire in mentem debuisset *Theodorici Marchionis* Brandeburgii matrimonium inter Mistivoium Slavorum dynastam, et Bernhardi Saxoniae ducis, sive filiam, sive neptem, variant enim scriptores, vehementer disvadentis, *scaevum* et *contumeliosum* in gentem Henetam (Slavam) ejusque optimates *scomma* et *convicium*." *Sam. Grosser*, *Lausitzer Merkw.* „Es hatte sich der Wendische Fürst Mistivoi eine Anverwandtin Herzog Bernhards von Lüneburg zur Gemahlin ausgebeten. Aber Marggraf *Dietrich von Stade* machte Schwierigkeiten und sagte; man müsse eine so vornehme Princessin keinem *Hunde* geben."

¶. 14. „de Pradt" (Dominique), bývalý arcibiskup Mechelnský a Exminister. Srow. *Histoire de l' Ambassade dans le Grande-duché de Varsovie* 1812. *p.* 71—73. „Europa se mi zdála skonáwati u přegitj Odry. Tu se počjná řeč cizá pro Europu, odéw rozdjlný od europegského. Polsko nenj wjce Asia, ale gešté ani Europa. Oko Poláků gest wýrazu prázné, wšecky přjbytky gsau tolikerá utočistě bjdy, neřádu a bmizu; wes-

nice zmačkané slamenými střechami a ztracené w blátě; města z dřewa, bez prawidelnosti, bez ozdob, bez zásob a t. d."

ỳ. 14. „Trenk." Srow. *Trenks Schriften.* 1786. *Band IV. Von der Nationaltapferkeit S.* 329. „Der Böhme ist boshaft, tükisch, verrätherisch, unversöhnlich, dumm und deshalb ein guter Soldat, wann er mit Zwang und Stockschlägen auf dem Trillerplatze gebildet wird."

Znělka 581.

ỳ. 9. „Thurócz" *Jan*, dėgopisec uherský, psal w latinské řeči *Chron. Hung.* Narozený we Swatém Michale w Turčanské stolici, kde i při tamėgšjm opatstwj r. 1470. úřad pjsaře čili notáře zastáwal. Srow. *Tudományos Gyüt.* 1822. *Sw.* 5. *str.* 58. Srow. *J. Severini*, *Pannonia*, *p.* 350. Thuroczius miscuit quadrata rotundis et insulsam fabellam de equo albo adiecit." Srow. *Assemanni*, *Orig. Ecc. T. II. P.* 2. *C.* 3. „Thurotzius, vir lepidissimus; fabulator; quot verba tot errores. Quid opus futile commentum multis confutare?"

Znělka 582.

ỳ. 14. „Müller" *Peter Franz Joseph.* Srow. geho spis: *Meine Ansicht der Geschichte.* Düsseldorf, 1814. článek *Die Ursprache*: „Auch der slavischen Sprache ist die Ehre widerfahren, als Muttersprache der deutschen zur Seite gestellt zu werden; aber schon der *Name* zeigt, dass sie eine *schlaue*, oder umgekehrt *valsche* (falsche oder wälsche) Sprache ist, die nur wie das Rottwälsche und andere Sprachverdrehungen die deutsche Sprache *schlau* verkauderwälscht. Selbst der Name *Polonia* ist ein verfälschtes *Walonia*, so wie auch Pelasgia nichts anders als Wälschland bezeichnet."

Znělka 583.

¥. 14. „Gebhardi.“ Srow. *Ant. Linhart, Gesch. v. Krain, B. 2. S.* 217. „Neuerlich hat wieder Herr *Gebhardi* in Lüneburg (Gesch. aller wendisch slav. Staaten I. B. 1. Buch. 1. Hpt.) die ganze Galle der Schriftsteller des Mittelalters, die Religionshass und Schmeichelei gegen ihre Fürsten leitete, in dem häszlichen Bilde von dem Nationalcharakter der Slaven aufgetragen.“ *Surowiecki, Słedz. Pocz. str.* 173. Gdyby Gebhardi i iemu podobni, chcieli w dziejach Słowiańskich szukać istotnéy prawdy, znaleźliby ją od razu w zastósowaniu téy prostéy przypowieści: Natrętne szerszenie wciskały sie do nlów zjadać miód pszczelom; a że te kąsały swoich łupieżców, stąd poczytano je za złośliwe i gnieciono na miazgę. — Bezstronni historycy dawno guż osądzili pisma Gebhardego o narodach Słowiańskich. Przebaczając liczným jego błędom i niewiadomości, tego nikt mu darować nie może: że wszędzie o Słowianach mówi z jawnym stronnictwem, uprzedzeniem i nienawiścią. Żałować potrzeba, że P. Karamzin, obrawszy go sobie za przewodnika, i zawierzywszy mu na słowo, ważne i uczone swoje dzieło historii Państwa Ross. zaraził w wielu mieyscach fałszywemi jego zdaniami.“ Při Gebhardim upomjnáme na onnu wýstrahu: *Hic niger est, hunc tu Slavene caveto!* On ge tjm nebezpečnégšj, čjm w europegských bibliothekách rozšjřenégšj a čjtanégšj, a čjm přjsnégšj twárnost prawdomluwnosti na se bere. On chyby a wýstupky Wendů wypisuge s gakausi ljbostj a širokomluwnostj, ale nesprawedliwosti aneb ukrutnosti Němců rychlau a suchau nohau přechodj; mjchá částky z celostj, gednotliwé osoby s národem, mjstnosti se wšeobecnostj. Téměř wšudy užjwá Superlativů w tom co proti Slawům, pérem do žluče wmočeným, pjše, cnosti pak a dobré zwyky zlehčuge a stenčuge. Wše co dobrého při Slawenech, to od Němců

odwodj, wše co zlého gim samým přiwlastňuge. Posunkuge a rozšklebuge se s tisjckrátným gedné a též námjtky při každé přjležitosti opakowánjm. Ba neštjtj se i makawých lžj, chyb, protimluwů, křiwých, zlobiwých saudů a wýkladů, a maluge charakter slawenský gako Kanibalský. Škoda těch, tam tak hogně sebraných, a tak zle, stranliwě wypracowaných, historických látek a hmotin, k gegichžto studnicem, listownám a knihownám téměř gen on sám přjstup měl. W celém geho djle wěge protislawský duch, tak že i ty naykrásněgšj děge Slawů tjmto wýchrakem swé nenáwisti poslintal. Slowem Gebhardi se owšem ukázal býti hodným potomkem swých Luneburských předků, kteřj, dle geho wlastnj zpráwy, Slawy z cechů a z práw wytwjrali. My gen některé důkazy a přjklady z geho *Gesch. d. Wenden*, *Halle* 1790 zde položjme. *Th. I. Vorr. V.* „Die unbegränzte Mord- und Verheerungswuth der Wenden." p. 5. „Nicht nur die ehemaligen deutschen und illyrischen Wenden, sondern auch die neuern Russen, konnte durch eine sehr geringfügige Veranlassung, ohne auf vorhergegangene Begebenheiten, noch auf die gewissen Folgen in der Zukunft zu achten, bewegt werden, sich zu empören, die heiligsten Verträge umzustossen, ihren selbstgewählten Regenten zu tödten. Diejenigen Wenden welchen Procopius das Zeugniss giebt, dass sie weder zur Bosheit noch Arglist einen Hang gehabt, erschienen als solche Bundbrüchige und Treulose, auf die man sich niemals verlassen kann." p. 9. „Der heimliche Meuchelmord ist bei den gar zu leichtsinnigen slavischen Weibern noch jetzt nicht ungewöhnlich." p. 10. „Man kann weder den ältern Slaven noch den Ánten eine wahre Tapferkeit zugestehen." p. 11. „Sie schlachteten nicht nur Männer und Kinder, sondern selbst solche Frauenzimmer, die von andern wilden Nationen verschont und erhalten wurden, (Hier scheint sich *Wagner* — und Gebhardi — übereilt zu haben. Denn bey Stritter heisst es nur von den Slaven bey der Einnahme der

Stadt Topirus. *Dobrowsky, Slavin, p.* 209.) sannen auf neue Quaalen, wodurch sie die Unglücklichen, die in ihre Gewalt gerathen waren tödteten, belustigten sich an den Zuckungen der Armen, denen sie breite Riemen aus dem Rücken schnitten (Diess geschah doch nur den gefangenen kaiserlichen Obristen *Absad* wie es Prokop L. 3. C. 58. erzählt. *Dobrowsky, Slavin, p.* 209.) die sie spiesseten oder auf aufgerichtete Pfäle steckten — die sie lebendig ausweideten und dann in Freyheit setzten, oder die sie gleich dem Schlachtviehe ihren Göttern opferten. Man ward mistrauisch und geitzig, raubbegierig, rachsichtig und mörderisch. Schon die Anten vergruben die Beute, Gold und Kostbarkeiten, und setzten demnach ihr Glück, so wie alle recht geizige Menschen darin, dass sie Dinge zu finden wussten und verbargen, die sie nicht gebrauchen konnten." *p.* 12. „Die Raubsucht der Wenden war unbegränzt. Denn jeder Wende plünderte, und man konnte in den eroberten wendischen Ländern die deutschen Unterthanen durch kein anderes Mittel schützen, als durch dieses, dass man jeden herumirrenden Wenden, der keine Ursache seiner Entfernung vom Dorfe angeben konnte, als einen überwiesenen Räuber und Dieb betrachtete und hinrichtete oder niederschlug. Die nördlichen Wenden an der Ostsee lernten die Seefahrt von den Normännern und wurden darauf die unersättlichsten Corsaren." *p.* 21. „Der Wende war zwar ein geübter Seefahrer, allein er begab sich nicht auf die Gewässer um Waaren auszuführen, sondern um zu rauben und plündern." *T. II. p.* 42. „Die Pomeraner beschäftigten sich mit Seeraub, Verwüstungen und kriegerischen Zügen, *vergnügten* auf diesen ihre fast unbegränzte Mord- und Zerstörungslust auf das grausamste." *p.* 31. „Eine Nation, die wie die Wenden, nur körperliche Vorzüge, und insbesondere beträchtliche Leibesgrösse und starke Kräfte zu schätzen wusste und anstaunte, konnte keinen tiefern Eindruck von der Macht Gottes erhalten, als den, der

von übernatürlicher Grösse seines Sitzes entsprang.“ *p.* 39. „Künste. Auch in diesem Fache zeigten sich die Priester nicht vortheilhaft. Der Geschmak der Wenden blieb stets klein, und so schlecht wie ihn jedes Volk in seiner Kindheit zu haben pflegt.“ *p.* 40. *pjše* „Dass die Slaven nicht vielerley, oder wenigstens nicht gute eiserne Geräthschaften zu verfertigen wussten; dass die Wenden keine grosse und keine freystehenden Bilder durch den Guss hervorzubringen wussten, dass sie ihre Formen aus zwey Stücken, die schlecht genug zusammen gesetzt waren, verfertigten, dass sie keine Figuren richtig zeichnen und bilden konnten.“ *p.* 41. „Zuerst lernten die Wenden wol den Krieg von den Deutschen.“ *p.* 47. „Die Wenden erhielten ihre Waffen durch Raub oder Tausch von den Griechen, Normännern und Deutschen“ *p.* 48. „Jeder Hausvater der Slaven trachtete nur das Vergnügen Menschen zu Morden, grosse Verwüstungen anzurichten, alle Arten der Wollust zu geniessen, zu befriedigen“ *p.* 95. „Die Avaren waren gewohnt, wo nicht die Slawinen überhaupt, doch wenigstens die böhmishen Wenden als gefühl- und schaamlose Menschen zu betrachten, die keine Beleidigung oder Beschimpfung aus ihrer Schläfrigkeit bringen könne.“ *Theil II. p.* 3. „Die Nation (der Slaven auf Rügen) gehörte zu den gutmüthigen Wollüstlingen, denn sie war bis zur Ausschweifung gastfrey.“ *p.* 39. „Die Cassuben zeichnen sich durch Aberglauben, schwärmerische Kirchenandacht, und viele schlechte Eigenschaften aus. Sie sind mistrauisch, heimtückisch, diebisch, eigensinnig, wüthend wo sie keinen Widerstand finden, und verzagt wenn ihnen Muth entgegengesetzt wird, zur Meutherey geneigt, und so sehr rachgierig, dass sie Beleidigungen, die ihren Aeltervätern wiederfahren sind wüthend rächen.“ *p.* 299. „Der Satz, man müsse der Wollust, der Macht und der Befriedigung aller Leidenschaften fröhnen, um das Leben würdig zu geniessen; ward von den Sorben stets zur Ausübung gebracht.“

p. 320. „Graf von Ballenstedt tödtete, obgleich sein Haufe nur aus 60 teutschen gewaffneten Männern bestand, über 1600 Sorben. (Takby byl musel 1 Němec 266 Wendů zabiti, což gen Gebhardi wěřiti může). Příklady chyb, omylů a prohlaupenj wiz *I. p.* 136. „Obotritischer Fürst *Haiba*," tu gsau dwa omyly, ne *Haiba* ale *Haica* aneb *Hika*; aniž byl tento obodritské Knjže, ale německý wůdce pod Ottem. Wiz *Wittichind*, *ap. Meib. p.* 647. „Eo tempore Abotriti rebellarunt et coeso exercitu nostro, ducem ipsum nomine Haicam extinxerunt." *Annal. Sax.* 940. *Leutsch Gero*, *p.* 43. — Gebhardi pjše dále *T. I. p.* 6. „Vom *Piwo* scheint der ähnliche deutsche Name *Bier* darzuthun, und vom *Methe* erweisen es die ältesten nordischen Geschichtsbücher, dass es ursprünglich *deutsche* Getränke sind, die die Wenden nicht erfunden, sondern nur nachmachen lernten. (Mezi *piwem* a *Bier* žádná podobnost etymologická nenj, nebo *piwo* pochodj od *pjti*, a *Bier* od *bräuen brühen*, *wariti*). *T. I. p.* 47. „Der *Schild* hat in wendischer Sprache den *deutschen* Namen *Schit.*" (Důkaz že Gebhardi wendicky ani gen *čjsti* neuměl, mezi *Schild* a *šćit* gaký rozdjl!). *T. I. p.* 51. „Der Wende nannte den, den er ehren wollte, *Boj* oder den Kriegesmann, und den Reichen *bogatý*, weil er voraussetzte, dass man nur durch Krieg (Boj) zu beträchtlichen Gütern gelangen könne." (Mezi *boj* a *bogatý* do cela žádného swazku nenj, *boj* pochodj od *bjti*, a *bogaty* od *bog*, *Bůh*, *ubohý*). — *T. I. p.* 45. přiwodj a křiwě wykládá slowa *Capituláře An.* 805. *apud Balus. T. I. p.* 425. „Et ut arma et *brania* non ducant ad venundandum." (*Möhsen* a ginj dáwagj těmto slowům ten přirozený smysel, že Wendowé byli strůgcowé a prodawači těchto branj a zbrogů, *Gebhardi* naopak, Němcům gegich dělánj, hotowenj a prodáwánj připisuge. Ale proč že nestogj w onom zákoně mjsto slawského *brania*, německé *Waffas*? kdo co udělá, obyčegně to i slowem swé řeči gmenuge).

Gebhardi wymlauwá a ztenčuge německau nesprawedliwost, *T. I. p.* 12. „Mehr die stete *Noth*, die die slawischen Land- und Seeräuber über die benachbarten Christen verbreiteten, als die Begierde die Herrschaft der christlichen Religion zu erweitern und Eroberungen zu machen, veranlassete die älteren Deutschen wendische Staaten anzugreifen und zu zernichten.“ Tak se nestydj i Geronowu zlobiwost lhánjm obarwowati. *I. p.* 115. „Gero überfiel die Slawen bey einer zu seinem Verderben angestellten Zusammenkunft (kde to psáno stogj?) und tödtete über 30 derselben, die der Rausch zur Gegenwehr untüchtig machte.“ (Upřjmněgi tuto děginu wyprawugj staršj němečtj Spisowatelé: *Wittichind*, *Fabrici*, *Grosser*, *Meibom* a ginj pjšjce že Gero tyto Slaweny k sobě pozwal a invitowal k weselému spolku, nikoli pak že ge on přikwáčil už w něgakowém zlém spolku shromažděné). *T. I. p.* 13. „Die christlichen Sieger entzogen den bezwungenen Wenden ihre ganze Verfassung, versetzten sie in fremde Länder, vertilgten ihre Sprache, baueten vieles von ihrem Lande mit Niederländern und andern Deutschen an — a o těchto bezpráwjch prawj předce Gebhardi tamže w poznamenánj — dass man bey dieser Gewaltthätigkeit nach gesunden Grundsätzen verfuhr.“ Geště přiwedeme několik přjkladů *protimluwů* a *odporů*: *T. I. p.* 10. prawj: „Man kann den Slaven *Tapferkeit* nicht zugestehn,“ a opět *T. I. p.* 46. „Weder die Slaven noch die Anten fochten in Reihen und Gliedern oder gehorchten einem Heerführer. Beide waren *muthig* und *tapfer*.“ *I. p.* 49. „Nicht nur die slawischen Männer, sondern auch viele ihrer Weiber und Töchter hatten *muthig* gefochten.“ *II. p.* 42. „Man schätze in Pommern keine Vorzüge des Geistes, sondern hielt nur *Tapferkeit* und Reichthum für das was Würde und Werth ertheilen könnte.“ *I. p.* 300. „Die Lausitzer sind *muthig* und *herzhaft*.“ Tak sobě samému protimluwj i o *čistotě*. *I. p.* 13. a) prawj: „Die slawischen Einwohner wiederstrebten

aller Ordnung und *Reinlichkeit.*“ a opět *II. p.* 300. „Die Lausitzer sind *reinlich.*“ Tak sobě odporuge i z obledu na *wěrnost* Slawů. *I. p.* 6. „Die Wenden *erscheinen* als *Treulose* auf die man sich niemals verlassen kann.“ a opět *II. p.* 301. „Heinrich der Vogler schrieb seine Erretung blos der *Treue* der Wenden zu.“ *Gebhardi* zlehčuge slawskau, w historii upewnėnau dobrotu, a co ginj společné důwěrnosti, newinnosti a wšeobecné bezpečnosti od krádeže připisugj, to on připisuge *nedbanliwosti* a *hlauposti* Slawů, *k. p. II. p.* 42. „Die Pommern gaben dem Gelde, den Kleinodien und den prächtigen Kleidern keinen Werth, sondern liessen die, die sie erbeuteten oder von ausländischen Kaufleuten erhielten, in Fässern, und Kisten ohne Schlösser, und in leerstehenden Häusern, unangerührt und unbesorgt liegen. (Žiwotopisec S. Otta, L. 2. C. 40. takto o této wěci pjše. „Tanta vero *fides* et *societas* est inter eos, ut furtorum et fraudium penitus inexperti cistas et scrinia non habeant serata: admodum mirati sunt quod clitellas episcopi et scrinia serata viderent. Vestes suas, pecuniam et omnia pretiosa sua in cuppis et doliis suis simpliciter coopertis recondunt, *fraudem nullam metuentes*, utpote inexperti.“)

Co se dotýče tedy přednė *laupežnictwj*, obzwlášte *morského*, na které Gebhardi tak často a hroznė nařjká, tedy na to odpowjdáme následugjcjmi swědky a mjsty, a sice s Pribyslawem u *Helmolda L. I. C.* 83. „Quae culpa nostra, si *pulsi patria*, turbaverimus mare? nonne Principum erit haec noxa, qui nos propellunt?“ *Chronic. Slav. ap. Lindenb. C.* 27. „Slavi *proscripti* sunt ibi in Erthneburg. Et mandavit Guntzelinus Praefectus castri Swerin ut omnes Slavi *vagantes* per arva et omnes tales propter latrocinia necarentur.“ Kdo tu byl přjčina laupežnictwj? *Haquet*, *w Dobrow Slowance I. p.* 92. „Raubsucht ist ihre (der Slaven) Sache nicht.“ *Rohrer*, *II. p.* 108. „Ehedem wollte man auch den Hang zum Stehlen unter die

Grundzüge des Slawencharakters aufnehmen: allein es fragt sich, ob der nördliche Deutsche ihnen nicht mehr stahl, als den Slawen je in den Sinn kam.“ *Helmold*, *L. I. C.* 47. „Furari apud *Holsatos* ostentatio est, qui vero praedari nesciat, hebes et inglorius est.“ *Chron. Slav. ap. Lind. C.* 25. „A praedis Slavi non poterant prohiberi *Danorum*, nam Sweyn *rex Danorum* abusus est populo suo ad idem.“

Co se týče nadweržené gim od Gebhardiho I. p. 11. *ukrutnosti* a *nemilosardenstwa*, tedy gestli kde tu obzwláště byli na gedné straně *Germani*, na druhé *Řecí* učitelé Slawů. Srow. *Znělku* 159. *Zn.* 406. *Zn.* 590. *Anton*, *II. p.* 50. „Die harte Behandlung welche die Slawen von den Christen (Deutschen) ausstehen mussten, war die Ursache ihrer Grausamkeit bey ihren Siegen, denn sie übten das Recht der Widervergeltung aus, und ist noch jetzt die Ursache ihres Mistrauens, ja ihres Hasses gegen die Teutschen.“ *Linhard*, *II. p.* 215. „Die wilden Auswüchse der Tapferkeit, des gekränkten Selbstgefühls der Slawen, verdienen den Abscheu der Menschen. Allein man erinnere sich dass die Nation durch *ähnliche Behandlung gereizt*, und ihre Tapferkeit durch keine Cultur gemildert war.“ *Rakowiecki*, *Pr. Rus. I. p.* 2. „Srogość i dzikość Słowian, iak z historyi przekonywać się można, bardziéy z okoliczności a niżeli z naturalnego ich charakteru wynikała. Będąc napadani, uciskani i gnębieni przez różne narody, niekiedy wybijaiąc się z pod ich ciężkiego jarzma, nie umieli ograniczać swéy zemsty i za wyrządzone sobie krziwdy, wzaiemném wetowali okrucieństwem. Do takowych okrucieństw, nie tylko barbarzyńcy, lecz nawet i sami Grecy Słowian przymuszały. Grecy (ten naród chlubny cywilisacyą) nie wypowiedziane zadawali męczarnie zabranym na woynie w niewolą Słowianom. *Mem. Pop. T. II.* 59.“ Přiklady ukrutnosti nevzdělaných pohanských Slawů od Gebhardiho přiwedené, příkladmi ukrutnosti nowěgšjch křesťanských ná-

rodů, anoberž wysoceučených Němců, ještě přewýšeny gsau. Srow. *J. F. Schneller, Österreichs Einfluss auf Deutschl.* S. 330. „Die Processe der Nadasdi, Zrini, Frangipani wurden an die drey Hochschulen von Leipzig, Tübingen und Ingolstadt zur Beurtheilung geschickt. Diese Gelehrten welche noch keinen Unterschied zwischen Rache und Strafe kannten, erklärten die Empörer mit glühenden Zangen zu zwicken, ihnen die Zungen auszureissen, Riemen aus ihnen zu schneiden und sie endlich zu verbrennen. — Der Kaiser dachte menschlicher. — *Týž tamž* S. 27. „Das Volk der Magyaren metzelte den nicht entflohenen Hirten sammt seinen Herden dahin. Es gefiel sich *Menschenherzen zu essen* und *Blut* zu *trinken*.“ Srow. *Annal. Fuld. Contin. ap. Freh.* „Anno 896 Zwentibaldus dux Moravorum, diem ultimum clausit infeliciter. Ungari in his temporibus ultra Danubium peragrantes multa miserabilia perpetravere. Nam homines et *vetulas Matronas* penitus occidendo, juvenculas tantum ut jumenta pro libidine exercenda secum trahentes, totam Pannoniam ad internecionem deleverunt.“ Sr. *Csaplovits, Gem. v. Ung. II.* S. 195. „Höchst martervoll war die Hinrichtung des Rebellen *Dósa* 1514. Man zapfte ihm eine Menge Blut ab, um es seinem Bruder zu trinken zu geben. Seine Gefährten liess man 3 Tage hungern und befahl ihnen dann das Fleisch zu essen, welches die Henker dem Dosa mit glühenden Zangen vom Leibe rissen. Man zog ihm die Eingeweide aus dem Leibe. Sein Leichnam ward zerstückt, theils in Kesseln gesotten, theils auf dem Rost gebraten, den Mitschuldigen zur Speise vorgelegt.“ Srow. *Hájek, Kron.* „Léta 1282 okolo Mělnjka *Němci* (pod Ottem braniborským) sedláčky chudé (a newinné) takto mučili: Swjžjce ge kladli ga na kolesa, gako snopy 5 neb 6 spolu, a z naywyššjho wrchu pauštěli ge do Labe aby se šacowali, a když neměli co dáti ztopili ge a tak Němečkowé sobě kratochwil činili.“ A co hroznégšjho magj dęginy člowěčenstwa gako poprawy a utráconj

Čechů r. 1621 dne 21. Čerwence? gich katowánj, stjnánj, wěšenj, čtwercenj, gazyků za živa řezánj, k šibenici za gazyk přibjgenj, rukau odsekáwánj, kusů těla na rozcestj rozwěšowánj, hlaw na rožně wsterkánj a na planýře, na mosty, na wěže wystawowánj a gich tam za mnoho roků na odiwu nechánj? —

Co se dotýče *udatnosti* a *chrabrosti* čili „*Tapferkeit*“ kterau *Gebhardi* Slawům odpjrá, tedy upomjnáme, že samo slowo *Tapfer*, *Tapferkeit* nenj německé, ale slawského původu od *dobr*, *dober*, *dobrý*, a toto opět od starého slawského kořene *dob*, *doba*, *ozdoba* a t.d. který kořen se w němčině nenalezá. *Dobrý* znamenalo w našj řeči za starodáwna to co *silný*, *udatný*, *zmužilý*, a přešlo nepochybně od Sorbů a giných k Němcům, kteřj z *dobr* udělali *topr*, *tapr*, *tapfr*, *tapfer*. Srow. *Anton*, *I. p.* 32. „Dass Tapferkeit die Slawen auszeichnete, ist wohl nicht erst zu erinnern nöthig, denn ohne dieselbe, hätten sie nie die Besitzer der grossen Länder werden können, die sie zum Theil noch haben.“ *Lützow*, *p.* 150. „Eine andere Tugend der Slawen war Kriegsmuth und Tapferkeit, von der die Geschichte laut zeugt, und die auch Helmold bekennt: *L. I. C.* 12. Provincia Starigard *fortissimis* incolebatur viris. *L.* 2. *C.* 13. Slavi Danorum impugnationes pro nihilo ducunt, imo voluptuosum existimant manum cum eis conserere.“ *Karamzin*, *Ist. Gos. R. I. str.* 56. 57. „Slawiane Dunajskije w 6 wěkě dokazali Grecii, čto chrabrost byla ich prirodnym swoistwom. Črezwyčainaja otwažnost Slawian byla stol izwěstna, čto Chan Avarskii wsegda stawil ich wperedi swojego mnogočislenago woiska.“

Co do „*Falschheit*, *List*, *Tücke*.“ Srow. *Znělka* 84. *ý*. 11. Potom *Linhard*, *Gesch. v. Kr. II. p.* 217. „Misshandlungen aller Art, in allen Jahrhunderten ausgeübt mussten die slawische Nation mistrauisch machen. *p.* 220. Falschheit, List, Zanksucht sind Gebrechen ihrer Schicksale, nicht der Nation.“ *Leske*, *Reise*

durch Sachsen, *w Dobrow. Slowance I. p.* 99. „Die Wenden sind nicht *tückisch*, wie man ihnen Schuld giebt, es wäre denn dass man ihre gerechte Empfindlichkeit bei den Beleidigungen der Teutschen dafür ansehen wolle: vielmehr muthig, herzhaft, treu besonders gegen einander.“ Srow. *Strabo*, *L.* 8. *C.* 33. „Adversus Germanos plurimum utilitatis est in incredulitate, quibus fides habita est, ii maxima damna intulerunt.“ *Velejus*, *L.* 2. *C.* 118. „Germani sunt versutissimi, natumque mendacio genus.“ *Vopiscus*, *in Proculo*; „Francis familiare est ridendo fidem frangere.“ — *Belius*, *Not. Hung. T. II. p.* 306. „Germani Thuroczienses *amant dolos*, quibus si accolas Slavos queant circumvenire, vehementer sibi placent, testantes ea re, quam sint ab ea natione animo alieno.“ Dánowé, sami bratrowé Němců, magj dle *Zimmermans Kirchen Zeitung*, 1830, *Heft* 5. *p.* 356. následugjcj u nich w obecném žiwotě zhusta užjwané přjslowj: „*Hvad gjör Tydskeren ikke for Penge?*“ To gest německy „*Was thut der Deutsche nicht fürs Geld?*“—Co neučinj Němec za penjze?—

Co do „*Schmutz* a *Unreinlichkeit*“ kterau Slawům *I. p.* 4. *p.* 13. nadwerhuge, tedy srow. *Leske*, *Reise w Dobr. Slowance I. str.* 99. „An Reinlichkeit übertreffen sie (die Wenden) fast den Teutschen.“ *Piller et Mitterpacher*, *Iter per Slavoniam*, *Budae* 1783, *p.* 118. „Interiora conclavium sola *mundities* ornat, cujus gens omnis est studiosissima.“ *Joh. Csaplovits in Hesperus* 1818. *Nro* 59, *und* 1820 *Nro* 19. „In den slowakischen Küchen geht es weit *sauberer* und *reinlicher* zu, als in den Gasthäusern zu Wien.“ Ruský Petrohrad deržj se wůbec za nayčistotnėgšj město w celé Europě.

Herder, *Ideen zur ph. d. Gesch. p.* 47. „Der Geschichtschreiber hüte sich, dass er einen Volksstamm zu seinem Lieblinge wähle und dadurch Stämme verkleinere, denen die Lage ihrer Umstände, Glück und Ruhm versagte.“ *Thunmann öst. Volk. p.* 171. „Der Historiker ist oft eben so ungerecht, als der gemeine Mensch: er verachtet den, der nicht im Glücke ist.“ *Rohrer II.*

p. 117. 154, „Nichts ist wohl leichter als den Slawen einen schlechten Charakter im Verhältnisse zu jenem der Deutschen anzusinnen. Allein schwerer würde es allerdings seyn, die Fäden dieser Erscheinungen zu entwickeln, den verborgenen Zusammenhang zu ergründen, oder überhaupt die Veranlassungen auseinander zu setzen, welche den slawischen Volkscharakter hervorbrachten. Vielleicht dürfte derselbe mehr von aussen allmählich aufgedrungen worden seyn, und nie Zeit gewonnen haben, sich von innen gehörig zu entwickeln. Mein Studium der Geschichte spricht wenigstens diesem *Vielleicht* das Wort. — Wir Deutsche hatten bisher nur das Glück voraus, wodurch unser Charakter, besser manchmal schien als er war. Ein Schein, von welchem sich der Slawe nicht immer blenden liess.“ *Ossoliński, Vinc. Kadlubek, von Linde herausgegeb. Vorrede p. VIII.* „Die ungegründeten Verunglimpfungen unserer Nation verdienen keine Widerlegung. *p.* 24. 25. Die Sterne werden nicht schwarz, weil die Finger der Aethiopier nach ihnen weisen. — Möchte doch niemand über uns absprechen, als nach der reiflichsten Erwägung: den Ingber schmeckt man ja nicht eher, als man ihn kaut; wie soll etwas gefallen, wobey man vorüber rennt.“—*Rohoni, Palma Slaviae w Rukopisu str.* 1. *v.* 7.

„Nam quaecunque mea reprobant in gente dicaces,
Prorsus iis vitiis natio nulla caret:
Et bona, quae claris tribuuntur gentibus, inter
Slavos singula si vis, reperire potes.“

Znělka 584.

✱. 11. „Murgu,“ advokat w Pešti. Srow. *Widerlegung d. Abhand. welche unter dem Titel vorkömmt: Beweis dass die Walachen nicht römischer Abkunft sind, und diess nicht aus ihrer italienisch-slawischen Sprache folgt. von S. T. Ofen* 1827. *Und Beweis dass die Walachen der Römer unbezweifelte*

Nachkömmlinge sind, verfasst von E. Murgu, Ofen 1830. Z oškliwého toho celku přiwedeme gen některá mjsta. *Str.* 4. „Von Slawenismen angesteckte Sprache.“ *str.* 9. Walachen machen sich keine Ehre Serbler zu werden, *str.* 153. Also kein römisches Geblüt, keine Römer! das muss gewiss slawisch-kritisch seyn! *str.* 156. Der Zweck dieser Unternehmung ist, das römische Blut, welches in den Adern des Walachen floss, fliesst und fliessen wird, durch *slowenische Seuche* nicht zu beflecken, nicht zu verletzen“ a t. d.

Znělka 585.

¥. 2. „Uhl,“ tenkrát r. 1813. professor děgin w Gindřichowě Hradci w Čechách, nynj we Lwowě.

¥. 6. „Českým trestem.“ Přjklady takowéhoto, u giných národů newjdaného, trestu, totiž *házenj*, obzwlášte z oken, zhusta w českých děginách nalezáme. Srow. *Hágek při R.* 743, „Tu s nimi (muži s děwkami na Dewjně) swau wůli měli dolů ze zamku, ze zdj ge metali, *z oken gimi házeli.*“ — *R.* 1419. „Toho dne (30. Čerwence) když bylo mezi 13—14. hodinau obec Nowoměstská, gižto wůdce byl něgaký Žibřid a Jan Žižka udeřili na Rathauz, a kteréž tam konšely zastihli — pochytiwše některé žiwé a giné mrtwé *z oken házeli*, a ginj wně před Rathauzem stogjce na oštjpy a sudlice ge brali a dobili.“ — *R.* 1422. „Urozuměw tomu Jan Mnich že se něco gedná w tagné radě bez geho přjtomnosti, přišel na Rathauz staroměstský a wšed do Rady sám desat bez opowědi, i nalezl tam Heytmana Haška an sedj s konšely w Radě, i mluwil k nim, ke wšem přjkrá slowa, že chce hned gjti, a na obec zazwoniti a ty Konšely že káže wšecky i s tjm heytmanem na rynk *okny wymetati.*“ — *R.* 1483. „Obec Pražská, spuntowawše se tagně proti Králi pánu swému a proti swým zpráwcům, purgmistru i konšelům, nenadále wskočili nayprwé na Rathauz staroměstský a

polapiwše Jana Klobauka, toho času Purgmistra *swrhli* geg z Rathauzu.“ — *Téhož roku tamť*: Téhož dne Obec nowého města Pražského učinili tolikéž, přiběhše na Rathauz, tu hned šest Konšelůw zamordowali a některými též z Rathauzů *házeli*.“ Srow. *Druhá Apologie Stawůw pod obegj Král. českého, w Praze* 1618. „Nadepsanj Stawowé pod obogj, wyžádawše sobě wstaupenj na Kancelář k nim dwěma (Wiljmowi Slawatowi a Jaroslaw. Boritowi z Martinic, s gednjm Sekretářem mistrem Filipem Fabriciusem, náhončjm gegich) ge z Kanceláře Hradu Pražského, *starobylým přjkladem* w Králowstwj tomto a městech Pražských, wen *z okna wyhodili*.“ — *Reichard, der Passagier* pod článkem *Prag*: „Auf dem Gradschin ist die Domkirche mit ihren Säulen, den Monumenten an der Stätte wo Graf Thurn im 30 jährigen Kriege die Magistratspersonen *herabwerfen* liess.“ *J. W. Sedláček, Paměti Plzenské. str.* 18. „Měšťané w Plzni, kohokoli z bludařů (Husitů) chytili, do starých studnic ge *házeli*, s tjm wyřknutjm: tady skákeg! Na takowý způsob naplnili mnoho studnic, kde až po dnes těla lidská hnigj.“ *Komenský, hist. protiw. K.* 10. *str.* 30. „Když Taboršti posli swé do Hory Kutny poslali Hawla Prstena a Matěge Blažka, ti od hornjků zgjmáni a do nayhlubšjch hawýřských dolů zažiwa *wmetáni* byli.“ I *Jan Nepomucký* z mostu do Wltawy *shozen*. Srow. *Jul. Fr. Schneller, Österreich Einfl. auf Deutschland u. Europa. Stutgard*, 1828. S. 43. „Der Czeche hegte den Groll gegen das Fremde. Der Hinabsturz aus dem Fenster für Verfechtung des Rechts, galt ihm als urväterlich erwiesene Sitte.“

¥. 14, „Časopis Bohemia.“ Srow. *Monatschrift des vat. Mus. Jahrg.* 1. *Septem.* Übersicht der im Böhmen bisher erschienenen Zeitschriften, *S.* 27. *Nro* 101. „Bohemia für gebildete Böhmen, 1812; davon erschien blos 1. Heft.“ Srow. *Perwotiny pěk. um. r.* 1813. *List* 46. „Antibohemia.“ *str.* 186. „Hned z

počátku naywětšj chybu wystawuge českému gazyku že ge *chud*, a to proto že má málo odtažených pochopů. Kdo se ugjmá českého gazyka, toho gmenuge on podgatého duchem strannosti, opičj láskau k wlastenské řeči wraucjho, slepého ctitele, chlapecky po neobyčegnosti a originalnosti bažjcjho, modloslužebnjka, šampiona (směšného hrdinu) a t. d. Psalli kdo česky, tjm se zahodil w počet národnjch srozumitelných auktorů, gako na zradu učeného swého cechu. Co tedy česky psáno, skoro wšecko gen černilidu psáno, aby ten geště wjce se zaslepil. Český gazyk pohledáwá, prý, nynj obnowenau silau gakéhos, nikdy neměného nápadnjho práwa při saudu aesthetickém. Tak se zotawuge knot dohořjwagjcj lampy geště gednau gasně zaplapolage, než do cela uhasne! Šampionowé čechohágnj aby užili té poctiwé čestiny toliko na terh a w čelednjku, kam se pro swau, hbitost a gečiwý přjzwuk, zwláště k waděnj, wýborně hodj.“ Odpowěd od *J. Mladona* pronikawau a čtenj hodnau, na tyto uteržky wiz tamže *List.* 47. „Slowo ke statečnému a blahowzdělanému Bohemariusowi.“

Znělka 586.

V. 9. „Sigmund.“ Srow. *L. Gołębiowski, Wiadomości z Historyi Polskiey, Warsz*, 1827. Pod článkem *Zygmunt III.* 1586—1632. „Zygmunt królewicz Szwedzki, król Polski, niedosyć przywiązania do Polaków okazywał, naganiał często ich obyczaie i stróy narodowy. Był tak nierozważny że *strofował* a nawet *chłostał* Władysława królewicza za to: że Polską nad Niemiecką suknię przekładał i nosić ią lubił. Władysław odpowiadał, że Polskiemu królewiczowi nie należy inaczey ubierać się, iak po Polsku.“

Znělka 587.

V. 8. „Lenku.“ Srow. *Dobrowsky, Lehrgeb. d. böhm. Spr. Prag*, 1809. *Vorrede XIV.* „Eines Wie-

ner Recensenten singender Kehle widerstrebten einige Stellen der böhmischen *Lenka* (März 1808. S. 132) so sehr, dass er von erstickenden *Kakophonien*, von ursprünglicher *Schroffheit* der an sich harten Sprache, zu sprechen veranlasst wurde. Wie viel doch auf ein biegsames Organ in der Aussprache ankommt!"

Znělka 588.

ỳ. 1. „Čimboraso" geden z naywyššjch werchů na zemi patřjcj ku pohořj Cordilleras čili Andes w Americe, zwýšj 18,192 střewjců.

ỳ. 11. „Notař Belůw." Srow. *Schlötzer, Nestor III. S.* 122—133. „Glaubt man hier nicht einen armen Kranken zu hören, der in einem Fieberparoxism tolles Zeug herschwatzt? Und diesen ärmlichen Fabelmann wollen neuere ungrische Geschichtsgelehrte der Welt als einen rechtlichen Chroniken-Schreiber aufdringen! Bald aber vereinten sich alle Geschichts-Forscher, die dieses Namens würdig sind das namenlose Fragment für ein vorsätzliches muthwilliges Fabelwerk eines tief unwissenden Geistlichen zu erklären: so *Pray*, *Eder*, *Gatterer*, *Thunmann*, *Gebhardi* u. a. Aus vermeintlichem Patriotism übertreibt und prahlt er einfältig, dichtet er unverschämt. Gerade in seinem Zeitalter hatten sich die schmutzigen wilden *Komaner* in Ungern eingenistet, und waren unter mehreren Regirungen Hofgünstlinge geworden: *Komanerinnen* besonders spielen bedeutende Rollen. Hatte der geistliche Herr etwa Ursache, dieser Nation die Cour zu machen und ein Fabelchen über ihre Einnistung in Ungern zu erzählen, damit man vergässe, dass sie anfangs als Gefangene, und nachher als arme Flüchtlinge aus Barmherzigkeit, im Reiche aufgenommen worden?" Srow. *Dobrowsky, in den Jahrbüch. d. Literat.* 1827. *B.* 40. *S.* 220—249. — „Zwey ungrische Übersetzungen des Anonymi Belae Regis, so wie die frühern Ausgaben sind ein Beweis von der Werth-

schätzung, die das Buch bey Inländern, bis auf wenige Ausnahmen, bisher gefunden hat. Der Ton der Erzählung, in welchem die Tapferkeit ihrer Vorfahren gepriesen wird, sprach ihren Patriotismus so sehr an, dass sie es, ungeachtet seiner handgreiflichen Übertreibungen, seiner vielen Unrichtigkeiten, lieb gewannen, und es strenger zu prüfen gern und absichtlich unterliessen. Die Ausländer aber, denen die Prahlereyen des Notars anstössig waren, konnten an dem Buche keinen Geschmack finden. Dass er kein Fremder, sondern ein geborner Ungar war, beweisen die abgeschmakten Lobpreisungen (insulsa praeconia) seiner Nation, und die schnöde Behandlung anderer Nationen; dass er von Geburt ein *Kumaner* war scheint doch aus vielen Stellen hervorzuleuchten. Nun mögen die Leser selbst urtheilen ob die Schrift für eine Geschichte von einem glaubwürdigen Verfasser, oder für ein Fabelwerk von einem Romanschreiber, der sich, um Eingang zu finden, für einen Notar des glorreichen Königs Bela ausgibt, zu halten sey."

Znělka 589.

V. 9. „Euphem." Srow. *Constantin. Porphyrog. De Themat. L. II. p.* 20. *Edit. Venet.* 1729. *Thema Sextum.* „Slavisata fuit universa regio (Peloponnesus) ac barbara effecta, quando pestilens morbus in omnem terrarum orbem grassatus est, quo tempore Constantinus Copronymus Romanorum imperii sceptra rexit. Itaque quempiam e Peloponneso oriundum de nobilitate sua, ne dicam ignobilitate, gloriantem, *Euphemius*, illustris ille Grammaticus, cavillatus salse fuit hoc trito et pervagato senario (jambo):

Γαραδοειδὴς ὄψις ἐσθλαβωμένη

(Vieta facies slavisata seu in servitutem redacta)

Hic autem fuit *Nicetas*, qui filiam suam *Sophiam* collocavit *Christophoro*, filio *Romani*, egregii ac probi Imperatoris." Srow. *J.P. Fallmerayer, Gesch. d. Habb.*

Morea, 1830. *S.* 340. „Hiebey ist nicht zu vergessen, dass sogar die noch griechischredenden Überbleibsel des Peloponneses schon im X. Jahrhunderte zu Constantinopel nicht mehr als *Hellenen*, sondern als eine Bastard-Race angesehen wurde, welche die Spuren ihrer slawischen Abstammung im Antlitze herumtrage. Desswegen wurde auch ein moraitischer Archont, dessen Tochter *Sophia* den Sohn des Kaisers *Romanus* geehlicht hatte, und welcher sich rühmte, aus dem Blute der alten Peloponnesier entsprossen zu seyn, von einem *Euphemius* mit folgendem Trimeter bestraft: „*Ein runzliches Slavonier-Gesicht.*“

Znělka 590.

℣. 9. „Basilius.“ Srow. *Tappe, Gesch. v. Rusland. S.* 136. „Der griechische Kaiser Basilius handelte oft grausam und unmenschlich; 15,000 gefangenen Bulgaren liess er die Augen ausstechen; gab jedem Hundert einen Wegführer mit einem Auge, und schickte sie so nach Hause. Samuel der Bulgarn König, fiel bei dem Anblicke der Unglücklichen in Ohnmacht, und starb Tags darauf.“

Znělka 591.

℣. 12. „Casanova“ *Johann Jacob de Seingalt.* nar. 1725 w Beňátkách. Srow. geho *Memoiren* německy wydané u Brockhausa 1822. Pak geho Žiwotopis w Conversat. Lexic. w Přjdawných Swazcjch. We Waršawě měl Casanova s hrabětem Branickým saubog; w Petrohradě byl u cjsařowny Katerjny; w Duchcowě w Čechách byl u hraběte Waldsteina, kde se Kabalau, a Alchimij na útraty tohoto zaneprazňowal. Knjžeti Sulkowskiemu klade Casanova tuto, geho wlastnj umysly skrýwagjcj, wýpowěd do ust: „Das ist die Gemüthsart von uns Polen *unbeständig, unzusammenhängend* und *bestimmbar* durch andere;“ a pak dodáwá úšklebně: „Sarmatorum virtus!“

Znělka 592.

V. 4. „Olše Durynkowa.“ Srow. *Hágka r.* 872. *a Pelclowa Kron. I. str.* 121. „Mezi giný̌mi kořistmi w Lučanském knjžetstwj Čechowé také syna Wlastislawowa (Hágek geg gmenuge Zbislawem) pacholátko newinné (dle Hágka 5leté) našli. Knjže Neklan djtě nějakému Srbu *Durynk* řečenému poručil aby ho zprawowal a chowal ažby rozumu dospělého sám dožil. Durynk slepau žadostj gsa podweden, umjnil toho sobě swěřeného mládenečka zabiti, domnjwage se žeby tjm Neklanowi wděčnau službu učinil. Zimnjho času pogal ho se sebau na led řeky, řka k němu; pohleď kterak tu pod tjm ledem gest mnoho ryb. Tuť on pokleknuw na kolena, hlawu ke hlubině sklonil, aby ty ryby spatřil. Nešlechetný a zrádný Durynk wyňaw sekeru bradatici, tomu pacholátku hlawu utal, a wšak že gi gednau ranau nestal, wyňaw nůž ostatek dořezal. Hlawu w prostěradlo obwinul, šel do Prahy daufage že bude od Neklana welikými dary obdařen. A když přišel na hrad Pražský, řekl: Ctné knjže! znáš že gedna giskra w domě zanechaná, weliký wzbuzuge oheň. Tu giskru gá sem zhasil. Syn Wlastislawů, byť došel mužského wěku, gistěžby mstil smerti otce swého. To powěděw wyňal a na stůl položil hlawu geště krewawau. Zhrozil se knjže Neklan a řekol: zločinče! tobě nebylo slušné pána swého úkladně zamordowati. Ale že si se domnjwal za takowý skutek ode mne dary wzjti, tento dar a milost chci tobě učiniti: z třj smertj gednu sobě wywol: aneb skoč po hlawě z wysoké skály, aneb se swým mečem probodni, aneb se sám swau rukau na stromě oběs. I zwolil sobě oběšenj. Tu gsau geho poprawcowé hned pogali a gemu to na wůli dali, na kterémžbykoli dřewu chtěl se powěsiti. Durynk dlauho chodil, na každý strom wzhlédage, ale žádné se gemu trefiti nemohlo; až potom wstaupiw na gednu Olši, tu se dlauhau chwjli přiwazo-

wal tak, až se wždy obésil, ta potom gak dlauho tu podle cesty stála, wždycky *Durynkowa Olše* slula.“

Znělka 593.

¥. 8. „Richter.“ Srow. *Časopis Musey.* 1830. *Sw.* 4. *str.* 379—380. „Gest w prawdě ubohý tento slowanský národek, zwláště Dolno-Lužičané pod pruskau wládau stogjcj, tak tuze na proměnu swé bytnosti, tak ostře k odřeknutj se slowanskosti swé dohánějný, a tak welice wšech prostředků k swému se zotawenj odraný, že krok po kroku mluwa geho we wšech už i wesnických škůlkách a kosteljch mizj, a ledagakým pastůrkem aneb odrodilým němčiskem se zamezuge, gemuž *swobodno* nad tjmto lidem slowanským swá křiwá rauhánj u weřegnost wydáwati. Z čjsla mnohých těch pjsalků a zhaubných tupičů buď zde toliko gméno gakéhosi *Richtera*, pastora w *Sorně*, bljže Žemra (Senftenberg), gakožto naygedowatégšjho mudráčka proti gazyku a národnosti Slowanů Lužických, na saud weřegný wzato, kterýžto w roku 1825 napsaným stranným pogednánjm (w Magaz. Luž. w Hořel.) dokazowati se snažil, že gazyk ten wendický netoliko wládě pruské (gak ošemetně a nelidsky!), než i samé cjrkwi (gak nekřesťansky!) a wzdělanosti národnj na welikau ugmu a škodu gsauc, co nayrychlegi by měl wyhlazen býti. Swými wšak djlem sofistickými, djlem přjliš zpozdilými důwody onen dobrý rádce ničeho nedoljčil, leč toho, že owšem pro sedjcjho na tučné faře pastora pohodlněgi a snadněgi, kdyžby několik set osadnjků si obljbilo gazyk německý, než aby on k wůli swým owčičkám gegich gazyku měl howěti a gemu se přiučowati.“ — W Rusku gsau celé osady, města a krage *německé*: gsauli i ty *wládě* a *cjrkwi* na ugmu a škodu?

Znělka 594.

¥. 11. „Wlastnj kragan:“ *Barth. Kopitar, Grammatik der slavisch. Sprache in Krain. Laibach* 1808.

S. 109. „Der Bauer in Krain schreibt nicht, der gebildetere Slave ist *Deutsch* gebildet, und ein *Überläufer*; *Slavisches* Sprachstudium ist daher nur Sache irgend eines seltnen *Dilettanten*, der seine *Landsleute* beynahe um Nachsicht bitten muss für diese seine Passion!“ —

Znělka 595.

V. 9. „Básnjř“ gménem *Lángh*, gakýsi Němco-Maďar, herec a wůdce maďarské diwadelnj roty, genž po městech a wesnicech sem tam chodiwši hry prowozowala, naywjce národnj, ku zlehčenj giných národů, obzwláště pak Slowáků.

Znělka 596.

V. 2. „Orkus“ t. g. peklo. Srow. *horký*, *hor*aucj, *hoř*eti.

V. 14. „Křižáků plémě,“ německy *deutsche Herren*, *Kreuzherren*, gegich řád powstal r. 1190, při přjležitosti křjžných taženj, w Palestině, gen němečtj šlechticowé do něho přigjmáni bywali. Powinnost geho byla obrana křesťanského náboženstwa a opatrowánj nemocných: časem ale následowal wjce zemské cjle, wedol wogny, dobýwal kraginy, shromažďowal bohactwa. Naywyššj Zprávce tohoto řádu nazjwal se *Hochmeister*, *Deutschmeister*, *Grossmeister*, genž bydlel nayperwé w Geruzalémě, potom w Benátkách a pak w Marienburgu w Prusku. Srow. *Gotębiowski*, *Wind. z Hist. Pols. pod článkem Władysław Łokietek* (1306—1333). „Zewnątrz wszystko na zagładę Polski zdawało się powstawać. W Pomeranii wszczęły się rozruchy, margrabowie brandeburscy na Gdańsk i Kaszuby czyhali. Wezwano Krzyżaków, ci opanowali to miasto handlowe i zatrzymali je dla siebie; zniosłszy się z nieprzyiaciołmi, z którymi walczyć mieli, dzielą się Pomorzem, u Xiążąt kuiawskich wyłudzają ziemię Michałowską. Żali się 1317 roku Łokietek przed Janem XXII.

papiežem o te zabory, ten ie wrócić rozkazuie; nie słuchaią Krzyżacy, i chociaż na nich rzucano kłątwy: *oni bez wstydu i cnoty*, iak mówi Lokietek, nie dbaią o cześć ludzką ani o boiaźń Bożą.“ *Niemcewicz, Śpiewy hist. str.* 85. „Krzyżacy czuwali na Pomorze i miasto Gdańsk bezustannie, nie raz ie nawet podchwytywali, lecz zawsze wypędzeni ze stratą.“ *Str.* 114. „Krzyżak zdradliwy mieczem i ogniem niszczył Polskie niwy.“ *Str.* 18. „Wyplenionym na wieky został burzliwy i niewdzięczny zakon *Krzyżaków*.“

Znělka 597.

Ý. 11. „Troskowec a Kuneš.“ Srow. *Mikul. Dačického z Heslowa, Paměti, w Časopisu museyním, ročnj běh II. Sw. 1. str.* 48. „Leta 1551. Klec železná z rozkazu Králowského udělána a postawena gest w rynku welikém starého města Pražského, do niž dáni a w nj seděti museli dwa zemané *Kuneš a Troskowec*, gsauce medem nazj pomazani, aby ge mauchi štjpali, w té kleci několik dnj zůstáwagjce, proto že hanebné a sodomské wěci — prowozowali, potom ze země wypowědjni gsau. Geden z nich sedě w té kleci prawil hněwage se, že w znamenitých welkých slawných stawenjch býwal a nikda w gednom pokogi, tak mnoho oken, gako tu w té kleci, newiděl. Tak geště s sebau šprymował.“

Ý. 13. „Adamité aneb Adamnjci.“ Srow. *Hdgek, r.* 1421. *str.* 397. „Mnozj geště w horšj bludy upadli a počali swé bludy rozséwati nedaleko od Hradce, we wsi *Strážnici*, a ti scházegjce se diwné hřjchy i sodomské páchali, a potom geden ostrow mezi Hradcem a Weseljm opanowali a nazj mužj i ženy chodili, a měli mezi sebau za zprávce, nějakého kowaře Rohana z Weselé a toho Bohem nazjwali a prawili: že tak wšickni lidé na swětě, gako Adam a Ewa nazj chodili a choditi magj, protož gim lidé řjkali *Adamnjci*.“

Srow. *Dobrowský*, *Gesch. d. böhm. Picarden und Adamiten*, *in den Abhandl. d. böhm. Gesell.* 1788. *T. IV. p.* 300.

¥. 13. „Pikharti.“ Srow. *Beckowský*, *Poselkyně*, *str.* 643. „*Leta* 1418. přišlo něřádných Pikhartůw do Prahy mimo žen a dětj 40 osob mužskýeh, kteřj swé pokautné schůzky w domě nėgakého Zmrzljka mjwali, tak časté a hogné, že mnoho osob k swému bludu we dwau letech přiwedli; čehož dowědjce se Konšelé i hned ge z Prahy wyhnali, ale oni pro giných městech, městečkách a po wesnicech w Čechách se taulagjce, čjm dále tjm wjce se rozmáhali.“

¥. 14. „Gamnjci.“ Srow. *Hágek. r.* 1176. „Okolo Žatče města a Laun počali nezgewně ale tagně kázati a hanėti swátostj Kristowých, řádů duchownjch a kněžj, ale že ty bludy po stodolách a po gamách tagně rozsjwali *Gamnjci* slauli.“

¥. 14. „Rozkolnjci“ w rusko-řecké cjrkwi tolik co sektáři, šismatici, kacjři: oni sami nazjwagj se *starowěrci*, zawerhugj náprawu od Patriarcha Nikona w náboženských a cjrkewnjch wěcech učiněnau: Mnozj Kozáků kmenowé a čast obywatelů Siberie přiznáwagj se k této sektě.

Znělka 598.

¥. 7. „Beňátky.“ Srow. *A. Komenský*, *O protiw. cjrkwe. K.* 6. *str.* 17. „To obzwláštně ti mužj (Jan Milič a Konrád Štékna) mezi ginými wěcmi, horliwými kázanjmi swými sprawili, že w Praze zlopowěstný Nėwěstčj Domek, *Beňátkami* nazwaný, wywracen byl, a na tom mjstě kostel wystawen.“ *Beckowský*, *Poselkyně*, *str.* 585. „Cjsař Karel z ponuknutj kněžj poručil r. 1372. Domek obecnjch a hřjšných žen, w menšjm městě Pražském zbořiti, gemuž *Beňátky* řjkali, proto, že se w Beňátkách takowých osob mnoho nacházelo.“

Znělka 599.

Ý. 7. „Lidčina stjžnost“ Wiz: *Hlas Ljry České od Fr. Bohum. Štěpničky*, *Swaz. II. w Praze* 1817. *str.* 146.

Znělka 600.

Ý. 9. „Bělohlawa“ gináče i *bjelá* pohlawa, *bjelá* osoba. aneb i gen *Bjelá*, sluge Slowákům, wůbec žena, u Poláků *biała pleć*. Toto gméno pěkné swědectwj wydáwá o čistotě slawských ženštin, nebo přjčinu a přjležitost k němu nepochybně dala gegich *bělost* těla a oděwu. Bjlá barwa gest obraz čistoty a newinnosti, proto i angelé w bjlém rauše se představugj. Bjlé pohlawj gest tedy čisté, bělost a čistotu milugjcj pohlawj. Poněwadž pak Slawenky, w sewerných kragech a w horách Tatrách bydljcj, wětšjm djlem tak řečené *Blondiny* s rusými wlasy a bělawau hlawau byly, a hlawu *bjlými rauchami* odjwaly, odtud sluly *Bělohlawy*. Od *Bělohlawa*, *Bjla* powstalo snad i *Wjla*, postawa w bjlém rauchu, žena. Až podnes geště panuge mezi slawskými ženami zwláštnj láska a náchylnost k bjle barwě: téměř wšickni Ethnographowé slawských kmenů to poznamenali. Srow. *Rohrer*, *Bew. d. öst. M. I. S.* 80. „Die Krainerinn zeichnet sich unter allen Slavinen durch das *blendende Weiss* ihrer Kleidungsstücke und eine Reinlichkeit aus, welche einer Wiener Putz-Wäscherin Ehre machen könnte.“ *S.* 87. „Das Mädchen in der Hanna in Mähren trägt eine *weisse* schleyerne Stirnbinde, welche gegen den Nacken hinab und um die Haare sich schliesst.“ *Taube*, *Slavonien*, *B. I. S.* 65. „Wenn die verheyratheten Weiber in Slavonien aufgeputzt sind, so ist ihr ganzes Haupt mit einem *weissen* Schleyer bedeckt, der hinten auf den Rücken hinabhängt.“ *Csaplovits*, *Slav: u. Croat. T. I. S.* 99. „Die gewöhnliche Tracht der Weiber ist eine *weisse* Jacke. *S.* 100. Die Weiber in

Croatien tragen, anstatt Hauben, eine Art runder Hüte welche in *weisse* Leinwand eingenäht sind.“ *Týž, Croaten und Wenden in Ung. S.* 22. „Die Haare der croatischen Weiber in Ungarn, werden in doppelten Zopf und diese in ein Viereck gebunden, darauf kommt ein leinenes Pölsterchen, und eine ebenfalls viereckige Haube: und alles dieses deckt ein *weisses* Tuch, *S.* 77. Die Weiber der Wenden haben ein *weisses* Flanellkorsett, und noch darüber ein *Leintuch von feiner Leinwand*, welches sie vorne an der Brust zusammenheften.“ *Hacquet, Besch. d. öst. Sl.* „Die Krainerischen Weiber sind *weiss* mit der schönsten Röthe. Das slavische Weib in Istrien ist in Winter und Sommer in *weisse* Leinwand gehüllt.“ *N. G. Leske, Reise durch Sachsen, S.* 134. „Die Weiber der Wenden in der Lausitz haben um die Haube ein *weisses* Tuch gebunden, bedecken den Hals mit Tüchern, tragen ein grosses, zusammengewickeltes, *weissleinwandenes* Tuch, so zur Zierde unter dem Arm wie teutsche Damen ihren Fächer oder Regenschirm, (tak posud i u Slowáků). Nichts ist einfacher und auch wohl nichts der Natur der Sache gemässer als die Trauer der Wendinen. Sie hüllen sich ganz und gar in ein *weisses leinenes* Tuch; oft verhüllen sie das ganze Gesicht, dass man nichts als Augen und Nase gewar wird.“ Toto milowánj bělosti zgewuge se ještě i u zněmčených už Slawenek, wiz: *Nik. Haase, Gesch. des Slavenlandes an d. Aisch, Bamb.* 1819. *T. II. S.* 312. „Spuren slavischer Abkunft sind: schlanke Körper, doch kräftige, braune Haare, glatte, ehrliche Gesichter, die Röcke der Weibspersonen gefältelt, am Feiertage ein *weisses Kopftuch.*“ Čepce wšech slowenských žen gsau až posawad bjlé; černé čili konty gsau gen u Němkyň, Maďarkyň aneb u zodnárodnělých Slowenek w užjwánj. Slawowé od gakžiwa bjlau barwu oblibowali a gi sobě obzwláště wážili, odtud Serbům podnes co krásné neb welké gest *bjlým* sluge zwláště w národnjch pjsnjch, k. p. *Bely* dwor, *Bela* kuća (dům),

Bely Dunag, *bely* grad, *bely* car, *bely* knez, srow. *Belokneginia* (manželka Geysy knjžete uhers.), *Bjlapanj* w Čechách; kůň Swatowitů w Arkoně byl *bjlý*, *Běloň*; znaky čili erbowé králowstwj polského a českého gsau *bjlý orel* a *bjlý lew*; boha dobrého měli *Bělboga*; sjdla knjžat swých a králů nazjwali *bjlými* hrady, srow. *Werantii Iter Buda Hadriam*, kde prawj: Notandum est, quod nationes Slavicae ut plurimum sedes suorum Principum nomine *Belgrad* solitae erant olim insignire, ut de *Belgrado* in Serbia, *Belgrado* seu Alba Regali in Hungaria, de *Alba Julia* in Transilvania, de *Alba Nezter* arce ad Tyram flumen sita videmus, quae omnes dicuntur aliquando sedes fuisse Principum."

Ỳ. 10. „Drahomira." Srow. *Pelcel*, *Kron. I. str.* 153. *a nasl.* „Wratislaw, Knjže české, měl za manželku kněžnu gménem *Drahomiru*, kteráž z národu slowanského, genž w nyněgšj zemi Brandeburské tehdáž bydlel, a Stodorani nazwán byl, pošla. Swau tchyni Lidmilu ze swěta sklidila. Umjnila náboženstwj křesťanské ztenčiti, powěry pak swé pohanské zesiliti. Chrámy křesťanské zawřjti poručila, kněžj pronásledowala, na Křesťany welmi ukrutná byla a nesnesitelná. Synu swému Boleslawowi radila aby bratra swého Wáclawa ze swěta sklidil. Dal se tedy Boleslaw k takowému mrzkému skutku od té nešlechetné pohanky namluwiti." *Hágek r.* 934. „Ukrutná Drahomira w rozhněwánj welikau a prokletau přjsahu učinila wšecky Křesťany že chce dáti zmordowati, a wšedši na swůg wůz formanu swému kázala se do Lucka westi, a když od S. Wjta k Pohořalé wsi geli — toť země se hrozně otewřela a wůz ten i s koňmi i s tau zlořečenau Drahomirau w se požřela: w tom z té propasti ukázal se dým a oheň, a smrad nesnesitedlný wyšel, toť země ta rychle se zase zawřela."

Ỳ. 12. „Špinka" gméno pamatného wězenj we Staro-Praze; w němž Král Wáclaw 15 týdnů gatý seděl.

Wiz *Hágka*, *r.* 1393. „Krále Wáclawa dali na Rathuz Staroměstský do wězenj, genž slowe *Špinka*.“

Znělka 601.

℣. 8. „Włodkowa“ *Katharina*. Srow. *Długoš*, *Hist. Pol. L. XIII. p.* 69. „Solicitabatur Casimirus Rex Poloniae a subditis ut Włodkonem de Skrzin et *uxorem* ejus *rapto et furtis* operam dantes, et qui nec juribus nec imperiis parebant regalibus, in castro Berwalth obsidione cingeret, ut hostes et quasi quaedam pestes generis humani essent depulsi et injuria toleratarum hactenus injuriarum vindicata.“ *Tyž L. XIII. p.* 211. „Catharina Włodkowa, Włodkonis de Skrzin uxor, quae pro illa tempestate arma bellaque tractabat, dum in Osswyączim personaliter consisteret missis gentibus suis, omnes illos octo, positis dissidiis, trucidari disposuit et quodcunque illis in equis, armis et auro datum fuit auferri.“

Znělka 602.

℣. 4. „Kruko, Crito.“ Srow. *Lützow*, *Gesch. v. Mekl. S.* 65. „Jubelnd rief das Volk den tapfern Kruko zu seinem Könige aus, und brachte ihm seine Huldigung um so freudiger dar, je lieber es einen gebornen Fürsten seiner Nation an seiner Spitze sah und je berechtigter Kruko durch seine Thaten zum Throne war.“

℣. 4. „Gindřichem.“ Srow. *Krantzii Vand. L.* 3. *C.* 19. „Domina Slavina Critonis conjux affectior erat Henrico quam Critoni. Maritum jam vetulum exosa, Henrico si fieri posset nubere constituit, si Crito esset de medio factus. Unde factum est, ut *instinctu* ejusdem foeminae Henricus Critoni vicem redditurus humanitatis, invitavit illum ad convivium. Quem multa potione temulentum, quum triclinium in quo sunt convivati, vir statura procerus, jam incurvatus egrederetur, Danus quidem securi percussum stravit, et eodem ictu caput avulsit. Mallem — non deos hospitales violasset.“

V. 11. „Slawina.“ Srow. *Hübners Genealog. Tabell. Nro.* 192. „Slawina war Tochter Herzogs Swantiborii in Pommern, Gemahlin des Cruco oder Crito Fürst in Rügen.“

V. 14. „Pěkná nešťastnice.“ Srow. *Lützow, Gesch. v. Mekl. S.* 67. „Einen noch grössern Sieg aber erfocht Heinrich, indem er bei einer Zusammenkunft die er mit Kruko hielt, die *schöne* Gemahlin desselben, Slawina, des Pommerschen Fürsten, Swantibor Tochter, für sich und seine Sache zu gewinnen wusste und sich dadurch einen grossen Zuwachs an Einfluss bei den Wenden verschafte, welche weniger Kruko, seitdem derselbe alt und schwach war, als der *holden* Slawina anhingen, zumal sie von altem wendischen Fürstengeschlechte herstammte.“

Znělka 603.

V. 2. „Dwě sestřičky.“ Srow. *Mauro Urbino, u Raiče Kn. VIII. G. V.* §. 8. „Meždu glawnimi Generalow woiska Lazarewa byli Wuk Brankowič ziat Lazarew i Miloš Kobilič (Obilič) drugii ziat. Jegdaže woiska stojali w oboziech protiw drugdruga wostali spori meždu dwuch sestr *Maroju* i *Wukosawoju* o mužestwě swoich mužej. Wukosawa boljeje počitala mužestwo Miloša muža swojego, pače Wuka muža Marina, kotoraja oserdiwšisia udarila *po licu* sestru: sija že razkazawši so slezami slučaj swojemu mužu (ozlobilo najpače Miloša, čto Mara ukorjaja sestru swoju nazwala Miloša *kobilinym* synom) togda Miloš toj čas poide pozwati swojaka swojego Wuka na pogedinok.“ Srow. *Talvj, Volkslieder d. Serben I. S. XXX.* „Die Freiheit Serbiens wäre vielleicht noch zu retten gewesen, wenn der Keim der Zerstörung nicht in seinem Schoose selbst geruht hätte. Es herrschte Zwietracht im Kriegslager und am Hofe des Zaren. Unter den Eidamen desselben waren Wuk Brankowitsch und Mi-

losch Obilič der tapferste Held und Schmuck von Serbien. Beide waren gegeneinander gespannt. Ein kleinliches Gezänk ihrer beiden Gemahlinnen führte die Feldherrn feindlich zusammen. *Wukossawa*, die Gattin des Milosch, rühmte die Tapferkeit ihres Gemahls, ihre Schwester *Maria* pries den Ruhm des ihrigen. Ein Wort gab das andere, Maria setzte Milosch herab, und darüber erbittert, gab ihr Wukossawa einen Backenstreich."

V. 5. „Tureckým trestem." Srow. *Leopold Ranke, Die serbische Revolution, Hamb.* 1829. *S.* 185. „Im 1814 erhob sich der Aufstand durch Poschega, Kragujewaz bis nach Jagodina hin. Milosch suchte die Ruhe herzustellen. Oft haben die Türken bei dieser Untersuchung Säcke, wie aus denen die Pferde fressen, mit Asche gefüllt, Weibern unter das Kinn gebunden und ihnen die Asche, darauf schlagend, in Mund und Nase gestäubt."

Znělka 604.

V. 4. „Bátorku." Srow. *J. Csaplovits, Gem. v. Ung. I. S.* 267. „Elisabeth Báthory lebte in der zweiten Hälfte des 16 Jahrhunderts im Neutraer Comitat. Ihre liebste Beschäftigung war, ihre Dienerschaft aus dem Blüthenalter des weiblichen Geschlechtes auf das empfindlichste zu peinigen, und sich an ihren Schmerzen zu weiden. Stecknadeln unter die Fingernägel eingesteckt, Geisslung mit Dornenpeitschen, Brennen mit glühenden Schlüsseln, kleine Schnitte mit Scheeren und Messern, waren gewöhnliche Strafen, und die verschiedenen Aeusserungen des schrecklichsten Schmerzgefühls das angenehmste Schauspiel für die Tyrannin. Einst zerschlug sie im Zorn einem ihr bei der Toilette aufwartenden Mädchen das Gesicht. Ein Blutstrom entquoll dem gemisshandelten Geschöpf, und ein paar Tropfen benetzten die Wange der Burgfrau, die nach dem Abwischen zu bemerken glaubte, dass die mit Blut benetzte

Stelle an Zartheit und Weisse ihr ganzes Antlitz überträfe. Plötzlich fuhr ihr in den Sinn, ein Bad von Jungfernblut müsse gleiche Wirkung auf ihren ganzen Körper hervorbringen. Um ihre Reitze dadurch zu erhöhen, schritt sie auch zur Ausführung, und liess beinahe 300 Mädchen nach und nach umbringen, in deren Blute sie sich dann förmlich badete. Endlich wurde sie denunciirt; der Palatin *Thurzo* liess sie fangen, und verurtheilte sie zur lebenslänglichen Haft in einem unterirdischen Kerker, worin sie nach 3 Jahren 1614 ihr verruchtes Leben endete." Srow. *Mednyansky's, malerische Reise auf dem Waagfluss*, 1826. *S.* 95. Tato Střebikrewka maďarská gest posud předmetem rozpráwek na přádkách čili přastwách slowenských djwek. Srow. *Mednianszky Sammlung Abergläub. Meinungen u. Gebräuche des gemeinen (slavischen) Volkes.* u. s. w. *im Hormayrs Taschenb.* 1829. *Nro* 43. „Dass im Schloss zu Zay-Ugrótz des Nachts eine schwarze Frau im *ungarischen Kleid* herum wandle, und sich besonders auf dem Sekret sehen lasse, beschwört das ganze Thal."

ɣ. 13. „Páter w Diwákách." W Turčanské stolici, mezi wesnicemi *S. Michalem* a *Diwjaky* asi půl hodiny od Štubnanských teplic, stogj, nad břehem řeky Turec starý čtwerhranný, zděný, asi 1 1/2 sáhů wysoký slaup, wedle něhož wšickni obywatelé toho okolj neginácze než s tagnau hrůznau a báznj kráčegj. Powěst nese že před wěky byl w Diwákách gistý kněz, genž mage w domě swém lowčjho psa (kopowa) geg tak milowal že s njm spolu i gjdal i spáwal. Když pak pes ten, gemu milý, žiwot skonal, kněz dal mu, pod zámjnkau že ten zemřelý gest geho přjbuzný přjtel aneb domácj sluha, negen obyčegnau rakew udělati a hrob wykopati, ale i zwoniti a pohřeb we dwoře se zpěwem a ginými obřady wykonáwati. Po čase wšc wyšla na swětlo, kněz u werchnosti obžalowán, odsauzen a pak za žiwa tu w tomto slaupu zazděn."

Znělka 605.

ỳ. 11. „Mademoiselle a t. d.“ ta francauská slowa znamenagj: *Panno! odpuštěnj, gá gsem Francauz!*

ỳ. 12. „Guovirer“ *Charles.* Srow. *Neues Archiv, für Gesch. Staatenk. Lit. u. Kunst, Wien* 1830. *März Nro* 25. *S.* 189. „Johann Sobieski's Königs von Polen, Begebenheit auf der Jagd; aus der zu Lemberg in polnischer Sprache erscheinenden Zeitschrift „*Rozmaitości*“ entlehnt und verdeutscht von Ignaz Kankofer. Sobieski war einer der grössten Jagdliebhaber. Die Forste um Zolkiew, in Galizien, waren der Lieblingsort des Königs. Eines Tages verfolgte er um Zolkiew sehr hitzig einen grossen Hirschen. Im dicken Forste trennte sich der König von den Seinigen, und kam nach langen Herumirren in eine ärmliche Hütte. Ermüdet warf er sich auf ein Strohlager. Als er nach einigen Stunden erwachte, sah er an seinem Lager ein holdes Knäblein sitzen, das mit einem grünen Tannenzweige die Fliegen von des Schlafenden Antlitz abwehrte. In der Ecke der Hüte erblickte der König eine weibliche Gestalt, deren edle Gesichtzüge, zwar durch Kummer und Gramm gefurcht, mehr als eine Gemeine Person zu verrathen schienen. Der König liess sich mit der Unglücklichen in ein Gespräch. *Der König*: Ist das euer Sohn meine Liebe? *Euphemie* (so hiess die Unglückliche, slaw. *Dobroslawa*, *Dobroslawka*): Ja gnädiger Herr: es ist eine vaterlose Waise. *Der König*: Wie? ihr noch so jung und schon eine Wittwe? Sagt mir wie ihr euern Gatten verloren habt? *Euphemie*: (weinend und die Augen niedergeschlagen) Ihre herablassende Güte flöset mir Zutrauen ein; Ihnen allein will ich alles was so lange ein tiefes Stillschweigen barg, entdecken und auch meinen eigenen Fehltritt eingestehen: nur der Name des mir ewig Theuern soll verschwiegen bleiben.

Hören Sie mich gütigst an. Mein Vater war in dieser Gegend griechischer Pfarrer. Frühzeitig verlor ich meine Mutter. Nach dem Siege bey *Chozim* kehrte das siegreiche Heer in seine Heimath und ein Theil der Truppen kam in unsere Gegend. Ich zählte damals fünfzehn Frühlinge. Jedes Haus musste einige Soldaten beherbergen, und so bekam denn auch mein Vater zwey vornehme Officiere ins Quartier. Einer, ein alter Krieger, dem Trunke zu sehr ergeben, sang und war stets fröhlichen Muthes; der andere jung und schön, doch immer mürrisch, und in Gedanken vertieft. Ich hielt ihn für einen Unglücklichen, fühlte Mitleid mit ihm. — *Der König*: Unglückliche! Der Schändliche benützte deine Schwäche und verführte dich. *Euhpemie*: Er versprach mich zu ehelichen. Des Königs Befehl berief ihn an den Hof nach Krakau, und seit dieser Zeit sah ich ihn nicht mehr wieder. Der Schmerz über das Unglück seiner Tochter brachte den tiefgekränkten Vater ins Grab. — *Der König* (entrüstet). Der Unwürdige! er muss sein Versprechen halten. — Sobieski verliess die Hütte, gegen Abend langte er auf seinem Jagdschlosse zu *Krechow* an. Des andern Tages eilte er nach Zolkiew. Hier entfernte er sich in sein Cabinett, liess dann den Schlosshauptmann *Guovirer* zu sich rufen. *Guovirer* war ein geborner Franzose, der in seiner Jugend nach Polen kam, Dienste daselbst in der Armee nahm und sich durch Tapferkeit und Muth ein ansehnliches Amt und die Gunst des Königs erwarb. *Der König*: Ich weiss, dass sie vor einigen Jahren die Tochter des griechischen Pfarrers zu Krechow kennen gelernt haben, und dass es ihr Wunsch ist, sie zu ehelichen, um die Beleidigte zu versöhnen. Guovirer war bei diesen Worten todenblass, indem er nicht wusste wie der König dieses Geheimniss entdeckt habe. *Guovirer*: In der That — Doch — ja — nein — *Der König*: Die Unglückliche lebt und darbt im grössten Elende. In dem Krechower Forste haben ihr die mitleidigen Mönche eine armselige Hütte

zur Freystätte gewährt. Mein Wunsch ist es, dass Sie unverzüglich hineilen und ihr Versprechen erfüllen. Zitternd entfernte sich Guovirer, es war keine Ausrede und Verzögerung möglich: denn er kannte den König zu gut. Des andern Tages machte sich Guovirer in aller Frühe auf, um des Königs Befehl zu erfüllen. Sobieski wollte selbst Zeuge der Freudenscene seyn, die zwey Herzen auf immer verbinden, und die gekränkte Ehre wieder rechtfertigen sollte: er liess daher für sich und den Prinzen *Jacob*, Pferde satteln, und ritt dem Guovirer langsamen Schrittes nach. — Euphemie sass am Spinnrade: ihr Söhnchen zu ihren Füssen. In diesem Augenblicke ging die Thüre auf, und Guovirer trat in die Hütte. Ach Gott! rief Euphemie, Carl! liebster Carl! kehrst du wieder in die Arme deiner unglücklichen Geliebten? *Guovirer*: Weg mit der Verleumderinn! Unwürdige! du hast mich beym Könige verleumdet, und willst mich um dessen Gunst und Gnade bringen. *Euphemie*: Der König hat sich auf der Jagd verirrt, kam in unsere Hüte, ohne sich zu erkennen zu geben. Die herablassende Güte und Theilnahme an meinem Schicksale flösste mir Zutrauen zu dem Unbekannten ein, ich entdeckte ihm die Ursache meines Grammes; aber Gott ist mein Zeuge, dass ich weder deinen Namen nannte, noch Rache verlangte. — Inzwischen kam Sobieski bey der Hütte an, stieg vom Pferde ab, und ging leise bis zur Thüre der Hütte. *Guovirer*: Du bist die Mörderinn meines Glückes! *Euphemie:* O Carl! nie will ich die Ursache deines Unglücks seyn. Ich will mich dem Könige zu Füssen werfen, ihn bitten, dass er dich zu einer Verbindung, die du einst sehnlichst gewünscht, nun aber verachtest, nicht zwinge. *Guovirer*: Es ist nur ein einziges Mittel, was mich retten kann: du musst jetzt auf der Stelle diese Gegend heimlich verlassen und weit fliehen. *Euphemie*: Grosser Gott! wo soll sich eine unglückliche verlassene Waise hinwenden, soll ich meinen alten Oheim und mein Kind verlassen? Bey Gott,

[illegible] Hände! [illegible] Verbrechen [illegible] Kind [illegible] Hütte [illegible] Jagdhorner der Jäger, die dem Könige [illegible] Schritt es [illegible] Fenster [illegible] Hütte sich [illegible] Der König [illegible] Verbirg mich. *Euphemie*: Wo soll ich dich verbergen? [illegible] Kammer [illegible] — *Der König* (in die Hütte eintretend) Liebe Euphemie, ich komme zur Verlobung, doch, wo ist denn euer Bräutigam? *Euphemie*: Gnädigster Monarch! ich will ihn nicht mehr zu meinem Gatten haben und entsage ihm gänzlich. *Der König*: Würdige Seele! Gott soll den Schändlichen richten und deinen Seelenadel lohnen. Ich stand an der Thüre und hörte alles. (Zu dem Jagdgefolge sich wendend) Öffnet die Thüre dieser Kammer und schleppt den Missethäter heraus. *Euphemie*: (dem König zu den Füssen) Gnade, Barmherzigkeit dem Verirrten! Das Jagdgefolge sprengte die Thüre ein: doch welch Entsetzen! Guovirer schwamm, die schwarze Seele aushauchend, im eigenen Blute. Euphemie sank ohnmächtig zu Boden. Der König (zu den Umstehenden): Labt die Unglückliche, von heut an will ich ihr Vater seyn. (Zu dem Prinzen) Siehe Sohn! das ist der Lohn des Lasters, die göttliche Gerechtigkeit kam der menschlichen vor. (Dieser Aufsatz dürfte in *historischer* Hinsicht nicht ganz beachtungslos erscheinen und einen Beytrag zu Sobieskis Charakteristik liefern)."

Znělka 606.

ỳ. 2. „Guillotina" gest stjnadlo čili zwláštnj ze dwau trámů, mezi nimiž ostré železo, záležegjcj nástrog

ku stjnánj na smert odsauzených, od francauského lékaře *Guillotine*, w Pařjži, w čas revolucie gestli ne wynalezená, aspoň do častého potřebowánj uwedená. Mnoho tisjc Francauzů pod nj krewácelo, i sám Ludwjk XVIII.

†. 3. „Karawána“ hauf, zástup lidj.

†. 4. „Sanscullotte“ čili *bezkalhotnjk*, *beznohawičnjk*, tak se nazjwali we francauské revolucii chudobnj, oterhanj lidé a buřiči, kteřj buď kalhot neměli, buď takowé z posměchu na pjkách co praporec nosili. „Jakobjn“ též rota wzteklých buřičů pod francauskau revolucij, tak zwaná od chrámu *Jakuba* w Pařjži, w němž swé schůzky měla.

†. 10. „Evangelium.“ Srow. *Schlötzer*, *Nestor*, *I. S.* 42. „Das slavonische Evangelium, auf welches die französischen Könige bei ihrer Krönung in *Rheims* schworen, muss äusserst alt gewesen seyn: leider hat es der Canibalismus beim Anfang der Revolution vernichtet.“ Srow. *Dobrowsky*, *Slavin. S.* 69. „Alters Miscellaneen. Nro 17. führt *Alter* eine lange Stelle aus der griechischen und slavischen Chronik des Dorotheus über die Plünderung der Sophienkirche zu Konstantinopel im J. 1204 an. Da nun in derselben der kostbaren Bücher von allerley Sprachen gedacht wird, so äussert er eine Vermuthung, die mir aber nicht wahrscheinlich ist. Es ist wahrscheinlich — sagt er — dass das berühmte Slavonische Evangelienbuch, auf welches Frankreichs Könige zu Rheims bei der Krönung den Eid ablegten, um diese Zeit (1204) nach Frankreich mag gekommen seyn. Dass es mit Glagolitischen Schriftzügen, wie nach S. 244 Th. Ford Hill, ein gelehrter Engelländer versichert haben soll, geschrieben sey, fand Alter nach einer von Paris mitgetheilten Nachricht selbst nicht mehr wahrscheinlich. Ich vermuthe vielmehr, dass dieses schätzbare Denkmal erst unter Ludwig dem Heiligen, als ein Geschenk von der Serbischen Königin Helena, die eine

Französische Prinzessin war, etwa um das J. 1250 nach Frankreich gekommen sey." *Tamž S.* 176. „Alter hat in seinen Beyträgen zur Diplom. für Slaven die neueste Pariser Nachricht davon aus dem *Magazin encyclopédique* in französischer Sprache S. 153—156 ganz abdrucken lassen. Teutsch hatte sie schon *Eichhorn* in der Allg. Bibl. der Bibl. Litt. B. 10. S. 530—531 mitgetheilt, woraus ich das Erheblichste entlehnen will. Das berühmte Evangelienbuch zu Rheims, unter dem Namen *Text du sacre* bekannt, ist wahrscheinlich an dem Tage, da man die dasige Kathedralkirche der Vernunft weihte, dieser Gottheit der Revolution zu Ehren als ein Opfer aufgebrannt worden.

. . . . unde manum juventus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris?

Es war auf zwey Columnen, in zwey Sprachen, griechisch (lépe *glagolitisch*) und *slavisch*, sehr schön geschrieben. Der Deckel war mit Goldblech überzogen und mit ungeschliffenen Edelsteinen besetzt. Als Zar *Peter I.* im J. 1717 das Mspt. besah, so sagte er den Besitzern desselben, die ihnen unbekannten Charaktere wären *slavonisch.* Ich kann es aus den Excerpten des sel. Fort. *Durich* darthun, dass das Evangelienbuch zu Rheims nicht nur mit *glagolitischen* sondern auch mit *cyrillisch-slavonischen* Buchstaben auf zwey Columnen geschrieben sey. Die zwey Herren französischen Aufseher, *C. Poirier* und sein Mitbruder *C. Engrand* kommen hier ins Gedränge, und scheinen die Altslavonischen Buchstaben der einen Columne für Griechische angesehen zu haben. Denn niemand vor ihnen hat behauptet, dass das Evangelienbuch zu Rheims in griechischer Sprache geschrieben sey. *Piganiol de la Force* erzählt in seiner neuen Reise durch Frankreich, der Kardinal von Lothringen habe die Gewohnheit gehabt, dieses Evangelienbuch bey Processionen wie eine Reliquie zu tragen, und setzt hinzu, es sey mit altslavoni-

schen Schriftzügen (en vieux charactèrs sclavons) geschrieben und sehr gut erhalten. Also nicht Griechisch. Man nenne mir einen gelehrten Reisenden, der davon spricht, welcher es für Griechisch ausgegeben hätte, und davon hätten doch *Büsching*, *Meyer* und andere auch Meldung machen müssen. Kam diess schätzbare Denkmal, dessen Verlust sehr zu bedauern ist, durch die Königin Helena nach Frankreich, so ist nichts begreiflicher als der Umstand, dass es mit beyden slavonischen Schriftzügen geschrieben war. Der Cyrillisch-slavonischen bedienten sich die Serben, der glagolitischen aber die Dalmatier, zum Theile auch die kathol. Bosnier. Da nun Helena eine Anhängerin der lateinischen Kirche war, so war es ganz natürlich, dass die Glagoliten, die eben erst im J. 1248 die Erlaubniss und Bestätigung ihrer slavonischen Liturgie nach Römischen Gebräuchen erhielten, ihr auch den nach der Vulgata geänderten slavonischen Text neben dem Cyrillisch-slavonischen, mit glagolitischen Schriftzügen vorlegten.“ *Týž*, *Instit. Linguae*, *Praef. p. XIV.* „Evangelia slavonica lingua exarata, religiose *Remis* servata, quae reges Galliae coronandi praestando jusjurandum tangere solebant, furor tumultantium, proh dolor! igni tradidit.“

Znělka 608.

V. 4. „Stentor,“ slawný trubač, při řeckém, Troji dobývawšjm wogsku, o němž *Homer* (*Iliad. L.* 5.) ugišťuge, že tak silně křičeti a traubiti uměl, gako 50 giných mužů spolu. Od něho pochodj ten wýraz *Stentorů* neb *Stentorowý hlas* k poznačenj silného hlasu. *Juven. L.* 5. *Sal.* 13. „Exclamas, ut Stentora vincere possis.“

V. 10. „W honose,“ Nominativ ta *honosa* t. g. honosenj od *honositi*, gako *rosa* a *rositi*.

V. 11. „Polska stoi nerządem“ to bylo powszechne szalone u nas domnienie,“ prawj *Stan. Potocki w Mowach a Rozpr. Warš* 1816. *W Rozprawie V.*

V. 13. „Přjslowj to: ko se neosveti“ — Srow. *Linhart*, *Gesch. v. Krain T. II. S.* 219. „Bei den Krainern heisst sich rächen ein mannbares Betragen (možuwati sich rächen); bei den Chrobaten und den Bewohnern Dalmatiens werden Rache, Gerechtigkeit und Heiligung mit eben demselben Namen bezeichnet: *Osveta*, *Osvetenie* die Rache, *Osveta*, *posvetenie* die Heiligung, Gerechtigkeit. Die Dalmatiner haben ein Sprichwort, mit welchem sie ihre Rachgierde rechtfertigen: *Ko ne se osveti*, *on se neposveti*, Wer sich nicht rächet, wird nicht geheiliget.“ *W. Gerhard*, *Wila Glossar. S.* 263. „Die Montenegriner rächen Beleidigungen blutig. Die Blutrache wird bei ihnen, so wie in den benachbarten Provinzen, für eine heilige Pflicht gehalten. Ein Sprichwort, das in ihrer Sprache zugleich zum Wortspiel wird, sagt: *Ko ne se osveti*, *on se neposveti.*“ I giným slawským kmenům se tato námjtka hněwiwosti a mstitelnosti činj, k. p. Čechům, *Hágek. r.* 1407. „Čechowé gsau dlauho snesitedlni a nesnadnj k rozhněwánj, ale když se rozhněwagj těžcj k ukrocenj.“ *Čaplowič*, *Gemäl. v. Ung.* prawj, že u Slowáků panuge při ubljženj a smjřenj toto přjslowj, „odpúšťám, odpúšťám; ale nezabudnem!“ *Belius*, *Not. Hung. T. V. p.* 54. „Slavi sunt irarum tenaces. Si vicini collidantur odiis, difficulter admodum reconciliantur, quod dum fiat, ingeniosi sunt in excogitandis, quas inferant injuriis. Viri tamen facilius, quam foeminae in gratiam redeunt, quae maritos retentant subinde ne quidquam de causa sua remittant.“ *Rohrer*, *II. p.* 106. „So duldend der Slave im Ganzen ist, so sehr er den Frieden liebt, so selten er muthwillig einen Dritten neckt, und einen Unschuldigen boshaft verfolgt; so anhaltend fährt er doch in seiner Rache fort, wenn er einmahl unschuldig ergriffen, an seiner Ehre gekränkt, wieder Verschulden gemisshandelt, oder an seinen Gütern verletzt, oder, um alles mit wenigem zu sagen, wenn er einmahl, aus was immer für Ursachen, böse

gemacht wird. Ein Zug, der sich bei allen Slaven findet, und warscheinlich nur durch ihre *Verdeutschung* schwinden wird. (Tak !! čo ge Němec, len ge Němec, prawj slowenské pořekadlo. Němcům se wůbec *sobstwj*, *lest*, *lakomstwj* připisuge, ‘i my můžeme powědĕti: Ein Zug der wahrscheinlich nur durch ihre *Slavisirung* schwinden wird). — Noch sind die Morlaken von dem edeln Grundsatze nicht durchdrungen, der sich nur bei höherer sittlicher Bildung einstellt: dass nähmlich sich und die Seinigen, selbst von einem entschiedenen Verbrecher zu befreyen, ein Verbrechen genannt zu werden verdiene, wenn diese Befreyung nicht auf eine, durch die Landesgesetze gebilligte Art, geschieht. Ihr ganzes Betragen hat am Ende irrige Begriffe von Stärke der Seele zum Grunde. Auch geht ihre Rache lange nicht so maskirt zu Werke, und schleichet lange nicht so wiederhohlt zur Ausübung, als unter den viel feiner, viel länger gebildeten, an sie gränzenden Italiänern. Endlich wie lange ist es wohl noch, dass wir selbst in Deutschland, die wir uns einer so hohen (!) sittlichen Charakter-Güte rühmen, die Leidenschaften des Zorns und der Rache so gar an das höchste moralische Wesen knüpften!“ — Pomsta gest národnj wlastnost Wlachů — otázka gest nepřišloli ze sausednj Itálie k Dalmatům toto přjslowj: Ko ne se osweti — ? Ostatně odsjláme čtenáře na pogednánj Wacl. Hanky: *Krwawá pomsta zmjrněná křesťanským nábožen-stwjm*, w Časopisu pro katol. Duchow. 1. ročnj běh Sw. 4. str. 554. Kde se ukazuge, že tento obyčeg mezi mnohými, zwláště aziatickými národy rozšjřen byl a gest, k. p. Židowským, Tureckým, Perským, Indickým, ba i Germanským.

Znělka 609.

V. 2. „Tasan.“ Srow. řecké *satan*, indic. *Tasiam*, t. g. dračice, pekelnjci. Srow. i *Ďas*.

V. 3. „Bolwan.“ Srow. *bliwoň*, 1) modla, neboh, odtud maďarské *bálwány*; 2) weliký daremný člowěk.

gewirthschaftet, es ging auf, und auch die übrigen Victualien waren bald verzehrt, so, dass der Hausfrau nichts blieb. Sie flehte abermals den Zmok an, doch um nicht auf ewig sein zu gehören, erdachte sie eine List. Sie hatte von einem Abte gehört, dass der Zmok bersten müsse, wenn man ihn längere Zeit Lasten tragen lasse. Der Zmok fing mit allen seinen Kräften zu arbeiten an, und den Weitzen herbeizuschaffen. Die listige Bäuerin, bohrte aber ein Loch auf dem Boden ins Zimmer, von da eines in den Keller, dass der Boden niemahls voll wurde. Der Zmok musste bersten, die Bäuerin war gerettet. Wenn ein Bauer durch seinen Fleiss merklich wohlhabender wird, so heisst es der Zmok bringt ihm alles zu (Zmok mu nosj). Srow. *Čjtanka*, *str.* 28. a národnj *slowenské zpěwy.*

V. 4—5. „O Wukolaku, Pikuljku" a giných wiz obšjrnėgšj Pogednánj we Zpėwankách čili národnjch slowenských pjsnėch k tisku hotowých.

V. 5. „Mořena," bohynė smerti a zimy. „Rosomák" rus. *rossomacha*, Palkow. slownjk, *rozumák*, že rozumnė umj oklamati: ném. Vielfrass. Srow. *Krok. D. II. Č.* 3. *str.* 437. „Bágj se že rosomák přenáramnė mnoho požjrá, pak se mezi dwa, úzce při sobė stogjcj kmeny tlačj, břicho swjrá, žrádlo wywrhuge, aby poznowu žráti mohl. Stjhán ode psů, házj prý proti njm leynem, gehožto smradlawostj bywagj odehnáni." Srow. *Steph. Leška* Elenchus Voc. *p.* 201. „*Rozomak* vel rectius Rozumák a rozum."

V. 6. „Přišichwost," hánce, potupnjk, posmėwač, který každému chwost čili ocas přišjwá, lat. Infamator.

Znělka 611.

V. 12. „Dugonič." Srow. *Lietopis serbsky na god* 1825. *Častica* 1. *str.* 70. „Andrej *Dugonič*, Pijarista i jawnyi Professor u Pešt. Universitetu pro prizimenu sudeti, Slawenskog porekla, jawno propowėdaše mierzost protiw Slawena, bez različija protiw Slowaka,

✝. 4. „Třjbek, Triboǧ.“ Srow. naše *Rozprawy*, *str.* 177—179.

✝. 4. „Zmok,“ *Zmek* (w Turci i *Zmak*), ohniwý drak w powětřj. U Poláků značj *Smok*, draka, k. p. Smok w geskyni Wawel zabitý skerze *Kraka*; we staroslawské, serbské, ruské, řeči znamená *Zmija*, *Zmaj* hada, draka, geštèra; wšecka tato gména gsau i etymologicky i mythologicky sobě přjbuzná. Srow. *Taschenalmanach von Hormayr*, *r.* 1829. kde Swobodný pán *Medniansky* pod článkem „*Abergläubische Meinungen und Gebräuche des gem. Volkes in Trentsiner Com.*“ takto pjše: „Nicht nur in Feuer-Gestalt, sondern auch in andern Gestalten kömmt der *Zmok* zu seinen Clienten, die sich ihm verschrieben haben, und die er meist in die Hölle nimmt, für die ihnen auf der Erde ertheilten Vortheile. Einst hat es sich erreignet, dass dieser Zmok an einem sehr regnerischen Tage in der Gestalt eines jungen Hünchens, doch mit längern Hals und Füssen und grössern Augen, auf der Gasse in Koth lag, und so stark ächzte, als wollte es hin werden. Die Hausfrau sah das aus ihrem Fenster, ging hinaus, und nahm das Huhn, reinigte es, und legte es auf den warmen Backofen. Plötzlich wurde es lebhafter, fing an mit grossen Schritten herum zu gehen, und drehte den langen Hals auf alle Seiten hin. Auf den Backofen stand ein Topf mit Rüben, der Zmok entdeckte ihn, bestieg den Rand des Topfes und frass mit Zierde die Rüben heraus immer singend: *Žerem repku na ndlepku* (ich esse Rüben auf dem Ofensitz, Ofenbank). Die Hausfrau vernahm den krächzenden Gesang und lief gleich auf die wunderbare Henne los, packt sie beim Flügel, und will sie hinauswerfen. Zitternd krächzte der Teufelsvogel um Schonung, indem er versprach ihr alles zu bringen, was sie nur wolle. Bei diesem Anerbiethen wurde der Vogel verschont, aber er musste sogleich eine Menge Dinge verschaffen: Holz, Salz, Schmalz und schönes Vieh. Mit dem Gelde wurde schlecht

gewirthschaftet, es ging auf, und auch die übrigen Victualien waren bald verzehrt, so, dass der Hausfrau nichts blieb. Sie flehte abermals den Zmok an, doch um nicht auf ewig sein zu gehören, erdachte sie eine List. Sie hatte von einem Abte gehört, dass der Zmok bersten müsse, wenn man ihn längere Zeit Lasten tragen lasse. Der Zmok fing mit allen seinen Kräften zu arbeiten an, und den Weitzen herbeizuschaffen. Die listige Bäuerin, bohrte aber ein Loch auf dem Boden ins Zimmer, von da eines in den Keller, dass der Boden niemahls voll wurde. Der Zmok musste bersten, die Bäuerin war gerettet. Wenn ein Bauer durch seinen Fleiss merklich wohlhabender wird, so heisst es der Zmok bringt ihm alles zu (Zmok mu nosj). Srow. *Čjtanka*, *str.* 28. a národnj *slowenské zpěwy.*

℣. 4—5. „O Wukolaku, Pikuljku" a giných wiz obšjrnégšj Pogednánj we Zpěwankách čili národnjch slowenských pjsnèch k tisku hotowých.

℣. 5. „Mořena," bohyně smerti a zimy. „Rosomák" rus. *rossomacha*, Palkow. slownjk, *rozumák*, že rozumně umj oklamati: něm. Vielfrass. Srow. *Krok. D. II. Č.* 3. *str.* 437. „Bágj se že rosomák přenáramně mnoho požjrá, pak se mezi dwa, úzce při sobě stogjcj kmeny tlačj, břicho swjrá, žrádlo wywrhuge, aby poznowu žráti mohl. Stjhán ode psů, házj prý proti njm leynem, gehožto smradlawostj bywagj odehnáni." Srow. *Steph. Leška* Elenchus Voc. *p.* 201. „*Rozomak* vel rectius Rozumák a rozum."

℣. 6. „Přišichwost," hánce, potupnjk, posměwač, který každému chwost čili ocas přišjwá, lat. Infamator.

Zněłka 611.

℣. 12. „Dugonič." Srow. *Lietopis serbsky na god* 1825. *Častica* 1. *str.* 70. „Andrej *Dugonič*, Pijarista i jawnyi Professor u Pešt. Universitetu pro prizimenu sudeći, Slawenskog porekla, jawno propowědaše merzost protiw Slawena, bez različija protiw Slowaka,

Serbalja, Rusnjaka, Rusa, Poljaka, Morawaca, Čecha i pr. i zapaliwaše plamen razdora i gonenija i slowom i dělom. Ono perwo potwerždawa obyčna formula, s kojom je nastawlenije swoje započinjao: Procul abeste Slavi! a owo drugo može kromě swega drugog něgow Roman *Etelka* poswedočiti, u kom on na *str.* 9. 10. Morwa (Mähren) proizwodi od marcha! Němu su morva, marcha, Mähre, Schindmähre, jedno značeće rěči, i od iednog korena. Na *str.* 13—15 chuli i ruži Swatopluka i podsměwa Slawenima zbog Alexandrowe diplome; peči se na Slawenski zapsiwanja, ako i nemogu Slaweni, što se owog tiče, s Maďarima na kraj iziti. Na *str.* 18. 19. stawlja Ruse i Rusnjake s cyganima u jednu klassu; rusizirati, mysli on, da je Maďarima toliko, koliko pocyganiti; tako isto na *str.* 460. weli, da je Slowački swe jedno ili cyganski. *N. str.* 355. pogrěwa on prezritelno staru onu basnu i gatalicu, po kojoi je Swatopluk i Salan čitawo carstwo Slawensko Maďarima prodao za 12 ili za jednog konja. Slaweni su němu swuda gladni, iztrošeni, suwonogi: Maďari naprotiw junacy (vitézek, vitéz Magyar. No vitez nije maďarska weć slawenska rěč), i ňiow Bog gest Magyarok Istenne, kao Jehova Judeima!"— Srow. *Schaffarik Gesch. der Slav. Literatur. S.* 49. Pak *Wiener Jahrb. d. Lit. B.* 45. *p.* 187. „Dugonits ein für sein (?) Vaterland mit allen Kräften eifernder Mann. Sein Zweck war vorzüglich auf die Mittelklasse einzuwirken, was ihm auch durch eine Reihe volkstümlicher Romane vollkommen gelang. Indessen verwechselten Dugonits und seine Anhänger, im immerwährenden streben sich volksthümlich auszudrücken in der Folge das Populäre oft mit dem Pöbelhaften, und waren noch öfter geneigt das Geschmacklose beyzubehalten, wenn es nur vaterländisch aussah."

Znělka 613.

V. 9. „Gliński." Srow. *Stanis. Sarnicki, Annal. Pol. L. VII. p.* 1201. „Anno 1507. Moschus *Glińskio*

duce, qui ad eum transierat, exercitum in expeditionem contra nos educit. *Glinskius* per Georgium Rechemberg equitem Germanum summae tum auctoritatis apud Regem *reconciliari* cupit. Non abhorret Sigismundus a viro.“— *Niemcewicz*, *Śpiewy hist. str.* 178. „Michał Gliński, z rodu kniaziow Siewierskich, Marszałek Nadworny Litewski i Starosta Bielski, do wielkich z przyrodzenia darów, przidał ogładę i wiadomości, które zwiedzenie obcych kraiów nadaie. Hoży w postaci, waleczny, celuiący innych w naukach, gdy za powrotem do oyczyzny okazał się na dworze Alexandra, wszystkich oczy, serce króla, a małych dusz nienawiść obrócił na siebie. Swietne nad Turkami pod Kleckiem zwycięztwo, powiększyło zawziętych nienawiśc. Nie mógł znieść tego Jan Zabrzeziński Woiewoda Trocki, oskarzył go przed Zygmuntem, iako niebezpieczne przeciw kraiowi knuiącego spiski. Żądał Gliński usprawiedliwić sie z zadanéy sobie potwarzy, udał sie do Zygmunta, lecz temu co poufale z Alexandrem przebywał, wniyście nawet na pokoie królewskie zbronioném zostało. Ciężkie do znieśienia dla wyniosłéy duszy upokorzienie, umiał Gliński raz ostatni przytłumić, szuka wstawienia sie za sobą Władysława króla Węgierskiego i Czeskiego, lecz gdy i to próżném sie stało, i wszelka przebłagania Zygmunta zniknęła nadzieia, uniesiony rozpaczą udał sie do Moskwy. Przyięty od Cara wspaniale, i naywyższemi ozdobiony dostoieństwy uwolnił Moskwę od napaści Tatarskiéy, opanował Smoleńsk, i z własnym królem i oyczyzną nie wzdrygał się woiować. Raz nasycona zemsta otworzyła nieszczęśliwemu oczy, w roziątrzoném lecz niezepsutém ieszcze sercu, nie wygasła całkiem pamięć oyczyzny, poznał zbrodnię, wzdrygnął się na nią, przebaczenia winy raz ieszcze żądał, i byłby ie otrzymał, gdyby nie zawziętość lękaiących sie przewagi iego niektórych panów Litewskich. Ci ostrzegli potaiemnie Cara o znoszeniu się Glińskiego z królem Zygmuntem, rozgniewany mocarz wyłupić mu oczy i wtrącić do wiezie-

nia rozkazał, tam Gliński godny lepszego losu nędznie życie zakończył. — Litość nad losem Glińskiego wzbudzićmoże uwaga, nad zaciętą zawziętością przeciwników iego, którzy mu wszelką usprawiedliwienia się odiąwszy sposobność, przywiedli do winowayczéy rozpaczy, którzy, gdy występek swóy poznał, woleli zgubić nieprzyiaciela podłą zdradą, niż powrócić oyczyznie swéy woiownika. Takie są okropne skutky zazdrości i rozdwoien między możnemi: ścigaiąc i prześladuiąc siebie, gubią oyczyznę.“ —

Znělka 614.

V. 8. „Ancikrist“ řjkagj Slowáci, mjsto Antikrist.

Poznam. Poněwádž nám od několika Slawů žalobně nadmjtnuto *„proč we Slawy Dceře ten a ten wynechán, proč geště to a to gméno w tě neb oné Znělce nestogj?“* tedy, ačby se to samo sebau rozuměti mělo, předce odpowjdáme na krátce: že Slawy Dcera nenj ani *Wšeobecný Dějopis* Slawů, ani *Historia literatury*, ani *Katalog* a *Gmenoslow* wšech slawných spisowatelů a mužů ale *báseň*, gegjž účel nenj a nemůže býti nekonečná malicherná zewrubnost, nýbrž raděgi rozmanitost a možná wšestrannost slawského žiwota. Centrum gest Slawy Dcera, ostatnj úkazowé slawského žiwota gen natolik tu gsau, nakolik na Ni učinkowali, s Nj w nějakowé osobnj neb duchownj styčnosti byli, slowem do okresu Gegjho žiwota wjce méně sáhali, proto i sluge *lyricko-epickau* básnj. Odtud se wyswětliti má i to, že w nj gedno neb druhé gméno stogj, které snad giným nedůležité býti se zdá, zde ale osobnj potah a zwláštnj znamenawost má, a ku Slawy Dceře podstatně přináležj. — Ptáno se: *gako prey gména geště žigjcych na zemi w nebi býti mohau?* — W poezii čili w idealném swětě gest časnost a wěčnost gednota: tu obcugj angelé a duchowé na zemi a lidé w nebi: čas a prostranstwj gsau *pauhé formy* lidského rozumu, nic bytného.

K obgasněnj též Slawy Dcery gsau w Pešti u kupce Milowuka následugjcj w mědi ryté, u welikém formatu wydané, obrazy k dostánj: 1) *Marko Kralewič*, 2) *Dušan silný*, 3) *Lazar kněz*, 4) *Jug Bogdan* s dewjti syny a s dcerau *Miliçau*, 5) *Wuk Brankowič*, 6) *Miloš Obilič*, 7) *Giřj Černý*, 8) *Miloš Obrenowič*, 9) *Obradowič*, 10) *Mušický*, 11) *Pačič*, 12) *Witkowič* a t. d.

PŘJDAWEK

Drobněgšjch básnj

rozličného obsahu.

I.

ELEGIE, ODY, ROZPRÁWKY.

1. Počátek lásky.

Zdaž si se mi šprymnými ty sám posměšky nerauhal
Sotwy že gá milowat, přjteli, někdy budu?
Ty řka gen Umce howjš, krásného spolku utjkáš,
Tě mhla, tě růže, tě háj, ne swět a djwče těšj.
Láska žiwot libuge, kdo kochá se w přjrodě mertwé,
Gakž ten může žiwým gmauti milenku citem?
Bezpečný klamawé netušil gsem nástrahy; wolné,
Kamžkoli gen táhlo, průduchy sardci dage.
Než guž pozdě željm; wšak tys wina wěšťce falešný,
Blah! kdo cizého časem nedbati saudu umj.
Když spanilau po lukách oko mé se kochálo krásau,
Myslel sem, že giné we swětě krásy nenj.
Rád gsem twému wěřil w sladkém želi, přjteli, žertu,
Gistli si twých čárů, nech z něho prawda bude.
Zhas řeřawau, genž ňádra mořj má, žáhu milosti,
Pak ránu, hluboké ostny wytáhna, zahog.
Neb čjm déle tiché w ututlánj dřjmaly giskry,
Tjm se nynj po celém hůř těle rozšiřugj.
Weď mne zpátkem opět k ztraceným, duše poklidu, cestám,
Tam kde ani swodný neznége lásky ohlas.
Neb kde se gen werhnu, zmařené kam smysly obrátjm,
Tu sto hned gazyky wšecko mi lásku wolá.
Buď garnj w temné zpěw haušti slawjka poslauchám,
Neb w zelené gak se tráwě potůčky hragj;
Buď dolinau gda patřjm, wjtaw w tichu háge gitřenku,
Gak kwětinám sladké kradne kořisti zefyr.

Lásku slawjk štebetá, chřestem pěge lásku potůček,
Tauž les, tauž kwjtj, tauž w ucho šepce wětřjk.
Dobře se měg ztracený blažené tedy rági mladosti,
Už do giného mě hlas angela mého wolá.

2. Nářek.

Ha zde lkáti budu! Zde chci, zde kwjliti swého
Wolně mohu truchlým sardce bolesti hlasem.
Wám doliny zwláštnjm sama gež tutě přjroda perstem
Swým wyryla, klidné ctného kolébky žele.
Wám skaliny zbledlé, wám též uši přjrody gemné
Geskyně, wám plesa, wám lkát chci pahorky němé.
Ohlase ty wšak dřjw wěrolomný wůkol umlukni,
A zwědawým skrý twůg stjn mne tu hágku očim.
Gen mjrný lehké leckdys perutinky wětřjku
Chwěg, a mogjch ňáder Gj wzdechy geště zanes.
Gdi studený prolomiž, wraucnými plápoly, led ten,
Genž na gegjm, wolném někdy mi, sardci ležj.
Ten gá co kdysi sem naywyššj útloty cjtil
Pelnost, ay teď obět rozmaru býti musjm.
Čjm gsem tak zawinil? takliž se přjsaha wěčné,
Giž si na mých složila rtech, skoro lásky měnj?
Rci, zdaž bedliwě sem podané Tobě wjry nechránil;
Či wraucj k Tobě též odměny rowně nečil?
Wás za swědky wolám, wy tagemstwa znáte milenců,
Tě, dni k stráži dané slunce, tě temnu luno,
Ach kolikrát na onom, buď záře ho růžila chlumci,
Buď hwězd střjbřil oblesk, gsem sliby klekna nowil.
Ach kolikráte waše zpěwawj lesnjci gazýčky
Gsem w potu tváři gegj sláwiti gméno učil.
A w bělawau wšech těchto buků wšech kůru gaworců
Lesklým gemně kowem perstene, Mjna, woral,
Wšak neprospěge nic; posawád dle swéwole mého
Hned tak, hnedky onak, náděge sardce mořj.
W přewracenau osudem wěk náš zlým w lásce poblaudil
Neshoda, tamť gedné daw straně berlu do ruk.

Wraťte se ó časowé blaženj, w nichž práwa milosti
Nezmatená slušným kráčely geště krokem.
W nichž spanilé tagnau nosily swých tjži kochánků
Na kněžecjch, sněžném po dwoře Emmy bedřjch.*)
Neb z mřežowé s wděčným slečny když pawlače wěncem
Ljtaly k wjtězným, co z nebe bůžky, hochům.
Ba šťastný! derzau aspoň komu kárati dáno
Krásu, aneb snadným laučiti swazky citem.
Mně zbroge té ubohému nebe hle zapomnělo přjti,
Mně k wolenj wábná žehryně mjsta nedá.
Přjkladem učte se mým mladšj: že nenj ruky těžšj,
Gaktě ta, genž krásné s úsměchy pauta kuge.
Ty wšak, buď gako buď, gen mau, přjtelkyně, zůstaň,
Lkát budu rád, ó mé Mjno žalosti radost!

3. Cesta.

Gen za Tebau ustawně lkám holubinko radostná,
Gen Tě dnem, Tě nocj w sardci i mysli nosjm.
Úlewy cesta citům žádné, tělu wlády nedáwá,
Ba s dálkau k wětšj roste neřesti bolest.
Ať zahynau wšelikého liché už lékaře šalby!
Náboženosti nechať pauti, ne lásce, radj.
Medle co prospjwá, že okem na Tě patřiti nelze,
Za dwě budj w ňádřjch tužba tisjce očj.
W hlaubi samého sebe kleslý ani přjrody božské
Nedbám, ni sladké mzdy zkušenosti šetřjm.
W černau rozmanitý, kam gdu, krag se kryge rauško,
Nad lkánjm sama mým obloha selzy lege.
Kde w hlaholy zpěwců strakatých swé sauzwuky mjchal,
Teď stonawé mutný árie šemře potok.
Darmo zefyr woňawau z čela mé tepe péče oháňkau,
Darmo nowý kwětnau mág stele dlažbu nohaum.
Naschwál stezky hledám tagné, wsi a města utjkám,
Neb gazykem wlastnjm sardce newládne bolest.

---

*) Emma, dcera cjsáře Karla W. miláček gegj byl Eginhard.

Ondy sem obrazná kdesi patře na djla maljrů
K naykraššjmu, nenjť geště to Mjna, wolal.
Přes pole cestu konaw gakowým gsem někdy poslauchal
Garnj pastýřů hudby a pjsně uchem!
Gak wšelikých, k člowěka ideáli sy swému, po twářjch
Má duše rozsypané zbjrala zlomky okem!
Krom Tebe nic newidjm, Tys očjm teď mým sama weškeu,
Tys swět ušjm weškeu, krom Tebe nic neslyšjm.
Buď gdu, dle mne chodjš, gako duch ticho ručku za ručku,
Buď gedu, buď si howjm w oddechu, při mně sedjš.
Než gdite preč marné raděgi z mé obludy mysli,
Tamť Ona, tam, skoro nás už swěta půlka dělj.
Ach nač za krage krag, nač města za města měnjme,
Kýž každý kde se mu zdá blaze bydlo wolj.
Nač nebe tak welikau dalo zem k tak sardci malému,
Nač prowazy k persům připnulo křjdla geho.
Buď mělo sardce nečjt, neb, kdy chce, se sardce milenky
Tknaut mělo, buď dalekost, neb měla láska nebýt.
Tamť Ona, dálegi dál než Řjp ode Tatry slowanské,
Než Dunag od řeky té z njž Prahy sočně kynau.
Neste wy Gj spěchawé tam žel můg oblaky neste;
Půgčte wy hardličky swých mi na chwjlku letů.
Pěgte wy nářeky mé skřiwanci w modru nebeském,
Buď mi tiché družná poslice lásky luno!
Wšem dolinám i horám i řekám mé strasti žalugte:
Práwoli má wěrná laučiti sardce osud?
Pakli nemá, rcite Gj, dnes dnes Gj' w náruči uzřjm,
Běž wětre: ať labutě we gho zapřáhne Milek.

4. Mistiwog.

W průwodu překrásném panošů a w nádheře šwárné,
Mistiwog od swého bral se do Sasku lidu;
Wywoda tam sličnau mladici zmužilému rytjřstwu
Na hradě hostinském k obdiwu chlubně chowal.
Dey mi, knjže powj, přjzeň twau k lásce milenky,
Poslednj w Slowanech má moc a gméno nenj.

Wšak by se dle zwyku sám wěna hodným býti dokázal,
Wěz že i meč tento w pěsti nedarmo nosjm.
Bernard stiskna ruku snaubencowi, choť gemu sljbj,
Než k bogi swého do Wlach zbrog zetě dřjwe wolá.
Šel s družinau a uwiw herdinské wěnce si wjtěz,
Wěrný zpět hotowé táhne ke swatbě ženich.
Než nadutými Němec Dětrich se k Němcowi ozwe
Posměchy: „tak hezké ty psowi djwky nedey!“
Wywoda slib prolomil: s nesmjrnau knjže bolestj
Nad potupau w ňádřjch w odchodu pomstu wařil.
Sotwy že hrad zanechal k hranicem swých kráčege bratrů,
Už se za njm poslů k náwratu heyno walj.
Pozdrawenj wzkazuge, řkaucjch, náš pán tobě, wrať se,
A wznešený, njzká knjže zapomni slowa.
Dáti milenku hotow, skwostnau chce sláwiti swatbu,
I množstwj wšelikých k náhradě přjti darů.
„Ať sobě třjme co má, ubljžil mé cti, powězte,
Zwj wšak, co gmenowal zwjře, že kausat umj.“
Bodna koně wranného, rukau k hlawě přjlbici tiskna,
K swým Slowanům pelný smutku i hanby běžj.
W hág hluboký swolage wše slawné národu wůdce,
Gim potupu w hněwných přednese krátce slowjch.
Hluk se tichý rozlehne kolem, ten šepce druhému,
Každý těm ruhačům horliwě pomstu wolá.
W tom se geden šediwý z prostředku starček ohlásj:
I mně, Milj, mladšjch trošku darugte ušj.
Mistiwogi! mněljbych že co řjkáš stálo se slušně,
Nač si nechal wlastnjch, čest čině radše cizým?
Dosti rodj spanilých nám krásná Sláwie djwek,
Genž i zlatých trůnů ozdoba býti mohau.
Kdo swých málo šetřj, k pyšným se wtjrage hánců,
Nech mzdu, po njž dychtj, wezme pokognè lichau.
Wšak že celého se ta špatná poškwerna dotýká
Národu, že gsme lidé, mužně ukažme nynj.
Řeknul; wšickni ženau se za njm odpomstiti křiwdu,
A w zmužilém zpupné wyprali Němce bogi.

5. Rozpomjnka.

Wznes se na swých geště křjdlách z nebe růžobarewných
Aspoň onéno milá ke mně památko noci:
Náhodu co změnila s přjznj mi we wůli a lásku,
A swěty dwa w gednom slaučila sworně citu.
Byl to onen wšechněch, času, mjsta i přjrody kauzlů
Shluk, pode njmž w zřegmý wjr samo sardce běžj.
Dáwno z očj w oči sic naše už w tichu bředly myšlénky;
Dáwno za láwky citům slaužili tisky rukau.
Wšak gako praud kdy malým walný hry odegme potůčkům,
Tak Gj cos dosawád wázalo, tak mně, gazyk.
Ach kolikrát tlumačem museli stydu bywati kwjtky,
Dnes kytara strun swých půgčiti, zjtra klawjr.
Už wiseli slibné stulených Gj-wýgewy na rtech
Často, wšak wždy celé sem slowo darmo čekal.
An hle, kdež nic wtip, nic pjsně neprospěla wěrnost,
Tam s to geden samodék byl, w gara kráse, wečer.
Údol gest blažená šumnými owěnčena hágky,
Gimž daleká, strawnau dań, řeka dáwno nosj;
Zámky kde zmužilost gindá, tediž oblaky sjdlj,
Z hauště na kopce lysé wýše a wýše lezau.
Krag samorostlými šlechtj tak přjroda parky,
Žeť podobizny si sem nádhera krásti chodj.
Na břehu, tať ge powěst, zplašených prý z Řecka Milostnic
Hegna widět w kolowém an plesy řádu wedau.
Sem w doliny kwětowým se wlaudila lůno kadidlem
Zahrada, dwogno či gj či kragi dáti předek.
Tuť wtipu násilné nikdý nezohyzdilo rámě,
Zwalby gi radše živau sardce čilého mapau.
Geskyně, druhdy bohů ještě snad chrámy slowanských
Wůkol; w střed zelené raucho besjdku šatj.
Tam gdu, an, ó bohowé! sama při zpěwě růže poljwá,
A kwěty, gimž slunce skljčilo hlawky, těšj.
Wstřjc ona: na ztepilých žert Gj se a úsměchy ljcech
Zářili, gež krotký mdlil, wděky giskře, pohled.

Na spěchu lokty kasá loktuškau, an we domácjch
Nedbalkách oděné gen bylo wolně tělo.
Plaula kadeř prostá po sněžném marmoře hardla,
Z njž gako z oblaku dwě střjlely blesky oči.
Dčbán z ruky: gakž kráčj jazmjn a ljlie wadnau.
W pokloně swé hanbau wládkyni sočně howjc.
Už štěbotem za lesy zpěwci dne zapauzeli horkost,
Že stromu každičký w pjšťalu list se měnil.
Sotwa že už zwědawým uzřel čerwánky měsjček
Půlokem ať mu druhau skrýwala půlku hora.
Tak se wše strogilo, w newědaucjch ještě co láska,
By dřjmné útlých rozwilo paučky citů.
Pak gdeme, zas to i tam klewetawše dljce mlučjme,
Až se geden we druhém wjce a wjce tratj.
Dnes, ona dj, se snad chystá garo sláwiti swátky,
Tak nebe, tak se mi zem smáti do sardce widj.
Ještě wězj we rtech Gj řeč, ticho achkati začne,
Ha! lká, nač mi osud slast tuto záštně kalj.
W tom nyge; už tužšj ňádra wzdech rozklena úžj;
A w sklopeném skwaucj už rosy wjčku hragj.
Klid wšudy gen stromowé wzdech ten sobě šeptaly wětwe,
Na zkanulé kwjtků selzy sypauce bělost.
Wšak dost, zmizni trude z mé mysli, i padni co padni!
Citli a Bůh a osud w odporu? nelze! powj.
Láskali pod zemské má wjti se potřeby garmo?
Takť útlého by zem wjtala hostě nebes?
Ne, rce, ne, buď zde za cit, cit dáwný, rownč za dáwný,
Nechť osutá sladké odplata zetře dluhy.
Wy rcite, co perwým w dně dušj newiny ste polibkem
Cjtili, gimž kdy wěnem dar dala tento milost?
W náruči omdléwá; rty umluknau; tjše tichaunko,
Gen kdysi žwal nočnj „wěčně a wěčně“ ohlas.
Wšak geho úterpné kazily zradu zřjdla bublénky,
A při malém rozpial břečtan okénku perut.
Hwězdy samy stály k službám: zornička besjdku
Strážila, přjwětiwé wedly kuřátka domů.

Sem rýl a gemných cožkoli nástrogů
Zniklý wywábil důwtipu Herkulán:
By šťastně křehký poklad útlé
Mládeži, co z puku kwět, se rozwil.

Ať samowražďnau wjc do cizé nohau
Neskáče, njzké přes ploty, zahrady;
Nýbrž z domácj, w spolku garnjm,
Wětwe si pjšťaly ke hře krautj.

I wy, kdož swých ste, starci, bohů haslé
Ohniště uzřjc zaufali, wraťte se:
Nowau založme z těchto dáwné
Si zbořenin wzdělanosti pewnost.

Přjchod Sláwie.

Odstiň z uplakaných černomrakau očj
Wěrným matko synům Sláwie záslonu,
Ať už perly kanaucj
Krotkau z twáři rukau zetrau.

Dostis k hanbě wěkům hořce opuštěná
Už nad swé osudem wlasti krutým lkala,
Mnohých darmo kropiwši
Selzami stoletj hroby.

I wkroč wolné nynj wládkyně prawdiwá
Do swého kde nowý chrámu ti dán oblauk,
A plaš we hněwu wážném
Metlau modly cizé smělau.

Tužbau prahna mladý národu twého kwět
Wiz gak dychtiwě se k twým obětém žene:
O chop wděčně za hebkau
Geg k oltáře prahům ruku;

Skwaucj, gegž už i sám ctj wrah, aby spěchal,
Otců snažně garým šlechtit umem poklad,
Klekna přjsahu wěčnau
Mateřské řeči swé složе.

Wzhůru kdož si Slawem, (legte se o wrele
Že gsem, prawdně z očj selzy wy rozkose!)
A gda klest zerwanau wiň
Smjrným w kytku ku zapalům.

Neb darmo wzteklený třjskage na swatau
Ljpu, mdlé si posud křjdla ranil wichor,
An paj, gizwy nepřjzně
Zdwihnauc by zcelely k nebi.

Procházka w hági.

„Chopte se ho! chopte se ho!
Do paut s njm a žaláře!
Wrahtě to, ach bole mého,
Léky sem a lékaře!
Užli se i z toho háge
Stala peleš laupeže,
Proč pak přjsně správa krage
Aspoň zde gich nestřeže?“ —
Takto křičjm, takto lagi,
Na sardci měw prawici,
W tom se „co to?“ lidé ptagj
Gdaucj w bljzké silnici,
Gá gim přjběh zřegmě dosti
Wyprawugi, ale ti
O tom gako lidé sprostj
Nechtěli nic wěděti.
Wás se tedy wtipu blawy
Gemněgšjho, wás se ptám;
Snad mne lék wáš rány zbawj,
Snad wám onen šibal znám:
Byste ale, co se stalo:
Znali wěc a přjčinu.
Teď když sardce pookřálo
Wám gi celau rozwinu.

Wčera, bylo před wečerem,
Procházjm se po hági,
Tam kde laučky za gezerem
Ostrůwky dwa dělagj;
Slunce geště asi plesa
Gednu půlku ljbalo,
W lewo wšak už sterým z lesa
Temno, okem kukalo.

Chodjm, myslim, mezi stromy
Knihu nesa pod paždjm;
Hned čtu, hned si bez wědomj
Kwěty w kytku shromáždjm;
Zde si, leže w stjnu, howjm
Při studničce pod bukem,
Opět motýle tam lowjm
Běže za njm klobaukem.

Běžjm, běžjm — stanu rázem,
A ai krásné diwadlo!
W úžasu mi klobauk na zem
Kwjtj s knihau wypadlo;
Předce gaksi w předěšenj
Tolik ducha popadnu,
Že se geště k podiwenj
Kloňmo za haušť přikrádnu.

Tu sem čjhal tagným okem,
Ano w trawě ležjcj
Bljzko břehu nad potokem
Uzřjm krásnau mladici.
Wjčka protru; zefyr rauška
Bjlau rwal, njž oděna
Krotce spala, za podušku
Magjc wlastnj ramena.

Gaký pohled! zlatá wjže
Tělo wůkol tkanice;
Persy tenké šatu mřjže
Tiskly ugjt chtěgjce;

Nad obocjm gako mdlá se
Cosi, mdlého wznášelo;
Kraužky wlasů w líbé kráse
Lezli z náder na čelo.

O bych, mysljm, tolik očj
Teď měl, kolik křowina
Tato listj! Sotwy wkročj
Žádost tato newinná
W sardce mé, už dwoge ljtá
Holubiček wedlé nj,
Gedna druhau šklube, chytá,
Wábj w luzném upěnj.

Z druhé strany sedj kýsi
Chasnjk s křjdly na skále,
Taul mu strogný z plece wisj,
Lukem chwěge zchytrale;
Wšetečnjk! hned samopášil
Lecgaks s onau tkanicj,
Hned zas šjpy swými plašil
Holaubátka hragjcj.

Tyto zberknau. Na neštěstj
Gakž on cjlj z lučiště
Sednau mezi ratolesti
Husté, mého křowiště...
Třesk w mé sardce! tuť gá w nohy
Za njm s křikem od bole,
Než ai zmiznau u oblohy
Ptáci, panna, pachole.

Zatjm se hned, ó zlé šjpy!
Cosi we mně rozhostj,
Čjm wjc hasjm, trudných kypj
Ze sardce wjc žádostj:
Zlosyn! takliž we swět střjlj
Aby rány působil?
Medle ač ho bratřj milj
Znáte, rcite kdo to byl?

Slawenka

ke bratrům a sestrám.

Nechte cizých, mluwte wlastnj řečj
Sláwa Sláwům slauti Slowany;
Ugmite se o ni snažnau péčj,
Nechte cizých, mluwte wlastnj řečj;
Ona libým zwukem mnohé předčj,
W nj gsau duše otců schowány;
Nechte cizých, mluwte wlastnj řečj
Sláwa Slawům slauti Slowany.

Nechte cizých, hagte wlastnjch zwyků,
Pěknáť byla předků prostota:
Nedbeyte nic nowotjcjch křiků,
Nechte cizých, hagte wlastnjch zwyků,
Bez nich nemá národ statný zniku
Co gen zmiznau z geho žiwota:
Nechte cizých, hagte wlastnjch zwyků,
Pěknáť byla předků prostota.

Nechte cizých, hleďte wlastnjch zbožj,
I nám dal Bůh um a ramena,
Ať ge tedy každý wynaložj:
Nechte cizých, hleďte wlastnjch zbožj,
Když se čerpá zřjdlo, wodu množj,
Strom gen mizau swau se zelená:
Nechtě cizých, hleďte wlastnjch zbožj,
I nám dal Bůh um a ramena.

Slawowé.

„Každý národ snažně k chrámu sláwy běžj,
Gen sám Slowan geště zahálčiwě ležj.“
Takto téměř každý Lidomil nám lage —
Ale načže ljti wodu do Dunage?
Gen wy spite, bratři! nač wám wěnec nowé
Sláwy, wšak už Slawen ode sláwy slowe.

II.

PŘJLEŽITOSTNÉ.

Památka dne narozenj Alex. Rudnayho Kardinala a Primase králowstwj Uherského r. 1824. dne 4. Řjgna.

(Na žádost mnohých Slowáků)

Tatra přišla prosit Hrona swého syna:
„Synu milý! ty si přjtel Dunage,
Choď tam k Ostřihomu, běž i do Budjna,
Leť i k pěkným winohradům Tokage,
A pteg se čo gsau to za zpěwy weselé
Genž se rozléhagj po kragině celé? — “

Hron gj zlatonosný ticho na to řekne:
„Matko! ty si zábudliwá welice,
Zdaliž neznáš že se bljžj ono pěkné
Ráno a den čtwertý Řjgna měsjce,
W němž se swětj slawný Swátek Narozenj
Muže, gemuž w Uhřjch nikdo rowný nenj!

Gemu ke cti celá geseň, winobranj,
Winice i hory wůkol plesagj;
Gemu malý, welký wolá w radowánj:
Žiw buď! žiw buď! Zpráwce Cjrkwe Rudnay!
Nechať Tobě z nebe mocná ruka božj
Zdrawý žiwot přege, roky dlauho množj!“

Tu se Tatra rychle schytj a'hned swolá
K sobě celý spolu Olymp Slowenský,
Muzy i Grácie i s lyrau Apolla,
A prawj k nim: Milý kwětu wlastenský!
Hle dnes se Panonská celá těšj země,
Či gen my budeme sami státi němě? —

My, gegichž předkowé o kraginu tuto
Wždycky krásné mjwáwali zásluhy,
Začnauc od Wogtěcha z Prahy, který puto
Maďarům sňal pohanstwa i neduhy,
A perwý byl Slowan který Krista Pána
W Ostřihomě kázal i křestil Štěfana.“

Takto Tatra. Tu se čo gen w sobě mělo
Krew slowenskau geště, wšecko hýbalo:
Gedni wěnce wili na poswatné čelo,
Giné množstwj „žiw buď Rudnay“ wolalo:
„Žiw buď Rudnay“ zněli hlasy do oblaků,
Ty ozdobo wlasti, Ty sláwo Slowáků!

Přiwjtánj před perwau zkauškau školské slowenské mládeže w Pešti r. 1822.

(řjkané od panenky)

Wjtegte nám wděčně, Mnohowážnj Páni,
Wy přátelé, matky, otcowé!
Wjtegte a buďte z nebe požehnáni,
Wy pilnosti našj saudcowé!
Že ste dnes laskawě tuto mládež naši
Ráčili poctiti přjtomnostj wašj.

O bych znala gako Safo starodáwná
Básně pěkné nynj skládati,
Aneb pjsně gako zpěwakyně slawná
Zwučně k chwále Wašj zpjwati;
Pozdrawila by Wás hlasem ljbeznosti,
Ctila Waše péče, zásluhy a cnosti.

Waše péče o nás, o školu a djtky,
Které zkusit máte w uměnj;
Že ste shromaždili, gako pusté kwjtky
Nás, a přiwodili k učenj:
By sme neblaudili w tomto welkém městě
Bez wůdce a mrawů po nešťastné cestě,

Ach ale má Muza k tomu gestiť křehká,
Aby přjzeň Waši uznala;
Z mých panenských ust gen slowa plynau lehká,
Stydliwost mi gazyk swázala;
To wšak wyznat musjm, w mé slowenské řeči,
Že sobě wážjme tuto Waši péči.

Ale sami zkuste gak se podařilo
Powinnosti naše pelniti:
Račte zpytowati a coby snad bylo
Slabé, láskau Wašj přikryti:
Wy pak bratři, sestry, pilný pozor degte,
Wljdnau twář a smělé sardce wšickni mějte;

Poděkowánj po zkaušce.

Ai toto gest owoce, Wznešenj školy této Patroni!
Gež toho léta nowá štěpnice nesla naše.
Přigmite perwotiny skrowné tyto nás od ochotných
Djtek swých, neb sme kwět gen a sjmě posud.
Strom zelený široké ne hned ratolesti wypjná,
Z gádra maličkého wzhůru se wolně pučj.
Tak bude dosti i nám dobrého chwála počátku,
Že sme už aspoň mlaď sebrali rozsypanau.
Ještě nedáwno byla w smutném role ta zde neřádu,
Kaukol a bodláčj zrostaly bugně na nj.
Bez pastýře milé, gak w paušti, blaudily owce,
Bez Boha gak siroty w necwičenosti žily.
Že ste se tehdy o nás wěrnau zaugjmali láskau,
Teď mládež ta celá Wám za to djky činj.
Djky činj wraucj, otcowskau péči uznáwá,
A slibuge skutkem wzdáti budaucně obět.
Bůh korunug krásným zmužilé waše zásluhy wěncem;
On naše podpory Wám dáweg i dále pomoc.
By ste naši školu — ach na křehkém ještě stogjcj
Základu! we zwláštnjm ráčili mjti zřenj.

Hrozna kolik w Tokagi, zlatonosných w Tátře ge pjsků,
Wlun kolik okwetlý w swém kryge lůžku Dunag:
Prospěchu a štěstj též Wám žádáme tolik my;
Slyš nebe taužebnau laskawě prosbu naši.

III.

NÁPISY:

Spisowatelstwj slowanské.

W ohledu, pjšeteli Slowané, wěk tento nemègte!
Wás gen čjsti třetj wděčně potomci budau.

Zdwořilost.

Přigdeť prý wzdělanost k Slowanům, gen počkati málo;
Račte že gj tedy gjt w ústřety páni milj!

Přewrácenost.

Takť blaudj, bohužel! národ ten, že rci mu: patři!
On šilhá; kdy powjš; effata! on ti lage.

Náwěštj.

Tup gi tupá, onu řeč, dokawád čas ještě, nenáwist;
Neb skoro zostra gegj bůsti žihadla budau.

Daremná práce.

Kwět w kořen obrácj, z kamene zdj w oblaku zámky:
Kdo wzdělanost žádá národu, dřjw než obec.

Horlič.

Národ tak powažug gediné gako nádobu lidstwj,
A wždy, wolášli: Slowan! nechť se ti ozwe člowěk!

Řečtěnj.

Kde člowěkem Řek byl, gen tam nám řečtiti slušno;
Než kde Řekem Řek byl, řečtiti gistě neum.

Úštipečnjk.

„Řeč waše gen leda řeč, newidjm w nj krásy nižádné“.
Tať brachu zřjti na swau leckomu krásu nedá.

Námjtka.

„Wy, pro duchy, Slowané, welikéani gméno nemáte!“
Nám gest dosti mužů čest, wy se zowte Genie.

Ledakdo.

Tak zle matersky mluwj, mnělbys bude Máro a Göthe,
Tak řeč těchto mluwj rceš: to ge služka gegich.

Libozwučnost.

Werzati řeč wzdělaná ani bauchati, třjskati nesmj;
Slyšte že už gednau znjti lahodně musj.

Opak.

Nač prý wšecka německy psal swá djla Dobrowský?
Tožť! chce by Němci Češj, pak tito Němci byli.

Národnj pjsně.

Že wzdělanosti nemá náš lid, cizozemci mluwjte;
Gakž? wy musjte lidu zpjwati, nám pěge lid.

Zpěwačnost Slowáků.

Úšklebo nekřič nám, že oper, že nemáme diwadla;
Wy zdi, my máme celé w létě diwadlo pole.

Turec.

Tak řeč měkce mluwj, libuge zpěwy, má stwory hezké;
Že wždy slawenskými slaut Wlachy může Turec.

Ty pán gá pán.

Proč kde Maďar bydlj, nemluwj i Slowan tu maďarsky?
Dřjw tu Slowan bydlel, proč ne slowansky Maďar?

Klasičnost.

Kam se našim děla ach! básnjřům muzy klasičnost?
Geště stébla nenj, už chcete mjti klasy!

Hexameter a Alexandrýn.

Ten každý krok swůg wážně gda k Parnasu čjtá,
Tento tu různo wětrem kdes na baloně letj.

Podobizny.

Epos park weliký; beseda Drama; chrám cit u Oda;
Geskyně Balláda; stráň ge Selanka milá;
Stinné hágky Sonet; truchlý Elegia potůček;
Pjsně pahorky; Roman kwjtnice; rýmy echo.

Wděky.

Bez wděky gsau wděky, ty w náruč co se bezděky tisknau;
Když wděka být wděčnau chce, wděky krýti musj.

Wznešenost.

Nic wznešeného tu wen, wznešenost tať gen w citu sjdlj:
Naykrásnějšj cit ten mdloba mysli budj.

Wláda nad předmětem.

Předmět o němž básnjři pěgeš ten tak w moci měg swé,
Gak w moci má weškeu Bůh swěta swého obor.

K dosi.

Prostě tak a wznešeně spolu, nezná psáti nižádný;
Gen škoda, tam k bahnu, k záwratu nás tu wede.

Rada.

Nikdá se s žiwotem nesmjcheg, wšak ni nerozluč:
Tak zachowáš naylép tjm sebe, tjmto žiwot.

Dokonalost.

Chcešli dogjt w umění wěnce, plitkosti nenáwiď,
Měř swým wýšku i hlaub, délku i šjřku duchem.

Bezpečnost.

Náděge twého břehu, twé nedbám rokliny bázeň,
Můg plyne prostředkem praudu pokogně člunek.

Tragičnost.

Téměř k zaufánj dwogná mne negistota trápj:
Wšak samu přigdeli už pohromu lehce nesu.

Přjgemný úkaz.

Gá pronikawšjho pro oko w swětě pohledn neznám
Nad ten, když krásné wraucně se děwče modlj:

Mjsce.

Nikde nenj gak zde krásnégšj němčiny slyšno:
Dar za swé zničenj Němcowi dal to Slowan.

Laužice.

Gak we wlunách kdy tonau mořských dwě lodičky samotné,
Už tak, dcerky! na wás Sláwia teskno hledj.

Samskrit.

Teď se gazyk každý šwagrowstwjm k Samskritu tiskne,
Gen ticho, a wlastnj choť neudawte geho.

Chwálci řeči.

Hánce měla před tjm teď dostala čeština chwálců,
Chválila gi zloba těch, dobrota těchto hanj.

Slowotepci.

Zastaralé we nowém krogi gen dáwáteli hadry,
Ne slowa, degte wy nám radše myšlénky nowé.

Čtenář.

Bych rozuměl smyslu knih českých dobře nynégšjch,
Češtinu překládat w čestinu dřjw si musjm.

Řeč Slowanská.

Těžko tu řeč milowat se zdá? Milowat gi započni:
Hned sobě už dwě k nj žádati sardce budeš.

Wtip se sám.

Nemluw „proč wysoko Slowané tak pjšete řeč nám?“
Křič radégi „proč gá tak w řeči njzko stogjm?“

Básniwá řeč.

Gednomu básnjři šťastně když prošla přes usta
Řeč, tu potom básnj už z polowičky sama.

Homer.

Tatry přigdu i k wám nositi chci i raucho slawenské,
Gen dle mogj řecké ať šito mjry bude.

Přjtomnost.

Buď Slowanem dobrým to k žádné chwále neslaužj;
Buď zlým, též k žádné hanbě nynj to nenj.

Wzdělanost.

Z werstwy na werstwu gi kladˇ, wzdělanost když národu dáwáš,
Ať w běhu přeskočené nikde mezýrky nenj.

Rozličnost chuti.

Pauště Maďar libuge, gsau milšj Tatry Slowákům:
Tak wywolil dobré ten země, tento nebe.

Okolek literatury.

Ráno Slowan; den Němci magj; Anglicko poledne;
Francauz swačky! wečer Wlach už, a Hišpani noc.

Určenj.

Bůh gistau celotě člowěčenstwa stezku předepsal:
Gednotliwým swobodu wšak dage chůze lidem.

Nesnášeliwost.

Přestala už nesnášeliwost, než nastala horšj:
Tam kdo gináče wěřil, tu kdo gináče mluwj.

(Z PERSKÉHO CHOSRU.)

1. Wděčnost.

Ať ani kapky malé si wodičky nepolkne kuřátko,
Byť nezdwihlo při tom wždy k nebi swého oka.

2. Báseň a hudba.

Báseň nech ti newěsta, gegj bude ozdoba hudba,
Ljbj se krásná choť, buď i lesku nemá.

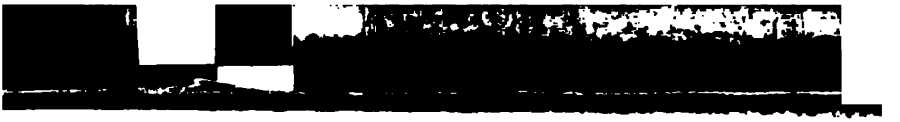

Omyly we Sláwy Dceře:

Zněl.	32 ỷ.	2	ciťtme	*čti*	ciťme
—	90 ỷ.	14	gi	—	Gj
—	116 ỷ.	4	Ailonu	—	Aialonu
—	221 ỷ.	13	měli	—	měly
—	451 ỷ.	10	Jeniške	—	Janiške
—	458 ỷ.	4	dáwnin	—	wzácnot
—	517 ỷ.	2	kletci	—	kleci
—	520 ỷ.	9	Dimidow	—	Demidow
—	531 ỷ.	6	Gesli	—	Gestli
—	558 ỷ.	10	W Ancyře	—	We Pruse
—	576 ỷ.	8	Puča	—	Putša
—	590 ỷ.	9	Basileus	—	Basilius

We Wýkladu:

str. 178	ř. 19	Lew si		*čti*	Lew ti
— 181	ř. 25	Mostká		—	Mostská
— 251	ř. 20	flama		—	flamma
— 286	ř. 29	Bogdanu		—	Bogdana
— 299	ř. 26	Platterka		*přideg*	Caecilia
— —	ř. 30	Constancii		*přideg*	Wisłockau
— 390	ř. 23	dwogmyselná,		*čti*	dwogsmyselná
— 397	ř. 22	Carkoje		—	Carskoje
— 425	ř. 4—6	excomunicationum		—	excommunicationem
— —	ř. 19	plaeet		—	placet
— —	ř. 26	allis		—	aliis
— 426	ř. 15—16	reme-medium		—	remedium
— 427	ř. 26	nach geheimen		—	nach geheimem

Stanford University Libraries
3 6105 124 442 562

PG
503
K7

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.